VENDIM
Nr. 624, datë 8.11.2023

PËR MIRATIMIN E PLANIT TË MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM 2024–2029

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, të shkronjës "d", të pikës 2, të nenit 8, të ligjit nr. 111/2012, "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", të ndryshuar, dhe në vijim të pikës 23, të kreut 3, të shtojcës II, të vendimit nr. 1015, datë 16.12.2020, të Këshillit të Ministrave, "Për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Burimeve Ujore, të planeve të menaxhimit të baseneve ujore dhe planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet", me propozimin e Kryeministrit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor Ishëm 2024–2029, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi dhe është pjesë përbërëse e tij.
2. Zbatimi i Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor Ishëm 2024–2029 fillon në vitin 2024.
3. Ngarkohen organet përgjegjëse për administrimin e burimeve ujore dhe të gjitha institucionet e përmendura në tekstin e këtij plani për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

Plani i Menaxhimi të Basenit Ujor

për

Basenin e Lumit Ishëm 2024-2029

Raporti Kryesor

LISTA E SHKURTESAVE

ADA/ADC	AGJENCIA AUSTRIAKE PËR ZHVILLIM/BASHKËPUNIMI AUSTRIAK PËR ZHVILLIM
AK	AUTORITETI KOMPETENT
AKM	AGJENCIA KOMBËTARE E MJEDISIT
AKP	AGJENCIA KOMBËTARE E PYJEVE
AKUM	AGJENCIA KOMBËTARE E UJËSJELLËS-KANALIZIMEVE DHE INFRASTRUKTURËS SË MBETJEVE
AMBU	AGJENCIA E MENAXHIMIT TË BURIMEVE UJORE
BE	BASHKIMI EVROPIAN
BU	BASEN UJOR
DIE	DIREKTIVA E EMETIMEVE INDUSTRIALE
DKU	DIREKTIVA KUADËR E UJIT E BE-SË
DN	DIREKTIVA E BE-SË PËR NITRATET
DSCM	DIREKTIVA E BE-SË PËR STANDARDET E CILËSISË SË MJEDISIT
DTUNU	DIREKTIVA E BE-SË PËR TRAJTIMIN E UJËRAVE TË NDOTURA URBANE
DUN	DIREKTIVA E BE-SË PËR UJËRAT NËNTOKËSORE
DUP	DIREKTIVA E BE-SË PËR UJIN E PIJSHËM
ECB	ELEMENTET E CILËSISË BIOLOGJIKE
ERRU	ENTI RREGULLATOR I UJIT
ETVUN	EKOSISTEM TOKËSOR I VARUR NGA UJËRAT NËNTOKËSORE
EUSIWM	MBËSHTETJA E BE-SË PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË BURIMEVE UJORE
I-E-M	ISHËM-ERZEN-MAT
IGJEO	INSTITUTI I GJEOSHKENCAVE
ISHP	INSTITUTI I SHËNDETIT PUBLIK
ITU	IMPIANTI I TRAJTIMIT TË UJIT (UJËSJELLËSI PUBLIK)
ITUN	IMPIANTI I TRAJTIMIT TË UJËRAVE TË NDOTURA
KBU	KËSHILLI I BASENIT UJOR
KE	KOMISIONI EVROPIAN
KKBU	KADASTRA KOMBËTARE E BURIMEVE UJORE
KKU	KËSHILLI KOMBËTAR I UJIT
KM	KRYEMINISTRIA
KMPK	KOMITETI I MENAXHIMIT TË PARQEVE KOMBËTARE
KQP	KURBA E QËNDRUESHMËRISË SË PRURJES
KR	KUSHTET E REFERENCËS
LMIBU	LIGJI PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË BURIMEVE UJORE - LIGJI NR.111/2012
MBU	MENAXHIMI I BASENIT UJOR

MBZHR	MINISTRIA E BUJQËSISË DHE ZHVILLIMIT RURAL
MFE	MINISTRIA E FINANCAVE DHE EKONOMISË
MIBU	MENAXHIMI I INTEGRUAR I BURIMEVE UJORE
MIE	MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË
MIZB	MENAXHIMI I INTEGRUAR I ZONËS BREGDETARE
MP	DIREKTIVA E BE-SË PËR PËRMBYTJET
MTM	MINISTRIA E TURIZMIT DHE MJEDISIT
NCE	NIVELI I CILËSISË EKOLOGJIKE
NCM	NORMA E CILËSISË SË MJEDISIT
NPGJNR	MODELI NXITËS-PRESION-GJENDJE-NDIKIM-REAGIM
NSBU	NDOTËS SPECIFIK TË BASENEVE UJORE
OM	OBJEKTIV MJEDISOR
OPU	ORGANIZATA E PËRDORUESVE TË UJIT
PCRMU	PËRMBLEDHJA E ÇËSHTJEVE ME RËNDËSI NË MENAXHIMIN E UJIT
PE	PËRCJELLSHMËRIA ELEKTRIKE
PiM	PROGRAMI I MASAVE (terminologji e DKU-së)
PINB	PLANI I INTEGRUAR NDËRSEKTORIAL PËR BREGDETIN
PM	PRURJE MJEDISORE
PMBU	PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR
PME	POTENCIALI I MIRË EKOLOGJIK
PMRP	PLANI I MENAXHIMIT TË RREZIKUT NGA PËRMBYTJET
PTS	PROCEDURAT TEKNIKE STANDARDE (të AMBU-t)
RBU (A)	RAJONI I BASENIT UJOR (AUTORITETI)
SCM	STANDARDET E CILËSISË MJEDISORE
SHA	SHTETET ANËTARE
SHGjSH	SHËRBIMI GJEOLOGJIK SHQIPTAR
SKQU	SISTEMI I KULLIMIT TË QËNDRUESHËM URBAN
SME	STATUSI I MIRË EKOLOGJIK
TUA	TRUP UJOR ARTIFICIAL
TUB	TRUP UJOR BREGDETAR
TUN	TRUP UJOR NËNTOKËSOR
TUL	TRUP UJOR LUMOR
TULQ	TRUP UJOR LIQENOR
TUS	TRUP UJOR SIPËRFAQËSOR

KONTRIBUESIT

Projekti EUSIWM zbatuar nga Agjencia Austriake për Zhvillim (ADA)

Ekspertiza teknike u ofrua nga Ekspertë Kombëtarë dhe Ndërkombëtarë, të kontraktuar nga ADA.

Menaxhimi, Koordinimi dhe Mbikëqyrja e Projektit u mundësuan nga Ekipi i Projektit EUSIWM/ADA dhe nga përfaqësues të AMBU

Grupi Ekspert i Menaxhimit të Basenit ujor (GE-ja e MBL-së)

Bazuar në Urdhrin e Kryeministrit Nr. 24, datë 09.02.2021 “Për ngritjen e grupit ndërinstitucional të punës për hartimin e paketës ligjore lidhur me harmonizimin e të gjitha direktivave të BE-së në fushën e menaxhimit të burimeve ujore”, AMBU ka ngritur dhe po drejton dy grupe ndërinstitucionale pune për burimet ujore (çështjet ligjore, çështjet e menaxhimit të basenit ujor), përbërë nga katër palë kryesore interesi në fushën e burimeve ujore: Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTM), Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (MBZhR), Ministria e Financës dhe Ekonomisë (MFE), Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE), Ministria e Mbrojtjes (MM), Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MShMS) së bashku me Institutin e Shëndetit Publik (IShP) dhe Njësitë Vendore të Kujdesit Shëndetësor (NjVKSh) që monitorojnë cilësinë e ujërave të larjes, Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM), Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (ShGjSh), dhe Agjencia Kombëtare për Mbrojtjen Civile (AKMC). Puna tejet e koordinuar dhe efikase e këtyre grupeve nën kujdesin e AMBU-s është thelbësore për trajtimin e sfidave kryesore të sektorit, përfshi zhvillimin e monitorimit të burimeve ujore sipas standardeve të kërkuara. AMBU po udhëheq MIBU-në dhe zbatimin e menaxhimit të basenit ujor , po kryeson grupin e punës për çështjet ligjore dhe atë për çështjet eksperte të MBU-së, si dhe po drejton procesin e vendimmarrjes.

PËRMBAJTJA

1 OBJEKTIVAT, ADMINISTRIMI DHE KOORDINIMI 1-1

1.1 Objektivat 1-1

1.2 Statusi Ligjor i Autoritetit Kompetent 1-2

1.3 Marrëveshjet administrative 1-2

1.4 Koordinimi i Autoritetit Kompetent dhe Marrëdhëniet Institucionale 1-3

1.5 Struktura e Përgjithshme e Kuadrit të PMBU-së dhe Dokumentacionit 1-8

1.5.1 Komponentët Parësorë 1-8

1.5.2 Komponentët Dytësorë 1-8

1.5.3 Elementet Mbështetëse 1-9

1.5.4 Ilustrimi i Kuadrit të Raportimit të PMBU-së 1-9

2 MASAT E KONSULTIMIT ME EKSPERTËT DHE PUBLIKUN 2-1

2.1 Konteksti Ligjor 2-1

2.1.1 Shqipëri 2-1

2.1.2 Bashkimi Evropian 2-1

2.2 Masat Kryesore të Konsultimit për Basenin ujor të Ishmit 2-2

2.2.1 Deklarata e Konsultimit 2-2

2.2.2 Përmbledhja e Çështjeve të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave (PCRMU) 2-2

2.2.3 Draft Plani i Menaxhimit të Basenit ujor 2-2

2.2.4 Takime me publikun, Fushata Prezantimi dhe Trajnime 2-2

2.2.5 Plani Përfundimtar i Menaxhimit të Baseneve Ujore 2-4

3 OBJEKTIVAT MJEDISORE PËR BASENIN UJOR 3-1

3.1 Vështrim i përgjithshëm 3-1

3.1.1 Shqipëri 3-1

3.1.2 Bashkimi Evropian 3-1

3.2 Koncepti i Statusit të Trupit Ujor 3-1

3.2.1 Statusi Ekologjik 3-1

3.2.2 Statusi Kimik 3-2

3.2.3 Statusi Sasior 3-2

3.2.4 Nivelet e Statusit 3-2

3.3 Objektivat Mjedisore për Trupat Ujorë Sipërfaqësorë 3-3

3.3.1 Kushtet Referencë për Elementet e Cilësisë Biologjike 3-4

3.3.2 Kushtet Referencë për Elementet e Cilësisë së Përgjithshme Fiziko-kimike 3-4

3.3.3 Kushtet referencë për substancat prioritare dhe disa ndotës të tjerë 3-5

3.3.4 Kushtet Referencë për “Ndotësit e Tjerë Specifikë për Basenin Ujor” 3-5

3.3.5 Kushtet Referencë për Prurjen Mjedisore 3-6
3.3.6 Kushtet Referencë për Ndikimin Hidromorfologjik 3-7
3.3.7 Kushtet Referencë për TUTM-të dhe TUA-të 3-7
3.3.8 Ndikimet Hidromorfologjike të Hidrocentraleve dhe Shpallja e TUTM-së 3-8
3.3.9 Format e Tjera të TUTM-ve dhe TUA-ve 3-10
3.3.10 Përcaktimi i Statusit Përfundimtar të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 3-10
3.4 Objektivat Mjedisore për Trupat Ujorë Nëntokësorë 3-11
3.4.1 Kushtet e Referencës për Sasinë e Ujërave Nëntokësore 3-11
3.4.2 Kushtet e Referencës për Cilësinë e Ujërave Nëntokësore 3-12
3.4.3 Kushtet e Referencës për Ujërat Nëntokësore të Varura nga Ekosistemet Tokësore 3-13
3.4.4 Testet e Ndara në Hapa për Statusin e Cilësisë dhe Sasisë së Ujërave Nëntokësore 3-14
3.5 Objektivat Mjedisore për Zonat e Mbrojtura 3-15
3.5.1 Zonat e Përvijuara për Nxjerrjen e Ujit të Pijshëm 3-16
3.5.2 Zonat e përvijuara për mbrojtjen e llojeve ujore me rëndësi ekonomike 3-16
3.5.3 Trupat ujorë të përvijuar si ujëra Rekreative 3-17
3.5.4 Zonat e Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese 3-18
3.5.5 Zonat e Shpallura për Mbrojtjen e Habitateve ose Specieve 3-19

4 VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM RRETH BASENIT UJOR 4-1

4.1 Ndarja në Nënbasene 4-1
4.2 Klima dhe hidrometeorologjia 4-1
4.2.1 Klima dhe Meteorologjia - Baseni i Lumit Ishëm 4-2
4.2.2 Hidrologjia - Baseni i Lumit Ishëm 4-3
4.2.3 Përmbledhja e Bilancit Ujor të Basenit Ujor të Lumit Ishëm 4-4
4.2.4 Vlerësimi dhe Ndikimet e Ndryshimeve Klimatike Globale 4-5
4.2.5 Skenari Ndryshimeve Klimatike në nivel vendor - Basenet Ishëm dhe Erzen 4-7
4.3 Hidrologjia dhe Ujërat Nëntokësore 4-10
4.3.1 Vështrim i përgjithshëm 4-10
4.3.2 Formacionet dhe Veçoritë Gjeologjike - Baseni i Ishmit 4-10
4.4 Topografia dhe Përdorimi i Tokës 4-13
4.4.1 Basenin e Lumit Ishëm 4-13
4.5 Rajonet Bashkiake dhe Shpërndarja e Popullsisë 4-13
4.5.1 Njësitë Administrative Bashkiake dhe Popullsia 4-13
4.6 Përdorimet Kryesore të Ujit dhe Infrastruktura 4-14
4.6.1 Vështrim i përgjithshëm 4-14
4.6.2 Përmbledhja e Shërbimeve të Ujit 4-14
4.6.3 Infrastruktura Lidhur me Nxjerrjen e Ujit të Pijshëm 4-16
4.6.4 Infrastruktura Lidhur me Trajtimin e Ujërave të Ndotura 4-18

4.6.5 Infrastruktura Lidhur me Ujitjen 4-21
4.6.6 Infrastruktura lidhur me Hidroenergjetikën 4-23
4.6.7 Infrastruktura lidhur me Instalimet sipas Direktivës DEI (parandalimi dhe kontrolli i integruar i ndotjes) 4-24
4.7 Sistemi i Kodimit të Unifikuar për Basenet, Trupat Ujorë dhe Bazën e të Dhënave, propozuar për Shqipërinë 4-25

5 KARAKTERIZIMI DHE PËRVIJIMI I TRUPAVE UJORË SIPËRFAQËSORË 5-1
5.1 Vështrim i përgjithshëm 5-1
5.1.1 Bashkimi Evropian 5-1
5.2 Kategorizimi dhe Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 5-1
5.2.1 Kategoritë e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 5-1
5.2.2 Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 5-2
5.2.3 Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Ndikon Përvijimin 5-2
5.2.4 Presionet dhe Ndikimet e Trupit Ujor Sipërfaqësor që Ndikojnë Përvijimin 5-3
5.3 Koherenca dhe Metodologjia e Përvijimit të Trupave Ujorë 5-3
5.4 Trupat Ujorë Sipërfaqësorë në Basenin e Ishmit 5-4
5.4.1 Trupat Ujorë Lumorë 5-4
5.4.2 Trupat Ujorë Liqenorë 5-5
5.4.3 Ujërat e Përkohshme 5-5
5.4.4 Trupat Ujorë Bregdetarë 5-6
5.4.5 Trupat Ujorë Tepër të Modifikuar dhe Trupat Ujorë Artificialë 5-6

6 KARAKTERIZIMI DHE PËRVIJIMI I TRUPAVE UJORË NËNTOKËSORË 6-1
6.1 Vështrim i përgjithshëm 6-1
6.1.1 Shqipëri 6-1
6.1.2 Bashkimi Evropian 6-1
6.2 Kategorizimi dhe Tipologjia e Trupave Ujorë Nëntokësorë 6-1
6.2.1 Kategoritë e Trupave Ujorë Nëntokësorë 6-1
6.2.2 Llojet e Trupit Ujor Nëntokësor dhe Përvijimi Bazë 6-2
6.2.3 Përvijimi i Ndikuar nga Horizontet e Trupit Ujor Nëntokësor 6-2
6.2.4 Përvijimi i Ndikuar nga Presionet dhe Ndikimet e Trupit Ujor Nëntokësor 6-3
6.3 Vlerësimet e Mëparshme të Trupave Ujorë Nëntokësorë 6-4
6.3.1 Formacionet Kryesore Hidrogjeologjike 6-4
6.3.2 Identifikimi Paraprak i Trupave Ujorë Nëntokësorë në Shqipëri 6-4
6.4 Trupat Ujorë Nëntokësorë në Basenin e Ishmit 6-5
6.4.1 Sistemi i Rishikuar i Caktimit të Numrave për Trupat Ujorë Nëntokësorë 6-5
6.4.2 Trupat Ujorë Nëntokësorë të Përvijuar në Basenin e Ishmit 6-6

7 KARAKTERIZIMI DHE PËRVIJIMI I ZONAVE TË MBROJTURA 7-1

7.1 Vështrim i përgjithshëm 7-1
7.1.1 Shqipëri 7-1
7.1.2 Bashkimi Evropian 7-1
7.2 Zonat e Përcaktuara të Ujit të Pijshëm për Konsum nga Njeriu 7-1
7.2.1 Vështrim i përgjithshëm 7-1
7.2.2 Zona të Mbrojtjes së Ujit të Pijshëm në Ishëm 7-2
7.3 Zonat e Shpallura për Speciet Ujore me Rëndësi Ekonomike 7-2
7.3.1 Vështrim i përgjithshëm 7-2
7.3.2 Zonat e Mbrojtura me Rëndësi Ekonomike në Ishëm 7-2
7.4 Zonat e Përvijuara për Ujërat Rekreative dhe të Larjes 7-3
7.4.1 Vështrim i përgjithshëm 7-3
7.4.2 Zonat e Mbrojtjes së Ujërave Rekreative dhe të Larjes në Ishëm 7-4
7.5 Zonat e Përvijuara si Zona të Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese 7-5
7.5.1 Vështrim i përgjithshëm 7-5
7.5.2 Zonat e Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese në Ishëm 7-5
7.6 Zonat e Shpallura për Mbrojtjen e Habitateve dhe Specieve 7-6
7.6.1 Vështrim i përgjithshëm 7-6
7.6.2 Zonat e Mbrojtjes së Habitatit në Ishëm 7-6

8 RRJETET E MONITORIMIT DHE TË DHËNAT E MBIKËQYRJES 8-1

8.1 Konteksti Ligjor 8-1
8.1.1 Shqipëri 8-1
8.1.2 Bashkimi Evropian 8-1
8.2 Programi i Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore 8-1
8.2.1 Autoriteti Kompetent 8-1
8.2.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore 8-2
8.2.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore 8-2
8.3 Programi i Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore 8-2
8.3.1 Autoriteti Kompetent 8-2
8.3.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit Mbikëqyrës të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore 8-2
8.3.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit Mbikëqyrës të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore dhe të Dhënat 8-3
8.3.4 Fushata e Monitorimit gjatë 2019-s 8-4
8.3.5 Fushatat biologjike në terren gjatë 2021-shit 8-4
8.3.6 Vlerësimet hidromorfologjike 8-5
8.4 Programi i Monitorimit të Ujërave Nëntokësore 8-5
8.4.1 Autoriteti Kompetent 8-5
8.4.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Nëntokësore 8-5
8.4.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Nëntokësore dhe të Dhënat 8-5

8.4.4 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Nëntokësore dhe të Dhënat 8-5
8.4.5 Fushata e Monitorimit gjatë 2019-s..... 8-6
8.5 Programet e Monitorimit të Zonave të Mbrojtura.....8-7
8.5.1 Autoritetet Kompetente 8-7
8.5.2 Monitorimi Kombëtar dhe Raportimi pranë Komisionit Evropian..... 8-7
8.5.3 Statusi Operacional i Rrjeteve të Monitorimit të Zonave të Mbrojtura në Ishëm 8-8

9 PËRMBLEDHJA E STRATEGJIVE DHE PLANEVE PLOTËSUESE 9-1

9.1 Vështrim i përgjithshëm 9-1
9.1.1 Shqipëri 9-1
9.1.2 Bashkimi Evropian..... 9-2
9.1.3 Plani i Menaxhimit të Burimeve Ujore..... 9-3
9.1.4 Plani i Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet 9-3
9.1.5 Plani i Menaxhimit të Risqeve nga Thatësirat..... 9-4
9.1.6 Plani i Menaxhimit të Zonave Bregdetare 9-4
9.2 Menaxhimi i Burimeve Ujore në Basenin ujor të Ishmit. 9-5
9.2.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit..... 9-5
9.2.2 Strategjia e Burimeve Ujore..... 9-5
9.2.3 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Burimeve Ujore që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor..... 9-6
9.3 Menaxhimi i Rrezikut nga Përmbytjet në Basenet e Ishmit. 9-6
9.3.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit..... 9-6
9.3.2 Përmbledhja e historikut të përmbytjeve..... 9-7
9.3.3 Strategjia e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet 9-9
9.3.4 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Përmbytjes që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor 9-10
9.4 Menaxhimi i Riskut nga Thatësirat në Basenin e Lumit Ishëm.....9-10
9.4.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit..... 9-10
9.4.2 Përmbledhja e Historikut të Thatësirave 9-11
9.4.3 Përmbledhja e Historikut të Thatësirave 9-11
9.4.4 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Thatësirave që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor 9-12
9.5 Plani i Menaxhimit të Zonave Bregdetare 9-12
9.5.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit..... 9-12
9.5.2 Strategjia për Menaxhimin e Bregdetit..... 9-12
9.5.3 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Bregdetit që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor9-13
9.6 Vlerësimi Strategjik Mjedisor 9-13
9.6.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit..... 9-13
9.6.2 Elementet Kryesore të Vlerësimit Strategjik Mjedisor 9-14
9.6.3 Përfundimet Kryesore të Vlerësimit Strategjik Mjedisor..... 9-15

10 PRESIONET NDAJ TRUPIT UJOR, STATUSI DHE VLERËSIMI I NDIKIMEVE 10-1
10.1 Vështrim i përgjithshëm 10-1
10.2 Shembuj të Presioneve dhe Ndikimeve 10-1
10.3 Vlerësimi i Standardizuar i Presioneve Mbështetur në Procedurat e Raportimit WISE 10-2
10.3.1 Lista Standarde e Numeracionit të Presioneve dhe Treguesve nga WISE 10-2
10.3.2 Identifikimi dhe Vlerësimi Sasior i Presioneve dhe Treguesve 10-3
10.3.3 Lista Standarde e Numeracionit të Llojeve të Ndikimit 10-5
10.4 Presionet e Trupit Ujor Sipërfaqësor dhe Vështrim i Përgjithshëm i Vlerësimit të Statusit 10-6
10.4.1 Vlerësimi i Presioneve në Nivel Nënbaseni 10-6
10.4.2 Metodologjia e Përcaktimit të Statusit në Nivelin e Trupit Ujor 10-7
10.4.3 Llojet e Përjashtimit për Trupat Ujorë Tepër të Modifikuar 10-8
10.5 Presionet e Ujërave Sipërfaqësore dhe Përmbledhja Kryesore e Statusit 10-8
10.5.1 Vështrim i përgjithshëm 10-8
10.5.2 Trupat ujorë më "në risk" 10-10
10.5.3 Programi i Monitorimit të Ujërave Sipërfaqësore 10-11
10.6 Presionet e Trupit Ujor Nëntokësor dhe Vështrimi i Përgjithshëm i Vlerësimit të Statusit 10-18
10.6.1 Vlerësimi i Presioneve në Nivelin e Trupit Ujor Nëntokësor 10-18
10.6.2 Përcaktimi i Vlerave Prag 10-19
10.6.3 Metodologjia e Përcaktimit të Statusit në Nivelin e Trupit Ujor 10-20
10.7 Presionet e Ujërave Nëntokësore dhe Përmbledhja Kryesore e Statusit 10-20
10.7.1 Vështrim i përgjithshëm 10-20
10.7.2 Programi i Monitorimit të Ujërave Nëntokësore 10-22

11 PËRMBLEDHJE E ANALIZËS EKONOMIKE 11-1
11.1 Analiza ekonomike sipas Nenit 5 të DKU-së, Shtojca III 11-1
11.2 Baseni i lumit Ishëm: përmbledhje e shkurtër 11-1
11.3 Karakteristikat dhe rëndësia ekonomike e përdorimeve të ujit 11-2
11.3.1 Treguesit e përgjithshëm socio-ekonomikë 11-2
11.3.2 Karakteristikat dhe rëndësia ekonomike e përdorimeve të veçanta të ujit 11-3
11.4 Shërbimet e Ujit 11-7
11.4.1 Prodhimi i ujit të pijshëm dhe shërbimi i furnizimit 11-8
11.4.2 Shërbimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të ndotura 11-10
11.4.3 Vlerësimi i niveleve aktuale të rikuperimit të kostove për shërbimet e ujit 11-10
11.5 Skenari bazë: me sytë drejt së ardhmes 11-15

12 POLITIKAT MJEDISORE NË NIVELIN E BASENIT UJOR 12-1
12.1 Politikat Mjedisore për Trupat Ujorë - Ishëm 12-1
12.1.1 Përmbledhja e Nismave për të Mbështetur Objektivat Mjedisore 12-1

12.1.2 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm të Ujërave Nëntokësore 12-3
12.1.3 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm të Cilësisë së Ujit 12-3
12.1.4 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm Hidrobiologjik 12-3
12.1.5 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Kontrollet e Nxjerrjeve të Ujit 12-3
12.1.6 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Eficiencën e Përdorimit të Ujit 12-4
12.1.7 Politika dhe Ndërhyrjet Strategjike për Përputhshmërinë e Prurjes Ekologjike 12-4
12.1.8 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Përmirësimin e Raportimit nga Subjektet 12-6
12.1.9 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Kontrollin e Ndotjes në Terren 12-6
12.1.10 Politika dhe Ndërhyrjet Strategjike për Vetëmonitorimin e Subjekteve 12-6
12.1.11 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Restaurimin e Strukturave dhe Vazhdimësisë 12-7

13 PROGRAMI I MASAVE PËR BASENIN E ISHMIT 13-1

13.1 Vështrim i përgjithshëm 13-1
13.1.1 Koncepti i Masave dhe Masave të Llojeve Kyçe (MLlK) 13-1
13.2 Masat Bazë 13-8
13.2.1 Vështrim i përgjithshëm 13-8
13.2.2 Përputhshmëria Ligjore 13-8
13.2.3 Rëndësia Operacionale e Masave Bazë 13-8
13.3 Masat Plotësuese 13-9
13.4 Masat Shtesë 13-9
13.5 Qasja Sistematike për Identifikimin e Masave 13-10
13.6 Ndërhyrjet Operacionale për Trupat Ujorë që nuk i Arrijnë Objektivat Mjedisore 13-11
13.6.1 Menaxhimi Aktiv i Basenit Ujor 13-11
13.7 Identifikimi Numerik dhe Raportimi i Masave 13-11
13.7.1 Përdorimi i Treguesve për të Siguruar Arritjen e Masave 13-12
13.7.2 Informacioni për Raportimin e Masave të Përgjithshme dhe të Veçanta 13-12
13.8 Formatet e Përfunduara për Raportimin e Masave 13-15
13.8.1 Raportimi Përmbledhës i PiM-së në Nivelin e Basenit ujor 13-15
13.8.2 Përmbledhja e Formateve të Raportimit për PiM-në Kombëtare 13-16
13.9 Përmbledhje e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore 13-23
13.10 Përmbledhje e Trupave Ujorë Nëntokësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore 13-23
13.11 Masat për Trupat Ujorë Sipërfaqësorë në Risk 13-27
13.11.1 Grupi i Trupave Ujorë 351495-351493-351491 13-27
13.11.2 Grupi i Trupave Ujorë 351487-351485-351483 13-28
13.11.3 Grupi i Trupave Ujorë 351443-351441 13-28
13.11.4 Trupat Ujorë 35147 dhe 35145 13-29

13.12 Përcaktimi dhe Raportimi i Kostove dhe Burimeve të Financimit 13-30
13.12.1 Pasqyra e Kostove 13-30
13.12.2 Vështrimi i Përgjithshëm i Fondeve 13-30
13.12.3 Raportimi i Kostove dhe Fondeve 13-30
13.13 Përmbledhja e Kostove për Masat e Trupit Ujor Sipërfaqësor 13-31
13.14 Përmbledhja Përfundimtare e Statusit Aktual dhe të Parashikuar të Trupit Ujor Sipërfaqësor 13-32
13.15 Procedurat e Monitorimit dhe Vlerësimit të Planit 13-32
13.15.1 Detajet e programit të propozuar të monitorimit të ujërave sipërfaqësore për periudhën 2024-2029 13-32
13.16 Masat për Trupat Ujorë Nëntokësorë në Risk 13-47
13.16.1 Masat për parandalim dhe kufizim për Ujërat Nëntokësore 13-47
13.16.2 Masat për Parandalim dhe Kufizim që Zbatohen për të Gjithë Trupat Ujorë Nëntokësorë 13-48
13.16.3 Masat për Parandalim dhe Kufizim për GW35140101 dhe GW35140103 13-48
13.16.4 Masat për Parandalim dhe Kufizim për Grupin B të Trupave Ujorë Nëntokësorë (GW35140501, GW35140503 dhe GW35140505) 13-50
13.16.5 Grupi C i Trupave Ujorë Nëntokësorë (GW35140507 dhe GW35140509) 13-51
13.17 Përmbledhja e Kostimit të Masave për Ujërat Nëntokësor 13-51
13.18 Përmbledhja Përfundimtare e Statusit Aktual dhe të Parashikuar të Trupit Ujor Nëntokësor 13-51

14 SHTOJCA TEKNIKE 14-1

14.1 Dokumentacioni 14-1
14.2 Hartat 14-1
14.3 Lista e Shtojcave 14-1

Lista e Figurave

Figura 1-1 – Rregullimet Administrative për Qeverisjen e Burimeve Ujore 1-2
Figura 2-1 –Deklarata e Masave të Konsultimit 2-2
Figura 3-1 Elementet Cilësore të Statusit Ekologjik të Trupave Ujorë 3-3
Figura 3-2- Koncepti i Praktikës më të Mirë të Kurbave të Prurjes Mjedisore 3-6
Figura 3-3 – Koncepti i Pikut të Shfrytëzimit si pasojë e Hidrocentralit..... 3-9
Figura 3-4 –Procedura për Përcaktimin e Statusit të Përgjithshëm të Trupit Ujor 3-10
Figura 3-5 – Shembulli i Pakësimit të Prurjes Sipërfaqësore për Shkak të Nxjerrjes së Ujërave Nëntokësore 3-12
Figura 3-6 – Ilustrimi i Zonës Hiporike 3-13
Figura 3-7 – Procedura Standarde për Përcaktimin e Statusit të Përgjithshëm të Trupit Ujor Nëntokësor 3-14
Figura 4-1 - Kurbat e kohëzgjatjes së prurjes për lumin e Tërkuzës përpara dhe pas ndërtimit të Digës së Bovillës. 4-3
Figura 4-2 - Shembull i Kurbës së Qëndrueshmërisë së Prurjes në stacionin matës të Zall Dajtit, lumi i Tiranës - (*Majtas, kurba e kohëzgjatjes afatgjatë të prurjes dhe djathtas, kurbat vjetore*)..... 4-4
Figura 4-3 – Treguesit e Ndikimeve të Ndryshimeve Klimatike për Evropën Jugore..... 4-6
Figura 4-4 - Zonat Bregdetare të Rrezikuara nga Përmbytja të Parashikuara për Periudhën 10-vjeçare deri në 2050-n 4-6
Figura 4-5 – Ndryshimet e Reshjeve sipas Modelit të Shumëfishtë Global të IPCC-së – RCP8.5 [43] 4-7
Figura 4-6 – Llojet Kryesore të Përdorimeve të Tokës sipas Nënbaseneve 4-13
Figura 4-7 – Autoritetet Kryesore Bashkiake dhe Zonat Urbane 4-14
Figura 4-8 Popullsia që merr shërbime nga ujësjellësi për çdo bashki që i përket basenit ujor të Ishmit. 4-16
Figura 4-9 - Totali i tokës së punueshme, sipërfaqes potenciale për ujitje dhe sipërfaqes së tokës së ujitur në 2020-n për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm. 4-21
Figura 4-10 - Digat e ujitjes për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm 4-23
Figura 4-11 - Volumi i ujit të përdorur për ujitje në 2020-n për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm4-23
Figura 5-1 – Shembull i një Trupi Ujor të Llojit të Ngjashëm me Status të Larmishëm 5-4
Figura 5-2 – Madhësitë e Trupave Ujorë Lumorë sipas Frekuencës – Ishëm 5-4
Figura 6-1- Ilustrimi i Trupave Ujorë të Shumtë brenda një Akuiferi të Vetëm..... 6-2
Figura 6-2 –Përvijimi i trupit ujor nëntokësor që vjen nga ndryshimi i statusit kimik 6-3
Figura 6-3 –Përvijimi i trupit ujor nëntokësor që vjen nga ndryshimi në statusin sasior 6-4
Figura 8-1 - Vlerësimi paraprak i statusit ekologjik të lumenjve..... 8-4
Figura 10-1 – Përqindjet e trupave ujorë të përvijuar në varësi të niveleve të statusit 10-9
Figura 10-2 – Përqindjet e TUTM-ve të përvijuar në varësi të niveleve të statusit 10-9
Figura 10-3 – Përqendrimet e Nitrateve te Ujërat Nëntokësore dhe Pikat e Presionit të Ndotjes në Basenin e Lumit Ishëm..... 10-21
Figura 12-1 – Koncepti i Restaurimit të Prurjes Ekologjike 12-5
Figura 13-1 – Shembull i zgjedhjes së Masave për Kategorinë e Presioneve “Burimet e shpërndara”13-11
Figura 13-2 - Përqindjet Aktuale dhe të Parashikuara të Statusit të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 13-32
Figura 13-3 - Pikat e Përputhshmërisë..... 13-47
Figura 13-4 – Përqindjet Aktuale dhe të Parashikuara të Statusit të Trupave Ujorë Nëntokësorë. 13-51

Lista e fotografive

Fotografia 3-1-Devijimi Maksimal i Prurjes dhe Piku i Shfrytëzimit nga HEC-i (HEC Cekreze) 3-9

Lista e hartave

Harta1-1 – Shtrirja e Basenit të Lumit Ishëm 1-7
Harta 4-1- Shpërndarja e Reshjeve, Lumenjtë Kryesorë dhe Rrjetet Hidrometrike 4-26
Harta 4-2 – Formacionet Kryesore Hidrogjeologjike..... 4-27
Harta 4-3 – Nënbasenet dhe përdorimi i tokës 4-29
Harta 4-4 – Infrastruktura Kryesore e Përdorimit të Ujit në Basenin e Lumit Ishëm..... 4-30
Harta 4-5 – Popullsia sipas rajoneve administrative dhe aglomerateve kryesore të basenit ujor 4-31
Harta 5-1 – Kategoria dhe Përvijimi i Trupit Ujor Sipërfaqësor 5-10
Harta 6-1 – Kategoria dhe Përvijimi i Trupit Ujor Nëntokësor..... 6-9
Harta 7-1 – Harta e të gjitha zonave të mbrojtura – Ishëm..... 7-11
Harta 8-1 – Vendndodhja e Pikave të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore të AKM-së.. 8-9
Harta 10-1 – Harta e Presioneve të Nxjerrjeve, hidroenergjetike dhe morfologjike..... 10-15
Harta 10-2 – Harta e Shkarkimeve të Ujërave të Ndotura dhe e Presioneve të Ndotjes së Shpërndarë10-16
Harta 10-3 – Përcaktimi i Statusit Përfundimtar të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë 10-17
Harta 10-4 – Vështrim i Përgjithshëm i Presioneve të Nxjerrjeve dhe Ndotjes së Ujërave Nëntokësore10-25
Harta 10-5 - Përcaktimi i Statusit Përfundimtar për të Gjithë Trupat Ujorë Nëntokësorë..... 10-26

Lista e Tabelave

Tabela 1-1 – Regjistri i Autoriteteve Kompetente Lidhur me Planin 1-4
Tabela 1-2 – Elementet Mbështetëse të Kuadrit të PMBU-së 1-10
Tabela 2-1 – Përmbledhja e Temave të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave 2-5
Tabela 3-1 Skema e klasifikimit të AKM-së për vlerësimin e parametrave fiziko-kimikë të lumenjve 3-5
Tabela 3-2 – Zonat e Mbrojtura sipas Natura 2000 në basenin e lumit Ishëm 3-20
Tabela 4-1 – Variablat Klimatike Kryesore – Baseni Ishëm 4-2
Tabela 4-2 – Kurbat e Qëndrueshmërisë së Prurjes për Stacionet Matëse të Prurjeve në Basenin e Lumit Ishëm 4-4
Tabela 4-3 – Ndryshimi indikativ në % i Temperaturës Globale, IPCC, viti bazë 1990-a 4-7
Tabela 4-4 - Ndryshimi indikativ në % i Reshjeve Globale, IPCC, viti bazë 1990-a 4-7
Tabela 4-5 – Testi i Dallimeve Statistikore – Mesatarja aritmetike e Reshjeve Afatgjata 4-7
Tabela 4-6 – Bilanci i Përgjithshëm i Ujit për Basenin e Ishmit 4-9
Tabela 4-7 – Përmbledhja e Formacioneve Gjeologjike Kryesore dhe Potencialit të Ujërave Nëntokësorë 4-12
Tabela 4-8 – Përmbledhja e Nxjerrjeve, Përdorimeve dhe Konsumeve Kryesore Sektoriale të Ujit-Baseni Ishëm 4-15
Tabela 4-9 -: Furnizimi me ujë dhe kanalizimet në Rajonin e Basenit Ujor të Lumit Ishëm 4-17
Tabela 4-10 - Tarifat e shërbimit të ujit për çdo shoqëri UK në basenin e lumit Ishëm 4-18
Tabela 4-11 - Situata aktuale lidhur me mbledhjen e ujërave të ndotura në zonën e basenit të lumit Ishëm 4-18
Tabela 4-12 – Statistikat Kyç Përmbledhëse për nënbasenet e lumit Ishëm 4-28
Tabela 5-1 Baseni ujor i Ishmit, Karakterizimi i Trupit Ujor, Kategoria e LUMENJVE 5-8
Tabela 5-2 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e LIQENEVE 5-9
Tabela 5-3 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e Ujërave KALIMTARE 5-9
Tabela 5-4 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e Ujërave BREGDETARE 5-9
Tabela 6-1– Llojet Kryesore të Ujërave Nëntokësore në Shqipëri, Raportimi 6-2
Tabela 6-2 – Përmbledhja Kombëtare e Formacioneve Hidrogjeologjike 6-4
Tabela 6-3 –Grupet e Raportimit për Trupat Ujorë Nëntokësorë në Basenin e Lumit Ishëm 6-7
Tabela 6-4 –Karakterizimi dhe Përvijimi i Trupave Ujorë Nëntokësorë 6-8
Tabela 7-1 – Lista e zonave të mbrojtura me rëndësi ekonomike 7-3
Tabela 7-2 - Protected Areas in the Ishmi River Basin 7-6
Tabela 7-3 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e ZONAVE TË MBROJTURA TË UJIT TË PIJSHËM 7-7
Tabela 7-4 - Regjistri i Zonave të Mbrojtura - Kategoria e LLOJEVE UJORE ME RËNDËSI EKONOMIKE 7-8
Tabela 7-5 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e UJËRAVE REKREATIVE DHE TË LARJES 7-9
Tabela 7-6 - Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e ZONAVE TË NDJESHME NDAJ LËNDËVE USHQYESE 7-9
Tabela 7 -7 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e HABITATEVE DHE LLOJEVE TË MBROJTURA 7-9
Tabela 8-1 – Stacionet e monitorimi të Cilësisë së Ujit në basenin e lumit Ishëm 8-3
Tabela 8-2 - Puset nxjerrëse të përdorura për monitorimin e nivelit të ujit. 8-6
Tabela 9-1 - Të dhënat e përgjithshme për dëmet nga përmbytjet gjatë periudhës 1946-2018 në Bashkinë Tiranë 9-7
Tabela 9-2 - Të dhënat e përgjithshme për dëmet nga përmbytjet gjatë periudhës 1961-2016 në Bashkinë Tiranë 9-8
Tabela 9-3 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Burimeve Ujore 9-10
Tabela 9-4 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Menaxhimit të Thatësirave 9-12
Tabela 9-5 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Menaxhimit të Bregdetit 9-13
Tabela 9-6 – Elementet Kryesore të Procesit të VSM-së 9-14
Tabela 10-1 – Llojet dhe Treguesit Standardë të Presionit, Lloji 1 deri në 3 10-3
Tabela 10-2 – Llojet dhe Treguesit Standardë të Presionit, Lloji 4 deri në 8 10-4
Tabela 10-3 – Llojet Standarde të Ndikimeve 10-5
Tabela 10-4 – Presionet dhe Analiza e Statusit – Lumenjt 10-13
Tabela 10-5 – Vlerat Prag të Propozuara 10-19
Tabela 10-6 – Presionet dhe Vlerësimi i Statusit Përmbledhje – Kategoria UJËRAT NËNTOKËSORE 10-24

Tabela 11-1 – Popullsia Historike e baseneve Ishëm-Erzen (2017-2020) 11-3
Tabela 11-2 – Ujitja: sipërfaqet që mund të ujiten dhe që janë ujitur, basenet Ishëm-Erzen dhe baseni i Ishmit, 2020 11-5
Tabela 11-3 – Volumet e Ujit: të prodhuar, faturuar dhe humbur në basenet ujore Ishëm-Erzen dhe basenin ujor Ishëm, 2020 11-9
Tabela 11-4 – Performanca Financiare e Shërbimit të Furnizimit me Ujë/Rikuperimi i Kostos, basenet Ishëm-Erzen dhe basenet Ishëm, 20 11-12
Tabela 11-5 – Norma e Rikuperimit të Kostos Totale për furnizimin me ujë, kanalizimet dhe impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura, basenet Ishëm-Erzen dhe basenin Ishëm, 2020. 11-14
Tabela 12-1 – Përmbledhja e Masave të Përgjithshme Politike ose Strategjike në Mbështetje të Objektivave Mjedisore 2024-2029 12-9
Tabela 13-1 – Masat e Llojeve Kyç të WISE të BE-së Hartëzuar në Programin Kombëtar Sektorial të Ujit 13-4
Tabela 13-2 –Lista Standarde e Numeracionit për Masat dhe Treguesit Kyç 13-14
Tabela 13-3 – Marrëdhënia midis Llojeve dhe Synimeve të Masave dhe Sistemit të Kodimit 13-18
Tabela 13-4 - Përmbledhja e presioneve dhe masave në nivel baseni: Baseni i Lumit Ishëm 13-19
Tabela 13-5 –Përmbledhje e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore 13-24
Tabela 13-6 –Përmbledhja e Trupave Ujorë Nëntokësorë Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore 13-26
Tabela 13-7 - Frekuencat e propozuara të monitorimit [një herë për interval të përmendur] 13-34
Tabela 13-8 – Përmbledhje e Programit të Masave sipas Trupit Ujor Sipërfaqësor 13-35
Tabela 13-9 Tabelat përmbledhëse për kostot dhe fondet e masave për ujërat sipërfaqësore 13-40
Tabela 13-10 – Përmbledhje e Programit të Masave sipas Trupit Ujor Nëntokësor 13-52
Tabela 13-11 Tabela përmbledhëse për kostot dhe fondet e masave për ujërat nëntokësor 13-54

Deklarata e Përputhshmërisë

Ky Dokument është në përputhje me kërkesat e Ligjit "Për konsultimin publik", të parashtruara në nenet 15 dhe 17.

Është hartuar në përputhje me nenin 14 "Konsultimi publik për hartimin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore" dhe shtojcën VII të Direktivës së BE-së 2000/60/KE.

Parathënie

Të nderuar kolegë, ekspertë të ujit e mjedisit, si dhe palë interesi,

Sikurse jeni në dijeni, Shqipëria po zbaton Direktivën Kuadër të Ujit 2000/60/KE (DKU-ja e BE-së), si hallkë mjaft e rëndësishme e anëtarësimit në Bashkimin Evropian.

Prandaj, Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU), si autoriteti përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor, me mbështetjen e projektit EUSIWM (Mbështetja e Bashkimit Evropian për Menaxhimin e Integruar të Ujit), që po zbatohet nga ADA (Agjencia Austriake për Zhvillim), ka hartuar këtë ***Plan Menaxhimi të Basenit Ujor për Basenin e Lumit Ishëm***, me këto elemente përbërëse:

- Mbrojtja dhe përmirësimi i trupave ujorë;
- Pjesëmarrje e gjerë publike në zhvillimin e procesit, deri në arritjen e statusit të mirë të trupave ujorë.

Uji është burimi ynë natyror më i vyer. Si i tillë, është jetik për gjallërimin e botës së egër, bujqësisë dhe biznesit. Për më tepër, është edhe një prej mjeteve që promovon rigjenerimin (strukturor dhe ekonomik), rekreacionin dhe turizmin. Ndaj, kjo përpjekje konsiderohet e mirëpritur, pasi do të mundësojë identifikimin e presioneve dhe ndikimeve te burimet ujore, duke kontribuar në përmirësimin e cilësisë së mjedisit ujor të basenit të lumit Ishëm, nëpërmjet menaxhimit të qëndrueshëm.

Në vijim të rregullave të parashtruara në Vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. 1015, datë 16.12.2020, Këshillat e Baseneve Ujore (KBU) duhet të sigurohen që të gjitha palët e interesit të çdo baseni ujor të përvijuar të kenë mundësinë t'i ndajnë mendimet e tyre profesionale lidhur me PMBU-në, duke bashkëpunuar me institucione, organizata dhe komunitete të ndryshme vendore. Për këtë qëllim, secili do të mund të fitojë njohuri të reja lidhur me menaxhimin e burimeve ujore dhe së bashku, do të bëjmë të mundur formalizimin e këtij plani.

Duke marrë parasysh sa më lart, do ta vlerësonim shumë përfshirjen tuaj, sipas fushës suaj të ekspertizës, në identifikimin e çështjeve që ju i shihni si të rëndësishme dhe në propozimin e masave të mundshme për zgjidhjen e tyre.
Duam të theksojmë se dokumenti përfundimtar duhet të përfshijë edhe propozimet e aktorëve në fushën e burimeve ujore përpara se të kalojë për miratim.

Ndaj, do të donim t'ju kujtonim se cikli i zbatimit të PMBU-së është 6 vjeçar. Aktualisht, në Evropë, Shtetet Anëtare kanë përmbyllur ciklin e dytë të PMBU-së (2016-2021) dhe sapo kanë nisur ciklin e tretë (2022-2027). Për këtë arsye, mendimet dhe sugjerimet tuaja shihen si mjaft të vlefshme, pasi shprehin përkushtimin e secilit prej nesh drejt procesit të anëtarësimit në BE, duke besuar se ***Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor për Basenin e Lumit Ishëm*** do të zbatohet gjatë një periudhe duke iu afruar sa më tepër të jetë e mundur cikltit të tretë të PMBU-së së BE-së.

Nënshkruar nga

Drejtoresha e Përgjithshme - AMBU

Gerta Lubonja

Përmbledhje ekzekutive

Projekti EUSIWM është bashkëfinancim i BE-së në kuadër të Programit të Veprimit IPA 2016 për Shqipërinë me qëllim Mbështetjen e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore dhe Agjencisë Austriake për Bashkëpunim (ADA). Sipas Marrëveshjes Nr. 2017/393-187, lidhur midis Komisionit Evropian dhe ADA-s më 21 dhjetor 2017, organi përgjegjës për zbatimin e projektit është Agjencia Austriake për Zhvillim (ADA).

Sipas marrëveshjes së nënshkruar nga Qeveria Shqiptare dhe ADA më 14 nëntor 2018 (përditësuar në vijim të zgjatjes një vjeçare të projektit ekzistues) përfituesi i drejtpërdrejtë i projektit EUSIWM është AMBU. Projekti ka si qëllim të përgjithshëm të përmirësojë zbatimin e Reformës Kombëtare për Sektorin e Ujit në Shqipëri, në kuadër të kërkesave të legjislacionit për ujërat.

Ngushtësisht i lidhur me punën teknike, projekti ka si qëllim në vetvete të forcojë rolin e AMBU-së dhe institucioneve të tjera shqiptare në fushën e burimeve ujore jo vetëm për hartimin e një PMBU-je në veçanti, por edhe për zbatimin e menaxhimit të integruar të burimeve ujore në përgjithësi, sipas qasjes të metodologjisë së BE-së. Ky rend pune e ka ndihmuar AMBU-n ta përmbushë gradualisht rolin e saj drejtues përgjatë të gjithë procesit të MBU-së.

Objektivi i Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor (PMBU) për Lumin Ishëm

Hartimi i PMBU-së së Lumit Ishëm u mundësua falë mbështetjes së projektit EUSIWM, gjatë periudhës 2019-2021. Në fillim të programit, aspektet dhe veprimtaritë kryesore të MBU-së janë realizuar falë mbështetjes së gjerë të ekipit të projektit ADA/EUSIWM dhe ekspertëve kombëtarë e ndërkombëtarë.

Në 2021-shin, në zbatim të rekomandimeve të ekipit të projektit EUSIWM, u ngrit grupi ndërinstitucional i punës me ekspert për MBU-në, nën udhëheqjen e AMBU-së. Grupi përbëhej nga përfaqësues të institucioneve të ndryshme për menaxhimin e burimeve ujore në vend, të cilët janë përfshirë drejtpërdrejtë në të gjitha fazat përgatitore të PMBU-së, veçanërisht në mbledhjen dhe vlerësimin e të dhënave.

Struktura e PMBU-së aktuale për basenin e lumit Ishëm është në përputhje të plotë me kërkesat e parashtruara në Shtojcën VII të DKU-së së BE-së 2000/60/KE[1]. Kapitujve dhe përmbajtjes së planit u janë bërë disa përshtatje, për t'iu përgjigjur më mirë nevojave dhe sistemeve operacionale kombëtare, të disponueshme për menaxhimin e burimeve ujore.

Puna sipas një metodologjie të qartë për MBU-në, duke mundësuar trajnimin e plotë të stafit të AMBU-së në kuadër të projektit EUSIWM, dhe për më tepër vendosja e dialogut ndërinstitucional në nivel teknik përmes GE-së së MBU-së shërbejnë si garanci se në të ardhmen, procesi i planifikimit të MBU-së për planet e reja 2024-2029, ndjekur nga zbatimi i tyre nëpërmjet Programit aktual të Masave (PM) sipas standardeve të BE-së, do të realizohet në mënyrë krejt profesionale nën drejtimin e AMBU-së dhe në bashkëpunim të ngushtë me institucionet në fushën e burimeve ujore.

Sfidat e hasura

Hartimi i PMBU-së është proces i vështirë dhe kompleks, sidomos duke marrë parasysh kushtet e Shqipërisë. Ndonëse përgatitja e PMBU-së mund të jetë përgjegjësi e një ose disa institucioneve, hartimi në vetvete është sipërmarrje komplekse që kërkon përfshirjen e të gjitha palëve të interesit, si për shembull ekspertë të fushave të ndryshme. Menaxhimi i integruar i burimeve ujore është proces "i detyrueshëm" që duhet zbatuar nga institucionet përkatëse për t'i menaxhuar më mirë burimet e disponueshme. Një prej kërkesave kryesore të realizimit të duhur të procesit të MBU-së është disponueshmëria dhe (*kur është e mundur*) besueshmëria e të dhënave. Një prej pikëpyetjeve më të mëdha gjatë përgatitjes së PMBU-së për basenin e lumit Ishëm ishte nëse duhej të prisnim përfundimin e mbledhjes së të gjitha të dhënave dhe vënies në funksion të sistemit të mirëorganizuar të monitorimit, apo të përqafonim qasjen "të përdorim ato që kemi në dispozicion" dhe të hartonim "udhërrëfyesin" për zgjidhjen e problemeve dhe trajtimit të sfidave.

Pra, AMBU duhet të presë deri kur të plotësohen të gjitha kushtet dhe më pas të vijojë me përgatitjen e PMBU-së, apo plotësimi i këtyre kushteve duhet të jetë pjesë përbërëse e vetë PMBU-së?

[1]https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0004.02/DOC_1&format=PDF

Si lindi PMBU-ja?

DKU-ja e BE-së hyri në fuqi në vitin 2000, duke ngritur kështu kuadrin ligjor për mbrojtjen dhe përmirësimin e statusit të ekosistemeve ujore, parandaluar përkeqësimin e tyre dhe siguruar përdorimin afatgjatë e të qëndrueshëm të burimeve ujore brenda BE-së. Objektivi ishte që të gjithë trupat ujorë të brendshëm, kalimtarë dhe bregdetarë të arrinin statusin (ose potencialin) e mirë kimik dhe ekologjik dhe që ujërat nëntokësore të arrinin statusin e mirë kimik dhe sasior.

Është thelbësore që ujërat të jenë të pastra, pra që të mos jenë në presionin e lëndëve organike, ushqyese apo të rrezikshme. Megjithatë, kjo nuk mjafton nëse ekosistemi natyror, përfshi florën dhe faunën, është dëmtuar në mënyrë të konsiderueshme. Kjo është arsyeja se përse kjo qasje kaq e gjithanshme kërkon që ujërat sipërfaqësore të gëzojnë "statusin e mirë ekologjik": shtretërit e lumenjve duhet të jenë të mirëstrukturuar dhe duhet mjaftueshëm ujë që të sigurohen rrugëkalimet migratore dhe habitatet natyrore që mundësojnë vazhdimin e jetës së kafshëve dhe bimëve ujore.

Përmbledhja e Çështjeve të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave (PCRMU)

Faza paraprake ishte identifikimi i CRMU-ve kryesore, për të pasur tablonë e çështjeve dhe presioneve kryesore të një BU-or të caktuar. Ky raport parashtrues paraqet çështjet aktuale në basenin ujor dhe propozon temat/aspektet kryesore që duhen trajtuar më tej nga PMBU-ja, në kërkim të zgjidhjeve.

Më poshtë renditen disa prej çështjeve më të rëndësishme:

1. Ndryshimet klimatike dhe burimet ujore;
2. Të dhënat hidrometeorologjike dhe sistemet e monitorimit;
3. Zonat e mbrojtura dhe ekosistemet ujore;
4. Përmbytjet dhe thatësirat;
5. Morfologjia dhe vazhdimësia e kanalit dhe zonës së përmbytshme;
6. Prurjet Mjedisore;
7. Përdorimi i ujit, marrja e ujit dhe lejet për marrjen e ujit;
8. Shkarkimet e ujit, ndotja e ujit dhe leja për shkarkim;
9. Digat dhe hidrocentralet;
10. Përdorimi, mbrojtja dhe monitorimi i ujërave nëntokësore;
11. Cilësia e ujërave bregdetare dhe habitateve;
12. Menaxhimi bregdetit, rreziqet dhe përmbytjet, erozioni.

Për çdo çështje, parashtrimi përshin informacion rreth:

- Rëndësisë së trajtimit;
- Situatës aktuale;
- Ndërlikimeve dhe nevojave në të ardhmen;
- Masave që mund të zbatohen në kuadër të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor.

Drejt kuadrit të PMBU-së për vendin

Bazuar te analiza e situatës dhe problemeve që propozohen të trajtohen në formën e ICRMU-ve, u dakorduan këto hapa të rëndësishëm: përcaktimi i një strukture të përshtatshme dhe të dobishme për PMBU-në, në përputhje të plotë me kërkesat e Shtojcës VII të DKU-së së BE-së dhe marrja parasysh e specifikave dhe problemeve të burimeve ujore në Shqipëri. Kjo strukturë u përgatit në 2020-n kryesisht nga eksperti ndërkombëtar i EUSIWM-it, Z. Brian Faulkner.

Draft PMBU-ja përmban 13 kapituj, të gjithë në përputhje me parashikimet e Shtojcës VII të DKU-së, por rendi i tyre është përshtatur paksa me kontekstin kombëtar. Përgatitja kërkoi më tepër kohë për Kapitullin 11 "Analiza ekonomike e përdorimit të ujit", e cila është realizuar për herë të parë në në Shqipëri në nivelin e basenit ujor.

Draft i parë i PMBU-së mori formën përfundimtare në prill të 2021-shit. PMBU-ja do të finalizohet në drejtimin e AMBU-së, me mbështetjen e ekipit ADA-EUSWIM dhe ekspertëve përkatës ndërkombëtarë e kombëtarë. Draft

raporti dhe përmbajtja e tij janë konsultuar plotësisht me palët e interesit dhe institucionet përkatëse përmes mbledhjeve të GE-së së MBU-së.

Draft PMBU-ja është përditësuar vazhdimisht, ku versioni i parë paraprak u përmbyll në dhjetor të 2021-shit dhe iu shpërnda të gjitha aktorëve në Konferencën Kombëtare të Ujit.

Programi i Masave

Bazuar te kërkesat e DKU-së, për çdo PMBU do të përgatitet PiM-ja, me qëllim arritjen e objektivave mjedisore (DKU Neni 11(1)2).

Masat e identifikuara nga PMBU-ja për lumin Ishëm janë hartuar në bazë të vlerësimit të statusit aktual të trupave ujorë të përvijuar, që është mbështetur te informacionet e analizës së presioneve dhe ndikimeve që prekin çdo trup ujor. Prandaj, çdo hap i procesit të planifikimit është i rëndësishëm për të siguruar zbatimin e masave të duhura në vendndodhjen e duhur.

Masat përcaktohen në varësi të "Masave të Llojit Kyç" (MLlK[3]) dhe të shkallës në të cilën do të siguronin trajtimin e këtyre presioneve. MLlK-të janë një grup masash të identifikuara nga Shtetet Anëtare, të cilat kanë si shënjestër të njëjtin presion ose qëllim. *MLlK mund të përfshijnë edhe masa me karakter kombëtar, por zakonisht mund të jenë më tepër se një masë kombëtare. Masat janë hartuar në bazë të vlerësimit të statusit aktual të trupave ujorë, plotësuar me informacione nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që prekin trupat ujorë.*

Ky PMBU përcakton PiM-ve që do të zbatohet gjatë periudhës 2024-2029 për arritjen e "objektivave mjedisore", të përshkruara plotësisht në kapitullin 3, në përputhje me Nenin 4 të DKU-së[4]. Në Shtojcën 3 të WISE 2016 jepen edhe udhëzime për presionet dhe treguesit kryesorë të masave, me shembuj. Masat specifike (që hasen në kuadër të MLlK-ve) duhet të trajtojnë presione specifike 'Llojet Kyç të Presioneve' (LlKP)[5], që hasen në nivelin e trupit ujor. Mënyra më efikase për ta bërë masën të pasqyrojë presionin përkatës është që të përmblidhë elementet individuale që kontribuojnë në statusin ose potencialin e përgjithshëm të trupit ujor.

Masat kryesore të përcaktuara:

- Reduktimi i ndotjes nga lëndët organike

Panvarësisht investimeve të mëdha që janë bërë në infrastrukturën e ujërave të ndotura, nevojiten masa shtesë në të ardhmen. 52% e basenit ka nevojë për zhvillim infrastrukturor bazë që synon lidhjen me sistemet e kanalizimeve publike dhe të paktën me sistemet e trajtimit të ujit të ndotur urban. Shqipëria, si shtet joanëtar i BE-së, duhet të bëjë përpjekje për ta përmirësuar ndjeshëm atë duke ndërtuar një seri sistemesh kanalizimi dhe impiantesh të trajtimit të ujërave të ndotura deri në 2029-n.

- Reduktimi i ndotjes nga lëndët ushqyese

Masat në zbatim e PMBU do të kontribuojnë ndjeshëm në reduktimin e lëndëve ushqyese që depërtojnë te ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, por nevojitet më tepër përpjekje nga institucione të ndryshme të përfshira në këtë proces. Zbatimi i masave për ujërat e ndotura urbane, industriale dhe bujqësore duhet të vazhdojë.

Krahas kësaj, përdorimi i detergjentëve pa përmbajtje fosfati konsiderohet si masë e shpejtë dhe efikase për reduktimin e emetimeve fosfate në ujërat sipërfaqësore. Rregullorja e BE-së për detergjentët duhet zbatuar në të gjitha vendet BE, por edhe Shtetet Joanëtare të BE-së duhet të bëjnë përpjekje të ngjashme ose

[2]Neni 11 (1). Çdo Shtet Anëtar siguron hartimin e programit të masave për çdo rajon të basenit lumor, ose për një pjesë të rajonit të basenit lumor brenda territorit të tij, duke marrë parasysh rezultatet e analizave të kërkuara nga Neni 5, për arritjen e objektivave të përcaktuara në Nenin 4. Këto programe masash mund t'u referohen masave që rrjedhin nga legjislacioni i miratuar në nivel kombëtar dhe të mbulojnë të gjithë territorin e Shtetit Anëtar. Kur shihet e përshtatshme, Shteti Anëtar mund të miratojë masa të zbatueshme për të gjitha rajonet e baseneve lumore dhe/ose një pjesë të rajoneve të baseneve lumore ndërkombëtare që shtrihen në territorin e tij.

[3] Përmbledhur në Tabelën 13-1*(Masat e Llojit Kyç (MLlK) në përputhje me WISE-n e BE-së që janë miratuar në këtë raport PMBU-je)*

[4] Neni 4 : Objektivat mjedisore

[5] Përmbledhur në Tabelën 10-1 *(Masat e Llojit Kyç (MLlK) në përputhje me WISE-n e BE-së që janë miratuar në këtë raport PMBU-je)*

rekomandohet të bëjnë përpjekje të ngjashme, ndër të cilat edhe Shqipëria duhet të marr masa konkrete në këtë drejtim.

Ndotja e shpërndarë (difuze) luan rol kryesor në emetimet e përgjithshme të lëndëve ushqyese, ndaj zbatimi i masave që trajtojnë menaxhimin e tokës është shumë i rëndësishëm. Si mjet i përshtatshëm menaxhimi është identifikuar një grup me disa prej praktikave më të mira bujqësore për reduktimin e ndotjes dhe infiltrimeve për shkak të bujqësisë dhe menaxhimit të tokës.

Për më tepër, zbatimi i praktikave të mira bujqësore ose sigurohet me veprime rregullatore (përputhshmëri e kryqëzuar) ose nxitet nëpërmjet iniciantivave ekonomike (programet e zhvillimit rural) të mekanizmit financiar të Politikës së Përbashkët Bujqësore. Edhe Shtetet Joanëtare të BE-së nxiten të zbatojnë praktikat më të mira bujqësore të ngjashme.

- Reduktimi i ndotjes nga lëndët e rrezikshme

Trajtimi i duhur i ujërave të ndotura urbane dhe zbatimi i Teknikave më të Mira të Disponueshme (TMD) në impiantet industriale dhe fermat e mëdha bujqësore janë masa elementare që mund të kontribuojnë ndjeshëm në zbutjen e kontaminimeve nga lëndët e rrezikshme.

Në Shtetet Joanëtare të BE-së, përpjekjet për të zhvilluar dhe përmirësuar sektorin e ujërave të ndotura dhe teknologjitë industriale, si dhe për të zbatuar praktikat më të mira bujqësore do të kenë efekte pozitive edhe në statusin e ujit që lidhet me ndotjen nga lëndët e rrezikshme.

Nevojiten më tepër përpjekje për të identifikuar se cilat lëndë prioritare apo kimikate të tjera gjenden në sasi të konsiderueshme në basen. Për burimet e emetimeve që shkaktojnë kontaminimin e ujërave sipërfaqësore nga lëndët e rrezikshme ka informacion të kufizuar në dispozicion. Duhet të vijojë inventarizimi i shkarkimeve, emetimeve dhe humbjeve për të gjithë basenin. Për t'i mbështetur këto veprimtari, nevojitet më tepër informacion për përqendrimet në rrjedhat ujore dhe ngarkesat në lumë nëpërmjet monitorimit të rregullt (me pajisje të përmirësuara për kampionim më të shpeshtë) dhe fushatë specifike kampionimi (p.sh mbetje e lëngët pas trajtimit nga i njëjti burim pikësor).

- Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike

Vlerësimi i modifikimeve hidro-morfologjike tregoi se vetëm 2 trupa ujorë janë në gjendje të dobët. Masat e propozuara janë lehtësimi/modifikimi i rrjedhës të peshqëve dhe heqja e pengesave për arritjen e vazhdimësisë të rrjedhave ujore përgjatë lumenjve.

- Përmirësimi i statusit të ujërave nëntokësore

<u>Cilësia e ujërave nëntokësore</u>

Duke marrë parasysh se nitratet janë faktorë kyç kundër arritjes së statusit të mirë kimik të një përqindjeje të konsiderueshme të TUN-ëve për mbarë basenin, ka shumë rëndësi të eliminohet ose reduktohet sasia e nitrateve që hyjnë në trupa ujorë. Parandalimi i përkeqësimit të cilësisë së ujërave nëntokësore duhet arritur pikë së pari nëpërmjet zbatimit të Direktivës së BE-së për Nitratet dhe të DTUNU-t.

<u>Cilësia e ujërave nëntokësore</u>

Duhen shmangur nxjerrjet e tepruara të ujit në TUN-e nëpërmjet menaxhimit efikas të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore. Andaj, nevojiten kontrolle të rrepta të përdorimeve të ujërave të ëmbla sipërfaqësore e nëntokësore dhe inventarizim i tyre. Gjithashtu, kërkesa për autorizim paraprak i përdorimit të ujërave. Në përputhje me DKU-në, duhet siguruar që norma mesatare vjetore e marrjes së ujit në plan afatgjatë të mos jetë më e madhe se burimi i disponueshëm i ujërave nëntokësore.

<u>Pjesëmarrja dhe Konsultimi Publik</u>

AMBU shpreh angazhimin për pjesëmarrje publike aktive në vendimmarrje, në mënyrë që të ofrojë mbështetje më të gjerë për politikat dhe për të rritur efikasitetin e përpjekjeve për zbatim. Palët përkatëse të interesit janë konsultuar që në fillim të periudhës së hartimit të PMBU-së së Ishëmit. Në nëntor të 2019-s, u mbajt mbledhja

e parë konsultuese, ku institucionet përkatëse diskutuan dhe identifikuan/ranë dakord së bashku për çështjet e rëndësishme të menaxhimit të burimeve ujore.

Për shkak të pandemisë Covid-19, gjatë 2020-ës është zhvilluar vetëm një mbledhje konsultuese (tetor 2020) me përfaqësues të BU-së së Ishëmit dhe Erzenit. PMBU-ja përfundimtare do të publikohet në faqen zyrtare të AMBU-së, për të përmbushur kërkesat e Nenit 14 të DKU-së së BE-së për pjesëmarrjen dhe përfshirjen publike.

Vetë Direktiva nuk e përfshin pikëpamjen gjinore, por AMBU, me mbështetjen e plotë të ekipit të EUSIWM-it, e ka marrë gjerësisht në konsideratë rolin e grave, në të gjitha fazat përgatitore të planit.

1 Objektivat, Administrimi dhe Koordinimi

1.1 Objektivat

Ky dokument paraqet kërkesat statutore të PMBU-së për basenin e lumit Ishëm, të parashikuara në Ligjin për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (LMIBU), sidomos në Nenet 17 dhe 24[6]. Paralelisht, PMBU-ja përputhet gjerësisht me objektivat dhe procedurat e DKU-së së BE-së, legjislacionin e përgjithshëm të BE-së për mbrojtjen e ujërave kombëtare dhe direktivat e saj përkatëse[7].

Qëllimi kryesor i DKU-së së BE-së ka të bëjë kryesisht me cilësinë e ujërave, përkufizuar gjerësisht si "status". Kontrolli i sasisë së ujit (rrjedhat ose volumet) është element dytësor i sigurimit të cilësisë së mirë të ujit ndaj duhen përcaktuar edhe masat për sasinë që t'i shërbejnë objektivit të sigurimit të cilësisë së mirë.

PMBU-ja është mjeti kryesor për menaxhimin e trupave ujorë sipërfaqësorë dhe nëntokësorë brenda një Rajoni të caktuar Baseni Ujor (RBU), që në këtë rast është zona e Basenit të Lumit Ishëm. Lidhur me qeverisjen e burimeve ujore, PMBU-ja përmban:

- përshkrimin e përgjithshëm të basenit ujor, duke përfshirë kryesisht: hidrometeorologjinë, përdorimin e tokës dhe përdorimin e ujit;
- kategorizimin e trupave ujorë në lumenj, liqene, ujëra sipërfaqësore kalimtare dhe bregdetare, trupa ujorë nëntokësorë, si dhe përcaktimin e tipologjisë së tyre përkatëse dhe kushteve referencë për të gjithë trupat ujorë;
- vlerësimin teknik të gjendjes bazë (aktuale) të të gjithë trupave ujorë në basenin ujor lidhur me cilësinë dhe statusin sasior;
- identifikimin e zonave të mbrojtura në basenin ujor ku uji ka përdorim ose rëndësi të veçantë që kërkon mbrojtje;
- përmbledhjen e presioneve dhe ndikimeve antropogjene në trupat ujorë sipërfaqësorë dhe nëntokësorë;
- përmbledhjen e masave që synojnë zbutjen e ndikimeve të identifikuara te trupa ujorë të veçantë nëse janë nën statusin e kërkuar minimal "Mirë";
- analiza ekonomike dhe/ose teknike për ata trupa ujorë që zakonisht përshkruhen "si tepër të modifikuar" (TUTM), për të cilët nuk është e mundur arritja e "statusit të mirë";
- analizën ekonomike për identifikimin e rikuperimit të nevojshëm të burimeve dhe kostove mjedisore të shërbimeve të ujit, duke marrë parasysh parashikimet afatgjata të kërkesës dhe ofertës për ujë në basenin ujor;
- regjistrin dhe përmbledhjen e planeve më të detajuara, të propozuara për nënbasenet, sektorët, çështjet e menaxhimit ose kategoritë e ujit që mund të ndikojnë ose mund të ndikohen nga objektivat mjedisore dhe programi i masave të këtij Plani;
- përmbledhjen e masave të marra nga konsultimi publik dhe se si këto konsultime janë marrë parasysh në formulimin e objektivave të PMBU-së dhe programit të masave;
- listën e Autoriteteve Kompetente që kanë detyrime ose që ndikohen nga ky Plan, përfshi marrëdhënien e tyre me autoritetet e tjera të koordinuara brenda Shqipërisë, dhe kur është e nevojshme, përmbledhjen e marrëdhënieve institucionale të krijuara për të siguruar koordinimin me Rajonet ndërkombëtare të Baseneve Ujore;
- regjistrin e nxjerrjeve dhe lejeve të tyre, kur këto nxjerrje mund të ndikojnë te statusi i trupit ujor [8].

---

[6] Qeveria Shqiptare, Ligji 111/2012, ndryshuar me Ligjin nr. 6/2018 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore"

[7] Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/KE për ngritjen e kuadrit për veprimin e Komunitetit në fushën e politikave ujore - "Direktiva Kuadër e Ujit", Shtojca VII, Shtojca IX

[8] Komisioni Evropian, Direktiva 2000/60/KE – Neni 11(3)

Periudha e parashikuar e Planit është gjashtë vjet (2024-2029), duke u afruar me legjislacionin kombëtar dhe DKU-në dhe përfaqëson ciklin e 3-të të këtyre Planeve për Shtetet Anëtare të BE-së, me të cilat Shqipëria po përpiqet të përafrohet. PiM-ve i përcaktuar në PMBU-në që parashtron objektivat mjedisore të cilat rrjedhin nga Neni 25 (1) i LMIBU-së pritet të bëhet ligjërisht e detyrueshme për autoritetet kompetente, operatorët ose palët e interesit, sipas rastit, me t'u miratuar nga Këshilli Kombëtar i Ujit dhe Këshilli i Ministrave.

1.2 Statusi Ligjor i Autoritetit Kompetent

Baseni ujor i Ishëmit është përvijuar si i pavarur[9], por ndodhet në Rajonin e Basenit Ujor të Lumit të Tiranës, Shqipëri (Harta 1-1). Për qëllimet e këtij Plani, AMBU vepron si Autoriteti Kompetent për bashkërendimin dhe kontrollin e punës së organeve vendore të menaxhimit të burimeve ujore, sikurse parashikohet në Ligjin nr.111/2012 (Neni 11). Kompetencat e veçanta të AMBU-së rregullohen nga Neni 11 i Ligjin nr.111/2012 -t dhe Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 221, datë 26.04.2018 për organizimin dhe funksionimin e AMBU-t.

AMBU-ja ka përgjegjësinë të sigurohet se kërkesat e parashtruara në Ligjin nr.111/2012 dhe DKU-në e BE-së, sidomos objektivat mjedisore dhe programi i masave të përcaktuara në PMBU, të jenë koordinuar përgjatë të gjithë sektorëve dhe programeve brenda basenit ujor[10].

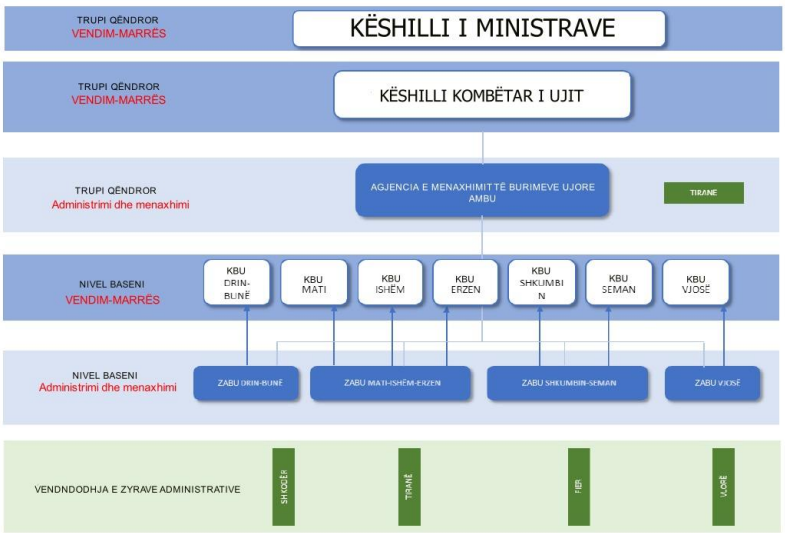
1.3 Marrëveshjet administrative

LMIBU përkufizon kuadrin institucional në nivel kombëtar dhe vendor, për të siguruar menaxhimin e burimeve ujore dhe përafrimin me Direktivat kryesore të BE-së lidhur me mjedisin dhe ujin, përfshi këtu DTUNU-n, Direktivën për Ujin e Pijshëm (DUP) dhe pjesërisht Direktivat për Ujërat Nëntokësore (DUN) dhe Përmbytjet (DP).

Struktura qeverisëse e menaxhimit të ujit gjendet në vija të përgjithshme te Figura 1-1. AMBU është autoriteti kompetent për hartimin dhe zbatimin e politikave, strategjive, planeve, programeve dhe projekteve që synojnë menaxhimin e integruar të burimeve ujore, përfshi edhe PMBU-të.

KBU-të janë organet përgjegjëse vendore për menaxhimin e integruar të burimeve ujore në basenin përkatës, përfshi edhe konservimin dhe mbrojtjen e burimeve ujore, si dhe shpërndarjen e barabartë të burimeve ujore brenda basenit ujor në fjalë (LMIBU, Neni 12).

Figura 1-1 – Rregullimet Administrative për Qeverisjen e Burimeve Ujore

[9] Vendimi i QShA-së, Vendimi i Këshillit të Ministrave - Vendimi Nr. 696, datë 30.10.2019 "Për miratimin e kufijve territorialë dhe hidrografikë të baseneve ujore"

[10] Komisioni Evropian, Direktiva 2000/60/KE – Neni 3(2)

Zyrat e Administrimit të Basenit Ujor (ZABU) janë njësi operacionale të AMBU-së. Detyra e tyre kryesore është hartimi i planeve të menaxhimit të burimeve të baseneve ujore përkatëse dhe mbajtja e inventarëve për burimet ujore (Neni 13, LMIBU).

1.4 Koordinimi i Autoritetit Kompetent dhe Marrëdhëniet Institucionale

AMBU vepron si organi përgjegjës kryesor për hartimin dhe koordinimin e PMBU-së. Megjithatë, PMBU-të janë nisma mjaft komplekse, që kërkojnë bashkëpunim të gjerë dhe konsultim midis Ministrive, Agjencive Qeveritare dhe rregullatorëve, të quajtura ndryshe edhe "autoritete kompetente".

Tabela 1-1 përcakton autoritetet kompetente për këtë Plan dhe përshkruan detyrat e detyrimet e tyre, si dhe mekanizmat e koordinimit me Autoritetin e Rajonit të Basenit Ujor. Ky koordinim ndodh rutinë, nëpërmjet mekanizmave qeverisëse.

Institucionet përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e planeve për administrimin dhe organizimin e organeve kombëtare për Menaxhimin e Burimeve Ujore janë: Këshilli i Ministrave, Këshilli Kombëtar i Ujit, Agjencia për Menaxhimin e Burimeve Ujore, Këshilli i Baseneve ujore dhe Zyrat e Administrimit të Burimeve Ujore. (Neni 7, LMIBU).

KBU-të ndihmohen nga ZABU-të, të cilat funksionojnë si sekretariat i KBU-ve. ZABU-të janë përgjegjëse për vlerësimin teknik të përdorimeve të ujit (sipërfaqësore dhe nëntokësore), japin rekomandime për miratim nga KBU-ja, mbështesin bashkitë në zgjidhjen e çështjeve që lidhen me burimet ujore dhe janë përgjegjëse për mbikëqyrjen (dhe monitorimin) e të gjitha veprimtarive lidhur me përdorimin e burimeve ujore. Megjithatë, ZABU-të kanë autoritet të kufizuar lidhur me zbatimin e detyrueshëm të procedurave ligjore dhe rregullatore.

Urdhri i Kryeministrit Nr. 129 datë 21.09.2015 "Për marrjen e masave institucionale dhe operacionale për zbatimin e qasjes sektoriale dhe ngritjen e grupeve të menaxhimit të integruar të politikës" institucionalizoi për herë të parë qasjen sektoriale brenda Sistemit të Planifikimit të Integruar (SPI), që është sistemi kryesor vendimmarrës, i cili përcakton drejtimin strategjik dhe shpërndarjen e burimeve të vendit. Mekanizimi i Menaxhimit të Integruar të Sektorit u ngrit me qëllim zhvillimin, zbatimin dhe monitorimin e reformave sektoriale në Shqipëri. Kjo do të arrihet nëpërmjet hartimit të programeve kombëtare sektoriale dhe krijimit të një liste të vetme për projektet që kanë prioritet për investime strategjike. Mekanizmi u bazua në ngritjen e katër Grupeve të Menaxhimit të Integruar të Politikës (GMIP) për katër fusha prioritare:

- Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore;
- Punësimi dhe Sektori Social;
- Konkurrueshmëria dhe Novacioni;
- Qeverisja e Mirë dhe Administrimi Publik.

Urdhri i Kryeministrit Nr. 157, datë 22.10.2018 "Për marrjen e masave për zbatimin e qasjes mbarësektoriale / ndërsektoriale, si dhe ngritjen dhe funksionimin e mekanizmit të integruar sektorial/ndërsektorial", riorganizoi dhe konsolidoi mekanizmin GMIP në mbështetje të marrjes së masave organizative, ndërinstitucionale dhe operacionale për zbatimin e qasjes mbarësektoriale / ndërsektoriale. Me këtë organizim të ri, GMIP-ja do të operojë në funksion të qasjes së integruar mbarësektoriale / ndërsektoriale në fushat prioritare. Në këtë drejtim, është shtuar edhe pikëpamja ndërsektoriale, ndryshe nga organizimi i parë, që e vuri theksin vetëm te pikëpamja sektoriale. Krahas GMIP-ve, është shtuar edhe një formë e re organizimi: Komitetet Drejtuese Sektoriale (KDS) ndarë në pesë. Ka shumë rëndësi që të përcaktohet roli i këtij mekanizmi në procesin e përdorimit dhe zbatimit të Instrumentit Financiar të Mbështetjes Buxhetore Sektoriale. Urdhri i Kryeministrit në vitin 2015 përcaktoi se: mekanizmi synon të zhvillojë, zbatojë dhe monitorojë reformat sektoriale në Shqipëri nëpërmjet hartimit të programeve kombëtare sektoriale dhe krijimit të një liste të vetme për projektet me prioritet për investime strategjike në përputhje me procesin e anëtarësimit në BE dhe detyrimet ndërkombëtare të Shqipërisë".

Të gjithë palët e interesit të basenit ujor nga përdoruesit fundorë e deri te autoritetet kombëtare (institucionet qeveritare) përfaqësohen nga subjekte të ndryshme që operojnë në sektorin e ujit, si: bujqësi, industri, urbanizim, energji; OJF-të, komuniteti shkencor, donatorët dhe shoqëritë civile në përgjithësi.

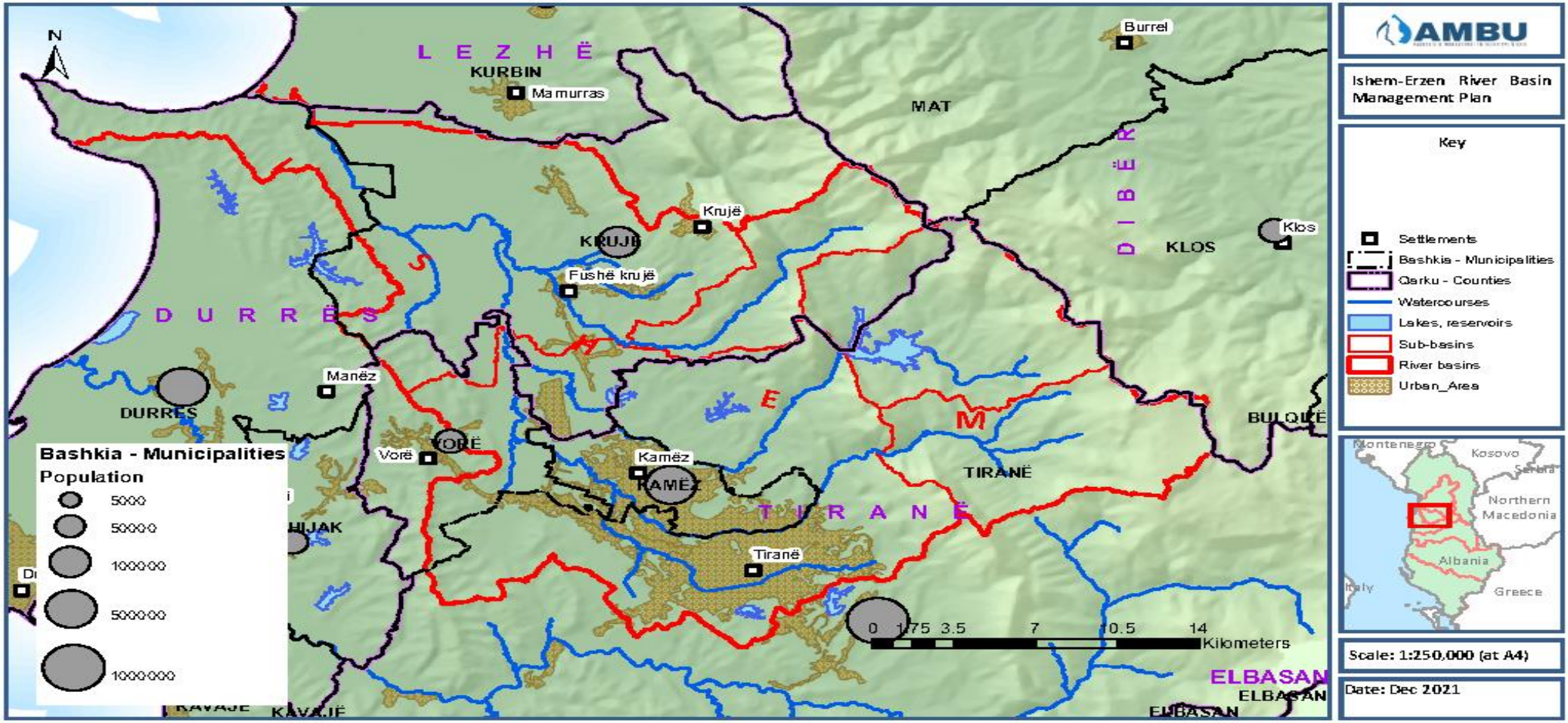
Tabela 1-1 – Regjistri i Autoriteteve Kompetente Lidhur me Planin

AUTORITETI KOMPETENT DHE AUTORITETI LIGJOR	AKTIVITETET KRYESORE QË KONTRIBUOJNË NË DKU	MEKANIZMAT E KOORDINIMIT ME AK-TË E TJERA
Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) (Kryeministria) Ligji Nr. 111/2012 ndryshuar me Ligjin nr. 6/2018 për ''Menaxhimin e Integruar të Burimeve ujore'' VKM Nr. 221, datë 26.4.2018 ''Për organizimin dhe funksionimin e AMBU-së'	Zbatimi dhe koordinimi i ligjit për menaxhimin e integruar të burimeve ujore Zbatimi dhe koordinimi i Direktivës Kuadër të Ujit Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Baseneve ujore Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet Përgatitja e Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Thatësirat Mbajtësi i Regjistrit të Nxjerrjeve të Ujit (në KKBU)	Publikimi i Planeve të Menaxhimit të Baseneve ujore dhe Dokumenteve Plotësuese Zbatimi i Strategjisë Kombëtare të MIBU-së Mbajtja e regjistrit të operatorëve të burimeve ujore Mbajtja e Kadastrës Kombëtare të Burimeve Ujore
Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM) Ligji Nr. 10431 datë 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit" VKM Nr. 568, datë 17.7.2019 ''Për organizimin dhe funksionimin e AKM-së''	Monitorimi Kombëtar Mjedisor i Trupave Ujorë Lumorë Monitorimi Kombëtar Mjedisor i Trupave Ujorë Liqenorë Monitorimi Kombëtar Mjedisor i Trupave Ujorë Bregdetarë Lejet Mjedisore të lëshuara për të gjitha veprimtaritë industriale në vend VNM-të dhe VSM-të periodike	Publikimi i Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit (vjetor) Mbajtja e Regjistrit të Lejeve Mjedisore Mbajtja e Regjistrit të Çlirimit dhe Shkarkimit të Ndotësve
Departamenti i Klimës dhe Mjedisit, Instituti i Gjeoshkencave (IGJEO) Kodi i procedurave administrative' VKM Nr. 490, datë 6.7.2011 ''Për krijimin e IGJEO-it'' (shkrirja e institucioneve të mëparshme ekzistuese)	Mbledhja, verifikimi dhe shpërndarja e të dhënave meteorologjike (monitorimi i reshjeve) Mbledhja, verifikimi dhe shpërndarja e të dhënave hidrologjike (monitorimi i prurjes)	Publikimi i Buletinit Mujor të Klimës në faqen e internetit
Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura Ligji Nr.81/2017 "Për Zonat e Mbrojtura" VKM Nr. 102, datë 4.2.2015 "Për ngritjen e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura", ndryshuar në 2016	Menaxhimi i Zonave të Mbrojtura Zbatimi i Direktivës së BE-së për Shpendët dhe Habitatet	Publikimi i planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura, të gjitha llojet Mbajtja e regjistrit për zonat e mbrojtura - bazuar në GIS. Mbajtja e inventarit kombëtar të florës dhe faunës.
Agjencia Kombëtare e Bregdetit (AKB) Ligji Nr. 93/2015 ''Për turizmin'' VKM Nr. 569, datë 17.7.2019 "Për ngritjen e Agjencisë Kombëtare të Bregdetit"	Mbrojtja dhe zhvillimi i mjedisit të qëndrueshëm në bregdet Monitorimi dhe kontrolli i aktiviteteve të paligjshme turistike në bregdet (plazhet)	Mbajtja e inventarit kombëtar të bregdetit Monitorimi i zbatimit të instrumenteve të planifikimit të territorit

Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit Ligji Nr.107/2014 "Për zhvillimin dhe planifikimin e territorit" VKM Nr. 427, datë 8.6.2016 "Për ngritjen e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit"	Përgatitja e planeve të menaxhimit të territorit në mënyrë të koordinuar - përmes qeverive vendore. Përgatitja e planeve të integruara tematike (përfshi infrastrukturën, përmbytjet, ujërat, bujqësinë, zhvillimin urban etj.)	Publikimi i Planeve Kombëtare të Zhvillimit Koordinimi i përgatitjes së planeve të menaxhimit të territorit nga qeveritë vendore Publikimi i Planit të Integruar Ndërsektorial të Bregdetit, bazuar në GIS Publikimi i Planit të Integruar Ndërsektorial të Bregdetit për Rajonin Tiranë-Durrës, bazuar në GIS (përfshi bashkitë Tiranë, Durrës, Kamëz, Vorë, Shijak dhe Krujë). Mbajtja e Bazës së të Dhënave për Planifikimin e Integruar.
Shërbimi Shqiptar Gjeologjik (ShGjSh) Ligji Nr.111/ 2015, datë 15.10.2015 ''Për Shërbimit Gjeologjik Shqiptar''	Studimi dhe monitorimi i ujërave nëntokësore, akuiferëve, shtresave gjeologjike, hidrogjeologjisë.	Publikimi i raporteve për cilësinë e ujërave nëntokësore Mbajtja e bazës së të dhënave bazuar në GIS për gjeologjinë, hidrogjeologjinë dhe akuiferët nëntokësorë Anëtar i EuroGeoSurveys, që prej 2007-s
Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN) Ligji Nr. Nr. 7/2017 ''Për përdorimin e burimeve të rinovueshme'' VKM Nr. 547, datë 9.8.2006 ''Për krijimin e AKBN-së'', ndryshuar në 5017	Mbajtja e bazës së të dhënave kombëtare për përdorimin/kapacitetin e sektorit energjetik. Monitorimi dhe inspektimi i sektorit energjetik, përfshi hidrokarburet, vajrat dhe të gjitha burimet e tjera natyrore. Përgatitja e planit kombëtar të veprimit për përdorimin e burimeve të rinovueshme për prodhimin e energjisë, çdo dy vjet. Monitorimi i hidrocentraleve. Analiza e mineraleve.	Publikimi i buletinit për potencialet/investimet hidroenergjetike në vend. Mirëmbajtja e sistemit të bazuar në GIS për energjinë.
Agjencia Kombëtare e Ujësjellës-Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve (AKUM) Ligji Nr. Nr. 8102, datë 28.3.1996 "Për ujësjellës-kanalizimet", ndryshuar me ligjin nr. 9915, datë 2008. (është përgatitur projektligji i ri, por nuk është miratuar ende). VKM Nr.431, datë 11.7.2018 ''Për krijimin e AKUM-it''.	Zbatimi i politikës dhe strategjisë për ujësjellës-kanalizimet (Masterplani për UK-në dhe Mbetjet). Trajtimi i ujërave të ndotura. Planifikimi i infrastrukturës për mbetjet. Planifikimi i nevojave për investime në furnizim me ujë/trajtimin e ujërave të ndotura dhe menaxhimin e mbetjeve.	Mirëmbajtja e platformës kombëtare të GIS-it për asetet e ujësjellës-kanalizimeve. Publikimi i raporteve/statistikave për performancën e shoqërive UK.

Drejtoritë Rajonale të Ujitjes dhe Kullimit. Ligji Nr. 24/2017 ‘’Për ujitjen dhe kullimin” VKM Nr. 437, datë 17.5.2017 “Për ngritjen e 4 drejtorive rajonale për ujitjen dhe kullimin”	4 drejtori rajonale të ngritura: Lezhë, Durrës, Fier dhe Korçë. Inventari i infrastrukturës së ujitjes, kullimit dhe mbrojtjes nga përmbytjet. Planifikimi i nevojave/kërkesës për ujë në sektorin e ujitjes. Planifikimi i ndërhyrjeve rehabilituese në infrastrukturën e ujitjes, kullimit dhe mbrojtjes nga përmbytjet.	Mirëmbajtja e infrastrukturës së ujitjes, kullimit dhe mbrojtjes nga përmbytjet.
Agjencia Kombëtare e Pyjeve (AKP) Ligji nr. 5/2016 i datës 04.02.2016 “Për shpalljen e moratoriumit për pyjet” VKM Nr. 570, datë 17.7.2019 ‘’Për krijimin e AKP-së’’. Urdhri Nr. 24, datë 03.02.2020 ‘’Për miratimin e strukturës dhe organigramës së Agjencisë Kombëtare të Pyjeve” Ligji Nr. 57/2020 ‘’Për Pyjet” dt.30/04/2020	Përgatitja e inventarit për pyjet. Përgatitja e hartave të bazuara në GIS. Zbatimi i programit të monitorimit vjetor për pyjet, biodiversitetin, habitatet etj. Monitorimi/kontrolli/inspektimi	Mirëmbajtja e sistemit të integruar për pyjet (regjistri, baza e të dhënave, sistemi GIS). Ngre dhe mirëmban Regjistrin Kombëtar të Fondit Pyjor. Harton metodologjinë për inventarizimin e pyjeve, organizimin dhe drejtimin e punës në nivel kombëtar. Publikimi i raporteve për statusin e pyjeve dhe të dhëna/informacione të tjera përkatëse.
Agjencia Kombëtare për Mbrojtjen Civile (ish-Drejtoria e Përgjithshme për Emergjencat Civile) Ligji Nr. 45/ 2019, datë 18.7.2019 ‘’Për mbrojtjen civile’’	Përgatitja e strategjisë kombëtare për zvogëlimin e risqeve nga fatkeqësitë natyrore. Përgatitja e planit kombëtar për emergjencat civile. Ndërhyrjet në infrastrukturë në zonat e dëmtuara.	Mbajtja e bazës së të dhënave për humbjet dhe dëmet. Ngritja e Fondit të Solidaritetit.
Autoriteti Shtetëror për Informacionin Gjeohapësinor (ASIG) Ligji Nr.72/2012, datë 28.6.2012 ‘’Për organizimin dhe funksionimin e infrastrukturës shtetërore për informacionin gjeohapësinor”	Zbatimi i kërkesave të Direktivës INSPIRE Përgatitja e standardeve kombëtare për informacionin gjeohapësinor. Përgatitja e hartave tematike, në sistemin GIS	Përgatitja e të gjitha hartave të tipologjisë/sektorit në nivel vendor/rajonal/kombëtar. Mirëmbajtja e sistemit kombëtar GIS për të gjitha llojet e informacionit. Mirëmbajtja e Gjeoportalit Kombëtar (faqes së internetit) me informacion tematik, vënë në dispozicion të publikut
Instituti i Shëndetit Publik Ligji Nr. 10 138, , datë 11.5.2009 “Për shëndetin publik’’ VKM nr. 379, datë 25.5.2016 për miratimin e rregullores “Cilësia e ujit të pijshëm”	Vlerësimi cilësor i ujit të pijshëm (analiza e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, si dhe impiantet e trajtimit të ujërave) Monitorimi i cilësisë së ujit të pijshëm Analiza e të dhënave të monitorimit të cilësisë së ujit të pijshëm të kryer nga Njësitë Vendore të Kujdesit Shëndetsor	Publikimi i raporteve për çështjet/gjendjen shëndetësore. Publikimi i revistës mjekësore shëndetësore. Publikimi i buletinit shëndetësor në faqen e internetit. Publikimi në faqen e internetit i Raportit Vjetor të Cilësisë së Ujit të Pijshëm.

Harta1-1 – Shtrirja e Basenit të Lumit Ishëm

1.5 Struktura e Përgjithshme e Kuadrit të PMBU-së dhe Dokumentacionit

1.5.1 Komponentët Parësorë

Sipas kontekstit të Direktivës Kuadër të Ujit (DKU), Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor (PMBU) duhet të paraqesë në mënyrë të detajuar se si do të përmbushen objektivat mjedisore të basenit ujor (objektivat për statusin ekologjik, statusin sasior, statusin kimik dhe të zonës së mbrojtur) brenda afatit të përcaktuar kohor. Për më tepër :

- Masat për mbrojtjen e cilësisë dhe sasisë së të gjitha burimeve ujore, përfshi edhe ekologjinë ujore dhe habitatet.
- Masat për mbrojtjen e burimeve ujore që përdoren për ujë të pijshëm, qofshin nëntokësore, apo sipërfaqësore.
- Masat për të siguruar qëndrueshmërinë afatgjatë të burimeve ujore për sa i përket nevojave mjedisore dhe ekonomike.
- Masat për mbrojtjen e ujërave të larjes dhe ujërave të tjera me rëndësi ekonomike.

Këto objektiva duhen përfshirë për çdo basen ujor. Në përgjithësi, programet e masave ndahen në:

i) "Masa bazë" që përfshijnë kërkesat kyç të përputhshmërisë që parashtrohen në disa Direktiva të BE-së, si në Pjesën A, Shtojcën VI të DKU-së;
ii) "Masat plotësuese" që lihen në diskrecionin e AMBU-së, sipas nevojës, për arritjen e objektivave mjedisore, të parashtruara në Pjesën A, Shtojcën VI të DKU-së.

Paralelisht, duhet kryer edhe analiza e detajuar ekonomike e përdorimit të ujit brenda basenit ujor. Vendosja e kostos së duhur dhe rikuperimi i kostove të ujit shërbejnë si stimuj për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, duke ndihmuar kështu në arritjen e objektivave mjedisore në kuadër të Direktivës. Për më tepër, analiza ekonomike lehtëson diskutimin racional për efikasitetin e kostove të masave të ndryshme të renditura më lart.

1.5.2 Komponentët Dytësorë

Në nivel baseni ujor , menaxhimi i integruar i burimeve ujore i bazuar në praktikat më të mira dhe gjithëpërfshirëse, duhet parë nga një kënd më i gjerë nga sa parashtrohet në pikën 1.5.1 më lart. Formulimi i DKU-së i referohet shumë pak herë në mënyrë të shprehur menaxhimit të burimeve ujore, menaxhimit të përmbytjeve, menaxhimit të thatësirave dhe menaxhimit të bregdetit.

Këto veprimtari mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme te masat e parashikuara në 1.5.1, dhe brenda strategjive ose planeve plotësuese shtesë që janë parashikuar (menaxhimi i burimeve ujore, risqeve nga përmbytjet dhe thatësirat), këto strategji sektoriale duhet të raportojnë në mënyrë të veçantë për ndikimin e këtyre strategjive te objektivat mjedisore të basenit ujor dhe statusi i trupit ujor, kur është e mundur.

Por, ato kërkojnë edhe plane dhe/ose strategji të veçanta të rëndësishme dhe komplekse nga pikëpamja teknike, gjë që shkon përtej fushëveprimit të ngushtë të "cilësisë së ujit" që parashikohet në DKU.

Në përputhje me praktikat më të mira ndërkombëtare, kuadri i PMBU-së për Shqipërinë parashikon strategji dhe/ose plane plotësuese shtesë të koordinuara me, por të ndryshme nga dokumenti bërthamë i PMBU-së (masat në 1.5.1.). Në mënyrë të veçantë, parashikohet kur shihet e nevojshme:

- Plani ose Strategjia për Menaxhimin e Burimeve Ujore;
- Plani ose Strategjia për Menaxhimin e Rrezik nga Përmbytjet;
- Plani ose Strategjia për Menaxhimin e Rrezik nga Thatësirat;
- Plani ose Strategjia për Menaxhimin e Zonave Bregdetare;
- Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për propozimet e PMBU-së.

Përmbajtja dhe objektivat e këtyre strategjive mbështetëse shpjegohen më tej në Kapitullin 9. Në nënseksionin përkatës qartësohet nëse këto strategji dhe plane nuk janë hartuar ende (ose nuk gjejnë zbatim) për basenin ujor në fjalë.

Për ta përmbledhur, të gjitha autoritetet rregullatore, kompetente, por dhe operatorët që kontribuojnë në çdonjërën prej strategjive dhe/ose planeve të mësipërme duhet të kuptojnë se objektivat e përgjithshme mjedisore të parashtruara në nenin 25 të LMIBU-së dhe nenin 4 të DKU-së shërbejnë si parime paraprake udhëzuese për përputhshmërinë mjedisore të këtyre strategjive plotësuese. Këto strategji duhet të marrin parasysh dhe të koordinohen me objektivat mjedisore të përcaktuara në PMBU, ose të jenë plotësisht në përputhje me kërkesat e rasteve përjashtimore të parashtruara në nenin 4(7) të DKU-së.

1.5.3 Elementet Mbështetëse

Legjislacioni kombëtar parësor dhe Direktivat e BE-së nuk mund të ofrojnë udhëzime të mjaftueshme lidhur me mënyrën se si duhen përgatitur Planet e Menaxhimit të Basenit Ujor. Prandaj, mund të merren në konsideratë procedurat apo problematikat teknike specifike parashikuar me dispozita në legjislacion dytësor, në Vendime të Këshillit të Ministrave (VKM 1015/2020) apo Procedura Teknike Standarde (PTS) të përgatitura nga AMBU, por edhe politikat, evidencat dhe procedurat mbështetëse të ofruara në Strategjinë e BE-së për Zbatim të Përbashkët[11]. Praktikat më të mira ndërkombëtare janë gjithashtu shumë të rëndësishme.

Këto elemente mbështetëse janë të shumta në numër, ndaj në Tabelën 1-2 paraqitet një përmbledhje e dokumenteve më relevante.

1.5.4 Ilustrimi i Kuadrit të Raportimit të PMBU-së

Tabloja ilustruese e kuadrit të PMBU-së në Shqipëri, që shërben si format model për të gjitha PMBU-të e ardhshme, paraqitet në Tabelën 1-3.

https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/implementation_en.htm

Tabela 1-2 – Elementet Mbështetëse të Kuadrit të PMBU-së

DIREKTIVAT PARËSORE LIDHUR ME DIREKTIVËN KUADËR TË UJIT	
Direktiva 2000/60/KE	Ngritja e kuadrit për veprim komunitar në fushën e politikave për burimet ujore
Direktiva 2006/118/KE;	Për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe degradimi
Direktiva 2013/39/BE	Ndryshimi i Direktivave 2000/60/KE dhe 2008/105/KE lidhur me substancat prioritare në fushën e politikës së ujit
Direktiva (BE) 2020/2184	Për cilësinë e ujit për konsum njerëzor
Direktiva 91/676/KEE	Për mbrojtjen e burimeve ujore ndaj ndotjes së shkaktuar nga nitratet që vijnë nga burimet bujqësore
Direktiva 2006/7/KE	Për menaxhimin e cilësisë së ujërave të larjes
Direktiva 2010/75/EU	Për emetimet industriale (parandalimi dhe kontrolli i ndotjes së integruar)
Direktiva 2001/42/KE	Për vlerësimin e efekteve të disa planeve dhe programeve të caktuara në mjedis
Direktiva 91/271/KEE	Për trajtimin e ujërave të ndotura urbane
Direktiva 97/62/KE;	Për konservimin e habitateve natyrore dhe të florës e faunës së egër.
DOKUMENTET UDHËZUESE PARËSORE TË STRATEGJISË SË PËRBASHKËT TË ZBATIMIT TË DKU-SË	
Dokumenti Udhëzues 2	Identifikimi i Trupave Ujorë
Dokumenti Udhëzues 3	Analiza e Presioneve dhe Ndikimeve
Dokumenti Udhëzues 4	Identifikimi dhe Përcaktimi i Trupave Ujorë Tepër të Modifikuar
Dokumenti Udhëzues 7	Monitorimi sipas Direktivës Kuadër të Ujit
Dokumenti Udhëzues 13	Qasja e përgjithshme kundrejt klasifikimit të statusit dhe potencialit ekologjik
Dokumenti Udhëzues 19	Udhëzues për Monitorimin Kimik të Ujërave Sipërfaqësore në kuadër të Direktivës Kuadër të Ujit
Dokumenti Udhëzues 27	Orientime teknike për standardet cilësore mjedisore
Dokumenti Udhëzues 31	Rrjedhat ekologjike në zbatimin e Direktivës Kuadër të Ujit
Dokumenti Udhëzues 34	Për zbatimin e bilanceve ujore për të mbështetur zbatimin e DKU-së
Dokumenti Udhëzues 35	Udhëzues për Raportimin mbi Direktivën Kuadër të Ujit 2016 – 6.0.6

QEVERIA SHQIPTARE – AKTET LIGJORE	
Ligji Nr. 111/2012	Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore
Ligji Nr. 431/2011	Për Mbrojtjen e Mjedisit
Ligji Nr. 44/2015	Për procedurat administrative
Ligji Nr. 81/2017	Për Zonat e Mbrojtura
Ligji Nr. 93/2015	Për turizmin
Ligji Nr. 107/2014	Agjencia për Zhvillimin dhe Planifikimin e Territorit
Ligji Nr. 111/2015	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar
Ligji Nr. 7/2017	Për përdorimin e burimeve të rinovueshme
Ligji Nr. 102/1996	Për ujësjellës-kanalizimet
Ligji Nr. 24/2017	Për ujitjen dhe kullimin
Ligji Nr.90/2012	Për administratën publike
Ligji Nr. 45/2019	Për mbrojtjen civile
Ligji 72/2012	Për organizimin dhe funksionimin e infrastrukturës shtetërore për informacionin gjeohapësinor

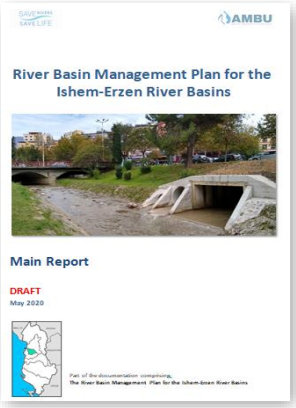
Ligji Nr. 138/2009	Për shëndetin publik
QEVERIA SHQIPTARE - VENDIM I KËSHILLIT TË MINISTRAVE	
VKM Nr. 21/2018	Për krijimin e AMBU-së
VKM Nr. 1015/2020	Për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e strategjive Kombëtare të Ujit, Planeve të Menaxhimit të Rajoneve të Baseneve ujore dhe Planeve për Menaxhimin e Riskut nga Përmbytjet
VKM nr.568/2019	Për krijimin e AKM-së
VKM nr.490/2011	Për krijimin e IGJEO-it
VKM nr.102/2015	Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura
VKM nr. 27/2016	Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit
VKM nr. 47/2006	Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Burimeve Natyrore
VKM nr.431/2018	Për krijimin e AKUM-it
VKM nr.437/2017	Për krijimin e 4 drejtorive rajonale për ujitjen dhe kullimin
VKM nr.570/2019	Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Pyjeve

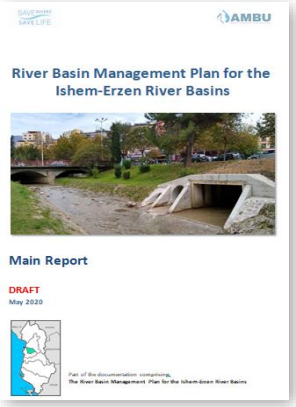
Tabela 1-3 – Ilustrim i strukturës së Kuadrit Raportues të PMBU-së për Shqipërinë

Faza e Fillimit dhe Konsultimit

Dokumenti	Dokumenti
Deklarata e Konsultimit	Vështrim i Përgjithshëm i Problematikave Kryesore të Menaxhimit të Burimeve Ujore

Plani i Menaxhimit të Basenit ujor – Dokumenti Themelor (nga versioni draft në përfundimtar)

Shtojcat

Shtojca 1 - Hidrologjia

Shtojca 2 – GIS

Shtojca 3 –Dataset

Shtojca 4 – Presionet

Shtojca 5 –Hidrobiologji

.....

Shtojca 11 – PiM

Shtojca 12 - Trajnimet

Hartëzimi Teknik

Planet dhe Strategjitë Mbështetëse

Dokumenti	Dokumenti	Dokumenti	Dokumenti	Dokumenti
Analiza Ekonomike	Vlerësimi i Ndikimit Mjedisor	Burimet Ujore dhe Strategjia e Nxjerrjes së Ujit	Strategjia e Rrezikut nga Përmbytjet	Strategjia e Rrezikut nga Thatësirat

2 Masat e Konsultimit me Ekspertët dhe Publikun

2.1 Konteksti Ligjor

Një prej kërkesave më të gjera të Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së është të promovojë pjesëmarrjen aktive të publikut dhe palëve të tjera të interesit ("palëve të interesuara") në hartimin, rishikimin dhe përditësimin e Planeve të Menaxhimit të Basenit Ujor[12].

2.1.1 Shqipëri

Dispozitat dhe procedurat e përgjithshme lidhur me konsultimin publik për problematikat e menaxhimit të burimeve ujore janë transpozuar në LMIBU [13] dhe ligjin për konsultimin publik[14]. VKM-ja Nr.1015, datë 16.12.2020 "Për përmbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, Planeve të Menaxhimit të Rajonit të Basenit Ujor dhe Planeve të Menaxhimit të Riskut nga Përmbytjet" përmban disa dispozita për të siguruar ndërmarrjen e një serie masash për konsultim publik dhe për pasojë, ndryshimesh në plan (në përafrim me DKU-në, Shtojca VII).

2.1.2 Bashkimi Evropian

Sipas praktikës më të mirë të Bashkimit Evropian, marrëdhëniet me palët e interesit duhen rregulluar mbi katër parime kryesore [15]:

- Pjesëmarrja: miratimi i një qasjeje gjithëpërfshirëse duke zhvilluar konsultime sa më të gjera që të jetë e mundur;
- Transparenca dhe informimi: procesi i konsultimit dhe mënyra se si ndikon ai në vendimmarrje duhet të jenë transparente për palët e përfshira dhe publikun e gjerë;
- Efikasiteti: konsultohuni atëherë kur pikëpamjet e palëve të interesit mund të nxisin ndryshime, duke respektuar proporcionalitetin dhe kufizimet e veçanta;
- Koherenca: siguroni konsistencën e proceseve të konsultimit përgjatë të gjitha grupeve, sektorëve dhe shërbimeve, si dhe vlerësimin, rishikimin dhe kontrollin e duhur të cilësisë.

Për hartimin e PMBU-ve, DKU-ja përcakton qartë në nenin 14 rendin e hapave të konsultimit:

1. Deklarata e Masave Konsultuese, që përfshin kalendarin, programin e punës, listën e palëve të interesit që do të konsultohen dhe metodat e përzgjedhura, publikuar në PMBU tre vjet përpara fillimit të planit të propozuar.
2. Përmbledhja e Çështjeve të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave të identifikuara nga AMBU, publikuar dy vjet përpara fillimit të planit të propozuar.
3. Draft Plani i Menaxhimit të Baseneve Ujore, publikuar një vit përpara fillimit të planit të propozuar.

Në çdo rast, duhet lënë në dispozicion një periudhë konsultimi 6 mujore për të mundësuar përfshirjen aktive të grupeve të interesit. Këto kërkesa minimale nuk i përjashtojnë konsultimet e tjera të posaçme me grupet e ekspertëve apo operatorë të rëndësishëm, me kusht që këto konsultime të jenë të regjistruara në mënyrë transparente.

[12]Direktiva Kuadër e Ujit, Neni 14, Shtojca VII (9)

Qeveria Shqiptare, Ligji për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore, Kreu XVII, Neni 91.

Qeveria Shqiptare, Ligji për Konsultimin Publik, Neni 15 dhe Neni 17.

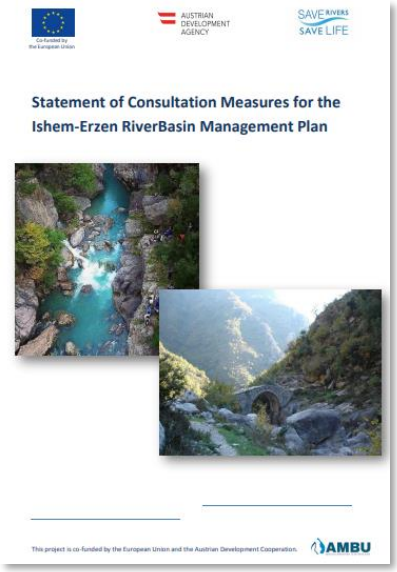
[15]Komisioni Evropian– Udhëzime për Rregullim më të Mirë, SWD (2017) 350, 2017

2.2 Masat Kryesore të Konsultimit për Basenin ujor të Ishmit

2.2.1 Deklarata e Konsultimit

Deklarata e Konsultimit për Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor u publikua nga AMBU në tetor të 2019-s dhe u postua në faqen e internetit të Agjencisë për t'u vënë në dispozicion të publikut[16]. Për shkak të kufizimeve në burime dhe në kapacitete, ishte e pamundur që kjo Deklaratë të publikohej në përputhje me rregullin tre vjeçar (synimi ishte janari i 2019-s).

Figura 2-1 –Deklarata e Masave të Konsultimit

2.2.2 Përmbledhja e Çështjeve të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave (PCRMU)

Dokumenti u publikua në faqen e internetit të AMBU-së në maj të 2020-s (synimi ishte Janari 2020). Për shkak të kufizimeve në burime e kapacitete, si dhe pandemisë së COVID-19, ky Dokument nuk u arrit të publikohej në përputhje me rregullin tre vjeçar (synimi ishte janari i 2020-s).

Hartimi i Dokumentit u nda në dy faza:

i) drafti iu shpërnda për komente disa institucioneve ("Grupi Ekspert"), për t'u siguruar që përmbajtja e PCRMU-së t'i përfaqësojë si duhet çështjet kryesore që prekin basenin ujor. Lista e kontribuesve përmblidhet në Tabelen 2-2, referuar Shtojcës Teknike XII.

ii) PCRMU-ja përfundimtare u publikua në faqen e AMBU-së në maj të 2020-s, për konsultime në shkallë të gjerë.

PCRMU-ja nuk është dokument teknik, por shërben për t'i paraqitur publikut të gjerë dhe palëve të tjera të interesit panoramën e përgjithshme të mangësive dhe problemeve kryesore që lidhen me ujërat, të cilat duhen trajtuar për të mbrojtur ekosistemet dhe burimet e çmuara ujore, si dhe për të siguruar cilësinë dhe sasinë e qëndrueshme të burimeve ujore në plan afatgjatë.

PCRMU-ja duhet të jetë po aq informuese sa të nxisë dhënien e përgjigjeve dhe reagimeve nga një larmi palësh të interesuara. PCRMU-ja është strukturuar sipas disa temave lehtësisht të dallueshme, përmbledhur në Tabela 2-1. Në këtë dokument, AMBU sugjeron masat e mundshme menaxheriale dhe operacionale për zbutjen e praktikave të paqëndrueshme dhe dëmtuese të përdorimit të burimeve ujore.

Komentet gjatë konsultimit dhe përmbledhja se si këto pikëpamje janë marrë në konsideratë në Programin e Masave në PMBU, paraqiten në Shtojcën Teknike XII.

2.2.3 Draft Plani i Menaxhimit të Basenit ujor

Raporti i draft-it final të PMBU-së u publikua në faqen e AMBU-së në prill 2022. Periudha e konsultimit do të zgjatë 6-muaj. Komentet gjatë procesit të konsultimit dhe përmbledhja e këtyre pikëpamjeve do të merren parasysh edhe në Programin e Masave, e cila paraqitet në Shtojcën Teknike XII të PMBU-së.

2.2.4 Takime me publikun, Fushata Prezantimi dhe Trajnime

Përgatitja e PMBU-së kërkon një seri hapash të identifikuara dhe veprimtaritë në formë workshop-i/trajnimi strukturohen sipas këtyre hapave. Hapat janë këto:

- Fillimi i procesit të PMBU-së
- Karakterizimi

[16] http://www.ambu.gov.al/wp-content/uploads/2019/10/190521-VS-Draft-Statement-of-Proposed-Consultation-Measures-for-the-Ishem.pdf

- Vlerësimi i Presionit-Ndikimit
- Zonat e mbrojtura
- Vlerësimi i monitorimit
- Objektivat mjedisore
- Vlerësimi ekonomik
- Programi i Masave
- Plani i Menaxhimit të Baseneve Ujore
- Konsultimi

Këto hapa mbështeten në DKU-në e BE-së dhe në Strategjinë e BE-së për Zbatimin e Përbashkët të DKU-së, që shoqërohen nga një seri dokumentesh udhëzuese.

Krahas moduleve që lidhen drejtpërdrejt me procesin e PMBU-së, janë zhvilluar edhe disa module për sfondin e përgjithshëm, transpozimin ligjor dhe zbatimin pas miratimit të PMBU-së.

Çdo modul përmban disa aktivitete (trajnime, workshop-e, shembuj praktikë, punë në terren, trajnim në vendin e punës) në varësi të modulit. Zbatimi i të gjitha aktiviteteve të parashikuara mund të zgjasë disa muaj, pasi është në vijim të procesit të punës lidhur me progresin e PMBU-së.

Produkti i progresit të PMBU-së përfshin 10 seksione kyç.

Çdo modul workshop-i/trajnimi lidhet dhe mbështet drejtpërdrejt të paktën një seksion të PMBU-së, madje me raste mbështet më tepër se një.

Pjesëmarrja në veprimtari të ndryshme workshop-i/trajnimi duhet të përfshijë të gjitha institucionet e përfshira në përgatitjen e PMBU-së, si AMBU, apo institucione të tjera të përfshira drejtpërdrejt ose tërthorazi, si Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM).

Në këtë kuadër është miratuar Urdhëri i Kryeministrit Nr. 32 datë 01.03.2021 për "Ngritjen dhe funksionimin e grupeve ndër-institucionale të punës për përgatitjen e planeve të menaxhimit të baseneve ujore Mat, Ishëm dhe Erzen". Me qëllim zhvillimin e një diskutimi të hapur mbi hapat e ndjekur dhe në funksion të përgatitjes së planeve të menaxhimit të baseneve ujore të sipërpermendura, vijimi i punës deri në hartimin e projekt planeve, AMBU së bashku me ekspertët kombëtare dhe ndërkombëtare të kontraktuar nga projekti "Mbështetja e BE-së për menaxhimin e integruar të ujit në Shqipëri" kanë zhvilluar gjatë vitit 2021 4 (katër) takime me përfaqësuesit e GNP-së.

Janë organizuar dhe drejtuar mbledhjet e takimeve të zhvilluara me përfaqësuesit e zgjedhur nga institucionet e përmendura në pikën numër 4 të Urdhrit të Kryeministrit. Institucionet e përfaqësuara në këtë grup pune janë Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile, Agjencia Kombëtare e Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Ujësjellës-Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve, Agjencia Kombëtarë e Zonave të Mbrojtura, Instituti i Shëndetit Publik, Instituti i Statistikave, Zyra e Administrimit e Basenit Ujor Mat, Ishëm, Erzen dhe Zyrat e Administratave Rajonale të Zonave të Mbrojtura të Tiranës, Durrësit dhe Lezhës.

Mbledhjet e takimeve që janë zhvilluar përgjatë vitit 2021, kanë patur në fokus shpërndarjen e materialeve të draft-planeve për basenet Mat, Ishëm dhe Erzen tek përfaqësuesit e grupit për të marr komentet dhe kontributet e tyre për kapitujt e diskutuar. Këto materiale janë dërguar nëpërmjet postës elektronike dhe gjithashtu janë mbledhur edhe komentet e dhëna nga secili prej përfaqësuesve.

Janë realizuar 4 (katër) mbledhje, ku mbledhja e :

- Takimit të Parë është mbajtur në datën 28.5.2021;
- Takimit të Dytë është mbajtur në datën 23.6.2021;
- Takimit të Tretë është mbajtur në datën 23.7.2021;

- Takimit të Katërt është mbajtur në datën 27.9.2021.

Mbledhjet e takimeve janë mbajtur në formatin hibrid, me pjesëmarrje të kufizuar në numër personash në sallë dhe nëpërmjet platformave online, për të respektuar rregullat e vendosura nga Komiteti Teknik i Ekspertëve për shëndetin. Gjithashtu edhe për të lehtësuar mënyrën e përfshirjes së përfaqësuesve të grupit në çdo takim të mbajtur.

2.2.5 Plani Përfundimtar i Menaxhimit të Baseneve Ujore

Programi i Masave, i parashtruar në PMBU (Kapitulli 13) është produkti kryesor që synon arritjen e objektivave mjedisore në basenin ujor, sikurse përcaktohet në Kapitullin 3 të këtij dokumenti. PiM-ja duhet përfshirë brenda plani të periudhës 2024-2029 dhe në kuadër të legjislacionit kombëtar, masat duhen konsideruar si të detyrueshme me ligj për autoritetet e përcaktuara pas miratimit të PMBU.

Periudha e dytë e konsultimeve publike përfundoi në shtator 2022 dhe u shoqërua gjithashtu me procesin e hartimit të Raportit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor.

Gjatë kësaj periudhe ka pasur takime me përfaqësues të grupit të punës ndërinstitucionale, me përfaqësues nga organizata të ndryshme joqeveritare dhe me Këshillin e Basenit Ujor. Drafti i planit u shpërnda për konsultim dhe mbledhje mendimesh në institucionet e linjës, duke ndjekur rrugën e procedurës institucionale.

Ka pasur edhe kontribute nga ekspertë të fushave të ndryshme, të fokusuara kryesisht në programin e masave. Këto ndryshime u pasqyruan në Planin përfundimtar të Menaxhimit të Basenit Ujor për lumin Ishëm.

Tabela 2-1 – Përmbledhja e Temave të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave

TEMA KRYESORE	KOMENTAR PËR PRESIONET KYÇ, GJENDJEN OSE NDIKIMET
MJEDISI	**ÇËSHTJE TË MUNDSHME**
Ndryshimet Klimatike dhe Burimet Ujore	• Reduktimi i pritur prej -8% i sasisë së reshjeve deri në vitin 2025. • Reduktimi i pritur prej -20% i sasisë së reshjeve deri në vitin 2050. • Ndikimet e konsiderueshme të pritshme për disponueshmërinë e ujit për të gjitha përdorimet.
Sistemet e të dhënave hidrometeorologjike dhe monitorimit	• Mosfunksionimi i sistemit për monitorimin e ujërave sipërfaqësore që prej vitit 2000. • Mungesa e të dhënave të kohëve të fundit rreth ndryshimeve klimatike apo analizave të burimeve ujore për ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore.
Zonat e Mbrojtura dhe Ekosistemet Ujore	• Mospërcaktimi i kufijve dhe mungesa e mbrojtjes së burimeve të ujit të pijshëm. • Zonat e mbrojtjes natyrore nuk janë respektuar dhe shumë habitate të Natura 2000 nuk janë përcaktuar. • Të dhënat e disponueshme janë shumë të kufizuara; sistemi i monitorimit mund të mos përshtatet me qëllimin.
Përmbytjet dhe Thatësirat	• Nuk janë hartuar Plane për Menaxhimin e Riskut nga Përmbytjet. • Nuk janë hartuar Plane për Menaxhimin e Riskut nga Thatësirat.
Morfologjia dhe Vazhdimësia e Kanaleve dhe Fushave Lymore	• Nxjerrja e jashtëligjshme e zhavorrit dhe habitatet e shkatërruara. • Pengesat për vazhdimësinë e lumenjve për shkak të barazheve, digave dhe hidrocentraleve.
Rrjedhat Ekologjike	• Mospërcaktimi i qartë i prurjeve ekologjike për asnjërin nga lumenjtë; • Degradimi i konsiderueshëm i diversitetit të llojeve për shumë ekosisteme ujore.
PËRDORIMI I UJIT	**ÇËSHTJE TË MUNDSHME**
Përdorimi i Ujit, Nxjerrja e Ujit dhe Leja për Nxjerrje	• Përdorimi joeficient i ujit nga bashkitë, me humbje reale prej +60% në sistemet efurnizimit me ujë. • Mungesa e metodologjive dhe udhesuesve per rikuperimin e plotë të kostove perdorimit dhe ndikimeve atyre mjedisor sa i perket uji të përdorimit të ujit ur nga Operatorët.
Shkarkimet e Ujit, Ndotja e Ujit dhe Leja për Shkarkim	• Mostrajtimi i ujërave të ndotura urbane në Tiranë, Kamëz apo zonat me intensitetë të lartë popullsie dhe aktivitet industrial. • Degradimi dhe ndotja e lartë e lumenjve kryesorë nga shkarkimet e pa trajtuara dhe pa u pajisur me leje për këto aktivitete. • Mosarritja e mundshme e standardeve të nevojshme të cilësisë së mjedisit nga lejet e shkarkimit .
Digat dhe hidrocentralet	• Ndërprerja e vazhdimësisë së ekosistemit dhe rrjedhave ujore nga digat dhe pritat.
Përdorimi, Mbrojtja dhe Monitorimi i Ujërave Nëntokësorë	• Nxjerrja e tepërt e pakontrolluar e ujërave nëntokësore. • Sistemi i monitorimit të cilësisë dhe sasisë së pamjaftueshme.. • Risk për intruzionin e ujërave detare në ujërat e ëmbla nëntokësore, si rezultat i mbishfrytëzimit.
MENAXHIMI I VIJËS BREGDETARE	**ÇËSHTJE TË MUNDSHME**
Cilësia e ujërave bregdetare, ujërat e plazheve, habitatet	• Rreziku ndaj shëndetit njerëzor për shkak të ndotjes së ujërave sipërfaqësore të ndotur që shkarkohen në zonat bregdetare. • Degradimi i habitateve bregdetare për shkak të depozitimit të mbetjeve të ngurta.

Menaxhimi i bregdetit, risku i përmbytjeve dhe erozionit	• Parashikimet për ngritjen e nivelit të detit në masën 0,2 - 0,3 m deri në vitin 2050 flasin për risk të konsiderueshëm nga përmbytjet detare dhe uljes së aftësisë shkarkuese të lumenjve në deltat e tyre. • Rritja e nivelit të detit mund të rrisë trysninë e intruzionit detar në ujëra nëntokësore.

3 Objektivat Mjedisore për Basenin Ujor

3.1 Vështrim i përgjithshëm

Të gjitha PMBU-të në vendet e BE-së kanë si qëllim kryesor përmirësimin dhe mbrojtjen e mjedisit ujor. Kjo arrihet nëpërmjet një seri masash, të cilat bëjnë të mundur që të gjitha burimet ujore (sipërfaqësore dhe nëntokësore) të kenë cilësi dhe sasi të kënaqshme për të përmbushur nevojat mjedisore dhe ekonomike. Si cilësia, ashtu edhe sasia kanë karakteristika komplekse që shpjegohen më poshtë.

Ky kapitull shpjegon përkufizimet dhe parimet kryesore përmes së cilave vlerësohet cilësia dhe sasia e burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore, dhe është i vetmi kapitull në këtë raport që nuk është specifik vetëm për basenin e lumit Ishëm. Megjithatë, konceptet dhe procedurat e parashtruara më poshtë diktojnë edhe strategjinë për mbrojtjen e mjedisit ujor të basenit të lumit Ishëm përmes a) politikave mjedisore të përgjithshme (Kapitulli 12) dhe b) masave mbrojtëse ose rehabilituese për trupa ujorë të veçantë (Kapitulli 13).

3.1.1 Shqipëri

Shqipëria spikat për diversitetin e saj të pasur biologjik dhe natyror. Diversiteti i ekosistemeve dhe habitateve mundëson jetën e një larmie bimësh dhe kafshësh. Nga 3,200 llojet e identifikuara të bimëve vaskulare, 27 janë endemike dhe 160 nënendemike. Ekosistemet lumore dhe ligatinat e Shqipërisë janë të pasura në tipologji habitatesh, si dhe bashkësi dhe lloje kafshësh e bimësh. Ato janë pjesë e rëndësishme e trashëgimisë natyrore jo vetëm për vetë vendin, por edhe për rajonin e Mesdheut në përgjithësi.

Objektivat mjedisore për trupat ujorë sipërfaqësorë, nëntokësorë, si dhe për zonat e mbrojtura vendosen me qëllim parandalimin e dëmtimit të trupave ujorë, si dhe mbrojtjen, përmirësimin dhe rehabilitimin e statusit të të gjithë trupave ujorë, si sipërfaqësorë, ashtu edhe nëntokësorë". LMIBU, Neni 25 (1).

Kërkesat e LMIBU-t të miratuar nga QSh-ja janë në përputhje me legjislacionin e BE-së.

3.1.2 Bashkimi Evropian

Neni 4 i DKU-së shpjegon konceptin bazë të DKU-së dhe qëllimin specifik të PMBU-ve, që është zbatimi i masave të përshtatshme për të:

- Parandaluar degradimin e statusit të të gjithë trupave ujorë sipërfaqësorë dhe arritur statusin ose potencialin e mirë ekologjik;
- Reduktuar në mënyrë progresive ndotjen nga substancat prioritare dhe ndotësit specifikë të baseneve ujore, për të arritur statusin e mirë kimik për ujërat sipërfaqësore;
- Parandaluar ose kufizuar shkarkimin e ndotësve në ujëra nëntokësore dhe përmirësuar tendencat negative;
- Parandaluar degradimin e statusit të të gjithë trupave ujorë nëntokësorë, të përcaktuar nga statusi sasior dhe kimik, dhe për të arritur statusin e mirë kimik për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë;
- Siguruar ekuilibrin e qëndrueshëm midis nxjerrjeve të ujërave nëntokësore dhe rimbushjes vjetore.

3.2 Koncepti i Statusit të Trupit Ujor

3.2.1 Statusi Ekologjik

Statusi ekologjik është vlerësimi i cilësisë së strukturës dhe funksionimit të ekosistemeve të ujore sipërfaqësore. Tregon ndikimin e presioneve (p.sh nxjerrjeve të ujit, ndotjes ose degradimit të habitatit) për elementet e identifikuar të cilësisë.

Statusi ekologjik për lumenjtë, liqenet, ujërat kalimtare dhe ujërat bregdetare përcaktohet në bazë të elementeve të cilësisë biologjike (ECB) (fitoplankton, makrofite, fitobentët, fauna bentike jovertebrore dhe peshqit). Elementet mbështetëse fiziko-kimike janë gjendja e oksigjenit, temperatura, lëndët ushqyese, tejdukshmëria, kripësia, ndotësit specifikë të basenit ujor (NSBU), si dhe substancat prioritare. Elementet e cilësisë hidromorfologjike janë regjimi i prurjeve, lidhja me ujërat nëntokësore, vazhdimësia e lumit dhe kushtet morfologjike (Figura 3-1). Nuk ka standarde europiane për statusin ekologjik; çdo Shtet Anëtar duhet të zhvillojë standardet e veta, specifike për llojin (shihni Seksionin 3.3).

3.2.2 Statusi Kimik

Legjislacioni i Bashkimit Evropian parashikon masa kundër ndotjes kimike të ujërave sipërfaqësore. Ka dy komponentë: a) përzgjedhja dhe rregullimi i substancave që përbëjnë shqetësim për mbarë BE-në (substancat prioritare, substancat prioritare të rrezikshme), b) përzgjedhja e substancave që përbëjnë shqetësim kombëtar ose vendor për Shtetet Anëtare (ndotësit specifikë për basenin ujor) që duhen kontrolluar në nivelin përkatës.

Për ujërat sipërfaqësore, statusi i mirë kimik do të thotë se përqëndrimi i substancave prioritare [17] nuk i tejkalon standardet e cilësisë mjedisore (SCM) të përcaktuara në Direktivën për Standardet e Cilësisë Mjedisore (DSCM) 2008/105/KE (ndryshuar me Direktivën për Substancat Prioritare 2013/39/EU). SCM-ja synon të mbrojë speciet ujore më të ndjeshme nga toksiciteti i drejtpërdrejtë dhe shëndetin e njerëzve. Standardet për ndotësit specifikë për basenin ujor (NSBU) përcaktohen nga autoriteti kompetent kombëtar. Në mënyrë që ujërat nëntokësore të arrijnë statusin e mirë kimik, duhet parandaluar hyrja e substancave të rrezikshme në ujërat nëntokësore dhe hyrja e të gjithë ndotësve të tjerë (p.sh nitratet) duhet të jetë nën nivelet e përcaktuara.

3.2.3 Statusi Sasior

Më parë, sasia e ujit është konsideruar kryesisht si element dytësor i statusit ekologjik në DKU, ndërsa tani, sasia e ujit, në aspektin e regjimit të prurjeve shihet si element parësor i statusit të mirë ekologjik[18,19].Veçanërisht për lumenjtë, duhet të kryhet një vlerësim specifik për të identifikuar "rregjimin e prurjes mjedisore" dhe për të vlerësuar shkallën e ndikimit të ndryshimit të rregjimit të prurjes të trupi ujor. Aktualisht në Shqipëri, nuk ka një metodologji e cila ndërthur faktorë të ndryshëm mjedisor dhe ekologjik të cilët lidhen me sasinë e nevojshme minimale në trupat ujor sipërfaqësor. Për ujërat nëntokësore, statusi sasior përcaktohet duke krahasuar normën e rimbushjeve vjetore të stokut të ujërave nëntokësore me konsumin e tyre. Nxjerrjet e ujit që e tejkalojnë normën e rimbushjeve qoftë edhe në plan afatshkurtër ndikojnë negativisht në nivelin e ujërave nëntokësore vendore, çka sjell pasoja për a) prurjet e ujërave sipërfaqësore dhe ekosistemet, b) disponueshmërinë e përdorimeve ekonomike të ujërave nëntokësorë në përgjithësi.

3.2.4 Nivelet e Statusit

Koncepti i statusit të trupit ujor është kyç për kuadrin ligjor mjedisor të LMIBU-së dhe DKU-së në përgjithësi, dhe PMBU-të në veçanti. Statusi shihet si koncept relativ që lidhet me "kushtet e referencës", të cilat janë gjithmonë specifike për llojin (seksioni 5.2.2). Kushtet e referencës (KR) nuk janë domosdoshmërisht të barasvlershme me kushtet e pashqetësuara, krejtësisht të qeta. Ato mund të marrin parasysh shqetësime shumë të vogla, çka do të thotë se mund të lejohen disa presione antropogjene, me kusht që të mos ketë fare ose të ketë efekte ekologjike shumë të vogla. KR-të përafrohen gjithmonë me statusin shumë të mirë ekologjik.

Zakonisht:

- Statusi shumë i mirë- -Nuk ka ose ka shumë pak ndryshime antropogjene të elementeve biologjike, fiziko-kimike dhe hidromorfologjike të trupit ujor
- Statusi i mirë - -Ka disa ndryshime të vogla në përbërjen dhe numrin e elementeve të cilësisë biologjike, ku kushtet fiziko-kimike dhe hidromorfologjike janë në përputhje me arritjen e cilësisë së mirë biologjike
- Statusi i moderuar - Ka devijime modeste të elementeve cilësore biologjike që lidhen me statusin shumë të mirë, ku kushtet fiziko-kimike dhe hidromorfologjike janë në përputhje me arritjen e cilësisë së mirë biologjike
- Statusi i dobët - -Ujërat paraqesin ndryshime të konsiderueshme në vlerat e elementeve të cilësisë biologjike
- Statusi i keq - -Ujërat paraqesin ndryshime të mëdha në vlerat e elementeve të cilësisë biologjike

[17] Komisioni Evropian – Direktiva Kuadër e Ujit, Neni 16, dhe Shtojca X zëvendësuar nga DSCM-ja, Shtojca II.

[18] Komisioni Evropian – Udhëzimi CIS Nr. 31 – Rrjedhat Ekologjike në zbatimin e DKU-së

[19] Komisioni Evropian - Rrjedhat Mjedisore si Mjet për Arritjen e Objektivave të DKU-së - Dokument Diskutimi, 2012

Për ujërat nëntokësore, statusi përcaktohet vetëm nga niveli më i ulët i statusit sasior dhe kimik, pra statusi është:

- 'i mirë' -
- ose 'i keq'-

Figura 3-1 Elementet Cilësore të Statusit Ekologjik të Trupave Ujorë

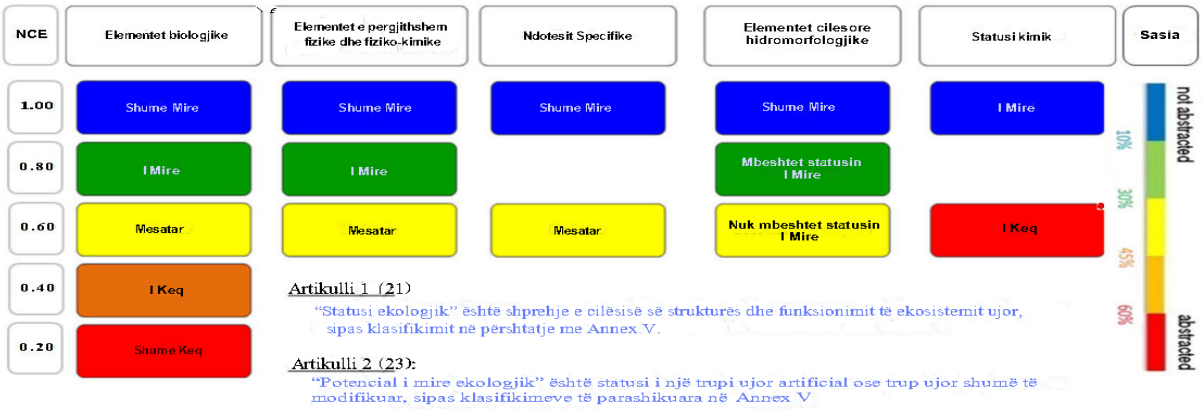

Figura 3-1 tregon komponentët e ndryshëm që lidhen me vlerësimin e statusit ekologjik në përgjithësi. Lista e përgjithshme e të gjithë elementeve të cilësisë paraqitet në Shtojcën Teknike III. Rezultatet e vlerësimit biologjik duhen shprehur duke përdorur shkallën numerike 0.00-1.00, që është "Norma e Cilësisë Ekologjike" (NCE). Vlera e NCE-së = 1.00 përfaqëson kushtet specifike të referencës për llojin (pra kushtet plotësisht natyrore). Vlerat afër 0.00 = Statusi i Keq Ekologjik (SKE).

Objektivi i NCE-së është të sigurojë krahasueshmërinë midis metodave të ndryshme të vlerësimit, pra të ofrojë një shkallë të përbashkët të cilësisë ekologjike midis baseneve ujore të ndryshme. Intervalet e NCE-së që paraqiten në Figura 3-1 shërbejnë vetëm për qëllime treguese dhe mund të ndryshojnë në varësi të ECB-së në proces vlerësimi.

Nxjerrja e ujit ndikon drejtpërdrejt në statusin ekologjik, qoftë edhe në nivel modest. Figura 3-1 tregon se nxjerrjet e përhershme ose për një kohë të gjatë të ujit në sasi > 30% të prurjes mesatare kanë shumë gjasa që ta kufizojnë elementin e cilësisë hidromorfologjike në arritjen e statusit të moderuar vetëm.[20] Për shkak të rëndësisë së regjimit të prurjeve në përgjithësi, ka shumë mundësi që statusi ekologjik i trupit ujor të klasifikohet si i moderuar.

3.3 Objektivat Mjedisore për Trupat Ujorë Sipërfaqësorë

Për të shënuar progres lidhur me përcaktimin e statusit të trupave ujorë individualë, statusi i tyre aktual duhet krahasuar me kushtet referencë specifike për llojin. Tipologjitë e trupave ujorë shpjegohen më në detaje në seksionin 5.2 dhe 6.2.

Për çdo lloj të trupave ujorë sipërfaqësorë, kushtet biologjike, hidromorfologjike dhe fiziko-kimike specifike për llojin duhen përcaktuar në mënyrë të tillë që të përfaqësojnë vlerat e elementeve të përcaktuara për atë lloj të trupit ujor sipërfaqësor me status shumë të mirë ekologjik[21]. Prandaj, "statusi" është një gjendje që lidhet me kushtet referencë, që në përgjithësi përkufizohet si trup ujor me "status shumë të mirë". Përcaktimi i kushteve biologjike të referencës për çdo trup ujor është çështje procedurash kombëtare, ndonëse janë përcaktuar disa kritere të standardeve të BE-së, veçanërisht lidhur me substancat prioritare të parashikuara në Direktivën 2013/39/KE [22].

[20] Komisioni Evropian – Udhëzimi CIS Nr. 31 – Rrjedhat Ekologjike në zbatimin e DKU-së

[21] Komisioni Evropian - Direktiva Kuadër e Ujit, Shtojca II, 1.3

22 Komisioni Evropian – Direktiva 2013/39/EU – Direktiva për Substancat Prioritare Mjedisore

3.3.1 Kushtet Referencë për Elementet e Cilësisë Biologjike

Në Evropë janë përdorur qasje të shumta për të vlerësuar kushtet cilësore biologjike të ujërave sipërfaqësore duke vlerësuar të dhënat taksonomike. Qasja e përgjithshme ishte që të përdorej përbërja (e përkufizuar si diversitet + numër i madh) e komunitetit të çdo zone për të përcaktuar kushtet e cilësisë së ujit. Disa makro invertebrorë kanë prirjen të jenë më tolerantë ndaj cilësisë së dobët të ujit si p.sh *Diptera* dhe klasa *Oligochaeta*. Organizma të tjerë, për shembull familjet *Ephemeroptera*, *Plecoptera* dhe *Trichoptera* janë më të ndjeshme ndaj ndotjes.

Në varësi të llojit të trupit ujor (shihni seksionin 5.2), taksonet e ndjeshme priten të jenë të pranishme dhe të shumta në numër vetëm në ato zona me "cilësi të mirë uji", në varësi të kushteve kombëtare specifike. Në mënyrë të ngjashme, në zonat e ndjeshme pritet të ketë më tepër prani dhe numër llojesh që i tolerojnë kushtet e cilësisë së dobët të ujit. Cilësia ekologjike shprehet si NCE, që tregon ngjashmëritë midis statusit aktual dhe KR-ve. Kështu, mund të nënkuptohet se nëse një prej elementeve të caktuara të cilësisë biologjike të statusit të trupit ujor p.sh cilësia fiziko-kimike, ndotësit specifikë dhe/ose hidro-morfologjia janë tejet negative, ECB-të priten të jenë më të ulët se NCE-ja.

KR-të dhe standardet e klasave të cilësisë më të ulët për ECB-të mund të shprehen si indeks, pra si Indeksi Biotik, BMWP, ASPT, EPT, etj. Megjithatë, standardet e këtyre indekseve për klasat e cilësisë ekologjike duhet të jenë specifike për llojin dhe ekorajonin. Kjo do të thotë se standardet e përdorura në vendet e tjera të BE-së nuk mund të përdoren si të tilla. Duke qenë se për trupat ujorë sipërfaqësorë në Shqipëri nuk ka thuajse asnjë të dhënë biologjike të disponueshme (të dhënat duhet të jenë të disponueshme për të gjitha llojet e ujërave dhe për çdo klasë cilësie brenda çdo lloji), në këtë moment nuk mund të jepet asnjë përshkrim për KR-të Biologjike të llojeve të trupave ujorë në Shqipëri. Një prej alternativave do të ishte të përdoreshin standardet e Greqisë (sepse Greqia ndodhet në të njëjtin Ekorajon me Shqipërinë; Ballkani Perëndimor Helenik), por as Greqi nuk ka standarde, për shkak të mungesës së të dhënave.

Metoda e preferuar për përcaktimin e metodës së vlerësimit biologjik të Shqipërisë është fillimisht kampionimi i shumë trupave ujorë (që mbulojnë të gjitha llojet dhe klasat e cilësisë brenda llojit) dhe më pas analizimi i të dhënave, duke përdorur teknikat e analizës multivariate si Analiza e Përputhshmërisë Kanonike (Detrendizuar). (Referim për më shumë informacion në Aneksin V për Hidrobiologjinë)

3.3.2 Kushtet Referencë për Elementet e Cilësisë së Përgjithshme Fiziko-kimike

Sikurse shpjegohet edhe në seksionet e mëparshme: elementet e cilësisë së përgjithshme fiziko-kimike mbështesin elementet e cilësisë hidrobiologjike. Koncepti i kushteve referencë specifike për llojin gjen zbatim edhe për elementet e cilësisë së përgjithshme fiziko-kimike. Për shembull, gjeologjia gëlqerore prek parametrat e cilësisë së ujit, si alkalinitetin dhe pH.

Ende nuk është e mundur që për elementet e cilësisë së përgjithshme fiziko-kimike të zbatojmë skemat e klasifikimit në përputhje me DKU-në për shkak të:

- mungesës së KR-ve dhe NCE-ve specifike për llojin për elementet e cilësisë hidrobiologjike;
- mungesës së të dhënave të monitorimit/terrenit për të mbështetur me prova kushtet referencë specifike për llojin të elementeve të cilësisë së përgjithshme fiziko-kimike.

Megjithatë, skema e klasifikimit që përdor AKM-ja për lumenjtë, është e përshtatshme për periudhën e ndërmjetme dhe i paraprin edhe përsosjes së kërkesave për elementet e cilësisë hidrobiologjike. Skema përfshihet në Tabela 3-1.

Tabela 3-1 Skema e klasifikimit të AKM-së për vlerësimin e parametrave fiziko-kimikë të lumenjve [23]

Parametri	Njësia	I Lartë	I Mirë	I Mesëm	I Ulët	I Keq
Oksigjeni i tretur	mg/l	>7	>6	>5	>4	<3
BOD_5	mg/l	<2	<3.5	<7	<18	>18
pH (acid)	-	-	>6.5	>6	-	-
pH (alkaliniteti)	-	-	<8.5	<9	-	-
NH_4	mg N/l	<0.05	<0.3	<0.6	<1.5	>1.5
NO_2	mg N/l	<0.01	<0.06	<0.12	<0.3	>0.3
NO_3	mg N/l	<0.8	<2	<4	<10	>10
PO_4	mg P/l	<0.05	<0.10	<0.2	0.5	>0.5
Totali P	mg P/l	<0.1	<0.20	<0.4	<1	>1

3.3.3 Kushtet referencë për substancat prioritare dhe disa ndotës të tjerë

Substancat prioritare dhe disa ndotës të tjerë të Direktivës 2013/39/BE përfshijnë edhe substanca sintetike (të bëra prej njeriut), edhe substanca josintetike. Me përkufizim, nuk ka KR natyrore për substancat sintetike. Substancat josintetike janë metalet e rënda dhe disa hidrokarbure aromatike policiklike (PAH). Direktiva 2013/39/BE përcakton sa më poshtë lidhur me kadmiumin (Cd), plumbin (Pb), mërkurin (Hg), nikelin (Ni):

> *Gjatë vlerësimit të rezultateve të monitorimit kundrejt NCE-ve përkatëse, Shtetet Anëtare duhet të marrin parasysh: (a) përqendrimin në kushte natyrore të metaleve dhe komponimeve të tyre kur këto përqendrime pengojnë përputhshmërinë me NCE-të përkatëse; (b) fortësinë, pH, karbonin organik të shpërbërë ose parametra të tjerë të cilësisë së ujit që prekin biodisponueshmërinë e metaleve dhe përqendrimet e biodisponueshme që përcaktohen nëpërmjet përdorimit të modelimit të përshtatshëm të biodisponueshmërisë.*

Duke marrë parasysh nxjerrjen e metaleve (të rënda) në Shqipëri, mund të pritet një rritje e caktuar e përqendrimeve natyrore (gjeogjenike) në rajone të ndryshme. Megjithatë, ka mungesë të të dhënave të monitorimit që mbështesin me prova KR-të specifike për llojin për substancat prioritare.

3.3.4 Kushtet Referencë për "Ndotësit e Tjerë Specifikë për Basenin Ujor"

Ndotësit specifikë sinstetikë dhe josintetikë që përmenden në DKU, Shtojcën V.1.1, janë:

- Ndotja nga të gjitha substancat prioritare që janë identifikuar se shkarkohen në trup ujor.
- Ndotja nga substanca të tjera që janë identifikuar se shkarkohen në trup ujor në sasi të konsiderueshme.

Ndërkohë, substancat prioritare janë bërë pjesë e "Substancave prioritare dhe disa ndotësve të tjerë të caktuar", përfshirë Direktivën 2013/39/BE, që përdoret për përcaktimin e statusit kimik.

Nuk ka asnjë listë të paracaktuar për "Ndotësit Specifikë", ndonëse Shtojca VII e DKU-së jep disa tregues ndotësish me interes (referuar në Aneksin V me tabelat me informacion). Ndërkohë, është vënë re se disa ndotës të përmendur në Shtojcën VIII të DKU-së janë përfshirë tashmë te "Substancat prioritare dhe ndotësit e tjerë të caktuar" dhe "Elementet e cilësisë së përgjithshme fiziko-kimike". Lista e "Ndotësve të tjerë specifikë" nuk është hartuar ende për basenet shqiptare. Vetëm BOD_5 dhe COD_{Cr} monitorohen në mënyrë rutinë nga AKM-ja. Megjithatë, këto të dhëna nuk janë të përshtatshme për përcaktimin e KR-ve specifike për llojin për BOD_5 dhe COD_{Cr}.

[23] BOD_5: kërkesa biokimike për oksigjen (pesë ditë); NH_4: amon; NO_2: nitrite; NO_3: nitrate; PO_4: ortofosfat; P-total: fosfori total Raport për Statusin Mjedisor 2015, Shtojcë e Rregulluar.docx (Environmental Status Report 2015, Corrected Annex); http://www.akm.gov.al/assets/rgjm-2015per-botim.rar

3.3.5 Kushtet Referencë për Prurjen Mjedisore

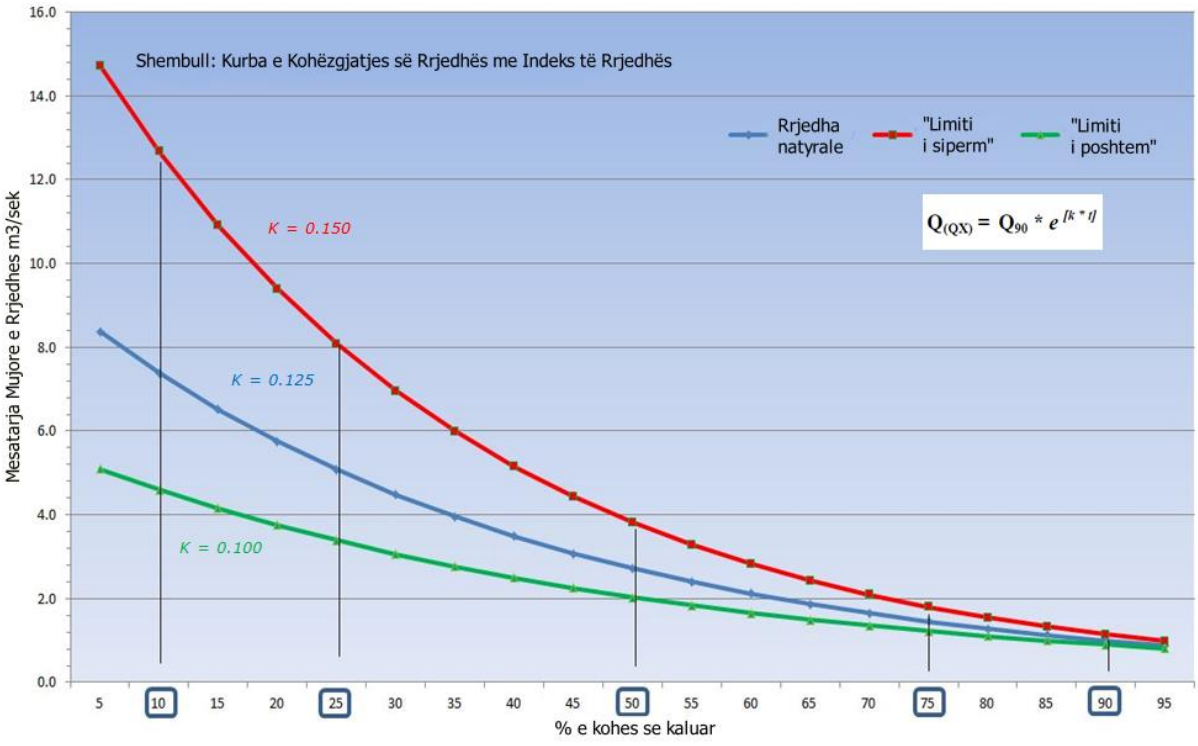
Identifikimi i saktë dhe respektimi i sasisë së prurjes mjedisore (prurja e nevojshme për të mbështetur funksionet e ekosistemit ujor përgjatë vitit) janë thelbësore për statusin e trupave ujorë. Legjislacioni kombëtar, procedurat teknike dhe/ose studime supozojnë në mënyrë krejtësisht të gabuar se ka vetëm një prurje minimale përgjatë gjithë vitit, e cila nëse lejohet të qëndrojë në trupin ujor, mjafton për të plotësuar nevojat ekologjike.

Sikurse tregohet në Figura 3-2, në fakt, prurja mjedisore është vijimësia përgjatë diapazonit të regjimit të prurjes (siç paraqitet në Kurbën e Qëndrueshmërisë së Prurjes, KQP). Për çdo tejkalim të prurjes (p.sh Q50), prurja mjedisore është e barasvlershme me rrjedhën e pashqetësuar (natyrore) të lumit (vija BUu). Ka shumë vlera të prurjes mjedisore, në varësi të pozicionit të KQP-së, dhe zakonisht pozicionet e KQP-së në Q_{10}, Q_{25}, Q_{50}, Q_{75} dhe Q_{90} përdoren si "prurje indeks", për të kontrolluar nivelin e devijimit të prurjes së matur (të ndikuar artificialisht) nga rrjedha plotësisht natyrore.

Lejohen disa devijime nga kurba rritëse e rrjedhës plotësisht natyrore, por këto devijime nuk mund të jenë më shumë se +/- 30% përpara se të ndikohet Statusi i Mirë. Prandaj, për të gjitha kurbat rritëse të prurjes mjedisore, caktohet limiti i poshtëm dhe i sipërm, me të cilin rrjedha natyrore mund të ndryshohet përpara se trupi ujor të degradojë nga SEM-ja.

Figura 3-2 tregon se për prurje të larta dhe jo të shpeshta p.sh Q_{10}, edhe prurja mjedisore do të jetë më e lartë, ashtu siç mund të jetë edhe niveli absolut i nxjerrjes së ujit ose shkarkimit, por pa ndikuar SEM-në. Në skajin e kundërt, p.sh në Q_{90}, prurja mjedisore është më e vogël, por edhe nivelet e nxjerrjes së lejuar të ujit janë më të ulëta, zakonisht më pak se 10% për trupat ujorë të ndjeshëm.

Figura 3-2- Koncepti i Praktikës më të Mirë të Kurbave të Prurjes Mjedisore

Limitet precize +/- % të indeksit të prurjeve mjedisore janë specifike për ekosistemin dhe kërkojnë monitorim të detajuar ekologjik për të konfirmuar nivelin e ndjeshmërisë ndaj nxjerrjes së ujit, dhe për rrjedhojë vlerën bazë dhe lakueshmërinë e kurbave rritëse. Avantazhi i kësaj qasjeje është se kurbat e qëndrueshme të prurjes mjedisore (dhe vlerat në çdo pikë të KQP-së) mund të ndërtohen sipas rregullave matematikore.

$Q_{(QX)} = Q_{90} \times e^{[k \times t]}$

ku $Q_{(QX)}$ = vlera e prurjes mjedisore në KQP X; Q_{90} është vlera e natyralizuar e prurjes bazë nga KQP-ja

e = baza e algoritmeve natyrore; k = konstantja e rritjes; t = numri i hapave 5% të KQP-së nga Q90

Aktualisht, në Shqipëri, këto kurba rritëse të prurjes mjedisore mbeten ende për t'u zhvilluar, dhe nuk mund të formulohen deri kur të ringrihet rrjeti hidrometrik me të dhëna të besueshme dhe të përditësuara për prurjet. Ky koncept prezantohet për të nënvizuar metodologjinë e propozuar për këtë plan në lidhje me caktimin e prurjes mjedisore dhe se si kjo prurje mund të llogaritet mbi baza objektive.

3.3.6 Kushtet Referencë për Ndikimin Hidromorfologjik

Metodologjia kryesore që po përdoret aktualisht në kuadrin e PMBU-së në Shqipëri synon që të mundësojë një vlerësim sa më objektiv të ndikimit hidrologjik dhe/ose morfologjik (kur ka të dhëna), sipas Standardit Teknik Evropian të mirënjohur, por pak të përdorur [24]. Standardi për ndryshimet fizike ofron disa sisteme objektive pikëzimi.

Metoda objektive e paraqitur më lart mund të përdoret për çdo lloj ndryshimi të regjimit të prurjes, për shembull nxjerrja e ujit për qëllime bujqësore apo arritjen e pikut hidrik (shtimi i prurjeve) për shkak të aktiviteteve të pakontrolluara hidroenergjetike.

Standardi EN 15843 (për më shumë informacion referuar Ankesit VI për hidromorfologjinë) sugjeron gjithashtu një tipar tjetër jashtëzakonisht të rëndësishëm të statusit sasior: shtimi i prurjeve mbi regjimin natyror mund të jetë po aq i dëmshëm për ekosistemet ujore. Ky aspekt shpërfillet në vlerësimin e statusit në shumë PMBU. Ky kusht rrjedh veçanërisht nga ndikimet e hidroenergjetikës për shkak të shkarkimeve të papërshtatshme të ujit nga hidrocentralet, kryesisht gjatë periudhave me prurje natyrore të ulëta. Këto shkarkime të ujit mund të jenë shumëfish më të mëdha në magnitudë krahasuar me rrjedhën natyrore, duke shkaktuar dëme të konsiderueshme, dhe shpesh të pakthyeshme në ekosistemet e rrjedhës së poshtme. Për shembull, një rritje me 100% e prurjes mesatare (pra dyfishi) për vetëm 40% të kohës tregon se trupi ujor ka status të moderuar, pavarësisht statusit të çdo elementi tjetër biologjik ose fiziko-kimik. Shumë hidrocentrale në Shqipëri, veçanërisht HEC-e me skema derivacioni, e ushtrojnë aktivitetin në këto nivele pa bërë asnjë vlerësim apo pa pasur asnjë rregullore të përshtatshme.

3.3.7 Kushtet Referencë për TUTM-të dhe TUA-të

Sipas nenit 2(9) të DKU-së, përkufizimi i TUTM-së ka dy komponentë kryesorë. Që të klasifikohet si TUTM, një trup ujor duhet : (i) të ketë ndryshuar fizikisht për shkak të veprimtarisë njerëzore (ii) të ketë ndryshuar në mënyrë të konsiderueshme në karakter. Trupi ujor mund të klasifikohet si tepër i modifikuar vetëm nëse i është nënshtruar procedurës së përcaktimit që përfshin të dy testet e parashikuara në nenin 4(3)(a) & (b) të DKU-së. Testet janë krijuar në mënyrë të tillë që të sigurohet se një trup ujor shpallet si TUTM vetëm kur nuk ekziston më asnjë mundësi e arsyeshme që të arrihet statusi i mirë për atë trup ujor, dhe si rrjedhojë duhet të jenë specifik për trupin ujor. Shpallja dhe arsyet e shpalljes duhen përmendur në mënyrë specifike në PMBU.

Për sa i përket trupave ujorë natyrorë, objektivat mjedisore për TUTM-të dhe TUA-të përcaktohen në varësi të një kushti referencë, që është potenciali ekologjik maksimal (PEM) i trupit ujor. PEM-ja është gjendja kur statusi biologjik reflekton, sa më shumë që të jetë e mundur, statusin më të afërt dhe të krahasueshëm të trupit ujor sipërfaqësor, duke marrë parasysh karakteristikat e modifikuara të trupit ujor. Për sa i përket statusit biologjik, Potenciali i Mirë Ekologjik (PME) lejon vetëm "pak ndryshime" nga PEM-ja.

Pas shpalljes si TUTM ose TUA, objektivat mjedisore janë "potenciali i mirë ekologjik" (PME) dhe statusi i mirë kimik. PME-ja është objektiv më pak shtrëngues se SME-ja pasi lejon ndikime ekologjike që vijnë për shkak të ndryshimeve fizike që janë të nevojshme për të mbështetur një përdorim të caktuar si p.sh mbrojtjen nga përmbytjet, hidroenergjetikën.

[24] Standardi Evropian EN 15843 - Cilësia e Ujit - Standard orientues për përcaktimin e shkallës së modifikimit të hidromorfologjisë së lumit

3.3.8 Ndikimet Hidromorfologjike të Hidrocentraleve dhe Shpallja e TUTM-së

Shtimi i hidrocentraleve të vegjël në vend, mungesa e vlerësimit të përshtatshëm të ndikimit mjedisor, kriteret e papërshtatshme të lejeve, dëmet ndaj ekosistemit dhe prishja e regjimit të prurjeve janë konsideruar si shqetësime ndërkombëtare[25] ,[26].

Përcaktimi objektiv i shkallës së ndikimit të mundshëm hidromorfologjik nga HEC-et lidhet ngushtësisht me statusin e trupave ujorë. Gjendja hidromorfologjike e trupit ujor është pjesë përbërëse e statusit të tij të përgjithshëm. Siç u konfirmua nga Udhëzimi 31 i CIS-it, regjimi i prurjes ka efekt kontrollues të jashtëzakonshëm në shëndetin e ekosistemit, dhe si rrjedhojë në statusin e trupit ujor.

Veprimtaria e hidrocentralit ka ndikim të madh pasi, shumë shpesh, regjimi i prurjes së rrjedhës së poshtme prishet tërësisht ose për shkak të magnitudës së nxjerrjes së ujit që lidhet me prurjen mesatare në pikën e marrjes së ujit, dhe/ose për shkak të kohëzgjatjes në kohë të nxjerrjes. Kjo prishje e regjimit të prurjes i bashkëngjitet ndikimeve kryesisht morfologjike (fizike) që parashikohen në Dokumentin Udhëzues 4 të CIS-it të BE-së. Prandaj, është e nevojshme të kryhet një vlerësim objektiv për të përcaktuar nivelin e ndikimit të hidrocentralit, brenda kontekstit të shpalljeve të Trupave Ujorë Tepër të Modifikuar (TUTM).

Ndërtimi i kapërdredhësve, pritave apo digave të mëdha duket se ka ndikim të konsiderueshëm fizik te trupi ujor, duke prishur plotësisht vazhdimësinë gjatësore dhe integritetin e ekosistemit. Ambivalenca në Dokumentin Udhëzues 4 [27](2003) të CIS-it të BE-së lidhur me faktin nëse ndryshimi i prurjes përbën ndryshim thelbësor në karakter apo jo (3.1.1 - Në rastet e ndryshimeve thelbësore të përkohshme ose të ndërprera në kohë, nuk mund të thuhet se trupi ujor ka pësuar ndryshime thelbësore në karakter) është dukshëm e pasaktë dhe është trajtuar në Dokumentin Udhëzues 31 (2016) të BE-së.

Siç dihet edhe nga të gjithë inxhinierët e hidrocentraleve (dhe siç dokumentohet në EN 15843), ndryshimet e vazhdueshme në regjimin e prurjes mund të kenë ndikim katastrofik në qëndrueshmërinë e ekosistemit[28]. Devijimi me 75%+ i rrjedhës së lumit gjatë periudhave tejet të thata është tipike për shumë HEC-e në Shqipëri, njësoj si tendenca për të ndërtuar sisteme me derivacion që krijojnë një ndryshim të rrjedhës natyrore në trupin ujor për segmente në disa raste prej shumë kilometrash. Zakonisht, në këto segmente nuk kalon asnjë rrjedhë lumi gjatë muajve me prurje të pakta.

Zakonisht, arritja e pikut hidrik nga shkarkimet e ujit përmes turbinave i rrit prurjet e lumit në magnitudë shumë herë më të madhe nga sa pritet normalisht, duke dëmtuar elementet e cilësisë biologjike, kryesisht peshqit dhe makro invertebrorët. Kështu, statusi i pamjaftueshëm i trupit ujor (për shkak të prurjeve të shumta ose të pakta, në varësi të veprimtarisë së HEC-it) shtrihet në të gjithë gjatësinë e trupit ujor.

Për shumicën e HEC-eve në Shqipëri, mungesa e vazhdimësisë gjatësore, prurja mjedisore e ndërprerë në kohë në nivele zero, dhe magnituda dhe kohëzgjatja e dëmtimit të regjimit të prurjes nënkuptojnë se edhe Potenciali i Mirë Ekologjik (PME) (statusi i synuar për TUTM-të) ka gjasa që të mos arrihet asnjëherë nga shumë hidrocentrale, pasi operatorët duhet të përmbushin disa objektiva të detyrueshme me ligj për prodhimin e energjisë elektrike të përcaktuara nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe periudha (fikse) e koncesionit zakonisht është 20-30 vjet. Regjimet e prurjes mjedisore në rrjedhën e poshtme të HEC-eve rrallë herë janë përcaktuar ose monitoruar siç duhet nga autoritetet kompetente.

Për rrjedhojë, shumë HEC-e në Shqipëri mund të ishin zbatuar në një mënyrë më të qëndrueshme ekologjike (dhe për pasojë nuk do të ishin subjekt i testit në nenin 4(3)(a) & (b)) po të ishte përfshirë vlerësimi dhe zbutja e ndikimeve hidromorfologjike që në fazën e projektimit.

Seksioni 10.6 paraqet një Përmbledhje objektive të ndikimeve të mundshme hidromorfologjike dhe statusin e trupave ujorë të prekur nga HEC-i brenda basenit ujor. Në të ardhmen mund të përdoret po e njëjta metodologji,

---

[25]Projekti HELP-CSO - Identifikimi i konflikteve për burimet ujore lidhur me projektet e hidrocentraleve në Shqipëri, 2017

[26]Hidroenergjetika në Ballkanin Perëndimor - Kush paguan, Kush fiton?, CEE Bankwatch & WWF, 2019

[27]Strategjia e Përbashkët e Zbatimit e BE-së, Dokumenti Udhëzues 4, Identifikimi dhe Shpallja e Trupave Ujorë Tepër të Modifikuar dhe Trupave Ujorë Artificialë

[28]Strategjia e Përbashkët e Zbatimit e BE-së, DKU-ja dhe Raporti Teknik i Presioneve Hidromorfologjike, 2006.

bazuar te përcaktimi i statusit të modifikuar përmes EN 15843, për të përcaktuar regjime operacionale mjedisore më të qëndrueshme për HEC-et ekzistuese dhe të ardhshme.

Fotografia 3-1-Devijimi Maksimal i Prurjes dhe Piku i Shfrytëzimit nga HEC-i (HEC Cekreze)

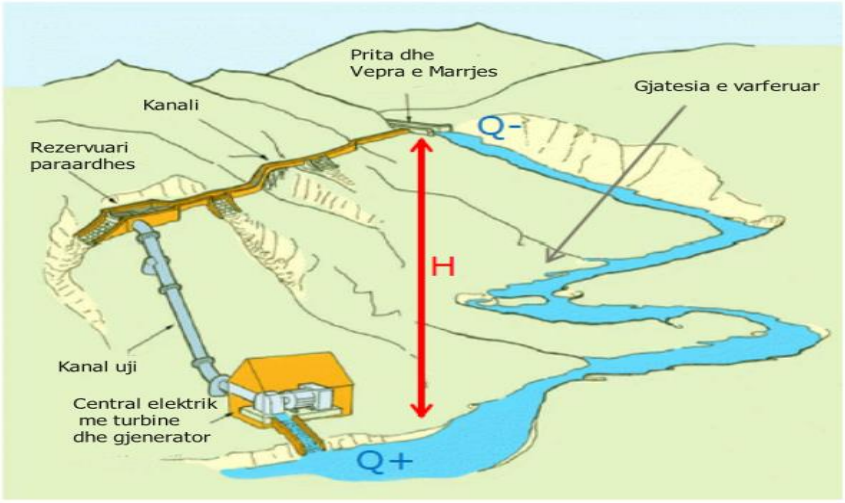
Gjatësia e zonës me shfrytëzim me skema derivacioni të HEC-eve është faktor kritik për ndikimet në ekosistem. Piku i shfrytëzimit përkufizohet si gjatësia e trupit ujor që shtrihet midis pikës së marjes së ujit dhe pikës së shkarkimit të prurjes (Figura 3-3). Zona e Pikut të shfrytëzimit ka prirjen të jetë e madhe kur operatori i hidrocentralit kërkon të maksimizojë fuqinë hidrike (H) që vepron në turbinë, duke maksimizuar kështu prodhimin e energjisë elektrike. Nëse sistemi i HEC-it është jashtë linje, atëherë maksimizimi i fuqisë do të thotë se piku i shfrytëzimit është shumë i madh, gjë. që është më se e zakonshme për HEC-et në Shqipëri.

Statusi hidromorfologjik i pamjaftueshëm do të gjejë zbatim për të gjithë gjatësinë e pikut të shfrytëzimit, ndonëse mbi bazën e një ekuilibri të reduktuar. Në pikën e shkarkimit të hidrocentralit, prurja e lumit rikthehet, dhe për sistemet me tubacione, rivendoset ekuilibri.

Megjithatë, në rastin e projektimit më të keq digë e madhe + sistem HEC-i me derivacion (pra HEC jo në digë), në pikën e shkarkimit (ku turbina vepron kryesisht në funksion të depozitimit dhe jo të rrjedhjes së lumit), dëmtimi i regjimit ujor mund të vijojë për një distancë të konsiderueshme në rrjedhën e poshtme, ku turbinat shkarkojnë shumë më tepër se rrjedha natyrore e pritshme, shkalla e ndikimit të së cilës varet nga hidrologjia në rrjedhën e poshtme. Këto shembuj janë shumë të përhapur në Shqipëri.

Prandaj, një sistem HEC-i jashtë linje me një depozitë të vetme të madhe mund të ndikojë në mënyrë të konsiderueshme një distancë prej 20km+ të një trupi ujor, duke e pakësuar prurjen në rrjedhat e sipërme, dhe duke e kompensuar në rrjedhat e poshtme, si dhe duke prishur ndjeshëm, duke ndërprerë kështu ose, në mos duke shkatërruar plotësisht, ekosistemin ujor.

Figura 3-3 – Koncepti i Pikut të Shfrytëzimit si pasojë e Hidrocentralit

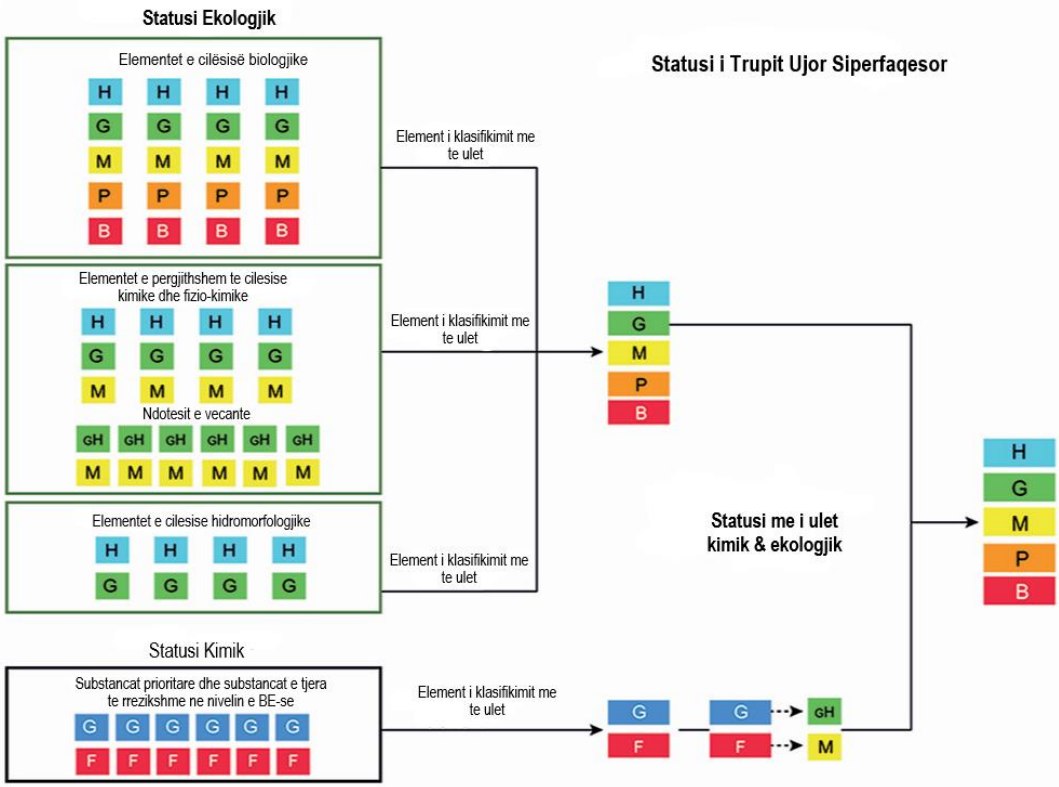
3.3.9 Format e Tjera të TUTM-ve dhe TUA-ve

Për basenin e lumit Ishëm gjejnë zbatim edhe disa forma tradicionale të TUTM-ve, të cilat janë subjekt i nenit 4(3) (a) & (b) të DKU-së dhe objektivit të PME-së. Zakonisht, këto përfshijnë krijimin e kanaleve në lumenj që përshkojnë qendrat urbane për të kontrolluar erozionin dhe siguruar mbrojtjen nga përmbytjet, ose ndërtimin e argjinaturave kundër përmbytjevel. TUTM-të dhe TUA-të e identifikuara renditen në Kapitullin 10 të Vlerësimit të Statusit të Presioneve.

3.3.10 Përcaktimi i Statusit Përfundimtar të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

Statusi përfundimtar ose i përgjithshëm i çdo trupi ujor të përvijuar përcaktohet përmes një vlerësimi kompleks të elementeve të paraqitura në Figura 3-4. Sipas udhëzimit të CIS-it për DKU-në[29], statusi përfundimtar i trupit ujor duhet të derivojë nga elementi më ulët në klasifikim , të secilit grup.

Figura 3-4 –Procedura për Përcaktimin e Statusit të Përgjithshëm të Trupit Ujor

[29] Komisioni Evropian, Udhëzimi 13 i CIS-it, Qasja e përgjithshme kundrejt klasifikimit të statusit dhe potencialit ekologjik

3.4 Objektivat Mjedisore për Trupat Ujorë Nëntokësorë

DKU-ja u kërkon Shteteve Anëtare që t'i përcaktojnë të gjithë trupat ujorë më vete dhe të sigurohen që secili prej tyre të arrijë statusin kimik dhe sasior (DKU, neni 2(24) (25)). Përcaktimi i statusit të trupave ujorë nëntokësorë nuk është aq kompleks sa i trupave ujorë sipërfaqësorë. Megjithatë, mbrojtja e trupave ujorë nëntokësorë i nënshtrohet një serie Direktivash të ndërlidhura me njëra-tjetrën, duke përfshirë kryesisht Direktivat 2006/118/KEE dhe 291/676/KEE[30]. Kryesisht përmes Direktivës 2006/118/KE [31], duhet përcaktuar regjimi i menaxhimit i cili vendos standardet e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe masat për parandalimin ose kufizimin e ndotësve që depërtojnë në ujëra nëntokësore. Shtetet Anëtare duhet të përcaktojnë standardet në nivelet më të përshtatshme të mundshme dhe të marrin parasysh kushtet vendore dhe rajonale[32].

3.4.1 Kushtet e Referencës për Sasinë e Ujërave Nëntokësore

Niveli i ujërave nëntokësore përdoret zakonisht si matësi kryesor i statusit sasior. Për të arritur statusin e mirë sasior të ujërave nëntokësore, burimi ujor nëntokësor i disponueshëm (si p.sh norma mesatare afatgjatë e rimbushjes së ujërave nëntokësore minus normën vjetore të shkarkimit të ujërave nëntokësore, që kërkohet për të arritur objektivat e cilësisë ekologjike për ujërat sipërfaqësore të lidhura me to) nuk duhet ta tejkalojë normën vjetore mesatare afatgjatë të nxjerrjes së ujit (DKU, neni 2(27)). Për këtë arsye, norma vjetore e rimbushjes që përshkruhet në seksionin 4.2.3 (bilanci vjetor i ujit) është një shifër shumë e rëndësishme për përdorimin e përshtatshëm të burimeve ujore nëntokësore. Nxjerrja e burimit ujor nëntokësor mbi normën vjetore të rimbushjes kompromenton a) burimet të disponueshme në periudha afatgjata b) regjimet e prurjeve të ujërave sipërfaqësore dhe statusin ekologjik të tyre.

Përcaktimi i normës vjetore të rimbushjes së ujërave nëntokësore është mjaft sfiduese nga pikëpamja teknike, pasi kërkon rrjete gjithëpërfshirëse dhe të sakta të monitorimit të nivelit të ujërave nëntokësore. Megjithatë, praktika më e mirë ndërkombëtare pranon se indeksi i prurjes bazë të natyralizuar (IPB), ndonëse i përafërt, është një tregues i mirë i normës vjetore të shkarkimit të ujërave nëntokësore në sistemin e ujërave sipërfaqësore[33] ,[34]. IPB-ja përcaktohet nga KQP-ja e duhur; shkarkimet e ujërave nëntokësore duhet të jenë të barabarta me rimbushjen. Ka të ngjarë që rrjeti i monitorimit të ujërave nëntokësore në basenin e lumit Ishëm të mos jetë në cilësinë dhe nivelin e duhur për të përcaktuar rimbushjen e ujërave nëntokësore përmes bilancit të ujit ose teknikave të modelimit.

Elementi i dytë i kushteve të referencës për sasinë e ujërave nëntokësore është masa në të cilin nxjerrja e ujërave nëntokësore sjell devijim të rrjedhës së ujërave nëntokësore në mënyrë të tillë që të ndërpritet shkarkimi i tyre në rrjedhat sipërfaqësore. Shkarkimi i ujërave nëntokësore është një komponent i rëndësishëm për pjesën më të madhe të rrjedhës, dhe në nënbasene ose në ligatina të mëdha, ose në ato zona ku IPB-ja e rrjedhës është më e madhe se 0.5 për shembull, ka shumë të ngjarë që ekosistemet tokësore të varen shumë nga niveli i mirëmbajtjes së kësaj prurjeje. Nxjerrja e ujërave nëntokësore i ndryshon pjerrësitë hidraulike në mënyrë të tillë që të reduktohet norma e shkarkimeve në lumenj, duke ndikuar drejtpërdrejt në prurjen mjedisore (ekologjike). Në raste ekstreme, mbinxjerrja e ujit mund të krijojë pjerrësi të rrjedhës së kundërt, çka bën që rrjedha e lumit të shkarkohet negativisht në ujërat nëntokësore, e njohur ndryshe edhe si "rimbushje e imponuar"(Figura 3-5). [35] Një prej variacioneve me rëndësi mjaft të madhe vendore ka të bëjë me burimet, të cilat shfrytëzohen masivisht për furnizim me ujë në basenin e Ishmit. Duke qenë se ujërat mblidhen në pikën e shkarkimit natyror, nxjerrja nuk ka ndikim te statusi i trupit ujor nëntokësor, por ndikon te pakësimi i rrjedhës bazë së trupit ujor sipërfaqësor pritës.

Zakonisht, ndikimet fikse të ndërveprimit ujëra nëntokësore-ujëra sipërfaqësore janë të lokalizuara dhe tejet teknike, ndaj si të tilla kërkojnë vlerësime modelimi. Megjithatë, mund të përgjithësohet se p.sh reduktimi me

[30]Komisioni Evropian, Direktiva 91/676/EEC për mbrojtjen e ujërave kundër ndotjes së shkaktuar nga nitratet që vijnë nga burimet bujqësore

[31] Komisioni Evropian - Direktiva 2006/118/KE- për mbrojtjen e ujërave nëntokësore kundër ndotjes dhe degradimit

[32]Komisioni Evropian – Kuadri ligjor për ujërat nëntokësore https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/groundwater/framework.htm

[33] Instituti i Hidrologjisë në MB - Raporti për Prurjet e Pakta nr.1, Raport Studimor, NERC, 1980.

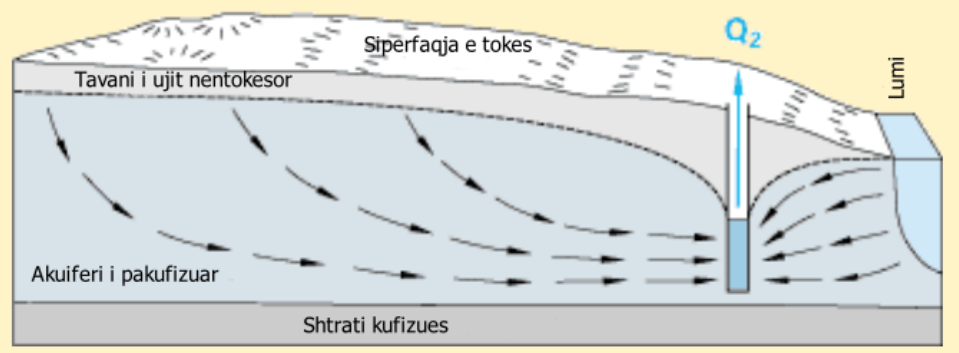
[34]"Prurja e natyralizuar" = Prurja aktuale + (nxjerrjet + eksportet) – (kthimet+importet)

[35]Shërbimi Gjeologjik i Shteteve të Bashkuara – Ujërat Nëntokësore dhe Ujërat Sipërfaqësore – Një Burim i Vetëm– Qarkore e USGS-së 1139, 1997.

10% i burimit ujor nëntokësor (p.sh për shkak të konsumit) sjell 10% reduktim të shkarkimit të ujërave nëntokësore në sistemin e ujërave sipërfaqësore në vit. Një tjetër aspekt që mund të ndikojë statusin sasior të trupave ujorë nëntokësorë në basenin e lumit Ishëm është roli i transfertave të ujit midis baseneve dhe midis trupave ujorë. Burimi i Selitës në GW35140409, ujërat sipërfaqësore të rezervuarit të Bovillës dhe burimi i Shën Mërisë në basenin e lumit Erzen transferohen në trupin ujor nëntokësor të Tiranës (GW35140103).

Për shumë lumenj, përfshi edhe ato në Shqipëri, duke qenë se komponenti i ujërave nëntokësore është zakonisht 30%+ i prurjes mesatare vjetore, reduktimi me 10% i rimbushjes neto të ujërave nëntokësore mund të sjellë reduktim me mesatarisht 3% të prurjes së rrjedhës në vit. Megjithatë, gjatë periudhave sezonale me prurje të pakta p.sh gjatë verës kur IPB-ja është zakonisht 0.9+, po i njëjti reduktim rimbushjeje me vlerë 10% mund të sjellë një reduktim të prurjes sezonale me 9%. Këto reduktime mund të kenë ndikime negative të pakthyeshme në ekosistemin ujor[36].

Figura 3-5 – Shembulli i Pakësimit të Prurjes Sipërfaqësore për Shkak të Nxjerrjes së Ujërave Nëntokësore

3.4.2 Kushtet e Referencës për Cilësinë e Ujërave Nëntokësore

DUN-i i jep fleksibilitet Shteteve Anëtare për sa i përket caktimit të vlerave kufi duke kërkuar marrjen në konsideratë të mjediseve të ndryshme pritëse të trupit ujor nëntokësor, risqeve dhe funksioneve, karakteristikave dhe sjelljes së ndotësve dhe karakteristikave hidrogjeologjike të përfaqësuara nga nivelet bazë. Marrja në konsideratë e këtyre kërkesave të ndryshme, të cilat janë unike për çdo trup ujor nëntokësor, sjell përdorimin e qasjeve të ndryshme nga Shtetet Anëtare.

Në terma më të gjerë, cilësia e ujërave nëntokësore përcaktohet përmes statusit kimik, i cili përkufizohet kryesisht përmes:

- Shkallës së intruzionit të ujërave të kripura, që tregohet kryesisht përmes parametrit të përcjellshmërisë elektrike (PE) Ndonëse intruzioni i ujërave detaret është kushti kryesor ku mbështetet testi i statusit, DKU-ja/DUN-i identifikon edhe intruzione të tjera që përfshijnë infiltrimin e rrymave të ndotura dhe flukseve në hyrje anësore nënsipërfaqësore nga akuiferë të tjerë. Të dyja gjejnë zbatim në basenin e lumit Ishëm.
- Standardet e cilësisë mjedisore (SCM) për parametrat fiziko-kimike të përgjithshme të cilat janë kryesisht oksigjeni i shpërbërë, pH, përcjellshmëria, nitratet, klori dhe amoniumi, pesticidet dhe ndotësit e tjerë, siç parashikohen në DUN, Shtojca I.
- Shkalla në të cilën statusi kimik i ujërave nëntokësore mbështet statusin ekologjik të ujërave sipërfaqësore.

Standardet e cilësisë mjedisore për ujërat nëntokësore përcaktohen shprehimisht në Direktivën e BE-së 2006/118/KEE për parametrat e a) nitrateve - 50 mg/l b) pesticideve totale – 0.5 µg/l). Derivimi i vlerave kufi përshkruhet në Kapitullin 10. Standardet për ujin e pijshëm përdoren zakonisht si bazë për vlerat prag të statusit kimik, sikurse përcaktohen në Direktivën e BE-së për Ujin e Pijshëm 98/83/KE, standardet ndërkombëtare të OBSh-së, ose objektivat e cilësisë mjedisore të parashtruara në Direktivën 2013/39/BE[37].

[36]Komisioni Evropian – Ujërat nëntokësore si burim - https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/groundwater/resource.htm

[37]Komisioni Evropian – Direktiva 2008/176/KEE – Shtojca I (Substancat Prioritare), Shtojca II (zëvendëson Shtojcën X të DKU-së) identifikimi i Substancave Prioritare të Rrezikshme

Duhet theksuar se sipas DKU-së, dispozitat për statusin kimik nuk gjejnë zbatim për nivelet e larta natyrore të substancave ose joneve, apo treguesve të tyre për shkak të kushteve specifike hidrogjeologjike të cilat nuk mbulohen nga përkufizimi i ndotjes. Për shkak se nivelet bazë mund të jenë shumë të larta për disa prej parametrave dhe disa lloje të trupave ujorë nëntokësorë, ka shumë rëndësi që këto nivele bazë të identifikohen si hap i parë i vlerësimit të statusit dhe tendencave. Standardet e Cilësisë Mjedisore të miratuara për trupat ujorë nëntokësorë në Shqipëri paraqiten në Shtojcën Teknike VII.

3.4.3 Kushtet e Referencës për Ujërat Nëntokësore të Varura nga Ekosistemet Tokësore

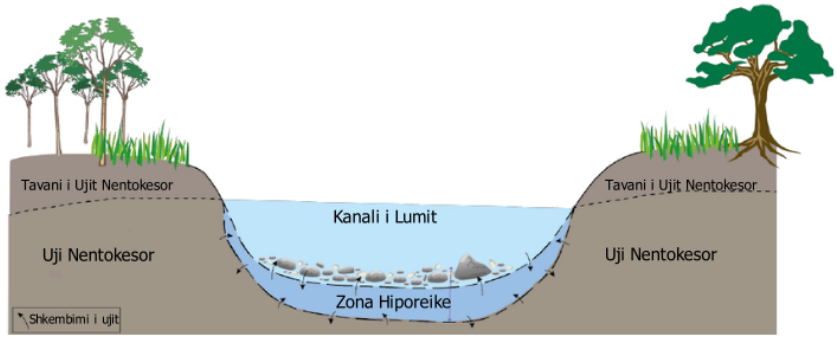
Ujërat nëntokësore të varura nga ekosistemet tokësore (UNVET) janë një rast i veçantë i karakterizimit të ujërave nëntokësore dhe kushteve të referencës të lidhura me to[38].

UNVET-ët janë pjesë e vlerësimit të statusit për ujërat nëntokësore. Prandaj, ata janë të rëndësishëm në karakterizimin dhe vlerësimin e riskut të TUN-ëve (shihni Figura 3-7). Rëndësia e UNVET-ëve lidhur me statusin e trupit ujor nëntokësor ka të bëjë me faktin se krahas testeve bazë për sasinë (3.4.1) dhe cilësinë (3.4.2) e ujërave nëntokësore, TUN-ët mund të mos e kalojnë testin e "statusit të mirë" nëse vlerësohet se ekosistemi i ujërave sipërfaqësore prej të cilit varen është kompromentuar për shkak të cilësisë dhe sasisë së pamjaftueshme të ujërave nëntokësore që i ushqejnë ato.

Shumë ekosisteme ujore sipërfaqësore janë përshtatur dhe varen së tepërmi nga shkarkimet e ujërave nëntokësore, kryesisht në formën e "prurjes bazë", si pjesë e prurjes totale në lum. Kjo sepse, prurja bazë (gjithë vjetore) është e pranishme gjatë gjithë vitit hidrologjik, ndërsa vërshimet sipërfaqësore janë kryesisht të ndërprera në kohë, me ndikime afatshkurtra dhe kalimtare te cilësia dhe sasia e ujit.

Ujërat nëntokësore shkarkohen zakonisht te sistemi i ujërave sipërfaqësore kryesisht nëpërmjet zonës hiporike (Figura 3-6). Kjo zonë është mjaft e rëndësishme për sa i përket ndërveprimeve kimike dhe biotike midis ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, pasi ofron habitatin për invertebrorët bentikë, bën të mundur reduktimin e përqendrimeve të ndotësve dhe stabilizimin e pH, oksigjenit dhe temperaturës së ujit.

Figura 3-6 – Ilustrimi i Zonës Hiporike

Nuk është aspak e lehtë të përcaktosh se cilat ekosisteme tokësore varen drejtpërdrejt nga TUN-i, pasi gjithmonë ka një sërë ekosistemesh midis atyre që varen nga ujërat nëntokësore të një TUN-i dhe atyre që varen nga burime të tjera ujore.

Zakonisht, kërkohen monitorime ekologjike të specializuara për të konfirmuar praninë e specieve veçanërisht të përshtatura për shkak të ndryshimit të kimisë natyrore të ujërave nëntokësore krahasuar me ujërat sipërfaqësore. Këto monitorime nevojiten për të përcaktuar vlerat kufi (VK) të ndotësve ose treguesve të ndotjes (pra, statusi kimik) që mund të ndikojë negativisht në ETVUN[39]. Direktiva për Ujërat Nëntokësore (DUN 2006/118/KE, Shtojca II, Pjesa A) parashtron në mënyrë të veçantë kërkesën që vlerat kufi të marrin parasysh edhe nivelin e ndërveprimit midis ujërave nëntokësore dhe ekosistemeve ujore dhe ekosisteme tokësore të varura.

[38] Komisioni Evropian, CIS, Raporti Teknik për Ujërat Nëntokësore të Varura nga Ekosistemet Tokësore, Raporti Teknik 6, 2011

[39] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues i CIS-it 18, Udhëzim për statusin e ujërave nëntokësore dhe vlerësimin e tendencave.

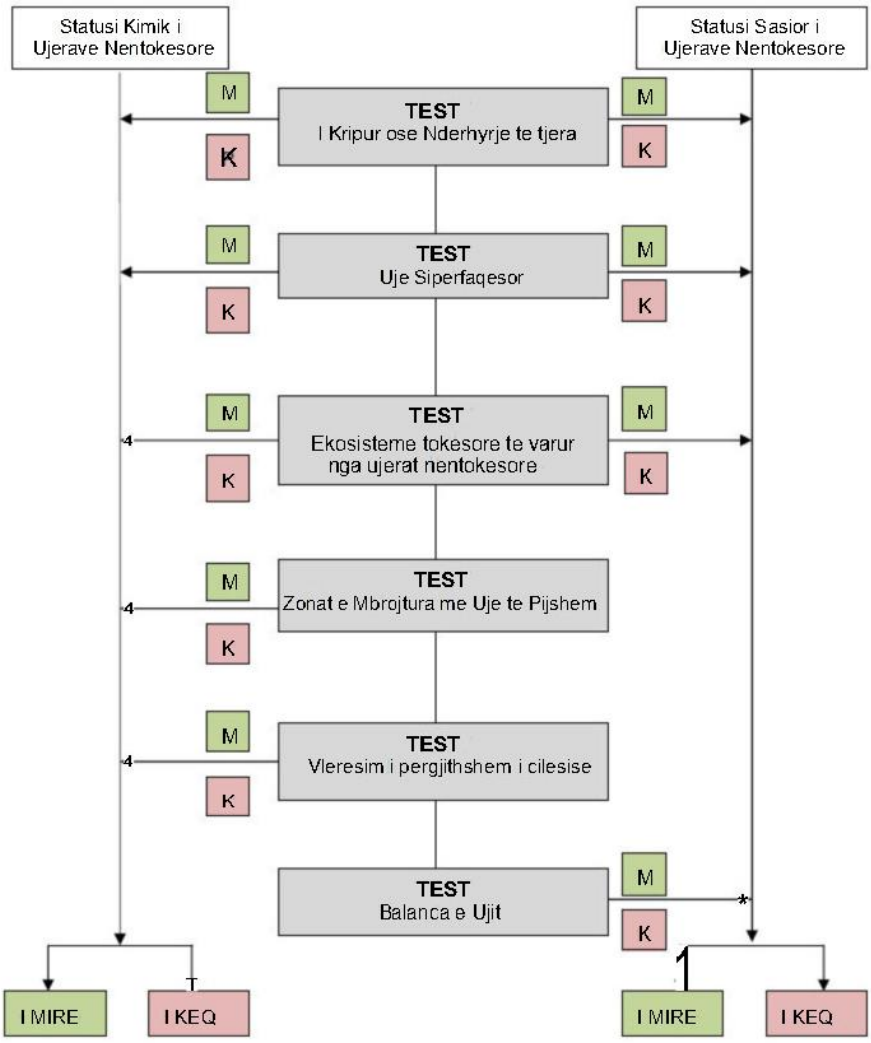
Testi i dytë praktik që derivon nga hidrologjia e ujërave sipërfaqësore shërben për të përcaktuar Indeksin e Prurjes Bazë (IPB) të regjimit të prurjes. IPB-ja përcaktohet si mesatarja vjetore afatgjatë e prurjes sipërfaqësore e shprehur në raportin Q_{90} / $Q_{50.}$ Sa më e madhe të jetë pjesa e prurjes bazë që ushqen prurjen totale, aq më shumë gjasa ka që ekosistemi ujor sipërfaqësor të varet nga kontributi i ujërave nëntokësore. Një vlerë IPB-je më e vogël se 0.5 tregon se 50%+ e prurjes totale vjen nga shkarkimi i ujërave nëntokësore, ndaj ka shumë gjasa që ekosistemet të jenë tejet të përshtatura dhe të varura nga ujërat nëntokësore që shkarkohen në to.

Mungesa e plotë e të dhënave aktuale të besueshme për prurjet që prej vitit 1992 për pjesën më të madhe të lumenjve në Shqipëri, së bashku me mungesën e theksuar të të dhënave të monitoruara dhe të raportuara për nxjerrjet dhe shkarkimet nga operatorët, lënë të nënkuptohet se për asnjë prej ETVUN-ve nuk mund të përcaktohen[40] prurjet e natyralizuara Q_{50} dhe Q_{90}.

3.4.4 Testet e Ndara në Hapa për Statusin e Cilësisë dhe Sasisë së Ujërave Nëntokësore

Procedura formale për përcaktimin e statusit të ujërave nëntokësore që përdoret në Shqipëri është në përputhje me udhëzimin standard të CIS-it, sipas Figura 3-7[41].

Figura 3-7 – Procedura Standarde për Përcaktimin e Statusit të Përgjithshëm të Trupit Ujor Nëntokësor

[40] Prurja e natyralizuar përcaktohet nëpërmjet formulës Prurja Aktuale Vjetore (ose e matur) + Nxjerrjet – Kthimet. Formula parashikon rrjedhën natyrore (në intervale ditore, mujore, sezonale, vjetore) duke hequr të gjitha ndikimet artificiale. Prurjet e matura Q90 dhe Q50 nuk mund të përdoren për të përcaktuar kushtet natyrore, përveç se kur ndikimet janë thuajse zero.

[41] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues i CIS-it 18, Udhëzim për statusin e ujërave nëntokësore dhe vlerësimin e tendencave

3.5 Objektivat Mjedisore për Zonat e Mbrojtura

Sipas nenit 6 dhe Shtojcës IV të DKU-së, Shtetet Anëtare sigurohen që të kenë krijuar regjistrin/at e të gjitha zonave brenda çdo RBU-je, të cilat janë shpallur në mbrojtje të veçantë sipas legjislacionit të posaçëm të Komunitetit për mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, ose për konservimin e habitateve dhe llojeve që varen drejtpërdrejt nga uji, përfshi edhe mbrojtjen e zonave të Natura 2000 dhe llojeve ujore me rëndësi ekonomike (p.sh butakët).

Përmbledhja e regjistrit të Zonave të Mbrojtura duhet të jetë pjesë e PMBU-ve, duke përfshirë këtu edhe hartat që tregojnë vendndodhjen e çdo zone të mbrojtur dhe përshkrimin e legjislacionit të Komunitetit, kombëtar ose vendor, sipas të cilit janë shpallur këto zona të mbrojtura. Për trupat ujorë që janë shpallur si Zona të Mbrojtura, Objektivat Mjedisore që janë vendosur shkojnë zakonisht përtej statusit të mirë, pasi për këto zona përcaktohen objektiva më shtrënguese në legjislacionin përkatës të Komunitetit.

Shtojca VII (7)(1) e DKU-së kërkon që PMBU-ja të përmbajë "përmbledhjen e masave të kërkuara nga legjislacioni i Komunitetit për mbrojtjen e burimeve ujore". Masat shtesë për Zonat e Mbrojtura duhet të jenë pjesë përbërëse e PMBU-së, në mënyrë që kërkesat e këtyre Zonave të Mbrojtura të përfshihen në menaxhimin e përgjithshëm të basenit ujor dhe të sigurohet koherenca e të gjithë planifikimit të burimeve ujore me objektivat e përcaktuara tashmë nga legjislacioni i Komunitetit dhe ai kombëtar.

Programet e monitorimit duhet të përfshijnë nënprograme specifike për zonat e përfshira në regjistrin e zonave të mbrojtura. Krahas kërkesave për statusin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, Neni 8 i DKU-së parashtron edhe kërkesat për monitorimin e zonave të mbrojtura. Ky monitorim specifik duhet të garantojë vlerësime sipas standardeve dhe objektivave të përcaktuara për llojin e veçantë të zonës së mbrojtur.

Objektivat e zonave të mbrojtura përcaktohen në Pikën 1.c të Nenit 4 të DKU-s: Shtetet Anëtare "sigurojnë përputhshmërinë me të gjitha standardet dhe objektivat brenda 15 viteve nga data e hyrjes në fuqi së kësaj direktive, përveç se kur parashikohet ndryshe në legjislacionin e Komunitetit, sipas të cilit janë krijuar zonat e mbrojtura individuale". Për këto objektiva gjejnë zbatim kryesisht mundësitë për përshtatje të parashikuara nga DKU-ja. Kështu, për zonat e mbrojtura duhen arritur dy lloje objektivash: objektivat e veçanta të direktivës përkatëse që janë vendimtare për përvijimin e zonës (shihni Shtojcën 4 të DKU-së) dhe standardet kombëtare të zbatimit dhe objektivat e DUKU-së. Disa zona të mbrojtura përkojnë me trupa ujorë. Regjistri i zonave të mbrojtura duhet të mbulojë zonat e identifikuara nga DKU-ja ose direktivat e tjera përkatëse të BE-së.

Llojet e përgjithshme të ZM-ve janë pesë:

- Trupat ujorë të përdorur për nxjerrjen e ujit të pijshëm;
- Zonat ku janë zbatuar masa për mbrojtjen e llojeve ujore me rëndësi ekonomike (ZM-të sipas Direktivës 2006/44/KE (direktiva për peshqit e ujërave të ëmBUa); Direktiva për Butakët 79/923/KEE);
- Ujërat e larjes (ZM-të sipas Direktivave për Ujërat e Larjes 2006/7/KE)
- Zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese (ZM-të sipas Direktivës 91/676/KEE; Direktivës për Trajtimin e Ujërave të Ndotura 91/271/KEE).
- Zona të rëndësishme për mbrojtjen e habitateve dhe/ose llojeve ku mirëmbajtja ose përmirësimi i statusit të ujit është faktor shumë i rëndësishëm për mbrojtjen e tyre, (zonat e Natura 2000 të shpallura sipas Direktivës për Shpendët 79/409/KEE dhe Direktivës për Habitatet 92/43/KEE).

Duke qenë se harmonizimi i legjislacionit kombëtar të Shteteve Joanëtare të BE-së me standardet e BE-së nuk ka përfunduar ende, nuk mund të bëhet inventarizimi i plotë i ZM-ve për mbarë basenin, që gjë që kërkohet nga DKU-ja. Prandaj, mund të përdoret një qasje e modifikuar, që të marrë parasysh:

- Standardet kombëtare për përvijimin e ZM-ve;
- Statusin e ndryshëm në kuadër të zbatimit të Konventës së Bernës dhe rrjetit NATUA 2000 në vend;
- Nivelin e ndryshëm të përshtatjes së legjislacionit kombëtar të Shteteve Joanëtare të BE-së me legjislacionin dhe standardet e BE-së;
- Mungesën e përgjithshme të regjistrave dhe/ose bazave efikase të të dhënave për ZM-të në vend;
- Përgjegjësinë e përbashkët për mirëmbajtjen dhe mbrojtjen e zonave të ujit të pijshëm midis autoriteteve kompetente në nivel kombëtar dhe nënkombëtar;
- Përgjegjësinë e përbashkët për monitorimin e zonave të mbrojtura të ujit të pijshëm;

3.5.1 Zonat e Përvijuara për Nxjerrjen e Ujit të Pijshëm

Legjislacioni përkatës i BE-së për mbrojtjen e ujit të pijshëm me objektiva më të shtrënguese përfshin DUP-in, ndryshuar me Direktivën 2020/2184 dhe me shumë mundësi DN-në. Objektivat për Zonat e Mbrojtura të Ujit të Pijshëm (ZMUP) janë:

•Sigurimin që, pas zbatimit të regjimit të trajtimit të ujit, uji i pijshëm që prodhohet t'i plotësojë kërkesat e DUP-in;

•Sigurimin e mbrojtjes së nevojshme në ZMUP, me qëllim që të shmanget përkeqësimi i cilësisë ë ujit për të reduktuar nivelin e trajtimit purifikues të kërkuar për prodhimin e ujit të pijshëm.

- Objektivi i i parë do të arrihet duke plotësuar kërkesat e DUP-it.
- Objektivi i dytë do të arrihet duke ndërmarrë veprime që synojnë të sigurojnë se nuk do të ketë përkeqësim të cilësisë së ujit për shkak të nxjerrjeve për furnizim me ujë të pijshëm. Në shumicën e rasteve, veprimet kërkojnë pak kohë të japin efekt dhe të ndalojnë ose të zhbëjnë përkeqësimin. Objektivi arrihet duke ndërmarrë masa të mjaftueshme.

3.5.2 Zonat e përvijuara për mbrojtjen e llojeve ujore me rëndësi ekonomike

Në dhjetor të 2013-s, Direktiva për Butakët u zëvendësua me DKU-në e BE-së. Neni 4.9 i DKU-së përcakton se direktiva ofron nivel mbrojtjeje të paktën të njëjtë me atë të çdo direktive që shfuqizon. Rregullorja 2003 transpozon shumë detyrime të DKU-së dhe përcakton pjesën më të madhe të detyrimeve dhe standardeve të cilësisë së ujit që kërkohen nga Direktiva për Butakët. Këto rregullore amenduese përmbajnë ndryshime shtesë të Rregulloreve të 2003-shit, për të siguruar vijimin e identifikimit, mbrojtjes dhe monitorimit të ujërave të populluara nga butakët.

Objektivi për ujërat e populluara nga butakët, i parashtruar në Direktivën për Butakët, ishte të mbrohej dhe, kur shihej e nevojshme, të përmirësohej cilësia e ujërave të populluara nga butakët për të mbështetur jetën dhe zhvillimin e butakëve (moluskëve bivalvë dhe gastropodë), duke kontribuar kështu në cilësinë e lartë të produkteve butake që konsumohen drejtpërdrejt nga njeriu.

Zonat e përvijuara për mbrojtjen e llojeve ujore me rëndësi ekonomike janë zona ku mbrohen ujërat e brendshme sipërfaqësore, ujërat kalimtare, ujërat bregdetare dhe ujërat nëntokësore, gjë që: parandalon përkeqësimin e mëtejshëm dhe mbron e forcon statusin e ekosistemeve ujore dhe, lidhur me nevojat e tyre për ujë, ekosistemet tokësore dhe ligatinat që varen drejtpërdrejt nga ekosistemet ujore. Këto zona janë të lidhura me zonat e ujërave bregdetare dhe të ligatinave, si dhe me trupa ujorë kalimtarë të populluar nga lloje ujore me rëndësi ekonomike.

Ekosistemet ligatinore janë pjesë ekologjike dhe funksionale e mjedisit ujor, duke luajtur me shumë gjasë rol mjaft të rëndësishëm në mundësimin e menaxhimit të qëndrueshëm të basenit ujor. DKU-ja nuk ka përcaktuar objektiva mjedisore për ligatinat. Megjithatë, nga detyrimet e DKU-së për mbrojtjen dhe restaurimin e statusit të ujit përfitojnë edhe ligatinat që varen nga trupat ujorë nëntokësore, që janë pjesë e trupit ujor sipërfaqësor, ose që janë zona të mbrojtura. Presionet në ligatina (për shembull modifikimi fizik ose ndotja) mund të ndikojnë te statusi ekologjik i trupave ujorë. Prandaj, masat për menaxhimin e këtyre presioneve duhen parë si pjesë e planeve të menaxhimit të basenit ujor, që duhen përmbushur për të arritur objektivat mjedisore në Direktivë.

Krijimi dhe përforcimi i ligatinave mund të ofrojë në rrethana të caktuara mekanizma të qëndrueshëm, me kosto efikase dhe të pranueshëm nga pikëpamja sociale për të ndihmuar arritjen e objektivave mjedisore të Direktivës. Ligatinat në veçanti mund të ndihmojnë në pakësimin e ndikimeve të ndotjes, zbutjen e efekteve të thatësirave dhe përmbytjeve, arritjen e menaxhimit të qëndrueshëm të bregdetit dhe rimbushjen e ujërave nëntokësore. Disa prej ZM-ve përfshijnë edhe habitate ligatinore dhe lloje që varen drejtpërdrejt nga ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore. Andaj, një prej aspekteve më thelbësore të krijimit të Regjistrit të ZM-ve do të ishte identifikimi i habitateve dhe llojeve brenda rrjetit Natura 2000 që klasifikohen sipas kritereve të DKU-së.

3.5.3 Trupat ujorë të përvijuar si ujëra Rekreative

Ky seksion i referohet zonave të përvijuara sipas Direktivës 2006/7/KE për menaxhimin e Cilësisë së Ujërave të Larjes (që shfuqizon Direktivën 76/160/KEE). Kjo direktivë përmban dispozita për:

a) monitorimin dhe klasifikimin e cilësisë së ujërave të larjes;
b) menaxhimin e cilësisë së ujërave të larjes; dhe
c) informimin e Publikut për cilësinë e ujërave të larjes.

Qëllimi i kësaj direktive është të ruajë, mbrojë e përmirësojë cilësinë e mjedisit, si dhe të mbrojë shëndetin e njeriut duke plotësuar DKU-në. Kjo Direktivë gjen zbatim për çdo element të ujërave sipërfaqësore ku autoriteti kompetent pret të lahen shumë njerëz dhe nuk ka vendosur asnjë ndalim të përhershëm lidhur me larjen, ose nuk ka dhënë asnjë këshillim të përhershëm kundër larjes (referuar në vijim si ujëra të larjes). Nuk zbatohet për:

a) pishinat dhe spa-të;
b) ujërat e rrethuara që i nënshtrohen trajtimit ose përdorimit për qëllime terapeutike;
c) ujërat e rrethuara të krijuara artificialisht, të ndara nga ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore;

“Masat e menaxhimit” nënkupojnë masat e mëposhtme që merren për ujërat e larjes:

a) krijimi dhe ruajtja e profilit të ujërave të larjes;
b) përcaktimi i kalendarit të monitorimit;
c) monitorimi i ujërave të larjes;
d) vlerësimi i cilësisë së ujërave të larjes;
e) klasifikimi i ujërave të larjes;
f) identifikimi dhe vlerësimi i shkaqeve të ndotjes që mund të prekin ujërat e larjes dhe dëmtojnë shëndetin e atyre që lahen në to;
g) informimi i Publikut;
h) ndërmarrja e veprimeve për të parandaluar ekspozimin e atyre që lahen ndaj ndotjes;
i) ndërmarrja e veprimeve për reduktimin e riskut të ndotjes.

Identifikimi dhe karakterizimi i ujërave të larjes në Shqipëri nuk realizohet sipas kërkesave të Direktivës për Ujërat e Larjes. Ka disa përpjekje për të monitoruar përdorimin e ujërave të larjes si plazhet ose ujërat Rekreative, por klasifikimi i tyre nuk mbështetet te një proces i drejtuar nga kërkesat e BE-së.

Direktiva për Ujërat e Larjes synon të parandalojë dhe reduktojë ndotjen e ujërave të larjes në nivele të tilla që të mos e dëmtojnë shëndetin e njeriut dhe mjedisin; është instrumenti kryesor që BE-ja ka për mbrojtjen e njerëzve gjatë larjes. Përkufizimi i ujërave rekreative u referohet lumenjve, liqeneve dhe ujërave bregdetare që përdoren për qëllime rekreative.

Në basenin e lumit Ishëm, shumica e liqeneve artificiale janë krijuar dhe përdorur për ujitje në bujqësi.

Në bashkinë e Tiranës, ka shumë rezervuarë të ndërtuar gjatë viteve me qëllim ujitjen e tokave bujqësore, prodhimin e energjisë elektrike, furnizimin me ujë të pijshëm, ose si parqe natyrore. Gjatë fazës së projektimit, janë marrë masa që digat të jenë të sigurta dhe vëllimet e ujit të mundësojnë funksionalitetin e tyre. Sipas

studimeve të deritanishme, zhvillimi urban informal i këtyre viteve i ka tjetërsuar veprat e rezervuarëve dhe ka sjellë humbje të funksioneve të tyre, për shkak të mungesës së mirëmbajtjes[42].

a) Liqeni Artificial i Tiranës është luginë me erozion që ndodhet midis një vargu kodrinor, ku kryqëzohen disa rrjedha që përfundojnë në liqen. Liqeni furnizohet kryesisht vetëm nga ujërat e liqenit dhe reshjet. Kapaciteti i liqenit është 2,500.00 m^3; diga u ndërtua në periudhën 1957-1958 me lartësi fillestare prej 12.5 m, e cila u rrit me 2 metra në vitin 1962. Liqeni u ndërtua duke pasur fillimisht si qëllim kryesor furnizimin me ujë industrial të ish-fabrikës së tekstileve. Më pas, liqeni u furnizua nga Liqeni i Farkës, i cili u përdor për ujitje. Parku i Liqenit Artificial është 289ha dhe ndodhet në pjesën jugore të Tiranës.
b) Rezervuari i Paskuqanit u ndërtua në vitin 1983, me një sipërfaqe prej 2500 ha dhe vëllim prej 9 Mm^3 në atë kohë.
c) Rezervuari i Kasharit (Purez) u ndërtua në vitin 1971 me qëllim ujitjen e tokave bujqësore të fermave, me vëllim 1.5 Mm^3. Sot, sipërfaqja e këtij rezervuari është reduktuar thuajse në sipërfaqen fillestare prej 500 ha kur u ndërtua.
d) Rezervuari i Kasharit u ndërtua në 1963-shin me një vëllim prej 1.8 Mm^3 dhe zona e ujitshme është rreth 500 ha.
e) Rezervuari i Çekrezës u ndërtua në 1968-n me një vëllim prej 4.8 Mm3 dhe me zonë të ujitshme rreth 300 ha.
f) Rezervuari i Farkës dhe u ndërtua në 1984-n, me vëllim prej 9.0 Mm^3 dhe me zonë të ujitshme rreth 1900 ha. Sot, sipërfaqja është pakësuar. Liqeni i Farkës është liqen artificial dhe park bashkiak në juglindje të Tiranës. Është rreth 9.6 km larg qendrës së qytetit. Ky liqen është rreth 75 ha më i madh se Liqeni Artificial i Tiranës. Ka një gjatësi maksimale prej dy kilometrash dhe gjerësi maksimale prej 700 m. Diga në jug është rreth 300 m e gjatë.

3.5.4 Zonat e Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese

Objektivat e përgjithshme të Direktivës së Nitrateve janë:

- reduktimi i ndotjes së ujit, shkaktuar apo nxitur nga nitrate që vijnë nga burime bujqësore
- parandalimi i mëtejshëm i kësaj ndotjeje.

Këto objektiva do të arrihen nëpërmjet përvijimit të Zonave të Ndjeshme nga Nitratet (ZNN) dhe programeve të veprimit që po zbatohen në këto zona. ZNN-të përfshijnë të gjitha tokat ku kullojnë "ujëra të ndotura", sipas përkufizimit të Direktivës. Është publikuar edhe Kodi i Praktikës së Mirë Bujqësore, i cili i këshillon fermerët se si të reduktojnë humbjet e nitrateve në mjedis. Pasurimi i ujërave me lëndë ushqyese (sidomos me fosfate dhe nitrate), që sjell eutrofikimin e ujërave, është një prej pikave më të rëndësishme të statusit të trupit ujor. Shkarkimi i lëndëve ushqyese në trupa ujorë trajtohet nga tre Direktiva Evropiane:

- Direktiva Kuadër e Ujit (DKU)(2000/60/KE)
- Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane (DTUNU)(91/271/KEE)
- Direktiva për Nitratet (DN)(91/676/KEE)

Zonat e shpallura si zona të pambrojtura trajtohen nga Direktiva 91/676/KEE, ndërsa zonat e shpallura si zona të ndjeshme trajtohen nga Direktiva 91/271/KEE.

Direktiva e Këshillit 91/271/KEE trajton kryesisht veprimet menaxhuese që kërkohen për mbrojtjen e trupave ujorë nga ujërat e ndotura urbane (familjare), mbetjet industriale dhe vërshimet sipërfaqësore. Standardet për lëndët ushqyese dhe standardet ekologjike në DKU përdoren pikësëpari për të identifikuar trupat ujorë të eutrofikuar, të cilët do të mund të kontrollohen më pas sipas standardeve të DTUNU-t ose DN-së.

[42]Plani i përgjithshëm i qytetit të Tiranës Ndryshuar me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr.1, datë 14.04.2017

Nëse shkarkimet nga ITUN-ët (ato që i shërbejnë një ekuivalenti popullsie (p.e.) më të madh se 10,000), vlerësohen se shkaktojnë eutrofikim (ose mund të shkaktojnë) drejtpërdrejtë apo tërthorazi, ose sjellin nivele të tepërta të fosfatit total (pra > 2.0 mg/l P) dhe të azotit total (pra > 15 mg/l N)[43], ose > 50 Mg/ l NO3) në furnizimet me ujë të pijshëm, trupi ujor identifikohet si i ndjeshëm dhe për rrjedhojë kërkohet një nivel trajtimi që shkon përtej nivelit dytësor, me qëllim mbrojtjen e këtyre zonave. Direktiva e Këshillit 91/676/KEE për mbrojtjen e ujërave kundër ndotjes së shkaktuar nga nitratet me origjinë nga bujqësia. Për shkak të natyrës shpërndarëse të këtij lloji të ndotjes, zakonisht aplikohet qasja "i gjithë baseni" për zbatimin e DN-së, ku Programi i Veprimit sipas DN-së gjen zbatim për të gjithë fermerët.

3.5.5 Zonat e Shpallura për Mbrojtjen e Habitateve ose Specieve

Këtu përfshihen zona ku ruajtja ose përmirësimi i statusit të burimeve ujore është faktor shumë i rëndësishëm për mbrojtjen e tyre, përfshi edhe zonat e Natura 2000 të shpallura sipas Direktivës 92/43/KEE dhe Direktivës 79/409/KEE. "Zonë e Mbrojtur" përfshin tokën, ujërat, hapësirën detare dhe bregdetare, të përkufizuara mjaft qartë gjeografikisht, me përcaktim të qartë kufijsh dhe të menaxhuara me mjete ligjore ose mjete të tjera efikase, për arritjen e konservimit/ mbrojtjes afatgjatë të natyrës, lidhur me shërbimet e ekosistemeve dhe vlerat kulturore. Sipas legjislacionit të BE-së, një zonë e mbrojtur është një zonë gjeografike e përcaktuar qartë, e cila është i dedikohet arritjes së konservimit afatgjatë të natyrës. Kategoritë e menaxhimit të zonave të mbrojtura të IUCN-së i klasifikojnë zonat e mbrojtura sipas objektivave të tyre të menaxhimit.[44] Në shkallë BE-je, rrjeti Natura 2000 u krijua nëpërmjet Direktivës për Shpendët dhe Direktivës për Habitatet. Qëllimi kryesor është të sigurohet konservimi i llojeve dhe habitateve të shënjestruara dhe me interes evropian Rrjeti Emerald i BE-së është një rrjet ekologjik i përbërë nga Zona me Interes të Veçantë Konservimi. Objektivi është mbijetesa afatgjatë e llojeve dhe habitateve të Konventës së Bernës, të cilat kërkojnë masa të veçanta mbrojtjeje.

Objektivi i Zonave të Mbrojtura të Natura 2000, i identifikuar në lidhje me zonat përkatëse të përvijuara në kuadër të Direktivës së Habitateve është të:

"Mbrojë dhe, kur është e nevojshme, përmirësojë statusin e mjedisit ujor deri në shkallën e nevojshme për arritjen e objektivave të konservimit që synojnë mbrojtjen ose përmirësimin e llojeve të habitatit natyror të zonës, me rëndësi për Komunitetin, për t'u siguruar që zona të vijojë të kontribuojë në ruajtjen ose restaurimin e statusit të favorshëm të konservimit".

Kur një Zonë e Mbrojtur e Natura 2000 synon të jetë pjesë e një trupi ujor, ose kur një trup ujor është pjesë e një Zone të Mbrojtur në Natura 2000, krahas kërkesave për ruajtjen e statusit të favorshëm të konservimit, ose restaurimin e këtij statusi, gjejnë zbatim edhe objektivat e DKU-së. Disa trupa ujorë që përkojnë me Zonat e Mbrojtura nga Natura 2000 janë përvijuar si trupa ujorë artificialë ose tepër të modifikuar. Në këto raste, vlen qëllimi i arritjes së potencialit të mirë ekologjik, krahas objektivit të statusit të favorshëm të konservimit. **Shtojca B** përcakton objektivat për statusin e çdo trupi ujor dhe tregon se ku trupi ujor përkon me Zonën e Mbrojtur të Natura 2000. Objektivat e trupit ujor janë të pavarura nga objektivat e statusit të trupit ujor në Shtojcën B, por të gjitha objektivat duhen përmbushur në përputhje me Direktivat përkatëse të KE-së. Duhet vërejtur se objektivat e statusit të trupit ujor në **Shtojcën B** nuk përkojnë gjithnjë me objektivat e Zonës së Mbrojtur nga Natura 2000 në këtë Shtojcë, edhe kur elementi është i njëjtë, fjala vjen fosfati.

Një trup ujor mund t'i arrijë objektivat e "statusit të mirë", por mund të mos i arrijë objektivat e Zonës së Mbrojtur Natura 2000 për konservimin ose restaurimit të statusit të favorshëm të konservimit. Trupi ujor mundet ta arrijë statusin e favorshëm të konservimit (për shembull për salmonin), por mund të mos e arrijë "statusin e mirë" në një trup tjetër ujor (për shembull për peshqit, duke qenë se DKU-ja kërkon veprime për mbrojtjen dhe rikthimin e një game të gjerë të llojeve të peshqve). Ndonëse objektivi për të restauruar ose ruajtur statusin e favorshëm të konservimit në zonat Natura 2000 përcaktohet nga Direktivat e BE-së për Habitatet dhe Shpendët, nuk ka asnjë datë të caktuar për arritjen e tij. DKU-ja ka përcaktuar vitin 2015 si afat, i cili vlen për Zonat e Mbrojtura Natura 200 (ZVR dhe ZVM që varen nga ujërat) të listuara (referuar Shtojcës VI). Nëse zona e mbrojtur është edhe trup ujor, ose është pjesë e një trupi ujor, afati për rehabilitimin e statusit të favorshëm të konservimit mund të zgjatet kur plotësohen kushtet në Nenin 4.4 të DKU-së. Nëse zona e mbrojtur

[43] Azoti Total (AT) = Σ (azoti joorganik + azoti organik). Azoti joorganik = amon (NH4) + nitrate (NO3) + nitrite (NO2)

[44] https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories

nuk është trup ujor, por për shembull kënetë ose moçal, afati për arritjen e statusit të favorshëm të konservimit nuk mund të zgjatet. Puna për menaxhimin e zonave të Natura 2000[45] ka nisur vetëm së fundi. Në kuadër të projektit NaturAL, është identifikuar shpërndarja e mundshme e Zonave të Natura 2000 me Interes për Komunitetin (ZIK), gjë që ka sjellë hartimin e listës paraprake me 43 zonat e propozuara për të gjithë vendin. Sipas kësaj liste, në basenin e lumit Ishëm, si zona të Natura 2000 me interes për komunitetin janë identifikuar tri zona të mbrojtura (tabela 3-2).

Tabela 3-2 – Zonat e Mbrojtura sipas Natura 2000 në basenin e lumit Ishëm

KODI_I ZONËS	EMRI_I ZONËS	ZM-ja ekzistuese	Harta e Habitatit
AL0000007	Dajt	Po	Jo
AL0000015	Bizë-Brosh-Berdhet	Po	Jo
AL0000024	Rrushkull-Bisht Pallë	Po	Jo

[45] BE - Forcimi i Kapaciteteve Kombëtare për Mbrojtjen e Natyrës – Përgatitja për Rrjetin Natura 2000, Mars 2019

4 Vështrim i Përgjithshëm rreth Basenit Ujor

Qëllimi i vështrimit të përgjithshëm të basenit ujor është të paraqesë një përmbledhje të përgjithshme të tipareve kryesore të hidro-meteorologjisë, topografisë, gjeologjisë, popullsisë, përdorimit të tokës dhe përdorimit të ujit në basen, për sa kohë që këto karakteristika mund të ndikojnë në tipologjinë dhe statusin e trupave ujorë. Këto elemente mund të konsiderohen si "forcat drejtuese (nxitëse)" të basenit ujor.

4.1 Ndarja në Nënbasene

Rajonet e baseneve ujore, madje edhe vetë basenet shumë rrallë mund të kenë karakter homogjen dhe nuk analizohen ose menaxhohen me efikasitet si njësi të vetme. DKU-ja lejon ndarjen në nën-njësi më të vogla dhe më homogjene (basene dhe nënbasene) brenda rajonit të basenit ujor,[46] në përputhje me praktikën më të mirë ndërkombëtare. Për shembull, problematikat menaxheriale të ndotjes së shpërndarë (difuze) analizohen dhe menaxhohen më mirë në nivel nënbaseni, jo në nivel trupi ujor individual.

Qasja e ndjekur në Shqipëri ka qenë kryesisht ndarja e çdo baseni në jo më shumë se pesë nënbasene, bazuar te një karakteristikë e vetme e përbashkët (p.sh digë e madhe, lloji gjeologjik mbizotërues, lloji mbizotërues i përdorimit të tokës) ose kombinimi i disa karakteristikave të tjera ndikuese, duke përfshirë por pa u kufizuar te:

- Kufij të ndryshëm të formacioneve gjeologjike të mëdha p.sh karboniferik deri në silicor.
- Ndryshime në lartësi të konsiderueshme ekologjike ose mbulesë toke p.sh < 200 m ose > 800 m, pyjore në urbane etj.
- Pikat e kthesës natyrore të krijuara nga degët(tributarët) e mëdha furnizuese, infrastruktura e modifikimeve të lumit p.sh diga të mëdha, kanalizimi i lumenjve etj.
- Përqendrimet e ndikimeve antropogjene p.sh zona me dominim urban ose bujqësor.

Duhet vërejtur se këto diferencime kaq të gjera përkojnë në përgjithësi me të njëjtën tipologji caktimi kufijsh që përdoret për trupat ujorë. Prandaj, karakteristikat e nënbasenit duhet të pasqyrojnë karakteristikat e trupit ujor në përgjithësi. Ndarja në nënbasene është mjaft e vlefshme për të hartuar politika dhe strategji më të fokusuara, veçanërisht lidhur me presionet e përdorimit të tokës si zhvillimi urban apo ndotja e shpërndarë që vjen nga bujqësia (Kapitulli 12).

4.2 Klima dhe hidrometeorologjia

Klima në përgjithësi dhe reshjet vjetore dhe sezonale në veçanti (reshjet e dëborës dhe/ose të shiut) veprojnë si nxitësit kryesorë të të gjitha ndërveprimeve ujore në basenin ujor . Vlerësimi i hidrometeorologjisë është i rëndësishëm për të kuptuar presionet, gjendjen/statusin dhe ndikimet në gjendjen natyrore të trupave ujorë në basenin ujor.

Vlerësimi i plotë teknik i hidrometeorologjisë dhe ndikimeve të saj të detajuara në basen paraqiten kryesisht në Planin e Menaxhimit të Burimeve Ujore ose në strategji të tjera të ngjashme plotësuese. Hidrometeorologjia lidhet vetëm me objektivat mjedisore të basenit ujor, për të përcaktuar:

- Burimet vjetore të rinovueshme të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, pra burimet që mund të shfrytëzohen çdo vit pa kompromentuar qëndrueshmërinë në të ardhmen
- Regjimin e prurjes natyrore sezonale (me zero ndikime antropogjene) që përfshin kohën, magnitudën dhe kohëzgjatjet e prurjeve të specifikuara
- Regjimin e prurjes mjedisore (ekologjike) të natyralizuar (pjesën e rrjedhës së plotë natyrore, që është minimumi i kërkuar për të ruajtur ekosistemet ujore). Prurja mjedisore nuk është vetëm një vlerë minimale, por është vazhdimësia e rrjedhës natyrore përgjatë të gjithë vitit.

[46] Agjencia Evropiane e Mjedisit, Direktiva Kuadër e Ujit, raportimi për burimet, Fondi Qendror i të Dhënave të EIONET, (Skema SWB: EUSubUnitCode). http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016

Ndikimet e konsiderueshme dhe të pakontrolluara antropogjene në secilën prej sa më lart që nuk shoqërohen me masa zbutëse ka shumë gjasa që të sjellin reduktim të statusit ekologjik të trupit ujor mbi të cilin ushtrohet ndikimi, dhe për rrjedhojë moskalimin e testeve parësore të DKU-së, përkatësisht që "trupat ujorë të gëzojnë Status të Mirë" dhe "të mos ketë përkeqësim të statusit poshtë nivelit aktual". Prandaj, hidrometeorologjia bazë është një pjesë mjaft e rëndësishme e kushteve të referencës për statusin ekologjik.

4.2.1 Klima dhe Meteorologjia - Baseni i Lumit Ishëm

Reshjet vjetore në të gjithë basenin e lumit Ishëm me sipërfaqe prej 721 km² arrijnë në 1440 mm. Kjo vlerë shpërndahet nga pikëpamja hapësinore sipas Hartës 4-1 nëpër stacionet përfaqësuese. Këto të dhëna vijnë nga 20 stacione të monitorimit të reshjeve që ndodhen në qendër ose në periferi të basenit. Statistikat klimatike mujore paraqiten në Tabela 4-1 për vendndodhje të caktuara. Njësoj si për pjesën më të madhe të Shqipërisë Perëndimore, pjerrësia e reshjeve ulet kur kalojmë nga lindja në perëndim, për shkak të uljes së lartësisë. Baseni shkarkon në lumin kryesor të Ishmit, me degë mjaft të mëdha furnizuese që formohen nga lumenjtë e Tiranës, Lanës, Tërkuzës dhe Zezës. Ato përbëhen nga disa rrjedha të mëdha dhe të vogla, të cilat derdhen në lumin kryesor të Ishëmit.

Regjimi vjetor meteorologjik përgjatë basenit përmblidhet në Figurën 4-6 për të tre Stacionet përfaqësuese në lartësi të ndryshueshme[47]. Viti më i lagësht sipas standardit klimatik WMO për periudhën 1991-2020 [48] raportohet të ketë qenë viti 1991 me reshje vjetore totale prej 1993 mm në Stacionin Dajt[49]. Viti më i thatë regjistrohet viti 2011 me një vlerë totale reshjesh prej 1085 mm në Stacionin Dajt (shihni Shtojcën Teknike III për të dhënat).

Në të gjitha stacionet haset po i njëjti regjim meteorologjik, ku 30 %+ e totalit të reshjeve vjetore të shiut bien zakonisht në sezonin tetor-nëntor-dhjetor. Dy muajt më të thatë janë korriku dhe gushti, të cilët përfaqësojnë < 10% të totalit vjetor.

Tabela 4-1 – Variablat Klimatike Kryesore – Baseni Ishëm

PARAMETRI	JANAR	SHKURT	MARS	PRILL	MAJ	QERSHOR	KORRIK	GUSHT	SHTATOR	TETOR	NËNTOR	DHJETOR	Σ
TEMPERATURA MESATARE	6.3	7.7	9.8	13.1	17.4	21.6	23.8	23.4	20	15.4	11.3	7.7	
RESHJET[50]	145	135	111	93	87	60	35	41	72	107	166	155	1207
EVAPOTRANSPIRIMI [51]	37	45	65	86	120	154	172	150	107	66	47	39	1088
EVAPOTRANSPIRIMI [52]	22	32	62	92	122	150	23	31	60	64	35	23	716

[47] Instituti i Gjeoshkencave (IGjEO) për periudhën 1991-2018.

[48] Organizata Botërore Meteorologjike, Rregulloret Teknike, "Normalet Standarde Klimatologjike"

[49] Raportuar si vite kalendarike, (jo si vite hidrologjike që fillojnë në tetor).

[50] Sipas burimeve në internet.

[51] Përkufizuar si Evapotranspirim Referencë ET_0. Burimi Laska, A. e të tjerë "Evapotranspirimi dhe Vlerësimi i tij në Shqipëri", BALWOIS 2010. FAO 56 Përdorimi i ekuacionit Penman-Monteith në Durrës.

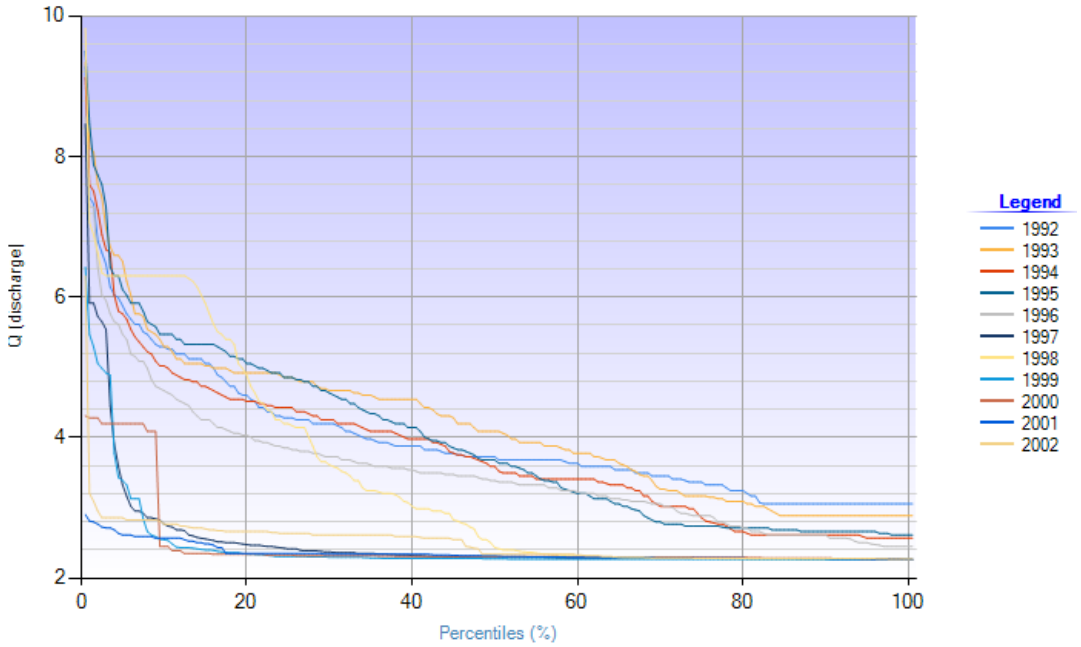
[52] Përkufizuar si Evapotranspirim Referencë ET_0. Burimi Laska, A. e të tjerë "Evapotranspirimi dhe Vlerësimi i tij në Shqipëri", BALWOIS 2010. Përdorimi i ekuacionit Thornthwaite në Durrës.

4.2.2 Hidrologjia - Baseni i Lumit Ishëm

Në stacionin matës të rrjedhës më të poshtme të basenit (Lumi Ishëm në Sukth Vendas), prurja mesatare vjetore (PMV) për periudhën 1968-1992 [53] ishte 18.6 m³/s (raportuar si 20.2 m³/s në hidrologjinë e Shqipërisë 1984).[54] E faktorizuar për të gjithë zonën e basenit (704/624 km²), kjo vlerë na jep një normë të përafërt mesatare për shkarkimet vjetore në basenin ujor prej 22.8 m³/s. Hidrografika e prurjes për tre regjimet përfaqësuese të lumit (Tiranë, Zezë dhe Ishëm) paraqitet në Figurën 4-7 për periudhën 1960-1992[55]. Që prej vitit 1990, baseni i lumit Ishëm ka pësuar ndryshime të konsiderueshme hidrologjike, ku më e rëndësishmja është rritja e popullsisë nga 244,000 (1990) në 814,000 (2018, vlerësim i përafërt nga UKT-ja).

Rezervuari i Bovillës u vu në punë në vitin 1999/2000 dhe ka rëndësi mjaft të madhe hidrologjike pasi devijon rreth 207 Ml/ditë (2.40 m³/s) ujë të depozituar nga Ujëmbledhësi i Tërkuzës, i cili derdhet në Bovillë (ISH3) në Ujëmbledhësit pritës të lumit të Tiranës dhe Lanës (ISH1). Ndikimi i bilancit të ujit është minimal, pasi lumenjtë e Tërkuzës, Tiranës dhe Lanës bashkohen në kufirin e rrjedhës së poshtme të ISH1. Megjithatë, rrjedha e Tërkuzës është privuar e gjitha tashmë nga rrjedha e poshtme e Digës së Bovillës pasi projektimi i saj nuk parashikonte prurje mjedisore ose kompensuese. Regjimi i prurjes dhe prishja ekologjike e Tërkuzës duket se janë në nivele të konsiderueshme dhe si rrjedhojë është klasifikuar si Trup Ujor Tepër i Modifikuar (TUTM). Ndryshimi drastik i kurbës së kohëzgjatjes së prurjes në lumin e Tërkuzës paraqitet në Figurën 4-1.

Figura 4-1 - Kurbat e kohëzgjatjes së prurjes për lumin e Tërkuzës përpara dhe pas ndërtimit të Digës së Bovillës.

Krahas regjimeve të prurjes vjetore, hidrologjia e basenit ujor karakterizohet më së miri nga Kurbat e Qëndrueshmërisë së Prurjes, që paraqesin kohën për të cilën barazohet ose tejkalohet një prurje e caktuar. Prurjet treguese të Q_{10}, Q_{25}, Q_{50}, Q_{75} dhe Q_{90} kanë rëndësi të veçantë. Q50 është matja më e besueshme e prurjes së mundshme (duke mbizotëruar ndaj vlerave më ekstreme të regjistruara) ndaj kjo vlerë duhet përdorur për planifikimin afatgjatë të shpërndarjes së burimeve ujore, dhe jo si vlerë mesore. Zakonisht, raporti Q_{90}/Q_{50} shërben si tregues i mirë i shkarkimeve të ujërave nëntokësore si pjesë e prurjes totale të matur, që quhet ndryshe edhe Indeksi i Prurjes Bazë (BFI). Në baza vjetore mesore, prurja mjedisore minimale absolute nuk duhet

[53] Të dhënat janë marrë nga dy periudha: 1968-1992 dhe 1992-2008. Të dhënat janë të disponueshme për të treguar magnitudën relative të prurjeve të lumit (të cilat mund të kenë ndryshuar që prej vitit 1992).

[54] Ka disa mosrakordime midis të dhënave që iu ofruan projektit dhe të dhënave historike për Hidrologjinë Shqiptare 1984. Prurjet vjetore mesatare në Raportin e Shqipërisë për 1984-n janë 15-18% më të larta, gjë që do të thotë se ka gabime ose ndryshime të konsiderueshme të të dhënave për hidrologjinë gjatë periudhës 1984 – 2008, ku kjo e fundit nuk ka të ngjarë.

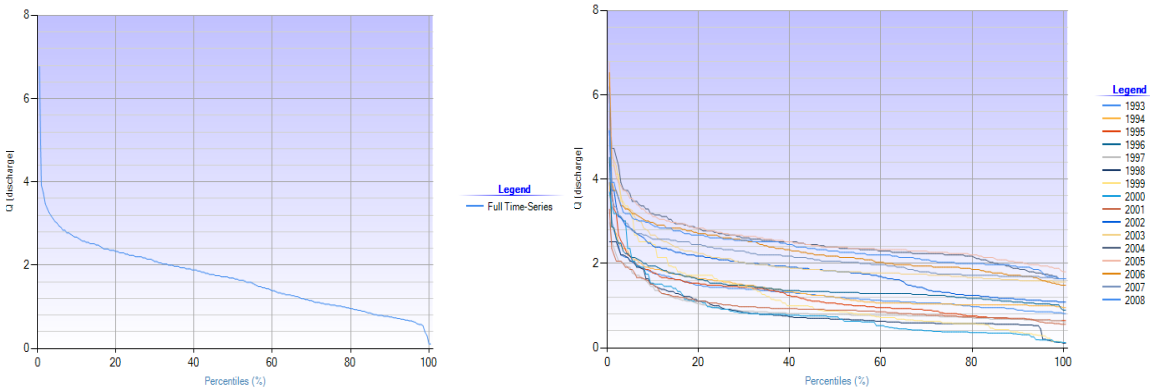
[55] Banka Botërore, Për krijimin e platformës institucionale dhe rregullatore për qeverisjen dhe funksionimin e Kadastrës Kombëtare të Burimeve Ujore në Shqipëri, Raporti i Vlerësimit WRIP/WMA/3/CS/006, 2019.

të jetë më e vogël se Q_{95}, ndërsa në sistemet e ndikuara nga ujërat nëntokësore (BFI ≥ 0.35+) duhet të jetë të paktën e barabartë ose më e madhe se Q_{90}. Krahasimi me profilet meteorologjike dhe hidrologjike tregon se piku i reshjeve shënohet në Nëntor për pjesën më të madhe të stacioneve. Megjithatë, piku i prurjeve regjistrohet në janar dhe shkurt. Kjo vonesë vjen për shkak se depozita e ujërave nëntokësore rimbushet përpara se ujërat nëntokësore të arrijnë nivelet e mjaftueshme për t'u shkarkuar në sistemet lumore në formën e prurjes bazë. Kurbat e Qëndrueshmërisë së Prurjes për të tre stacionet matëse të prurjeve janë te Tabela 4-2. Mungesa e plotë e të dhënave të besueshme për prurjet që prej vitit 1992 kompomenton ndjeshëm shumë aspekte të objektivave mjedisore për basenin ujor, pasi prurja është komponent kritik i statusit ekologjik të trupit ujor dhe shërben si bazë për shumë tregues volumetrikë të presionit. Prurjet aktuale, nivelet e rimbushjes, disponueshmëria e burimeve ujore dhe kontributi i ujërave nëntokësore në ujërat sipërfaqësore, vlerat e prurjes mjedisore dhe komponenti i ngarkesës kimike të ujërave sipërfaqësore janë përditësuar deri në vitin 2008.

Tabela 4-2 – Kurbat e Qëndrueshmërisë së Prurjes për Stacionet Matëse të Prurjeve në Basenin e Lumit Ishëm [56]

STACIONI MATËS I PRURJEVE	LUMË	GJERËSIA WGS84 [57]	GJATËSIA WGS84	Q_{10}	Q_{25}	MAF	Q_{50}	Q_{75}	Q_{90}	Q_{95}
Zall Dajt	Tiranë	41.400424°	19.925794°	2.64	2.20	1.70	1.67	1.04	0.76	0.66
Brar Shupal	Tiranë	41.379939°	19.859456°	4.05	3.84	3.10	3.04	2.60	2.23	2.05
Hotel Dajti	Lana	41.323944°	19.820972°	0.67	0.54	0.49	0.44	0.34	0.27	0.22
Ura Gjoles	Ishëm	41.467361°	19.691667°	26.52	18.9	14.8	12.43	8.2	5.9	5.2
Lorushk [58]	Tërkuza	41.445442°	19.699505°	9.13-	7.62	6.57	6.37	5.19	4.27	3.81
Zall-Herr (Pinar)	Tërkuza	41.409516°	19.833934°	5.25	4.28	3.32	3.37	2.62	2.29	2.27
Arameras Fushë-Krujë	Zezë	41.474083°	19.720750°	5.42	3.42	1.95	1.82	1.12	0.69	0.48
Sukth Vendas	Ishëm	41.525694°	19.618389°	32.67	22.32	17.15	14.95	9.31	7.32	5.75

Figura 4-2 - Shembull i Kurbës së Qëndrueshmërisë së Prurjes në stacionin matës të Zall Dajtit, lumi i Tiranës - (*Majtas, kurba e kohëzgjatjes afatgjatë të prurjes dhe djathtas, kurbat vjetore*)

4.2.3 Përmbledhja e Bilancit Ujor të Basenit Ujor të Lumit Ishëm

Përcaktimi i një bilanci të besueshëm uji për një basen ujore të caktuar është mjaft i vështirë, pasi kërkon të dhëna të sakta dhe të kohëve të fundit për matjet e flukseve në hyrje, flukseve në dalje dhe niveleve të konsumit.

[56] Të dhënat hidrometrike (të prurjes) për basenin lumor janë përditësuar deri në 2008-n. Këto të dhëna përdoren për të llogaritur kushtet aktuale hidrologjike.

[57] Koordinatat e WGS84. Koordinatat e stacionit matës të ofruara nga IGJEO-i nuk janë verifikuar në terren dhe mund të mos jenë të sakta.

[58] Të dhënat janë marrë nga raporti i Hidrologjisë së Shqipërisë, 1984.

Megjithatë, është thelbësore të kuptojmë cilat janë burimet parësore të prurjeve hyrëse në basen dhe si konsumohet apo transferohet uji midis burimeve (burime sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe së fundi se si shkarkohet te pika dalëse (në det ose në basenin ndërkufitar të rrjedhës së poshtme), në mënyrë që të korrigjojmë mënyrën si e kuptojmë hidrodinamikën e basenit dhe menaxhimin e qëndrueshëm të ujërave. Vlerësimi i plotë dhe i detajuar i kërkesës dhe ofertës së burimeve ujore është subjekt i një raporti më teknik, i cili aktualisht nuk mbulohet nga PMBU-ja.

Bilanci standard i ujit të basenit ujor , i zbatuar rishtas në Shqipëri, na lejon të kuptojmë një sërë çështjesh kyç (shihni Tabelën 4-6 [59]):

- Ndërlidhja midis ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore. Ndonëse shpesh menaxhohen dhe raportohen më vete, në të vërtetë janë të lidhura ngushtësisht me njëra-tjetrën [60]. Volumi i rimbushjes së ujërave nëntokësore në veçanti është vlerë kritike për ekosistemet ujore dhe licensimin e nxjerrjeve dhe shpeshherë nuk raportohet si duhet në vlerësimet MIBU.
- Për të gjetur Burimin e Rinovueshëm Vjetor (BRV), humbjet natyrore (avullimi, transpirimi dhe flukset në dalje të ujërave nëntokësore ndërkufitare) duhen zbritur nga flukset në hyrje në total (reshjet, flukset në hyrje në ujërat sipërfaqësore ndërkufitare dhe flukset në hyrje në ujërat nëntokësore).
- Nëse BRV-ja e ujërave sipërfaqësore apo nëntokësore (ose e të dyjave) tejkalohet vazhdimisht nëpërmjet nxjerrjeve dhe konsumit të tepërt, baseni ujor[61], ndodhet në një pozicion të pafavorshëm që mund të sjellë rënie të prurjeve lumore dhe/ose nivelit të ujërave nëntokësore. Objektivat mjedisore të basenit ujor ndikohen në të dyja rastet.
- Duhen vlerësuar sektorë të caktuar ekonomikë për të identifikuar sektorët përgjegjës për nivelet më të larta të konsumit[62]. Zakonisht, ky sektor është thuajse gjithnjë bujqësia, për shkak të niveleve të larta të transpirimit të kulturave bujqësore të ujitura intensivisht dhe praktikave joefikase të ujitjes, por edhe uji për qëllime bashkiake shkakton humbje të konsiderueshme të ujërave sipërfaqësore në ujëra nëntokësore dhe anasjelltas. Skemat hidroenergjetike mund të devijojnë sasi të mëdha uji midis nënbaseneve. Këto transferime të ujit mund të dëmtojnë rëndë objektivat mjedisore nëse nuk ndërmerren veprimet e duhura zbutëse.
- Një prej objektivave themelore të menaxhimit të shëndoshë të burimeve ujore është të përcaktohen dhe kontrollohen indekset kyç të shfrytëzimit të ujit për ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, për të mbrojtur kërkesat e prurjes ekologjike dhe siguruar sasi afatgjata për përdorime ekonomike[63].

4.2.4 Vlerësimi dhe Ndikimet e Ndryshimeve Klimatike Globale

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dhe Programi për Zhvillim i Kombeve të Bashkuara kanë përgatitur tre komunikime kombëtare për Shqipërinë sipas Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike[64].

Sikurse tregon Figura 4-3, Figura 4-5, Tabela 4-3, Tabela 4-4, sipas Panelit Ndërqeveritar për Ndryshimet Klimatike (PNNK), skenari më pesimist i përkeqësimit të ndryshimeve (Itinerari i Përqendrimit Përfaqësues (RCP) 8.5), rritjet e konsiderueshme të temperaturës dhe pakësimi i reshjeve priten të ndikojnë veçanërisht Evropën Juglindore[65]. Për Evropën Juglindore, reshjet vjetore mund të reduktohen deri në 20% deri në 2100, krahasuar me nivelin bazë të 1990-s.

---

[59] Praktika më e mirë e Bilancit Gjithëpërfshirës të Ujit të Basenit është në përputhje me konceptet e përgjithshme të Sistemit të OKB-së së Llogaridhënies Mjedisoro-Ekonomike për Ujin (UN SEEAW), UN DESA, 2012

[60] Ujërat Nëntokësore dhe Sipërfaqësore - Një Burim i Vetëm, ShBA Qarkore e Anketës Gjeologjike 1139, 1998

[61] KONSUMI– përkufizuar hidrologjikisht si: (Nxjerrje + Eksporte) – (Kthime + Importe).

[62] KONSUMI në këtë kontekst është në përputhje me përkufizimin e UN SEEAW: Nxjerrjet Totale = Kthimet Totale + Konsumi i Ujit

EUROSTAT – Indeksi i Shfrytëzimit të Ujit - https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/t2020_rd220

[64] Komunikimi Kombëtar i Parë (2002), i Dytë (2009), i Tretë (2016) i RepuBUikës së Shqipërisë për Ndryshimet Klimatike

[65] IPCC – Raporti i Vlerësimit 5 (AR5) - Ndryshimet Klimatike 2014: Ndikimet, Përshtatja dhe Cenueshmëria, WGII, IPCC 2014.

Këto ndryshime meteorologjike mund të kenë ndikime masive dhe katastrofike për përshtatjen e ekosistemeve ujore, [66]thatësirat, [67]burimet ujore dhe bujqësinë përgjatë të gjithë baseneve ujore në Shqipëri.[68] Analiza e detajuar e këtyre ndikimeve u është lënë strategjive specifike për sektorin lidhur me burimet ujore, përmbytjet dhe thatësirat që mbështesin elementet e PMBU-së.

Për sa i përket objektivave të kësaj PMBU-je, ndryshimet klimatike janë të rëndësishme pasi ndikojnë te statusi i ardhshëm i trupave ujorë. Prandaj, ndryshimet klimatike përfaqësojnë një prej presioneve më kritike të mjedisit ujor, të cilat manifestohen nëpërmjet:

- Rritjes së evapotranspirimit të sipërfaqeve të tokës, duke reduktuar kështu rimbushjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore dhe rritur humbjet e ujit (ndryshime të bilancit të ujit).
- Pakësimit të reshjeve, duke reduktuar burimet ujore në përgjithësi dhe duke rritur nevojën për ujitje gjatë verës dhe tharë rrjedhat mjedisore
- Pakësimit të vërshimeve, duke reduktuar rimbushjen e ujërave nëntokësore dhe rezervuarëve, si dhe pakësuar volumet e disponueshme për hidroenergji
- Reduktimit të prurjes së lumit, duke e pakësuar prurjen nën nivelin minimal ekologjik dhe duke rritur përqendrimet e ndotësve.

Figura 4-3 – Treguesit e Ndikimeve të Ndryshimeve Klimatike për Evropën Jugore

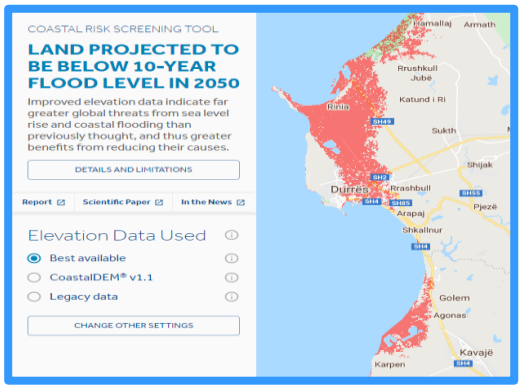

Burimi: IPCC Raporti i 5-të i vlerësimit, Grupi II i Punës, 2014

Edhe rritja e nivelit të detit shihet si mjaft e rrezikshme për shumë zona të ulëta bregdetare, duke kërcënuar shumë habitate të vyera ekologjike, trupat ujorë nëntokësorë, infrastrukturën bregdetare dhe atë bujqësore. .

Figura 4-4 tregon zonat e rrezikuara nga përmbytja me një probabilitet bazë prej 10% për vijën bregdetare të Ishmit, sipas skenarit RCP 8.5 brenda 30 vjetësh[69].

Figura 4-4 - Zonat Bregdetare të Rrezikuara nga Përmbytja të Parashikuara për Periudhën 10-vjeçare deri në 2050-n

[66] BioScience, 2019, Vëll. 70, Nr. 1, "Paralajmërimi i Shkencëtarëve në Botë për një Emergjencë Klimatike"

[67] IPPC – Raport i Veçantë – Ngrohja Globale prej 1.5°C, IPCC 2018

[68] Banka Botërore – 'Cilësi e Panjohur – Kriza e Padukshme e Ujit', Grupi i BB-së 2019

[69] Climate Central - E ARDHMJA E PËRMBYTUR: Cenueshmëria Globale e Rritjes së Nivelit të Detit më e Rrezikshme nga sa Mendohej më Parë, 2019

Figura 4-5 – Ndryshimet e Reshjeve sipas Modelit të Shumëfishtë Global të IPCC-së – RCP8.5 [43]

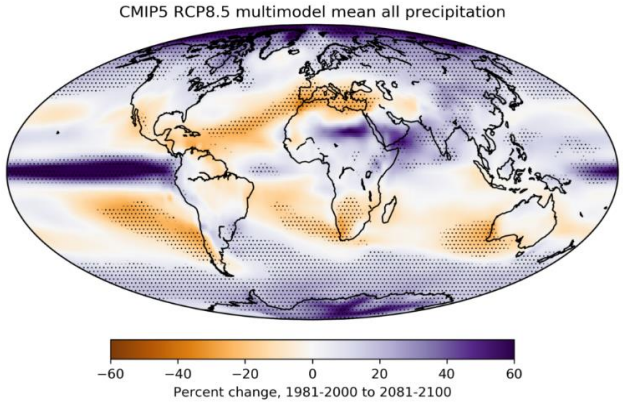

Tabela 4-3 – Ndryshimi indikativ në % i Temperaturës Globale, IPCC, viti bazë 1990-a

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	1.0 (0.7 to 1.2)	1.7 (1.3 to 2.2)	2.8 (2.0 to 3.5)	3.2 (2.4 to 4.1)
Dimër	0.8 (0.7 to 0.9)	1.2 (1.0 to 1.4)	2.8 (1.7 to 2.3)	2.4 (1.9 to 2.7)
Pranverë	1.0 (0.8 to 1.12)	1.5 (1.3 to 1.8)	2.6 (2.2 to 3.0)	3.1 (2.6 to 3.6)
Verë	1.6 (0.5 to 1.8)	2.5 (2.1 to 2.8)	4.3 (3.8 to 4.9)	5.3 (4.6 to 6.0)
Vjeshtë	1.0 (1.0 to 1.1)	1.6 (1.5 to 1.8)	2.8 (2.7 to 3.0)	3.5 (3.2 to 3.7)

Tabela 4-4 - Ndryshimi indikativ në % i Reshjeve Globale, IPCC, viti bazë 1990-a

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	3.84 (-35.4 to 27.7)	-8.46 (-56.0 to 47.4)	-14.37 (-78.6 to 81.1)	-18.13 (-69.7 to 94.9)
Dimër	-5.96 (-15.9 to 4.0)	-10 (-27.9 to 7.7)	-14.3 (-44.6 to 16.1)	-18.1 (-55.8 to 19.6)
Pranverë	-2.45 (-11.9 to 7.0)	-7.26 (-25.3 to 10.75)	-14.26 (-45.1 to 16.6	-17.7 (-55.3 to 19.8)
Verë	-10.4 (-12.8 to -7.9)	-19.7 (-24.1 to -15.3)	-41.9 (-49.2 to -34.5)	-50.4 (-59.4 to -41.3)
Vjeshtë	0.5 (-10.1 to 11.1)	-2.5 (-21.3 to 16.3)	-6.9 (-38.1 to 25.2)	-9.5 (-48.1 to 29.1)

4.2.5 Skenari Ndryshimeve Klimatike në nivel vendor - Basenet Ishëm dhe Erzen

Modelet Klimatike Globale (GCM) dhe raportet e IPCC-së paraqesin një vështrim të përgjithshëm të skenarëve të mundshëm në të ardhmen, por analiza e të dhënave vendore nuk mund të zëvendësohet kurrsesi, veçanërisht nëse ka të dhëna prej shumë kohësh. Analiza e vetme dhe më e dobishme që duhet kryer është "testi statistikor i dallimeve të konsiderueshme" për dy vlerat mesatare vjetore të reshjeve afatgjata. Në mënyrë që ky test të jetë i vlefshëm, kërkohen të paktën të dhëna 40+ vjeçare (2x20) për mesatare vjetore, të cilat duhen ofruar nga një stacion meteorologjik i besueshëm që ka qëndruar në po të njëjtin vend gjatë periudhës së vlerësimit.

Stacioni meteorologjik afatgjatë i Tiranës ka ekzistuar që prej viteve 1950. Të dhënat meteorologjike (për reshjet) thjesht duhen ndarë në dy periudha klimatike normale të barabarta sipas WMO-së, në (1961-1990) dhe (1991-2020), dhe për të dy mesataret afatgjata kryhet testi i dallimeve të konsiderueshme (Tabela 4-5). Vlera P ≤ se niveli i besueshmërisë (α) tregon se ka dallime statistikore të konsiderueshme midis dy mesatareve. Prandaj, ky dallim i atribuohet efekteve të ndryshimeve klimatike. Magnituda e dallimeve midis mesatareve aritmetike të reshjeve është tregues i drejtpërdrejtë i ndryshimit në burimet ujore të disponueshme pasi reshjet janë "ushqyesit" e të gjitha burimeve ujore.

Tabela 4-5 – Testi i Dallimeve Statistikore – Mesatarja aritmetike e Reshjeve Afatgjata

PERIUDHA E TË DHËNAVE	AFATGJATË MESATARJA (mm)	N	VARIANCA	DEVIJIMI STANDARD	ALPHA CL α (5%)	t-STAT	P (T≤t) (1-zona e përjashtuar)	P (T≤t) (2-zona e përjashtuar)
1961-1990	1358	30	85.77	101.50	0.05	2.8129	0.0024565	0.0049130
1991-2020	1396	30	117.22					

Për shkak të shkatërrimit virtual të sistemit të monitorimit efikas të ujërave sipërfaqësore në vitin 1992, AMBU nuk është në gjendje aktualisht të vlerësojë me saktësi ndryshimet e disponueshmërisë së burimeve ujore në basenin e Ishmit për periudhën 1991 – 2020. Të dhënat që janë të disponueshme për prurjen i përkasin periudhës 1960-1990 dhe disa të dhëna janë detajuar më tej për të kuptuar më mirë ndryshimet e regjimit të lumit për periudhën 1992-2008. Për më tepër, të dhënat që u ofruan për reshjet i përkasin një periudhe krejtësisht tjetër (1991-2018) dhe për pasojë, duke qenë se dy grupet e të dhënave nuk përkojnë, është vështirë të llogariten bilance uji që të përfaqësojë më së miri kushtet aktuale.

Tabela 4-6 – Bilanci i Përgjithshëm i Ujit për Basenin e Ishmit

BILANCI I UJIT (PRURJET AKTUALE)	PERIUDHA E TË DHËNAVE:	BILANCI I UJIT TË BASENIT TË ISHMIT (të gjitha njësitë shprehen në milion		NËNBASENI: SEZONI: Vjetor	
FLUKSET NATYRORE NË HYRJE SIPAS BURIMIT	**Flukset Sipërfaqësore Ndërkufitare në Hyrje: 0**	**Reshjet e Drejtpërdrejta në Basenin Ujor: 1046.166**		**Flukset Nëntokësore Ndërkufitare në Hyrje**	**TOTALI**
FLUKSET BRUTO VJETORE NË HYRJE	**Nga rrjedha e sipërme** [70]	**Reshjet në US**	**Reshjet në UN** [71]	**Nga Ujërat Nëntokësore** [72]	
RIMBUSHJA E BURIMEVE	**Rimbushja Vjetore e Ujërave Sipërfaqësore**		**Rimbushja Vjetore e Ujërave Nëntokësore**		
HUMBJET NATYRORE	**Evapotranspirimi Aktual (ET_A)** [73] **:** 516.56		**Flukset në Dalje të Ujërave Nëntokësore Ndërkufitare**		
BURIMI VJETOR I RINOVUESHËM (A)	**Burimi Vjetor i Rinovueshëm (BVR: US):** 631.34		**Burimi Vjetor i Rinovueshëm (BVR: UN)**		
SEKTORËT PARËSORË TË PËRDORIMIT EKONOMIK TË UJIT	**IMPORT** / **BASHKIA** / **INDUSTRIA** / **BUJQËSIA** / **ENERGJIA** / **EKSPORTET**		**IMPORT** / **INDUSTRIA** / **BASHKIA (Ujësjell** / **BUJQËSIA** / **ENERGJIA** / **EKSPORTET**		
UJI FURNIZUAR SEKTORIT[74]	**Konsumi i detajuar vjetor i ujit siperfaqes sipas sektorit**		**Konsumi i detajuar vjetor i ujit nëntokësor sipas sektorit**		
KONSUMI SIPAS SEKTORIT[75]	përllogaritur 57.38 million m^3				
KTHIMET NGA UJËRAT SIPËRFAQËSORE NË					
KTHIMET E UJËRAVE NËNTOKËSORE					
KONSUMI NETO SIPAS SEKTORIT					
KONSUMI NETO TOTALI SIPAS BURIMEVE (B)	**Konsumi Vjetor i Ujërave Sipërfaqësore**		**Konsumi Vjetor i Ujërave Nëntokësore**		
FLUKSI VJETOR NETO NË DALJE (A – B)	**Shkarkimet Neto të Ujërave Sipërfaqësore (përfshi Prurjen Bazë): 573.96**		**Shkarkimet Neto të Ujërave Nëntokësore (si Prurje Bazë)** [77] 67.8		
INDEKSET E SHFRYTËZIMIT TË UJIT	**Indeksi i Shfrytëzimit të Ujërave Sipërfaqësore ($IShUS^+$)** 10.07 %		**Indeksi i Shfrytëzimit të Ujërave Nëntokësore (IShUN+)**		

[70] Flukset natyrore ndërkufitare në hyrje nga lumenjtë. Termi ndërkufitar përfshin basene të tjera në Shqipëri.

[71] Reshjet që bien në zonat feratike përmes filtrimit të thellë

[72] Transferimet e ujërave nëntokësore ndërkufitare në basen përgjatë kufirit të ujëmbledhësit sipërfaqësor

[73] Evapotranspirimi Aktual (ETA) nga të gjitha sipërfaqet e tokës, me përjashtim të diferencës neto që i atribuohet bujqësisë

[74] Uji i furnizuar për përdorim ekonomik supozohet të jetë i barabartë me shfrytëzim + furnizim - humbje anësore

[75] Uji që i është furnizuar sektorit dhe nuk është kthyer as në ujëra sipërfaqësore, as në ujëra nëntokësore. E njëjta gjë për ujërat nëntokësore

[76] Uji i furnizuar nga burimet natyrore, por që është kthyer në ujëra nëntokësore. Anasjelltas për ujin e furnizuar nga ujërat nëntokësore

[77] Sasia e ujërave nëntokësore që mbërrin në sistemin e ujërave sipërfaqësore dhe që shkarkohet nga baseni ujor

4.3 Hidrologjia dhe Ujërat Nëntokësore

4.3.1 Vështrim i përgjithshëm

Burimi më i besueshëm i të dhënave për hidrologjinë dhe potencialin e ujërave nëntokësore është Harta Hidrogjeologjike 1:200 000 e Shqipërisë[78]. Ky vlerësim njeh shtatë lloje hidrologjike parësore, që rrjedhin kryesisht nga potenciali i rendimentit të akuiferit. Akuiferët klasifikohen më tej sipas litologjisë në shkëmbinj të konsoliduar në formën e shkëmbinjve sedimentarë (gur ranor, konglomeratë, shist argjilor, gur gëlqeror, flishe dhe dolomite që hasen më së shumti) dhe shkëmbinjve magmatikë dhe metamorfikë (bazikë dhe ultrabazikë, vullkanikë dhe konglomerate të metamorfizuara dhe gurë ranorë). Për sa i përket formacioneve hidrogjeologjike, sistemi shqiptar i klasifikimit nuk është harmonizuar plotësisht me sistemin e raportimit WISE të BE-së[79],por përafrimet midis këtyre sistemeve paraqiten të përmbledhura nëTabela 4-7.

4.3.2 Formacionet dhe Veçoritë Gjeologjike - Baseni i Ishmit

Tabela 4-7 dhe Harta 4-2 paraqesin një vështrim të përgjithshëm hidrogjeologjik për Basenin e Ishmit. Veçoritë hidrogjeologjike më të rëndësishme janë:

- Formacionet e mëdha të akuiferëve aluvialë “tipi 1”në pllajën bregdetare midis Kamzës dhe bregdetit. Ky akuifer i ofron qytetit të Tiranës rreth 13.27 Mm³ ose 14% të ujit të pijshëm[80]. Ujërat nëntokësore shfrytëzohen përmes pus-shpimeve me pompë, zakonisht në thellësi pompimi prej 30-40 m. Trashësia e akuiferit është zakonisht 50 m nën tokë në kufirin juglindor në afërsi të Tiranës, por shkon deri në 150-200+ në bregdet.
- Akuiferët aluvialë karakterizohen nga nivele të larta transmetueshmërie, që janë tregues për vlerat e larta “K”
- Akuiferët aluvialë ose ndërgranularë shërbejnë si burim i volitshëm ujërash nëntokësore relativisht të cekëta, që shfrytëzohen nga sistemet vendore të ujësjellësave dhe sektori i bujqësisë, megjithëse ka qenë thuajse e pamundur të matet niveli i nxjerrjeve pasi shumë puse operojnë pa leje. Prandaj, praktikat bujqësore mund të ndikojnë te nivelet e kontaminimit të akuiferit me nitrate.
- Një pjesë e konsiderueshme e qytetit të Tiranës mbivendoset mbi fundin juglindor të akuiferit aluvial, çka rrit potencialin për kontaminim nga hidrokarburet dhe ndotja në përgjithësi. Ç’është e vërteta, shumë prej pus-shpimeve më të mëdha që furnizojnë rrjetin e qytetit ndodhen brenda zonave të qytetit (Laknas, Bukas, Pema) pa asnjë shkallë mbrojtjeje sipërfaqësore në formën e Zonave të Mbrojtjes së burimeve ujore të shfrytëzuara për Ujit të Pijshëm (ZMUP).
- Një pjesë e konsiderueshme e importit të ujërave nëntokësore në basenin e Ishmit ndodh në afërsi të basenit ujor të Matit. Fusha me puse (7-9 puse) gjendet përgjatë zonës së Thumanës dhe pompon rreth 400 l/s (34.5 Ml/ditë) përmes një linje të madhe shpërndarjeje në qytetin e Durrësit.
- Rendimenti i një pusi të vetëm ndryshon në varësi të akuiferit aluvial, por mund të arrijë edhe deri në 65 l/s. Ndonëse mbizotëron më tepër në basenin ujor të Matit rreth zonës së Laçit, shumë prej puseve në zonën bregdetare operojnë nën presionin artezian, ku rënia e ujit gjenerohet nga shkëmbinjtë sipërfaqësorë të gurit ranor dhe formacionet e flishit që ndodhen rreth e rrotull.
- Në zonën Bilaj afër Fushë-Krujës ndodhet një burim dhe llixhë arteziane termale.
- Një prej veçantive më tipike të sistemit hidrogjeologjik janë shkëmbinjtë karakteristikë sipërfaqësorë të karstit kryesisht në boshtin juglindor deri në veriperëndimor. Këto zona të ngritura përmbajnë një sërë burimesh me rendiment të lartë, shumica e të cilave janë përdorur për qëllime vendore dhe rajonale. Për shembull, Ujësjellësi i Tiranës përdor tre burime të mëdha karstike në lindje të Tiranës: Selitën, Shën Mërinë

[78] Harta Hidrogjeologjike e Shqipërisë, Ministria e Energjisë dhe Industrisë, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2015

[79] WISE 2016, Dokument Udhëzues i CIS-it të BE-së 2016, elementi i skemës së raportimit: <FormacioniGjeologjik>

[80] Shifrat e prodhimit 2018, Ujësjellësi Tiranë

dhe Bovillën e Vjetër. Burimet karstike të gjitha së bashku kanë një rendimet prej 400-700 l/s dhe përfaqësojnë rreth 32.370 Mm^3 ose 43% të prodhimit të sistemit në Tiranë.

- Sistemi i karstit në Shqipëri është pjesë e sistemit të karstit dinarik, i cili shtrihet nga Sllovenia deri në Greqi përgjatë bregdetit të Adriatikut, dhe është i rëndësishëm jo vetëm për rimbushjen e ujërave nëntokësore dhe furnizimin me ujë, por edhe për shkak të ekosistemeve të varura nga ujërat nëntokësore dhe habitatet endemike, të cilat janë komponentë domethënës të statusit ekologjik të trupit ujor.

Gjeologjia e pellgut ujëmbledhës të Ishmit, sipas Hartës Gjeologjike të Shqipërisë 2002, përbëhet nga formacione të periudhës kretake, paleogjene dhe kuaternare. Këto formacione klasifikohen në katër grupe litologjike: formacione karbonatike, formacione flishi, formacione molasike dhe formacione kuaternare.

Formacionet karbonatike janë më të vjetrat në basen dhe përfaqësohen nga gurët gëlqerorë, dolomitet e periudhës kretake të Vonë (Cr2) dhe gurët gëlqerorë eocenë (Pg2). Gurët gëlqerorë të periudhës kretake të vonë gjenden në antiklinalin e Makareshitnë sipërfaqe dhe nën formacionet molasike të depresionit Tiranë-Ishëm, ndërsa gurët gëlqerorë eocenë ndajnë sinklinalin Tiranë-Ishëm nga struktura e Makareshit.

Formacionet e flishit përfaqësohen nga formacionet paleogjene (Pg) në pjesën lindore të basenit të Ishmit, duke ndarë strukturat e antiklinalit të Makareshit, Malit të Dajtit, Malit me Gropa dhe të basenit në jug. Litologjia e flishit përfaqësohet nga argjila, aleurolitet, gurët ranorë dhe konglomeratet. Formacionet neogjene (N) ndodhen në jug dhe jugperëndim të basenit. Litologjia e tyre përfaqësohet nga gurët ranorë, aleurolitet, argjila, marli, konglomeratet dhe gurët gëlqerorë litotamnikë. Formacionet molasike e rrethojnë depresionin e Tiranës në anën jugore, lindore dhe perëndimore të Miocenës (Tortoniane, Mesiniane) dhe Pliocenës së Vonë. Gjenden të përhapura nga Krraba, fshatrat e Mushqetës deri në Manëz në perëndim e deri te fshatrat Skuterrë-Priskë dhe Burizanë në lindje. Në litologjinë e Miocenës mbizotërojnë gurët ranorë në të cilët janë ndërfutur argjilë, aleurolite dhe gurë gëlqerorë litotamnikë, ndërsa litologjia e formacioneve Pliocene përfaqësohet nga gurët ranorë dhe konglomeratet.

Formacionet kuaternare shtrihen në qendër të basenit të lumit Ishëm përgjatë lumenjve dhe rrjedhave kryesore në rrëzë të kodrave, si dhe në shpatet e maleve. Ata përfaqësohen nga:

- Proluvionet (Qp-h) nuk janë fort të përhapura në jug, juglindje dhe janë shumë më pak të tilla në pjesën perëndimore të basenit. Zakonisht përfaqësojnë formacione që formohen nga rrymat që rrjedhin në luginat e mëdha lumore. Litologjia mbizotërohet nga rëra, zhavorri dhe aleurolitet me trashësi 3.0 – 8.0 m.

- Aluvionet (Qh) janë të përhapura në qendër të basenit, nga Tirana drejt veriperëndimit të Rinasit, në Fushë-Krujë e në Ishëm. Këto formacione përbëhen nga zhavorri, guralecët dhe rëra. Gjenden në sipërfaqe të tokës së tarracave të lumenjve të Tiranës, Tërkuzës, Zezës dhe Drojës. Ato shtrihen mbi sipërfaqe mjaft të madhe nga Tirana, Rinasi, Fushë-Kruja e deri në Ishëm. Litologjia e tyre përfaqësohet nga zhavorr ranor, me grimca dhe copëza të mbuluara me argjilë dhe rërë kafe në të verdhë, të shkrifëta dhe poroze me përmbajtje të oksidit të hekurit. Trashësia e tyre ndryshon kur i drejtohemi veriperëndimit. Prandaj, nga Tirana në Laknas, luhatet nga 5.5 m, 20 m deri në 75 m, ndërsa në Fushë–Krujë–Mamurras trashësia rritet nga lindja në perëndim nga 20 m deri në 101 –119 m. Trashësia e mbulesës argjilore shkon 60-80 m.

Në pjesën jugperëndimore të basenit të lumit Ishëm gjenden aluvione të tarracës së parë të periudhës Holocene të Hershme, ndërsa në dalje të lumit Ishëm gjendet ato të periudhës së Holocenit të Vonë. Përfaqësohen nga aleurolitet, rëra e imët dhe pak më tepër argjilë. Përgjatë tarracave dhe luginave të lumenjve dhe gjarpërimeve të tyre gjejmë formacione moçalore (Qh) të përhapura në pjesën veriperëndimore të basenit. Ato karakterizohen nga prania e torfës dhe lëndës së bollshme organike, si dhe ndërfutja e argjilës, aleuroliteve, rërës dhe guralecëve. Në Hartën Hidrogjeologike të Shqipërisë dallojmë pesë lloje akuiferësh dhe shkëmbinjsh në basenin e lumit Ishëm:

1. Shtresat ujëmbajtëse, të gjera dhe poroze me depërtueshmëri të lartë dhe të pasura në UN;
2. Shtresa ujëmbajtëse, lokale dhe të varfra në UN;
3. Shtresa që mbajnë ujë karstik të pasura në UN;
4. Shkëmbinj me fizura dhe porozë me kapacitet të ulët ujëmbajtës;
5. Shkëmbinj pa UN.

Tabela 4-7 – Përmbledhja e Formacioneve Gjeologjike Kryesore dhe Potencialit të Ujërave Nëntokësorë

PËRSHKRIMI HIDROGJEOLOGJIK [81] LITOLOGJIA MBIZOTËRUESE	KODI SHQIPTAR I LLOJEVE	KODI I BE-SË I LLOJEVE	ZONA (km^2)	ZONA %	TRANSMETUESHMËRIA (T) (m^2/DAY) [82]	POTENCIALI I UJËRAVE NËNTOKËSORE [83]
Porozitet ndërgranular. Akuiferë të mëdhenj, me produktivitet mesatar deri në shumë të lartë. Rërë+ zhavorr, rërë+ zhavorr+ baltë/lym	1	1	156	22.2%	$> 10^3$	Poroze - shumë produktive
Porozitet ndërgranular. Akuiferë të mëdhenj, me produktivitet mesatar deri në shumë të lartë. Argjilë+ rërë+ lym+ zhavorr	2	2	0		$10^2 – 10^{-1}$	Poroze - mesatarisht produktive
Poroze/me porozitet me fizura. Akuiferë të mëdhenj, me produktivitet shumë të ulët deri mesatar. Gurë ranorë, gurë argjilorë, konglomerate.	3	2	0		10^2 - 10	Poroze - mesatarisht produktive
Me fizura/porozitet i karstifikuar. Akuiferë të mëdhenj, me ndryshime të theksuara, me produktivitet shumë të lartë. Gurë gëlqerorë, dolomite.	4	3A	91	12.9%	$10^4 – 10^{-1}$	Me fizura - shumë produktive
Porozitet me fizura. Akuiferë të mëdhenj, me ndryshime, me produktivitet mesatar deri në të ulët. Shkëmbinj bazikë, ultrabazikë.	5	4B	215	30.5%	$10^2 – 10^{-1}$	Poroze - mesatarisht produktive
Praktikisht shkëmbinj jo akuiferor . Formacionet argjilore, flish, evaporite	6	5	-		$< 10^{-1}$	Akuiferë të papërfillshëm. Ujëra nëntokësore të kufizuara
Poroze/me porozitet me fizura. Akuiferë të lokalizuar, me produktivitet të ulët deri në shumë të ulët. Gurët ranorë, aleurolitet .	7	5	0		$< 10 – 10^{-1}$	Akuiferë të papërfillshëm. Ujëra nëntokësore të kufizuara

[81] Marrë nga legjenda e Hartës Hidrogjeologjike të Shqipërisë, Ministria e Energjisë dhe Industrisë, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2015. Kodi Shqiptar i Llojeve përkon me kategoritë e dosjeve të GIS .shp

[82] Transmetueshmëria (T) është norma e prurjes përmes një njësie gjerësie të akuiferit, e cila llogaritet me formulën përcjellshmëri hidraulike (K, m/ditë) x trashësia e saturuar e akuiferit (b, m), pra P = m2/ditë

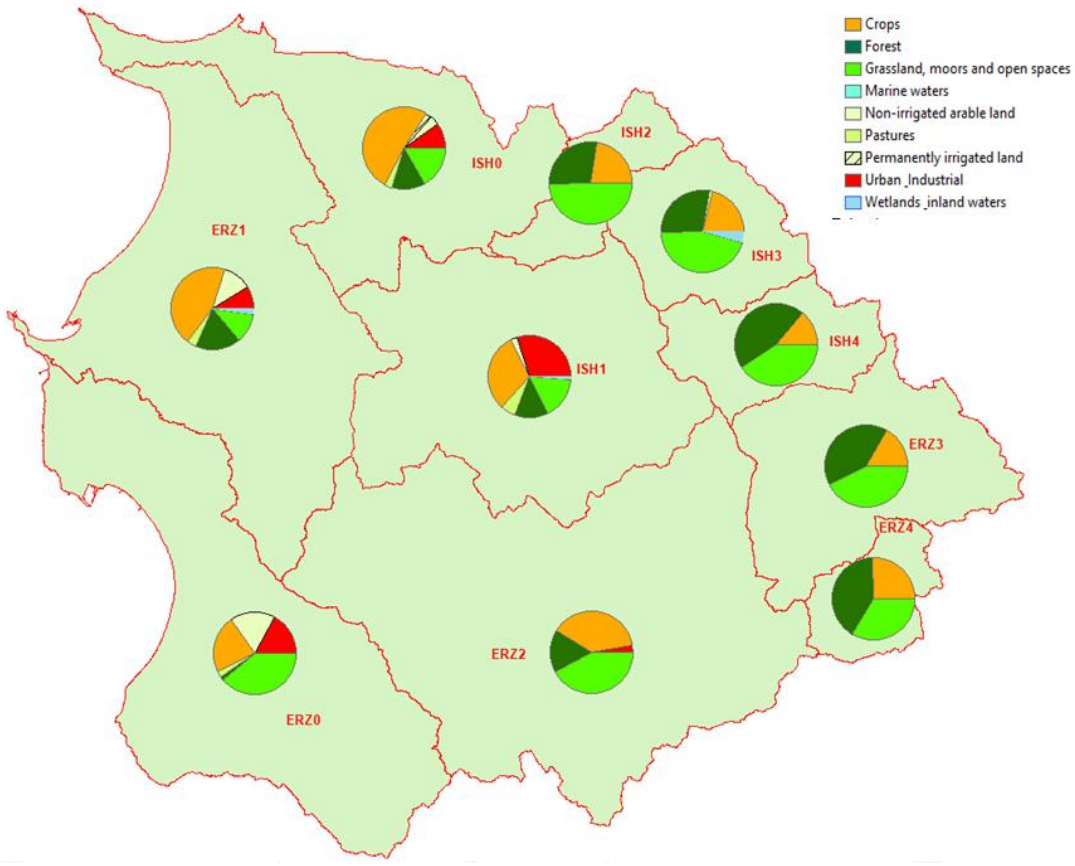
[83] Përkon me Dokumentin Udhëzues të CIS-it të BE-së 2016, elementi i skemës së raportimit: <FormacioniGjeologjik>

4.4 Topografia dhe Përdorimi i Tokës

4.4.1 Basenin e Lumit Ishëm

Figura 4-6 dhe Harta 4-3 përmbledhin nënbasenet kryesore dhe përdorimet e tokës në basenin ujor të Ishmit, të marra nga baza e të dhënave CORINE e BE-së për mbulesën e tokës (2018)[84]. Arsyetimi për përvijimin e nënbaseneve paraqitet në Dokumentin ''Përmbledhja e Çështjeve të Rëndësishme të Menaxhimit të Ujërave''. Tabela 4-13 përmbledh statistikat kryesore për përdorimin e tokës në nivel nënbaseni, përfshi popullsinë, prurjet kryesore të indeksit Q_{50} dhe Q_{90} kur mund të llogariten[85] dhe zbërthimin në % të llojeve kryesore të përdorimit të tokës në Grupin e të Dhënave të projektit CORINE për mbulesën e tokës (2018)[86,87]. Zonat e ujitura nuk janë verifikuar me terrenin dhe mendohet se shifrat janë shumë më të ulëta se sipërfaqja që ujitet realisht.

Figura 4-6 – Llojet Kryesore të Përdorimeve të Tokës sipas Nënbaseneve

4.5 Rajonet Bashkiake dhe Shpërndarja e Popullsisë

4.5.1 Njësitë Administrative Bashkiake dhe Popullsia

Figura 4-7 dhe Harta 4-5 paraqesin rajonet administrative dhe aglomeratet kryesore të baseneve ujore. Shpërndarja e popullsisë me përafërsi paraqitet në tabelën 4-13. Siç parashikohej, kufijtë e nën-njësive të basenit ujor nuk përkojnë me kufijtë administrativë bashkiakë, prandaj bashkive u kërkohet të bashkëpunojnë përgjatë ujëmbledhësve topografikë për të arritur objektivat e planit të basenit ujor.

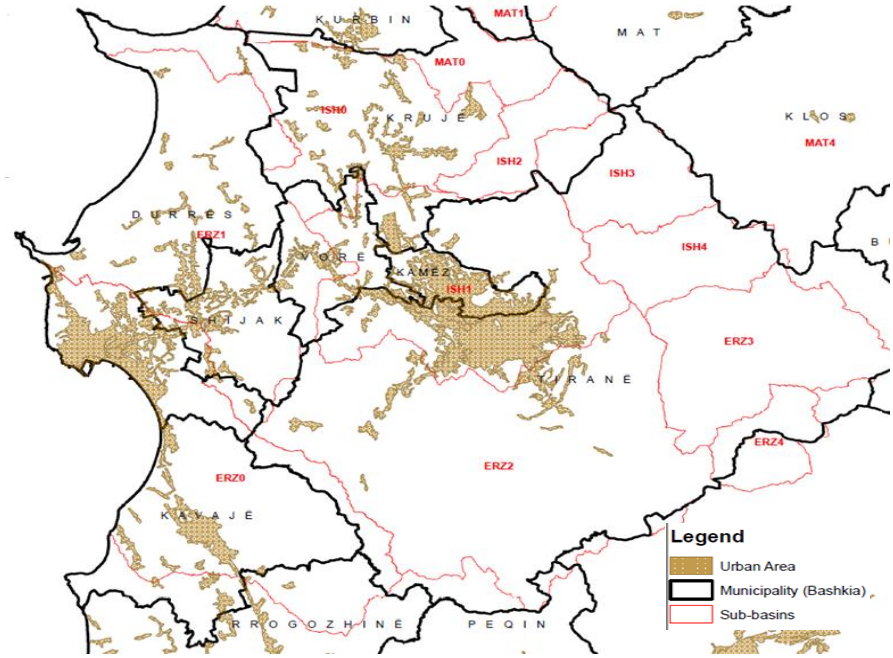
[84] https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover

[85] Nuk ka të dhëna hidrometrike për prurjen që prej vitit 1995. Këto vlera janë përllogaritur me përafërsi sipas të dhënave të stacioneve matëse 1960-1995 dhe janë zbatuar për nënbasenet duke bërë thjesht korrigjimin e zonës. Këto të dhëna janë vetëm treguese, dhe jo të besueshme.

[86] https://www.eea.europa.eu/puBUications/COR0-landcover

[87] https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/copernicus-land-monitoring-service-corine

Figura 4-7 – Autoritetet Kryesore Bashkiake dhe Zonat Urbane

4.6 Përdorimet Kryesore të Ujit dhe Infrastruktura

4.6.1 Vështrim i përgjithshëm

Qëllimi i këtij seksioni është të përmbledhë veprimtaritë ose aktivitetet aktuale më kryesore ("ndikimet artificiale" ose "nxitësit") të cilat ndikojnë në objektivat mjedisore në përgjithësi, ose në statusin e trupave ujorë në veçanti. Shkalla në të cilën këto aktivitete veprojnë si presione në nivel nën-baseni ose ndikojnë drejtpërdrejt në statusin e nivelit të trupit ujor trajtohet në Kapitullin 10.

Rëndësi të veçantë ka edhe infrastruktura që lidhet ose me nxjerrjet e mëdha ose me transferimet e shpeshta të ujit, pasi këto të dyja kanë shumë gjasa që të ndikojnë në prurjen mjedisore dhe/ose disponueshmërinë e burimeve ujore në nivel lokal. Vlerësimi i detajuar i infrastrukturës së përdorimit, shpërndarjes dhe nxjerrjes së ujit duhet paraqitur në Planin plotësues të Menaxhimit të Burimeve Ujore.

Në përgjithësi, nxitësit kryesorë që kanë gjasa të ndikojnë në karakteristikat dhe/ose statusin e trupit ujor përcaktohen në WISE-në e DKU-së, ku raportohen listat e numeracionit, dhe renditen në tabelat në Shtojcën IV për presionet.

4.6.2 Përmbledhja e Shërbimeve të Ujit

Sipas përkufizimit të DKU-së, "shërbimet e ujit" janë të gjitha operacionet e lidhura me ujin të cilat furnizojnë familjet, institucionet publike ose veprimtaritë ekonomike, dhe që mund të kenë ndikim të konsiderueshëm në statusin e ujit:

(a) nxjerrja, grumbullimi, ruajtja, trajtimi dhe shpërndarja e ujit sipërfaqësor ose nëntokësor
(b) mbledhja dhe trajtimi i ujërave të ndotura, të cilat më pas shkarkohen në ujëra sipërfaqësore

Tabela 4-8 ofron bilancin e përgjithshëm të ujit për sektorët kryesorë, sikurse kërkohet prej Nenit 9 (1) të DKU-së. Parametri i konsumit ka rëndësi të veçantë për ndikimet mjedisore të "shërbimeve të ujit" dhe rikuperimit të kostove të mjedisit dhe burimeve. Thënë më thjesht, konsumi është volumi që humbet përgjithnjë nga baseni ujor për shkak të veprimtarisë ekonomike. Shërbimet e ujit mund të ndikojnë ndjeshëm edhe bilancet e ujit brenda burimeve ujore, nga ku ujërat e nxjerra sipërfaqësore mund të transformohen në ujëra nëntokësore pas përdorimit dhe anasjelltas.

Tabela 4-8 – Përmbledhja e Nxjerrjeve, Përdorimeve dhe Konsumeve Kryesore Sektoriale të Ujit-Baseni Ishëm

TË DHËNAT SEKTORIALE	SIPËRFAQJA E NXJERRË [88] (milionë m³)	UJËRAT NËNTOKËSORE TË NXJERRA[89] (milionë m³)	KTHYER NË UJËRA SIPËFAQËSORE [90]	KTHYER NË UJËRA NËNTOKËSORE [91]	Σ KTHIMI (MCM)	KONSUMI (MCM) [92]	INDEKSI I SHFRYTËZIMIT WEI (%) [93]	SHËRBIMET E UJIT NJËSITË[94]	VSHB M €
FAMILJE [95]	70.00	30.35						Popullsia	
INSTITUCIONALE	-	-						Njësia	
TREGTARE	-	-						Megavat orë	
INDUSTRIALE [96]	0	0.419353						Njësia	
BUJQËSIA [97]	43.002	0.3775						Hektarë	
HIDROENERGJETIKË	36.795	0						MWh	
TJETËR		0.0459							
TOTALI	149.80	31.20							

[88]Përkufizuar si ujë i nxjerrë për përdorime brenda basenit ose për t'u eksportuar në një basen të afërt nëpërmjet lumenjve, rezervuarëve dhe burimeve (bazuar në të dhënat e prodhimit)

[89]Përkufizuar si ujë i nxjerrë për përdorime brenda basenit ose për t'u eksportuar në një basen të afërt nëpërmjet burimeve nëntokësore (bazuar në të dhënat e prodhimit)

[90]Përkufizuar si sasia totale e ujit (qoftë sipërfaqësor, qoftë nëntokësor) që kthehet ose importohet në sistemin e ujërave sipërfaqësore. Vetëm përllogaritje.

[91]Përkufizuar si sasia totale e ujit (qoftë sipërfaqësor, qoftë nëntokësor) që humbet, kthehet ose importohet në sistemin e ujërave nëntokësore.

[92]Përkufizuar si diferenca midis Σ ujit të nxjerrë dhe Σ ujit të kthyer. Në përputhje me përkufizimin e SEEAW të OKB-së "Nxjerrjet totale = Kthimet totale + Konsum"

[93] Përkufizuar si Indeksi i Shfrytëzimit të Ujit (WEI+) = [(Nxjerrjet + Eksportet) – (Kthimit+ Importet)] / Burimet ujore të rinovueshme vjetore

[94]Përkufizuar si numri i njësive të shërbimeve që furnizohen me ujë: popullsia, ekuivalenti i popullsisë, hektarët e ujitur, megavat orë

[95] Sipas të dhënave të publikuara për shoqërinë UK Tiranë dhe shoqërinë UK Fushë-Krujë - Enti Rregullator i Ujit (ERRU), Raport Bilanci i Ujit i Shoqërive UK 2018.

[96]Përkufizuar si njësia më e madhe që përdor kryesisht burimet e veta të ujit

[97] Konsumi bujqësor përfshin humbjet gjatë transmisionit për shkak të kërkesave të evaporimit dhe evapotranspirimit të kulturave bujqësore të ujitura

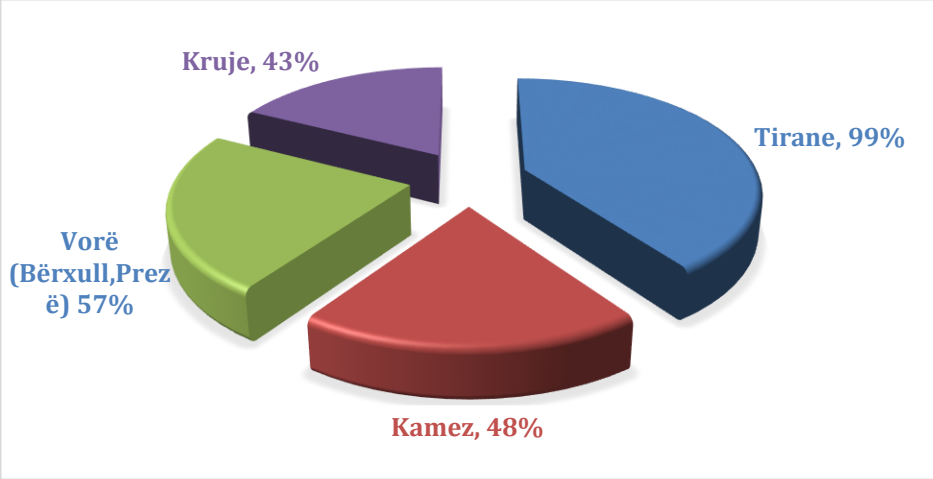
4.6.3 Infrastruktura Lidhur me Nxjerrjen e Ujit të Pijshëm

Furnizimi me ujë është sektor me rëndësi të veçantë dhe ndjeshmëri të madhe, pasi ndikon drejtpërdrejtë cilësinë e jetesës së qytetarëve.

Teksa flasim, në basenin e lumit Ishëm veprojnë 4 shoqëri publike UK që furnizojnë me ujë të pijshëm vetëm një pjesë të popullsisë që banon në këtë basen. Në territorin e basenit ujor veprojnë vetëm dy shoqëri UK (U.K Krujë, U.K. Kamëz); ndërsa dy të tjerat (U.K. Tirana, U.K. Vora) veprojnë pjesërisht në territorin e basenit të lumit Ishëm dhe pjesërisht në territorin e basenit të lumit Erzen. Duke iu referuar në veçanti Tiranës, shumë pak përdorues (rreth 10%) jetojnë jashtë basenit ujor të Ishmit; pjesa dërrmuese banon brenda territorit të basenit.

Këto shoqëri UK i nënshtrohen monitorimit të Agjencisë Kombëtare të Ujësjellës-Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve (AKUM) nëpërmjet vlerësimit të performancës së shërbimeve të ofruara sipas treguesve kryesorë të performancës teknike dhe financiare. Krahas kësaj, shoqëritë UK kanë nënshkruar edhe kontrata performance me bashkitë përkatëse për të treguar llogaridhënien e tyre lidhur me shërbimin e ofruar. Të dhënat e fundit tregojnë se rreth 87% e popullsisë së basenit është e lidhur me rrjetin e ujësjellësit. Vazhdimësia e shërbimit është ndjeshëm më e lartë në zona urbane krahasuar me zonat rurale, por sidoqoftë vlerat mbeten mjaft të ulëta përgjatë basenit.

Figura 4-8 Popullsia që merr shërbime nga ujësjellësi për çdo bashki që i përket basenit ujor të Ishmit.

Popullsia i kompenson rezultatet e ulëta të "vazhdimësisë së shërbimit" duke blerë dhe instaluar pompa dhe depozita uji që fillojnë të mbushen kur sistemi i shpërndarjes gjendet në presion. Faktorët kryesorë që shkaktojnë ulje të vazhdimësisë të furnizimit me ujë janë humbjet e ujit nga mbikonsumi i pamatur, lidhjet e paligjshme dhe humbjet teknike në rrjet për shkak të rrjedhjeve/infrastrukturës së vjetëruar.

Siguria e furnizimit me ujë ndikohet nga mbrojtja e burimeve, që janë kryesisht puse dhe burime natyrore të cilat ndodhen në basenin ujor të Ishmit, dhe klorinimi i sasisë së furnizuar që hyn në sistemet e shpërndarjes. Ka politika kombëtare (ligje dhe rregullore) që përcaktojnë mbrojtjen e burimeve natyrore dhe të fushave apo grykave të puseve. Qëllimi përfundimtar i këtyre rregulloreve është që në burim të mos ketë kontaminim. Pavarësisht masave të sigurisë të zbatuara në burim, të gjitha shoqëritë UK në Shqipëri duhet të bëjnë klorinim të vazhdueshëm për të eliminuar kontaminimin nga mikroorganizmat që mund të depërtojnë në rrjetin e shpërndarjes. Siguria e furnizimit me ujë monitorohet nga Njësitë Vendore të kujdesit Shëndetsor (NjVKSh). IShP-ja teston klorin e mbetur në pika të ndryshme përdorimi, si dhe teston praninë e baktereve fekale koliforme.

Tabela 4-9 paraqet të dhëna për sistemet e ujësjellësit dhe shoqëritë UK që veprojnë në territorin e basenit të lumit Ishëm.

Tabela 4-9 -: Furnizimi me ujë dhe kanalizimet në Rajonin e Basenit Ujor të Lumit Ishëm[98]

Rajoni	Bashkia	Njesia administrative	Urbane/Rurale	Popullsia	Popullsia e lidhur me sistemin e UK	Lidhjet e ujit	Mbulimi	Vazhdimesia e shërbimit të UK (hours/day)	Shoqëria UK
TIRANË	**Tiranë**	Tiranë, Dajti, Zall Bastar, Zall Herr, Kashar	**U+R**	782,750	774,474	**233 946**	99%	15.4	Sh.a U.K Tirane
	Kamëz	Kamëz, Paskuqan	**U+R**	137,886	65,880	**15 976**	48%	4.0	Sh.a U.K Kamez
	Vorë	Bërxull, Prezë	**U+R**	14,600	8,250	**1 835**	**57%**	8.0	Sh.a U.K Vore
DURRËS	**Krujë**	Krujë, Fushë-Krujë, Thumanë, Bubq, Cudhi, Nikel	**U+R**	80,807	35,140	**6 126**	43%	8.0	Sh.a U.K Kruje

Treguesi i performancës për vazhdimësinë e shërbimit për vitin 2020 mbetet në mesataren 13.8 orë/ditë, që konsiderohet si mjaft e ulët në kuadër të cilësisë së shërbimit ndaj klientit. Në zonën e basenit ka shumë shoqëri UK që furnizojnë nën mesatare, si shoqëria UK Kamëz, UK Krujë dhe UK Vorë, të cilat ofrojnë ujë të pijshëm nga 4 deri në 8 orë në ditë. Ky tregues, krahas nivelit të ulët të shërbimit, lidhet edhe me rreziqet ndaj Shëndetit Publik për shkak të mundësisë së hyrjes së ujit në tubacionet e ujërave nëntokësore që ndodhen në presion negativ, që krijohet kur tubacionet janë të zbrazura.

Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm për familjet, shoqëritë dhe institucionet përfshin (i) Nxjerrjen, (ii) Depozitimin, (iii) Trajtimin dhe (iv) Shpërndarjen. I vetmi burim i ujit me përdorim familjar dhe industrial janë ujërat nëntokësore (nxjerrë në burim ose pompuar nga puset). Nga kjo praktikë përjashtohet vetëm shoqëria UK Tiranë, e cila përdor ujërat sipërfaqësore të liqenit të Bovillës. Më pas, uji trajtohet në Impiantin e Trajtimit të Ujit, me një kapacitet prodhues prej 1800 l/s. Impianti i trajtimit të ujit të Bovillës është zgjeruar me një kapacitet depozitimi prej 15,000 m^3 me parametra identike me ato të impiantit ekzistues, me një kapacitet prodhues prej 3000 l/s në total.

Ujërat nëntokësore janë subjekt i faktorëve klimatikë, morfologjikë, hidrologjikë, gjeografikë dhe antropogjenë. Faktori më i rëndësishëm, ku mbështeten ujërat nëntokësore, janë reshjet. Uji është në cilësi të mirë dhe nuk kërkon trajtim dytësor: mjafton vetëm dezinfektimi (me klor). Prandaj, veprimtaritë industriale përfitojnë edhe nga cilësia e mirë e ujit me kosto të ulët, ndonëse furnizimi me ujë i një cilësie më të ulët do të mjaftonte për qëllimet e tyre.

Shoqëria UK identifikon zonën e mbrojtjes për çdo pus. Sidoqoftë, këto zona janë zakonisht shumë të vogla dhe distanca mesatare e puseve nga banesat është shumë e vogël për të mundësuar mbrojtje të besueshme.

Tabela 10-4 tregon nivelin e tarifave të ujit, që janë nën nivelin eficient dhe të qëndrueshëm. Për ta korrigjuar këtë situatë, veprimet e ardhshme kanë nevojë për programe ambicioze për përmirësimin e eficiencës, ku kjo e fundit përfshin efikasitetin e përdorimit të energjisë, efikasitetin e stafit dhe të proceseve të tjera operacionale, efikasitetin e mbledhjes dhe rënien e nivelit të ujit pa të ardhura. Klientët mund të pranojnë rritje të çmimit të një shërbimi të caktuar vetëm kur ky shërbim është përmirësuar ndjeshëm. Në çdo rast, këto tarifa mund të rriten deri në një nivel të caktuar, duke marrë parasysh sa e përballojnë familjet mesatare pagesën. Me këtë

[98] Enti Rregullator i Ujit (Raporti i Performancës së Sektorit të Ujësjellës-Kanalizimeve 2019 - 2020

nivel tarifimi, fluksi i lirë i parave nga operacionet mund të financojë afro gjysmën e investimeve të nevojshme për 20 vitet e ardhshme, pra deri në 2040-n. Pjesa e mbetur duhet të financohet nëpërmjet financimit me ndërmjetësim në formën e huave dhe granteve për investime kapitale.

Aktualisht, ka shumë pak financim tregtar të disponueshëm për sektorin. Përvoja ndërkombëtare tregon se pavarësisht kuadrit të përshtatshëm ligjor dhe institucional, financimi tregtar i sektorit të ujësjellës-kanalizimeve (UK) në Shqipëri (në formën e huave, koncesioneve ose PPP-ve të tjera) do jetë i mundur vetëm nëse rritja e tarifës bazë ndërmerret për të gjeneruar një fluks parash që të mbështesë shlyerjen e borxheve.

Tabela 4-10 - Tarifat e shërbimit të ujit për çdo shoqëri UK në basenin e lumit Ishëm

Shoqëri UK	Uji i pijshëm lek/m3			Tarifa fikse lek/klient/muaj			Për ujërat e ndotura		
	Familjare	Shtetërore	Private	Familjare	Shtetërore	Private	Familjare	Shtetërore	Private
UK Tiranë	65	140	155	200	200	200	11	30	35
U.K Vorë	65	140	155	200	200	200	15	30	35
U.K Kamez[99]									
U.K Krujë	35	80	100	100	200	200	8	12	12

4.6.4 Infrastruktura Lidhur me Trajtimin e Ujërave të Ndotura

Aktualisht, shumica e shoqërive UK që ofrojnë shërbime kanalizimesh për klientët në basenin e lumit Ishëm kanë rrjet kanalizimesh, të paktën në zonat urbane, si dhe mbledhin edhe ujërat e ndotura të zonës. Mbulimi i rrjetit të kanalizimeve është shumë më i ulët se ai i furnizimit me ujë. Në zonat urbane, ujërat e ndotura mblidhen kryesisht nëpërmjet rrjetit publik të kanalizimeve. Sistemet e kanalizimeve janë të kombinuara, ndaj i grumbullojnë së bashku ujërat e ndotura dhe ujërat e reshjeve. Për shkak të mirëmbajtjes së dobët të kanaleve të kanalizimit dhe diametrit të vogël të tubave, rrjedhjet nëpër kanale janë shpeshherë rrezik për kontaminimin e ujit të pijshëm. Në shumë zona nënurbane dhe rurale të qyteteve, ka mungesë të sistemeve të kanalizimit dhe ujërat e ndotura mblidhen në gropa septike.

Në zonat rurale, vendbanimet janë shumë të shpërndara. Familjet përdorin mjetet e veta për shkarkimin e ujërave të ndotura, zakonisht duke i mbledhur në gropa septike dhe duke përdorur kamionë privatë për largimin e tyre prej zonës së banimit. Lëvizjet e mëdha demografike kanë sjellë mbipopullim të qyteteve dhe zonave urbane dhe popullim të zonave në afërsi të lumenjve, duke sjellë shkarkime të patrajtuara të ujërave urbane e industriale dhe duke rritur për pasojë nivelin e ndotjes së ujërave sipërfaqësore. Problemi i ndotjes së ujit është më akut në qytete të mëdha me densitet të lartë të popullsisë dhe në zona bregdetare, ku veprimtaritë socio-ekonomike janë më intensive krahasuar me pjesën tjetër të vendit.

Sistemi ekzistues i kanalizimeve për Tiranën dhe Kamzën është planifikuar të përdoret në maksimum. Për zonën e re pa sistem Publik kanalizimesh, është planifikuar një sistem kanalizimesh i ndarë (i ri).

Tabela 4-11 paraqet një Përmbledhje të situatës aktuale lidhur me mbledhjen e ujërave të ndotura në basen.

Tabela 4-11 - Situata aktuale lidhur me mbledhjen e ujërave të ndotura në zonën e basenit të lumit Ishëm

Rajoni	Bashkia	Njësia Administrative	Komente
TIRANË	Tiranë	Dajt	Sistem i pjesshëm kanalizimesh që shkarkohet më pas pa trajtim
	Tiranë	Zall Bastar	Nuk ka lidhje me kanalizimet.

[99] Tarifa që nuk janë miratuar ende nga ERrU.

	Tiranë	Tiranë	Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera me ujërat nga reshjeve. Sistemi shkarkohet në lumin e Lanës dhe Tiranës. Sistemi ekzistues i kanalizimeve është planifikuar të përdoret në maksimum. Për zonën e re pa sistem Publik kanalizimesh, është planifikuar një sistem kanalizimesh i ndarë. ITUN-u Tiranë është në ndërtim e sipër, por punimet ndërtimore janë pezulluar.
	Tiranë	Zall Her	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Tiranë	Kashar	Sistem i pjesshëm kanalizimesh që shkarkohet pa trajtim
	Kamëz	Kamëz	Sistemi i ujërave të ndotura mbulon vetëm zonën e qytetit të Kamzës. Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera dhe ujërave nga reshjet. Sistemi shkarkohet në lumin e Tiranës. Sistemi ekzistues i kanalizimeve është planifikuar të përdoret në maksimum. Për zonën e re pa sistem Publik kanalizimesh, është planifikuar një sistem kanalizimesh i ndarë.
	Kamëz	Paskuqan	Sistem i pjesshëm kanalizimesh. Ujërat e ndotura mblidhen nga rrjeti publik dhe më pas shkarkohen në lumin e Tiranës, pa trajtim.
	Vorë	Bërxull	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Vorë	Prezë	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
DURRËS	Krujë	Cudhi	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Nikel	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Bubq	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Krujë	Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera me ujërat e reshjeve. Sistemi shkarkohet pa trajtim.
	Krujë	Fushë-Krujë	Sistemi i ujërave të ndotura mbulon vetëm zonën e qytetit të Fushë-Krujës. Ujërat e ndotura mblidhen nga rrjeti Publik dhe më pas shkarkohen pa trajtim në lumin Zezë.
	Krujë	Thumanë	Sistemi i ujërave të ndotura në Njësinë Administrative të Thumanës mbulon vetëm një pjesë të popullsisë, kryesisht atë që jeton në zonën e qytetit tëThumanës.
	Durrës	Ishëm (pjesërisht)	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
Rajoni	Bashkia	Njësia Administrative	Komente
TIRANË	Tiranë	Dajt	Sistem i pjesshëm kanalizimesh që shkarkohet më pas pa trajtim
	Tiranë	Zall Bastar	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Tiranë	Tiranë	Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera dhe ujërave nga reshjet. Sistemi shkarkohet në lumin e Lanës dhe Tiranës. Sistemi ekzistues i kanalizimeve është planifikuar të përdoret në maksimum. Për zonën e re pa sistem Publik kanalizimesh, është planifikuar një sistem kanalizimesh i veçantë. ITUN-u Tiranë është në ndërtim e sipër, por punimet ndërtimore janë pezulluar.
	Tiranë	Zall Her	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Tiranë	Kashar	Sistem i pjesshëm kanalizimesh që shkarkohet më pas pa trajtim

	Kamëz	Kamëz	Sistemi i ujërave të ndotura mbulon vetëm zonën e qytetit të Kamzës. Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera dhe ujërave nga reshjet. Sistemi shkarkohet në lumin e Tiranës. Sistemi ekzistues i kanalizimeve është planifikuar të përdoret në maksimum. Për zonën e re pa sistem Publik kanalizimesh, është planifikuar një sistem kanalizimesh i veçantë.
	Kamëz	Paskuqan	Sistem i pjesshëm kanalizimesh. Ujërat e ndotura mblidhen nga rrjeti Publik dhe më pas shkarkohen në lumin e Tiranës, pa trajtim.
	Vorë	Bërxull	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Vorë	Prezë	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
DURRËS	Krujë	Cudhi	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Nikel	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Bubq	Nuk ka lidhje me kanalizimet.
	Krujë	Krujë	Sistemi ekzistues i mbledhjes së ujërave të ndotura është sistem kanalizimesh i kombinuar për kullimin e ujërave të ndotura urbane të përziera dhe ujërave nga reshjet. Sistemi shkarkohet pa trajtim.
	Krujë	Fushë-Krujë	Sistemi i ujërave të ndotura mbulon vetëm zonën e qytetit të Fushë-Krujës. Ujërat e ndotura mblidhen nga rrjeti Publik dhe më pas shkarkohen në lumin Zezë, pa trajtim.
	Krujë	Thumanë	Sistemi i ujërave të ndotura në Njësinë Administrative të Thumanës mbulon vetëm një pjesë të popullsisë, kryesisht atë që jeton në zonën e qytetit tëThumanës.
	Durrës	Ishëm (pjesërisht)	Nuk ka lidhje me kanalizimet.

Në basenin e lumit Ishëm nuk ka impiant funksional për trajtimin e ujërave të ndotura. Të gjitha tubacionet e kanalizimeve shkarkohen direkt në trupin ujor më të afërt, pa trajtim. ITUN-i Tiranë është në ndërtim e sipër, por punimet ndërtimore janë pezulluar. Ndodhet në Tiranë, pranë Kasharit dhe financohet nga JICA (*8,168,997,956 ndërtimi JPY + 1,555,999,618 mbikëqyrja JPY*). Punimet ndërtimore të ITUN-it të Tiranës janë pezulluar aktualisht.

Ky ITUN-i është pajisur me sistemin biologjik të filtrimit me pikim dhe flukseve të vazhdueshme në hyrje, që krahasohet me standardet evropiane. Ka një sipërfaqe prej 53 ha dhe është projektuar për trajtimin e ujërave të ndotura për 345 000 banorë. Master Plani i Kanalizimeve të Tiranës së Madhe propozon dy ITUN-ë, një në Kashar dhe një tjetër në Bërxull. Të dy impiantet përdorin një proces filtrimi me pikim që kërkon zonë më të madhe, por teknologji më pak të sofistikuar për operim dhe mirëmbajtje se procesi alternativ i llumit të aktivizuar. Trajtimi i ujërave të zeza prodhon çdo ditë llum. Llumi largohet nga depozitat parësore dhe dytësore të sedimentimit, i cili më pas trashet dhe tretet. Kjo gjë mund të realizohet duke e tharë llumin në natyrë ose duke bërë ndarjen mekanike të tij nga uji. Tharja natyrale (duke përdorur shtretërit e tharjes) kërkon sipërfaqe të madhe, por pak energji. Studimi propozon që të përdoret tharja natyrale deri në shkallën e mundshme, brenda kufizimeve të zonës. Kjo do të ulte nevojën për energji dhe kostot operative. Sipërfaqja që mbulohet nga plani i kanalizimeve përfshin të gjitha ose një pjesë të këtyre zonave: 1) bashkinë Tiranë, 2) bashkinë Kamëz, 3) Kasharin, 4) Paskuqanin, 5) Bërxullin. Sipërfaqja e planifikimit u përcaktua duke marrë në konsideratë vendndodhjen e banesave dhe godinave ekzistuese, topografinë, shtrirjen e basenit ujor, kufijtë e bashkive/komunave, zonën e furnizuar me ujë nëpërmjet tubacioneve dhe Planin Strategjik.

4.6.5 Infrastruktura Lidhur me Ujitjen

Sipërfaqja totale e tokave bujqësore në Shqipëri është 657,000 ha[100], që mbulon 23% të vendit, ku 80% është në pronësi private dhe 20% në pronësi shtetërore. Kulturat bujqësore kryesore janë perimet, pemët frutore, vreshtat, drithërat dhe ullishtat.

Bujqësia në Shqipëri kërkon ujë shtesë për ujitje në verë, pasi reshjet e shiut gjatë këtij sezoni përbëjnë rreth 20% të reshjeve vjetore në total. Deficiti ujor midis qershorit dhe gushtit luhatet nga 400 deri në 500 mm, duke e bërë ujitjen të nevojshme për prodhimin efikas të kulturave bujqësore. Nga ana tjetër, kullimi është i rëndësishëm në dimër për të lehtësuar përmbytjet, erozionin dhe mbingopjen e tokës me ujë.

Një pjesë e mirë e sistemeve të ujitjes dhe kullimit është amortizuar për shkak të mungesës së investimeve dhe buxhetit të pamjaftueshëm për operim dhe mirëmbajtje. Për më tepër, privatizimi i tokës ka mundësuar krijimin e 400,000 fermave të vogla në nivel kombëtar (midis 0.5 dhe 3.0 ha). Këto ferma të vogla private e kanë ndryshuar rrënjësisht karakterin e bujqësisë dhe i kanë ndërlikuar shërbimet bujqësore, përfshi edhe procesin e ujitjes. Për këtë arsye, Qeveria Shqiptare miratoi politikën për t'ia transferuar përdoruesve të ujit përgjegjësinë e operimit të kanaleve dytësore ujitëse.

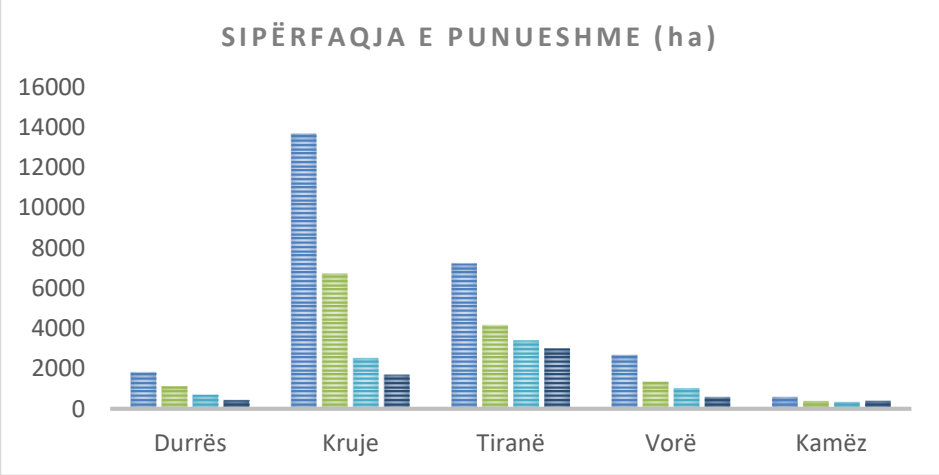
Aktualisht, pronari i skemave të ujitjes është shteti, ndërsa operimi dhe mirëmbajtja e skemave u delegohet bashkive. Por ligji nr. 24/2017 parashikon që kjo e drejtë ti transferohet Shoqatave të Përdoruesve të Ujit, Shoqatave Kooperativiste Bujqësore, ose mund të përdoren mjete të tjera transferimi nëpërmjet një Vendimi të Këshillit të Ministrave.

Organizatat e Përdoruesve të Ujit (OPU) janë shoqata vullnetare fermerësh që janë themeluar dhe operojnë sipas dispozitave të ligjit nr. 24/2017. OPU-ja është subjekt ligjor, vetëfinancues me qëllime jofitimprurëse. Deri më tani, OPU-të nuk janë formalizuar ende. Fermerët furnizohen me ujë nëpërmjet skemave të ujitjes dhe burimeve ujore publike të menaxhuara nga bashkitë. Ka edhe fermerë që ujisin jashtë këtyre skemave të ujitjes. Nuk ka informacion të disponueshëm për ta.

Në këtë basen, menaxhimi i ujitjes realizohet nga 4 bashki (Krujë, Kamëz, Vorë dhe Tiranë), ku disa prej tyre ndodhen tërësisht brenda territorit të basenit, ndërsa të tjerat pjesërisht. Në basenin ujor të lumit Ishëm vepron Drejtoria e Ujitjes dhe Kullimit Durrës.

Sipas MBZhR-së, sipërfaqja e tokës bujqësore në basenin e lumit Ishëm është rreth 26,000 ha. Sipërfaqja ku fermerët kanë akses në ujitje është rreth 8000 ha, kundrejt sipërfaqes potenciale të ujitjes që është rreth 14000 ha. Në 2020-shin, sipërfaqja e tokave të ujitura në këtë basen ishte afërsisht 6000 ha. Në nivel BU-je, rreth 54% e tokës bujqësore është sipërfaqe potenciale për ujitje dhe 31% e tokës bujqësore është tokë e ujitur (23% në 2020-n). Figura 4-9 paraqet situatën për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm.

Figura 4-9 - Totali i tokës së punueshme, sipërfaqes potenciale për ujitje dhe sipërfaqes së tokës së ujitur në 2020-n për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm.

[100]Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Për shkak të zhvillimit të shpejtë të infrastrukturës gjatë dekadave të fundit, vetëm një pjesë e tokave të punueshme mund të ujiten ose të përdoren gjithnjë për prodhim bujqësor. Sipërfaqja totale e tokave bujqësore në Shqipëri është 657,000 ha, që mbulon 23% të vendit, ku 80% është në pronësi private dhe 20% në pronësi shtetërore. Kulturat bujqësore kryesore janë perimet, pemët frutore, vreshtat, drithërat dhe ullishtat.

Bujqësia në Shqipëri kërkon ujë shtesë për ujitje në verë, pasi reshjet e shiut gjatë këtij sezoni përbëjnë rreth 20% të reshjeve vjetore në total. Deficiti ujor midis qershorit dhe gushtit luhatet nga 400 deri në 500 mm, duke e bërë ujitjen të nevojshme për prodhimin efikas të kulturave bujqësore. Nga ana tjetër, kullimi është i rëndësishëm në dimër për të lehtësuar përmbytjet, erozionin dhe mbingopjen e tokës me ujë.

Një pjesë e mirë e sistemeve të ujitjes dhe kullimit është amortizuar për shkak të mungesës së investimeve dhe buxhetit të pamjaftueshëm për operim dhe mirëmbajtje. Për më tepër, privatizimi i tokës ka mundësuar krijimin e 400,000 fermave të vogla në nivel kombëtar (midis 0.5 dhe 3.0 ha). Këto ferma të vogla private e kanë ndryshuar rrënjësisht karakterin e bujqësisë dhe i kanë ndërlikuar shërbimet bujqësore, përfshi edhe procesin e ujitjes. Për këtë arsye, Qeveria Shqiptare miratoi politikën për t'ia transferuar përdoruesve të ujit përgjegjësinë e operimit të kanaleve dytësore ujitëse.

Aktualisht, pronari i skemave të ujitjes është shteti, ndërsa operimi dhe mirëmbajtja e skemave u delegohet bashkive. Por ligji nr. 24/2017 parashikon që kjo e drejtë ti transferohet Shoqatave të Përdoruesve të Ujit, Shoqatave Kooperativiste Bujqësore, ose mund të përdoren mjete të tjera transferimi nëpërmjet një Vendimi të Këshillit të Ministrave.

Organizatat e Përdoruesve të Ujit (OPU) janë shoqata vullnetare fermerësh që janë themeluar dhe operojnë sipas dispozitave të ligjit nr. 24/2017. OPU-ja është subjekt ligjor, vetëfinancues me qëllime jofitimprurëse. Deri më tani, OPU-të nuk janë formalizuar ende. Fermerët furnizohen me ujë nëpërmjet skemave të ujitjes dhe burimeve ujore publike të menaxhuara nga bashkitë. Ka edhe fermerë që ujisin jashtë këtyre skemave të ujitjes. Nuk ka informacion të disponueshëm për ta.

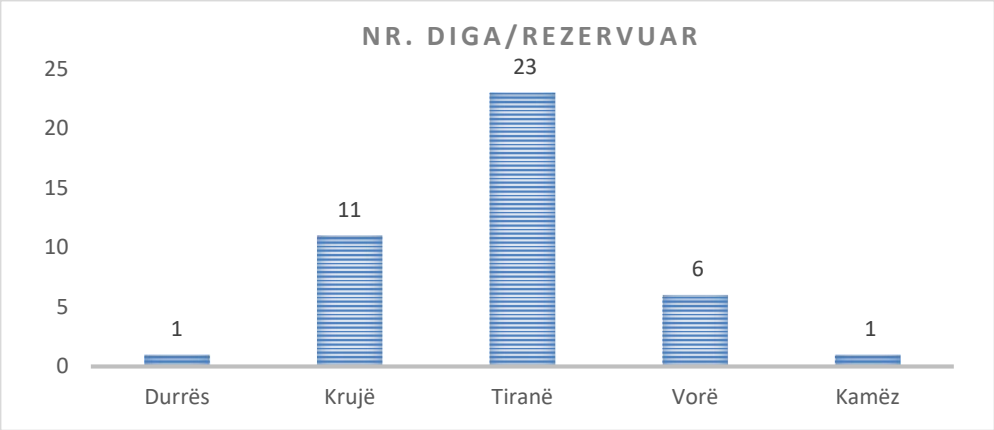
Në këtë basen, menaxhimi i ujitjes realizohet nga 4 bashki (Krujë, Kamëz, Vorë dhe Tiranë), ku disa prej tyre ndodhen tërësisht brenda territorit të basenit, ndërsa të tjerat pjesërisht. Në basenin ujor të lumit Ishëm vepron Drejtoria e Ujitjes dhe Kullimit Durrës.

Sipas MBZhR-së, sipërfaqja e tokës bujqësore në basenin e lumit Ishëm është rreth 26,000 ha. Sipërfaqja ku fermerët kanë akses në ujitje është rreth 8000 ha, kundrejt sipërfaqes potenciale të ujitjes që është rreth 14000 ha. Në 2020-shin, sipërfaqja e tokave të ujitura në këtë basen ishte afërsisht 6000 ha. Në nivel BU-je, rreth 54% e tokës bujqësore është sipërfaqe potenciale për ujitje dhe 31% e tokës bujqësore është tokë e ujitur (23% në 2020-n). Figura 4-9 paraqet situatën për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm.

Figura 4-9 tregon se përqindja e sipërfaqeve të ujitura të tokës në basenin e lumit Ishëm luhatet nga 20% në 56%. Burimet ujore të ujitjes janë rezervuarët e ujitjes, lumenjtë ose ujërat nëntokësore, të cilat mundësohennëpërmjet stacioneve të pompimit. Ujitja realizohet ose me gravitet, ose me stacione pompimi, ose duke i kombinuar të dyja. Metoda kryesore e ujitjes është përdorimi i kanaleve të hapura ose ujitjes me brazda, që e shpërndan ujin nëpërmjet një rrjeti dytësor dhe tretësor. Ujitja në masë praktikohet kryesisht në terrene të ulëta dhe bregdetare, ku pjesa më e madhe e skemës së ujitjes është e amortizuar. Në basenin e lumit Ishëm ka shumë skema të vogla ujitjeje, por shumica nuk janë funksionale. Baseni i lumit Ishëm ka rreth 416 km kanale ujitje (256 km kanale kryesore dhe 10 km kanale dytësore).

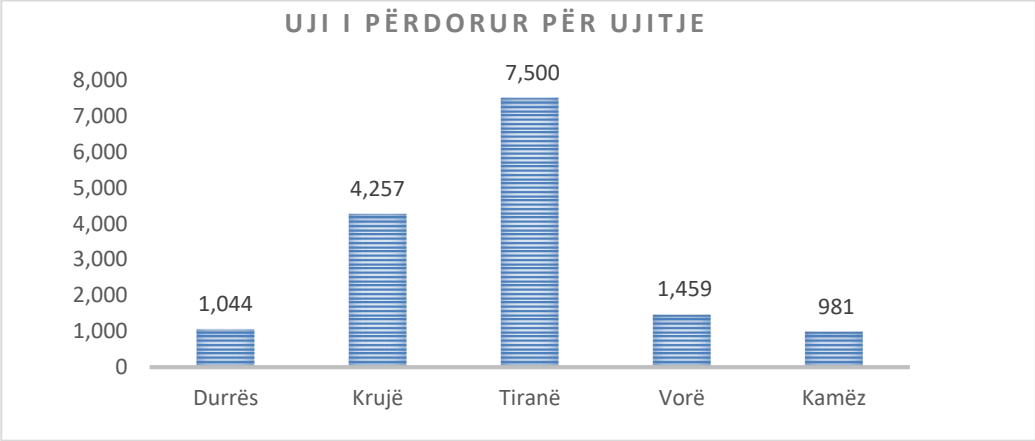
Në përgjithësi, ujërat sipërfaqësore konsiderohen si burim kryesor për ujitje, me lumenjtë Ishëm dhe Zezë si burime kryesore. Në rrjedhën e sipërme të basenit të lumit Ishëm janë ndërtuar disa rezervuarë për qëllime ujitjeje, për të plotësuar kërkesën. Baseni i lumit Ishëm numëron gjithsej 42 diga (rezervuarë) ujitëse (Figura 4-10). Sipas të dhënave të disponueshme, kapaciteti fillestar i projektuar për rezervuarët e ujitjes është reduktuar me rreth 50%, pas 40 vjetësh përdorim.

Figura 4-10 - Digat e ujitjes për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm

Për sezonin e fundit të ujitjes (2020), sipas sipërfaqeve të mbjella dhe normave të zbatuara të ujitjes (uji për ujitjen e sipërfaqeve) në nivel kombëtar, ka pasur në dispozicion 473 milionë m^3 ujë për një sipërfaqe të ujitur prej afro 182 000 ha. Volumi total i ujit në basenin e lumit Ishëm që përdoret për ujitje është afro 15 milionë m^3 për një sipërfaqe të ujitur prej rreth 6, 000 ha, ku Tirana është përdoruesi më i madh (sezoni 2020).Figura 4-11 paraqet situatën për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm.

Figura 4-11 - Volumi i ujit të përdorur për ujitje në 2020-n për çdo bashki në basenin e lumit Ishëm

Një prej faktorëve më kritikë që kontribuon në cenueshmërinë e sektorit bujqësor është teprica e ujit gjatë përmbytjeve, që dëmton prodhimet bujqësore duke kufizuar rritjen e kulturave bujqësore ose duke shkatërruar bimët. Infrastruktura e sistemit të kullimit është ndërtuar kryesisht përpara viteve 1990. Për shkak të zhvillimit të shpejtë të infrastrukturës urbane gjatë dekadave të fundit, sistemi i kullimit mbulon vetëm një pjesë të tokës bujqësore. Baseni i lumit Ishëm ka 486 km kanale kullimi dhe sistemi i rrjetit të kullimit është thuajse 17,615 ha.

Duke marrë parasysh burimet ujore dhe infrastrukturën e kullimit në basenin e lumit Ishëm, duhen marrë masa për uljen e cenueshmërisë dhe rritjen e fleksibilitetit të bujqësisë. Këto masa lidhen kryesisht me modernizimin e bujqësisë (miratimi i Praktikave më të Mira), përmirësimin e infrastrukturës së ujitjes e kullimit, si dhe përdorimin e metodave të reja për ujitje (ujitje me spërkatje dhe pikim).

4.6.6 Infrastruktura lidhur me Hidroenergjetikën

Baseni i lumit të Ishmit ka 4 hidrocentrale, prej të cilëve 3 janë në gjendje pune dhe 1 është në ndërtim e sipër. Fuqia totale është 7.14 MW. Prurja e instaluar është 5.91 m^3/sek. Prurja vjetore mesatare është 4.496 m^3/sek. (shihni Shtojcën Teknike III).

4.6.7 Infrastruktura lidhur me Instalimet sipas Direktivës DEI [101](parandalimi dhe kontrolli i integruar i ndotjes)

Direktiva 2010/75/BE për Emetimet Industriale (DEI) gjen zbatim për operacionet dhe instalimet nga sektorë të ndryshëm industrialë dhe parashtron rregullat e reja për parandalimin, reduktimin dhe, kur është e mundur, eliminimin e ndotjes për shkak të veprimtarive industriale në përputhje me parimin "ndotësi paguan" dhe parimin e parandalimit të ndotjes. Operacionet e instalimeve bazohen te Teknologjia më e Mirë e Disponueshme (TMD), e cila zhvillohet për sektorë industrialë specifikë.

Direktiva 2010/75/BE për emetimet industriale (DEI) është transpozuar vetëm pjesërisht nëpërmjet një serie aktesh ligjore që mbulojnë pjesë të ndryshme të direktivës. Kuadri ligjor për ndotjen industriale përfshin aktet e mëposhtme kryesore:

1. Ligji Nr. 10448, datë 14.7.2011 "Për lejet e Mjedisit", i ndryshuar nga Ligji Nr. 52/2020, është përafruar pjesërisht me Direktivën 2010/75/BE për Emetimet Industriale, ndaj nevojiten më tepër veprime për transpozimin e saj.
2. Ligji Nr. 10431, datë 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i ndryshuar
3. Ligji Nr. 10463, datë 22.09.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", i ndryshuar
4. VKM-ja Nr. 419, datë 25.6.2014 "Për miratimin e kërkesave të posaçme për shqyrtimin e kërkesave për leje mjedisi të tipave A, B dhe C, për transferimin e lejeve nga një subjekt te tjetri, të kushteve për lejet respektive të mjedisit, si dhe rregullave të hollësishme për shqyrtimin e tyre nga autoritetet kompetente deri në lëshimin e këtyre lejeve nga QKB-ja", transpozon pjesërisht Direktivën 2010/75/BE, datë 24 nëntor 2010, të Parlamentit Evropian dhe Këshillit për emetimet industriale (parandalimi dhe kontrolli i integruar i ndotjes).
5. VKM Nr. 178, datë 6.3.2012 "Për incinerimin e mbetjeve ".

Problemet kryesore kanë të bëjnë me transpozimin dhe zbatimin e TMD-ëve dhe Vlerave Kufi të Emetimeve. Megjithatë, dhënia e lejeve për instalimet që janë objekt i kësaj direktive nuk është e integruar dhe një instalim duhet të marrë disa leje për të operuar. Dhënia e lejeve nuk është plotësisht në përputhje me kërkesat ligjore dhe nuk ka monitorim të pavarur të ndotjes industriale. Të dhënat për ndotjen industriale janë të kufizuara dhe mbështeten kryesisht te vetëmonitorimi dhe vetëdeklarimi i shoqërive. Ka një procedurë që ndiqet për aplikimin, dhënien dhe kontrollin e lejes në nivel qendror dhe vendor, ku dallohen tre nivele aplikimi: niveli kombëtar (MIE dhe AKM), degët rajonale të AKM-së dhe Inspektorati. Merren parasysh edhe kërkesat në raportet e vetëmonitorimit përgatitur nga vetë operatorët. Megjithatë, mungon zbatimi i TMD-ëve.

Përllogaritet se objekt i DEI-t janë 20 instalime, çka do të thotë se janë instalime të pajisura me leje mjedisore të tipit A, sipas përkufizimeve të legjislacionit kombëtar në fuqi. Megjithatë, nuk ka asnjë regjistër për këto instalime dhe nuk ka vlerësime as për nivelin e zbatimit të kërkesave të direktivës. AKM-ja është përgjegjëse për zbatimin dhe përputhshmërinë me standardet mjedisore gjatë procesit të dhënies së lejes (dhënia e lejeve mjedisore të tipit A dhe B). Për më tepër, nuk ka as hartë me koordinatat përkatëse, ku të tregohet vendndodhja e të gjitha instalimeve industriale të pajisura me leje mjedisore, të paktën e atyre me leje mjedisore të tipit A, gjë që e vështirëson identifikimin e tyre dhe vlerësimin e presionit që ushtrojnë mbi basenet ujor, por vështirëson edhe identifikimin e ndikimeve të tyre grumbulluese në basenin e lumit Ishëm. Krahas kësaj, nuk ka të dhëna as për shkarkimet e ndotësve nga këto instalime në ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore.

[101]Komisioni Evropian, Direktiva 96/61/KE për parandalimin dhe kontrollin e integruar të ndotjes

Kjo direktivë nuk është më në fuqi, pasi është shfuqizuar me Direktivën 2010/75/BE për emetimet industriale (parandalimin dhe kontrollin e integruar të ndotjes)

4.7 Sistemi i Kodimit të Unifikuar për Basenet, Trupat Ujorë dhe Bazën e të Dhënave, propozuar për Shqipërinë

Zbatimi i sistemit kombëtar logjik të kodimit për Shqipërinë shkon përtej objektit të kësaj PMBU-je. Megjithatë, shihet e nevojshme ngritja e një sistemi kodimi me të cilin të punohet lehtësisht për të gjitha objektet brenda basenit ujor që i nënshtrohen menaxhimit të ujit. Një sistem i tillë novator dhe i mirëstrukturuar kodimi mund të shërbejë si model i dobishëm edhe për basenet e tjera ujore. Qasja e përdorur harmonizon nga pikëpamja logjike basenet ujore (në nivel BE-je), trupat ujorë, pikat e monitorimit, presionet dhe masat sipas një sistemi konsistent numerik kodimi, i cili përmblidhet në Shtojcën Teknike II.

Për ta përmbledhur, sistemi numerik i kodimit i përdorur për Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor të Lumit Ishëm bazohet te grupet e të dhënave të Modelimit dhe Karakterizimit të Baseneve Ujëmbledhëse Mbarevropiane (CCM), ku për çdo lum dhe basen ujëmbledhës me rëndësi në Evropë caktohet një kod unik reference.[102] [103] Basenet Ujore identifikohen në kahun orar sipas oqeanit (Mesdhe, M) dhe detit (Mesdheu Lindor, 4).

Për sa i përket trupave ujorë të veçantë, Shtetet Anëtare me kapacitete më të mëdha teknike po përdorin sistemin e kodimit Pfafstetter. Ky sistem është rekomanduar nga Grupi i Punës GIS sipas CIS-it dhe përshkrimin teknik të tij mund ta gjeni në këtë referencë[104].

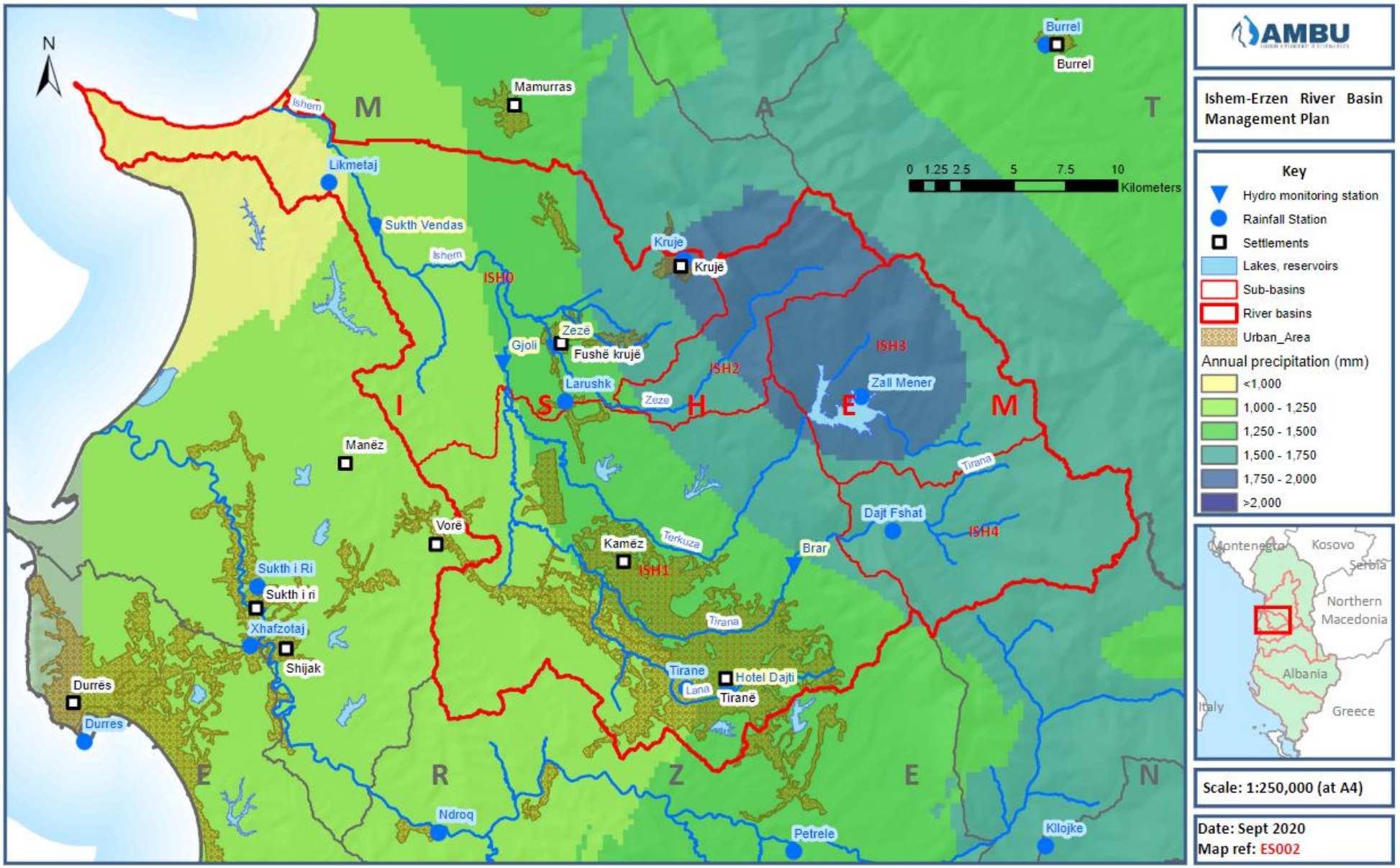
Analiza GIS ka përcaktuar kodin **3514** si kod evropian fillestar për basenin e lumit Ishëm.(për më shumë informacion për hartat dhe mënyrën e kodifikimit referohuni në Shtojcën e GIS)

[102] https://ec.europa.eu/jrc/en/puBUication/reference-reports/pan-european-river-and-catchment-database

[103] Komisioni Evropian - Baza Panevropiane e të Dhënave për Lumenjtë dhe Pellgjet Ujëmbledhëse, JRC 2007

[104] De Jager, A.L. & Vogt, J.V. (2010) - Zhvillimi dhe demonstrimi i sistemit të strukturuar të kodimit hidrologjik për Evropën, Revista e Shkencave Hidrologjike, 55(5) 661-675.

Harta 4-1- Shpërndarja e Reshjeve, Lumenjtë Kryesorë dhe Rrjetet Hidrometrike

Harta 4-2 – Formacionet Kryesore Hidrogjeologjike

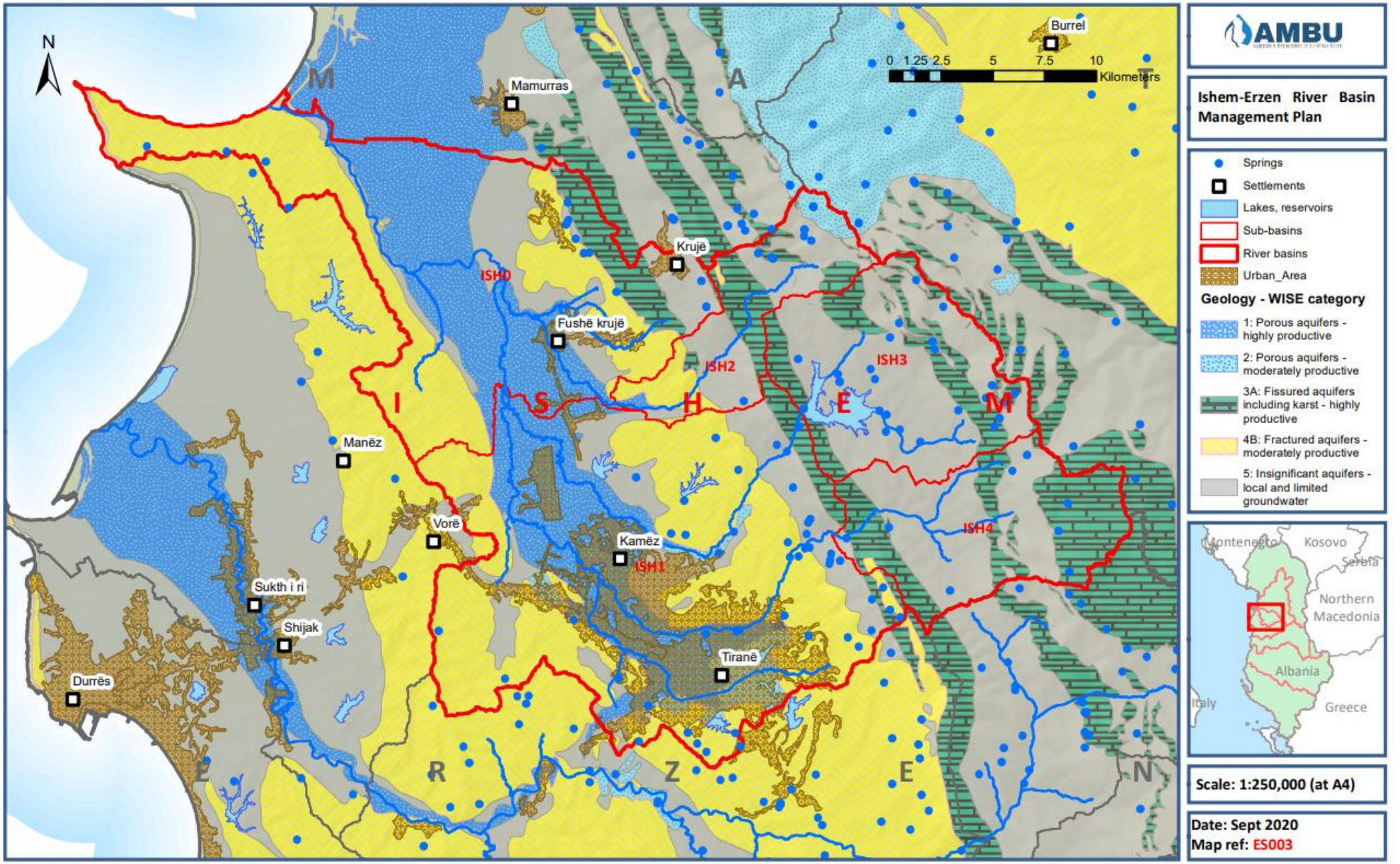
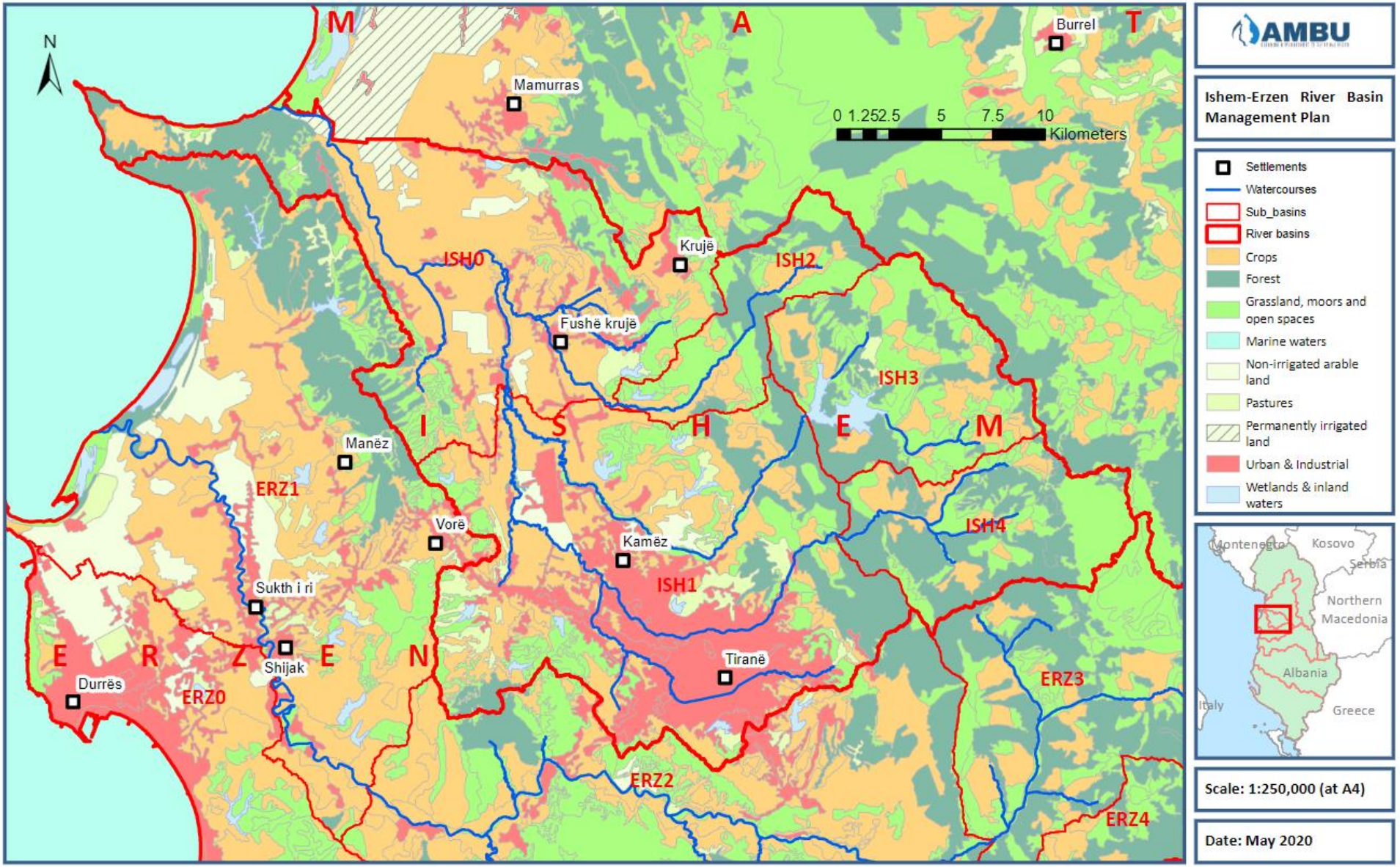

Tabela 4-12 – Statistikat Kyç Përmbledhëse për nënbasenet e lumit Ishëm

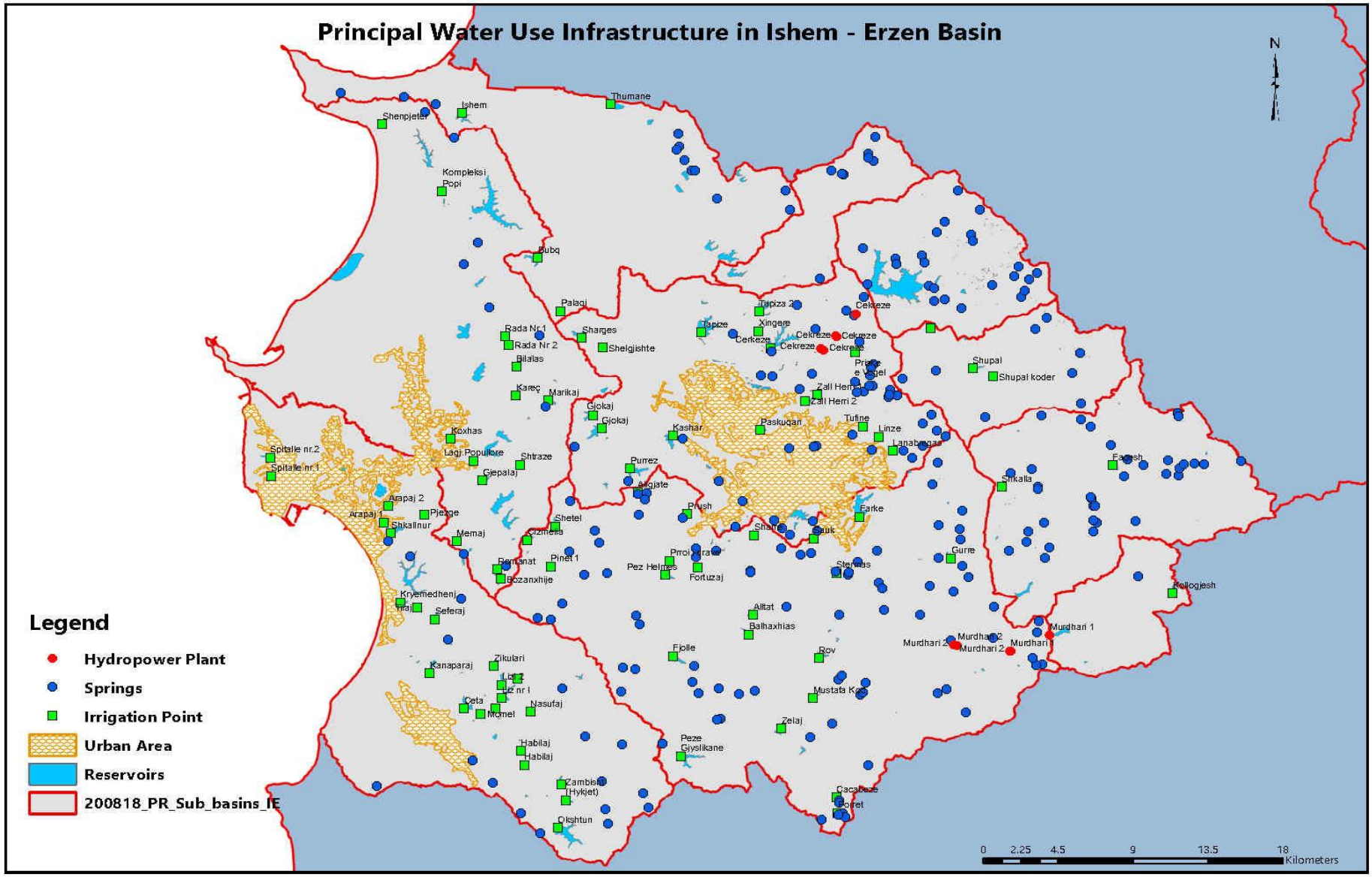
ISHËM	Sipërfaqja (km²)	Reshjet vjetore (mm)	Q50	Q90	Popullsia [105]	Zonë urbane (%)	Zonë e punueshme (%)	Zonë e ujitur (%)	Kultura të përhershme (%)	Kullota (%)	Pyje (%)	Zona natyrore	Trupa ujorë	Ujëra detare
ISH0	213	1279	4.21	1.56	51,816	10.11	3.31	2.44	51.26	2.77	12.99	16.74	0.31	0.07
ISH1	286	1351	4.99	1.84	683,373	29.78	2.51	0.00	31.00	6.08	12.96	16.45	1.23	0.00
ISH2	51.6	1749	1.08	0.41	531	0.00	0.00	0.00	22.29	0.00	27.89	49.26	0.57	0.00
ISH3	94.4	1795	3.28	2.02	852	0.00	0.00	0.00	21.03	1.51	27.94	45.05	4.47	0.00
ISH4	80.7	1578	3.21	2.16	591	0.00	0.00	0.00	13.72	0.00	45.47	40.81	0.00	0.00
Gjithsej	726	1441	16.77	7.99	737,163									

[105] Bazuar te të dhënat e Censusit të 2011-s, parashikimi i INSTAT-it për 2019-n në nivel bashkie dhe përllogaritjet e ponderuara të GIS-it të popullsisë urbane dhe rurale të nënbaseneve

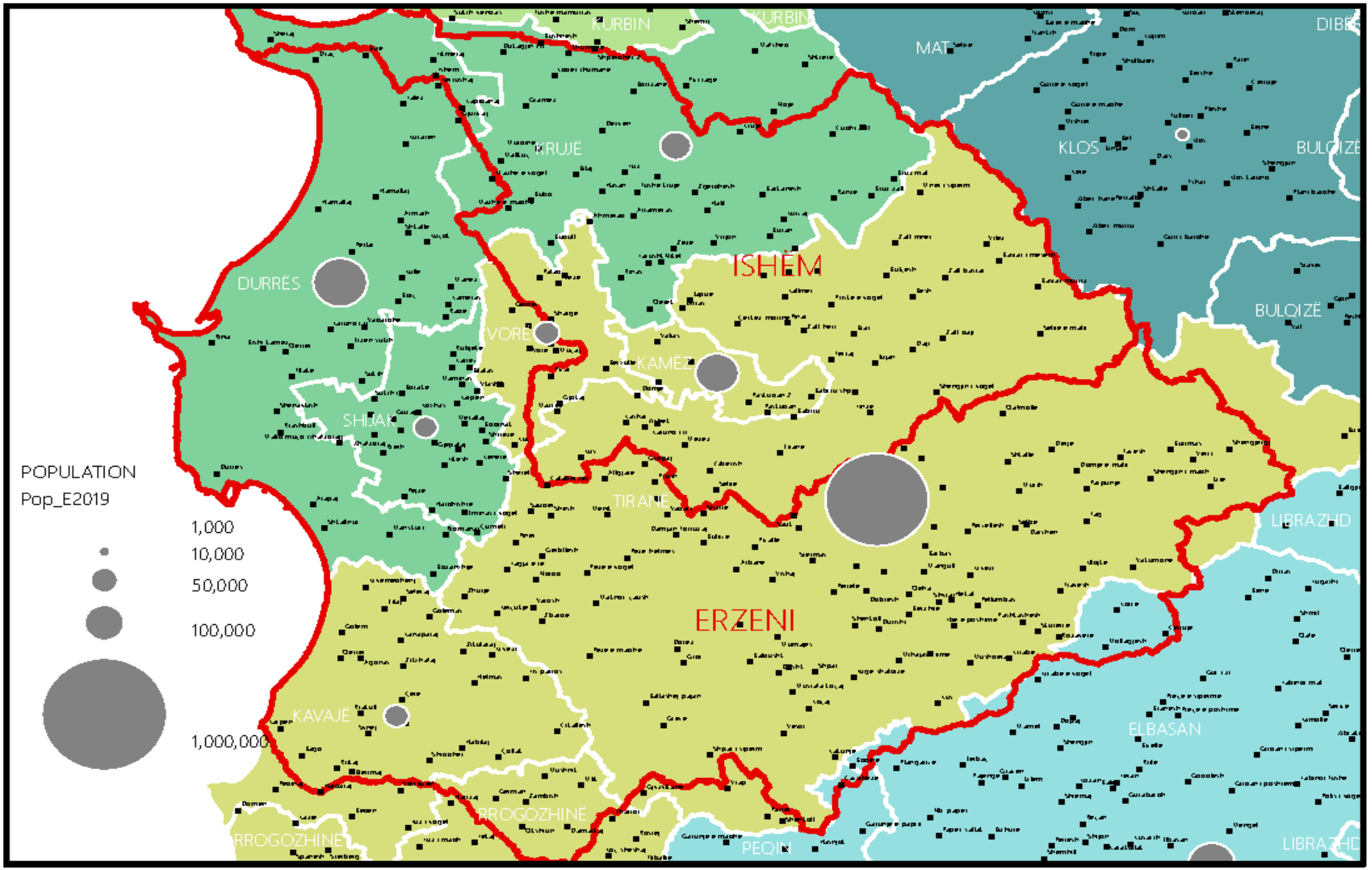
Harta 4-3 – Nënbasenet dhe përdorimi i tokës

Harta 4-4 – Infrastruktura Kryesore e Përdorimit të Ujit në Basenin e Lumit Ishëm

Harta 4-5 – Populllsia sipas rajoneve administrative dhe aglomerateve kryesore të basenit ujor

5 Karakterizimi dhe Përvijimi i Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

5.1 Vështrim i përgjithshëm

5.1.1 Bashkimi Evropian

DKU-ja përcakton një kornizë ligjore për mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore të brendshme, ujërave kalimtare, ujërave bregdetare dhe ujërave nëntokësore. Suksesi i zbatimit të Direktivës në arritjen e këtij qëllimi dhe objektivave përkatëse matet kryesisht nga statusi i "trupave ujorë". Për këtë arsye, trupat ujorë janë njësi themelore që duhen përdorur për analizën, raportimin dhe vlerësimin e përputhshmërisë me objektivat mjedisore kryesore të Direktivës[106]. Çdo trup ujor duhet të jetë nën-njësi koherente në basenin ujor (ose rajonin e basenit ujor) për të cilin gjejnë zbatim objektivat mjedisore të Direktivës. Prandaj, qëllimi kryesor i identifikimit të trupave ujorë është vlerësimi dhe krahasimi i saktë i statusit me objektivat mjedisore, pra nëpërmjet programeve të monitorimit, trupi ujor duhet klasifikuar në një klasë të vetme të statusit ekologjik me saktësinë dhe precizionin e duhur.

5.2 Kategorizimi dhe Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

5.2.1 Kategoritë e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

Procedura për karakterizimin e trupave ujorë përcaktohet qartësisht në DKU[107]. Trupat ujorë sipërfaqësorë brenda rajonit të basenit ujor duhen klasifikuar në një prej këtyre kategorive të trupave ujorë sipërfaqësorë: lumenj, liqene, ujëra kalimtarë, ujëra bregdetare, ose trupa ujorë artificialë dhe trupa ujorë tepër të modifikuar. Secila prej këtyre kategorive duhet identifikuar dhe raportuar më vete, brenda kuadrit të PMBU-së.

Trupat ujorë lumorë përkufizohen në Nenin 2(4) të DKU-së si trupa ujorë të brendshëm që rrjedhin kryesisht në sipërfaqe të tokës, por që një pjesë e gjatësisë së tyre mund të rrjedhë edhe nën tokë.

Liqenet përkufizohen në Nenin 2(5) të DKU-së si ujëra të brendshme të ndenjura.

Ujërat kalimtarë përkufizohen në nenin 2(6) të DKU-së si trupa ujorë sipërfaqësorë në afërsi të grykëderdhjeve të lumenjve, që janë pjesërisht me karakter të kripur, si rezultat i afërsisë së tyre me ujërat bregdetare, por që ndikohen kryesisht nga rrjedhat e ujërave të ëmbla për sa i përket regjimit të rrjedhës apo kripësisë. Ujërat kalimtarë karakterizohen zakonisht nga veçoritë e tyre morfologjike dhe kimike, lidhur me përmasat dhe natyrën e lumenjve që rrjedhin në to.

Trupat ujorë bregdetarë përkufizohen në Nenin 2(7) të DKU-së, dhe shtrihen 1 milje nautike (1852 m) nga kepi tokësor.[108] Të gjithë trupat ujorë të përkohshëm dhe bregdetarë në Shqipëri gjenden brenda Ekorajonit 6 (Deti Mesdhe).

Trupat ujorë artificialë dhe *tepër të modifikuar* përkufizohen në nenin 2(8) dhe (9) të DKU-së. Në këto kushte, DKU-ja i lejon Shtetet Anëtare që t'i identifikojnë dhe shpallin trupat ujorë artificialë (TUA) dhe trupat ujorë tepër të modifikuar (TUTM) sipas nenit 4(3) të DKU-së. Shpallja dhe arsyetimi përkatës përmenden në mënyrë specifike në planet e menaxhimit të basenit ujor .

Domethënia dhe rëndësia e shpalljes së këtyre tipave të trupave ujorë për objektivat mjedisore të PMBU-së ka të bëjë pikërisht me faktin se TUTM-të janë trupa ujorë mjaft individualë që, për shkak të ndryshimeve fizike nga veprimtaria njerëzore, ndryshojnë thelbësisht në karakter dhe si rrjedhojë nuk mund ta arrijnë "statusin e mirë ekologjik" (SME). Vendosja e objektivave mjedisore më pak shtrënguese për këto trupa ujorë (raste përjashtime) përcaktohen në nenet 4(4) dhe 95) të DKU-së.

Duke qenë se cilësia ekologjike e ujit të TUA-ve dhe TUTM-ve vlerësohet në lidhje me kategorinë "fillestare", ne do i konsiderojmë TUA-të dhe TUTM-të si një formë e veçantë e një prej kategorive të tjera. Kjo do të thotë se

---

[106] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues i CIS-it Nr. 2, Identifikimi i Trupave Ujorë

[107] Komisioni Evropian - Direktiva 2000/60/KE - Shtojca II

[108] Vija bregdetare tejet e thyer mund të vizatohet si vijë drejtvizore. Dokumenti Udhëzues Nr.5, DKU CIS

çdo trup ujor karakterizohet (i) si një prej kategorive: lum, liqen, ujëra kalimtare ose ujëra bregdetare; dhe (ii) si një prej formave: tepër i modifikuar, artificial, natyror.

5.2.2 Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

Për secilën prej kategorive të ujërave sipërfaqësore, duhet të bëhet dallimi midis trupave ujorë sipërfaqësorë brenda rajonit të basenit ujor sipas tipologjisë. Këto lloje përkufizohen duke përdorur ose 'Sistemin A', ose 'Sistemin B' të DKU-së (Shtojca II). Në këtë plan, u zbatua procedura e Sistemit A.

Në thelbin konceptual të qasjes së "statusit ekologjik" të DKU-së qëndron pikërisht kodimi i llojit të trupave ujorë. Objektivi parësor është të arrihet të paktën "Statusi i Mirë" (përkufizuar si statusi i mirë ekologjik dhe kimik) për çdo trup ujor (Seksioni 8). Rrjedhimisht, për të përcaktuar statusin aktual ose ekzistues të trupit ujor x, duhet krahasuar me një "kusht reference" (kushte plotësisht natyrore) për atë lloj të trupit ujor. Ç'është më kryesorja, LLOJET e ndryshme të trupave ujorë qoftë edhe brenda po të njëjtës KATEGORI (p.sh lumenj) kanë kushte të ndryshme reference. Sa më i madh të jetë devijimi i gjendjes së trupit ujor nga kushtet e referencës, aq më i madh është ndikimi në përcaktimin e statusit përkatës.

Kushtet plotësisht natyrore (referencë) për pjesën më të madhe të trupave ujorë, përcaktuar përmes gjykimit të ekspertëve, varen kryesisht nga tre përshkrues hidro-ekologjik parësorë:

- *Lartësia* - ky parametër ndikon më së shumti regjimet e temperaturave ditore, sezonale dhe vjetore të ekosistemeve ujore.
- *Përmasa* - ky parametër (p.sh zona ujëmbledhëse e trupit ujor lumor ose sipërfaqja e trupit ujor liqenor) ka ndikime mjaft komplekse, por ndikimet më të dukshme vërehen te sasia e ujit brenda ekosistemit ujor (magnituda e prurjes ose depozitimit), prurja sezonale ose regjimi i depozitimit, si dhe me shumë gjasa te habitati i ekosistemit dhe vazhdimësisë së tij.
- *Gjeologjia* - ky parametër ndikon më së shumti kiminë e ujërave pritëse ndaj ka ndikim të drejtpërdrejtë dhe të madh te llojet ujore të përshtatura veçanërisht ndaj këtyre kushteve fiziko-kimike. Ndikimet parësore gjeokimike mund të ndahen në formacione gjeologjike gëlqerore (karbonati), silicore (silice) ose organike (humike).

Për të garantuar qëndrueshmërinë e analizimit dhe raportimit të kushteve të referencës së statusit ekologjik për Shtetet Anëtare, po zbatohet prej shumë vitesh tashmë procesi i 'ndër-kalibrimit' (duke përdorur edhe Sistemin A edhe Sistemin B). Puna e kryer së fundi mbi këtë çështje për ripërkufizimin e tipologjive të gjera për lumenjtë dhe liqenet europiane përafrohet më mirë me llojet e gjera të ndërkalibrimit evropian, ndaj është miratuar në kuadër të kësaj PMBU-je[109].

Sipas Shtojcës II, 1.1.v të D-së, diferencimi i tipologjisë për trupat ujorë artificialë (TUA) dhe tepër të modifikuar (TUTM) duhet kryer në përputhje me përshkruesit për cilëndo kategori të ujërave sipërfaqësore natyrore që ngjason më tepër me TUA-në apo TUTM-në në fjalë. Në mënyrë të ngjashme, elementet e cilësisë duhet të jenë ato që gjejnë zbatim për çdo kategori të ujërave sipërfaqësore natyrore që ngjasojnë më tepër me TUA-n apo TUTM-në (DKU, Shtojca 1.1.5). Kjo do të thotë se rezervuarët e krijuar përmes ndërtimit të digave në lumenj mund të kategorizohen si lumenj tepër të modifikuar, por duhet të klasifikohen në lloje dhe vlerësuar duke përdorur elementet dhe mjetet e duhura për liqenet, pasi liqenet janë një kategori e ujërave sipërfaqësore natyrore me të cilët rezervuarët kanë ngjashmëri të madhe.

5.2.3 Tipologjia e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Ndikon Përvijimin

Përvijimi i trupave ujorë (përcaktimi i ndarjeve të sakta gjeografike brenda lumenjve, liqeneve, ujërave nëntokësore në elemente më të vogla) përshkruhet në seksionin 5.4 dhe përbën fazën e tretë të procesit të karakterizimit. Për sa i përket klasave tipologjike, duke qenë se ndryshimet në tipologjinë e trupit ujor ka shumë të ngjarë që të lidhen me një ndryshim të kushteve të referencës, dhe se kushtet e referencës duhet të zbatohen

[109]Shkenca e Mjedisit Total - Tipologji e re e gjerë për lumenjtë dhe liqenet në Evropë: Kryerja dhe zbatimi i vlerësimeve mjedisore në shkallë të gjerë, Elsevier, 2019

në mënyrë të njëtrajtshme për atë trup ujor individual, rrjedh që ndryshimi i tipologjisë të trupit ujor duhet të sjellë ndryshim edhe në përcaktimin e kufijve të atij trupi ujor të përvijuar.

Për shembull, për një trup ujor lumor të ngjashëm të së njëjtës klasë dhe gjeologji me zonën ujëmbledhëse, kalimi nga lartësi e madhe (> 800 m) në lartësi mesatare (> 200 < 800 m) do të kërkonte ndarje në dy trupa ujorë për të pasqyruar kushtet e ndryshme të referencës (dhe mundësisht, statusin aktual). Thënë më thjesht, trupi ujor i përvijuar nuk duhet t'i kalojë kufijtë tipologjikë, që përkufizohen nga lartësia, përmasa dhe klasat gjeologjike të DKU-së në Shtojcën II.

Lidhur me rastin e veçantë të trupave ujorë artificialë (TUA) ose trupave ujorë tepër të modifikuar (TUTM), kufijtë tipologjikë gjejnë zbatim të njëtrajtshëm edhe për këto kategori. Sipas Shtojcës II të DKU-së, diferencimi i tipologjisë duhet kryer në përputhje me përshkruesit për cilëndo kategori të ujërave sipërfaqësore natyrale që ngjason më së shumti me TUA-në ose TUTM-në në fjalë.

5.2.4 Presionet dhe Ndikimet e Trupit Ujor Sipërfaqësor që Ndikojnë Përvijimin

Përvijimi duhet kryer deri në ato nivele sa për të pasur një përcaktim të saktë të statusit të çdo trupi ujor individual, pa krijuar nën-ndarje të panumërta në trupa ujorë më të vegjël që nuk japin kontribut domethënës kundrejt qëllimeve të Direktivës. Duke qenë se janë të të njëjtit TIPOLOGJI (seksioni 5.2.2), elementet e ngjashme të ujërave sipërfaqësore me të njëjtin status mund të kombinohen në një trup ujor të vetëm, për shembull disa degë të vogla furnizuese në fuqinë e basenit.

Megjithatë, kur trupi ujor i nënshtrohet një presioni të konsiderueshëm (qoftë pikësor, apo të shpërndarë), si p.sh shkarkimet e përqendruara të ujërave të ndotura, atëherë ka të ngjarë që të aplikohet një ndarje të paktën për të veçuar trupat ujorë të rrjedhës së sipërme nga ato në rrjedhën e poshtme të shkarkimit të ndotësve, pasi edhe statusi do të jetë i ndryshëm.

5.3 Koherenca dhe Metodologjia e Përvijimit të Trupave Ujorë

Parimet e bashkim-ndarjes të parashtruara në seksionin 5.2.4 duhet të marrin parasysh jo vetëm statusin aktual, por edhe ndryshimet e mundshme të statusit brenda trupit të vetëm ujor për shkak të presioneve dhe ndikimeve që priten në të ardhmen. Për shembull, zgjerimi urban, veprat e mbrojtjes nga përmbytjet, ofrimi i shërbimit të trajtimit të ujërave të ndotura, hidrocentralet ose sistemet e reja të marrjes dhe shkarkimit të ujit kanë gjasa të ndikojnë në status në pika të ndryshme përgjatë lumit.

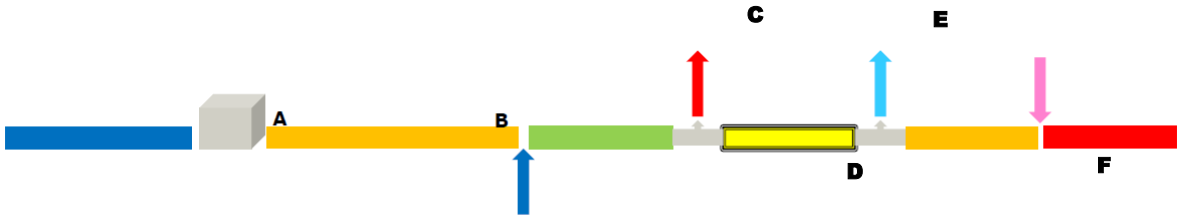
Këto presione pikësore ose të shpërndara mund të tregojnë se trupi ujor i bashkuar aktualisht duhet ndarë në disa trupa ujorë më të vegjël në të ardhmen, në mënyrë që të bëhet një identifikim sa më i saktë i statusit të secilit. Me qëllim menaxhimin efikas të bazës së të dhënave dhe shmangien e ricaktimit të kodeve unike të trupave ujorë (Kodi Evropian i Trupave Ujorë Sipërfaqësorë) [110] preferohet që në disa raste, trupi ujor të mos thjeshtohet më tepër seç duhet, ndonëse karakteristikat dhe statusi i tyre aktual mund të jenë uniform. Ky paralajmërim vlen sidomos kur rritet gjatësia e trupit ujor.

Problematika që haset në Shqipëri është se programet e monitorimit mbikëqyrës të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nuk mjaftojnë për të mbuluar të gjithë trupat ujorë, pra statusi i shumë trupave ujorë të përvijuar nuk njihet. Ky është rasti për planin 2024-2029. Për pasojë, duhet gjykuar se ku mund të ndodhë ndryshimi në status aktualisht ose në të ardhmen për shkak të karakteristikave natyrore ose presioneve antropogjene.

Figura 5-1 ilustron metodologjinë e përdorur të përvijimit. Supozohet se fillimisht kemi të bëjmë me një trup të vetëm lumor të ngjashëm me "Status shumë të mirë". Megjithatë, kur kalojmë nga e majta në të djathtë, hidrocentrali në pikën (A) ndikon ndjeshëm në elementet hidromorfologjike në rrjedhën e poshtme, duke sjellë një përkeqësim të statusit. Ndikimi mund të kompensohet deri në njëfarë shkalle nga hyrja e degës furnizuese në pikën (B), në varësi të relativitetit të prurjes. Nxjerrjet e ujit për industrinë (C), veprat e mbrojtjes nga përmbytjet (D), furnizimi me ujë në nivel bashkie (E) dhe shkarkimi i ujërave të ndotura urbane (F) ndikojnë që të gjitha në një mënyrë tejet komplekse në disa ndryshime të statusit brenda trupit ujor.

[110] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues WISE GIS për Raportimin e të Dhënave Hapësinore për të Dhënat Hapësinore të WISE, Versioni 6.0.6, 2016

Figura 5-1 – Shembull i një Trupi Ujor të Llojit të Ngjashëm me Status të Larmishëm

Në këtë shembull, duhen përvijuar gjashtë trupa ujorë për t'i përmbushur me saktësi kërkesat e DKU-së. Në praktikë, përvijimi i trupave ujorë mund të mos jetë aq kompleks sa ky shembull; rasti më lart është marrë për të treguar se presionet, statusi ose ndikimet aktuale dhe/ose të ardhshme janë që të gjitha faktorë të procesit të përvijimit të trupave ujorë që shkojnë përtej përvijimeve të thjeshta, të cilat vijnë për shkak të kushteve gjeologjike, hidromorfologjike dhe kufitare tipologjike.

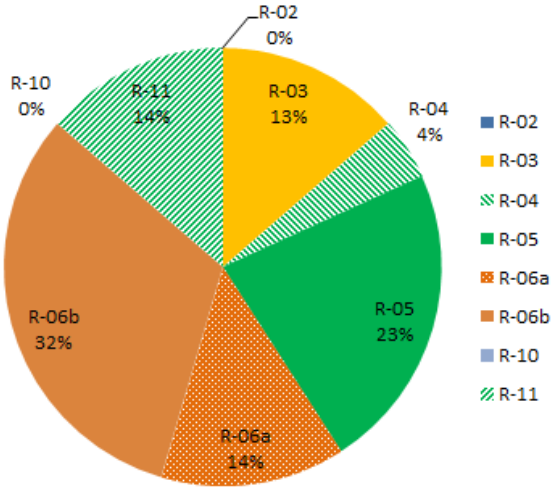
5.4 Trupat Ujorë Sipërfaqësorë në Basenin e Ishmit

5.4.1 Trupat Ujorë Lumorë

Për basenin e Ishmit janë përcaktuar 22 trupa ujorë lumorë (TUL). Këta trupa ujorë janë karakterizuar sipas Sistemit A të Shtojcës II të DKU-së, siç paraqitet në Tabela 5-1. Numrat janë caktuar sipas sistemit Pfafstetter dhe paraqiten në Harta 5-1[111].

Figura 5-2 – Madhësitë e Trupave Ujorë Lumorë sipas Frekuencës – Ishëm

Lloji	Lartësia	Madhësia	Gjeologjia
R-02	<200	Medium-	silicor
R-03	<200	e vogël	silicor
R-04	<200	Medium-	Gëlqeror/l
R-05	<200	e vogël	Gëlqeror/l
R-06a	<200	e vogël	Organik/silicor
R-06b	<200	Medium-	Organik/silicor
R-10	200-	Medium-	Gëlqeror/l
R-11	200-	e vogël	Gëlqeror/l

Procedura e karakterizimit të përdorur në Shqipëri e sheh rëndësinë e regjimit të rrjedhës së lumit si element kritik të kushteve të referencës të llojeve të ndryshme të trupave ujorë. Sipas rastit dhe kur ka të dhëna në dispozicion, Tabela 5-1 paraqet 'regjimin vjetor të prurjes', të përmbledhur, duke përshkruar 'prurjet treguese' për Q_{10}, Q_{50}, Q_{90}, të cilat përkojnë përkatësisht me vlerat e larta, mesatare dhe të ulëta të prurjes[112]. Prurja

[111]Sistemi i përgjithshëm i kodimit të veçorive hidrologjike në Shqipëri (basenet, nënbasenet, trupat ujorë, stacionet e monitorimit etj.) nuk ka qenë në përputhje me qëllimin që prej vitit 2020. Agjencitë kryesore të monitorimit (AMBU, ShGjSh, AKM) nuk përdorin një sistem konsistent ose logjik ndërmjet tyre. PMBU KBU-ja përdor sistemin standard të caktimit të numrave për basenet lumore mbarevropiane, që rrjedh nga sistemi i kodimit të Karakterizimit dhe Modelimit të Ujëmbledhësit (CCM) të JRC-së së KE-së. Zakonisht, kodet e trupave ujorë i marrin 4-6 shifrat e para nga baseni lumor (i njohur edhe si "kodi fillestar"), të cilat pasohen nga numra të tjerë. Për trupat ujorë lumorë është zbatuar me rreptësi sistemi i kodimit Pfafstetter. AMBU-t i kërkohet të punojë sistematikisht për prezantimin e sistemit të kodimit logjik dhe në përputhje me WISE-n në Kadastrën Kombëtare të Burimeve Ujore.

https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/external/ccm-v.2

[112] Vlerat e prurjes janë marrë nga të dhënat e Stacioneve të Monitorimit të Prurjes të përshkruar në Seksionin 4.2, faktorizuar me Zonën. Gjithsesi, këto vlera bazohen te të dhënat e periudhës 1965-1995, ndaj nuk janë të besueshme për analizë aktuale.

mesatare përshkruan prurjen afatgjatë me 50% probabilitet për të ndodhur dhe është treguesi që përfaqëson më mirë 'prurjen mesatare'. Q_{10}, Q_{50} dhe Q_{90} janë 'tregues të prurjes mjedisore'.

Ndryshimet e konsiderueshme të këtyre prurjeve nga kushtet natyrore (p.sh për shkak të depozitimit, devijimit ose mbinxjerrjes së ujit) shërbejnë si tregues i presioneve në trupin ujor dhe me shumë gjasa mund ta reduktojnë statusin ekologjik (shihni seksionin 3.3.5).

Q_{90}-a ka një rëndësi të jashtëzakonshme për kushtet e referencës së prurjes mjedisore. Vlera e raportit Q_{90}/ Q_{50} nga Kurba e Qëndrueshmërisë së Prurjes përfaqëson zakonisht kontributin e ujërave nëntokësore në rrjedhën e lumit, njohur ndryshe edhe si "Indeksi i Prurjes Bazë" (IPB). Në basenet ujore shqiptare, ujërat nëntokësore japin një kontribut vjetor prej të paktën 30% të rrjedhës totale të lumit. Gjatë verës, kur prurjet janë të pakta, ujërat nëntokësore shërbejnë si komponent parësor i rrjedhës. Prandaj, gjatë këtyre periudhave, kontributi i ujërave nëntokësore përbën të gjithë prurjen mjedisore dhe duhet mbrojtur si i tillë. Shkarkimet e ujërave nëntokësore dhe kontributi i tyre në % ndryshon përgjatë vitit, por Q_{90}-a vjetore shërben si vlerë referencë e përafërt.

5.4.2 Trupat Ujorë Liqenorë

Edhe trupat ujorë liqenorë të basenit të Ishmit karakterizohen sipas DKU-së, Shtojca II, Sistemi A. Përdoren po të njëjtët përshkrues të tipologjisë si për lumenjtë, përkatësisht lartësia, gjeologjia, përmasat e liqenit dhe thellësia. Minimumi normal i sipërfaqes së një liqeni është 0.5 km² (DKU, Shtojca II, 1.2.2). Megjithatë, duke qenë se shumë rezervuarë apo trupa ujorë liqenorë në Shqipëri nuk janë monitoruar më parë, në këtë hartim të parë të PMBU-së së Ishmit, janë përfshirë katër trupa ujorë < 0.5 km².

Duke qenë se në Shqipëri ka shumë trupa ujorë liqenorë që veprojnë si rezervuarë hidrocentralesh, raportimi sipas Sistemit A për Shqipërinë përfshin parametrin e thellësisë Δ, që përshkruan luhatjet tipike vjetore të nivelit të ujit, që ndikon ndjeshëm në morfologjinë e habitatit.

Për basenin e Ishmit janë përcaktuar 4 trupa ujorë lumorë (TUL). Për basenin e Ishmit janë identifikuar 4 trupa ujorë liqenorë (TULQ). Këtu përshihet edhe rezervuari ujësjellës publik i Bovillës, i cili përdoret nga ujësjellësi Tiranë. Karakterizimi i këtyre trupave ujorë paraqitet në tabelën Tabela 5-2 dhe Harta 5-1.

Zakonisht, liqenet/rezervuarët e basenit të Ishmit janë të vegjël (< 1 km²), me lartësi të vogël dhe origjinë silicore. Përjashtim bën rezervuari i Bovillës (4.07 km², 78 Mm³), i krijuar në vitin 1998 përmes ndërtimit të digës në lumin Tërkuzë. Baseni ujor kontribues (ISH3) është 94.4 km², me gjeologji të përzier silicore dhe gëlqerore (shihni Harta 4-2). Rezervuari i Bovillës karakterizohet nga luhatje të mëdha (7-10 m) të nivelit të ujit sezonal, pasi përdoret kryesisht për furnizim me ujë të pijshëm. Një tjetër pikë për t'u vërejtur është Indeksi jashtëzakonisht i lartë i Prurjes Bazë (IPB) për nënbasenin ISH3 (0.71), i cili tregon se 70% e prurjes në dalje të ujëmbledhësit (në Bovillë) vjen nga shkarkimet e ujërave nëntokësore.

Asnjë prej TULQ-ve në basenin e Ishmit nuk është matur dhe monitoruar, ndaj regjimi i prurjes në hyrje nuk dihet. Përjashtim bën rezervuari i Bovillës, ku të dhënat historike (1951-1987) tregojnë një prurje mesatar vjetor në hyrje prej 3.3 m³/s[113].

5.4.3 Ujërat e Përkohshme

Ujërat kalimtare janë trupa ujorë sipërfaqësorë në afërsi të grykëderdhjeve të lumenjve në det, që janë pjesërisht me karakter të kripur, si rezultat i afërsisë së tyre me ujërat bregdetare, por që kryesisht ndikohen nga rrjedhat me ujëra të ëmbla (DKU, neni 2(6)).

Ujërat e përkohshme në Shqipëri nuk janë përvijuar më parë në PMBU dhe nuk ka asnjë kusht referencë për to. Në PMBU-në e Ishmit, kufiri midis trupit ujor lumor dhe trupit ujor të përkohshëm në rrjedhën e poshtme është përllogaritur përmes matjeve të përcjellshmërisë elektrike të lumit që tregon nivelin e kripësisë, të kryera gjatë fushatës së kampionimit të PMBU-së (shihni seksionin 8.3). Për basenin e Ishmit është identifikuar vetëm një trup ujor i përkohshëm. Këta trupa ujorë janë karakterizuar në përputhje me Sistemin A të DKU-së, Shtojca II, dhe paraqiten në Tabelën 5-3 dhe Hartën 5-1.

[107] Dokumentacioni i mbajtur nga Ujësjellësi Tiranë. Që prej vitit 1990, fluksi në hyrje ka shumë të ngjarë që të jetë ndikuar nga ndryshimi klimatik.

EMRI I LIQENIT	LOKAL NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	LARTËSIA mmnd	ZONA km²	LLOJI I GJEOLOGJISË	TIPOLOGJIA KODI I BE-SË	THELLËSIA m	Forma	GJATËSIA km	Δ NIVELI m	REGJIMI I PRURJES HYRËSE AKTUALE			
											Q10	**Q50**	**Q90**	**BFI**
Bovilla	ISH3	LW351401	317	4.068	Gëlqeror/I përzier	L-14	45	Artificial	3.9	10	4.35	3.28	2.32	0.71
Qyteti	ISH1	LW351402	116	0.406	silicor	L-15		Artificial			0.21	0.06	0.03	0.50
Çerkezë	ISH1	LW351403	94	0.590	silicor	L-13		Artificial			0.63	0.18	0.09	0.50
Tapizë	ISH1	LW351404	46	0.651	silicor	L-13		Artificial			1.323	0.378	0.189	0.50

Tabela 5-3

5.4.4 Trupat Ujorë Bregdetarë

Gjatë përcaktimit të shtrirjes së ujërave bregdetare në një rajon të basenit ujor, objektivi është që të sigurohemi se ujërat bregdetare t'i caktohen sipas njësisë së menaxhimit më të afërt ose më të përshtatshme nga pikëpamja natyrore për të minimizuar ndarjen e panevojshme të trupave ujorë bregdetarë.

Lagunat bregdetare (të pranishme në basenin ujor të Ishmit) mund të jenë ose ujëra bregdetare ose kalimtarë, në varësi të faktit nëse laguna përkon me përkufizimin e ujërave të përkohshme në Direktivë sipas nenit 2(6) të DKU-së. Për basenin e Ishmit është identifikuar vetëm një trup ujor bregdetar. Këta trupa ujorë janë karakterizuar në përputhje me Sistemin A të DKU-së, Shtojca II dhe paraqiten në Tabelën 5-4.

EMRI I TRUPIT KALIMTAR	LOKAL NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA	GJATËSIA	KRIPËSIA MESATARE VJETORE	PËRCJELLSHMËRIA ELEKTRIKE	BATICA MESATARE DIAPAZONI	TEMPERATURA MESATARE E UJIT	TURBULLIRA	
Ishëm	ISH0	TË351411	Natural	2.8						

Tabela 5-4

5.4.5 Trupat Ujorë Tepër të Modifikuar dhe Trupat Ujorë Artificialë

Sipas nenit 4(3) të DKU-së, TUTM-të janë trupa ujorë natyrorë që, për shkak të ndryshimeve fizike nga veprimtaria njerëzore, ndryshojnë thelbësisht në karakter dhe për rrjedhojë nuk mund ta arrijnë "statusin e mirë ekologjik" (SME). Në vend të statusit të mirë ekologjik, objektivi mjedisor për TUTM-të dhe TUA-të është potenciali i mirë ekologjik (PME). TUA-të ndryshojnë nga TUTM-të nga fakti se trupi ujor artificial është krijuar në një vend ku nuk ka ekzistuar më parë. Elementet e vogla të ujërave sipërfaqësore (pellgjet e përkohshme, përrenjtë etj) mund të shpërfillen[114].

Neni 2(9) i DKU-së i përcakton TUTM-të si:

- Trupa të ndryshuar fizikisht - p.sh diga, rezervuarë, kanalizime, vepra të mbrojtjes nga përmbytjet etj.
- Trupa me ndryshime të ndjeshme në karakter - ç'është më e rëndësishmja këtu përfshihen edhe ndryshimet e regjimit të prurjes

[114] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues i CIS-it Nr. 4, Identifikimi dhe Përcaktimi i Trupave Ujorë Tepër të Modifikuar (3.1.2)

- Sipas kritereve të Nenit 4(3) - ndryshimet e trupit ujor për të arritur SME-në do të ndikojnë negativisht në veprimtaritë për të cilat janë krijuar TUTM-të, ose objektivat e vendosura për shkak të modifikimeve nuk mund të arrihen për arsye të realizueshmërisë teknike ose kostove disproporcionale përmes mjeteve të tjera mjedisore më të mira.

Për basenin e Ishmit janë identifikuar 8 TUA ose TUTM të kategorive të ndryshme. Këta trupa ujorë janë karakterizuar në përputhje me Sistemin A të DKU-së, Shtojca II, dhe paraqiten në Tabela 5-1 dhe Tabela 5-2. Kodet janë caktuar sipas sistemit Pfafstetter dhe paraqiten në Harta 5-1.

TUTM-të dhe TUA-të përfshihen në Tabelat e karakterizimit për trupat ujorë me të cilët ngjasojnë më së shumti, pasi kështu përcaktohet potenciali ekologjik i TUTM-së/TUA-së (Kapitulli 10).

Tabela 5-1 Baseni ujor i Ishmit, Karakterizimi i Trupit Ujor, Kategoria e LUMENJVE

EMRI I LUMIT	**LOKAL** NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË (RW)	LARTËSIA mmnd	ZONA km²	LLOJI I GJEOLOGJISË	TIPOLOGJIA KODI I BE-SË	FORMA E LUMIT	GJATËSIA km	GJERËSIA m	REGJIMI I PRURJES AKTUALE			
										Q10	**Q50**	**Q90**	**IPB**
Ishëm	ISH0	351413	<200	693	Organik + Silicor	R-06b	Natural	23.8	21	33.53	15.97	7.61	0.48
Zezë	ISH0	351421	<200	100	Gëlqeror + Përzier	R-04	Natural	4.1	11	5.48	1.88	0.72	0.38
Zezë	ISH0	351422	<200	28	Gëlqeror + Përzier	R-05	Natural	17.5	7	1.53	0.53	0.20	0.38
Zezë	ISH0	351423	<200	65.5	Gëlqeror + Përzier	R-05	Natural	7.1	28	3.95	1.35	0.52	0.38
Zezë	ISH0	351425	<200	51.7	Gëlqeror + Përzier	R-05	Natural	6.9	55	3.16	1.08	0.41	0.38
Zezë	ISH0	351427	>200<800	32.1	Gëlqeror + Përzier	R-11	Natural	8.4	19	2.18	0.75	0.29	0.38
Ishëm	ISH0	35143	<200	474	Organik + Silicor	R-06b	Natural	6.7	22	28.05	14.09	6.89	0.49
Terkuza	ISH1	351441	<200	176	Organik + Silicor	R-06b	Natural	13.3	28	7.67	4.82	3.07	0.64
Terkuza	ISH1	351443	<200	129	Organik + Silicor	R-06b	TUTM	13.8	60	6.85	3.89	2.54	0.65
Terkuza	ISH3	351444	>200<800	15.2	Gëlqeror + Përzier	R-11	Natural	3	66	1.14	0.76	0.49	0.64
Terkuza	ISH3	351445	>200<800	40.7	Gëlqeror + Përzier	R-11	Natural	7.4	88	2.99	1.99	1.28	0.64
Tiranë	ISH1	35145	<200	286	Organik + Silicor	R-06b	Natural	8.1	20	20.38	9.27	3.82	0.41
Tiranë	ISH1	35146	<200	31.4	Silicor	R-03	Natural	3.8	4	2.51	1.14	0.47	0.41
Tiranë	ISH1	35147	<200	211.5	Organik + Silicor	R-06b	Natural	7.6	34	17.87	8.13	3.35	0.41
Lana	ISH1	351481	<200	61.8	Silicor	R-03	Natural	4.8	11	1.60	0.86	0.52	0.60
Lana	ISH1	351482	<200	14.1	Silicor	R-03	Natural	3.2	6	0.41	0.22	0.13	0.60
Lana	ISH1	351483	<200	41.5	Organik + Silicor	R-06a	Natural	4.2	10	1.19	0.64	0.39	0.60
Lana	ISH1	351485	<200	31.0	Organik + Silicor	R-06a	TUTM	7.2	7	0.89	0.48	0.29	0.60
Lana	ISH1	351487	>200 <800	9.9	Organik + Silicor	R-06a	Natural	1.8	4	0.31	0.17	0.10	0.60
Tiranë	ISH1	351491	<200	127	Organik + Silicor	R-06b	TUTM	10.1	35	6.22	4.70	3.16	0.67
Tiranë	ISH1	351493	<200	99.2	Gëlqeror + Përzier	R-05	TUTM	6.4	27	5.10	3.85	2.59	0.67
Tiranë	ISH4	351495	>200 <800	80.7	Gëlqeror + Përzier	R-05	Natural	18.4	45	4.25	3.21	2.16	0.67

Tabela 5-2 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e LIQENEVE

EMRI I LIQENIT	LOKAL NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	LARTËSIA mmnd	ZONA km²	LLOJI I GJEOLOGJISË	TIPOLOGJIA KODI I BE-SË	THELLËSIA m	Forma	GJATËSIA km	Δ NIVELI m	REGJIMI I PRURJES HYRËSE AKTUALE			
											Q10	Q50	Q90	BFI
Bovilla	ISH3	LW351401	317	4.068	Gëlqeror/I përzier	L-14	45	Artificial	3.9	10	4.35	3.28	2.32	0.71
Qyteti Tiranë	ISH1	LW351402	116	0.406	silicor	L-15		Artificial			0.21	0.06	0.03	0.50
Çerkezë	ISH1	LW351403	94	0.590	silicor	L-13		Artificial			0.63	0.18	0.09	0.50
Tapizë	ISH1	LW351404	46	0.651	silicor	L-13		Artificial			1.323	0.378	0.189	0.50

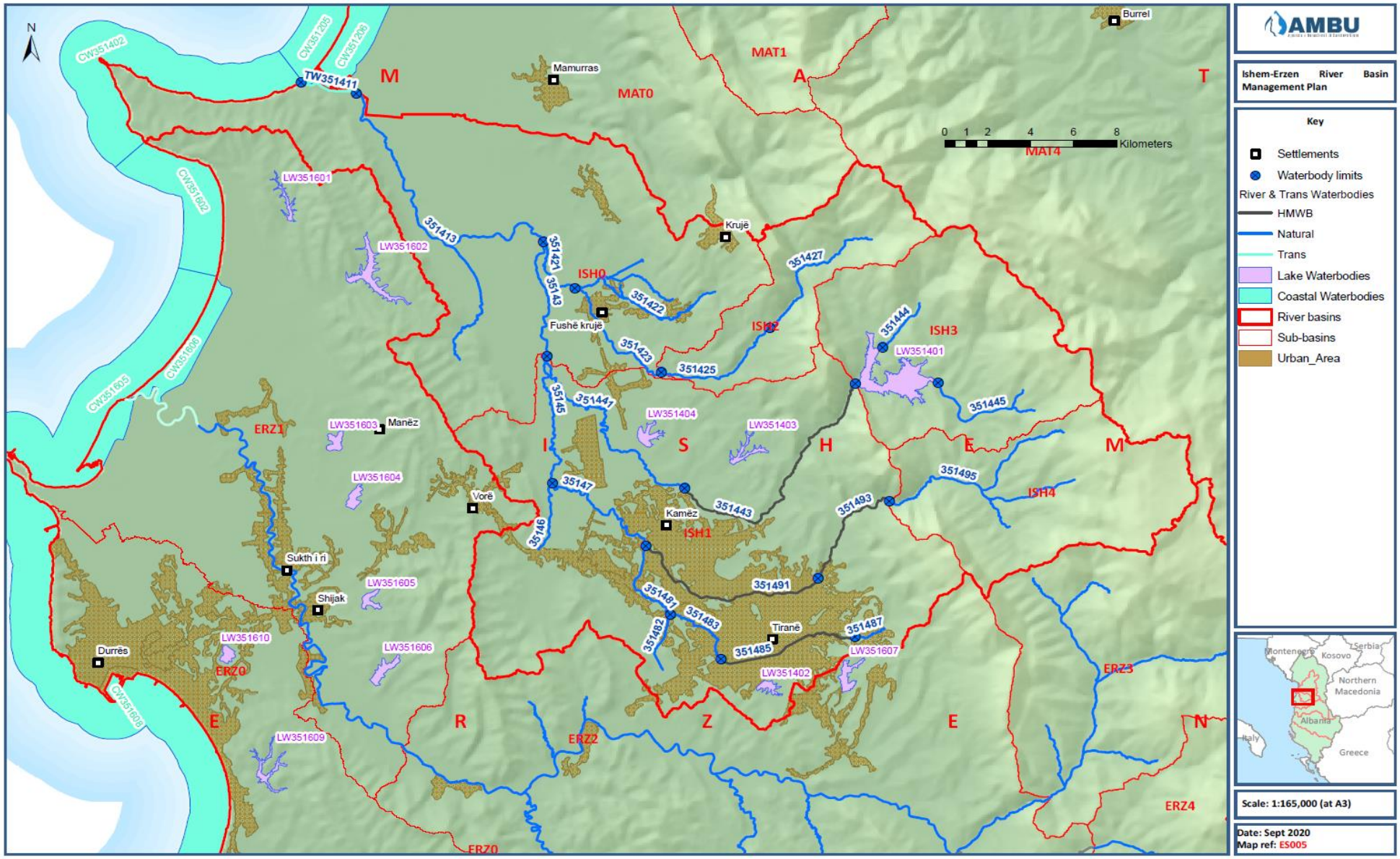
Tabela 5-3 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e Ujërave KALIMTARE

EMRI I TRUPIT KALIMTAR	LOKAL NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA	GJATËSIA	KRIPËSIA MESATARE VJETORE	PËRCJELLSHMËRIA ELEKTRIKE	BATICA MESATARE DIAPAZONI	TEMPERATURA MESATARE E UJIT	TURBULLIRA	
Ishëm	ISH0	TË351411	Natural	2.8						

Tabela 5-4 – Karakterizimi i Trupave Ujorë – Kategoria e Ujërave BREGDETARE

EMRI I TRUPIT BREGDETAR	LOKAL NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA	GJATËSIA	KRIPËSIA MESATARE VJETORE	THELLËSIA MESATARE	BATICA MESATARE DIAPAZONI	TEMPERATURA MESATARE E UJIT	TURBULLIRA	
Luka Rodini	ISH0	CW351402	Natyror (bregdet)	15.0						

Harta 5-1 – Kategoria dhe Përvijimi i Trupit Ujor Sipërfaqësor

6 Karakterizimi dhe Përvijimi i Trupave Ujorë Nëntokësorë

6.1 Vështrim i përgjithshëm

Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor duhet të paraqesë karakterizimin fillestar të të gjithë trupave ujorë nëntokësorë për të vlerësuar përdorimet e tyre dhe shkallën në të cilën ata rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore, përkatësisht statusin e mirë sasior dhe atë kimik. Këto trupa ujorë nëntokësorë të identifikuar si në risk për të mos arritur objektivat mjedisore kërkojnë karakterizim dhe hetim të mëtejshëm për të bërë një vlerësim më të saktë të domethënies së këtij risku dhe identifikuar masat e kërkuara.

6.1.1 Shqipëri

Autoriteti kompetent në Shqipëri për identifikimin dhe raportimin e burimeve të ujërave nëntokësore, tendencat dhe ndikimet është Shërbimi Shqiptar Gjeologjik (ShGjSh). Aktivitetet e ShGjSh-së lidhen ngushtësisht me ato të AKM-së (përmes monitorimit dhe raportimit) dhe AMBU-së (përmes dhënies së lejeve dhe shpërndarjes së burimeve ujore).

6.1.2 Bashkimi Evropian

Qëllimi kryesor i DKU-së është të parandalojë përkeqësimin e mëtejshëm dhe të përmirësojë statusin e ekosistemeve ujore lidhur me nevojat e tyre për ujë, si dhe ekosistemet tokësore që varen drejtpërdrejt nga ekosistemet ujore. Objektivi i mbrojtjes dhe përmirësimit të statusit të mirë të ujërave nëntokësore është hartuar në mënyrë të tillë që të arrihet ky qëllim. Kërkesat për identifikimin dhe vlerësimin e ujërave nëntokësore përafrohen ngushtësisht me objektivat e Direktivës 2006/118/KE[115] dhe Direktivës 91/676/KEE[116]. Kjo Direktivë përcakton regjimin që vendos standardet e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe masat për parandalimin ose kufizimin e ndotësve që depërtojnë në ujëra nëntokësore.

6.2 Kategorizimi dhe Tipologjia e Trupave Ujorë Nëntokësorë

6.2.1 Kategoritë e Trupave Ujorë Nëntokësorë

Ujërat nëntokësore 'nuk kategorizohen njësoj si ujërat sipërfaqësore', pasi konsiderohen si element individual. Megjithatë, ka disa dallime mjaft të rëndësishme midis ujërave nëntokësore të përgjithshme (i gjithë uji poshtë sipërfaqes së tokës), akuiferëve (shtresa me depërtueshmëri të mjaftueshme për të lejuar nxjerrjen e sasive të konsiderueshme të ujit) dhe trupave ujorë nëntokësorë (volume të ndryshme ose të përvijuara ose zona me ujëra nëntokësore brenda akuiferëve të njohur).

Testi i Direktivës Kuadër të Ujit për të provuar nëse trupi ujor nëntokësor ka potencialin e mjaftueshëm për t'u sjellë si akuifer varet nga dy kritere:

a) A mjafton burimi për të ofruar ujë në sasi > 10 m³/ditë ose për 50 persona?
b) A do të ndikonte nxjerrja e ujit nga burimi i ujërave nëntokësore në statusin ekologjik të një trupi ujor sipërfaqësor apo një ekosistemi të varur prej tij?

Përmasa minimale e një trupi ujor nëntokësor është normalisht 10 km², sipërfaqe kjo që është vendosur për t'u përshtatur me zonën minimale ujëmbledhëse të trupit ujor sipërfaqësor të përcaktuar në DKU, Shtojca II (1.2.1). Njësitë më të vogla janë të volitshme nëse trupi ujor nëntokësor kërkon menaxhim të veçantë për sa i përket mbrojtjes së një ekosistemi të varur ose furnizimeve të lokalizuara të ujit të pijshëm për më shumë se 50 persona. (Në shtojcën për ujërat nëntokësor jepet përkufizimi dhe skema sipas DKU).

[115] Komisioni Evropian - Direktiva 2006/118/KE për mbrojtjen e ujërave nëntokësore kundër ndotjes dhe degradimit, ndryshuar me Direktivën 2014/80/EU

[116] Komisioni Evropian, Direktiva 91/676/EEC për mbrojtjen e ujërave kundër ndotjes së shkaktuar nga nitratet që vijnë nga burimet bujqësore

6.2.2 Llojet e Trupit Ujor Nëntokësor dhe Përvijimi Bazë

Praktika më e mirë ndërkombëtare bën një dallim midis akuiferëve në varësi të potencialit të burimit të tyre. Zakonisht, ato ndahen në a) akuiferë parësorë b) akuiferë dytësorë c) shtresa joproduktive. Këto dallime pranohen gjerësisht në tipologjinë e DKU-së për ujërat nëntokësore, ku ujërat nëntokësore klasifikohen sipas tetë llojeve parësore. Është e mundur dhe e lejueshme që një akuifer i tërë të mund të formojë edhe një trup ujor të vetëm nëntokësor, por vetëm nëse është krejtësisht homogjen për sa i përket veçorive hidraulike, variacioneve të kimisë natyrore, presioneve dhe ndikimeve.

Poshtë kritereve të nivelit të lartë të potencialit të burimit të ujërave nëntokësore, përvijimi i mëtejshëm i akuiferëve në trupa ujorë individualë duhet të marrë parasysh:

- Ndarjet e rrjedhës së ujërave nëntokësore, duke përdorur Ujëmbledhësit e ujërave sipërfaqësore dhe kufijtë gjeologjikë si pika të përafërta ku informacioni është i kufizuar.
- Variacionet kimike natyrore, ku vendosin një limit për vlerën e nxjerrjes së ujit të pijshëm nga burimi, ose ku ndikojnë në ndjeshmërinë ndaj dhe në menaxhimin e presioneve.

Tabela 6-1– Llojet Kryesore të Ujërave Nëntokësore në Shqipëri, Raportimi

SHQIPËRI KODI	RAPORTIMI I SHQIPËRISË FORMACIONI GJEOLOGJIK [117]	RAPORTIMI EKUIVALENT ME WISE FORMACIONI GJEOLOGJIK [118]
1	Poroze - produktivitet i lartë	Poroze - shumë produktive
2	Poroze - produktivitet mesatar	Poroze - mesatarisht produktive
3	Poroze - produktivitet i ulët	Poroze - mesatarisht produktive
4	Poroze - produktivitet i lartë	Akuiferë me fizura dhe karstike - shumë produktive
5	Frakturuar - produktivitet mesatar	Akuiferë me fizura - mesatarisht produktive
6	Frakturuar - produktivitet i ulët	Akuiferë me fizura - mesatarisht produktive
7	Jo-akuiferë	Akuiferë të parëndësishëm - ujëra nëntokësore të kufizuara
8	I padisponueshëm ose i panjohur	I panjohur

6.2.3 Përvijimi i Ndikuar nga Horizontet e Trupit Ujor Nëntokësor

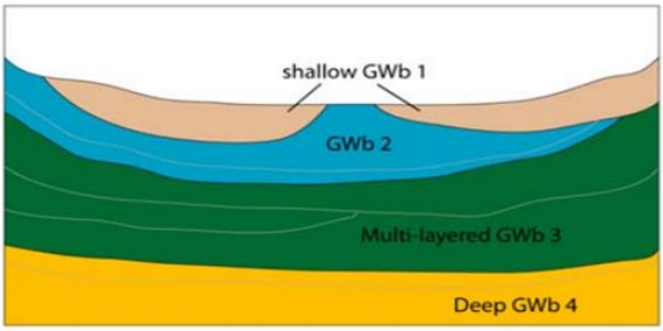
Sistemi shqiptar e bën dallimin mes akuiferëve në varësi të produktivitetit: i lartë (10 – 100 l/s) dhe shumë i lartë (> 100 l/s) janë baras me kategorinë WISE “shumë produktivë”; mesatar (1 – 10 l/s) dhe i ulët (0.1 – 1 l/s) janë baras me kategorinë WISE “mesatarisht produktivë”; shumë i ulët (<0.1 l/s) është baras me kategorinë WISE “jo-akuifer”.

Formacionet gjeologjike (duke përfshirë akuiferët) gjenden në tre dimensione dhe zakonisht përmbajnë karakteristika gjeologjike komplekse të cilat mund të ndikojnë në a) rendimentin e trupave ujorë individualë b) cenueshmërinë ndaj presioneve të ndotjes c) lidhjen me sistemet e ujërave sipërfaqësore.

Figura 6-1- Ilustrimi i Trupave Ujorë të Shumtë brenda një Akuiferi të Vetëm

[117] Shërbimi Gjeologjik Shqiptar – Harta Hidrologjike 1:200 000 e Shqipërisë, 2015. Tabulimet e llojeve të akuiferëve në raportimin e Shqipërisë është në përputhje me hartën 1:200 000 dhe dosjet GIS .shp. Për përvijimin e llojeve janë përdorur përkufizimet e GIS .shp për llojin.

[118] DKU– Dokumenti Udhëzues i Raportimit WISE GIS 2016 – skema GWB – elementi i skemës – *Formacioni Gjeologjik*

Sistemi shqiptar e bën dallimin mes akuiferëve në varësi të produktivitetit: i lartë (10 – 100 l/s) dhe shumë i lartë (> 100 l/s) janë baras me kategorinë WISE “shumë produktivë”; mesatar (1 – 10 l/s) dhe i ulët (0.1 – 1 l/s) janë baras me kategorinë WISE “mesatarisht produktivë”; shumë i ulët (<0.1 l/s) është baras me kategorinë WISE “jo-akuifer”.

Formacionet gjeologjike (duke përfshirë akuiferët) gjenden në tre dimensione dhe zakonisht përmbajnë karakteristika gjeologjike komplekse të cilat mund të ndikojnë në a) rendimentin e trupave ujorë individualë b) cenueshmërinë ndaj presioneve të ndotjes c) lidhjen me sistemet e ujërave sipërfaqësore.

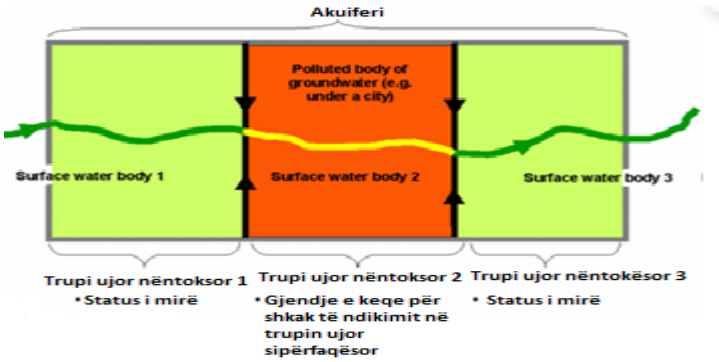
Figura 6-1 ilustron 3-dimensionalitetin e mundshëm të disa akuiferëve. Kur veçoritë e secilit horizont vertikal janë tepër të ndryshëm lidhur me a) deri në c) më lart, atëherë çdo horizont ose shtresë mund të identifikohet si trup ujor nëntokësor i veçantë. Horizonteve iu caktohen kode në rend ngjitës nga sipërfaqja.

6.2.4 Përvijimi i Ndikuar nga Presionet dhe Ndikimet e Trupit Ujor Nëntokësor

Njësoj si për ujërat sipërfaqësore, përvijimi i trupave ujorë nëntokësore duhet të sigurojë përcaktimin e saktë të statusit sasior dhe kimik të secilit trup ujor. Në shembullin e Figurës 6-2, një akuifer i vetëm mund të hasë ndotje të konsiderueshme të lokalizuar nga ndikimet e sipërme, duke sjellë status kimik të ndryshëm përgjatë akuiferit[119]. Në këtë rast, duhen përvijuar tre trupa ujorë nëntokësorë për të reflektuar me saktësi ndryshimin në status.

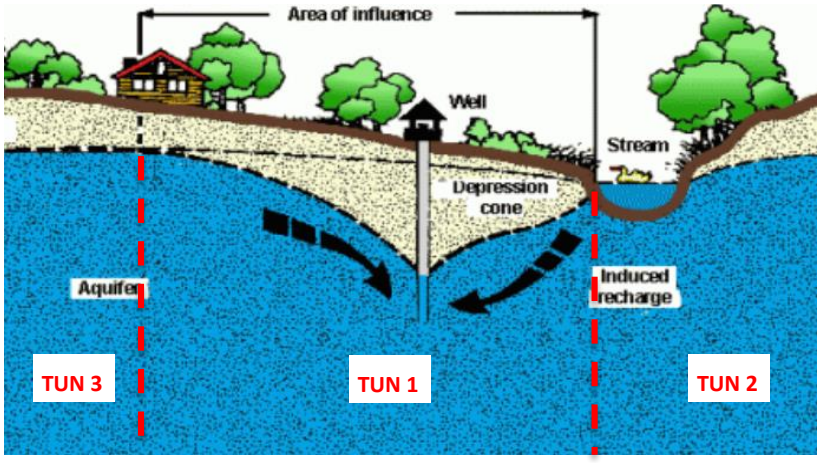
Po të njëjtat kritere vlejnë edhe për zonat me nxjerrje intensive të ujit, të cilat mund të krijojnë presione të lokalizuara në nivelin e ujërave nëntokësore. Në rastin e Figura 6-3, pompimi krijon një “kon depresioni” dhe me shumë mundësi një ndryshim të konsiderueshëm të statusit sasior të ujërave nëntokësore lokale. Për pasojë, ‘zona e ndikimit’ do të përvijohej si trup ujor nëntokësor individual, ndonëse është pjesë e akuiferit të ngjashëm. Në këtë shembull ndodh edhe rimbushja e imponuar nga trupi ujor sipërfaqësor i afërt, e cila sjell kritere shtesë për përvijim nëse ekosistemi ujor sipërfaqësor varet në mënyrë të konsiderueshme nga shkarkimet e ujërave nëntokësore. Prandaj, faza përfundimtare e përvijimit të trupit ujor është një proces përsëritës, në të cilin duhen vlerësuar edhe presionet dhe ndikimet antropogjene përgjatë një akuiferi të vetëm, për të bërë dallimin midis niveleve të ndryshme të statusit brenda akuiferit.

Figura 6-2 –Përvijimi i trupit ujor nëntokësor që vjen nga ndryshimi i statusit kimik

[119] Komisioni Evropian– Dokumenti Udhëzues i CIS-it - Raporti Teknik për Karakterizimin e Trupit Ujor Nëntokësor, 2004.

Figura 6-3 –Përvijimi i trupit ujor nëntokësor që vjen nga ndryshimi në statusin sasior

6.3 Vlerësimet e Mëparshme të Trupave Ujorë Nëntokësorë

6.3.1 Formacionet Kryesore Hidrogjeologjike

Ujërat nëntokësore në Shqipëri janë të pranishme në formacione të ndryshme që i përkasin periudhës Kuateriane deri në Palaeozoike. Struktura gjeologjike e maleve Shqiptare përmban kryesisht sedimente karstike me bazë karboni (p.sh formacione gëlqerore). Këto, së bashku me akuiferët shumë të depërtueshëm të zhavorrit në ultësira, janë dy akuiferë tepër produktivë. Të dy këto lloje janë shumë të pranishme në basenin e Ishmit.

Tabela 6-2 – Përmbledhja Kombëtare e Formacioneve Hidrogjeologjike[120]

SHQIPËRI KODI	LLOJI I AKUIFERIT	LITOLOGJIA TREGUESE	NUMRI I TUN-ëve	RENDIMENTET E REALIZUESHME l/s
ALG1	Akuiferë karbonati	Gurë gëlqerorë, dolomite	18	4500 - 6100
ALG2	Akuiferë porozë	Aluvione	12	1200 - 1300
ALG3	Akuiferë magmatikë	Shkëmbinj intruzivë bazikë	6	345 - 630
ALG4	Konglomerat/gur ranor	Sipas përcaktimit	9	430 -570
ALG5	Akuiferë me depërtueshmëri të		10	< 300

6.3.2 Identifikimi Paraprak i Trupave Ujorë Nëntokësorë në Shqipëri

Puna paraprake për karakterizimin e akuiferëve dhe përvijimin e trupave ujorë nëntokësorë u realizua me pjesëmarrjen e ShGjSh-së. Falë kësaj pune u identifikuan pesë formacione të mëdha hidrogjeologjike në të gjithë Shqipërinë dhe u përvijuan 55 trupa ujorë nëntokësorë individualë (Ujërat nëntokësore në Shqipëri janë të pranishme në formacione të ndryshme që i përkasin periudhës Kuateriane deri në Palaeozoike. Struktura gjeologjike e maleve Shqiptare përmban kryesisht sedimente karstike me bazë karboni (p.sh formacione gëlqerore). Këto, së bashku me akuiferët shumë të depërtueshëm të zhavorrit në ultësira, janë dy akuiferë tepër produktivë. Të dy këto lloje janë shumë të pranishme në basenin e Ishmit.

Tabela 6-2).

Megjithatë, karakterizimi i realizuar në kuadër të projektit CEMSA 2008 paraqiti mangësi në një sërë fushash:

a) Nuk u mor parasysh rëndësia e nën-ndarjes së akuiferëve të mëdhenj rajonalë në TUN-ë më të vegjël mbi bazën e kritereve të presioneve dhe ndikimeve të nxjerrjeve, statusit të ndotjes ose ekosistemeve tokësore të varura në shkallë lokale. Të gjitha këto janë 'teste' thelbësore për të dalluar një TUN të veçantë nga një akuifer më i gjerë.

[120] Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, Inventari i Burimeve të Ujërave Nëntokësore dhe Modelet e tyre të Përdorimit, projekti CEMSA, 2008

b) Sistemi i caktimit të numrave të trupave ujorë nëntokësorë, ndonëse lidhet me "llojin"sipas Ujërat nëntokësore në Shqipëri janë të pranishme në formacione të ndryshme që i përkasin periudhës Kuateriane deri në Palaeozoike. Struktura gjeologjike e maleve Shqiptare përmban kryesisht sedimente karstike me bazë karboni (p.sh formacione gëlqerore). Këto, së bashku me akuiferët shumë të depërtueshëm të zhavorrit në ultësira, janë dy akuiferë tepër produktivë. Të dy këto lloje janë shumë të pranishme në basenin e Ishmit.

c) Tabela 6-2, është shumë e përgjithshëme për sa i përket shkallës (55 TUN-u për të gjithë Shqipërinë bazuar kryesisht te formacionet gjeologjike).

d) Sistemi i caktimit të numrave të trupave ujorë nëntokësorë bazohej te një rend kombëtar arbitrar, pa iu referuar basenit ujor brenda trupit ujor nëntokësor. Ndonëse shumë trupa ujorë nëntokësorë janë ndërkufitarë, në praktikë, kufiri hidrogjeologjik pasqyron ndarjen topografike të sipërfaqes.

e) Trupat ujorë nëntokësorë në basene lumore të ndryshme menaxhohen zakonisht nga autoritete kompetente të ndryshme, ndaj është më e leverdishme nga pikëpamja administrative që të përdoret një sistem numerik që e njeh basenin ujor në të cilin ndodhet TUN-i (duke njohur edhe rëndësinë e sigurimit të menaxhimit konsistent përgjatë trupave ndërkufitarë).

Megjithatë, puna fillestare u pasua nga një punë shumë më detajuese për formacionet hidrogjeologjike përmes Publikimit të Hartës Gjeologjike të Shqipërisë në shkallën 1:200 000 në vitin 2015. Vlerësimi gjithëpërfshirës ofron tashmë bazën për identifikimin e detajuar të trupave ujorë nëntokësorë individualë të mundshëm në Shqipëri, në kuadrin e raportimit të PMBU-së së re. Në fazën e re të PMBU-ve në Shqipëri, identifikimi dhe raportimi i të gjitha atributeve të trupit ujor synohet që të përafrohet më ngushtësisht me skemën e raportimit WISE të BE-së, krahasuar me studimet e mëparshme[121]. Kjo do të thotë se janë përdorur llojet kryesore hidrologjike të përcaktuara në Praktika më e mirë ndërkombëtare bën një dallim midis akuiferëve në varësi të potencialit të burimit të tyre. Zakonisht, ato ndahen në a) akuiferë parësorë b) akuiferë dytësorë c) shtresa joproduktive. Këto dallime pranohen gjerësisht në tipologjinë e DKU-së për ujërat nëntokësore, ku ujërat nëntokësore klasifikohen sipas tetë llojeve parësore. Është e mundur dhe e lejueshme që një akuifer i tërë të mund të formojë edhe një trup ujor të vetëm nëntokësor, por vetëm nëse është krejtësisht homogjen për sa i përket veçorive hidraulike, variacioneve të kimisë natyrore, presioneve dhe ndikimeve.

Poshtë kritereve të nivelit të lartë të potencialit të burimit të ujërave nëntokësore, përvijimi i mëtejshëm i akuiferëve në trupa ujorë individualë duhet të marrë parasysh:

- Ndarjet e rrjedhës së ujërave nëntokësore, duke përdorur Ujëmbledhësit e ujërave sipërfaqësore dhe kufijtë gjeologjikë si pika të përafërta ku informacioni është i kufizuar.
- Variacionet kimike natyrore, ku vendosin një limit për vlerën e nxjerrjes së ujit të pijshëm nga burimi, ose ku ndikojnë në ndjeshmërinë ndaj dhe në menaxhimin e presioneve.

Tabela 6-1, krahasuar me ato të projektit CEMSA 2008 i cili nuk përdor përkufizimet standarde.

6.4 Trupat Ujorë Nëntokësorë në Basenin e Ishmit

Duke qenë se ka mungesë të theksuar të dhënash dhe detajesh të besueshme rreth cilësisë së ujit, statusit sasior, presioneve dhe ndikimeve në pjesën më të madhe të trupave ujorë nëntokësorë në Shqipëri, përvijimi i parë (2024-2029) është kryer, në mënyrë të pashmangshme, bazuar kryesisht te gjykimi i ekspertëve. Kapitulli 10 bën një raportim më të plotë të presioneve të trupave ujorë nëntokësorë, statusit aktual dhe ndikimeve të tyre tek këta trupa ujorë të veçantë.

6.4.1 Sistemi i Rishikuar i Caktimit të Numrave për Trupat Ujorë Nëntokësorë

Sistemi i caktimit të numrave, për trupat ujorë nëntokësorë të përvijuar në basenet e Ishmit dhe Erzenit përdor të njëjtën qasje të përgjithshme si për Lumenjtë, Liqenet dhe Ujërat Bregdetare (identifikuar nga prefiksi i

[121]Udhëzimi për Raportimin e Direktivës Kuadër të Ujit - http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016

përshtatshëm i kategorisë WISE)[122], duke përdorur protokollin që TUN-i përfaqëson një trup ujor nëntokësor. Është shumë e rëndësishme të japim disa indikacione për potencialin e akuiferit në sistemin e caktimit të numrave, bazuar në kategoritë shqiptare të përmendura në Tabelën 6-1.

Praktika më e mirë ndërkombëtare bën një dallim midis akuiferëve në varësi të potencialit të burimit të tyre. Zakonisht, ato ndahen në a) akuiferë parësorë b) akuiferë dytësorë c) shtresa joproduktive. Këto dallime pranohen gjerësisht në tipologjinë e DKU-së për ujërat nëntokësore, ku ujërat nëntokësore klasifikohen sipas tetë llojeve parësore. Është e mundur dhe e lejueshme që një akuifer i tërë të mund të formojë edhe një trup ujor të vetëm nëntokësor, por vetëm nëse është krejtësisht homogjen për sa i përket veçorive hidraulike, variacioneve të kimisë natyrore, presioneve dhe ndikimeve.

Poshtë kritereve të nivelit të lartë të potencialit të burimit të ujërave nëntokësore, përvijimi i mëtejshëm i akuiferëve në trupa ujorë individualë duhet të marrë parasysh:

- Ndarjet e rrjedhës së ujërave nëntokësore, duke përdorur Ujëmbledhësit e ujërave sipërfaqësore dhe kufijtë gjeologjikë si pika të përafërta ku informacioni është i kufizuar.
- Variacionet kimike natyrore, ku vendosin një limit për vlerën e nxjerrjes së ujit të pijshëm nga burimi, ose ku ndikojnë në ndjeshmërinë ndaj dhe në menaxhimin e presioneve.

Tabela 6-1TUN + Kodi Fillestar (4 shifror) i basenit CCM + Lloji i akuiferit të mundshëm (1 deri në 7) + Numri Unik i Serisë (2 shifra). Lloji i akuiferit të mundshëm rrjedh nga shtatë llojet e identifikuara në Hartën Gjeologjike të Shqipërisë në shkallën 1:200 000 hartuar nga ShGjSh-ja (Praktika më e mirë ndërkombëtare bën një dallim midis akuiferëve në varësi të potencialit të burimit të tyre. Zakonisht, ato ndahen në a) akuiferë parësorë b) akuiferë dytësorë c) shtresa joproduktive. Këto dallime pranohen gjerësisht në tipologjinë e DKU-së për ujërat nëntokësore, ku ujërat nëntokësore klasifikohen sipas tetë llojeve parësore. Është e mundur dhe e lejueshme që një akuifer i tërë të mund të formojë edhe një trup ujor të vetëm nëntokësor, por vetëm nëse është krejtësisht homogjen për sa i përket veçorive hidraulike, variacioneve të kimisë natyrore, presioneve dhe ndikimeve.

Poshtë kritereve të nivelit të lartë të potencialit të burimit të ujërave nëntokësore, përvijimi i mëtejshëm i akuiferëve në trupa ujorë individualë duhet të marrë parasysh:

- Ndarjet e rrjedhës së ujërave nëntokësore, duke përdorur Ujëmbledhësit e ujërave sipërfaqësore dhe kufijtë gjeologjikë si pika të përafërta ku informacioni është i kufizuar.
- Variacionet kimike natyrore, ku vendosin një limit për vlerën e nxjerrjes së ujit të pijshëm nga burimi, ose ku ndikojnë në ndjeshmërinë ndaj dhe në menaxhimin e presioneve.

Tabela 6-1). Kodi i serisë është një nëngrupim i llojit të akuiferit të mundshëm pra për llojin e akuiferit 04 (akuifer karstik me produktivitet të lartë), mund të ketë trup ujor individual 01, 02, 03 të llojit 04 brenda basenit ujor . P.sh TUN-i 3514 04 09 përfaqëson trupin ujor nëntokësor individual të nëntë të llojit 4 në basenin e Ishmit (3514). Nuk ka asnjë logjikë fikse për caktimin e numrave rendorë përveç rregullit të përgjithshëm arbitrar që sa më i lartë të jetë numri, aq më i largët është TUN-i nga pika e shkarkimit sipërfaqësor të basenit ujor . Sistemi mundëson identifikimin e 99 trupave ujorë nëntokësorë në çdo basen ujore, në rend fleksibël.

6.4.2 Trupat Ujorë Nëntokësorë të Përvijuar në Basenin e Ishmit

Në basenin e Ishmit janë identifikuar 13 trupa ujorë individualë. Për shumë sisteme të trupave ujorë nëntokësorë vërehet se disa trupa ujorë nëntokësorë janë ndërkufitarë midis baseneve ujore të afërta. Rrjedhimisht, këto lidhje duhen marrë parasysh nga regjimet e menaxhimit të trupave ujorë nëntokësorë. Për qëllime raportimi, janë përcaktuar tre grupe të ujërave nëntokësore bazuar te (i) ngjashmëria dhe vazhdimësia gjeologjike; (ii) mungesa e informacioneve të monitorimit; (iii) mungesa e informacioneve për presionet të konsiderueshme të nxjerrjes së ujit dhe (iv) mungesa e informacioneve për presionet e konsiderueshme të ndotjes. Tre grupet kryesore të raportimit renditen në Tabelën 6-3. Përshkrimi i shkurtër të trupave ujorë nëntokësorë dhe përshkrimi i plotë të grupeve përkatëse gjendet në Shtojcën Teknike VII.

[122] DKU– Dokumenti Udhëzues i Raportimit WISE GIS 2016 – skema TUN– elementi i skemës – FormacioniGjeologjik - RW, LW, TW, CW

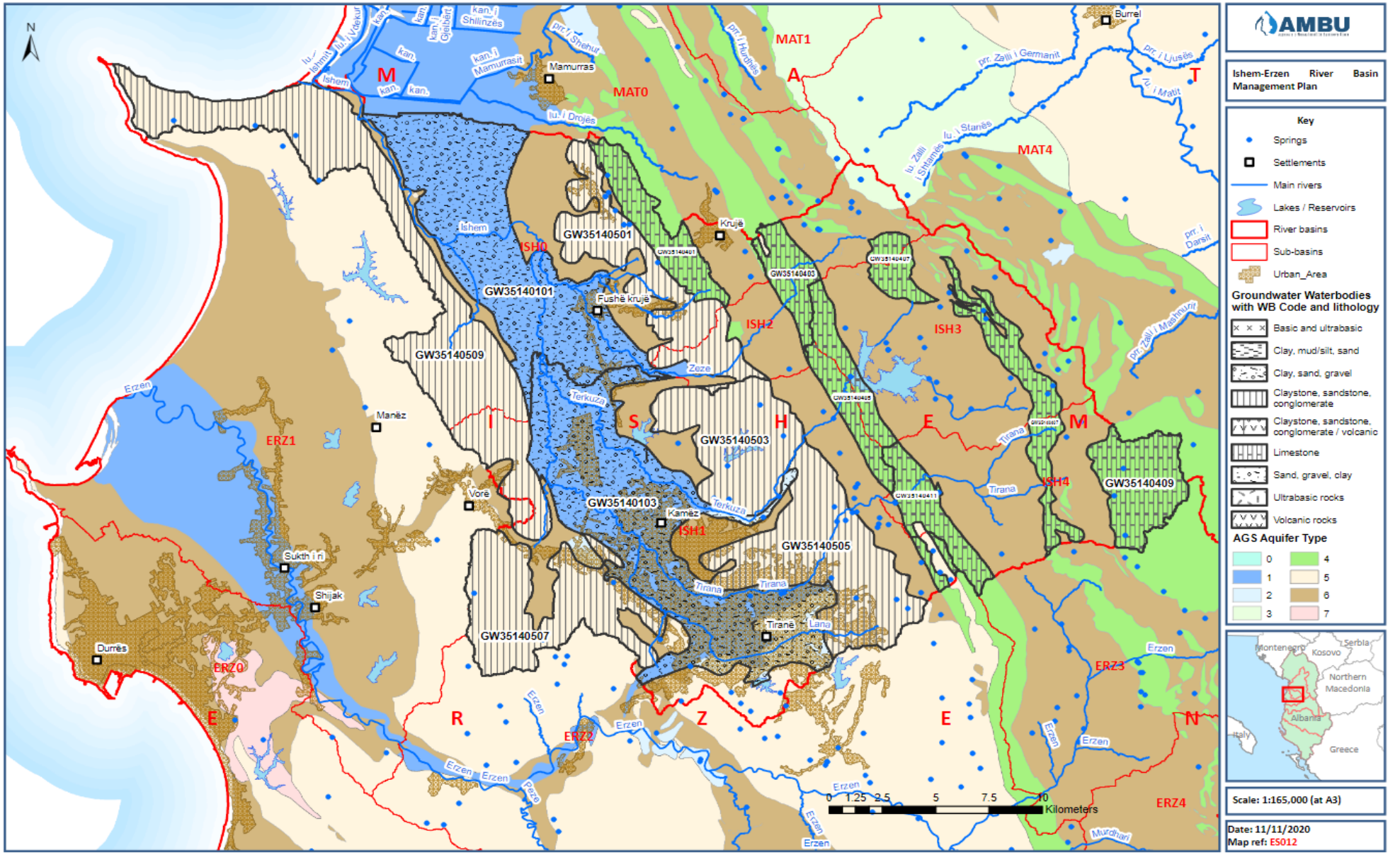
Tabela 6-3 –Grupet e Raportimit për Trupat Ujorë Nëntokësorë në Basenin e Lumit Ishëm

Grupi	LLOJI I AKUIFERIT	LITOLOGJIA	GJEOMETRIA	KODI TUN-it	EMRI I TUN-it	SIPËRFAQJA (km2)
A	T4: Akuiferë karsstikë me fizura - produktivitet i lartë deri shumë i lartë	Gur gëlqeror	I ngjashëm	GW35140403	Kroi I Madh	9
				GW35140405	Bovilla	17
				GW35140411	Dajt	11
B	T5: Akuiferë porozë / porozë me fizura - produktivitet mesatar deri i ulët	Konglomerate, gurë ranorë dhe gurë balte	I ngjashëm	GW35140501	FUSHË-KRUJË	31
				GW35140503	QINAM	30
				GW35140505	BRAR	45
C	T5: Akuiferë porozë / porozë me fizura - produktivitet mesatar deri i ulët	Konglomerate, gurë ranorë dhe gurë balte	I ngjashëm	GW35140507	KASHAR	37
				GW35140509	BUBQ	72

Tabela 6-4 –Karakterizimi dhe Përvijimi i Trupave Ujorë Nëntokësorë

UN	Emri	Grupi i Raportimit	LITOLOGJIA	LLOJI I AKUIFERIT DHE PRODUKTIVITETI	SHTRESA E SIPËRME	HORIZONTI I	KUFIZUAR	ZONA km²	THELLËSIA 80	SY %	K m/d	T m²/d	NDËR KUFITAR	EKOSISTEM I VARUR
GW35140101	Thumanë	-	Aluvione	Lloji 1	Argjilë ranore	Po	1	69.0	25-40	21	148	10^{2}-10^{-1}	Po	Gjola River
GW35140103	Tiranë	-	Aluvione	Lloji 1	Argjilë ranore	Jo	2	87.2	30-60	24	300	$>10^{3}$	Po	Lumenjtë e Tiranës dhe
GW35140401	Makareshi	-	Gur gëlqeror	Lloji 4	Shtresë dheu e hollë ose shkëmb i zhveshur	Jo	1	13.6	700	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140403	Kroi I Madh	A (Masivi i Dajtit)	Gur gëlqeror dolomitik	Lloji 4	Shtresë dheu e hollë ose shkëmb i zhveshur	Jo	1	9.1	500	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140405	Bovilla Dajt							17.0	500	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140411	Dajt							11.1	500	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140407	Pas Mali i Dajtit Brar Selite I Malit	-	Gur gëlqeror	Lloji 4	Shtresë dheu e hollë ose shkëmb i zhveshur	Jo	1	22.1	1700	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140409	Selite I Malit		Gur gëlqeror	Lloji 4	Shkëmb i zhveshur	Jo	1	18.3	300	14		10^{4} – 10^{-1}	Po	N
GW35140501	Fushë-Krujë	B (Krujë)	Gur ranor, konglomerat dhe gur argjilor	Tipi 5	Flish	Po	1	31.2	1100	27	0.05	10^{2} - 10	Po	N
GW35140503	Qinam							30.4	1650	27	0.03	10^{2} - 10	Po	N
GW35140505	Brar							44.7	1450	27	0.03	10^{2} - 10	Po	N
GW35140507	Kashar	C (Kashar-Bubq)	Gur ranor, konglomerat dhe gur argjilor	Tipi 5	Flish	Po	1	36.9	1700	21	0.03	10^{2} - 10	Po	N
GW35140509	Bubq							72.2	1100	21	0.03	10^{2} - 10	Po	N

Harta 6-1 – Kategoria dhe Përvijimi i Trupit Ujor Nëntokësor

7 Karakterizimi dhe Përvijimi i Zonave të Mbrojtura

7.1 Vështrim i përgjithshëm

7.1.1 Shqipëri

Përvijimi i zonave të mbrojtura ka shumë rëndësi, pikërisht për t'u mbështetur te përpjekjet e mëparshme dhe për të përdorur një metodologji shkencore gjithëpërfshirëse për përvijimin e kufijve të ekosistemeve që përfshijnë zona të mbrojtura individuale, sidomos për identifikimin e hapësirës përreth zonës së mbrojtur, ku veprimtaritë njerëzore mund të ndikojnë në procese të rëndësishme ekologjike, si dhe te qëndrueshmëria e popullatave vendase brenda zonës së mbrojtur. Kjo zonë me sipërfaqe më të madhe vendoset në fokusin logjik të monitorimit, studimit dhe menaxhimit bashkëpunues, të nevojshme për ta mbajtur zonën e mbrojtur në gjendje funksionale dhe të mirë. Këtyre zonave u referohemi si zona të mbrojtura – ekosisteme qëndrore.

7.1.2 Bashkimi Evropian

Sipas nenit 6 dhe Shtojcës IV të DKU-së, kërkohet që të ngrihet regjistri për të gjitha zonat brenda çdo rajoni të basenit ujor , për të cilin kërkohet mbrojtje e veçantë në kuadër të legjislacionit të Komunitetit për mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore ose për konservimin e habitateve dhe specieve që varen drejtpërdrejt nga uji. Nevojiten edhe hartat që tregojnë vendndodhjen dhe madhësinë e zonave të mbrojtura, si dhe përshkrimin e legjislacionit të Komunitetit ose kombëtar sipas të cilit janë përcaktuar këto zona.

7.2 Zonat e Mbrojtura të Ujit të Pijshëm për Konsum nga Njeriu

7.2.1 Vështrim i përgjithshëm

Sipas nenit 7 të DKU-së (që rrjedh nga Direktiva e BE-së 2020/2184)[123] të gjithë trupat ujorë që furnizojnë > 10 m^3/ditë ose 50 persona kërkojnë përvijim dhe njihen si Zona të Mbrojtura të Ujit të Pijshëm (ZMUP). Udhëzimet e CIS-it përcaktojnë se në rastin e trupave ujorë nëntokësorë, ZMUP-të duhet të gjejnë zbatim për të gjithë trupin ujor nëntokësor të përvijuar dhe jo vetëm për një pjesë përbërëse të tij. [124] Prandaj, për një akuifer të ngjashëm që furnizon ujë të pijshëm i cili nuk ndahet në trupa ujorë individualë (shihni seksionin 6.2.4), i gjithë akuiferi në tërësi duhet shpallur ZMUP.

Megjithatë, ZMUP-të duhen dalluar nga "zonat e mbrojtjes" (neni 7(3) DKU-së). Zonat e mbrojtjes janë zona të përvijuara brenda ZMUP-së që synojnë veçanërisht kufizimin e drejtpërdrejtë të operacioneve apo veprimtarive të dëmshme që mund të ndotin burimet e ujërave nëntokësore ose sipërfaqësore. Sipas praktikës më të mirë ndërkombëtare, zakonisht përvijohen tre zona rreth fushës me puse ose rezervuarit, ku rregulloret bëhen më të rrepta sa më shumë t'i afrohemi burimit.

Zona e jashtme përshkruhet zakonisht si "Ujëmbledhësi i burimit' ose ZMUP siç përshkruhet më lart. Për këto zona kërkohen politika dhe masa mbrojtëse të përgjithshme si për shembull kufizimi i ujërave të ndotura të patrajtuara nga fshatrat në rrjedhën e sipërme në rastin e një rezervuari për furnizim me ujë të pijshëm si p.sh rezervuari i Bovillës. Në rastin e shfrytëzimit të ujërave nëntokësore që ndodhen në zona bujqësore, e gjithë zona e ZMUP-së mund të shpallet si Zonë e Cenueshme nga Nitratet (ZCN) [125] (shihni seksionin 7.5).

Zona e Jashtme 2 është kryesisht zonë buferike ku risqet e kontaminimit nga substancat prioritare të rrezikshme dhe ndotësit specifikë për basenet ujore (NSBU) duhen kontrolluar rreptësisht. Si në burimet e ujërave nëntokësore, ashtu edhe në burimet e ujërave sipërfaqësore, madhësia e zonës së jashtme përcaktohet kryesisht nga tiparet hidraulike të shpejtësive mesatare (pra të mesme) të lumit që shkarkojnë në rezervuar, ose përcjellshmëria hidraulike (k) e formacioneve gjeologjike. Këto identifikojnë kohën minimale të udhëtimit që i

[123] Komisioni Evropian – Direktiva(BE) 2020/2184për cilësinë e ujit për konsum njerëzor

[124] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues 16 i CIS-it, Udhëzime për Ujërat Nëntokësore në Zonat e Mbrojtura të Ujit të Pijshëm

[125]Komisioni Evropian, Direktiva 91/676/KEE për mbrojtjen e ujërave kundër ndotjes së shkaktuar nga nitratet që vijnë nga burimet bujqësore

nevojiten substancave të rrezikshme për të mbërritur në burim. Zona e Brendshme 1 është kryesisht një zonë sigurie rreth burimit ose pikës së nxjerrjes. (Figura 7-1 referuese e zonimit ndodhet në Shtojcën VIII)

7.2.2 Zona të Mbrojtjes së Ujit të Pijshëm në Ishëm

Teksa flasim, ka mangësi të konsiderueshme lidhur me menaxhimin aktual të ZMUP-ve në të gjithë Shqipërinë. Shumë burime të mëdha për nxjerrje nuk kanë Leje për nxjerrje, madje vendndodhjet e tyre nuk janë hartëzuar saktë. Shumë pak i kanë të identifikuara zonat e mbrojtjes higjeno-sanitare, sidomos për burimet e ujërave nëntokësore.

Regjistri i Burimeve të Ujit të Pijshëm, që mbahet nga shoqëria UK, paraqitet në Shtojcën Teknike III. Ka mungesë konsistence dhe të dhënash për shkak të cilësisë së dobët të raportimit. Aktualisht, raportohet se të gjitha stacionet e pompimit që monitorohen kanë një zonë të mbrojtur me rreze 10-15 m (me raste shkon deri në 25 m), e cila rrethohet me gardh metali, mur tulle ose mur guri.

Në fazën e parë të hartimit të PMBU-së për Ishmin 2024-2029 mjafton që për shumicën e ZMUP-ve të përvijohet një kufi i thjeshtë që të përcaktojë ujëmbledhësin e burimit p.sh për rezervuarë të mëdhenj si Bovilla, ose një zonë arbitrare buferike si p.sh 500 m rreth të gjithë burimeve të ujërave nëntokësore sipas Figurës 7-1. Këto harta janë përgatitur përmes GIS-it, por mund të kërkojnë edhe legjislacion dytësor për të vënë në zbatim zonat buferike.

ZMUP-të që mund të përcaktohen në këtë fazë të ndërmjetme (por jo domosdoshmërisht të mbrojtura në legjislacion) paraqiten në Regjistrin e ZMUP-së, Tabela 7-3.

Një prej prioriteteve urgjente të ZMUP-së si pjesë e Programit të Masave është të identifikojë, regjistrojë dhe zbatojë të gjitha Lejet e nxjerrjes dhe të përvijojë e publikojë zonat e mbrojtjes higjeno-sanitare. Këto harta u duhen vënë në dispozicion të gjitha autoriteteve kompetente përgjegjëse për përdorimin e ujit ose veprimtaritë e përdorimit të tokës që mund të ndikojnë te ZMUP-të, përfshi shoqëritë UK që mbajnë përgjegjësi të parat për mbrojtjen dhe kufizimin e praktikave të dëmshme në ZMUP.

7.3 Zonat e Shpallura për Speciet Ujore me Rëndësi Ekonomike

7.3.1 Vështrim i përgjithshëm

Disa zona të ujërave të grykëderdhjes dhe bregdetit përvijohen si ujëra të populluara nga butakët. Ujërat e populluara nga butakët janë zona që kërkojnë mbrojtje ose përmirësim për të mundësuar jetën dhe rritjen e butakëve dhe për të kontribuar në cilësinë e lartë të tyre për konsum njerëzor. Peshku është në krye të zinxhirit ushqimor të ekosistemeve ujore dhe përdoret gjerësisht si organizëm tregues i cilësisë së ujit. Diversiteti i madh i peshqve kontribuon jo vetëm në ofrimin e shërbimeve socio-ekonomike, por edhe në ruajtjen e balancës ekologjike të burimeve natyrore. Restaurimi i habitateve të peshqve dhe shtimi i popullatave të peshqve të rrezikuar mund të kontribuojë në përmirësimin e ofrimit të shërbimeve të ndryshme të ekosistemit. E kundërta ndodh me reduktimin e biodiversitetit të peshqve, pasi mund të sjellë ndikim negativ te vlera e shërbimeve kulturore të ekosistemeve ujore, si argëtimi, ekoturizmi dhe edukimi. Nëse vlera kulturore prishet një herë, nuk rikuperohet më kurrë. Prandaj, konservimi i biodiversitetit të peshqve ka përfitime të mëdha mjedisore dhe mbron biodiversitetin ujor për brezat e ardhshëm.

7.3.2 Zonat e Mbrojtura me Rëndësi Ekonomike në Ishëm

Objektivi për ujërat e populluara nga butakët, i parashtruar në Direktivën për Ujërat nga Butakët, është që ato të mbrohen dhe, kur shihet e nevojshme, të përmirësohet cilësia e ujërave të populluara nga butakët për të mbështetur zhvillimin dhe jetën e butakëve (moluskëve bivalvë dhe gastropodë), duke kontribuar kështu në cilësinë e lartë të produkteve butake për konsum drejtpërdrejt nga njeriu.

Ky objektiv do të arrihet duke përmbushur standardet e detyrueshme dhe duke respektuar standardet udhëzuese të Direktivës për Ujërat e Populluara nga Butakët.

Tabela 7-1 – Lista e zonave të mbrojtura me rëndësi ekonomike

EMRI I VIJËS SË UJIT	PËRVIJIMI	STATUSI I PËRPUTHSHMËRISË
Rezervuari i Bovillës	*Ciprinid*	Në kushte mbijetese
Lumi Ishëm 1	*Cyprinid, Salmonid*	Në kushte mbijetese
Zezë	*Cyprinid, Salmonid*	Në kushte dështimi për mbijetesë
Tërkuza	*Ciprinid*	Në kushte mbijetese
Hamallaj	*Ciprinid*	Në kushte mbijetese
Lumi Tiranës	*Ciprinid*	Në kushte mbijetese

Vështrimi i përgjithshëm i hartës së zonave të mbrojtura me rëndësi ekonomike (ZMRE) të identifikuara në mënyrë ligjore, ose provizore paraqitet në Shtojcën Teknike VIII.

7.4 Zonat e Përvijuara për Ujërat Rekreative dhe të Larjes

7.4.1 Vështrim i përgjithshëm

Ujërat e larjes janë ujëra dhe plazhe të përcaktuara ku frekuentohen nga një numër mjaft i madh njerëzish. Për ujërat e larjes, objektivi është të mbrohet dhe përmirësohet cilësia e mjedisit dhe të mbrohet shëndeti i njeriut duke përmbushur standardet e cilësisë së 'mjaftueshme' të ujit, të parashtruara në Direktivën për Ujërat e Larjes, dhe të merren masa realiste, proporcionale dhe të përshtatshme, me qëllim që numri i ujërave të larjes që klasifikohen si "të shkëlqyera" ose "të mira" të rritet sa më shumë.

Sipas VKM nr.797, datë 29.9.2010 për miratimin e rregullores higjeno-sanitare "Për administrimin e cilësisë së ujërave të larjes", ujërat e larjes janë çdo trup (element) ujor sipërfaqësor ku autoriteti kompetent pret të lahen një numër mjaft i madh njerëzish dhe ku nuk ka ndalim apo rekomandim të përhershëm për të mos u larë.

Kriteret janë vendosur për të mbrojtur publikun nga ekspozimi ndaj patogjenëve të dëmshëm, ndërkohë që marrin pjesë në veprimtari ujore, si në not, vozitje ose sërf, në të gjithë trupat ujorë të cilët janë përcaktuar për qëllime përdorimi Rekreative.

Vlerësimi i plazhit ose i ujërave të larjes duhet të marrë parasysh disa aspekte kyç, përfshi:

- praninë dhe natyrën e rreziqeve natyrore ose artificiale;
- rëndësinë e rreziqeve krahasuar me pasojat shëndetësore;
- disponueshmërinë dhe praktikueshmërinë e veprimeve riparuese;
- shpeshtësinë dhe densitetin e përdorimit; dhe
- nivelin e zhvillimit.

Menaxhimi i integruar i zonës bregdetare (MIZB) dhe menaxhimi i integruar i basenit ujor (MIBU) ndërmerren zakonisht në përgjigje të çështjeve që kanë të bëjnë me peshkimin, argëtimin/turizmin, rreziqet dhe pakësimin e rizoforeve. Prandaj, rreziqet e ujërave rekreative janë vetëm një prej çështjeve, interesave dhe kufizimeve të larmishme që prekin planifikimin dhe menaxhimin e zonave bregdetare ose baseneve ujore. Vendimet lidhur me menaxhimin e rreziqeve duhen marrë duke iu referuar të gjitha politikave qeveritare përkatëse dhe faktorëve të tjerë që ndikojnë te përshtatshmëria dhe përdorimi i basenit bregdetar/lumor. Duhen marrë parasysh të gjithë faktorët socialë, ekonomikë, estetikë, argëtues dhe ekologjikë. MIZB-ja dhe MIBU shërbejnë si ombrella për koordinimin e fushave të ndryshme të ndërhyrjes, duke mbuluar sistemet ekonomike, abiotike/biotike dhe sociale[126].

[126]Organizata Botërore e Shëndetësisë Udhëzime për mjedise të sigurta të ujërave rekreative. Vëllimi 1. Ujërat bregdetare dhe të ëmbla.

Ujërat e larjes klasifikohen si “të dobëta” nëse, në grupin e të dhënave për cilësinë e ujërave të larjes për periudhën e fundit të vlerësimit (1), vlerat e përqindjes (2) për numeracionet mikrobiologjike janë më keq (3) se vlerat “e mjaftueshme” të përcaktuara në Shtojcën Teknike VIII, Tabela 2, kolona D.

Ujërat e larjes klasifikohen si “të mjaftueshme” nëse, në grupin e të dhënave për cilësinë e ujërave të larjes për periudhën e fundit të vlerësimit, vlerat e përqindjes për numeracionet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të larta (4) se vlerat “e mjaftueshme” të përcaktuara në Shtojcën Teknike VIII, Tabela 2, kolona D; dhe nëse ujërat e larjes i nënshtrohen ndotjes afatshkurtër.

Ujërat e larjes klasifikohen si “të mira” nëse në grupin e të dhënave për cilësinë e ujërave të larjes për periudhën e fundit të vlerësimit, vlerat e përqindjes për numeracionet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të larta (4) se vlerat “e cilësisë së mirë” të përcaktuara në Shtojcën Teknike VIII, Tabela 2, kolona C; dhe nëse ujërat e larjes i nënshtrohen ndotjes afatshkurtër.

Ujërat e larjes klasifikohen si “të shkëlqyera” nëse, në grupin e të dhënave për cilësinë e ujërave të larjes për periudhën e fundit të vlerësimit, vlerat e përqindjes për numeracionet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të larta se vlerat “e cilësisë së shkëlqyer” të përcaktuara në Shtojcën Teknike VIII, Tabela 2, kolona B; dhe nëse ujërat e larjes i nënshtrohen ndotjes afatshkurtër.

7.4.2 Zonat e Mbrojtjes së Ujërave Rekreative dhe të Larjes në Ishëm

Zonat bregdetare dhe detare janë më të pasurat për sa i përket diversitetit biologjik. Ekosistemet komplekse të lagunave bregdetare strehojnë mbi 70% të faunës vertebrore në vend, sidomos shpendët shtegtarë dhe dimërues. Në lagunat bregdetare dhe liqenet e mëdha në vend gjenden rreth 70 lloje shpendësh dhe zogjsh ujorë, popullsia e të cilëve shkon deri në 180,000 individë gjatë dimrit.

Në basenin e lumit Ishëm gjejmë :

Zona e Mbrojtur “Kune-Vain-Patok-Fushëkuqe-Ishëm”

- Rezervat Natyrore të Menaxhuara, Kategoria IV IUCN, miratuar me VKM-në Nr. 60, datë 26.01.2022.
- Zonat e rëndësishme për shpendët (ZRSh) si habitate për shpendët shtegtarë (Urdhri i Ministrit të Mjedisit Nr. 283, datë 10.04.2013).

Habitate të rëndësishme:

- Grykëderdhjet e lumenjve Mat dhe Ishëm
- Lagunat bregdetare (Patoku, Gryka e Patokut, Godulla))
- Dunat bregdetare me Juniperus oxycedrus subsp. Macrocarpa
- Pyjet e dunave bregdetare me Pinus halepensis, P. pinea, P. pinaster

Një tjetër zonë është **Kepi i Rodonit – Gjiri i Lalzit – Pylli i Ishëmit** (25 km), i cili është propozuar si peizazh i mbrojtur natyror/detar. Kepi i Rodonit ndodhet në pjesën më perëndimore të vargut kodrinor Prezë-Rodon, i cili ndan basenin e Erzenit (që përfundon te Gjiri i Lalzit) nga baseni i Ishmit (që përfundon të Kepi i Rodonit). Formohet nga tokë terrigjene dhe përbëhet nga brigje të larta vertikale deri në 25 m. Sipërfaqja e tokës gërryhet dhe brehet vazhdimisht nga dallgët e detit. Bregdeti, që përfaqësohet nga brigje ranoro-argjilore Tortoniane, është zonë me erozion dhe djerrë në përgjithësi. Në bimësinë tokësore mbizotëron makja mesdhetare. Zona përfshin disa habitate mjaft të rëndësishme, si dhe lloje me interes të veçantë konservimi. Hidro-dinamika detare ose ndryshimet klimatike e kanë shtuar më tej erozionin në Lalëz. Erozioni është përforcuar edhe nga ndikimi njeriut. Bonifikimi i tokës dhe tharja e ligatinave kanë ndodhur masivisht, në çdo cep të vendit. Për më tepër, rezervuarët e rinj ujitës në pellgun ujëmbledhës dhe veprimtaria intensive minerare në shtretërit e lumenjve gjatë dekadave të fundit, e kanë shqetësuar së tepërmi sistemin hidrologjik të bregdetit dhe grykëderdhjet e lumenjve të Erzenit dhe Ishmit. Kepi i Rodonit është pjesë e listës së Monumenteve Natyrore të Shqipërisë për shkak të vlerave të veçanta natyrore[127]. Diversiteti i madh biologjik natyror: Përfshin habitate detare dhe bregdetare të populluara nga lloje të larmishme. Prania e ligatinave në afërsi e ka pasuruar

127 Miho A., Kashta L., Beqiraj S. (2013): Midis Tokës dhe Detit

biodiversitetin natyror. Përfaqësimi: vijë bregdetare ranore dhe shkëmbore në detin Adriatik. Produktiviteti: I lartë; për shkak të pranisë së degëve lumore dhe ligatinave. Me rëndësi për lloje si: breshka e detit, delfinët etj. (Harta e zonave të mbrojtura rekreative të identifikuara në mënyrë ligjore ose provizore paraqitet në Shtojcën Teknike VIII.)

7.5 Zonat e Përvijuara si Zona të Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese

7.5.1 Vështrim i përgjithshëm

Legjislacioni i BE-së parashikon dy zona të llojeve të ndryshme që duhen mbrojtur nga ndotja e sipërfaqes:

- Zonat me përdorim aktual apo potencial për nxjerrjen e ujit të pijshëm, ku përqendrimi i nitrateve për shkak të praktikave në sipërfaqe është më i lartë se 50 m/l, sipas Direktivës së Nitrateve.[128] Këto zona duhen shpallur si "zona të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese" (ZNLU), ku të zbatohen praktikat e duhura të menaxhimit të tokës.
- Zonat e shpallura si "zona të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese", [129] sipas Direktivës për Ujërat e Ndotura Urbane (DUNU). Në këto zona, trupat ujorë janë eutrofikë, ose mund të bëhen eutrofikë nëse nuk merren masa mbrojtëse, ose kur kërkohet trajtim i mëtejshëm i ujërave të ndotura për mbrojtjen e habitateve ose specieve (DUNU, Shtojca II).

Zonat e Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese (ZNLU) shpallen atëherë kur përqendrimi i nitrateve në trupa ujorë është i lartë, ose në rritje, apo kur trupat ujorë janë ose po bëhen eutrofikë për shkak të ndotjes nga nitratet bujqësore. Fermerët brenda ZNLU-ve duhet të veprojnë në përputhje me programin e veprimit të masave të detyrueshme për reduktimin e humbjeve të nitrateve bujqësore. Krahas kësaj, është hartuar edhe kodi i praktikës bujqësore, i cili duhet zbatuar vullnetarisht nga të gjithë fermerët.

7.5.2 Zonat e Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese në Ishëm

Identifikimi i Zonave të Ndjeshme ndaj Lëndëve Ushqyese në Basenin e Lumit Ishëm nuk ka përfunduar dhe nuk ka ende hartë për identifikimin e zonave të ndryshme.

ZNLU-të janë zona të shpallura si zona në rrezik nga ndotja për shkak të nitrateve që vijnë nga bujqësia. Sipas Direktivës për Nitratet dhe Rregulloreve për Nitratet ujërat përkufizohen si të ndotura nëse:

- përmbajnë ose mund të përmbajnë, nëse nuk merren masa parandaluese, nitrate me përqendrim më të madh se 50 mg/l;
- janë eutrofike, ose po bëhen eutrofike, nëse nuk merren masa parandaluese.

Për të përvijuar ZNLU-të, fermerët duhet të mbajnë të dhëna për burimet e lëndëve ushqyese në fermë dhe plehëruesit e hedhur në fusha. Fokusi do të jetë te volumet e ujërave të pistë dhe të papastër, jashtëqitjeveve të shpendëve, mbetjeve të shpendëve dhe jashtëqitjeve të tjera të ngurta që prodhohen në fermë. Falë këtyre të dhënave, instrumenti do të përllogarisë sasitë e lëndëve ushqyese (azot dhe të tjerë) që prodhohen në fermë. Më pas, duke ditur vendndodhjen e fermës dhe ngastrave, mund të llogaritet sasia e plehëruesve që do të hidhet në çdo parcelë, për të përmbushur rregulloret për ZNLU-të. Instrumenti llogarit edhe kërkesat minimale për depozitimin e jashtëqitjeve të shpendëve dhe ujërave të papastra, i mundëson fermerët të përgatisin kalendarët e përdorimit të plehëruesve ose të shtojnë rezultatet e analizës së dheut për të përmirësuar llogaritjet. Harta e ZNLU-ve ose zonave të mbrojtura të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese (ZMNLU) të identifikuara në mënyrë ligjore ose provizore paraqitet në Shtojcën Teknike VIII.

[128] Komisioni Evropian, Direktiva 91/676/EEC për mbrojtjen e ujërave kundër ndotjes së shkaktuar nga nitratet që vijnë nga burimet bujqësore

[129] Komisioni Evropian – Direktiva 91/271/KEE për trajtimin e ujërave të ndotura urbane

7.6 Zonat e Shpallura për Mbrojtjen e Habitateve dhe Specieve

7.6.1 Vështrim i përgjithshëm

Duke qenë se harmonizimi i legjislacionit kombëtar të Shteteve Joanëtare të BE-së me standardet e BE-së nuk ka përfunduar ende, nuk mund të bëhet inventarizimi i plotë i ZM-ve për mbarë basenin, gjë që kërkohet nga DKU-ja. Prandaj, mund të përdoret një qasje e modifikuar, që të marrë parasysh:

- Standardet kombëtare për përvijimin e ZM-ve;
- Statusin e ndryshëm në kuadër të zbatimit të Konventës së Bernës dhe rrjetit NATURA 2000 në vend;
- Nivelin e ndryshëm të përshtatjes së legjislacionit kombëtar të Shteteve Joanëtare të BE-së me legjislacionin dhe standardet e BE-së;
- Mungesën e përgjithshme të regjistrave dhe/ose bazave efikase të të dhënave për ZM-të në vend;
- Përgjegjësinë e përbashkët për mirëmbajtjen dhe mbrojtjen e zonave të ujit të pijshëm midis autoriteteve kompetente në nivel kombëtar dhe nënkombëtar;
- Përgjegjësinë e përbashkët për monitorimin e zonave të mbrojtura të ujit të pijshëm;

7.6.2 Zonat e Mbrojtjes së Habitatit në Ishëm

Brenda kufijve të basenit ujor të lumit Ishëm ndodhen pesë zona të mbrojtura të përcaktuara sipas legjislacionit shqiptar. Qasja për përcaktimin dhe menaxhimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri përshkruhet në Ligjin për Zonat e Mbrojtura. Ligji përcakton mbrojtjen e gjashtë (6) kategorive të zonave të mbrojtura. Kategorizimi i zonave, statusi dhe shkalla e mbrojtjes për çdo zonë bazohen të kriteret e Qendrës Botërore të Konservimit të Natyrës. Në kuadër të rishikimit dhe vlerësimit të Zonave të Mbrojtura, në territorin e këtij baseni ujor shtrihen pesë zona të mbrojtura me sipërfaqet që zënë përkatësisht si në tabelën më poshtë.

Tabela 7-2 – Zonat e mbrojtura në basenin e lumit Ishëm

Kategoria sipas IUCN	Sipërfaqe (ha)	Përshkrimi i kategorisë së ZM	Emri i ZM	VKM e shpalljes
IV	1,471.84	Park Natyror	Qafë Shtamë	VKM Nr.10, datë 28.12.2020
II	19,837.71	Park Kombëtar	Pas Mali i Dajtit	VKM nr.402, date 21.06.2006
IV	8092	Rezervë Natyrore e Menaxhuar	Kune-Vain-Patok-Fushë kuqe-Ishëm	VKM nr.60, datë 26.01.2022
IV	749.23	Park Natyror	Mali me Gropa-Bizë-Martanesh	VKM Nr.10, datë 28.12.2020
V	1,441.50	Peizazh i mbrojtur	Krastë-Verjon	VKM nr. 468, date 26.7.2018

Puna për menaxhimin e zonave të Natura 2000[130] ka nisur vetëm kohët e fundit. Në kuadër të projektit NaturAL, është identifikuar shpërndarja e mundshme e Zonave të Natura 2000 me Interes për Komunitetin (ZIK), gjë që ka sjellë hartimin e listës paraprake me 43 zonat e propozuara për të gjithë vendin. Në basenin ujor të lumit Ishëm janë identifikuar tre zona të Natura 2000 me interes për komunitetin.

Sipas legjislacionit përkatës të zonave të mbrojtura, këto kategori të ZM-ve duhen menaxhuar sipas planeve të tyre të menaxhimit. Situata aktuale e menaxhimit ka treguar se jo të gjitha ZM-të në basenin e lumit Ishëm kanë plane individuale menaxhimi. Katër prej pesë ZM-ve të renditura kanë plane menaxhimi. Rezerva e Mbrojtur Natyrore Patok-FushëKuqe-Ishëm dhe tre zona të tjera kanë përgatitur plane menaxhimi. Programi i veçantë i masave është pjesë përbërëse e këtyre planeve, ku parashtrohen masat përkatëse lidhur me monitorimin dhe vlerësimin e burimeve ujore dhe ekosistemeve të varura prej tyre. Informacioni përmbledhës për çdo zonë të mbrojtur gjendet në Shtojcën Teknike VII.

[130] BE - Forcimi i Kapaciteteve Kombëtare për Mbrojtjen e Natyrës – Përgatitja për Rrjetin Natura 2000, Mars 2019

Tabela 7-3 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e ZONAVE TË MBROJTURA TË UJIT TË PIJSHËM

EMRI I ZONËS SË MBROJTUR	NËNBASENET	FUNKSIONI	DATA E KRIJIMIT	LEGJISLACIONI KOMBËTAR PËRKATËS	LEGJISLACIONI PËRKATËS I BE-SË	TRUPAT UJORË PËRKATËS	STATUSI AKTUAL	KUFIJTË E SHPALLUR
ZONA E MBROJTJES HIGJENO-SANITARE E REZERVUARIT UJËMBLEDHËS TË BOVILLËS	ISH3	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351444 351445	2 2	
BURIMI UJOR SELITË	ISH3	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351444	2	
BURIMI UJOR SHËN MËRI	ISH2	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE			
BURIMI UJOR QAFË MOLLË	ISH3	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE			
BURIMI UJOR SHPELLA E TUJANIT	ISH3	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351495 351493	4 2	
BURIMI UJOR LAKNAS	ISH2	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351481 35147	5 5	
BURIMI UJOR BËRXULL	ISH1	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	35146	3	

BURIMI UJOR YZBERISHT	ISH1	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351483	5	
BURIMI UJOR FUSHË-KRUJË	ISH1	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351423	3	

Tabela 7-4 - Regjistri i Zonave të Mbrojtura - Kategoria e LLOJEVE UJORE ME RËNDËSI EKONOMIKE

EMRI I ZONËS SË MBROJTUR	NËNBASENET	FUNKSIONI	DATA E KRIJIMIT	LEGJISLACIONI KOMBËTAR PËRKATËS	LEGJISLACIONI PËRKATËS I BE-SË	TRUPAT UJORË PËRKATËS	STATUSI AKTUAL	KUFIJTË E SHPALLUR
Rezervuari i Bovillës	ISH3	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE	351444	2	
Lumi Ishëm 1	ISH0	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE	351413	4	
Zezë	ISH2	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE	351425 351423	3	
Terkuza	ISH2	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE	351441 351443	5 4	
Hamallaj	ISH0	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE			
Lumi Tiranës	ISH2	ZMUP			Direktiva 2000/60/KE Direktiva 91/676/KEE	351495 351493 351491	4 2 5	

Tabela 7-5 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e UJËRAVE REKREATIVE DHE TË LARJES

EMRI I ZONËS SË MBROJTUR	NËNBASENET	FUNKSIONI	DATA E KRIJIMIT	LEGJISLACIONI KOMBËTAR PËRKATËS	LEGJISLACIONI PËRKATËS I BE-SË	TRUPAT UJORË PËRKATËS	STATUSI AKTUAL	KUFIJTË E SHPALLUR
Kune-Vain-Patok-Fushëkuqe-Ishëm	ISH0	ZMRNM	VKM Nr.60 datë 26.01.2022	Ligji 81/217 datë 04.05.2017	Direktiva 2006/7/KE;	351411	3	Ka

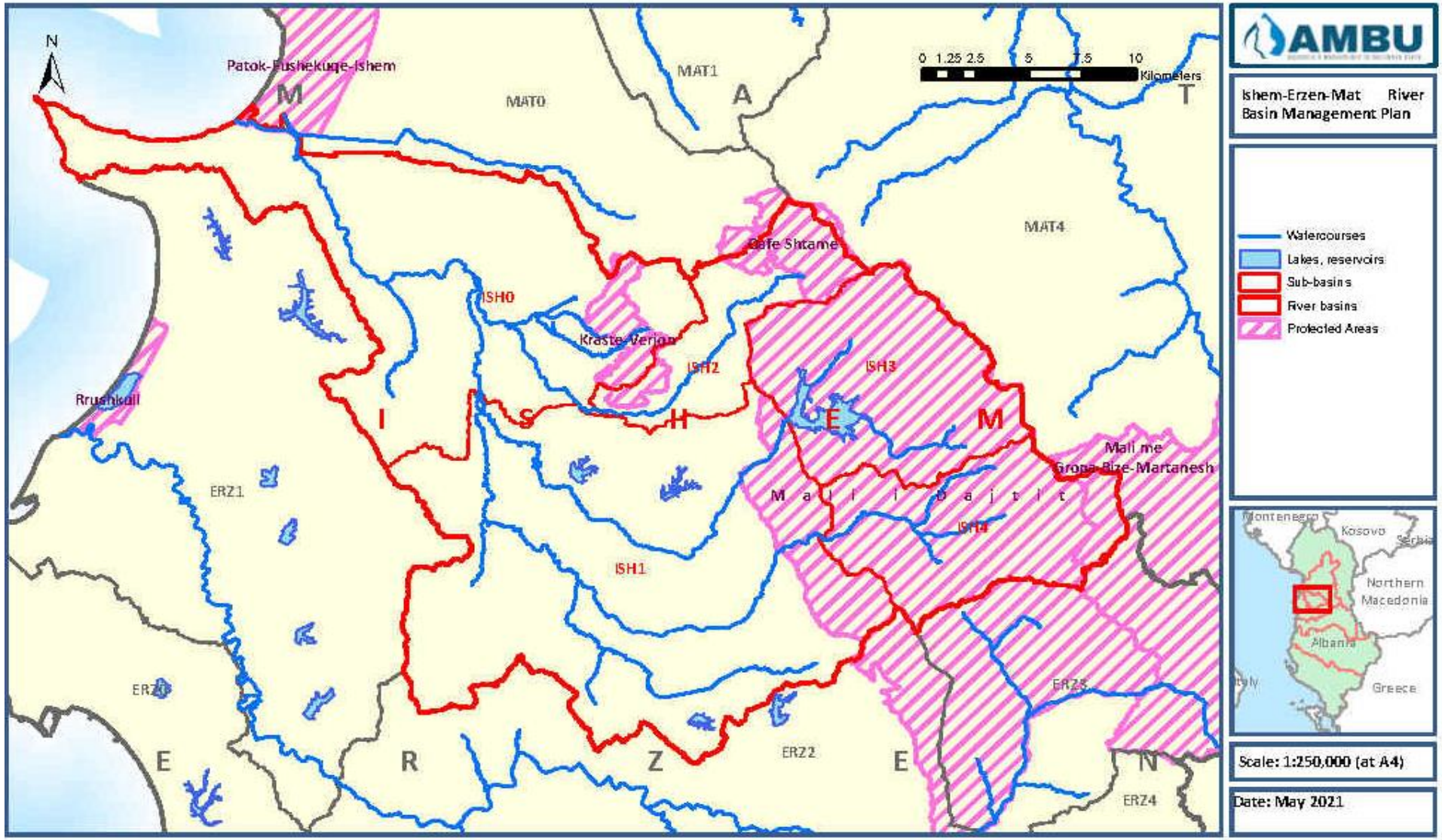
Tabela 7-6 - Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e ZONAVE TË NDJESHME NDAJ LËNDËVE USHQYESE

EMRI I ZONËS SË MBROJTUR	NËNBASENET	FUNKSIONI	DATA E KRIJIMIT	LEGJISLACIONI KOMBËTAR PËRKATËS	LEGJISLACIONI PËRKATËS I BE-SË	TRUPAT UJORË PËRKATËS	STATUSI AKTUAL	KUFIJTË E SHPALLUR
	ISH3	ZMURL			Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE			

Tabela 7 -7 – Regjistri i Zonave të Mbrojtura – Kategoria e HABITATEVE DHE LLOJEVE TË MBROJTURA

EMRI I ZONËS SË MBROJTUR	NËNBASENET	FUNKSIONI	DATA E KRIJIMIT	LEGJISLACIONI KOMBËTAR PËRKATËS	LEGJISLACIONI PËRKATËS I BE-SË	TRUPAT UJORË PËRKATËS	STATUSI AKTUAL	KUFIJTË E SHPALLUR
Park Natyror Qafë Shtamë	ISH3	ZMURL	VKM Nr.10, datë 28.12.2020	LIGJI NR. 81/2017 PËR ZONAT E MBROJTURA	Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351427	1	Ka
Park Kombëtar Mali i Dajtit	ISH3	ZMURL	VKM Nr.402, datë 21.06.2006	LIGJI NR. 81/2017 PËR ZONAT E MBROJTURA	Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351495	4	
Rezervë Natyrore e Menaxhuar Kune-Vain-Patok-Fushëkuqe-Ishëm	ISH0	ZMRNM	VKM Nr.60 datë 26.01.2022	LIGJI NR. 81/2017 PËR ZONAT E MBROJTURA	Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351411	3	Ka
Park Natyror Mali me Gropa-Bizë-Martanesh	ISH3	ZMURL	VKM Nr.10, datë 28.12.2020	LIGJI NR. 81/2017 PËR ZONAT E MBROJTURA	Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE			
Peizazh i mbrojtur Krastë-Verjon	ISH2	ZMURL	DCM nr. 468, datë 26.7.2018	LIGJI NR. 81/2017 PËR ZONAT E MBROJTURA	Direktiva 91/676/KEE Direktiva 91/272/KEE	351425	3	

Harta 7-1 – Harta e të gjitha zonave të mbrojtura – Ishëm

8 Rrjetet e Monitorimit dhe të Dhënat e Mbikëqyrjes

8.1 Konteksti Ligjor

8.1.1 Shqipëri

Direktiva e BE-së 2008/105/KE është transpozuar me VKM-në Nr. 246, datë 30.4.2014 "Për vendosjen e standardeve të cilësisë mjedisore për ujërat sipërfaqësore" [131] ,[132]. Programet aktuale të monitorimit të ujit janë përgatitur në bazë të VKM-së Nr. 1189, datë 18.11.2009 "Për rregullat dhe procedurat për hartimin dhe zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të mjedisit".

AMBU duhet të përdorë informacionet e mbledhura nëpërmjet monitorimit të ujit dhe çdo informacion tjetër përkatës që përmban të dhëna ekzistuese nga monitorimi i mjedisit, për të bërë vlerësimin e probabilitetit që kanë trupat ujorë sipërfaqësorë në basen për të mos i përmbushur objektivat e cilësisë mjedisore të vendosura për trupat ujorë. AMBU mund të përdorë teknikat e modelimit për të ndihmuar vendimmarrjen. Sipas karakterizimit dhe vlerësimit të ndikimit, të realizuara në përputhje me Shtojcën 1 të VKM-së Nr. 1015, datë 16.12.2020, për çdo periudhë gjatë së cilës zbatohet plani i menaxhimit të basenit ujor hartohet programi i monitorimit mbikëqyrës dhe programi i monitorimit operacional, madje në disa raste edhe programet e monitorimit hulumtues. Institucionet shtetërore përgjegjëse për monitorimin duhet të monitorojnë ato parametra që janë tregues të statusit të çdo elementi të cilësisë. Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujore shërben si bazë të dhënash për burimet e gjeoreferimit në sistemin GIS. Të dhënat për shtresat, që gjenden në të Kadastrën Kombëtare të Burimeve Ujore, Publikohen në faqen e internetit të ASIG-ut.

8.1.2 Bashkimi Evropian

Programi i monitorimit në përputhje me DKU-në në nivel kombëtar synon mbledhjen e të dhënave për vlerësimin e statusit bazë, identifikimin e tendencave të cilësisë së ujit dhe rishikimin e efikasitetit të masave të zbatuara për mbrojtjen e burimeve ujore. Shtojcat II dhe V të DKU-së përcaktojnë vlerësimin e përgjithshëm dhe planin e monitorimit për ujërat. Kjo gjen zbatim si për trupat ujorë sipërfaqësorë, ashtu edhe për trupat ujorë nëntokësorë dhe për zonat e mbrojtura[133].

Aspektet kyç të programeve të monitorimit përfshijnë:

- Llojet e monitorimit dhe objektivat (vrojtuese, mbikëqyrëse, operacionale [134]dhe hetimore);
- Zgjedhjen e pikave të monitorimit (me qëllim që të ofrohet një panoramë sa më koherente dhe e përgjithshme e statusit kimik brenda çdo baseni ujor);
- Elementet e cilësisë (EC) që do të monitorohen dhe shpeshtësia e kërkuar e monitorimit.

8.2 Programi i Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore

8.2.1 Autoriteti Kompetent

Autoriteti kompetent përgjegjës për monitorimin sasior të ujërave sipërfaqësore është Instituti i Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit (IGJEO). Instituti është një njësi kërkimore kombëtare që operon në varësi të Universitetit Politeknik të Tiranës.

---

[131]Direktiva 2008/105/KE për standardet e cilësisë mjedisore në fushën e politikave të ujit, që ndryshon dhe shfuqizon Direktivat e Këshillit 82/176/KEE, 83/513/KEE, 84/156/KEE, 84/491/KEE, 86/280/KEE dhe Direktivën 2000/60/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit

[132] Direktiva 2008/105/KE është ndryshuar me Direktivën 2013/39/BE që ndryshon edhe Direktivat 2000/60/KE dhe 2008/105/KE lidhur me substancat prioritare në fushën e politikës së ujit

[133]Direktiva Kuadër e Ujit, Shtojca V

[134] Termi "fushatë monitorimi" nuk përdoret në DKU, por përdoret në kontekstin shqiptar për të treguar vlerësimin gjithëpërfshirës dhe të shpejtë të kushteve biologjike dhe/ose fiziko-kimike ku programi i monitorimit kombëtar është i pamjaftueshëm, për të nxjerrë edhe përafrimet e para lidhur me statusin e mundshëm të trupit ujor

Ky institut ka hasur vështirësi mjaft të mëdha menaxhuese, financuese dhe organizative gjatë viteve të fundit lidhur me ofrimin e të dhënave bazë dhe të besueshme për prurjen, të përpunuara në përputhje me standardet e pranueshme minimale ndërkombëtare.[135] Pavarësisht asistencës teknike të ofruar në mënyrë të përsëritur nga agjencitë e mëdha ndërkombëtare që prej vitit 2007, shumica e stacioneve të monitorimit meteorologjik dhe hidrologjik nuk janë funksionale ose kanë probleme të mëdha kalibrimi.

8.2.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore

Një rrjet i besueshëm hidrometrik aktual është tejet i rëndësishëm për të pasur një MIBU sa më efikas. Të dhënat e përpunuara për prurjen e ujërave sipërfaqësore janë të domosdoshme për katër arsye:

- Përcaktimi i regjimeve aktuale të prurjes vjetore dhe disponueshmëria e burimeve ujore, në mënyrë që burimet vendore, rajonale dhe kombëtare të mund të përcaktohen me saktësi për qëllimet e shpërndarjes së burimeve ujore, përmes mekanizmit të bilanceve të ujit.
- Përcaktimi i tendencave të reshjeve dheprurjet në dalje të basenit për të vlerësuar ndikimet e ndryshimeve klimatike.
- Përcaktimi i regjimeve të rrjedhës në përgjithësi dhe prurjeve ekologjike në veçanti, në mënyrë që aspektet ekologjike të statusit të trupit ujor të mund të përcaktohen me saktësi.
- Përcaktimi i volumeve të sakta të prurjes, në mënyrë që ngarkesat e ndotësve në ujërat pritëse (dhe për rrjedhojë masat e nevojshme korrigjuese) të mund të llogariten me besueshmëri.

Është më se e dukshme se pa një rrjet efikas dhe funksional hidrometrik, shumica e objektivave për basenin ujor në kuadër të strategjisë së përgjithshme të MIBU-së nuk do të arrihen .

8.2.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Sipërfaqësore

Vendi ka pasur historikisht (1960-1992) një rrjet efikas dhe të besueshëm kombëtar hidrometrik. Megjithatë, ky plan mund të realizohet vetëm nëse ka të dhëna historike për prurjet nga viti 2008 e në vijim. Mungesa e të dhënave të besueshme të kohëve të fundit për prurjet ngre shumë pikëpyetje lidhur me saktësinë dhe integritetin e strategjisë MIBU të parashikuar në këto raporte dhe strategji, por edhe në të tjera. Përdorimi i të dhënave të vjetra për prurjet, të cilat nuk është se marrin parasysh ndryshimet e shumta që ka pësuar baseni, e jo më ndryshimet e mundshme klimatike, shihen me skepticizëm të madh.

8.3 Programi i Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore

8.3.1 Autoriteti Kompetent

Rrjeti i monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore (lumenj, liqene, ujëra të përkohshme dhe bregdetare) në basenin ujor të Ishmit dhe programet përkatëse të kampionimit janë nën administrimin e AKM-së pranë Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit[136]. AKM-ja Publikon çdo vit Programin Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit, i cili përcakton pikat dhe parametrat e shënjestruara të monitorimit[137].

8.3.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit Mbikëqyrës të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore

Idealja do të ishte që rrjeti i monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore të ngrihet në përputhje me kërkesat e nenit 8 dhe shtojcës V, 1.3 të DKU-së. Rrjeti i monitorimit duhet projektuar në mënyrë të tillë që të ofrojë një tablo sa më koherente dhe gjithëpërfshirëse të statusit ekologjik dhe kimik brenda çdo baseni ujor dhe duhet të lejojë klasifikimin e trupave ujorë në pesë klasa, në përputhje me përkufizimet normative të statusit ekologjik për ujërat sipërfaqësore. Rrjeti aktual i monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore i administruar nga AKM-ja paraqitet në Harta 8-1.

---

[135] Për krijimin e platformës institucionale dhe rregullatore për qeverisjen dhe funksionimin e Kadastrës Kombëtare të Burimeve Ujore Banka Botërore/SIDA – Maj 2020

[136] Qeveria Shqiptare, VKM Nr. 1189 "Për rregullat dhe procedurat e zbatimit të Programit Kombëtar të Monitorimit", 2009

[137] Agjencia Kombëtare e Mjedisithttp://www.akm.gov.al/cil%c3%absia-e-mjedisit.html#raporte_puBUikime

8.3.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit Mbikëqyrës të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore dhe të Dhënat

Aktualisht, për shkak të burimeve dhe kapaciteteve të kufizuara, Elementet e Cilësisë Biologjike (ECB) nuk kampionohen apo analizohen në mënyrë të vazhdueshme në vend. Laboratori i Agjencisë Kombëtare të Mjedisit punon në përputhje me ISO 17025:2017 dhe është i akreditуar për parametrat kryesore fiziko-kimike: pH, përçueshmëria, alkaliniteti, mbetjet e ngurta pezull, kërkesa për oksigjen kimik, kërkesa për oksigjen biokimik, nitrite, nitrate, amonium, ortofosfor dhe fosfor total.

Aktualisht, substancat prioritare (ato që paraqesin risk të konsiderueshëëm për mjedisin ujor) [138] nuk monitorohen në mënyrë rutinë. Ndotësit specifikë për basenin ujor (NSBU) (ata ndotës që konsiderohen nga autoriteti kompetent si me rëndësi të veçantë për basenin ujor) nuk janë përcaktuar ende. Numri i pikave të monitorimit ndryshon çdo vit në varësi të kufizimeve buxhetore. Monitorimet rutinë të ujërave sipërfaqësore kanë vënë në dispozicion të dhëna rreth cilësisë së ujit për shtatë pika monitorimi në lumenj brenda basenit të lumit Ishëm. Rrjeti aktual i monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore i administruar nga AKM-ja paraqitet në Tabelën 8-1. Rezultatet e përzgjedhura nga rrjeti i monitorimit paraqiten për parametrat BOD_5, Total P dhe NH4 në Shtojcën Teknike IX. Këto tre parametra shërbejnë si tregues të përgjithshëm mjaft të mirë për ndotjen nga burimet antropogjene që mund të dëmtojnë sistemet ujore. Të dhënat e plota fiziko-kimike nga programet e monitorimit të AKM-së për periudhën 2014 – 2019 paraqiten në Shtojcën Teknike IX.

Tabela 8-1 – Stacionet e monitorimi të Cilësisë së Ujit në basenin e lumit Ishëm

Emri i Stacionit	Kodi i Stacionit -	Lumi -	Latituda WGS84-	Longlituda WGS84-	Lartesia mmnd	MAF (Q m^3/S)	Frekuenca e matjes [139]	Parametrat e monitoruar					
								ECBs (QE1)	Hidromorf (QE2)	Prurja (QE2-1)	Fiz-Kim (QE3-1)	St. prioritare (Aneksi X)	RBSPs (QE3-3)
TIRANA, URA BRARIT	AL_RV_041	Tirana	41.379000	19.859000	150	?	2 to 4				√		
TIRANA, URA k. KAMES	AL_RV_043	Tirana	41.355000	19.772000	70	*n/a*	2 to 4				√		
LANA, LANABREGAS	AL_RV_044	Lana	41.330000	19.880000		*n/a*	2 to 4				√		
2 to 4 LANA, YRSHEK	AL_RV_046	Lana	41.337993	19.776542		*n/a*	2 to 4				√		
ISHEM,URA RINAS	AL_RV_047	Ishem	41.436011	19.696884		*n/a*	2 to 4				√		
ISHEM, URA GJOLES	AL_RV_048	Ishem	41.466990	19.691910		?	2 to 4				√		
ISHEM, URA SALMER	AL_RV_049	Ishem	41.541177	19.610505	4	?	2 to 4				√		

[138] Komisioni Evropian - Direktiva 2013/39/BE që ndryshon Direktivën 2000/60/KE dhe 2008/105/KE lidhur me substancat prioritare në fushën e politikës së ujit

[139] Frekuencat e kampionimit të realizuara përgjatë periudhës 2014-2019, në vit

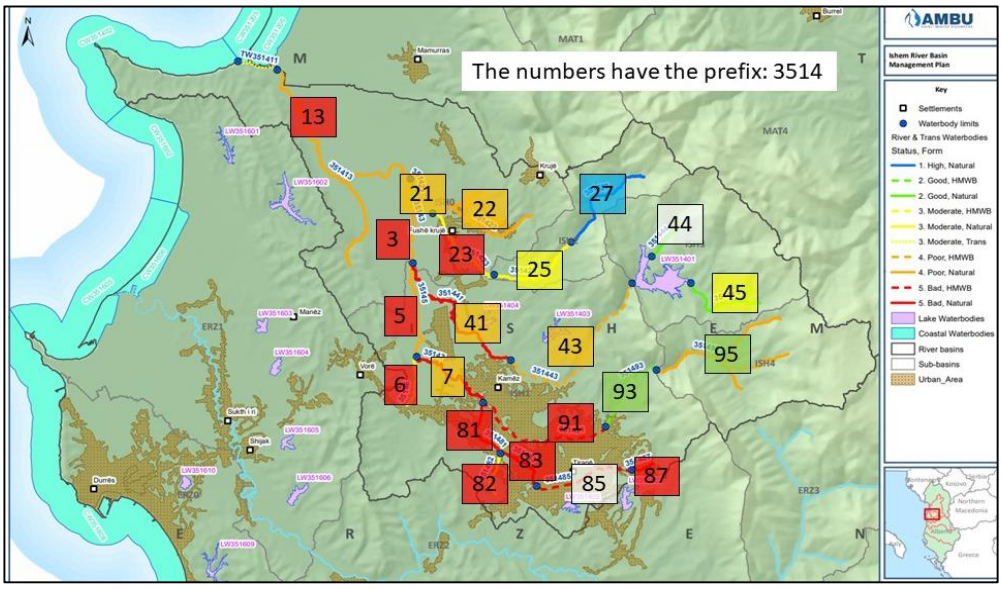
8.3.4 Fushata e Monitorimit gjatë 2019-s

Nga tabela 8-1 del mjaft qartë se numri i stacioneve në programin kombëtar aktual të monitorimit nuk është shumë i madh dhe nuk përfaqëson shumicën e trupave ujorë të përvijuar në basenet ujore. Kështu, programi aktual i AKM-së nuk i përmbush kërkesat e përputhshmërisë me Shtojcën V 1.3 të DKU-së. Për të bërë një vlerësim sa më të mirë të mundshëm të statusit të trupit ujor, në shtator të 2019-s u realizua një "fushatë monitorimi" më gjithëpërfshirëse në basenin e Ishmit. Fushata e korrikut të 2019-s përfshiu 28 pika përgjatë baseneve të Ishmit, ku u analizuan 11 parametra fiziko-kimike. Analizat e detajuara paraqiten në Shtojcën Teknike IX. Fushata gjithëpërfshirëse mundësoi një vlerësim sasior të statusit të mundshëm të të gjithë trupave ujorë në basenet ujore. Harta 8-2 përmbledh këto pika, ku paraqiten vlerat për dy treguesit më të rëndësishëm fiziko-kimikë të ndotjes antropogjene dhe ndikimit të mundshëm në ECB-ve, BOD_5 dhe NH_4 (mg/l). Grupet e plota të të dhënave paraqiten në Shtojcën Teknike IX. Nivelet BOD5> 15.0 mg/l (tregojnë statusin e keq ekologjik të çdo trupi ujor) u vërejtën në 9 nga 28 pika të kampionuara, kryesisht në rrjedhat e poshtme të urbanizuara të lumit të Lanës, Tiranës, Ishmit dhe Tërkuzës. Nivelet NH4> 8.0 mg/l (tregojnë statusin e keq ekologjik të çdo trupi ujor) u vërejtën në 9 nga 28 pika të kampionuara, kryesisht në rrjedhat e poshtme të urbanizuara të lumit të Lanës, Tiranës, Ishmit dhe Tërkuzës. Të dhënat e plota fiziko-kimike nga fushata e monitorimit paraqiten në Shtojcën Teknike IX.

8.3.5 Fushatat biologjike në terren gjatë 2021-shit

Sikurse u përmend edhe më lart, ujërat sipërfaqësore në Shqipëri nuk u nënshtrohen monitorimeve rutinë për elementet e cilësisë hidrobiologjike. Projekti EUSIWM organizoi gjatë periudhës prill-korrik 2021 fushata në terren të cilat synonin trupat ujorë sipërfaqësorë të përvijuar në basenin e lumit Ishëm. Për kategorinë e trupave ujorë lumorë u përzgjodh fauna bentike jovertebrore (prill 2021), ndërsa për trupat ujorë liqenorë (qershor/korrik 2021) u përzgjodh fitoplanktoni. Krahas kësaj, janë kryer analiza edhe për parametrat fiziko-kimike. Rezultatet dhe gjetjet e detajuara gjenden në Shtojcën teknike IX. Aktualisht, Shqipëria nuk ka asnjë metodë për vlerësimin e statusit biologjik në përputhje me kërkesat e DKU-së. Megjithatë, është përdorur në mënyrë provizore indeksi ASPT (Pikët Mesatare për Takson). Indeksi ASPT mbështetet te indeksi BMWP (Procedura e Punës për Monitorimin Biologjik)[140]. Rezultatet e vlerësimit të statusit duke përdorur indeksin ASPT paraqiten në Figura 8-1 dhe në Shotjcën Teknike V lidhur me Hidrobiologjinë. Ky vlerësim është një tregues i pakët, sepse mbështetet te një matje e vetme dhe nuk i përmbush ende kërkesat e përgjithshme të DKU-së për vlerësimin e statusit ekologjik.

Figura 8-1 - Vlerësimi paraprak i statusit ekologjik të lumenjve

[140] Armitage PD, D Moss, JF Wright & MT Furse (1982). Performanca e sistemit të ri të pikëzimit të cilësisë biologjike të ujërave duke përdorur jovertebrorët e mëdhenj në një seri pikash monitorimi të ndotjes në ujëra të rrjedhshme. Burimet Ujore Vëll. 17, nr. 3, f: 333-347.

8.3.6 Vlerësimet hidromorfologjike

Sipas DKU-së, elementet e cilësisë hidromorfologjike konsiderohen si elemente që mbështesin elementet e cilësisë biologjike. Kjo do të thotë se elementet e cilësisë hidrobiologjike mund të preken jo vetëm nga cilësia e ujit, por edhe nga kushtet hidrologjike dhe/ose morfologjike. Teksa flasim, Shqipëria nuk ka dispozita që të parashikojnë vlerësimin e statusit hidromorfologjik. Shkaku kryesor i gjendjes së dobët të monitorimit hidrologjik dhe i mungesës së monitorimeve sistematike të elementeve të cilësisë morfologjike. Megjithatë, është bërë një lloj përpjekjeje paraprake për vlerësimin e statusit hidromorfologjik të trupave ujorë sipërfaqësorë të përvijuar në basenin e lumit Ishëm. Detajet rreth qasjes dhe metodologjisë gjenden në Shtojcën Teknike VI.

8.4 Programi i Monitorimit të Ujërave Nëntokësore

8.4.1 Autoriteti Kompetent

Rrjeti i plotë i monitorimit të ujërave nëntokësore (i cili ndryshon çdo vit) paraqitet në Shtojcën Teknike VII[141].

8.4.2 Rëndësia e Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Nëntokësore

Rrjeti i monitorimit të cilësisë së ujërave nëntokësore duhet të ngrihet në përputhje me kërkesat e nenit 8 dhe Shtojcës V, 2.2 dhe 2.3 të DKU-së. Rrjeti i monitorimit duhet projektuar në mënyrë të tillë që të ofrojë një tablo koherente dhe të përgjithshme të statusit kimik dhe sasior për çdo trup ujor individual. Matja parësore e statusit sasior ka të bëjë me thellësinë ose lartësinë e nivelit të ujërave nëntokësore te puset e ndërtuara për qëllime monitorimi. Kjo gjen zbatim të plotë tek akuiferët aluvialë dhe ranoro-konglomerate (Llojet 1, 2 dhe 5). Megjithatë, te akuiferët me masivë gëlqerorë tepër karstikë (akuiferë të llojit 4), ku ka pak pompim nga puset e shpuara, rrjedhat e burimeve shihen si tregues më i mirë i statusit sasior (dhe cilësor).

8.4.3 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Sasisë së Ujërave Nëntokësore dhe të Dhënat

Monitorimi i sasisë së ujërave nëntokësore ka të bëjë vetëm me matjen e thellësisë së ujit dhe nga pikëpamja hapësinore dhe kohore është e paplotë. Nivelet janë matur te pikat e përzgjedhura të nxjerrjes në trupa aluvialë të ujërave nëntokësore GW35140101 (Thumanë) dhe GW35140103 (Tiranë) gjatë periudhës 2015 - 2019:

- Shp. 16/97 Rruga e Kavajës,
- Laknas (puset 32/87, 33/87 dhe 33 Laknas)
- 416 Bilaj Fushë Krujë.

Raportet e ShGjSh-së japin shumë pak të dhëna për numrin e madh të puseve gjatë viteve 2000 (matje të vetme) dhe për vitin 2004 (katër matje), ku përfshihen pesë puset e renditura më lart.

Rezultatet e përzgjedhura nga rrjeti i monitorimit paraqiten për parametrat e nivelit të ujit tek Shtojca Teknike IX. Monitorimi i nivelit është i nevojshëm për të arritur objektivin e ruajtjes së balancës së qëndrueshme të ujërave nëntokësore. Ulja e nivelit të ujërave nëntokësore për një periudhë të gjatë kohore (mbi 5 vjet) tregon mbishfrytëzim, që duhet vendosur nën kontroll. Të dhënat në dispozicion tregojnë se ka një rënie të ndjeshme të nivelit të ujit midis periudhës së monitorimit të 2004-s dhe të pas 2004-s. Megjithatë, nuk ka tendenca të qarta për sa i përket niveleve, që të mund të konfirmohen ose refuzohen gjatë periudhës 2015-2019. Nuk ka të dhëna të disponueshme për nivelin e ujit të trupat ujore nëntokësore në basenin e lumit Ishëm. Ka matje të posaçme të rrjedhave të burimeve, duke iu referuar edhe luhatjeve sezonale, por nuk ka grupe të dhënash sistematike për shkarkimet të ndara sipas periudhave. Të dhënat e disponueshme në Shtojcën Teknike IX për ujërat nëntokësore.

8.4.4 Statusi i Rrjetit të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Nëntokësore dhe të Dhënat

DKU-ja dhe DUN-i kërkojnë monitorim në shkallë të gjerë të parametrave kimike për të përcaktuar statusin cilësor të ujërave nëntokësore. Aktualisht, matet në mënyrë rutinë vetëm një pjesë e parametrave të kërkuara: anionet (Cl, SO_4, NO_3 dhe alkaliniteti), kationet (Na, K, Ca, Mg, Fe dhe NH_4) dhe parametrat treguese (pH, T, EC

[141]Vendndodhja dhe statusi preciz i shumë pikave të monitorimit të ujërave nëntokësore nuk do të ishin identifikuar në mungesë të komunikimit intensiv me Shërbimin Gjeologjik Shqiptar.

dhe TDS). Për më tepër, vërehet monitorim në nivele të ulëta për metalet e rënda si Cu, Cr, Pb, Ni, Mn, Zn, Co dhe Cd, për të cilat nuk ka dokumentacion të disponueshëm për sa i përket kampionimit, protokolleve analitike dhe kontrollit të cilësisë.

Monitorimi i cilësisë së ujërave nëntokësore u realizua nëpërmjet shpimeve të puseve në dy trupa aluvialë ujorë nëntokësorë (GW35140101 dhe GW35140103). Në këto puse ndodh përzierja midis ujërave nga një sipërfaqe e madhe dhe nga thellësi të ndryshme, ndaj janë kaq efikasë në identifikimin e pranisë së kontaminantëve, por jo dhe aq kur vjen puna te zbulimi i burimit ose i përqendrimeve në zonën burimore. Burimet e mëdha përdoren për qëllime të ngjashme në akuiferët karstikë.

Raportet për Gjendjen e Mjedisit që prej vitit 2012 parashikojnë matje të rregullta, deri në katër herë në vit, të joneve kryesore dhe metaleve të rënda. Të dhënat vijnë nga analizat laboratorike të kampionëve të ujit të marrë nga ShGjSh-ja nga 13 - 15 puse shpime, përfshi shumicën e puseve që janë përdorur për monitorimin e nivelit të ujit. Nuk ka monitorim rutinë të cilësisë së ujërave nëntokësore në puse ose burime.

Tabela 8-2 - Puset nxjerrëse të përdorura për monitorimin e nivelit të ujit.

Nr.	Puset	Vendndodhja
1	1P Selitë. Tirana:	Pusi nr. 1. Unaza Re - Buka. Yzberisht - Tiranë
2	2P Selitë. Tiranë Nr.13. Kombinat. Tirana:	Nr.160. Thumanë Fushë - Krujë
3	Nr.2/97 Rinas. Tirana: Nr.3/97 Valias - Rinas. Tirana:	Shpimi nr. 1N Gramez. Fushë - Krujë
4	Nr.327. Fushë - Krujë	Shpimi nr. 30B Laknas. (Shinat e Trenit)
5	Nr.47. Bërxull. Tirana: Nr.59. Ura Gjolës	Shpimi nr.6 Laknas. Tirana: Shpimi nr.16/97 Rr. Kavajës. Tirana:

Rezultatet e përzgjedhura nga rrjeti i monitorimit për parametrin e nitrateve (NO3 mg/l) dhe përcjellshmërinë elektrike (PE µS/cm) gjenden në Shtojcën Teknike IX. Monitorimi i NO_3 ka zbuluar tendenca negative për një prej ndotësve kryesorë për shkak të burimeve të lëndëve ushqyese, të cilat mund të jenë të rrezikshme për shëndetin (SCM< 50 mg/l), ose mund të jenë shkak për eutrofikimin e ujërave sipërfaqësore. Në zonat bregdetare, vlera e lartë e PE-së (p.sh. > 1500 µS/cm) në ujëra të thella nëntokësore (> 30m) mund të tregojë intruzion të kripësisë në ujërat nëntokësore. Të dhënat e plota fiziko-kimike nga programet e monitorimit të ujërave nëntokësore për periudhën 2014 – 2019 paraqiten në Shtojcën Teknike IX.

8.4.5 Fushata e Monitorimit gjatë 2019-s

Nga Harta 8-3 del mjaft qartë se numri i stacioneve në programin kombëtar aktual hidrogjeologjik të monitorimit nuk është shumë i madh dhe nuk përfaqëson shumicën e trupave ujorë nëntokësorë të përvijuar në basenet ujore. Kështu, programi aktual i ShGjSh-së nuk i përmbush kërkesat e përputhshmërisë së Shtojcës V 2.2 dhe 2.4 të DKU-së. Për të bërë një vlerësim sa më të mirë të statusit të mundshëm të trupit ujor, në nëntor të 2019-s u realizua një fushatë monitorimi më gjithëpërfshirëse në basenin e Ishmit. Në 9 trupa ujorë nëntokësorë përgjatë baseneve të Ishmit, ku u analizuan 11 parametra fiziko-kimike. Analizat e detajuara paraqiten në Shtojcën Teknike IX, së bashku me hartëzimin e dy vlerave më të rëndësishme fiziko-kimike të ndotjes antropogjene dhe ndikimit të mundshëm të statusit kimik të ujërave nëntokësore, përcjellshmërisë elektrike (µS/cm) dhe NO3 (mg/l).

8.5 Programet e Monitorimit të Zonave të Mbrojtura

8.5.1 Autoritetet Kompetente

Neni 6 dhe Shtojca IV e DKU-së përmbledhin disa lloje të zonave të mbrojtura për t'u trajtuar në PMBU. Këto janë:

- Zonat e shpallura të ujit të pijshëm për konsum nga njeriu.
- Zonat e përvijuara për mbrojtjen e specieve ujore me rëndësi ekonomike.
- Zonat e shpallura si ujëra Rekreative, përfshi edhe ujërat e larjes sipas Direktivës së BE-së 2006/7/KE.
- Zonat e shpallura si 'të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese' sipas Direktivave të BE-së 91/676/KEE dhe 91/271/KEE.
- Zonat e shpallura si zona të rëndësishme për habitatin, zonat e veçanta të konservimit (ZVK) dhe zonat e Natura 2000[142].

Për këtë arsye, nevojitet koordinim midis disa autoriteteve kompetente, më konkretisht:

- Përcaktimi i nxjerrjes së ujit është pjesë e sistemit të lejeve të AMBU-së. Operatorët e mëdhenj si shoqëritë UK në nivel bashkie kanë detyrimin ligjor të respektojnë kufizimet e Lejes së Ujit;
- Shoqëritë UK nuk i raportojnë drejtpërdrejt AMBU-së lidhur me sasinë e nxjerrë, por i raportojnë çdo vit autoritetit kompetent, Entit Rregullator të Ujit (ERrU), si pjesë e përputhshmërisë vjetore me nivelet e shërbimit.
- Shoqëritë UK kanë programet e veta rutinë të monitorimit fiziko-kimik për burimet përkatëse dhe pikate (të përzgjedhura) të nxjerrjes;
- Njësitë Vendore të Kujdesit Shëndetsor (NjVKSh) kryejnë kampionimin rutinë fiziko-kimik dhe patogjen të të gjitha pikave të nxjerrjes së uji të pijshëm (faza pas trajtimit) në Shqipëri për qëllime të shëndetit publik. Duke qenë se këto të dhëna kampionimi konsiderohen si pjesë e rrjetit të furnizimit me ujë të pijshëm, ky program nuk ka lidhje të drejtpërdrejtë me objektivat mjedisore të basenit ujor. [143].
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM) synon të ndalë humbjen e biodiversitetit në Shqipëri përmes menaxhimit të përmirësuar të zonave të mbrojtura dhe hedhjes së bazave për zbatimin e rrjetit Europian Natura 2000.

Duhet vërejtur se zonat e mbrojtura në Shtojcën IV të DKU-së ndodhen brenda trupave ujorë; Rezervuari i Bovillës për shembull është edhe trup ujor, edhe burim për nxjerrjen e ujit të pijshëm. Andaj, gjejnë zbatim objektivat mjedisore dhe kërkesat e monitorimit të DKU-së. Supozohet se trupat ujorë me "status të mirë" i mbështesin kushtet e përgjithshme për sa i përket zonave të mbrojtura. Megjithatë, Direktivat përkatëse parashikojnë kërkesa shtesë për monitorimin dhe vlerësimin. Për shembull, patogjenët (bakteriet, viruset, protozoanët, kërpudhat) nuk janë pjesë e përkufizimeve të statusit ujor të DKU-së, por janë të rëndësishëm për cilësinë e ujërave të larjes dhe ujit të pijshëm. Për më tepër, zonat e mbrojtura kanë pikat dhe shpeshtësinë e vet të monitorimit, përveç atyre që priten në kuadër të DKU-së.

8.5.2 Monitorimi Kombëtar dhe Raportimi pranë Komisionit Evropian

Çdo katër vjet, Shteteve Anëtare u kërkohet ti raportojnë Komisionit Evropian për:

- Përqendrimin e nitrateve në ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore.
- Nivelet e eutrofikimit të ujërave sipërfaqësore.
- Vlerësimin e ndikimit të programeve të veprimit në cilësinë e ujit dhe praktikat bujqësore.

---

[142] Komisioni Evropian – Natura 2000 - https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

[143] VKM nr.797, datë 29.09.2010 për miratimi e rregullores higjeno-sanitare "Për administrimin e cilësisë së ujërave të larjes".

- Rishikimin e ZNLU-ve dhe programeve të veprimit.
- Përllogaritjen e tendencave të ardhshme të cilësisë së ujit.

Krahas Zvicrës, Shqipëria është i vetmi Shtet Joanëtar i BE-së që raporton çdo vit për cilësinë e ujërave të larjes pranë Agjencisë Evropiane e Mjedisit[144]. AKM-ja ia raporton Agjencisë Evropiane të Mjedisit rezultatet e programeve të monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore nëpërmjet 'WISE EIONET' (Sistemit të Informacionit për Ujërat në Evropë, Rrjetit Evropian të Informacionit dhe Vrojtimit të Mjedisit)[145].

8.5.3 Statusi Operacional i Rrjeteve të Monitorimit të Zonave të Mbrojtura në Ishëm

Zonat e mbrojtura përbëjnë teksa flasim rreth 21.4% të territorit të Shqipërisë. Në rastin e basenit të lumit Ishëm, është AdZM Tiranë për Parkun Kombëtar të "Malit të Dajtit" dhe AdZM Durrës për Parkun Natyror të "Qafë Shtamës" dhe Peizazhin e Mbrojtur të "Krastë-Verjon".

Për Parkun Kombëtar "Mali i Dajtit" dhe Parkun Natyror "Qafështamë" janë hartuar dy draft plane menaxhimi, por ende nuk janë miratuar. Draft Plani i Menaxhimit të Parkut Kombëtar të "Malit të Dajtit" është në fazë të avancuar pasi konsultimet me palët e interesit kanë përfunduar dhe pritet shumë shpejt miratimi i tij. Për sa i përket Peizazhit të Mbrojtur të "Krastë-Verjon", ende nuk është hartuar Plani i Menaxhimit. Komiteti i Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura në rang qarku është një tjetër institucion qendror që përfshihet në menaxhimin e çdo zone të mbrojtur.

Programi Kombëtar i Monitorimit të Mjedisit për çdo vit, por në rastin konkret për vitin 2021, përcakton në kapitullin "Biodiversiteti" këto tregues mjedisorë të situatës:

- diversiteti i ekosistemeve dhe habitateve në zonat e mbrojtura - përpunimi statistikor, lista e llojeve dhe habitateve;
- afërsia e infrastrukturës së transportit me zonat e mbrojtura.

Fauna e egër në zonat e mbrojtura mjedisore përshkruhet në kapitullin "KONSERVIMI I NATYRËS" (shihni informacionin dhe tabelat 8-4, 8-5, 8-6 dhe 8-7 në Shtojcën Teknike IX).

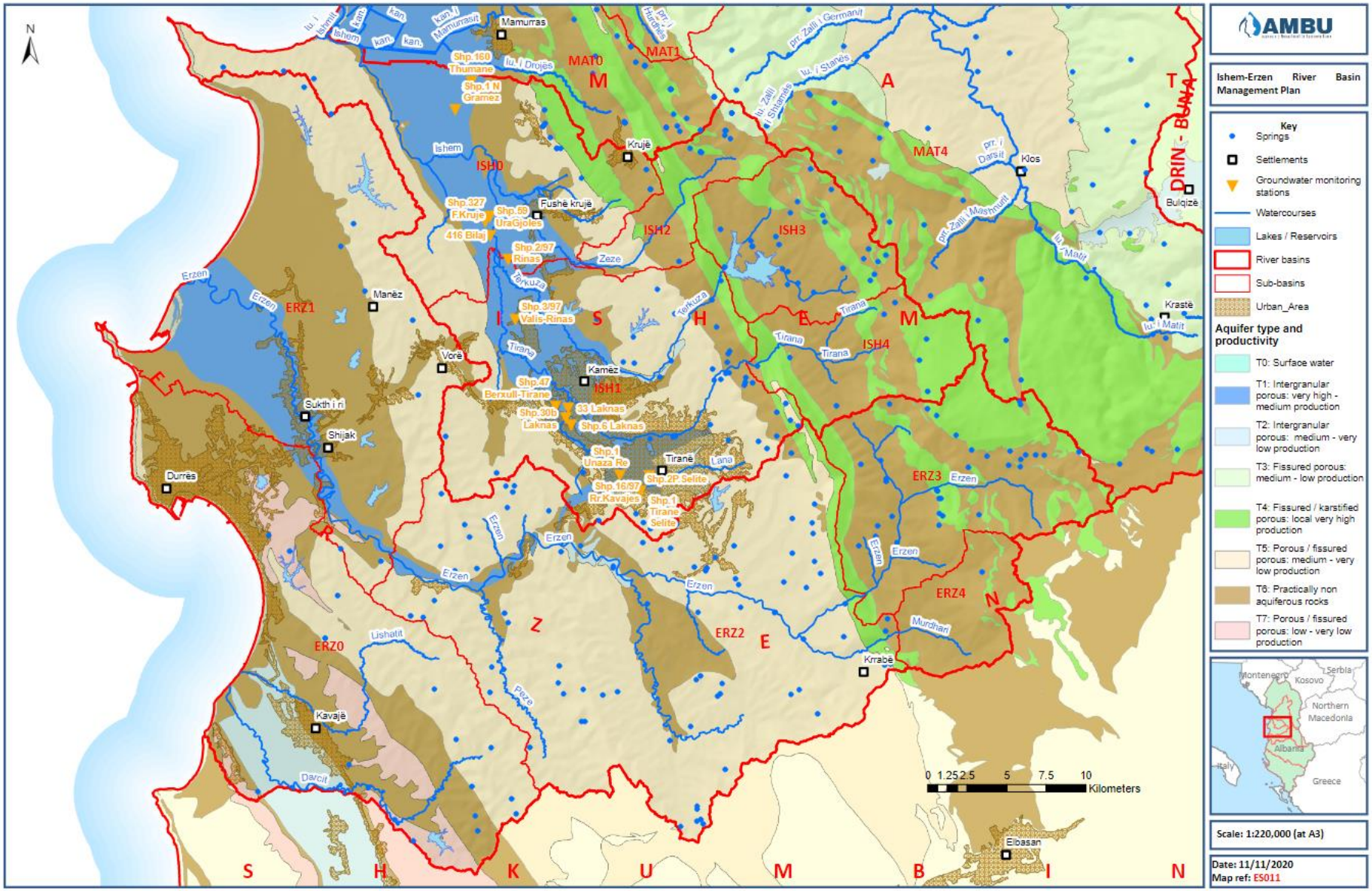
[144] Krahasoni, për shembull: Cilësia e ujërave të larjes në Shqipëri për 2019-n https://www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts/assessments/state-of-bathing-water/country-reports-2019-bathing-season/al-bw-country-reports-2020.pdf

[145] Vizitoni për shembuj: https://cdr.eionet.europa.eu/al/eea/wise_soe/wise6/envx_ilxq

Harta 8-1 – Vendndodhja e Pikave të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore të AKM-së

Harta 8-2 – Vendndodhja e Pikave të Monitorimit të Cilësisë dhe Sasisë së Ujërave Nëntokësore të ShGjSh-së

9 Përmbledhja e Strategjive dhe Planeve Plotësuese

9.1 Vështrim i përgjithshëm

9.1.1 Shqipëri

Qëllimi i Strategjive, Dokumenteve të Politikës dhe Planeve është të trajtojnë sfidat që hasen në sektorin e ujit, si dhe të garantojnë menaxhimin dhe qeverisjen efikase të burimeve ujore.
Strategjitë, Dokumentet e Politikave dhe Planet kryesore në sektorin e ujit janë:

- **Axhenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm**, e cila parashtron 17 Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ) në formën e thirrjes urgjente për veprim nga të gjitha vendet, me qëllim arritjen e tyre deri në vitin 2030. Axhenda 2030 e OZhQ-ve është miratuar në 2015-n.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZhI) 2015-2020 është një prej dokumenteve strategjike kryesore që ndërthur axhendën e integrimit në BE me zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe social të vendit. Shtylla 4 e kësaj strategjie parashikon rritje nëpërmjet ndërlidhjes, përdorimit të qëndrueshëm të burimeve dhe zhvillimit territorial përmes:

- mjedisit të shëndetshëm dhe të qëndrueshëm;
- përmirësimit të sistemeve të furnizimit me ujë, kanalizimeve dhe menaxhimit të mbetjeve;
- shtrirjes së planeve të trajtimit të ujërave të ndotura në të gjithë vendin në dobi të popullsisë;
- menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve ujore.

- **Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027** është strategjia kryesore dhe shërben si bazë për reformimin e sektorit të ujërave. Kjo strategji u mundëson institucioneve përgjegjëse për menaxhimin e burimeve ujore të arrijnë standardet evropiane duke përcaktuar objektivat kryesore për këtë sektor:

Për të arritur objektivin e katërt të SKMIBU-t 2018-2027 "*Sigurimi i modeleve dhe të dhënave të njohura gjerësisht, si të besueshme rreth ujit dhe klimës për të gjitha palët e interesit dhe hartimi i politikave në sektorin e ujit duke u bazuar mbi këto të dhëna dhe modele*", AMBU ka themeluar Kadastrën Kombëtare të Burimeve Ujore që shërben si bazë të dhënash për burimet e gjeoreferuara në sistemin GIS. Të dhënat gjeohapsinore, që gjenerohen dhe administrohen nga AMBU-ja dhe institucionet e linjës, publikohen në gjeoportalin e KKBU-së dhe gjenden në link-un (http://kadastraujore.gov.al/).

- (Draft) **Programi Kombëtar Sektorial për Ujin 2018-2030** për menaxhimin e integruar të ujit synon të sigurojë nevojat bazike, konkurencën e përdorimit dhe reduktimin e risqeve të ujit, duke i kushtuar vëmendje të veçantë qëndrueshmërisë së ekosistemeve ujore. Vizioni i këtij programi është qeverisja e sektorit të ujit në përputhje me standardet dhe praktikat më të mira evropiane, duke pasur si qëllim kryesor promovimin e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, mbrojtjen e tyre dhe mbrojtjen nga uji.

- **Strategjia Kombëtare për Ujitjen dhe Kullimin 2019-2031** ka përcaktuar katër komponentë strategjikë:
    - Komponenti strategjik 1 "Ujitja",
    - Komponenti strategjik 2 "Kullimi",
    - Komponenti strategjik 3 "Siguria e digave dhe përdorimi i tyre",
    - Komponenti strategjik 4 "Mbrojtja nga përmbytjet",
- **Politikat Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit në Shqipëri**

Objektivi kryesor është të kontribuojë në nivel kombëtar në parandalimin e humbjeve të biodiversitetit dhe degradimit të shërbimeve të ekosistemit nëpërmjet zbatimit të plotë të kuadrit ligjor të Shqipërisë dhe BE-së, në reduktimin e presioneve ndaj biodiversitetit, në restaurimin e ekosistemeve në mënyrë të drejtë dhe të

barabartë nga pikëpamja biologjike, në transferimin e teknologjive përkatëse, në kanalizimin e çështjeve dhe vlerave të biodiversitetit, si dhe në zbatimin efikas të politikave të përshtatshme.

- (Draft) **Strategjia Kombëtare e Furnizimit me Ujë dhe Kanalizimeve**

Qëllimi është të përmirësohet cilësia e shërbimit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve që i ofrohet qytetarëve shqiptarë dhe të mbështetet zhvillimi ekonomik i vendit, bazuar te ofrimi i një shërbimi me infrastrukturë kyç.

- **Plani Kombëtar i Emergjencave Civile (2004)** ka si qëllim:
    - Të parandalojë, lehtësojë dhe rehabilitojë çdo dëmtim që mund të shkaktohet nga emergjencat civile dhe që mund të prekë popullsinë, kafshët, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin;
    - T'i ofrojë kushtet shtetit dhe institucioneve publike e private, veprimtarive ekonomike dhe popullsisë që t'i përballojnë situatat e emergjencës me sa më pak humbje.
    - Të garantojë përdorimin e të gjitha burimeve të mundshme shtetërore për të mundësuar sigurinë publike, qëndrueshmërinë e vazhdueshme të ekonomisë kombëtare, identifikimin e zonës së emergjencës dhe zbutjen e pasojave.

- **Plani i Integruar Ndërsektorial për Zonën Tiranë-Durrës (PINS)**

PINS-i për zonën ekonomike Tiranë-Durrës është hartuar në përgjigje të zhvillimit territorial dhe socio-ekonomik gjatë 25 viteve të fundit dhe shërben si udhërrëfyes për zhvillimin ekonomik, social e mjedisor të rajonit, duke promovuar ekonominë dhe përmirësuar mjedisin. PINS-i për zonën Tiranë-Durrës synon që zhvillimin e territorit ta realizojë duke pasur një vizion që të shërbejë si emërues i përbashkët për njësitë e qeverisjes vendore (NjQV). Plani do të shërbejë si udhërrëfyes për NjQV-të, në mënyrë që ato të koordinohen për politikat, projektet dhe planet e tyre vendore, si dhe të angazhohen në koordinim dhe bashkëpunim. Plani u shërben si garanci investitorëve të huaj dhe bizneseve që po planifikojnë të përfshihen më tej në zhvillimin e metropolit Tiranë-Durrës.

- **Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin**

Plani i Integruar Ndërsektorial (PINS) për Bregdetin shërben si sistem rregullator për të siguruar standardet lidhur me planifikimin dhe garantimin e instrumenteve që mundësojnë shërbime cilësorë turistike. Objektivat dhe parimet janë të sigurohet përdorimi dhe menaxhimi i qëndrueshëm i zonave bregdetare për të konservuar habitatet bregdetare natyrore, peizazhet, burimet natyrore dhe ekosistemet, në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe normat ligjore në fuqi.

- **Planet e Përgjithshme Vendore**

Procesi i përgatitjes së planeve të përgjithshme vendore për të gjitha bashkitë në vend ka nisur që prej vitit 2017, ku bashkitë pjesë e basenit të lumit Ishëm ishin të parat. Bashkitë e Tiranës, Kamzës, Vorës dhe Krujës kanë PPV, ndërsa PPV-ja e bashkisë Durrës është në proces finalizimi.

9.1.2 Bashkimi Evropian

Planet e menaxhimit të basenit ujor mund të plotësohen më tej nga hartimi i programeve dhe planeve më të detajuara të menaxhimit për nënbasenin, sektorin, çështjen ose llojin e burimit ujor, për të trajtuar aspekte të veçanta të menaxhimit të burimeve ujore. Zbatimi i këtyre masave nuk i përjashton Shtetet Anëtare nga detyrimet e tjera të DKU-së.

Në përputhje me praktikat më të mira ndërkombëtare, kuadri i PMBU-së për Shqipërinë parashikon strategji dhe/ose plane plotësuese shtesë të koordinuara me dokumentin bërthamë të PMBU-së (masat në 1.5.1.), por të ndryshme prej tij. Në disa raste, këto plane dytësore përmenden shprehimisht në Direktivën Kuadër të Ujit p.sh DP-ja ose në mënyrë të nënkuptuar në politikat e Komisionit Evropian për pamjaftueshmërinë e ujit dhe thatësirat[146].

Këto strategji ose plane (analiza thelbësore në vetvete) referohen në mënyrë të kryqëzuar në Planin Bërthamë të DKU-së (ky dokument) duke iu referuar vetëm mënyrës se si do të ndikojë strategjia përkatëse apo aktivitetet

[146]Komisioni Evropian, Direktiva Kuadër e Ujit– Neni 13(5)

ose skemat e propozuara në objektivat mjedisore të basenit ujor. Skemat që kanë ndikim tek objektivat mjedisore p.sh te statusi i trupave ujorë duhet ose (i) të zbatojnë masat e duhura zbutëse për ruajtjen e statusit ekologjik ose (ii) të tregojnë se objektivat në funksion të të cilave janë bërë modifikimet apo ndryshimet e trupit ujor nuk mund të arrihen me mjete të tjera, të cilat paraqesin në fakt një mundësi shumë më të mirë mjedisore, për shkak të realizueshmërisë teknike ose kostove disproporcionale[147].

9.1.3 Plani i Menaxhimit të Burimeve Ujore

Plani i Menaxhimit të Burimeve Ujore siguron pikësëpari që bilanci i ujit në basenin ujor (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore) të përcaktohet si duhet dhe të menaxhohet në mënyrë të tillë që të sigurohet qëndrueshmëri afatgjatë. Kjo duhet të përfshijë regjistrat për nxjerrjet e ujit në nivel nënbaseni, kontrollet e menaxhimit dhe identifikimin e kërkesave dhe masave për mbrojtjen e prurjes ekologjike. Strategjia e Përbashkët e BE-së për Zbatimin e DKU-së (CIS) i ka cilësuar së fundmi këto elemente si aktivitete dytësore të rëndësishme[148, 149].

Tashmë është pranuar gjerësisht se regjimi i prurjes në të gjithë lumenjtë luan rol parësor në strukturën dhe funksionimin e 9 ekosistemeve ujore dhe është, deri diku, shumë më i rëndësishëm se "elementi dytësor" që referohet në DKU. Duke qenë se nxjerrja e ujit për përdorime ekonomike ka në përgjithësi ndikim të konsiderueshëm në regjimin e prurjes dhe në prurjet ekologjike, menaxhimi i burimeve ujore mund të konsiderohet si i lidhur ngushtësisht me masat e seksionit 1.5.1, ndaj "menaxhimi i burimeve ujore" duhet konsideruar si pjesë thelbësore e PMBU-së bazë. Nuk ka gjasa që një trup ujor ta arrijë "Statusin e Mirë" nëse regjimi i prurjes nuk menaxhohet në mënyrë të tillë që të jetë sa më afër regjimit të prurjes natyrore.

Megjithatë, qëndrueshmëria e burimeve ujore është një fushë mjaft e gjerë politikash për Komisionin Evropian dhe tematikë kryesore menaxhimi për pjesën më të madhe të baseneve ujore[150]. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore kërkon që fokusi të mos ngushtohet vetëm te nevojat e ekosistemit për ujë, por kërkon politika dhe mjete për efikasitetin e burimeve, si dhe një vlerësim dhe planifikim të ndërveprimeve me burime të tjera, veçanërisht me sigurinë ushqimore dhe energjetike. Masat për përforcimin e efikasitetit të burimeve ujore kanë ndikime të ndryshme, qoftë pozitive apo negative, edhe në sektorë të tjerë, veçanërisht në bujqësi dhe hidroenergjetikë për shembull[151].

9.1.4 Plani i Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet

Përmbytjet katastrofike vënë në rrezik jetën dhe sjellin humbje të mëdha ekonomike. Masat për lehtësimin dhe mbrojtjen nga përmbytjet kanë kosto dhe nuk mund të zbatohen për të gjithë basenin. Krahas masave të përshtatjes të bazuara në ekosistem (norma e lejuara), nevojitet identifikimi i fushave prioritare për mbrojtjen nga përmbytjet dhe vlerësimi kosto-përfitim, për t'u siguruar se masat për mbrojtjen nga përmbytjet drejtohen nga një qasje e bazuar në risk.

Këto koncepte janë trajtuar në nivel europian, në Direktivën 2007/60/KE [152] dhe Programin e BE-së për Menaxhimin e Rrezikut nga Përmbytjet[153], ku identifikohen zonat në rrezik përmbytjeje dhe parashikohet hartimi në shkallë RBU-je ose baseni ujor, sipas rastit, i Planeve të Menaxhimi të Rrezikut nga Përmbytjet (PMRP), të cilat ndërthurin konceptet e parandalimit, mbrojtjes dhe gatishmërisë. Për një RBU të caktuar mund të kërkohen disa PMRP në varësi të risqeve për përmbytje lokale.

DP-ja kërkon shprehimisht që masat dhe ndikimet e çdo vepre mbrojtëse të propozuar të marrin plotësisht parasysh objektivat mjedisore të DKU-së të parashtruara në PMBU (DP, neni 7, neni 9). Kur objektivat mjedisore nuk përmbushen, atëherë mund të mos arrihet kërkesa kryesore e "Statusit të Mirë" të trupave ujorë të prekur

[147]Komisioni Evropian, Direktiva Kuadër e Ujit– Neni 4(7).

[148]Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues 31, Prurja ekologjike në zbatimin e Direktivës Kuadër të Ujit, Raporti Teknik 2015-086, 2015

[149]Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues 34, Për zbatimin e bilanceve të ujit për mbështetjen e zbatimit të DKU-së, Raporti Teknik 2015-090, 2015

[150]Agjencia Evropiane e Mjedisit, Ndryshimet klimatike dhe problematikat e përshtatjes së ujit, EEA, Raporti Teknik Nr. 2/2007, 2007

[151]Agjencia Evropiane e Mjedisit, Drejt përdorimit eficient të burimeve ujore në Evropë, EEA, Raporti Nr. 1/2012, 2012

[152]Komisioni Evropian, Direktiva 2007/60/KE për vlerësimin dhe menaxhimin e risqeve nga përmbytjet, "Direktiva për Përmbytjet"

[153] https://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/flood_risk.htm

Nëse ndikimet mjedisore të veprave të propozuara për përmbytjet nuk trajtohen dhe zbuten siç duhet, atëherë trupat ujorë (zakonisht "trupat ujorë tepër të modifikuar") nuk do ta kalojnë dot testin e nenit 4(7) të DKU-së.

9.1.5 Plani i Menaxhimit të Risqeve nga Thatësirat

Për shkak të rritjes së vazhdueshme të kërkesës për ujë dhe pakësimit të burimeve nga ndryshimet klimatike, pamjaftueshmëria e ujit dhe thatësirat po kthehen në fenomene mjaft të përhapura dhe të shpeshta në Bashkimin Evropian. Ç'ekuilibri afatgjatë për shkak të tejkalimit të potencialit të burimeve ujore nga kërkesa për ujë mund të sjellë pasoja katastrofike.

Politika e BE-së për ujin lidhur me pamjaftueshmërinë e ujit është hartuar për të parandaluar dhe zbutur situatat e mundshme të pamjaftueshmërisë së ujit dhe thatësirave, duke i dhënë prioritet kalimit në ekonomi nga pikëpamja efikase e ujit dhe e kursimit të tij[154,155]. Ka shumë rëndësi të theksojmë se kërkohet që politikat kombëtare të zbatimit të DKU-së të fokusohen më tej te çështjet e lidhura me sasinë.[156]

Në mungesë të një Direktive ose kuadri të posaçëm për menaxhimin e pamjaftueshmërisë së ujit[157], praktika më e mirë ndërkombëtare sugjeron që Planet e Menaxhimit të Riskut nga Thatësirat të përgatiten në shumë nivele, pra nëse është e mundur në nivel baseni ujor dhe sidomos në nivel nënbaseni dhe bashkie, ku ndikimi i thatësirave mund të jetë mjaft i madh për ekosistemet ujore ose furnizimin me ujë të pijshëm ose furnizmin me ujë në bujqësi.

9.1.6 Plani i Menaxhimit të Zonave Bregdetare

Sipas DKU-së, Planet e Menaxhimit të Basenit Ujor duhet të marrin parasysh shprehimisht trupat ujorë bregdetarë, duke vlerësuar presionet, gjendjen, ndikimin dhe objektivat mjedisore të përbashkëta me kategoritë e tjera të trupave ujorë. Megjithatë, rajonet bregdetare kanë problematika të konsiderueshme lidhur me menaxhimin që shkojnë përtej fokusit të ngushtë të seksionit 1.5.1. Për shembull, erozioni bregdetar, zhvillimi i infrastrukturës, turizmi dhe përmbytjet bregdetare për shkak të ndryshimeve klimatike janë problematika të konsiderueshme teknike që kanë shumë pak gjasa të mbulohen nga fokusi kryesor i PMBU-së së DKU-së.

Protokolli i MIZB -së (nënshkruar në vitin 2008 dhe hyrë në fuqi në vitin 2011) është një prej hallkave në fushën e menaxhimit të zonës bregdetare. Shqipëria ka qenë firmëtare e Konventës për Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Rajonit Bregdetar të Mesdheut (Konventa e Barcelonës) që prej vitit 1990 dhe i ka pranuar ndryshimet e Konventës se vitit 1995 në 2001-shin.

Shqipëria aderoi në Konventën e Barcelonës për "Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Rajonit Bregdetar të Mesdheut" në vitin 2000, nëpërmjet ligjit nr. 8690, datë 16/11/2000 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën për Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Rajonit Bregdetar të Mesdheut dhe 6 protokolleve të saj shoqëruese". Në 2010-n, Shqipëria pranoi një tjetër Protokoll të Konventë së Barcelonës, miratuar me ligjin nr. 10 234, datë 18.2.2010 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në protokollin "Për Menaxhimin e Integruar të Zonës Bregdetare në Mesdhe" të Konventës së Barcelonës "Për Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Rajoneve Bregdetar të Mesdheut".

Në këtë kontekst, në vitin 2014, Këshilli Kombëtar i Territorit miratoi nismën e hartimit të Planit të Integruar Ndërsektorial për bregdetin Shqiptar, i cili synon të përcaktojë mënyrat më të përshtatshme të zhvillimit të rajonit nëpërmjet përdorimit racional të territorit dhe burimeve e pasurive të tij, duke u fokusuar te kujdesi për ekosistemet. Objektivat kryesore të këtij plani janë:

- Zhvillimi i qëndrueshëm;
- Mbrojtja e kapaciteteve mjedisore dhe vlerave të peizazhit, duke ruajtur karakterin e lokaliteteve të vijës bregdetare;

[154]Komisioni Evropian, Trajtimi i sfidave të pamjaftueshmërisë së ujit dhe thatësirave, COM(2007)414,

[155]Komisioni Evropian, Udhërrëfyesi për Mbrojtjen e Burimeve Ujore të Evropës, COM(2012)673

[156]Komisioni Evropian, Raporti për Rishikimin e Politikës Evropiane të Pamjaftueshmërisë së Burimeve Ujore dhe Thatësirave, COM(2012)672,

[157]Partneriteti Global për Ujin, Udhëzimet për përgatitjen e Planeve të Menaxhimit të Thatësirave, Zhvillimi dhe zbatimi në kontekstin e Direktivës Kuadër të Ujit të BE-së, 2015.

- Shtimi i zonave të mbrojtura natyrore;
- Transformimi i bregdetit në destinacion unik;
- Shtrirja e kohëzgjatjes së sezonit turistik për zhvillimin e turizmit në mënyrë sa më të larmishme gjatë gjithë vitit;
- Shpërndarja e barabartë e investimeve dhe barazi sociale në të gjithë territorin.

9.2 Menaxhimi i Burimeve Ujore në Basenin ujor të Ishmit.

9.2.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit

Autoriteti kompetent për hartimin dhe zbatimin e strategjisë së burimeve ujore është AMBU. Regjistri i nxjerrjeve të ujit mbahet në nivel qendror nga AMBU në Tiranë dhe është i aksesueshëm nga publiku përmes Kadastrës Kombëtare të Burimeve Ujore.

Gjatë këtij procesi, ka shumë rëndësi të ndërmerren aktivitete të detajuara konsultimi dhe koordinimi me përdoruesit e tjerë të ujit dhe rregullatorët përkatës, kryesisht në sektorët e bujqësisë dhe hidroenergjetikës.

Këshilli i Basenit Ujor (KBU) është organi përgjegjës për vendimmarrjen lidhur me burimet ujore në basenin përkatës. Baseni i lumit Ishëm është pjesë e KBU-së Ishëm, me 15 anëtarë. KBU-të lëshojnë autorizime dhe leje vetëm kur veprimtaria zhvillohet brenda kufijve të një baseni të vetëm.

AMBU, si institucioni që drejton menaxhimin e burimeve ujore në nivel kombëtar, koordinon dhe kontrollon punën e organeve vendore të menaxhimit të burimeve, si dhe harton e zbaton planet e menaxhimit të basenit ujor. Qëllimi është sigurimi i mbrojtjes së burimeve ujore nga ndotja dhe keqpërdorimi që cenon cilësinë dhe sasinë e tyre, zhvillimi dhe shpërndarja e drejtë e burimeve ujore. AMBU pranon dhe shqyrton aplikime për leje/autorizim për përdorimin e burimeve ujore, proces ky që aktualisht realizohet online në: https://e-albania.al/eAlbaniaServices/UseService.aspx?service_code=13279

Në nivel rajonal, baseni i lumit Ishëm menaxhohet nga ZABU Ishëm-Erzen-Mat (Tiranë). Kompetencat kryesore të ZABU-ve janë hartimi i draft planit për burimet ujore në basenin përkatës; dërgimi i këtij plani pranë Këshillit të Basenit Ujor për miratim; monitorimi i zbatimit të vendimit të KBU-së. Pra, ZABU-të shërbejnë si sekretariat teknik për çdo Këshill Baseni Ujor.

9.2.2 Strategjia e Burimeve Ujore

Sipas legjislacionit shqiptar dhe DKU-së, me qëllim menaxhimin e burimeve ujore në nivel kombëtar, është hartuar dhe po zbatohet Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (SKMIBU) për periudhën 2018-2027. Strategjia kombëtare përcakton pesë objektiva kyç.

Kapitulli i parë i strategjisë përcakton bilancin e ujit (1.2.1) për burimet ujore në nivel kombëtar dhe bilancin e ujit për prurjet mesatare vjetore në hyrje vetëm për muajt e verës, për të gjashtë basenet, me qëllim realizimin e vlerësimit rigoroz të burimeve ujore në kuadër të zbatimit të DKU-së, bazuar te "Dokumenti udhëzues për zbatimin e bilancit të ujit për qëllimet e zbatimit të DKU-së", që është edhe udhërrëfyesi zyrtar i Komisionit Evropian për bilancin ujor.

Për të ndërmarrë ndërhyrjet e përshtatshme strategjike, duhet të identifikojmë mirë të gjitha presionet e çdo baseni ujor. Me të përfunduar identifikimin, çdo presioni i duhet caktuar pesha specifike që do të lejojë të gjykojmë me saktësi nëse presionet kanë ndikim më të madh; në këtë rast, shihet me prioritet ndërhyrja për t'i minimizuar ose mbajtur nën kontroll.

Ndërhyrjet strategjike lidhur me çështjet e identifikuara në basenin e lumit Ishëm janë:

- *Monitorimi i vijave të ujit në basenin ujor që në burim, përgjatë të gjithë gjatësisë dhe lidhur me të gjitha përdorimet e tyre.*
- *Informacioni për bilancin e ujit në basenin ujor që duhet pasqyruar në KKBU.*
- *Shpallja dhe përcaktimi i zonave të mbrojtura për të ruajtur kushtet optimale për zonën ujëmbledhëse të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në basenin ujor .*
- *Zonimi dhe përcaktimi i kufijve për përdorimin e ujëmbledhësve/burimeve ujore në disa zona të caktuara të basenit ujor që i janë nënshtruar degradimit për shkak të mbipopullimit.*

- *Rritja e vetëmjaftueshmërisë rajonale.*
- *Rikuperimi i nivelit të ujërave nëntokësore dhe përmirësimi i cilësisë së tyre pas mbipërdorimit.*
- *Përcaktimi i kufijve për përdorimin e ndotësve të mundshëm të ujit që vijnë nga industria, zonat urbane, veprimtaritë minerare, fermat bujqësore dhe akuakultura.*
- *Ndërtimi dhe/ose mirëmbajtja e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura urbane.*
- *Kontrolli i ndotjes së ujit, restaurimi i korridorit rrjedhës dhe rikuperimi i kapacitetit rural dhe urban të kullimit.*
- *Masat hidromorfologjike si përmirësimi i vazhdimësisë së ujit.*
- *Kontrolli dhe menaxhimi efikas dhe shkencor i përmbytjeve. Rritja e nivelit të përgatitjes rajonale për thatësirat dhe përmbytjet.*
- *Kontrolle të rrepta dhe përcaktimi i kushteve hapësinore për licensimin e veprimtarive që synojnë nxjerrjen e materialeve nga shtretërit e lumenjve dhe monitorimin e vazhdueshëm të subjekteve ekzistuese.*
- *Stabilizimi i shtretërve të lumenjve që u janë nënshtruar nxjerrjes së agregateve, ndryshimeve të ngarkesës sedimentare, ndryshimeve të brigjeve, përdorimit të tokës për grumbullim mbetjesh ose përdorime të tjera që cenojnë kushtet mjedisore natyrore.*
- *Kufizimi i përdorimit të ujërave Rekreative me qëllim shmangien e dëmeve të mundshme që mund të pësojnë burimet natyrore.*
- *Përfshija e variacioneve, pasigurive dhe riskut në procesin vendimmarrës.*
- *Promovimi i koordinimit dhe bashkëpunimit midis qeverisë dhe agjencive vendore, organizatave publike e private.*

9.2.3 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Burimeve Ujore që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor

Tabela 9-1 përmbledh ato trupa ujorë statusi i të cilëve mund të ndikohet nga skemat e burimeve ujore dhe për këtë shkak mund të rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të parashtruara në Seksionin 8. Programi i Masave duhet të përfshijë edhe masat zbutëse ose arsyetimin e mosarritjes së statusit të mirë (Kapitulli 13).

Tabela 9-1 Trupat Ujorë Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Burimeve Ujore

TRUPI UJOR EMRI	NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA AKTUALE	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIAL
Tërkuza	ISH1	351443	TUTM	I Keq	Regjimi i prurjes i ndikuar nga rezervuari i Bovillës

9.3 Menaxhimi i Rrezikut nga Përmbytjet në Basenet e Ishmit.

9.3.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit

AMBU, në bashkëpunim me Ministrinë përgjegjëse për Emergjencat Civile, harton projektligje që përcaktojnë planet dhe rregullat për menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet, në përputhje me legjislacionin në fuqi për emergjencat civile dhe Planin Kombëtar për Emergjencat Civile. Për çdo basen ujor, AMBU:

- Përgatit vlerësimin paraprak të riskut nga përmbytja bazuar te informacioni i disponueshëm, si për shembull të dhëna dhe studime për zhvillimet afatgjata, veçanërisht për ndikimet e ndryshimeve klimatike në rast përmbytjesh;
- Përgatit hartat e rrezikut nga përmbytjet dhe hartat e riskut nga përmbytjet, në shkallë të përshtatshme, për zonat e shpallura në rrezik nga përmbytjet;
- Përgatit Planet e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet (PMRP), të koordinuara në nivelin e basenit ujor, mbështetur te hartat e rrezikut të përmbytjeve dhe hartat e rrezikut nga përmbytjet.

Këto plane fokusohen te parandalimi, mbrojtja, gatishmëria, duke përfshirë edhe parashikimin e përmbytjeve dhe sistemeve të paralajmërimit të hershëm, që koordinohen nga organet përgjegjëse për emergjencat civile. AMBU kontribuon, në bashkëpunim me Ministrinë e Brendshme, në parandalimin e emergjencave civile. Këtu përfshihet zbatimi i koordinuar i politikave për menaxhimin e basenit ujor dhe menaxhimin e riskut nga

përmbytjet, në përputhje me legjislacionin në fuqi për emergjencat civile dhe Planin Kombëtar të Menaxhimit të Emergjencave Civile.

MBZhR-ja përgatit dhe kryen investime për mbrojtjen e tokës bujqësore dhe kullimin e stacioneve të pompimit bazuar te planet MRP.

Bashkitë janë përgjegjëse për mbrojtjen e zonave urbane nga risku nga përmbytjet, bazuar te plani MRP.

Agjencia për emergjencat civile përgatit dhe zbaton planet kombëtare për emergjencat civile, të cilat koordinohen me planet e menaxhimit për riskun nga përmbytjet.

9.3.2 Përmbledhja e historikut të përmbytjeve

Sipas DP-së së BE-së, analiza e vlerësimit paraprak të riskut nga përmbytjet përfshin hartat e rajoneve të basenit ujor dhe nënbaseneve, historikun e përmbytjeve dhe ngjarjeve të mëparshme, si dhe ndikimin negativ te popullsia, ekonomia, zhvillimi dhe trashëgimia kulturore. Përfshin edhe një përshkrim të ngjarjeve të pritshme në të ardhmen dhe efektet e tyre të mundshme.

Tabela 9-1 dhe Tabela 9-2[158] përmbledhin të dhënat rreth periudhës se kur kanë ndodhur këto ngjarje, në cilat bashki, numrin e personave të lënduar, numrin e banesave të dëmtuara, dëmet e shkaktuara (në lekë), tokat e përmbytura dhe dëmet ndaj bagëtisë dhe infrastrukturës.

Në zbatim të Direktivës, informacioni për përmbytjet e mëparshme jepet me qëllim identifikimin e zonave ku ka risk të mundshëm për përmbytje ose të zonave në basenin e lumit Ishëm me gjasa për t'u përmbytur.

Tabela 9-1 - Të dhënat e përgjithshme për dëmet nga përmbytjet gjatë periudhës 1946-2018 në Bashkinë Tiranë

Data	Bashkia	Humbje jete	Shtëpi të shkatërruara/dëmtuara	Persona të prekur	Humbje (në Lekë)	Numri i pikave të interesit:	Kulturat e dëmtuara bujqësore (ha)	Humbjet në bagëti	Rrugët e dëmtuara (km)
1946/10/23	Dajt, Kamëz, Tiranë	9	35					243	205
1962/11/16	Tiranë				95000				
1976/10/31	Kamëz								
1976/06/06	Tirana:				500000		362		
1979/11/16	Tirana:		4						
1985/11/19	Tirana:		200	800					
1998/10/01	Tirana:								
2001/05/07	Tirana:			584					
2002/12/18	Tirana:								
2002/09/27	Tiranë		150		180000000				
2003/11/03	Paskuqan								
2004/01/28	Paskuqan		16	24					

[158]Hartat e projektit ProNews të përgatitura për basenin e lumit Ishëm

2005/12/17	Tirana:								
2008/12/03	Tirana:				394500				
2008/06/13	Tiranë		1						
2009/01/07	Kamëz								
2012/04/15	Tiranë								
2012/05/27	Tiranë								
2009/01/07	Kamëz		1		1067220				
2012/04/15	Tirana:								
2012/05/27	Tiranë								
2013/10/15	Paskuqan, Tiranë, Kamëz		799						
2013/03/14	Kamëz								
2015/11/22	Paskuqan		24						
2016/01/06	Tiranë								
2016/01/07	Tiranë								
2018/02/03	Bërxullë								

Tabela 9-2 - Të dhënat e përgjithshme për dëmet nga përmbytjet gjatë periudhës 1961-2016 në Bashkinë Tiranë

Data	Bashkia	Humbje jete	Shtëpi të shkatërrua	Persona të prekur	Humbje (në Lekë)	Numri i pikave të	Kulturat e dëmtuara	Humbjet në bagëti	Rrugët e dëmtuara
1961/11/15	Kodër Thumanë				30000		5		
1962/11/16	Ishëm				2503700				
1970/12	Kodër Thumanë						400		
1973/11/8	Kodër Thumanë						430		
1976/10/31	Bubq, Fushë Krujë; Ishëm						500		
1976/11/2	Kodër Thumanë, Ishëm						410		
1976/9/1	Kodër; Thumanë								
1978/3/22	Fushë Krujë; Ishëm						420		
1979/11/16	Kodër; Thumanë; IIshëm Ishëm		3				4260		
1995/9/21	Bubq, Fushë Krujë, Kodër Thumanë				7700000		500		

2000/11/8	Fushë Krujë		147	1200					
2005/12/1	Bubq								
2005/3/17	Bubq								
2005/3/5	Kodër Thumanë						30		
2006/3/24	Bubq		30				300		
2010/1/31	Bubq		1						
2010/11/11	Bubq, Fushë Kruje		256				600		
2013/10/16	Bubq								
2015/11/23	Fushë Krujë		10						
2016/1/6	Fushë Krujë								
2016/1/8	Ishëm								

Zonat më të rrezikuara nga përmbytjet për shkak të daljes së lumenjve ndodhen kryesisht në ultësirën perëndimore të vendit. Këto zona, kryesisht me zhvillim bujqësor, janë shumë të rëndësishme për zhvillimin ekonomik të Shqipërisë. Lëvizjet demografike pas viteve 1990 e kanë shtuar densitetin e popullsisë dhe e kanë shtuar ritmin e ndërtimeve urbane, duke rritur kështu edhe riskun për dëme nga përmbytjet. Në basenin Ishëm, përmbytjet për shkak të daljes së lumenjve mund të zgjasin nga disa orë deri në disa ditë, në varësi të llojit të ngjarjes. Në pjesën e poshtme, lumenjtë dalin nga shtrati duke shkaktuar dëme ekonomike dhe kërcënuar jetën e popullsisë që jeton në ato zona, kryesisht në Fushë-Krujë. Disa prej zonave më në risk ndodhen në fshatrat Murqinë, Mallkuc, Bilaj dhe Gramëz. Investimet e para për mbrojtjen nga përmbytjet në Shqipëri filluan pas përmbytjeve historike të periudhës 1962-1963. Këto investime kanë vijuar përgjatë një periudhe 15 vjeçare dhe pas 1980-s u fokusuan më tepër tek mirëmbajtja e infrastrukturës për mbrojtjen nga përmbytjet. Për 40-50 vjet nuk ka pasur më investime domethënëse në infrastrukturë për mbrojtjen nga përmbytjet; ka pasur kryesisht mirëmbajtje vendore ose investime korrigjuese, pa analizuar të gjithë skemën e sistemit të mbrojtjes nga përmbytjet.

9.3.3 Strategjia e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet

DP-ja e BE-së është transpozuar në Shqipëri si pjesë e politikës "Përmbajtja, zhvillimi dhe zbatimi i Strategjive Kombëtare të Ujit, Planeve të Menaxhimit të Rajoneve të Baseneve ujore dhe Planeve të Menaxhimit të Riskut nga Përmbytjet".

Përmbytjet janë dukuri natyrore që nuk mund të shmangen. Megjithatë, ka disa veprimtari njerëzore dhe ndryshime klimatike që mund të rrisin probabilitetin për efekte negative. Përmbytjet kërcënojnë vazhdimisht jetën e njeriut, mjedisin dhe zhvillimin ekonomik, por mund të sjellin edhe zhvendosje të popullsisë.

Qasja moderne e direktivës është të bashkëpunohet me të gjithë aktorët përkatës "që të jetojmë me përmbytjet", të mbrojmë dhe nëse është e mundur t'i përshtatim përdorimet dhe ndërtimet me risqet nga përmbytjet në zonat përkatëse, sidomos të jemi të përgatitur së bashku me të gjithë personat, organizatat, administratat dhe bizneset e prekura.

AMBU, me mbështetjen e projektit të ProNews "Programi për Përmirësimin e Sistemit Kombëtar të Paralajmërimit të Hershëm dhe Parandalimit të Përmbytjeve në Shqipëri", mbështetur nga Bashkimi Evropian, ka:

- Hartuar raportin për vlerësimin paraprak të riskut nga përmbytjet për basenet e lumenjve Ishëm dhe Erzen;

- Identifikuar 3 zona ku ka risk të mundshëm nga përmbytjet ose zona në basenin e lumit Ishëm me gjasë për t'u përmbytur;
- Krijuar hartën e rreziqeve për një territor që përfshin dy zona të identifikuara, ku ka risk të mundshëm nga përmbytjet ose zona në basenin e lumit Ishëm me gjasë për t'u përmbytur;

Aktualisht, nuk ka plan për menaxhimin e përmbytjeve në basenin e lumit Ishëm dhe hartat e rreziqeve nga përmbytjet nuk janë përgatitur për të gjitha zonat ku ka risk të mundshëm ose gjasa për përmbytje. E njëjta gjë vlen edhe për hartat e riskut nga përmbytjet.

9.3.4 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Përmbytjes që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor

Tabela 9-3 përmbledh ata trupa ujorë statusi i të cilëve mund të ndikohet nga aktivitetet e menaxhimit të riskut nga përmbytjet dhe që për këtë shkak mund të rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të parashtruara në Seksionin 3. Programi i Masave duhet të përfshijë edhe masat zbutëse ose arsyetimin e mosarritjes së statusit të mirë (Kapitulli 13). Tabela më poshtë paraqet trupat ujorë që kanë potencial të madh për përmbytje, duke iu referuar hartave të rrezikut, me probabilitet përmbytjeje një herë në 50 vjet. Thellësia mesatare e ujit varion nga 3 në 6 metra[159].

Tabela 9-3 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Burimeve Ujore

EMRI I TRUPIT UJOR	NËNBASENI	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA AKTUALE	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIAL
Ishëm	ISH0	TW351411	Natyral	I Mesëm	Shumë i lartë
Ishëm	ISH0	RW351413	Natyral	I Ulët	Shumë i lartë
Zezë	ISH0	RW351421	Natyral	I Ulët	Shumë i lartë
Ishëm	ISH0	RW35143	Natyral	I Ulët	Shumë i lartë
Tiranë	ISH1	RW35145	Natyral	I Ulët	Shumë i lartë

9.4 Menaxhimi i Riskut nga Thatësirat në Basenin e Lumit Ishëm

9.4.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit

Risqet që lindin për shkak të pamjaftueshmërisë së ujit (thatësirat) trajtohen nëpërmjet menaxhimit efikas të burimeve ujore dhe investimeve që i shërbejnë të gjitha interesave, në zbatim të akteve kombëtare ligjore dhe nënligjore të cilat kanë transpozuar Direktivat e BE-së. Sipas Komisionit Evropian, thatësirat duhen trajtuar në mënyrë të ngjashme me menaxhimin e riskut nga përmbytjet. Ndonëse nuk ka direktiva nga BE-ja, ka udhëzime të qarta të bazuara te DKU-ja për përgatitjen e Planeve të Menaxhimit të Thatësirave (GWPCEE, 2015).

Kur përgatitemi për përballimin e thatësirave dhe pamjaftueshmërisë së ujit, ka shumë rëndësi të kuptojmë se janë dy fenomene të ndryshme. Thatësirat kanë orgjinë natyrore ndërsa pamjaftueshmëria e ujit (ose pakësimi i ujit) ka të bëjë me faktin se burimet ujore janë të pamjaftueshme për të plotësuar kërkesat për përdorim afatgjatë të ujit. Planifikimi i përballimit të thatësirave dhe menaxhimit të sasive të vogla të ujit është kombinim kompleks i monitorimit të tendencave hidrometeorologjike me menaxhimin teknik të burimeve ujore dhe zbutjen e ndikimeve socio-ekonomike.

[159] Material i prodhuar nga projekti ProNews: Zhvillimi i hartave të rrezikut nga përmbytjet në përputhje me Direktivën e BE-së për Përmbytjet, në vijim të Udhëzimeve IPA për Përmbytjet

Për sa i përket Menaxhimit të Riskut nga Thatësirat, nuk ka VKM për ngritjen dhe funksionimin e një organi kompetent, përgjegjës për menaxhimin e riskut nga thatësirat.

MBZhR-ja përmbush disa përgjegjësi nëpërmjet shkëmbimit të informacionit midis bashkive dhe bordeve të kullimit. Për më tepër, Strategjia për Ujitjen dhe Kullimin në Shqipëri e mbulon pjesërisht menaxhimin e thatësirave në nivel vendi.

9.4.2 Përmbledhja e Historikut të Thatësirave

Regjimi i reshjeve në Shqipëri është tipik mesdhetar dhe faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në reshjet atmosferike janë vendndodhja gjeografike dhe topografia. Pjesa juglindore e vendit ka më pak reshje, ku sasia vjetore arrin deri në 600 mm, ndjekur nga Fusha e Myzeqesë me 1000 mm në vit. Në territorin shqiptar bien mesatarisht rreth 1480 mm reshje në vit. Sasia më e madhe e reshjeve regjistrohet gjatë muajve të ftohtë (tetor-mars), me 75% të totalit. Muaji me sasinë më të madhe të reshjeve në të gjithë territorin është nëntori, ndërsa muajt më të thatë janë korriku dhe gushti. Shqipëria është vend me ujëra të bollshme. Volumet e burimeve ujore të rinovueshme shkojnë deri në 41.7 miliardë m^3 brenda vitit, prej të cilave rreth 65% gjenerohen në Shqipëri dhe pjesa e mbetur nga vendet fqinje të rrjedhës së sipërme. Shumica e lumenjve paraqesin karakteristika të parregullta sezonale në prurje. Thuajse të gjithë mbartin më pak se 10% (ndonjëherë edhe zero) të mesatareve të sezonit të dimrit në sezonin e verës. Liqenet zënë rreth 4% të territorit të vendit. Vendi ka 3 liqene të mëdha dhe 247 liqene më të vogla. Janë ndërtuar 630 rezervuarë me kapacitet depozitues 5.60 miliardë m^3 në vit, kryesisht përgjatë lumenjve, për mbrojtje nga përmbytjet, ujitje dhe prodhim të energjisë hidrike.

Në Shqipëri gjen 3 lloje thatësirash:

- thatësira meteorologjike - përkufizuar në bazë të deficitit të reshjeve të shiut
- thatësira hidrologjike - shkaktohet kryesisht nga mungesa e akumuluar e prurjeve të lumenjve dhe nga rimbushja e ujërave nëntokësore.
- thatësira bujqësore - faktor kritik është disponueshmëria e ujit në tokë gjatë sezonit të kultivimit.

Thatësira hidrologjike është lloji më i rëndësishëm i thatësirës për sektorin ekonomik. Kjo ndodh sepse burimet ujore luajnë rol kyç në ekonomi. Rreth 97% e prodhimit të përgjithshëm të energjisë elektrike gjenerohet nga veprat hidroenergjetike, të ndodhur kryesisht në 3 lumenj. Kjo lloj thatësire ndikon edhe te sektori i bujqësisë, sepse rreth 50% e ngastrave (400 000 ha) që ujiten përbëjnë rreth 80% të prodhimit bujqësor.

9.4.3 Përmbledhja e Historikut të Thatësirave

Hartimi i Planeve të Menaxhimit të Basenit ujor ofron mundësi të mira për trajtimin e çështjeve lidhur me thatësirën dhe pamjaftueshmërinë e ujit. Më konkretisht, kërkesa e DKU-së për arritjen e statusit sasior të ujërave nëntokësore përfshin edhe vendosjen e balancës midis pakësimit dhe rimbushjes së ujërave nëntokësore. Për sa i përket kërkesës së arritjes së statusit të mirë ekologjik për ujërat sipërfaqësore, ka shumë rëndësi të përcaktojmë rrjedhën minimale (ekologjike) të çdo lumi, që mundëson arritjen e objektivave specifike për zonën lidhur me biodiversitetin ujor. Masat për arritjen e këtyre objektivave duhen përfshirë në Planet e Menaxhimi të Basenit ujor .

Lidhur me menaxhimin e thatësirës, duke qenë se prek ndër të tjera drejtpërdrejt furnizimin me ujë për ujitje, thatësira duhet trajtuar si koncept i qartë klimatik që karakterizohet nga mungesa të përkohshme uji për periudhë të gjatë kohore, krahasuar me furnizimin normal (një sezon, një vit, disa vjet). Për sa i përket rolit të tipologjisë (thatësirë meteorologjike, bujqësore ose hidrologjike), ajo përcakton fillimin, agravimin dhe përfundimin e thatësirës.

Strategjia për Ujitjen dhe Kullimin në Shqipëri përfshin përshkrimin e situatës aktuale dhe sfidave kryesore për ujitjen, kullimin, digat, rezervuarët dhe mbrojtjen nga përmbytjet. Sistemet e ujitjes dhe kullimit në të gjithë vendin kanë degraduar për shkak të mungesës së mirëmbajtjes dhe riparimeve të nevojshme për vite me radhë. Ndryshimet lidhur me modelet e kultivimit dhe metodat e përdorimit të ujit, si dhe ndryshimet klimatike kërkojnë sofistikim të strukturave për të mundësuar përdorim më eficient të ujit dhe procedura menaxhimi e financimi më intensive e të besueshme. Gjithashtu, Planet e Menaxhimit të Thatësirave duhen hartuar dhe

zbatuar në përputhje me standardet ndërkombëtare, përfshi edhe mekanizmat e angazhimit nëpërmjet komunikimit midis institucioneve dhe palëve përkatëse të interesit dhe përfshirjes së tyre në plan.

9.4.4 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Thatësirave që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor

Shtimi i nxehtësisë dhe pakësimi i reshjeve të shiut sjellin reduktim të burimeve ujore, gjë që ka ndikim negativ drejtpërdrejt te popullatat e ekosistemeve. Duhet të ofrohet infrastruktura dhe informacioni i përshtatshëm për ndryshimet e shtuara klimatike, në mënyrë që të përballohen me sukses (GWP, 2009). Burimet ujore priten të bien me 14% (EVN / Starkraft, 2009) deri në 2050-n dhe me rreth 6% deri në 2027-n. Përllogaritet se gjatë verës, rrjedhja e mbetur në basenin e lumit Ishëm do të arrijë pjesën më të madhe të prurjes aktuale Q_{95}.

Krahasimi midis nxjerrjes dhe disponueshmërisë së ujit tregon se baseni i lumit Ishëm parashikohet të vuajë nga mungesa të theksuara të ujit në verën e 2050-s, edhe në skenarin më optimist (CESR, 2011).

Tabela 9-4 përmbledh ata trupa ujorë statusi i të cilëve mund të ndikohet nga aktivitetet e menaxhimit të riskut nga thatësirat dhe që për këtë shkak mund të rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të parashtruara në Seksionin 4. Programi i Masave duhet të përfshijë edhe masat zbutëse ose arsyetimin për mosarritjen e statusit të mirë (Kapitulli 12).

Tabela 9-4 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Menaxhimit të Thatësirave

EMRI I TRUPIT UJOR	NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA AKTUALE	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIAL

9.5 Plani i Menaxhimit të Zonave Bregdetare

9.5.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit

Në Shqipëri, planet e menaxhimit të zonave bregdetare nuk janë hartuar ende plotësisht. Agjencia Kombëtare e Bregdetit e ushtron veprimtarinë e saj në të gjithë vijën bregdetare të Republikës së Shqipërisë në zona, territore, objekte dhe veprimtari që ndodhen ose zhvillohen në të gjithë apo në një pjesë të vijës bregdetare, ose që kanë ndikim tek ajo. Agjencia është përgjegjëse për mbrojtjen dhe zhvillimin e qëndrueshëm të zonës bregdetare, duke monitoruar dhe kontrolluar potencialin ekzistues të të gjithë zonës bregdetare, siguron performancën e zonave bregdetare nëpërmjet menaxhimit të integruar të vijës bregdetare dhe zbatimin e tyre. Krijon dhe përditëson Inventarin Kombëtar të Zonës Bregdetare; kontribuon në informimin, konsultimin dhe përfshirjen e publikut gjatë hartimit dhe zbatimit të politikave dhe strategjive lidhur me menaxhimin e integruar të zonës bregdetare; merr pjesë në hartimin e politikave dhe strategjive kombëtare për menaxhimin e integruar të bregdetit dhe koordinon punën për zbatimin e tyre; propozon ndryshime dhe përmirëson kuadrin ligjor dhe nënligjor për menaxhimin e integruar të zonës bregdetare; kontrollon zbatimin e kritereve dhe kushteve të subjekteve që ushtrojnë veprimtari turistike, në vijim të dispozitave ligjore në fuqi; ushton kontrolle dhe inspekton mjediset dhe dokumentacionin e subjekteve që ushtrojnë veprimtari turistike.

9.5.2 Strategjia për Menaxhimin e Bregdetit

Fusha e menaxhimit të zonës bregdetare rregullohet nga dy dokumente kuadër operacionale:

- Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit 2019-2030;
- Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin 2030 (PINB).

Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit synon zhvillimin e destinacioneve, zonave dhe produkteve dhe rritjen e vlerës së shtuar të potencialeve turistike për zhvillimin social dhe ekonomik të vendit, nëpërmjet planeve të veprimit për çdo rajon.

Plani i integruar ndërsektorial ka të bëjë me krijimin dhe zhvillimin e rajonit bregdetar, i cili promovon zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, integritetin social dhe mbrojtjen e burimeve për 15 vitet e ardhshme.

Në Shqipëri, mungesa e planeve hapësinore dhe moszbatimi i bazës ligjore konsiderohet si një prej pengesave më të mëdha të zhvillimit të qëndrueshëm të bregdetit. Mungesa e Planit të Integruar Ndërsektorial ka sjellë edhe fragmentimin e planifikimit, ku janë ndarë kompetencat territoriale dhe juridiksionet.

Kjo gjë ka penguar hartimin e planeve rajonale, të cilat me shumë mundësi mund të mbivendosen nëse paraprihen nga Plani i Integruar sektorial për Bregdetin. Për më tepër, të gjitha planet vendore e rajonale (të pakta në numër), si dhe zhvillimet e deritanishme, janë zbatuar pa pasur një vizion të qartë rajonal e kombëtar.

9.5.3 Aktivitetet ose Skemat e Reja të Menaxhimit të Bregdetit që Ndikojnë te Statusi i Trupit Ujor

Tabela 9-5 përmbledh ata trupa ujorë statusi i të cilëve mund të ndikohet nga aktivitetet e menaxhimit të riskut nga përmbytjet që mund të rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të parashtruara në Seksionin 4. Programi i Masave duhet të përfshijë edhe masat zbutëse ose arsyetimin për mosarritjen e statusit të mirë (Kapitulli 12).

Bashkia Durrës rrezikohet nga përmbytjet e lumit Ishëm, nga Dreveni deri në grykëderdhje, si dhe nga përmbytjet nga lumi Erzen, nga Pejzga deri në grykëderdhje. Kjo bashki rrezikohet edhe nga përmbytje detare nga grykëderdhja e lumit Ishëm deri te Kepi i Rodonit dhe nga Kepi i Rodonit deri në Porto Romano; rrezikohet nga erozioni detar në Kepin e Rodonit në pjesën jugore dhe Bishti i Pallës sërish në jug të zonës. Vazhdimisht ka rrëshqitje dheu përgjatë Kepit të Rodonit nga Shkallnuri në Seferaj.

Tabela 9-5 – Trupat Ujorë që Mund të Ndikohen nga Aktivitetet e Menaxhimit të Bregdetit

EMRI I TRUPIT UJOR	NËNBASEN	TRUPI UJOR KODI I BE-SË	FORMA AKTUALE	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIAL
Ishëm	ISH0	TW351411	Tranzitor	3	Niveli i kripësisë
Kepi i Rodonit	ISH0	CW351402	Natural		Përmbytjet nga bregdeti

9.6 Vlerësimi Strategjik Mjedisor

9.6.1 Autoriteti Kompetent dhe Masat e Koordinimit

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një prej instrumenteve kyç për integrimin e çështjeve mjedisore dhe parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në planifikim strategjik dhe vendimmarrje. Duke qenë se PM-ja është produkt kryesor i PMBU-së dhe këto masa mund të kenë në vetvete implikime mjedisore të mëdha rajonale ose ndërsektoriale, ka shumë gjasa që në shumicën e rasteve PMBU-ja të ketë nevojë për shqyrtimin e VSM-së. Në Shqipëri, Ligji 91/2013 për VSM-në dhe të gjitha aktet nënligjore janë kërkesat minimale për realizimin e VSM-së. Ligji është përafruar gjerësisht me Direktivën 2001/42/KE[160]. Në Shqipëri, ligji 91/2013 shërben për të ofruar mbrojtje mjedisore dhe zhvillim të qëndrueshëm përmes përfshirjes së problematikave mjedisore në hartimin ose rishikimin e planeve apo programeve që mund të kenë pasoja negative në mjedis, të cilat mund të përfshijnë për shembull Planin e Menaxhimit të Basenit ujor. Vendimi nëse duhet ndërmarrë VSM-ja është kompetencë e Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit.

Procedura e VSM-së për planet dhe programet kombëtare dhe vendore realizohet në nivel kombëtar dhe përfshin këto hapa:

- Njoftimin e Ministrisë së Mjedisit nga autoriteti propozues;
- Konsultimin me palët e interesit në bazë të çështjeve që do të trajtohen në raportin e VSM-së (përcaktimi i objektit);
- Konsultimet publike për hartimin e raportit paraprak të VSM-së;

[160] Komisioni Evropian, Direktiva 2001/42/KE për vlerësimin e efekteve të disa planeve dhe programeve për mjedisin, Direktiva për Vlerësimin Strategjik Mjedisor

- Hartimin e raportit përfundimtar të VSM-së;
- Shqyrtimin e raportit përfundimtar të VSM-së dhe lëshimin e deklaratës së ministrit;
- Vendimin e autoritetit propozues për miratimin e planit ose programit;
- Monitorimin e efekteve të planit ose programit për mjedisin dhe raportimin.

Në rast se autoriteti propozues nuk i ka zbatuar kërkesat e ligjit për VSM-në, atëherë ministria i komunikon autoritetit propozues mosmarrjen në konsideratë të miratimit të deklaratës, duke dhënë arsyet përkatëse. Nëse plani ose programi nuk miratohet brenda 2 vjetësh nga data e miratimit të deklaratës, atëherë deklarata e ministrit për VSM-në bëhet e pavlefshme dhe procedura e VSM-së fillon nga e para. Autoriteti kompetent, për miratimin përfundimtar të PMBU-së sigurohet që, përpara marrjes së vendimit për miratim ose jo, të jenë përmbushur kërkesat e ligjit për VSM-në dhe propozuesi ta ketë marrë deklaratën e ministrit për VSM-në.

9.6.2 Elementet Kryesore të Vlerësimit Strategjik Mjedisor

VSM-ja mund të kuptohet si "proces sistematik dhe paraprak, i ndërmarrë me qëllim analizimin e efekteve mjedisore të planeve, programeve dhe veprimeve të tjera strategjike të propozuara, si dhe integrimin e gjetjeve në vendimmarrje".

Ligji shqiptar për VSM-në identifikon katër elemente kryesore (Tabela 9-6):

- Përgatitjen e raporteve për vlerësimin strategjik.
- Sigurimin e pjesëmarrjes publike dhe debatit publik.
- Marrjen parasysh të rezultateve të vlerësimit strategjik dhe pjesëmarrjes publike në fazën e vendimmarrjes.
- Ofrimin e informacionit për marrjen e vendimeve.

Tabela 9-6 – Elementet Kryesore të Procesit të VSM-së

FAZA	OBJEKTIVAT	STATUSI I PËRFUNDIMIT
Faza e shqyrtimit nga autoriteti kompetent	Vendimi nëse kërkohet VSM për PMBU-në dhe në cilat kushte.	*Ligji nr.91/2013*
Përcaktimi i objektit dhe konsultimi statutor	Objekti dhe niveli i detajeve që do të merren në konsideratë në vlerësimin mjedisor, si dhe lista e palëve kryesore të interesit dhe masat e koordinimit	*Përfunduar më 01.09.2022*
Raporti i vlerësimit mjedisor dhe konsultimi publik	Vlerësimi i ndikimeve domethënëse në mjedis që lindin nga zbatimi i Programit të Masave në PMBU dhe koordinimi me alternativat e arsyeshme. Projekt raporti i VSM-së duhet të jetë dokument shoqërues i PMBU-së.	*Përfunduar më 01.10.2022*
Deklarata e VSM-së nga autoriteti kompetent	Deklarata se si janë integruar aspektet mjedisore dhe konsultimet në PMBU-në përfundimtare, me lëshimin e deklaratës përfundimtare të VSM-së.	*Publikuar më 24.10.2022*

Procesi i VSM-së e ndihmon autoritetin përgjegjës dhe vendimmarrësin në kuadër të PMBU-së që të marrë parasysh:

- Tendencat, potencialet dhe kufizimet kryesore mjedisore që mund të prekin ose mund të preken nga PMBU-ja;
- Objektivat mjedisore dhe treguesit që lidhen me PMBU-në;
- Efektet mjedisore domethënëse të masave të propozuara dhe zbatimin e PMBU-së;
- Masat për shmangien, reduktimin ose zbutjen e efekteve negative dhe përforcimin e efekteve pozitive;

- Informimi publikut nga autoritetet përkatëse, si dhe kur është e mundur, vendet fqinje që mund të preken.

Vlerësimi strategjik mjedisor në kuadër të PMBU-së përfshin:

a. përgatitjen e raportit mjedisor;
b. zhvillimin e konsultimeve;
c. marrjen parasysh të (i) dhe (ii) në vendimmarrje
d. informacion rreth vendimit.

9.6.3 Përfundimet Kryesore të Vlerësimit Strategjik Mjedisor

Raporti i VSM-së duhet të përmbledhë të gjitha gjetjet dhe përfundimet e arritura gjatë të gjithë procesit të VSM-së dhe të shërbejë si bazë për konsultimet me autoritetet dhe palët përkatëse të interesit.

VSM nuk është instrument për vendimmarrje. Ai jep informacion rreth ndikimeve të mundshme për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, shkaktuar nga vendimi.

Megjithatë, përfundimet e procesit të VSM-së duhen marrë parasysh gjatë marrjes së vendimit (dhe më vonë gjatë zbatimit të PMBU-së).

10 Presionet ndaj Trupit Ujor, Statusi dhe Vlerësimi i Ndikimeve

10.1 Vështrim i përgjithshëm

Në qendër të objektivave të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor është vlerësimi i strukturuar i të gjitha presioneve që mund të ndikojnë te trupat ujorë të basenit ujor, ndryshimi i statusit dhe ndikimet në ekosistemet ujore si rezultat i këtyre presioneve. Presionet (kryesisht antropogjene ose "ndikimet artificiale", por edhe ndryshimet klimatike) mund të sjellin ndryshime të statusit (treguesi qendror i "shëndetit" të trupit ujor), gjë që mund të rezultojë në ndikime negative. Këto mund të jenë ndryshime negative në cilësinë e ujit, sasinë e ujit, morfologjinë e ekosistemit ose të gjitha së bashku.

Statusi i pamjaftueshëm (rreziku i mosarritjes së objektivave) për çdo trup ujor krijon një lloj hendeku lidhur me objektivat mjedisore (OM) të parashtruara në Kapitullin 3. Kur arrihet "Statusi i Mirë", politikat mjedisore dhe sistemi rregullator duhet të përpiqen që ta ruajnë atë status (Kapitulli 12). Kur "Statusi i Mirë" nuk arrihet, duhet zbatuar një plan veprimi riparues për të ruajtur ose përmirësuar çdo trup ujor që rrezikon të mos i arrijë OM-të e parashtruar në Programin e Masave (Kapitulli 13).

DKU-ja kërkon identifikimin sistematik të presioneve domethënëse (të rëndësishme) nga ndikimet me origjinë antropogjene, siç janë burimet pikësore të ndotjes, burimet e shpërndara të ndotjes, modifikimet e regjimeve të prurjeve përmes nxjerrjeve ose rregullimit, ndryshimet morfologjike, si dhe presione të tjera[161] (DKU, neni (5)). "Domethënës" do të thotë se presionet kontribuojnë në një ndikim të caktuar që mund të sjellë mospërmbushjen e objektivit mjedisor "Status i Mirë" të DKU-së, neni 4(1) i DKU-së. Në disa raste, presionet e moderuara nga disa nxitës dytësorë mund të kombinohen me njëra-tjetrën dhe të bëhen të rëndësishme.

Fazat kryesore të qasjes së përgjithshme të përcaktuara në DKU janë:

- Identifikimi i forcave shtytëse (ndikimeve).
- Identifikimi i presioneve të rëndësishme.
- Identifikimi i statusit pasues.
- Vlerësimi i ndikimeve.
- Vlerësimi i riskut të mosarritjes së objektivave.
- Propozimi i masave zbutëse/mbrojtëse.

10.2 Shembuj të Presioneve dhe Ndikimeve

Zakonisht, presionet dhe ndikimet janë pikësore ose të shpërndara. [162] Presionet e shpërndara, p.sh. ndotja nga nitratet me origjinë bujqësore ose mbinxjerrja e ujërave nëntokësore, mund të kërkojnë politika të përgjithshme mjedisore ose strategji menaxhimi që zbatohen për një zonë të gjerë (p.sh. nënbasen, grup trupash ujorë ose akuifer). Nga ana tjetër, presionet pikësore si shkarkimet e ujërave të ndotura ose prurjet në dalje të hidrocentralit mund të kërkojnë veprime për disa trupa ujorë individualë, megjithatë nevoja për masa riparuese të veçanta në shumë raste duhet të parandalohet, të paktën teorikisht, me anë të politikave të nivelit të lartë të përcaktuara dhe të zbatuara si duhet. Të gjitha llojet e ndryshme të presioneve dhe ndikimeve janë të pranishme në basenin e Ishmit, ndonëse në nivele të ndryshme. (Lidhur me shembuj të ndryshëm referohuni në Shtojcën Teknike XI).

[161] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues 3 i CIS-it, Analiza e Presioneve dhe Ndikimeve, KE 2003

[162] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues 2 i CIS-it, Analiza e Presioneve dhe Ndikimeve

10.3 Vlerësimi i Standardizuar i Presioneve Mbështetur në Procedurat e Raportimit WISE

10.3.1 Lista Standarde e Numeracionit të Presioneve dhe Treguesve nga WISE

Në mënyrë që raportimi i presioneve në PMBU të jetë i përafruar me saktësi me detyrimet e raportimit WISE, Vlerësimi i presioneve dhe statusi si rezultat i këtij vlerësimi janë themelore për të kuptuar dhe vlerësuar nga ana sasiore hendeqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basenin ujor. Vlerësimi ndërthur kriteret analitike dhe përshkruese, në varësi të nivelit të të dhënave në dispozicion.

Vlerësimi i statusit të trupit ujor është një ushtrim i vështirë krahasuar me standardet provizore bazuar në një model të vetëm analitik. Vlerësimi i presioneve është më kompleks sepse presionet janë zakonisht më abstrakte dhe më të vështira për t'u vlerësuar në sasi dhe/ose presionet e ndryshme kombinohen në mënyra komplekse për të ndikuar në statusin e trupit ujor. Vlerësimi sasior i presioneve, ndonëse i realizueshëm, kërkon të dhëna të konsiderueshme cilësore, shumë prej të cilave nuk mblidhen aktualisht në Shqipëri.

Vërehet se shumë prej "treguesve të presionit" kërkojnë që të raportohet një sasi e volumit, ose si pjesë e llogaritjes së përafërt të ngarkesës së ndotësve, ose si pjesë e ndikimit të prurjes ekologjike. Treguesit kuptimplotë të presionit nuk mund të përcaktohen për shkak të shkatërrimit tërësor të rrjetit kombëtar hidrometrik, mungesës së të dhënave hidrologjike të përdorshme të kohëve të fundit dhe mungesës së konsiderueshme të të dhënave për volumet e mbetjeve të lëngëta pas trajtimit të monitoruara nga institucionet dhe industritë.

Për të përmirësuar politikëbërjen mjedisore dhe për të identifikuar "pikat e nxehta mjedisore" që mund të kërkojnë rregullore më strikte (përmes kushteve të lejes dhe zbatimit) nevojitet një lloj indeksimi sasior i presionit. Tabela 10-1 dhe 10-2 paraqesin dy grupe treguesish për presionin, të cilat janë që të dyja në përputhje me skemën e raportimit WISE 2016.

"Treguesit e përgjithshëm" janë 'sasitë' e nivelit të lartë të presionit që lidhen me objektet si numri i pikave të shkarkimit, numri i hidrocentraleve ose pikave të nxjerrjes së ujit për qëllime bujqësore, gjatësia e trupave ujorë të prekur, numri i instalimeve pa leje, etj. Këto duhet të jenë lehtësisht të përcaktueshme edhe në rastin e funksionimit aktual të kufizuar të Kadastrës, bazuar në shqyrtimet e dokumentacionit ose inspektimet e shpejta në terren.

"Treguesit precizë" në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion përmes KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit. Këto tabela janë plotësuar pjesërisht, aty ku ka të dhëna të disponueshme, dhe ndodhen në Shtojcën Teknike IV.

Tabela 10-1 dhe Tabela 10-2 paraqesin llojet kryesore të presioneve, së bashku me dy variantet e "treguesit të presionit", që rrjedhin nga udhëzimi WISE 2016 dhe që janë riprodhuar plotësisht në Shtojcën Teknike 4[163, 164].

"Llojet" e presionit janë format kryesore të ndikimit antropogjen që mund të ndikojnë në statusin e trupit ujor: p.sh. ujërat e ndotura urbane të patrajtuara, ndryshimi hidrologjik për shkak të hidrocentralit, nxjerrjet për ujitje.

"Treguesit" e presioneve tregojnë fuqinë sasiore të presionit që duhet reduktuar për të arritur objektivat mjedisore, p.sh. ngarkesa e BOD_5 në vijën ujore pritëse, reduktimi i prurjes ose i orëve të punës së HEC-it.

Kodet në listën e numeracionit të presioneve (Tabela 10-1,Tabela 10-2) janë pjesë e "Presioneve-Statusit" (Shtojca teknike IV) dhe duhet të jenë pjesë edhe e listës së atributeve të klasës së veçorive të Trupit Ujor të Kadastrës.

[163] Qasja e miratuar në modelin e ri të PMBU-ve në Shqipëri do të përafrohet ngushtësisht me kërkesat e raportimit WISE për sa i përket klasave të veçorive dhe atributeve. Mbledhja e të dhënave fokusohet vetëm te ajo çka nevojitet për raportimin WISE dhe EIONET, si dhe strukturat e të dhënave të KKBU-së orientohen në mënyrë të tillë që të përafrohen me rezultatet e DKU-së.

[164] Sistemi i Informacionit të Ujit për Evropën, Dokumenti Udhëzues i WISE GIS për raportimin e të dhënave hapësinore në WISE, Versioni 6.0.6, 2016.

10.3.2 Identifikimi dhe Vlerësimi Sasior i Presioneve dhe Treguesve

Vlerësimi i presioneve dhe statusi si rezultat i këtij vlerësimi janë themelore për të kuptuar dhe vlerësuar nga ana sasiore hendeqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basenin ujor. Vlerësimi ndërthur kriteret analitike dhe përshkruese, në varësi të nivelit të të dhënave në dispozicion.

Vlerësimi i statusit të trupit ujor është një ushtrim i vështirë krahasuar me standardet provizore bazuar në një model të vetëm analitik. Vlerësimi i presioneve[165] është më kompleks sepse presionet janë zakonisht më abstrakte dhe më të vështira për t'u vlerësuar në sasi dhe/ose presionet e ndryshme kombinohen në mënyra komplekse për të ndikuar në statusin e trupit ujor. Vlerësimi sasior i presioneve, ndonëse i realizueshëm, kërkon të dhëna të konsiderueshme cilësore, shumë prej të cilave nuk mblidhen aktualisht në Shqipëri.

Vërehet se shumë prej "treguesve të presionit" kërkojnë që të raportohet një sasi e volumit, ose si pjesë e llogaritjes së përafërt të ngarkesës së ndotësve, ose si pjesë e ndikimit të prurjes ekologjike. Treguesit kuptimplotë të presionit nuk mund të përcaktohen për shkak të shkatërrimit tërësor të rrjetit kombëtar hidrometrik, mungesës së të dhënave hidrologjike të përdorshme të kohëve të fundit dhe mungesës së konsiderueshme të të dhënave për volumet e mbetjeve të lëngëta pas trajtimit të monitoruara nga institucionet dhe industritë.

Për të përmirësuar politikëbërjen mjedisore dhe për të identifikuar "pikat e nxehta mjedisore" që mund të kërkojnë rregullore më strikte (përmes kushteve të lejes dhe zbatimit) nevojitet një lloj indeksimi sasior i presionit. Tabela 10-1 dhe 10-2 paraqesin dy grupe treguesish për presionin, të cilat janë që të dyja në përputhje me skemën e raportimit WISE 2016.

"Treguesit e përgjithshëm" janë 'sasitë' e nivelit të lartë të presionit që lidhen me objektet si numri i pikave të shkarkimit, numri i hidrocentraleve ose pikave të nxjerrjes së ujit për qëllime bujqësore, gjatësia e trupave ujorë të prekur, numri i instalimeve pa leje, etj. Këto duhet të jenë lehtësisht të përcaktueshme edhe në rastin e funksionimit aktual të kufizuar të Kadastrës, bazuar në shqyrtimet e dokumentacionit ose inspektimet e shpejta në terren.

"Treguesit precizë" në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion përmes KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit. Këto tabela janë plotësuar pjesërisht, aty ku ka të dhëna të disponueshme, dhe ndodhen në Shtojcën Teknike IV.

Tabela 10-1 – Llojet dhe Treguesit Standardë të Presionit, Lloji 1 deri në 3

Presioni Sektorial	Kodi [166]	Lloji A Treguesi i përgjithshëm [167]	Lloji B Treguesi preciz [168]
	1	**Presionet e ndotjes pikësore**	
Ujërat e ndotura urbane	1.1	Nr. i pikave të shkarkimit që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës së Bod/N/P (T/Vit)
Daljet nga shtrati për shkak të uiërave urbane të	1.2	Nr. i pikave të shkarkimit që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i volumit të ujërave të shiut
Industria - Impiantet DEI	1.3	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës së BOD/NH_4/SP (t/vit)
Industria – Impiantet jo DEI	1.4	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës së BOD/NH_4/SP (t/vit)

[165] Në shumë raste, në basenet lumore në Shqipëri, numri i pikave të monitorimit është i pamjaftueshëm për të mbuluar të gjithë trupat ujorë të përvijuar. Për rrjedhojë, presionet dhe statusi i trupave ujorë të pamonitoruar duhet të supozohet.

[166] Klasifikimi bazuar në elementin e skemës së raportimit WISE 2016 GIS, *Llojet e Presionit Domethënës në US; Llojet e Presionit Domethënës në UN*

[167] Treguesit e Përgjithshëm duhen interpretuar si numri/gjatësia e instalimeve/pikave/objekteve që supozohet se kanë ndikim negativ. a) Lejet ose nuk ekzistojnë, ose nuk janë respektuar b) Lejet janë të pamjaftueshme për sa i përket VKE-ve dhe/ose SCM-ve.

[168] Treguesit Precizë duhen interpretuar si reduktim sasie që nevojitet për arritjen e objektivave mjedisore, shprehur zakonisht në tonë/vit, Mm^3/vit, orë/vit.

Zonat e kontaminuara	1.5	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU (t/vit)
Asgjësimi i mbetjeve në lendfill	1.6	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU (t/vit)
Largim i ujërave nga miniera	1.7	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU (t/vit)
Fermat e peshkut Akuakulturë	1.8	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës së BOD/NH4/PO4 (t/vit)
Të tjera të paspecifikuara	1.9		
	2	**Presionet e ndotjes së shpërndarë**	
Vërshimet urbane	2.1	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU (t/vit)
Vërshimet nga bujqësia	2.2	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Reduktimi i ngarkesës së N/P (t/vit)
Vërshimet nga pylltaria	2.3	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës së N/P (t/vit)
Autostrada/Transporti	2.4	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës së PM/NO2/RBSP
Zonat e braktisura	2.5	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU
Mbetjet e shpërndara	2.6	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU
Depozitat atmosferike	2.7	Ujëmbledhësit që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës së PM/NO2
Kontaminimi nga minierat	2.8	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës në SP/SPBU
Akuakulturë	2.9	Nr. i zonave që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës së BOD/NH4/PO4
Të tjera të paspecifikuara	2.10		
	3	**Nxjerrja e prurjes/presionet e devijimit**	
Bujqësia	3.1	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Ujësjellësi Publik	3.2	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Industria	3.3	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Energji, Ujë ftohës	3.4	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Hidroenergjetika	3.5	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Fermat e peshkut	3.6	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)
Të tjera	3.7	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi që do të reduktohet (Mm^3/vit)

Tabela 10-2 – Llojet dhe Treguesit Standardë të Presionit, Lloji 4 deri në 8

Presioni Sektorial	Kodi [169]	Lloji A Treguesi i përgjithshëm	Lloji B Treguesi preciz
	4	**Presionet morfologjike**	
Veprat e mbrojtjes nga përmbytjet	4.1.1	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Bujqësia	4.1.2	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Lundrimi	4.1.3	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Modifikime të tjera	4.1.4	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat hidroenergjetike	4.2.1	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat

[169] Klasifikimi bazuar në elementin e skemës së raportimit WISE 2016 GIS, *Llojet e Presionit Domethënës në US; Llojet e Presionit Domethënës në UN*

Strukturat e mbrojtjes nga përmbytjet	4.2.2	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat bashkiake	4.2.3	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat e ujitjes	4.2.4	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat Rekreative	4.2.5	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat e industrisë	4.2.6	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Strukturat e lundrimit	4.2.7	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
Struktura të tjera	4.2.8	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Km e strukturave që nuk i kanë arritur objektivat
	4	**Presionet hidromorfologjike**	
Bujqësia	4.3.1	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Transporti	4.3.2	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Hidroenergjetika	4.3.3	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Uji i bashkisë	4.3.4	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Akuakulturë	4.3.5	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Aktivitete të tjera	4.3.6	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Indeksi i modifikimit të prurjes
Humbja e habitatit	4.4	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Humbja e habitatit në km2
Modifikime të tjera	4.5		
	5	**Bujqësia dhe presionet**	
Llojet invazive	5.1	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Nr. i llojeve invazive
Shfrytëzimi i llojeve	5.2	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Nr. i pikave të regjistruara
Tarifat e mbetjeve të ngurta	5.3	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur objektivat	Nr. i pikave të regjistruara
	6	**Presionet e ujërave nëntokësore**	
Rimbushja e ujërave	6.1	Nr. i TUN-ve të ndikuara nga rimbushja	Volumi i rimbushjes për t'u
Volumi i ujërave	6.2	Nr. i pikave të nxjerrjes	Volumi i shfrytëzimeve për t'u
	7-8	**Presione kimike dhe të ndryshme**	
Presione të tjera	7	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Siç kërkohet
SP i panjohur	8	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesës së SP
SPBU i panjohur	8	Km e trupave ujorë që nuk i kanë arritur	Reduktimi i ngarkesë së SPBU

10.3.3 Lista Standarde e Numeracionit të Llojeve të Ndikimit

Tabela 10-3 riprodhon Shtojcën 1b të kërkesave të raportimit WISE 2016, për sa i përket ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore[170]. Identifikimi i presioneve që gjejnë zbatim për trupin ujor duhet të përcaktojë edhe llojin më të përshtatshëm të ndikimit. Një presion i vetëm mund të ketë disa ndikime. Për shembull, hidrocentrali mund të dëmtojë temperaturat e ujit në rrjedhën e poshtme, morfologjinë e habitatit dhe regjimin e rrjedhës.

Tabela 10-3 – Llojet Standarde të Ndikimeve

Lloji i Ndikimit	Ujërat përkatëse sipërfaqësore	Ujërat përkatëse nëntokësore
Ndotja me lëndë ushqyese	Y	Y
Ndotja Organike	Y	Y
Ndotja Kimike	Y	Y

[170] WISE 2016 GIS elementi i skemës së raportimit: <Llojet e Ndikimit të Konsiderueshëm në US>, <Llojet e Ndikimit të Konsiderueshëm në UN>

Ndërhyrja e ujrave të kripura	Y	Y
Acidifikimi	Y	N
Temperaturat e larta	Y	N
Habitatet e shndërruara për shkak të ndryshimeve hidrologjike	Y	N
Habitatet e shndërruara për shkak të ndryshimeve morfologjike (përfshirë lidhjen)	Y	N
Hedhja e mbeturinave (ndikimi sipas MSFD)	Y	N
Ndotja mikrobioliogjike	Y	Y
Zvogëlimi i cilësisë së ujërave sipërfaqësore të ndërlidhura për arsye kimike/sasiore	N	Y
Dëmtimi i ekosistemeve tokësore të varura nga ujërat nëntokësore për arsye kimike/sasiore	N	Y
Ndryshimet në drejtimet e rrjedhës që rezultojnë në depërtimin e ujit të kripur	N	Y
Nxjerrja e ujit tejkalon burimin e disponueshëm GW (ulja e nivelit të ujit)	N	Y
Ndikime të tjera të rëndësishme	Y	Y

10.4 Presionet e Trupit Ujor Sipërfaqësor dhe Vështrim i Përgjithshëm i Vlerësimit të Statusit

10.4.1 Vlerësimi i Presioneve në Nivel Nënbaseni

Për qëllimet e politikës së përgjithshme dhe fokusit rregullator (p.sh lejet), në tabelat e Shtojcës Teknike IV (treguesit e përgjithshëm dhe precizë) paraqitet një Përmbledhje e dobishme e presioneve në vijim të listës Tabela 10-1 dhe Tabela 10-2. Aty ku KKBU-ja nuk ka të dhëna, treguesit nuk raportohen. Përmirësimet lidhur me mbledhjen e të dhënave për objektivat mjedisore janë masë kyç për pjesën më të madhe të Programit të Masave (PiM).

Matrica në këto tabela (ku vlerat e raportuara janë reflektim direkt i shkallës së presioneve potenciale) e ndihmon Autoritetin Kompetent që të përdorë një qasje bazuar në risk, pra të identifikojë zonat me prioritet për hetim ose rregullim më shtrëngues. “Treguesit precizë” në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion nëpërmjet KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit.

Nxjerrjet dhe presionet hidroenergjetike janë marrë nga “Regjistri i Lejeve të Ujit” të AMBU-së dhe paraqiten në Shtojcën Teknike III. Regjistri nuk është ende plotësisht i përditësuar ose i koordinuar në mënyrë të saktë në shumë raste. Kur ka të dhëna, nxjerrjet përfshijnë pikat e shfrytëzimeve të mëdha të ujit për ujitje, ndonëse statusi operacional për shumë pika nxjerrjeje për ujitje ende nuk është identifikuar nga AMBU.

Edhe të dhënat për shkarkimet e ujërave të ndotura janë të paplota; pikat e shkarkimeve të mbetjeve të lëngëta industriale pas trajtimit merren kryesisht nga regjistri i lejeve që mbahet nga autoriteti kompetent, pra AKM-ja. Megjithatë, ndikimin kryesor në cilësinë e ujit të lumit duket se e kanë ujërat e ndotura urbane bashkiake, dhe aktualisht nuk ekziston asnjë regjistër për këto pika shkarkimi bashkiake specifike me koordinata precize. Për pasojë, niveli i përgjithshëm i ndotjes nga ujërat e ndotura urbane duhet të përcaktohet duke u nisur nga numri i pikave të regjistruara të shkarkimit të ujërave të ndotura (Treguesit 1.1, 1.2, 1.3 të Vlerësimi i presioneve dhe statusi si rezultat i këtij vlerësimi janë themelore për të kuptuar dhe vlerësuar nga ana sasiore hendeqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basenin ujor. Vlerësimi ndërthur kriteret analitike dhe përshkruese, në varësi të nivelit të të dhënave në dispozicion.

Vlerësimi i statusit të trupit ujor është një ushtrim i vështirë krahasuar me standardet provizore bazuar në një model të vetëm analitik. Vlerësimi i presioneve është më kompleks sepse presionet janë zakonisht më abstrakte dhe më të vështira për t’u vlerësuar në sasi dhe/ose presionet e ndryshme kombinohen në mënyra komplekse

për të ndikuar në statusin e trupit ujor. Vlerësimi sasior i presioneve, ndonëse i realizueshëm, kërkon të dhëna të konsiderueshme cilësore, shumë prej të cilave nuk mblidhen aktualisht në Shqipëri.

Vërehet se shumë prej "treguesve të presionit" kërkojnë që të raportohet një sasi e volumit, ose si pjesë e llogaritjes së përafërt të ngarkesës së ndotësve, ose si pjesë e ndikimit të prurjes ekologjike. Treguesit kuptimplotë të presionit nuk mund të përcaktohen për shkak të shkatërrimit tërësor të rrjetit kombëtar hidrometrik, mungesës së të dhënave hidrologjike të përdorshme të kohëve të fundit dhe mungesës së konsiderueshme të të dhënave për volumet e mbetjeve të lëngëta pas trajtimit të monitoruara nga institucionet dhe industritë.

Për të përmirësuar politikëbërjen mjedisore dhe për të identifikuar "pikat e nxehta mjedisore" që mund të kërkojnë rregullore më strikte (përmes kushteve të lejes dhe zbatimit) nevojitet një lloj indeksimi sasior i presionit. Tabela 10-1 dhe 10-2 paraqesin dy grupe treguesish për presionin, të cilat janë që të dyja në përputhje me skemën e raportimit WISE 2016.

"Treguesit e përgjithshëm" janë 'sasitë' e nivelit të lartë të presionit që lidhen me objektet si numri i pikave të shkarkimit, numri i hidrocentraleve ose pikave të nxjerrjes së ujit për qëllime bujqësore, gjatësia e trupave ujorë të prekur, numri i instalimeve pa leje, etj. Këto duhet të jenë lehtësisht të përcaktueshme edhe në rastin e funksionimit aktual të kufizuar të Kadastrës, bazuar në shqyrtimet e dokumentacionit ose inspektimet e shpejta në terren.

"Treguesit precizë" në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion përmes KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit. Këto tabela janë plotësuar pjesërisht, aty ku ka të dhëna të disponueshme, dhe ndodhen në Shtojcën Teknike IV.

Tabela 10-1).

Presionet fizike janë konsideruar për të përfshirë ndryshimet e konsiderueshme të morfologjisë së lumit për shkak të pikave të marrjes së inerteve të lumit ose modifikimeve të kanalit për qëllime bujqësore, të mbrojtjes nga përmbytja ose të ndërhyrjeve rregulluese.

Presionet kimike përfshijnë pikat e nxehta të ndotjes (vendgrumbullimet e mbetjeve të ngurta dhe mbetjet kimike) dhe aktivitetet minerare. Të gjithë Trupat Ujorë Tepër të Modifikuar (TUTM) ushtrojnë një farë presioni fizik në ekosistemet lumore, ndaj TUTM-të paraqiten edhe në Harta 10-2.

10.4.2 Metodologjia e Përcaktimit të Statusit në Nivelin e Trupit Ujor

Tabela 10-4 deri në Tabelën 10-9 përmbledhin përcaktimin e statusit për të gjithë trupat ujorë të basenit Ishëm (Shtojca XIII). Procedura e përgjithshme paraqitet në seksionin 3.3. Në 2021-shin, u realizua monitorimi i vetëm biologjik i të gjithë trupave ujorë dhe vlerësimi paraprak i statusit ekologjik.

Metoda paraprake për vlerësimin e të dhënave biologjike u bazua në indeksin ASPT (Pikët Mesatare për Takson). Ky indeks u publikua në 1982-shin nga Armitage etj. dhe u përdor më vonë në shumë vende. Indeksi bazohet te vlera treguese ekologjike duke përdorur familjet e jovertebrorëve të mëdhenj. Për të vlerësuar trupat ujorë në lumin Ishëm u desh që të bëhej një përshtatje në llogaritjen e këtij indeksi: në vend që të përdorej vetëm prania/mungesa e familjeve, u mor parasysh edhe sasia e tyre (numri i individëve). Për të shmangur peshën e sasive tepër të larta, variablat transformohen në formë logaritmike. Metoda shpjegohet më hollësisht në raportin për kampionimin biologjik të lumenjve në 2021-shin (shihni Shtojcën Teknike V). Sugjerohet që kjo metodologji të përdoret gjatë viteve të ardhshme për vlerësimin e statusit ekologjik të lumenjve, duke përdorur jovertebrorët e mëdhenj. Për vlerësimin e statusit hidromorfologjik, u përdor metodologjia britanike (shihni Shtojcën Teknike VI).

Sikurse nënvizohet edhe në kapitujt 3 dhe 8: ka mungesë të theksuar të të dhënave sistematike e të përditësuara për monitorimin rutinë, të nevojshme për kryerjen e vlerësimeve të statusit të trupave ujorë sipërfaqësorë në përputhje me DKU-në. Për pasojë, në publikimin e parë të PMBU-së për Shqipërinë (2024-2029), pjesa më e madhe e vlerësimeve të statusit të trupave ujorë janë kryer në bazë të 'të dhënave dhe informacioneve të disponueshme më të mira' (shihni Shtojcat Teknike).

Duke qenë se cilësia e të dhënave është thelbësore për metodologjinë e statusit, është e nevojshme që të raportohet për "nivelin e besueshmërisë" (NB) së vlerësimit të statusit.[171] Niveli i ulët i besueshmërisë dhe i saktësisë së të dhënave mund të jetë tregues i riskut të keqklasifikimit, ndaj NB-ja tregon besueshmërinë e vlerës së statusit. Udhëzimi WISE 2016 sugjeron klasifikimin e mëposhtëm për të treguar besueshmërinë e statusit ekologjik ose potencialin e përcaktuar:

'0' = nuk ka informacion; '1' = besueshmëri e ulët; '2' = besueshmëri mesatare; '3' = besueshmëri e lartë.

Kriteret janë si vijojnë:

I ulët = nuk ka të dhëna monitoruese, vetëm gjykimi ekspert; Mesatar = disa të dhëna që mbështesin elementin cilësor (EC) dhe të dhëna të kufizuara për një ECB; I lartë = të dhëna të mira për 1 + ECB dhe mbështetjen e EC-ve më të përshtatshme.

Lista e numeracionit për kategoritë e përdorura të "riskut" është si më poshtë vijon:

- **"Jo në risk"** (të dhënat ose gjykimi profesional tregojnë se trupi ujor ka shuma gjasa që të mos jetë në risk); Statusi mund të jetë 1 ose 2.
- **"Me gjasa në risk"** (të dhënat ose gjykimi profesional tregojnë se TU-ja është në kufi, pra në statusin 2 ose 3).
- **"Në risk"** (duke u bazuar në të dhënat FIZIKO-KIMIKE ose në presionin e konsiderueshëm, jemi të sigurt se TU-ja nuk është në status të mirë ose mesatar. Prandaj, statusi duhet të jetë 4 ose 5.

'"I panjohur" duhet përdorur kur nuk kemi asnjë të dhënë dhe kur presionet e konsiderueshme duken të mundshme. Statusi mund të jetë 2 ose 3. Që të jetë 4 ose 5, duhet të kemi të dhëna.

10.4.3 Llojet e Përjashtimit për Trupat Ujorë Tepër të Modifikuar

Objektivi kryesor i DKU-së është që TUTM-të/TUA-të të kenë më tepër potencial të mirë ekologjik sesa status të mirë ekologjik. Nevojitet informacion shtesë për përcaktimin dhe raportimin e TUA-ve dhe TUTM-ve për të arsyetuar disa raste përjashtimore nga objektivat mjedisore, të përcaktuar në nenin 4(2) deri në 4(7) të DKU-së, në mënyrë që të lejohet vijimi i këtyre përdorimeve të specifikuara (të cilat sjellin përfitime të mëdha sociale dhe ekonomike), por në të njëjtën kohë të nxiten edhe masat zbutëse që sjellin përmirësimin e cilësisë së ujit.[172]

10.5 Presionet e Ujërave Sipërfaqësore dhe Përmbledhja Kryesore e Statusit

10.5.1 Vështrim i përgjithshëm

Tabela 10-4 deri në Tabelën 10-9 paraqesin një prej rezultateve kryesore të PMBU-së së basenit të lumit Ishëm, përkatësisht regjistrin përfundimtar të trupave ujorë të përvijuar, presionet e mundshme, llogaritjen e përafërt të statusit të trupit ujor dhe vlerësimin e trupave ujorë që rrezikojnë të mos i përmbushin objektivat mjedisore, të paraqitur në Shtojcën XIII të kësaj PMBU-je.

Për përcaktimin e statusit zbatohen aktivitete të shumta. Nxitësit e përgjithshëm të përshkruar në Kapitullin 4, karakterizimi dhe përvijimi (Kapituj 5, 6, 7), rezultatet e monitorimit dhe të dhënat (Kapitulli 8), dhe ndikimet e mundshme nga strategjitë e lidhura (Kapitulli 9).

Tabela 10-9 përfshin trupat ujorë artificialë (TUA) dhe trupat ujorë tepër të modifikuar (TUTM), pasi procesi i përcaktimit të objektivave për TUTM-të dhe TUA-të duhet të jetë në të njëjtën linjë me parimet e përgjithshme që zbatohen për trupat ujorë natyrorë (përvijimi, presionet, elementet e statusit). Ndryshimi kryesor është se TUA-të/TUTM-të vlerësohen si të lidhura me kushtet e referencës të "potencialit ekologjik maksimal" (PEM) (shihni seksionet 3.3.6 & 10.5).

Shpesh, mënyra se si duhen klasifikuar rezervuarët nuk është shumë e qartë. Udhëzimi GIS i DKU-së sugjeron se rezervuarët e krijuar nga ndërtimi i digave në lumenj duhen klasifikuar si trupa ujorë lumorë tepër të modifikuar (por njëkohësisht duhet marrë parasysh diferencimi i tipologjisë dhe elementet e zbatueshme të cilësisë

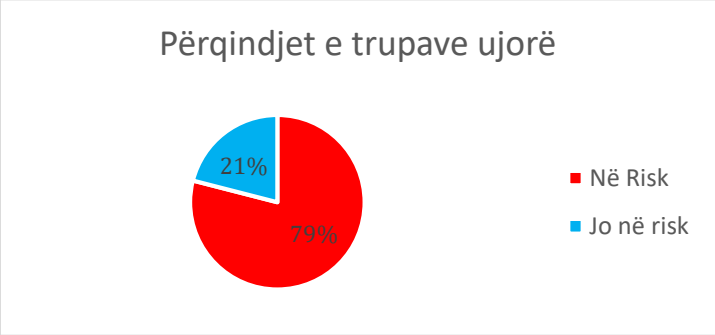
[171] Udhëzimi i WISE GIS 2016 – Skema: TUS; elementi i skemës *<Besueshmëria Ekologjike e US>*

[172] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues i CIS-it 20, Përjashtimet nga Objektivat Mjedisore

mjedisore (ECM), në përputhje me përshkruesit e çdo kategorie të ujërave sipërfaqësore natyrore me të cilën TUA-ja ose TUTM-ja ngjason më tepër p.sh. liqenet). Kjo nuk është qasje logjike dhe në skemën e raportimit WISE pranohet që rezervuarët të klasifikohen në kategorinë e liqenit, me kusht që të jetë përmbushur elementi i skemës së raportimit <Rezervuar>. Kjo është qasja e përdorur në klasifikimin shqiptar.

Përqindjet e trupave ujorë në basenin ujor të Ishmit, të cilëve iu janë caktuar statuse të niveleve të ndryshme, paraqiten në Figurën 10-1. 79% e 23 trupave ujorë lumorë janë identifikuar si në risk për të mos i përmbushur objektivat mjedisore (status më i ulët se "I mirë") në kategorinë e "Lumenjve, TUTM-ve dhe Ujërave Kalimtare". Megjithatë, kjo përqindje shkon në 85% nëse si njësi matjeje merret gjatësia e trupit ujor, ku vetëm 15% të gjatësisë së trupit ujor gëzon status të mirë ose më lart. Gjatësia totale e trupave ujorë lumorë dhe të përkohshëm në basenin e Ishmit është 190.4 km.

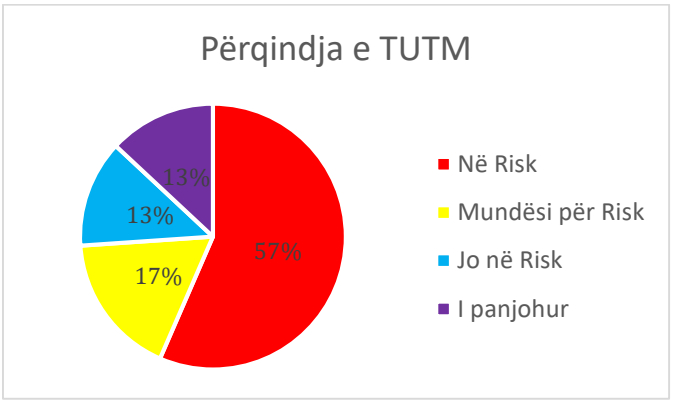
Figura 10-1 – Përqindjet e trupave ujorë të përvijuar në varësi të niveleve të statusit

Statusi i trupit ujor sipas gjatësisë duhet të jetë njësia matëse më e preferuar, pasi kjo mënyrë matjeje e pasqyron më me saktësi ndikimin e përgjithshëm ekologjik të presioneve.

Përqindjet e trupave ujorë në basenin ujor të Ishmit, të cilëve iu janë caktuar statuse të niveleve të ndryshme, paraqiten në Figurën 10-2. 13 trupa ujorë sipërfaqësorë janë identifikuar si në risk për të mos i përmbushur objektivat mjedisore (status më i ulët se "I mirë") në kategorinë e "lumenjve, TUTM-ve dhe ujërave të përkohshme", 4 trupa ujorë sipërfaqësorë janë identifikuar si "potencialisht në risk", e trupa ujorë janë identifikuar si "Jo në risk" dhe 3 trupa ujorë sipërfaqësorë kanë status "Të panjohur" pasi nuk ka të dhëna. Nivelet e larta të trupave ujorë në gjendje të dobët ose të keqe pasqyrojnë nivelin e lartë të presioneve të ujërave të ndotura bashkiake dhe të ndikimeve të pakontrolluara morfologjike të nxjerrjes së zhavorrit.

Figura 10-2 – Përqindjet e TUTM-ve të përvijuar në varësi të niveleve të statusit

Lidhur me kategoritë e "liqeneve", thuajse nuk ka fare të dhëna për sa u përket aktiviteteve që ndikojnë në cilësinë e ujërave dhe nuk ka të dhëna lidhur me monitorimin e cilësisë së ujërave; Aktualisht, liqenet nuk monitorohen në mënyrë të vazhdueshme nga AKM-ja. Të dhënat e kufizuara lidhur me trupin ujor të Bovillës janë grumbulluar në sajë të vizitave në terren në kuadër të projektit. Mungesa e të dhënave lidhur me këtë kategori e pengon vlerësimin e duhur të riskut, ndaj statusi i përgjithshëm i trupit ujor të Bovillës identifikohet si "potencialisht në risk" dhe për trupat ujorë të tjerë liqenorë identifikohet si "i panjohur". Nuk mund të bëhet asnjë interpretim për trupat ujorë bregdetarë pasi AKM-ja nuk merr kampione uji për zona me gjerësi 1 milje (1.8 km) detare. Statusi i përgjithshëm i trupit ujor bregdetar të Ishmit klasifikohet si "I panjohur".

10.5.2 Trupat ujorë më "në risk"

Ky seksion shtjellon më tej supozimet që qëndrojnë pas përcaktimit të presioneve dhe statusit potencial të mundshëm të trupave ujorë individualë të cilët konsiderohen si "në risk për të mos i përmbushur objektivat mjedisore", që kërkojnë monitorim shtesë, zbatim të politikave të përgjithshme (Kapitulli 12), ose masa më të specifikuara (Kapitulli 13) në mënyrë që këta trupa ujorë të arrijnë "Statusin e Mirë". Është më se e qartë se statusi i përgjithshëm i pjesës më të madhe të trupave ujorë rrjedh nga të dhëna tejet të kufizuara për ''Elementet e Cilësisë'' (EC) individuale, të cilat janë kryesisht fiziko-kimike. Për pasojë, niveli i besueshmërisë (NB) ka një shkallë të lartë pasigurie. Supozimi metodologjik është se trupi ujor duhet të klasifikohet me "Status të Mirë" (klasa 2) ose "Status Shumë të Mirë" (klasa 1) vetëm nëse a) nuk ka prova për presione domethënëse në trupin ujor ose në rrjedhën e sipërme dhe b) statusi i matur i trupit ujor konfirmohet nga të dhënat për elementet e cilësisë. Për pasojë, 5 prej 23 trupave ujorë lumorë në basen u është caktuar statusi "i Moderuar" (klasa 3), pasi nuk ka të dhëna të mjaftueshme për të mbështetur vlerësimin dhe duket se mund të ketë presione domethënëse që mund të ndikojnë në statusin e tyre të panjohur.

Në këta trupa ujorë të veçantë (**351411, 351423, 351425, 35146, 351482**), duhet kryer një hetim më i detajuar i presioneve të supozuara, si dhe kërkohet monitorim i mëtejshëm operacional (DKU, Shtojca V, 1.3.2) për të konfirmuar statusin e këtyre trupave ujorë. Trupat e tjerë ujorë, ku kushtet e vrojtuara dhe/ose statusi i matur janë më të sigurta, supozohet të jenë klasifikuar ose me "status të keq" (klasa 5) ose me "status të dobët" (klasa 4), (shihni Harta 10-3).

Trupi ujor **351495** – rrjedhat e sipërme të lumit të Tiranës – supozohet se aktiviteti mjaft i përhapur minerar për shfrytëzimin e zhavorrit aluvial përgjatë gjatësisë së trupit ujor ka ndikime negative në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit (presioni domethënës 4.1.4).

Trupi ujor **351491** – zonat e mesme të lumit të Tiranës – kjo pjesë e lumit të Tiranës është tejet e modifikuar për shkak të kanalizimeve në vite. Trupi ujor që kalon përmes qytetit është tepër i ndikuar nga ujërat e ndotura të patrajtuara, duke sjellë kështu nivele mjaft të larta të BOD_5 dhe të tarifave për mbetjet e ngurta (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **351487** – rrjedhat e sipërme të lumit të Lanës në skajet lindore të qytetit – ndonëse ende në formë natyrore, trupi ujor që kalon përmes qytetit është tepër i ndikuar nga ujërat e ndotura të patrajtuara, duke sjellë kështu nivele mjaft të larta të BOD_5 dhe depozitime të mbetjevet të ngurta (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **351485** – rrjedha e poshtme e **351487**, trupi ujor është tepër i kontaminuar nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara. Edhe kjo pjesë e lumit të Lanës është tepër e modifikuar për shkak të kanalizimeve, ndaj objektivi ekologjik për këtë trup ujor do të ishte "potenciali i mirë ekologjik" (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **351483** - për sa i përket trupave ujorë të rrjedhës së sipërme të Lanës, edhe trupi ujor **351483** është tepër i kontaminuar nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara, siç tregohet nga nivelet jashtëzakonisht të larta të BOD_5 (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **351481** - për sa i përket trupave ujorë të rrjedhës së sipërme të Lanës, edhe trupi ujor **351481** është tepër i kontaminuar nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara, siç tregohet nga nivelet jashtëzakonisht të larta të BOD_5 (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **35147 – 35147** është trupi ujor që përbëhet nga bashkimi i lumit të Tiranës dhe Lanës në qendër të qytetit. Ndonëse në formë natyrore, ujërat urbane të patrajtuara sjellin nivele mjaft të larta të BOD_5 në ujërat pritëse (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Trupi ujor **35145** – trupi ujor i lumit Ishëm që formohet nga bashkimi i rrjedhave të sipërme të lumit të Tiranës dhe Lanës, nga Bërxulli në Rinas (rrethinat e aeroportit), zona që shtrihet në rrjedhën e sipërme të bashkimit me lumin e Tërkuzës - si rezultat i pranisë së ujërave të ndotura urbane të patrajtuara dhe shkarkimeve domethënëse industriale në rrjedhën e sipërme, këtij trupi ujor i është caktuar "Statusi i Dobët". Ka disa të dhëna që tregojnë se nivelet e BOD5, ndonëse ende mjaft të larta, janë reduktuar disi për shkak të efekteve holluese të rrjedhës (presionet domethënëse 1.1, 1.2 dhe 1.4)

Trupi ujor **351443** - zonat e mesme të Tërkuzës që ndodhen fill në rrjedhën e poshtme të rezervuarit të Bovillës - në periudhën e ndërtimit të Bovillës (1999/2000 kryesisht për furnizim me ujë të pijshëm), nuk ka pasur asnjë provë që të tregonte se janë bërë furnizime për kompensimin e prurjeve në rrjedhën e poshtme të lumit. Për pasojë, regjimi i rrjedhës mjedisore të këtij lumi, që me shumë mundësi zgjatet deri në Rinas, është kompromentuar krejtësisht. Ndryshimi fizik i trupit ujor për shkak të ndërtimit të digës tregon se trupi ka formën e TUTM-së. Supozohet se ndryshimi i regjimit të rrjedhës ka sjellë klasifikimin e këtij trupi ujor në "Statusin e Dobët" (presionet domethënëse 3.2 dhe 4.2.3). Ka shumë gjasa që për të rikthyer regjimin e duhur të nevojitet shkarkimi i një sasie të caktuar uji nga rezervuari i Bovillës.

Trupi ujor **351441** – rrjedhat e poshtme të Tërkuzës në rrethinat e Rinasit. Këtu kemi një ndërthurje të regjimit të pamjaftueshëm të rrjedhës me nivelet e larta të BOD_5 për shkak të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara dhe presioneve të tjera të ndryshme, të cilat e klasifikojnë këtë trup ujor në kategorinë e "Statusit të Keq".

Trupi ujor **35143** - lumi kryesor i Ishmit ku derdhen rrjedhat e kombinuara të lumit të Tiranës, Lanës dhe Tërkuzës - Siç tregohet në Hartën 8-2 (pika e kampionimit S26), niveli i BOD_5 në **35143** është kryesisht 44 mg/l, dhe NH4 20 mg/l, të cilat sipas standardeve janë nivele ekstreme për lumenjtë e mëdhenj. "Statusi i Dobët" i këtij trupi ujor bazohet kryesisht në vlerat fiziko-kimike, të cilat janë prodhuar kryesisht nga shkarkimet e drejtpërdrejta të trupave ujorë në rrjedhën e sipërme. Duke qenë se 35143 është rrjedhë ujore "e kombinuar", trajtimi i ujërave të ndotura në rrjedhën e sipërme mund të sjellë përmirësimin e statusit të trupit ujor pa pasur nevojën e marrjes së masave të drejtpërdrejta për atë trup ujor (presionet 1.1, 1.2 dhe 1.4).

Trupi ujor **351422** – degët e vogla ushqyese të përroit të Zezës që derdhet në zonën e Fushë-Krujës – krahas ujërave të ndotura urbane, kjo zonë dominohet nga aktiviteti minerar për nxjerrjen e gurit gëlqeror dhe prodhimin e çimentos. (Presioni domethënës 1.4)

Trupi ujor **351413** - zona fundore e rrjedhës së sipërme të Ishmit e trupit ujor të përkohshëm 351411 - trupi ujor kalon përmes tokave bujqësore të Bilajt dhe Gramëzës, të cilat janë burime mjaft të rëndësishme të ujërave nëntokësore. Supozohet se presionet më të rëndësishme lokale janë ato të ndotjes së shpërndarë nga praktikat bujqësore dhe të nxjerrjes së ujit direkt nga ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore për ujitje. Megjithatë, Harta 8-2 e fushatës së monitorimit të vitit 2019 tregon se ka nivele mjaft të larta të BOD_5 dhe NH_4 (përkatësisht 34 mg/l dhe 19 mg/l), të cilat janë që të dyja treguese të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara, prandaj 'Statusi i Dobët' i këtij trupi ujor ndikohet kryesisht nga nivelet e larta të ujërave të ndotura urbane në rrjedhën e sipërme të trupit ujor. Ka edhe disa prova për praninë e hollimit natyror për shkak të prurjes, pasi nivelet e BOD_5 janë më të ulëta krahasuar me ato në rrjedhën e sipërme. Presionet e rëndësishme janë 2.2 dhe 4.2.4.

10.5.3 Programi i Monitorimit të Ujërave Sipërfaqësore

Për të vlerësuar magnitudën e presioneve, Shtetet Anëtare duhet të monitorojnë ato elemente të cilësisë që janë tregues të atyre presioneve të cilave u nënshtrohen trupat ujorë të përvijuar. Për të vlerësuar ndikimin e këtyre presioneve, Shtetet Anëtare duhet të monitorojnë:

- Parametrat tregues të elementeve të cilësisë biologjike, ose elementet me ndjeshmërinë më të madhe ndaj presioneve të cilave u nënshtrohen trupat ujorë
- Të gjitha substancat prioritare të shkarkuara, si dhe ndotësit e tjerë që shkarkohen në sasi të konsiderueshme
- Parametrat tregues të elementit të cilësisë hidromorfologjike me ndjeshmërinë më të madhe ndaj presioneve të identifikuara.

Tabela 10-4 deri në Tabelën 10-9 të Shtojcës XIII paraqesin arsyet kryesore të supozuara për mosarritjen e objektivave mjedisore si presionet e cilësisë së ujit, presionet e sasisë së ujit (përfshi nxjerrjen dhe regjimin e prurjeve), si dhe presionet morfologjike (përfshi kanalizimet e shtratit, shfrytëzimin e zhavorrit dhe pengesat fizike). Në shumë raste, për shkak të mungesës së monitorimit në masë të mjedisit, arsyet për mosarritjen e objektivave mund të bazohen fillimisht te gjykimi i ekspertit ose shqyrtimi i dokumentacionit. Mungesa e sigurisë në vlerësimin e statusit reflektohet edhe në nivelin e besueshmërisë (NB). Niveli i besueshmërisë 0 ose 1 tregon se nuk ka të dhëna të disponueshme për trupin ujor nën vlerësim. Në këtë rast, sipas kërkesave të DKU-së, Shtojca V, 1.3.2 ose 1.3.3, mund të nevojitet që gjatë periudhës së zbatimit të PMBU-së (2024-2029) të kryhet monitorimi shtesë afatshkurtër (monitorimi operacional ose monitorimi investigativ), për të përcaktuar më me

saktësi vlerat e sakta të elementeve të ndryshëm të cilësisë, me qëllim konfirmimin e vlerësimit të presionit dhe statusit. Programi i monitorimit të ujërave sipërfaqësore detajohet në Shtojcën Teknike IX. Ky program nuk i ofron të gjitha kapacitetet ekzistuese të monitorimit, ndonëse supozohet se përmban disa dispozita shtesë:

Elementet e përgjithshme të cilësisë fiziko-kimike:

- AKM-ja do të monitorojë më tepër pika, të paktën për një kohëzgjatje tre vjeçare.
- Disa pika ekzistuese do të monitorohen më shpesh nga AKM-ja.

Përfshirja e monitorimit sistematik të elementeve të mëposhtme të cilësisë hidrobiologjike:

- Kategoria Lumenjtë: fauna bentike jovertebrore.
- Kategoria Liqenet: fitoplanktoni.

Përfshirja e monitorimit sistematik të elementeve të mëposhtme të cilësisë morfologjike:

- Luhatjet e thellësisë dhe gjerësisë së lumit, struktura dhe nënshtresa e shtratit të lumit.

Nuk është e nevojshme që trupat ujorë, të cilët nuk i arrijnë objektivat, të monitorohen që të gjithë në mënyrë individuale, pasi kjo gjë do të shoqërohej me kosto mjaft të larta. Në vend të kësaj, mund të kryhet planifikimi strategjik i monitorimit të konsoliduar në mënyrë të tillë që të jetë mjaftueshëm tregues i grupimeve të trupave ujorë, duke supozuar se këta trupa ujorë të grupuar u nënshtrohen po të njëjtave presioneve të ngjashme në zonat kontribuese. Monitorimi i konsoliduar nuk është masë në vetvete, por synon të shërbejë si bazë e mëtejshme për ngritjen e programit të masave për arritjen e objektivave mjedisore dhe të masave specifike të nevojshme për korrigjimin e efekteve të ndotjes aksidentale. Megjithatë, në këtë fillim të kuadrit të ri të PMBU-së, për shkak të pikave të dobëta të programeve të monitorimit dhe mungesës së theksuar të të dhënave mjedisore në përgjithësi, shihet e arsyeshme që përmirësimet specifike dhe të shënjestruara të monitorimit të shënohen si pjesë e PM-së. Në këtë kontekst, MLIK-ja përkatëse që mbulon monitorimin e përforcuar është MLK-ja 14 “Përforcimi i bazës së njohurive për reduktimin e pasigurive” (referojuni edhe tabelave në Shtojcës Teknike IX).

Tabela 10-4 – Presionet dhe Analiza e Statusit – Lumenjt

IDENTIFIKIMI			ANALIZA PRESIONEVE [173]								STATUSI I PËRGJITHSHËM ose POTENCIALI						VLERËSIM I I RISKUT	
EMRI I TU	KODI I TU	FORMA	PRESIONE PIKËSORE 1	PRESIONE PIKËSORE 2	PRESIONE TË SHPËRNDARA 1	PRESIONE TË SHPËRNDARA 2	PRESIONE TË NXJERRJES 1	PRESIONE TË NXJERRJES 2	PRESIONE MORFOLOGJIKE	PRESIONE HIDROMORFOLOGJIKE	ECB [174]	FIZ-KIM [175]	H-MORF [176]	ANEKSI X SP [177]	ANEKSI VIII RBSP	STATUSI I PËRGJITH	NIVELI I RISKUT [178]	VR [179]
Ishem	351413	Natural	1.3	1.4	-	**2.2**	3.1	-	**4.2.4; 4.1.4**	4.5; 5.3	5	4	2	-	-	4	Në risk	2
Zeze	351421	Natural	1.3	-	2.2	2.6	-	-	4.1.2	4.3.2; 4.5	4	2	2	-	-	2	Jo në risk	1
Zeze	351422	Natural	1.3	**1.4**	2.2	2.6; 2.8	-	-	4.1.2 ;4.1.4	4.5; 5.3	4	1	2	-	-	4	Në risk	1
Zeze	351423	Natural	1.1;1.3	1.4	2.2	2.6	-	-	-	4.5	5	3	3	-	-	3	Ndoshta	1
Zeze	351425	Natural	-	-	2.2	2.6	3.1	-	4.1.4; 4.2.4	4.5	3	1	1	-	-	3	Ndoshta	1
Zeze	351427	Natural	-	-	2.2	-	3.1	-	4.2.4	-	1	1	1	-	-	1	Jo në risk	1
Ishem	35143	Natural	**1.1;1.3**	**1.4**	2.2	2.6; 2.8	-	-	4.1.2		5	4	1	-	-	4	Në risk	1
Terkuza	351441	Natural	1.3	1.4	2.2	2.6; 2.8	3.1	-	4.2.4; 4.1.4	4.3.4; 4.3.2; 4.5; 5.3	4	5	3	-	-	5	Në risk	1

173 Llojet e presionit përputhen me Udhëzuesin e Raportimit të WISE GIS 2016 – Shtojca 1a

174 Koment mbi metodën BQE

175 Koment mbi të dhënat P-CHEM – Vlerësimi i statusit P-CHEM bazuar kryesisht në kampionimin në vend të korrikut 2019, duke përdorur vlerat BOD5 dhe/ose NH4 si vlera treguese.

176 Koment mbi metodologjinë H-MORPH – MORFOLOGJIA tregon pengim të konsiderueshëm të rrjedhave ujore ose ndryshime në morfologjinë e lumenjve për shkak të ndryshimeve fizike ose minerare; HYDROMORPH tregon ndryshim të rëndësishëm në regjimin e rrjedhës për shkak të abstraksioneve komunale, ujitëse ose hidrocentrale;

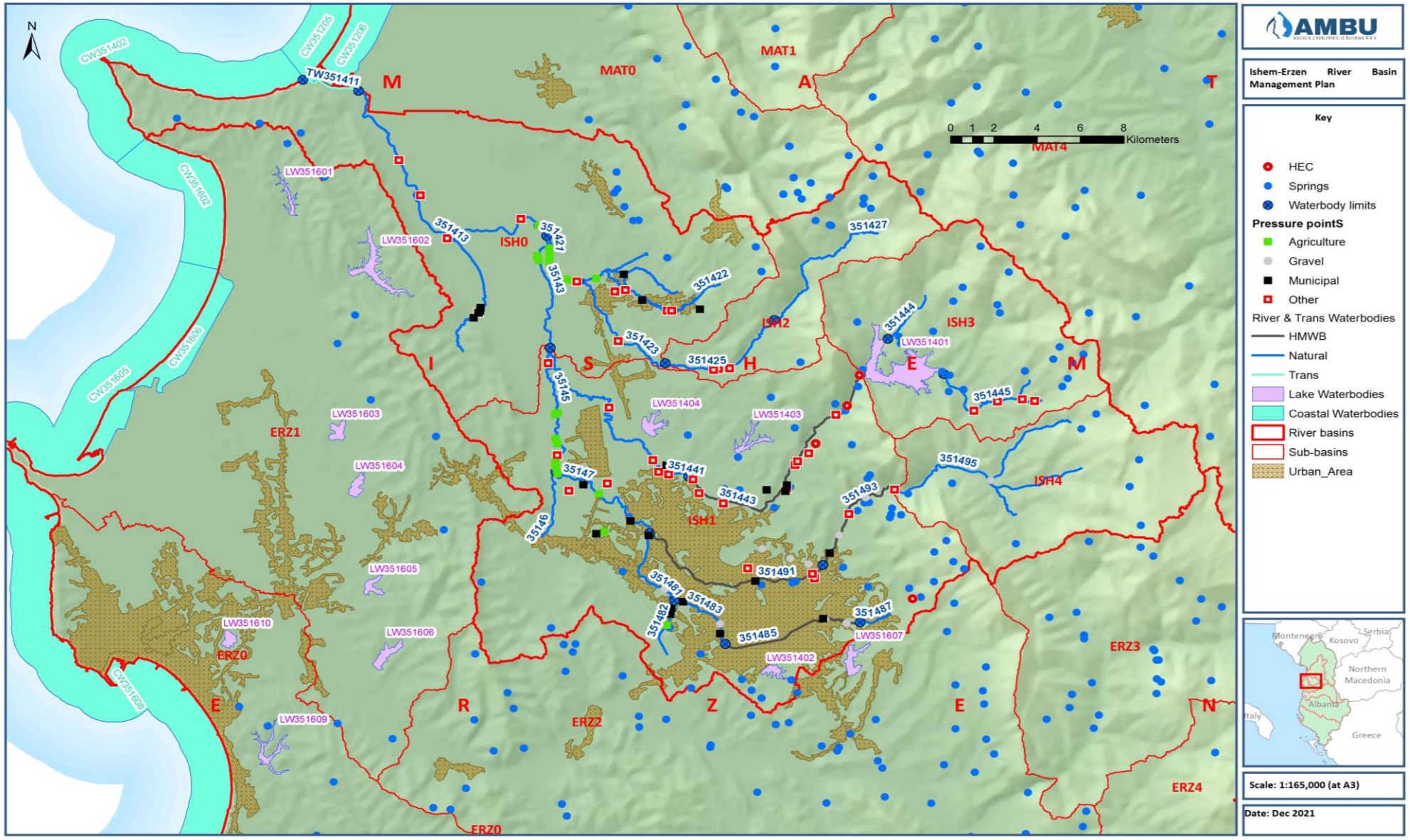
177 Substancat prioritare nëse monitorohen

178 Lista e numërimit për rrezik = Jo në rrezik; Ne rrezik; Mundësisht në rrezik; E panjohur;

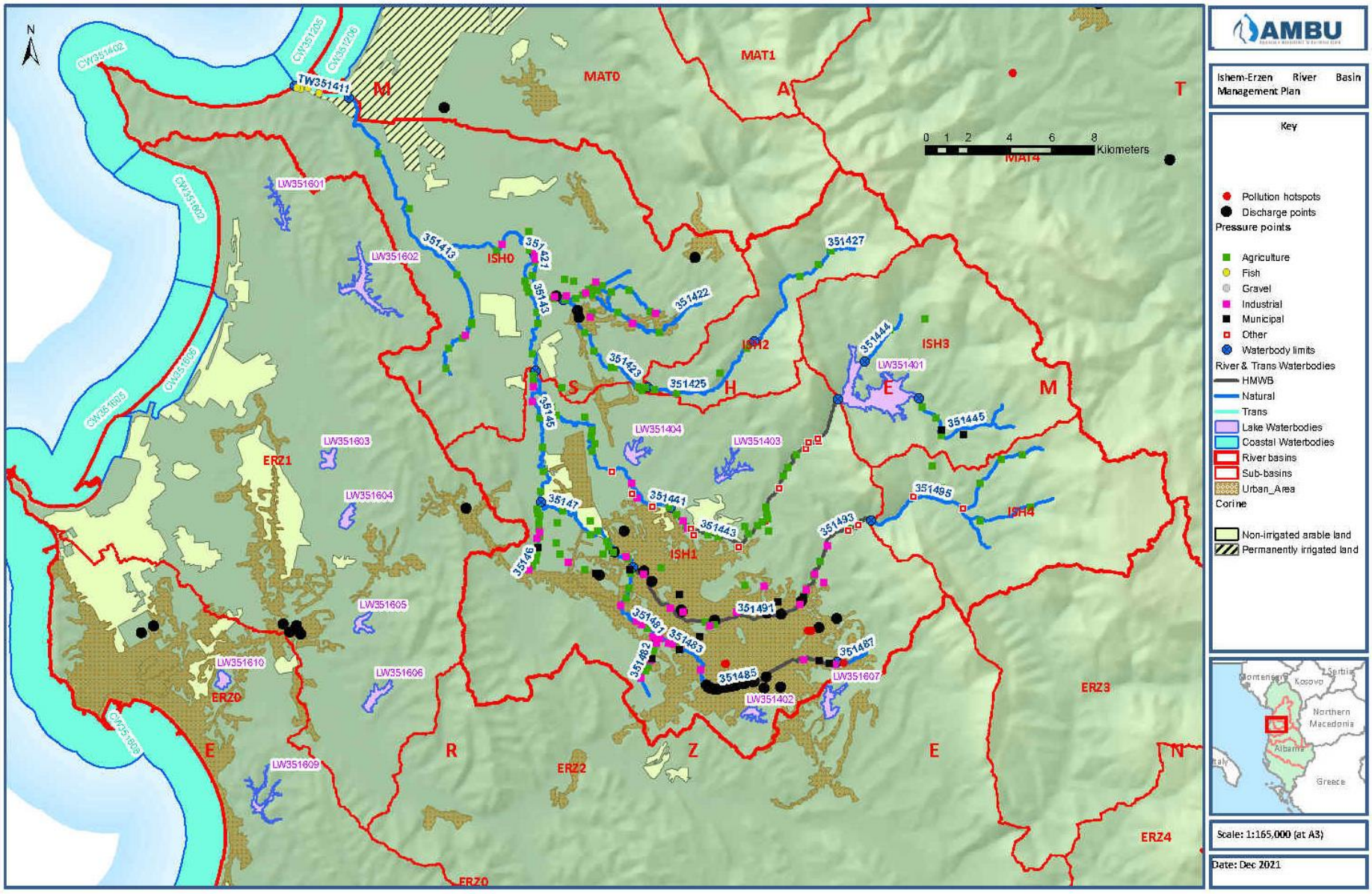
179 Lista e numërimit për nivelin e besimit = '0' = nuk ka informacion; '1' = besim i ulët; '2' = besim mesatar; '3' = besim i lartë. E ulët = nuk ka të dhëna monitorimi, vetëm gjykimi i ekspertëve; E mesme = disa të dhëna të elementit të cilësisë mbështetëse (QE) dhe të dhëna të kufizuara për një BQE; E lartë = të dhëna të mira për 1+ BQE dhe mbështetja e QE-ve më të rëndësishme..

Terkuza	351443	TUTM	1.3	-	2.2	2.8	-	-	4.2.3; 4.1.4	4.3.4; 4.5; 5.3	4	2	4	-	-	4	Në risk	1
	351444	Natural	-	-	2.2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	I panjohur	0
	351445	Natural	1.1	-	2.2	-	-	-	-	4.5	3	-	1	-	-	2	I panjohur	0
Tirana	35145	Natural	1.1; 1.3	1.4	2.2	2.6	-	-	4.1.2	4.3.6; 4.5	5	4	2	-	-	4	Në risk	2
	35146	Natural	1.1; 1.3	1.4; 1.6	2.2	2.6	-	-	-	-	5	-	1	-	-	3	Ndoshta	1
Tirana	35147	Natural	1.1; 1.3; 1.5	-	2.2	2.6	-	-	4.1.2;4.2.4	4.5; 5.3	4	5	2	-	-	5	Në risk	2
Lana	351481	Natural	1.1 ; 1.3;1.5	1.2	2.2	-	-	-	4.1.5; 4.2.4	4.3.1; 5.3	5	5	4	-	-	5	Në risk	2
	351482	Natural	1.1; 1.3	1.4	2.2	2.6	-	-	-	5.3	5	-	3	-	-	3	Ndoshta	1
Lana	351483	Natural	1.1; 1.3;1.5	-	2.2	2.6	-	-	4.1.5	5.3	5	5	4	-	-	5	Në risk	2
Lana	351485	TUTM	1.1; 1.3; 1.5	-	-	-	-	-	4.1.4	5.3	-	5	5	-	-	5	Në risk	1
Lana	351487	Natural	1.1; 1.3	-	-	-	-	-	-	4.5	5	5	3	-	-	5	Në risk	1
Tirana	351491	TUTM	1.1; 1.3	1.4	2.2	-	-	-	4.1.4	4.5; 5.3	5	5	3	-	-	5	Në risk	2
Tirana	351493	TUTM	1.1; 1.3	-	2.2	2.6; 2.8	-	-	4.1.4	4.5; 5.3	2	2	3	-	-	2	Jo në risk	2
Tirana	351495	Natural	-	-	2.2	2.8	-	-	4.1.4;	4.5; 5.3	2	4	2	-	-	4	Në risk	2

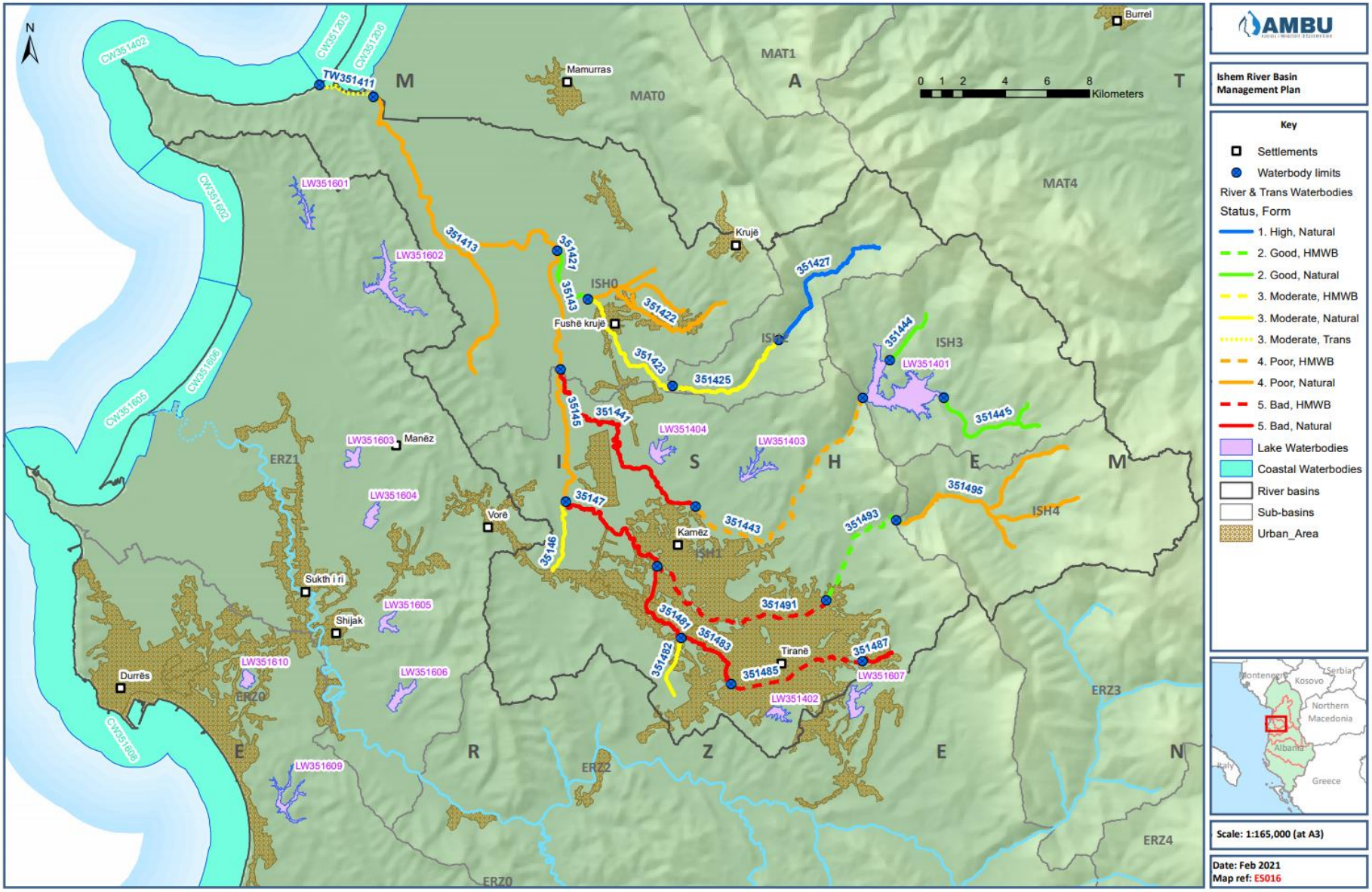
Harta 10-1 – Harta e Presioneve të Nxjerrjeve, hidroenergjetike dhe morfologjike

Harta 10-2 – Harta e Shkarkimeve të Ujërave të Ndotura dhe e Presioneve të Ndotjes së Shpërndarë

Harta 10-3 – Përcaktimi i Statusit Përfundimtar të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

10.6 Presionet e Trupit Ujor Nëntokësor dhe Vështrimi i Përgjithshëm i Vlerësimit të Statusit

10.6.1 Vlerësimi i Presioneve në Nivelin e Trupit Ujor Nëntokësor

Objektivat e DKU-së për ujërat nëntokësore janë: (i) parandalimi ose kufizimi i depërtimit të ndotësve dhe parandalimi i përkeqësimit të statusit; (ii) mbrojtja, përforcimi dhe rehabilitim i trupave ujorë nëntokësorë; dhe (iii) zhbërja e çdo tendence domethënëse që ka të bëjë me rritjen e përqendrimeve të ndotësve.

Procedurat e DKU-së/DUN-it kanë dallime kohore për sa i përket vlerësimit të statusit, i cili merr parasysh gjendjen aktuale sipas vlerësimit të riskut që mund të shfaqet gjatë kohëzgjatjes së planit të ardhshëm, pra që një trup ujor rrezikon të mos i arrijë objektivat mjedisore në fund të kohëzgjatjes së planit.

Tabela 10-6 përmbledh presionet kryesore të identifikuara për çdo trup ujor nëntokësor sipas të dhënave të kufizuara në dispozicion. Duke qenë se nuk ka asnjë inventar për rreziqet e ndotjes në burim, ky vlerësim mbështetet te baza e të dhënave GIS, krijuar nga AMBU për regjistrimin e vendndodhjeve të shkarkimit në trupa ujorë sipërfaqësorë. Këto vendndodhje gjendeshin mbi trupat ujorë nëntokësorë dhe tregojnë (i) vendndodhje të pjerrëta ku mund të ketë një ose më shumë ndotje pikësore të ujërave nëntokësore, ndonëse nuk mund të ketë komente të veçanta për këtë, dhe (ii) kufijtë e rrjedhës së poshtme ku çdo grimcë ndotjeje që hyn në lum mund të rrjedhë në ujëra nëntokësore (në varësi të gradientit hidraulik lokal). Në analizën e presioneve lidhur me trupat ujorë nëntokësorë janë përdorur edhe të dhënat e projektit GIS (burime, puse, pikat e nxehta të ndotjes, pikat e shkarkimit, popullsia dhe vendbanimet) edhe baza e të dhënave Corine[180] për përdorimin hapësinor të tokës, të cilat janë vendosur në Shtojcën Teknike VII për Ujërat Nëntokësore. Vlerësimi sasior i presioneve nga pus-shpimet dhe shkarkimi i ujërave nëntokësore është i kufizuar për shkak të mungesës së të dhënave dhe natyrës së shkarkimeve të burimeve, që mund të jetë më e madhe se 1 m^3/s. Burimet dhe shkarkimet natyrore, të shfrytëzuara për qëllime njerëzore, ndryshojnë nga nxjerrjet përmes pompimit/ pus-shpimit, të cilat realizohen nga aktiviteti human dhe reduktojnë shkarkimet natyrore. Analiza e GIS-it për shkarkimet burimore mundet që disa burime t'ia caktojë gabimisht trupave ujorë nëntokësorë sepse pika e shkarkimit mund të ndodhet fare pak përtej kufirit të njësisë gjeologjike[181]. Shumë burime, për të mos thënë shumica dërrmuese, janë inventarizuar në GIS. Nxjerrjet nga ujërat nëntokësore ndodhin në pesë burime: (i) puse me vendndodhje të përcaktuar në GIS, ndonëse shumica kanë shkarkime në nivele të ulëta; (ii) puse publike nxjerrëse me kapacitet të lartë që janë kryesisht të dokumentuara; (iii) pus-shpime private që janë kryesisht të padokumentuara, por që priten në ato zona ku nuk ka puse ose burime, apo tubacione publike për furnizim me ujë; (iv) puse private industriale që janë kryesisht të padokumentuara dhe mund të kenë rëndësi të madhe; dhe (v) puse për ujitje që janë kryesisht të padokumentuara dhe me gjasa të rëndësishme.

DKU-ja e përkufizon statusin e ujërave nëntokësore duke përdorur vetëm dy kritere, përkatësisht kriterin kimik dhe sasior, ku secili prej tyre është ose "i mirë" ose "i dobët" dhe statusi i përgjithshëm është ai që është më i ulëti prej këtyre dy përcaktimeve (pra nëse njëri është i dobët, statusi i përgjithshëm është "i dobët"). Statusi i përgjithshëm përcaktohet pas kryerjes së katër testeve sasiore dhe pesë testeve kimike (shihni Kapitullin 3). DUN-i kërkon ndër të tjera që të mos ketë tendenca domethënëse rritëse, të cilat mund të sjellin ndryshimin e statusit në të ardhmen e parashikueshme. Mund të vërehen dallime të mëdha midis presioneve që veprojnë në lloje të ndryshme akuiferësh në basenin e lumit Ishëm. Trupat ujorë nëntokësorë aluvialë (Lloji 1) janë të populluara dendur (90% e popullsisë), janë fokusi i zhvillimit industrial dhe tregtar, janë objekt i nxjerrjeve të shumta dhe kërcënohen nga disa burime të mundshme ndotjeje. Gjatë viteve të fundit ka pasur ndryshime rrënjësore të përdorimit të tokës për shkak të veprimtarisë bujqësore, strehimit dhe zhvillimit industrial. Kjo gjë e ka zëvendësuar riskun e ndotjes për shkak të plehëruesve, nitrateve dhe pesticideve me riskun e ndotjes nga mbetjet njerëzore dhe kimikatet industriale, dhe në të njëjtën kohë, nxjerrjet e ujit për qëllime ujitjeje janë

[180] Baza e të dhënave Corine përmban informacione për tokat urbane dhe industriale, të ujitura dhe të pa ujitura, kullotat, pyjet, lëndinat, ligatinat dhe ujërat e brendshme dhe detare.

[181] Kjo ndodh zakonisht në pikat e kontaktit midis depozitave me depërtueshmëri (dhe topografi) të lartë dhe depërtueshmëri të ulët, të cilat nuk mund të përcjellin sasi të mëdha uji dhe i detyrojnë ujërat nëntokësore të shkarkohen në sipërfaqe si burim.

zëvendësuar nga nxjerrjet bashkiake dhe industriale. Kështu, është nxitur rritja e përgjithshme e presioneve sasiore dhe kimike.

Masivët karbonikë (Lloji 4) në ujëmbledhësin e rrjedhës së mesme dhe të sipërme u nënshtrohen zakonisht ndërhyrjeve të pakta nga njeriu, me përjashtim të veprimtarive bujqësore dhe minerare, dhe shfrytëzimit të burimeve të mëdha për furnizimin e bashkive me ujë. Kjo e fundit mbështetet te shfrytëzimi i shkarkimeve natyrore, ndaj nuk rrezikon burimin në vetvete, por redukton rrjedhën bazë të përrenjve dhe ligatinave. Akuiferët ranorë dhe konglomeratët (Lloji 5) në kufi me basenin aluvial, ndonëse me rendiment më të ulët, janë të ngjashëm me akuiferët e Llojit 1. Në to jeton 7% e popullsisë dhe uji i tyre pompohet për furnizimin shtëpiak dhe industrial; janë subjekt i presioneve për ndotje nga mbetjet e krijuara nga njerëzit dhe kimikatet industriale.

10.6.2 Përcaktimi i Vlerave Prag

Vlerat Prag (VP) janë standarde cilësore të vendosura nga Shtetet për ndotësit që rrezikojnë të mos arrijnë objektivat mjedisore të DKU-së dhe kërkesat e Nenit 3.1 të DUN-it. VP-ja plotëson standardet bazë të cilësisë së ujërave nëntokësore (nitratet dhe pesticidet) të përmendura në Shtojcën I të DUN-it, kur këto të fundit nuk janë të përshtatshme për arritjen e objektivave mjedisore, dhe duhet të marrin parasysh të paktën ndotësit dhe treguesit e listuar në Shtojcën II, Pjesa B, të cilët janë:

- arseniku, kadmiumi, plumbi, merkuri, amoni, kloruri, sulfati, nitriti dhe fosfati;
- trikloroeteni (TCE) dhe tetrakloroeteni (PCE);
- treguesi (i përzgjedhur nga anëtari) i intruzionit të ujërave të kripura (ose të tjera).

Vlerat Prag përcaktojnë edhe pikënisjet për kthimin e tendencave sipas Nenit 5 të DUN-it. Përcaktimi i Vlerave Prag për basenin e lumit Ishëm detajohet në Shtojcën për Ujërat Nëntokësore. Vlerat Prag të propozuara në Tabela 10-55; megjithatë, duhet pranuar se zbatimi i disa VP-ve për metalet e rënda (As, Cd, Hg dhe Pb), pesticidet dhe tretësit e klorinuar (TCE dhe PCE) është tepër i kufizuar nga disponueshmëria e të dhënave për praninë e tyre në basenet Ishëm-Erzen-Mat, ndaj për ta mbështetur procesin është përdorur analiza e presioneve. Vlerësimi i Ishmit tregon nevojën e parashikueshme për kthim ose të paktën reduktim të tendencës së nitrateve, që mund të përllogariten në nivelin 75% të standardit të CUN-it, pra 37.5 mg/L. Rrjedhimisht, VP-të e propozuara në Tabela 10-5 gjejnë zbatim në nivel RBU-je, ndaj duhet të merren parasysh vlera më të rrepta në nivelin e trupit ujor nëntokësorë për trupa si Selita e Malit (GW35140409) , që me shumë mundësi përmban ujë me cilësi thuajse qelibar dhe shfrytëzohet për ujë të paketuar në shishe.

Tabela 10-5 – Vlerat Prag të Propozuara

Parametri	Njësia	Standardi i Cilësisë së TUN-it	Vlerat Prag (VP)	Shënime
Nitratet	mg/L	50	37.5	
Pesticidet	µg/L	0.1 0.5 (total)	0.075 0.375	
Arseniku	µg/L	10	7.5	
Kadmiumi	µg/L	5	3.75	
Plumbi	µg/L	5	3.75	
Merkuri	µg/L	1	0.75	
Amoni	mg/L	0.50	0.375	
Kloruri	mg/L	250	188	
Sulfati	mg/L	250	188	
Nitritet	mg/L	0.50	0.375	
Fosfatet	mg/L	?	?	

Trikloroeteni	µg/L	10	7.5	
Tetrakloroeteni	µg/L	10	7.5	
Kripësia si CM	µS/cm	2500	1875	

10.6.3 Metodologjia e Përcaktimit të Statusit në Nivelin e Trupit Ujor

Sipas DUN-it, kërkohet vlerësim i statusit të të gjithë trupave ujorë nëntokësorë që identifikohen si në risk dhe të lidhur me ujërat pritëse dhe çdo ndotës që kontribuon në atë karakterizim të TUN-it (DUN, Shtojca III). Trupat ujorë nëntokësorë jo në risk klasifikohen automatikisht si TUN me status të mirë. Statusi i trupit ujor nëntokësor vlerësohet në bazë të rrjetit të monitorimit, sikurse përshkruhet në Kapitullin 8, dhe nuk përjashton mundësinë e incidenteve të lokalizuara të ndotjes që nuk pasqyrohen në rrjetin e monitorimit.

Për shkak të mangësive lidhur me monitorimin mbikëqyrës të sasisë e cilësisë, si dhe përvijimit të thjeshtuar të trupave ujorë që prej vitit 2020, PMBU-ja 2024-2029 ka parashikuar edhe analizën e ndërmjetme për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë për përcaktimin e tablosë së përgjithshme. Me rritjen e nivelit të monitorimit mbikëqyrës në të ardhmen, mund të përsoset dallimi midis "trupave ujorë në risk" dhe "trupave ujorë jo në risk". Rritja dhe përmirësimi i nivelit të monitorimit mbikëqyrës është çështje që trajtohet në Programin e Masave.

Duke qenë se cilësia e të dhënave është thelbësore për metodologjinë e statusit, është e nevojshme që të raportohet edhe për "nivelin e besueshmërisë" (NB) së vlerësimit të statusit. [182]Niveli i ulët i besueshmërisë dhe i saktësisë së të dhënave mund të jetë tregues i riskut të keqklasifikimit, ndaj NB-ja tregon besueshmërinë e vlerës së statusit. Udhëzimi WISE 2016 sugjeron klasifikimin e mëposhtëm për të treguar besueshmërinë e statusit ekologjik ose potencialin e përcaktuar:

'0' = nuk ka informacion; '1' = besueshmëri e ulët; '2' = besueshmëri mesatare; '3' = besueshmëri e lartë.

Kriteret janë si vijojnë:

I ulët= nuk ka të dhëna monitoruese, vetëm gjykimi ekspert; Mesatar= disa të dhëna që mbështesin elementin cilësor (EC) dhe të dhëna të kufizuara për një ECB; I lartë= të dhëna të mira për 1+ ECB dhe mbështetjen e EC-ve më të përshtatshme.

10.7 Presionet e Ujërave Nëntokësore dhe Përmbledhja Kryesore e Statusit

10.7.1 Vështrim i përgjithshëm

Tabela 10-6 përmbledh presionet kryesore të identifikuara te trupat ujorë nëntokësorë në basenin e lumit Ishëm. Harta 10-4 paraqet presionet kryesore që shkaktohen nga ndotja dhe pus-shpimet. Harta 10-5 përmbledh përcaktimin e statusit përfundimtar të trupave ujorë nëntokësorë në basenin e lumit Ishëm.

Trupi ujor nëntokësor **35140103** (Thumanë) - Nuk ka të dhëna për tejkalim të standardeve të cilësisë ujore, por ka goxha pasiguri lidhur me parametrat që nuk janë testuar. Ka shumë pasiguri edhe për tendencat e niveleve të ujërave nëntokësore që duket se nuk kanë gjasa të dështojnë në testin e bilancit të ujit, por matjet në Bilaj-416, nëse janë përfaqësuese, tregojnë se TUN-i po preket nga intruzioni nëpërmjet pompimit i ujërave të cilësisë së dobët që vijnë nga lumenjtë e ndotur, por kjo gjë nuk pasqyrohet në monitorim, prandaj nuk ndikon te statusi kimik ose sasior. Megjithatë, këto matje e klasifikojnë TUN-in si në risk për të mos i arritur objektivat mjedisore gjatë periudhës së planit të ardhshëm. Pranohet fakti se ka presione të konsiderueshme nga nitratet dhe pesticidet bujqësore, [183]por edhe nga pika burimore të shumëfishta si karburantet.

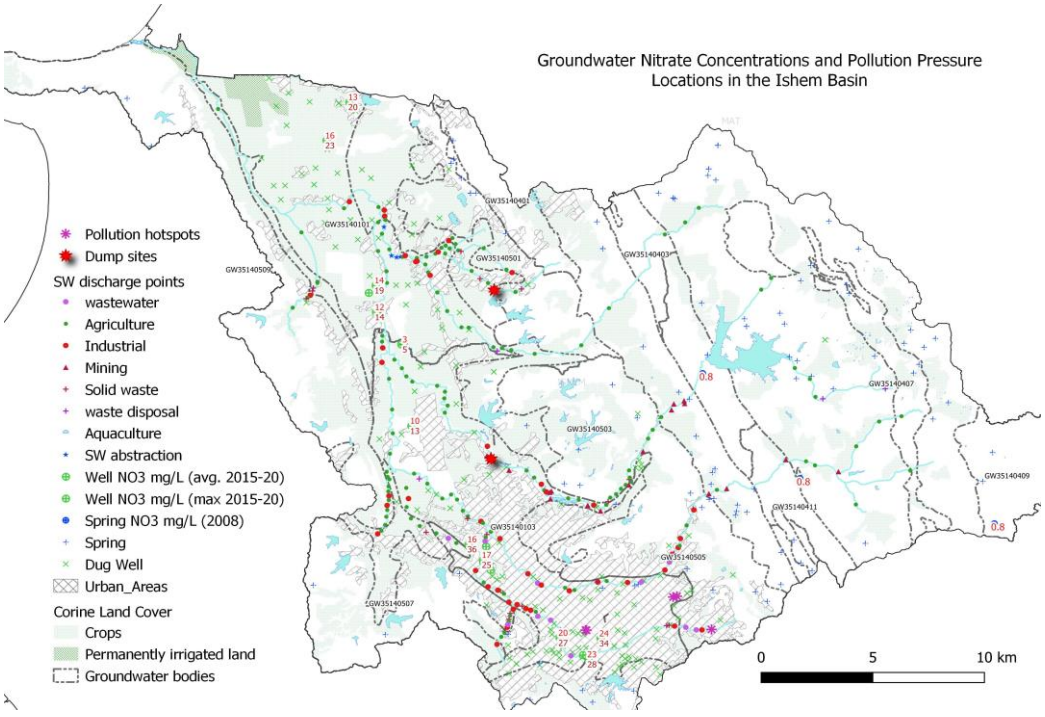
[182] Udhëzimi i WISE GIS 2016 – Skema: TUS; elementi i skemës *<Besueshmëria Ekologjike e US>*

[183] Ndonëse nuk ka pasur analizë pesticidesh në basenin e lumit Ishëm, ka raportuar ndotje të konsiderueshme të ujërave nëntokësore nga lindani (Hekzaklorociklohekzani ose HCH) nga një fabrikë në afërsi të Durrësit (Buletini i sondazheve detare. 2012, 64(3):472-8) dhe Barbieri etj. ka raportuar nivele më të larta ndotjeje të ujërave nëntokësore në basenin e lumit Buna (Shkenca e Tokës dhe Mjedisit; 2015, 74, 6325–6338. Nga kjo rrjedh se risku për kontaminim të Ishmit nga lindani është i konsiderueshëm.

Trupi ujor nëntokësor **35140103** (Tirana) - Nuk ka të dhëna për tejkalim të standardeve të cilësisë ujore, por ka goxha pasiguri lidhur me parametrat që nuk janë testuar dhe që njihen si presione aktive. Nivelet e ujërave nëntokësore qëndrojnë nën nivelin e lumit për pjesën më të madhe të vitit dhe për një pjesë të mirë të gjatësisë së TUN-it, dhe tregojnë se TUN-i po preket nga intruzioni nëpërmjet pompimit i ujërave të ndotura të lumenjve, por kjo gjë nuk pasqyrohet te të dhënat e monitorimit, prandaj nuk ndikon te statusi kimik ose sasior. Megjithatë, kjo kontribuon në klasifikimin e këtij trupi ujor si në rrezik për të mos i arritur objektivat mjedisore gjatë periudhës së planit të ardhshëm. Përqendrimet e nitrateve janë mbi normën natyrore (afro 30 mg/L) dhe tre nga dhjetë puse monitorimi paraqesin tendenca në rritje. Bazuar te tendencat aktuale, TUN-i rrezikon të mos i arrijë objektivat mjedisore lidhur me vlerën prag (37.5 mg/L). Për më tepër, natyra e veprimtarive industriale dhe tregtare sugjeron se shumë kimikate të rrezikshme që nuk janë testuar po depozitohen ose po përdoren mbi akuiferë, duke sjellë kështu pasiguri të konsiderueshme lidhur me vlerësimin e statusit. Pikat e nxehta aktuale dhe potenciale të ndotjes në këtë TUN janë regjistruar në bazën e të dhënave të AMBU-t, te Figura 10-3, dhe renditen së bashku me rreziqet e njohura ose të mundshme:

- PH_2 Vendgrumbullim mbetjesh (rreziqe të shumta)
- PH-3 ish Kinostudio “Shqiperia Sot” (cianid)
- PH_21 Instituti i Shëndetit Publik (nuk dihet)
- PH_25 Punishte për riciklimin e vajrave izolues elektrikë të përdorur (vajra, PCB, tretës)
- PH_26 Punishte për rehabilitimin e transformatorëve (vajra, PCB, tretës)
- PH_6 Uzina e Autotraktorëve me vendgrumbullim mbetjesh prej 250m deri në SSW (vajra, tretës)

Figura 10-3 – Përqendrimet e Nitrateve te Ujërat Nëntokësore dhe Pikat e Presionit të Ndotjes në Basenin e Lumit Ishëm

Të gjitha këto ndodhen mbi akuiferin e ujit të pijshëm dhe përbëjnë rrezik serioz ndaj ujërave nëntokësore dhe puseve private, numri i të cilëve nuk dihet. Gjithashtu, CEMSA (2012) ka identifikuar si pikë të nxehtë edhe ndërmarrjen metalurgjike Sh.A Dajti në afërsi të tregut të madh të Medresesë, ku janë raportuar grumbullime të mëdha cianidi.

Inventari i AMBU-t për pikat e shkarkimit në ujëra sipërfaqësore tregon se ka shumë burime të mundshme pikësore që ndotin ujërat nëntokësore, dhe nxjerr në pah risqet e përzierjes së ujit të ndotur të lumenjve me akuiferët. 42 pikat e shkarkimeve bujqësore tregojnë prani të mundshme të nitrateve dhe pesticideve.

Ndonëse nuk janë të pranishme në bazën e të dhënave të AMBU-t, ka shumë presione pikësore industriale dhe tregtare që i kërcënojnë ujërat nëntokësore, kryesisht karburantet dhe dyqanet e tjera të hidrokarbureve, punishtet inxhinierike që përdorin lëndë djegëse dhe tretës të klorinuar, pastrimet kimike apo stabilimentet e

përpunimit të ushqimeve. Përvoja ndërkombëtare tregon se shumë objekte të tilla mund të kontribuojnë ndjeshëm në ndotjen e tokës dhe ujërave nëntokësore të cekëta. Shqetësim i veçantë në këtë drejtim është Aeroporti Ndërkombëtar i Tiranës; ndonëse nuk ka prova të drejtpërdrejta pro apo kundër këtij supozimi, aeroportet në mbarë botën dihet se shkaktojnë ndotje të ujërave nëntokësore për shkak të karburantit që përdorin për motorët reaktivë dhe të tretësve të klorinuar.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë **Grupi A**: **Masivi i Dajtit** (35140403/05/11) - Tre TUN-ët përbëjnë seksionin qendror të masivit të Dajtit, që vijon në veri dhe në jug të basenit të lumit Ishëm, dhe ndahen nga rryma që ushqehen nga rrjedha bazë e masivit. Duke marrë parasysh se nuk ka nxjerrje uji me pompim, se ka monitorim të cilësisë së ujit dhe presione të papërfillshme ndotjeje, edhe statusi sasior edhe statusi kimik vlerësohet "i mirë". Duke qenë se nuk ka testim për pesticidet, niveli i besueshmërisë së këtij përcaktimi është mesatar dhe gjykohet se trupat ujorë nuk janë në risk.

Trupi Ujor **35140407** (Mali i Dajit) - Duke marrë parasysh se nuk ka nxjerrje uji me pompim, se ka monitorim të cilësisë së ujit dhe presione të papërfillshme ndotjeje, edhe statusi sasior edhe statusi kimik vlerësohet "i mirë". Duke qenë se nuk ka testim për pesticidet, niveli i besueshmërisë së këtij përcaktimi është mesatar dhe gjykohet se trupat ujorë nuk janë në risk.

Trupi Ujor **35140409** (Selitë e Malit) - Duke marrë parasysh se nuk ka nxjerrje uji me pompim, se ka monitorim të cilësisë së ujit dhe presione të papërfillshme ndotjeje, edhe statusi sasior edhe statusi kimik vlerësohet "i mirë". Duke qenë se nuk ka testim për pesticidet, niveli i besueshmërisë së këtij përcaktimi është mesatar dhe gjykohet se trupat ujorë nuk janë në risk. Megjithatë, sipërfaqja karstike e zhveshur e bën akuiferin tepër të cenueshëm në rast se zhvillohet veprimtari njerëzore në të ardhmen.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë **Grupi B**: **Brar- Krujë** (35140501/03/05) - Gurët ranorë dhe konglomeratet e formacionit të Rrogozhinës mendohet të mbajnë ujëra nëntokësore natyrore me cilësi të mirë. Ka disa analiza historike, por nuk ka monitorim rutinë për nivelin apo cilësinë e ujërave nëntokësore. Raportet historike tregojnë se puset e hapura që herët kanë hasur nivele të ujit artezan, por situata aktuale është e pasigurt, pasi ka disa tregues që flasin për rënie të niveleve. Zgjerimi i natyrës së veprimtarive njerëzore tregon se presionet e ndotjes nga veprimtaritë sanitare shtëpiake dhe tregtare po rriten, sikurse po ndodh edhe me presionet sasiore nga puset e mëdhenj private, numri i të cilave nuk dihet. Prandaj, supozohet, ndonëse me nivel të ulët besueshmërie, se këta trupa ujorë nëntokësorë kanë status të mirë, por edhe rrezikojnë të mos i arrijnë OM-të.

Pjesë të konsiderueshme të këtyre trupave ujorë janë urbanizuar shumë shpejt së fundmi, gjë që ka sjellë presione të konsiderueshme për statusin e tyre sasior për shkak të reduktimit të rimbushjes si pasojë e konvertimit të bimësisë natyrore dhe sipërfaqeve të pjerrëta në sipërfaqe të ngurta si objekte betoni dhe çakëlli me bitum, shoqëruar me tubacionet e kullimit në sipërfaqe.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë **Grupi C**: **Bubq- Kashar** (35140507/09) - Gurët ranorë dhe konglomeratet e formacionit të Rrogozhinës mendohet të mbajnë ujëra nëntokësore natyrore me cilësi të mirë. Megjithatë, përveç disa matjeve të pakta historike, nuk ka monitorim rutinë për nivelin apo cilësinë e ujërave nëntokësore. Nivelet e ujit të puseve të shpuara në fillim ishin artezane, por këto nivele duket se kanë rënë. Zgjerimi i natyrës së veprimtarive njerëzore tregon se presionet e ndotjes nga veprimtaritë sanitare shtëpiake dhe tregtare po rriten, sikurse po ndodh edhe me presionet sasiore nga puset e mëdhenj private, numri i të cilave nuk dihet. Njësoj si me Grupin B, urbanizimi po sjell presione të konsiderueshme për statusin sasior, për shkak të reduktimit të rimbushjes si pasojë e konvertimit të sipërfaqeve natyrore në sipërfaqe të forta. Prandaj, supozohet, ndonëse me nivel të ulët besueshmërie, se këta trupa ujorë nëntokësorë kanë status të mirë, por edhe rrezikojnë të mos i arrijnë OM-të.

10.7.2 Programi i Monitorimit të Ujërave Nëntokësore

Monitorimi i ujërave nëntokësore në basenin e Ishmit kërkon përmirësime të ndjeshme të disa zonave, të cilat gjeologjikisht dhe gjeografikisht mund t'i përkasin rajoneve të ndryshme, kryesisht të akuiferëve aluvialë, akuiferëve gëlqerorë dhe akuiferëve ranoro-konglomerate. Këto lloje akuiferësh paraqesin dallime themelore për sa i përket cenueshmërisë. Akuiferët aluvialë dhe ranorë ofrojnë vetvetiu një lloj mbrojtjeje falë zhvillimit të një shtrese dheu dhe sepse rrjedhja ndodh tërësisht ose kryesisht nëpërmjet strukturës granulare. Nga ana

tjetër, akuiferët karstikë gëlqerorë nuk kanë mbulesë dheu dhe dominohen nga rrjedhja nëpërmjet fizurave. Megjithatë, ky përcaktim nuk është fiks sepse mund të ketë mbulesa modeste dheu si në Masivin e Dajtit, por mund edhe të mos ketë fare të tillë si në rastin e Malit me Gropa. Pavarësisht statusit në dukje të mirë dhe niveleve të ulëta të presionit, ata janë tejet të cenueshëm nga ndotja: kontaminantët depërtojnë lehtë te pasqyra e ujit dhe mund të migrojnë shumë shpejt me të hyrë aty. Nevojiten përmirësime në këto fusha:

- *Mbulim hapësinor midis TUN-ve.* Vetëm dy trupa ujorë (GW35140101/03) përmbajnë puse që monitorohen në mënyrë rutinë (nga ShGjSh-ja) dhe të gjitha matjet bëhen në stacionet aktive të pompimit. Në dy trupa ujorë karstikë, matjet rastësore të cilësisë së ujit dhe shkarkimeve, ndonëse në shkallë më të ulët, bëhen te burimet kryesore. Puset që monitorohen (në GW35140101/03) janë puse prodhimi me filtrim për kohë të gjatë, të cilat nuk mund të përdoren për dalluar luhatjet vertikale të nivelit ose cilësisë së ujit.
- *Parametrat e matur kimikë.* Aktualisht, matjet kufizohen kryesisht te jonet më kryesore. Metalet e rënda dhe kimikatet organike sintetike, sikurse kërkohet nga DKU-ja dhe DUN-i, praktikisht nuk maten fare për shkak të mungesës së kapacitetit analitik.
- *Akuiferët Aluvialë*. Me përjashtim të burimeve të mëdha në terrene karstike, monitorimi i ujërave nëntokësore (pa pompim) është thelbësor për të kuptuar statusin sasior të trupave ujorë nëntokësorë. Shumica e puseve në rrjetin aktual janë puse prodhimi dhe si të tilla nuk janë të pajisura për monitorim. Edhe kur kjo është e mundur, nivelet prishen për shkak të pompimit.
- *Akuiferët Karstikë.* Në masivët gëlqerorë, ku shkarkimi i ujërave nëntokësorë ndodh kryesisht nëpërmjet burimeve, monitorimi i cilësisë së rrjedhës dhe ujit në të gjithë burimin, që kërkon volume të mëdha uji nga akuiferi, është mënyra më praktike e monitorimit të statusit të tyre.
- *Akuiferët ranoro-konglomeratë.* Mungesa e monitorimit në akuiferët ranorë me depërtueshmëri të ulët, që pompohen nga puset, tregon se statusi i tyre është tejet i pasigurt.
- *Monitorimi i Nivelit të Ujërave Nëntokësore.* Të dhënat sipas periudhave kohore të rëndësishme janë të disponueshme vetëm për tre puse që ndodhen në trupa ujorë në Thumanë dhe Tiranë. Këto të dhëna nuk mjaftojnë për të kuptuar veprimtaritë komplekse njerëzore që zhvillohen atje.
- *Puset e Monitorimit.* Në akuiferët aluvialë (porozë) dhe ranorë (porozë dhe të frakturuar), përdorimi i puseve të posaçme të monitorimit (piezometrave) duhet të jetë standard, për të bërë matje të besueshme të nivelit dhe cilësisë së ujit. Këto puse duhen instaluar si piezometër çift: dy puse me filtrim për kohë të shkurtër dhe me diametër të vogël, ku njëri të vendoset afër pasqyrës së ujit dhe tjetri afër bazës së zonës kryesore të prodhimit.
- *Frekuenca kohore.* Frekuenca e planifikuar (çdo tre mujor) e monitorimit kimik, ndonëse jo gjithmonë e realizuar në praktikë, duket se është e përshtatshme për të identifikuar tendencat e cilësisë së trupave ujorë. Megjithatë, kjo frekuencë nuk është e përshtatshme për zbulimin e tendencave afatgjata dhe luhatjeve sezonale të niveleve të ujërave nëntokësore. Për të bërë monitorime kohore sa më të mira të niveleve të ujit, pikat më të rëndësishme të monitorimit duhen pajisur me regjistrues automatikë të dhënash dhe telemetri, pasi kjo po bëhet de facto praktika standarde e monitorimit.
- *Nxjerrjet.* Monitorimi i nxjerrjeve nga puset dhe burimet bashkiake, industriale dhe ujitëse, edhe nëse bëhet, nuk është në dispozicion të agjencive të burimeve ujore (AMBU dhe ShGjSh). Informacioni për përdorimin dhe statusin e ujit duhet të qarkullojë lirisht midis agjencive dhe subjekteve të burimeve ujore në kohë reale ose virtuale.

Tabela 10-6 – Presionet dhe Vlerësimi i Statusit Përmbledhje – Kategoria UJËRAT NËNTOKËSORE

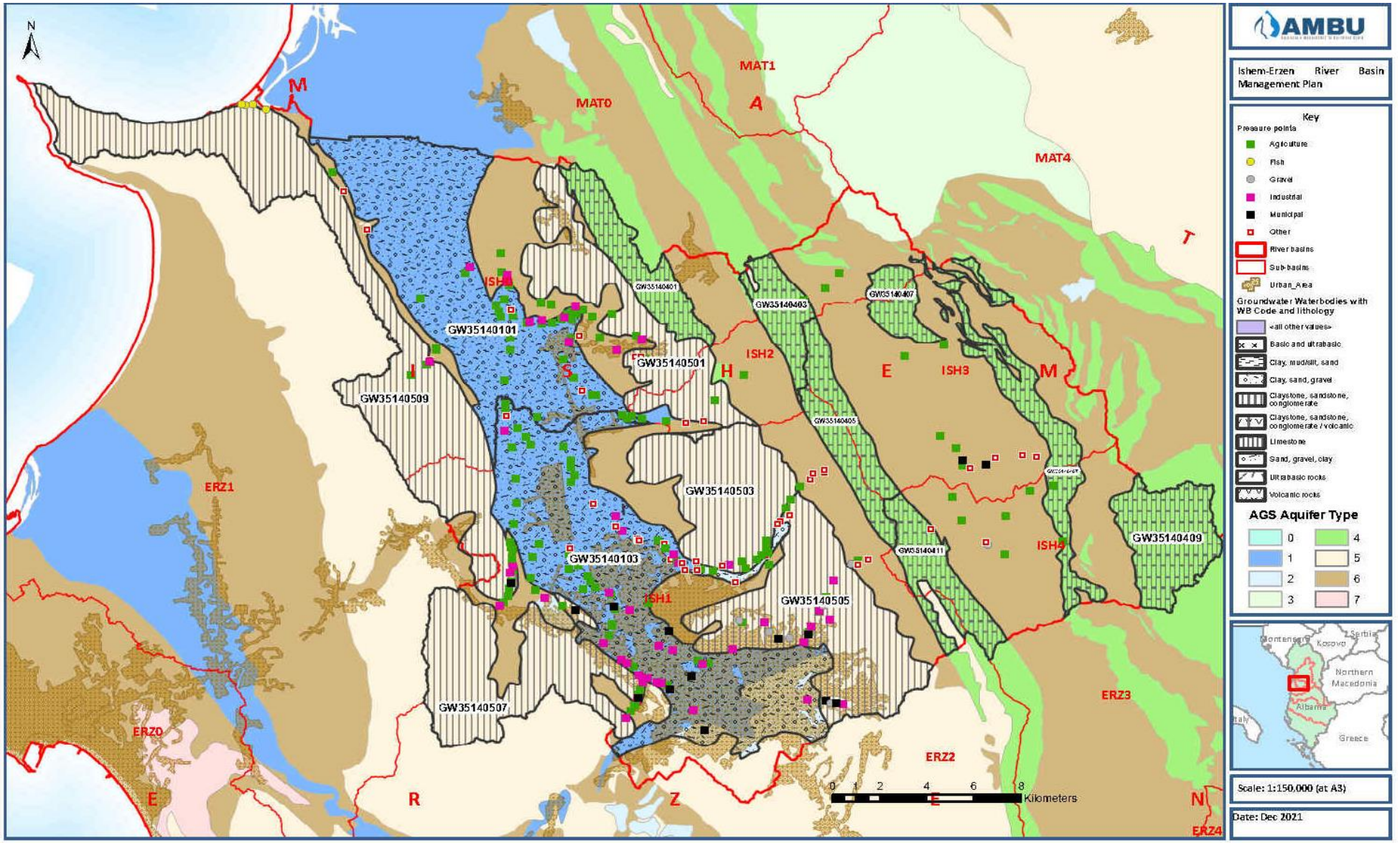
IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRESIONEVE[184]						STATUSI DHE STATUSI I PËRGJITHSHËM					VLERËSIMI I RISKUT	
GRUPI I RAPORTIMIT	EMRI I TRUPIT UJOR NËNTOKËSOR	KODI I TRUPIT UJOR SIPAS BE	PIKËSOR PRESIONI 1	PIKËSOR PRESIONI 2	PRESIONI I SHPËRNDARË 1	PRESIONI I SHPËRNDARË 2	NXJERRJA / PRESIONI I RRJEDHËS	PRESIONI I UJËRAVE NËNTOKËSORE	SAS.[185]	KIM[186]	SHTOJCA X SP	SHTOJCA VIII	STATUSI I PËRGJITHSHËM	NIVELI I RISKUT	CL
-	Thumanë	GW35140101	1.1	1.3/1.4	2.2/2.6		3.1/3.2/3.3	6.2	G (2)	G (2)			Mirë	Në risk	1
-	Tiranë	GW35140103	1.1/1.2	1.3/1.4/1.5/1.6/1.9	2.2/2.6	2.8	3.1/3.2/3.3	6.2	G (1)	G (1)			Mirë	Në risk	1
-	Makaresh	GW35140401		1.3/1.4	2.2		3.1/3.3		G (1)	G (2)			Mirë	Jo në risk	2
A	Kroi i Madh Bovilla Dajti	GW35140403 GW35140405 GW35140411			2.2		3.1/3.3		G (3)	G (2)			Mirë	Jo në risk	2
-	Mali i Dajtit	GW35140407							G (2)	G (2)			Mirë	Jo në risk	2
	Selita e Malit	GW35140409							G (2)	G (2)			Mirë	Jo në risk	3
B	Fushë-Krujë Qinam Brar	GW35140501 GW35140503 GW35140505	1.1/1.2	1.3/1.4	2.2	2.6	3.1/3.3	6.2	G (1)	G (1)			Mirë	Në risk	1
K	Kashar Bubq	GW35140507 GW35140509	1.1/1.2	1.3/1.4	2.2 2.2	2.6	3.1/3.3	6.2	G (1)	G (1)			Mirë	Në risk	1

[184] Lloji i presionit përputhet me Udhëzimin e WISE GIS për Raportimin 2016 – Shtojca 1a.

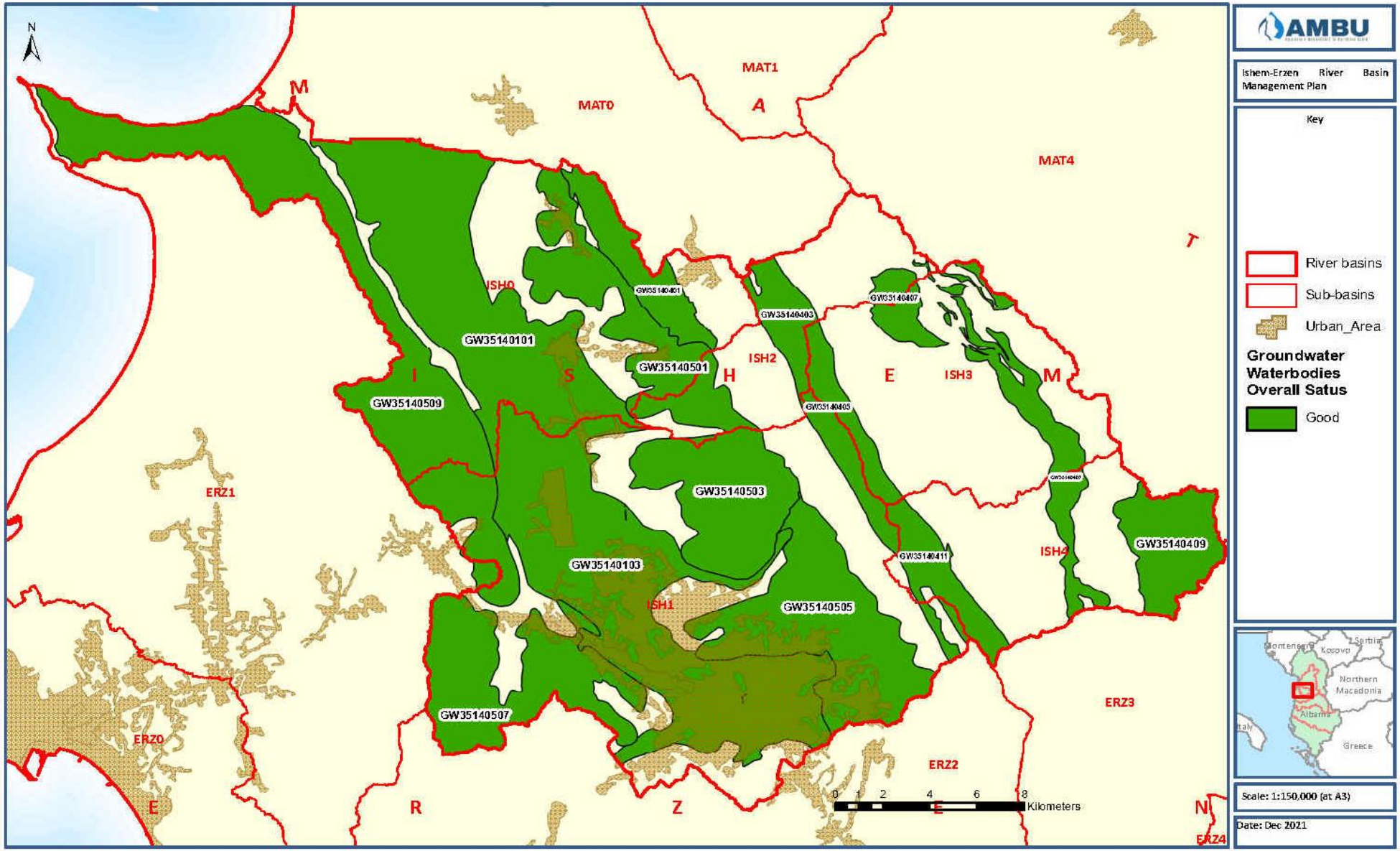
[185] Tregon statusin sasior të trupit ujor të përcaktuar nga koeficienti i shfrytëzimit të ShGjSH-së. Nxjerrja duhet të jetë më e vogël se rezultati Rimbushje - Prurje Ekologjike.

[186] Tregon statusin bazë fiziko-kimik të trupit ujor të përcaktuar kryesisht nga nivelet e nitrateve dhe/ose Përcjellshmërisë Elektrike

Harta 10-4 – Vështrim i Përgjithshëm i Presioneve të Nxjerrjeve dhe Ndotjes së Ujërave Nëntokësore

Harta 10-5 - Përcaktimi i Statusit Përfundimtar për të Gjithë Trupat Ujorë Nëntokësorë

11 Përmbledhje e Analizës Ekonomike

11.1 Analiza ekonomike sipas Nenit 5 të DKU-së, Shtojca III

Analiza ekonomike, mbështetur në Nenin 5 të DKU-së përmban informacion me detaje të mjaftueshme (që përfshin kostot e mbledhjes së të dhënave përkatëse) me qëllim:

(a) mundësimin e llogaritjeve përkatëse të nevojshme për marrjen parasysh të parimit të rikuperimit të kostove të shërbimeve të ujit të përcaktuara në nenin 9, duke marrë në konsideratë parashikimet afatgjata të kërkesës dhe ofertës për ujë në rajonet e basenit ujor, dhe kur është e nevojshme:

- llogaritjet e volumit, çmimit dhe kostove që lidhen me shërbimet e ujit; dhe
- llogaritjet e investimeve përkatëse, përfshi edhe parashikimet e këtyre investimeve;

(b) gjykimin rreth kombinimeve të masave më efikase të mundshme për kostot lidhur me përdorimet e ujit që do të përfshihen në PM, sipas nenit 11, bazuar te llogaritjet e kostove të mundshme të këtyre masave.

Për sa i përket Shqipërisë dhe si pjesë e kërkesave të përgjithshme për përgatitjen e PMBU-ve, AMBU duhet të përgatisë analizën ekonomike të përdorimit të ujit dhe rendimentit në basen, veçanërisht për të përcaktuar nëse uji po përdoret me efikasitet dhe nëse kostoja e vërtetë mjedisore po rikuperohet plotësisht nga përdoruesit e ujit.

Ky kapitull paraqet përmbledhjen e analizës ekonomike të basenit ujore të Ishmit.

Ndonëse në këtë fazë Shqipëria nuk i ka në dispozicion të gjitha informacionet e kërkuara (dhe nuk ishin të tilla as gjatë ciklit të parë të zbatimit për shumë Shtete Anëtare), është përgatitur raporti i analizës ekonomike për basenin ujor të Ishmit, i cili gjendet në Shtojcën X.

11.2 Baseni i lumit Ishëm: përmbledhje e shkurtër

Ishmi ka një basen ujor me sipërfaqe prej 721 km^2 dhe derdhet në detin Adriatik duke kaluar pranë qytezës së Ishmit. Rajoni i basenit të lumit Ishëm ndahet nga dy kodra të ulëta me basenin Erzen. Mbulon pjesët kryesore të kryeqytetit, përfshi edhe dy degët: lumi i Tiranës dhe i Lanës. Ky basen ka popullsi të dendur në relievet e ulëta, ku zhvillohen edhe veprimtari mjaft të rëndësishme ekonomike (dhe rrjedhimisht edhe presione të konsiderueshme).
Duke qenë se baseni ujor Ishëm lidhet ngushtë nga pikëpamja socio-ekonomike me basenin ujor të Erzenit (që në përgjithësi ka edhe lidhje hidrologjike), analiza ekonomike (në Shtojcën X) është mbështetur në përgjithësi te qasja e kombinimit të të dy baseneve. Kategorizimi i të dhënave të rëndësishme socio-ekonomike për këto dy basene do të ishte mjaft i vështirë (p.sh kategorizimi i të dhënave/informacioneve të disponueshme vetëm në bashkinë e Tiranës) dhe aspak i dobishëm në të njëjtën kohë, pasi një ndarje e tillë:

- do të sillte shqyrtim të veçantë të çështjeve socio-ekonomike, kur në praktikë këto dy zona përballen me presione/përdorime të përbashkëta të ujit;
- për sa i përket programit të masave, do të sillte propozime të veçanta që do të shkaktonin me shumë mundësi kosto më të larta (p.sh ndarja e objektit, masave përkatëse të trajtimit të ujërave të ndotura dhe strukturave të kërkuara); kështu do të nevojitej një pikëpamje e integruar kundrejt masave të kërkuara.

Për më tepër, edhe përkatësia e bashkive që janë pjesë e baseneve ujore Ishëm-Erzen flet për njëtrajtshmëri mjaft të mirë midis dy zonave të kombinuara të baseneve ujore (2.191 km^2), ku sipërfaqja e 7 bashkive që bien brenda kufijve të këtyre baseneve ujore është (2.213 km^2). Prandaj, analiza në këtë nivel ndarjeje mund të konsiderohet si e besueshme. Për sa i përket basenit ujor të Ishmit në veçanti, nuk është e mundur ndarja i informacionit në nivel prefekture (qytetet Tiranë dhe

Durrës janë pjesë e të dy baseneve, gjë që e bën ndarjen të parealizueshme/padobishme për shkak të pasigurive të mëdha).

Për t'u fokusuar sa më tepër të jetë e mundur vetëm te baseni ujor Ishëm, këto 3 bashki i përkasin vetëm Ishmit:

- Kamëz (100% në Ishëm);
- Krujë (kryesisht në Ishëm);
- Tiranë (një pjesë e madhe e territorit bie në basenin ujor të Erzenit, por pjesa më e madhe e popullsisë/veprimtarisë ekonomike ndodhet në Ishëm).

Sipas analizës ekonomike, bashkia Vorë i përket plotësisht basenit ujor të Erzenit; ndonëse gati gjysma e territorit të bashkisë bie në Ishëm, shumica e popullsisë/zonave urbane/veprimtarisë ekonomike ndodhet në Erzen.

Duhet vërejtur se analiza vetëm për Ishmin duhet parë me kujdes për shkak të vështirësive (të lartpërmendura) që kanë të bëjnë me ndarjen e Ishmit nga Erzeni nga pikëpamja e menaxhimit/socio-ekonomike. Përkatësia e bashkive më lart tregon se 3 bashki që mendohet se i përkasin Ishmit kanë një sipërfaqe prej 1.492 km^2, ndërsa sipërfaqja aktuale e basenit ujor të Ishmit është 721 km^2 (4 bashkitë që i përkasin Erzenit, konkretisht Durrësi, Kavaja, Vora, Shijaku mbulojnë një sipërfaqe prej 721 km^2, ndërsa sipërfaqja reale e basenit ujor të Erzenit është 1.370 km^2.

11.3 Karakteristikat dhe rëndësia ekonomike e përdorimeve të ujit

Objektivi kryesor i këtij seksioni është të vlerësohet rëndësia e ujit për ekonominë dhe zhvillimi socio-ekonomik i rajonit të një baseni të caktuar ujor. Këtu paraqitet profili ekonomik i basenit ujor lidhur me treguesit e përgjithshëm, p.sh. xhiroja ekonomike, të ardhurat bruto, punësimi ose numri i përfituesve nga përdorimet e ujit. Analiza duhet t'i hapë udhë vlerësimit të çështjeve të rëndësishme të menaxhimit të ujërave dhe analizës së efikasitetit të kostos, duke nxitur edhe hulumtime rreth kompromiseve të mundshme midis zhvillimit socio-ekonomik dhe mbrojtjes së burimeve ujore në basenin ujor, si dhe çështjeve të tilla si ajo e shpërndarjes së kostove dhe përfitimeve nga masat e menaxhimit të ujërave për përdorime të ndryshme të ujit.

11.3.1 Treguesit e përgjithshëm socio-ekonomikë

11.3.1.1 Popullsia, struktura urbane/rurale dhe familjare

Të dhënat aktuale (2020) për popullsinë janë të disponueshme në nivel bashkiak dhe të dhënat historike në nivel prefekture. Për më tepër, paraqitet si struktura rurale-urbane edhe ajo familjare e baseneve.

Është më se e qartë se baseni ujor i Ishmit dhe Erzenit (Tabela 11-1), janë zona me dendësi të madhe popullsie, duke mbuluar pjesën më të madhe të aglomeratit të Tiranës dhe të gjithë Durrësin e Kamzën (zonat urbane në bashkitë e basenit variojnë nga 6 deri në 56%). Ndonëse zona e basenit ujor Ishëm-Erzen përbën vetëm afro 7% të territorit të Shqipërisë, 42% e qytetarëve të këtij vendi jetojnë pikërisht në këto basene. Gjatë viteve të fundit (që prej 2017-ës) dhe në kontrast me rënien e lehtë të popullsisë për të gjithë Shqipërinë (prej afro 1%), basenet e Ishmit dhe Erzenit kanë pësuar rritje të ndjeshme të popullsisë (me afro 4.2%, ku më e larta është regjistruar për prefekturën e Tiranës dhe më e ulëta për Durrësin).

Për sa i përket menaxhimit të burimeve ujore, kjo situatë do të thotë se çështjet lidhur me popullsinë urbane (zgjerimi i ofrimit të shërbimit të ujit në zona urbane për shkak të shtimit të numrit të familjeve të vogla, ndotjes për shkak të mungesës së trajtimit të ujërave të zeza urbane, risqeve nga përmbytjet) janë veçanërisht të rëndësishme dhe do të bëhen edhe më domethënëse me ritme më të shpejta krahasuar me pjesën tjetër të Shqipërisë.

Tabela 11-1 – Populllsia Historike e baseneve Ishëm-Erzen (2017-2020)[187]

	% në RB	2017	2018	2019	2020
Shqipëria		2,876,591	2,870,324	2,862,427	2,845,955
Ishëm-Erzen RB		**1,147,184**	**1,173,624**	**1,185,286**	**1,196,863**
Prefektura Tiranë	100%	862,361	883,996	895,160	906,166
Prefektura Durrës	100%	284,823	289,628	290,126	290,697

11.3.1.2 Fuqia punëtore dhe punësimi

Për ta kuptuar më mirë situatën socio-ekonomike të popullsisë së një baseni, ka shumë rëndësi të shihen çështjet që prekin situatën e punësimit, si nga këndvështrimi moshës për punë dhe i ndryshimeve të punësimit/papunësisë së popullsisë, por edhe për sa i përket rëndësisë së sektorëve të ndryshëm për punësimin.

Për basenet ujore Ishëm-Erzen, mund të vërehet se mosha për punë dhe popullsia në moshë për punë janë rritur ndjeshëm vitet e fundit (përkatësisht me 10 dhe 15%), ndërsa popullsia në moshë për punë mbetet thuajse konstante dhe popullsia e punësuar rritet me ritëm më të ngadaltë (6%) për të gjithë Shqipërinë. Papunësia në basenet Ishëm-Erzen është më e larta në të gjithë vendin, me normë të ngjashme rënieje.

Ndonëse nuk ka pasur ndryshime të konsiderueshme gjatë viteve të fundit (2017-2019), rëndësia e madhe e sektorit të shërbimeve është më se e dukshme (62,7% e banorëve të kësaj zone janë të punësuar në këtë sektor, krahasuar me 43% për të gjithë Shqipërinë). Për sa i përket industrisë, diferenca është më e vogël, por ende e konsiderueshme (28,5% krahasuar me 29% për Shqipërinë), duke treguar kështu rëndësinë e madhe të industrisë. Së fundi, për sa i përket bujqësisë, është më se e qartë se ky sektor është shumë më pak domethënës krahasuar me të gjithë Shqipërinë (8,8% krahasuar me 36%).

11.3.2 Karakteristikat dhe rëndësia ekonomike e përdorimeve të veçanta të ujit[188]

Për sa i përket prodhimit të brendshëm bruto (PBB), basenet Ishëm-Erzen janë shumë të rëndësishme për Shqipërinë: ndonëse përfaqësojnë vetëm 7,3% të sipërfaqes së Shqipërisë, këto basene kontribuojnë me thuajse gjysmën e PBB-së kombëtare. Rëndësia ka ardhur në rritje gjatë viteve të fundit (2015-2019), pasi rritja e PBB-së në basenet Ishëm-Erzen ka qenë më e larta për të gjithë Shqipërinë (25% kundrejt 18%). PBB-ja për frymë është më e lartë sesa ajo e gjithë Shqipërisë dhe duket se po rritet me ritme të ngjashme (ndonëse disi më të ngadalta).

Lidhur me strukturën e sektorëve në baseneve Ishëm-Erzen dhe kontributin e tyre në Vlerën e Shtuar Bruto (VShB), tabelat përkatëse të analizës së plotë ekonomike (Shtojca X) konfirmojnë rëndësinë e madhe e gjithnjë në rritje të këtyre baseneve për ekonominë (norma e rritjes për periudhën 2014-2019 ka qenë 136% krahasuar me 120% për të gjithë Shqipërinë). Mund të shihet gjithashtu se, në basenet Ishëm-Erzen, bujqësia, pylltaria dhe peshkimi japin kontribut shumë më të ulët në VShB krahasuar me të gjithë Shqipërinë, ndërsa sektorët e tjerë janë “mbi mesatare” (p.sh. tregtia me pakicë/tregtia me shumicë/transporti/veprimtaritë me pasuritë e paluajtshme, veprimtaritë profesionale, shkencore dhe teknike).

11.3.2.1 Bujqësia (përfshi bagëtitë) dhe kulturat bujqësore të ujitura

Bujqësia është e rëndësishme nga pikëpamja e menaxhimit të ujërave, si për sa i përket aspekteve të ndotjes (ndotja e shpërndarë nga plehëruesit/lëndët ushqyese, por edhe pesticidet), por edhe për sa i

[187] INSTAT

[188] Ka informacione të kufizuara për sa i përket kuantifikimit të përdorimit të ujit në Shqipëri, ku burimi kryesor i llogaritjes së rëndësisë së përdorimeve të ndryshme të ujit është baza e të dhënave të AMBU-t për lejet.

përket sasisë së ujit. Prandaj, ky kapitull jep informacione të përgjithshme rreth strukturës së bujqësisë, por edhe për ujitjen në mënyrë të veçantë.

Për sa i përket hektarëve të mbjellë (ara të mbjella me kultura bujqësore) në basenet ujore Ishëm-Erzen për periudhën 2019-2020, situata mbetet e qëndrueshme, ndërsa për të gjithë Shqipërinë vihet re një rritje e lehtë. Në përgjithësi, arat e mbjella me kultura bujqësore në basenet Ishëm-Erzen (13%) janë më të shumta krahasuar me Shqipërinë (7,3%)

- Nuk ka të dhëna të disponueshme për të ardhurat mesatare të gjeneruara nga puna në bujqësi dhe për vlerën e shtuar për ton të mbjellash/bagëtish, çka do sillte ndryshim të "vlerës së shtuar për sasi të prodhuar" në plan afatmesëm dhe afatgjatë.
- Nuk ka informacion të disponueshëm për depërtimet kryesore (të nitrateve, fosfateve, pesticideve), sistemet e fermave sipas llojeve (p.sh madhësia e fermës, intensive-tradicionale/e qëndrueshme, organike) dhe tendencat e kultivimit që mund të shërbejnë si tregues të presioneve lidhur me ndotjen/rrjedhjet.
- Megjithatë, për të përcaktuar rëndësinë e bujqësisë, është shumë e rëndësishme të njihen llojet e kulturave (pasi kultura të ndryshme kanë nevoja të ndryshme për ujë dhe kimikate); ky informacion është i disponueshëm në nivel vendi dhe bashkie, sipas zonave të mbjella dhe tonelatave të prodhuara.

Më hollësisht, për vitin 2020 mund të vërehet se basenet kanë rëndësi periferike për disa lloje kulturash, por marrin rëndësi parësore për sojën (23% e sipërfaqes së prodhimit vendas), perimet (19%), fasulen e bardhë (16%), foragjeret (15%), pataten (12%) dhe misrin, drithërat, tërshërën, grurin (përkatësisht 11, 9, 9 dhe 8%).

Në basenin e Ishmit, sipërfaqja e hektarëve të mbjellë mbetet e qëndrueshme (arë e mbjellë me kultura bujqësore), por sipërfaqja e përgjithshme e arave të mbjella me kultura bujqësore (6%) është më e lartë se e Shqipërisë (2.5%). Lidhur me llojin e kulturave bujqësore (në 2020-n), rëndësia e basenit ujor të Ishmit është e njëjtë me rëndësinë e baseneve Ishëm-Erzen, por rëndësia e këtij baseni është relativisht më e ulët për drithërat, grurin dhe elbin (pasi ndodhen kryesisht në basenin e Erzenit). Megjithatë, rëndësia e tij mbetet e njëjtë për sojën (100% e prodhimit në basenet Ishëm-Erzen).

Për sa i përket bagëtive, të dhënat tregojnë se basenet Ishëm-Erzen kanë rëndësi të madhe, si për nga numri i kapitujve, ashtu edhe për nga tonelatat/njësitë e prodhuara. Ndonëse basenet përbëjnë 7,3% të sipërfaqes së Shqipërisë, numri i krerëve është shumë herë më i madh për shpendët (29%), gjedhët (15%) dhe deri diku për bletët (11%), ku edhe prodhimi i produkteve kryesore të këtyre kategorive të bagëtive është në po të njëjtat nivele. Numri i madh i bagëtive në një sipërfaqe relativisht të vogël mund të sjellë presione të konsiderueshme në formën e ndotjes organike dhe kimike, por mund të prekë edhe sasitë e ujit.

Për basenin e Ishmit, konfirmohet rëndësia e madhe e bagëtive në raport me të gjithë Shqipërinë (2,5% e sipërfaqes së vendit, por rëndësi e madhe për nga numri i bagëtive (për bagëti si gjedhë, thundrakë, shpendë, bletë, dhe më pak për dele/dhi e derra), si për nga numri i krerëve, ashtu edhe për nga tonelatat/njësitë e prodhuara.

Për basenin e Ishmit në mënyrë të veçantë, analiza përcakton se mund të ujitet dhe në fakt është ujitur thuajse 6% e sipërfaqeve bujqësore, një përqindje shumë më e madhe se madhësia relativisht e vogël e basenit (2.5%). Volumet e ujit të përdorura për ujitje shkojnë deri në 27,1 milionë m^3/vit, që sërish është 6% e sasisë totale të ujit të përdorur për ujitje në Shqipëri.

Tabela 11-2 – Ujitja: sipërfaqet që mund të ujiten dhe që janë ujitur, basenet Ishëm-Erzen dhe baseni i Ishmit, 2020

Agrokultura	RB	Sipërfaqe toke totale për agrokulturë	Sipërfaqja potenciale - që mund të ujitet	Sipërfaqja aktuale - me infrastrukturë ujitëse	Sipërfaqja e ujitur (ha)
Shqipëria		657,481	357,245	244,950	181,704
RB Ishëm-Erzeni		78,110	42,681	27,435	20,991
RB Ishëm		36,401	19,685	12,852	10,856
Prefektura Tiranë					
Bashkia Tiranë	*Ishëm*	*20,638*	*11,841*	*9,726*	8,572
Bashkia Vorë	*Erzen*	*4,858*	*2,438*	*1,852*	1,061
Bashkia Kamëz	*Ishëm*	*589*	*380*	*331*	392
Bashkia Kavajë	*Erzen*	*11,540*	*6,026*	*3,276*	3,334
Prefektura Durrës					
Bashkia Durrës	*Erzen*	*18,028*	*11,235*	*6,883*	4,175
Bashkia Krujë	*Ishëm*	*15,174*	*7,463*	*2,795*	1,892
Bashkia Shijak	*Erzen*	*7,284*	*3,298*	*2,572*	1,565
I-E % krahasuar me Shqipërinë		12%	12%	11%	12%
Ishëm % krahasuar me Shqipërinë		6%	6%	5%	6%
Ishëm % krahasuar me I-E		47%	46%	47%	52%

11.3.2.2 Industria

Sipas bazës së të dhënave për lejet e përdorimit të ujërave,[189] 16% e lejeve në të gjithë Shqipërinë janë lëshuar pikërisht për në basenet Ishëm-Erzen (36 nga 226), me një sasi të parashikuar prej 640.000 m^3/vit (me përqindje të ngjashme të sasive për të gjithë Shqipërinë).

Duke marrë parasysh numrin e madh të ndërmarrjeve industriale në Shqipëri, numri i tyre në basenin e Ishmit duket i ulët. Megjithatë, nuk ka burim tjetër për kontrollin e kryqëzuar të këtij informacioni. Për sa i përket shkarkimeve, nuk është lëshuar asnjë leje për basenin e Ishmit. Për sa i përket furnizimit publik me ujë të industrisë/ndërmarrjeve si dhe shkarkimeve në sistemet e kanalizimeve publike, informacionet përkatëse i gjeni më poshtë në këtë kapitull.

11.3.2.3 Shërbimet

Për sa i përket shërbimeve, është e vështirë të merren të dhëna më të mira lidhur me rëndësinë ujit për sektorin, pasi:

[189] Regjistri i AMBU-t për përdoruesit e ujit

- *Për sa i përket vetëfurnizimit/shkarkimeve direkte, sistemi i AMBU-t për dhënien e lejeve nuk ka leje të veçanta për përdorimin e ujërave, sidomos në kuadër të apo lidhur me shërbimet. Prandaj, informacioni përkatës përfshihet në lloje të ndryshme të përdorimit të ujërave që mund të gjenden te kapitulli më lart për industrinë. Njëkohësisht, mund të pritet që vetëfurnizimi të mos jetë aq i rëndësishëm për këtë përdorim të ujërave;*
- *Për sa i përket furnizimit nga shoqëritë UK, ky informacion është pjesë e furnizimit të përgjithshëm të shoqërisë dhe do të trajtohet në kapitullin për shërbimet e ujit (dhe rikuperimin e kostove të tyre).*

11.3.2.4 Hidroenergjetika

Nw basenet Ishëm-Erzen ndodhen vetëm 5 hidrocentrale (nga mbi 200 të tilla në vend), ku në periudhën 2018-2020 vetëm 0,65-1,02% e energjisë elektrike u prodhua në vend. Kjo shifër është ndjeshëm më e ulët se shifra e krahasuar me të gjithë territorin e Shqipërisë (që përbën vetëm 7,3% të saj). Prandaj, hidroenergjetika mund të shihet si presion më i vogël (dhe ndikimet që sjellin risqe për arritjen e statusit të mirë ekologjik të trupave ujorë janë më të pakta) krahasuar me situatën në basenet ujore të tjera.

Në basenin e Ishmit ndodhen 3 hidrocentrale (një tjetër është në proces ndërtimi). Këto përfaqësojnë thuajse 2/3 e prodhimit të hidroenergjisë krahasuar me basenet Ishëm-Erzen; vlerësimi se hidroenergjetika nuk është aq e rëndësishme krahasuar me të gjithë Shqipërinë vlen edhe për basenin e Ishmit (ndonëse basenet zë 2,5% të territorit të Shqipërisë, prodhimi i hidroenergjisë është 0,44 deri në 0,73% krahasuar me të gjithë vendin).

11.3.2.5 Nxjerrja e zhavorrit (nga lumenjtë dhe/ose trupat e tjerë ujorë)

Në përgjithësi, nxjerrja e zhavorrit ndalohet dhe lejohet vetëm për segmente të veçanta të lumit (asnjëra nuk ndodhet në basenin e Ishmit), sikurse u parashikua në 2006-n me Vendimin e Këshillit Kombëtar të Ujit Nr. 1 (datë 21.6.2006). Ky vendim u mbështet te gjetjet e studimit për "Vlerësimin e efekteve, ndikimit mjedisor dhe çështjeve hidrodinamike", realizuar brenda një periudhe të caktuar kohore. Për shkak të shqetësimeve mjedisore, u ndalua plotësisht nxjerrja e zhavorrit me vendim të Këshillit Kombëtar të Ujit në 2010-n. Bazuar te nevoja për materiale ndërtimi për të mbështetur zhvillimin e shpejtë infrastrukturor në vend, një vit më vonë (2011), Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU) vendosi lejimin e nxjerrjes së zhavorrit, por vetëm për ndërtimin e rrugëve kombëtare dhe vetëm në segmente të caktuara lumenjsh (prej të cilëve asnjëri nuk ndodhet në basenin e Ishmit).

11.3.2.6 Turizmi

Fatkeqësisht, për basenin Ishëm nuk ka të dhëna të ndara për turizmin. Në nivel kombëtar, hyrje-daljet e turistëve të huaj u rritën me thuajse 75% gjatë periudhës 2014-2019, duke treguar kështu dinamikën e sektorit. Edhe numri i netëve të kaluara pranë strukturave akomoduese për periudhën 2018-2019 (*2020 ka qenë vit "i veçantë" për shkak të COVID-19, ndaj nuk merret në konsideratë)* ka pësuar rritje me 5,5% brenda vetëm një viti. Kjo nxjerr në pah zhvillimin me ritme të shpejt të sektorit dhe rëndësinë që duhet të ketë në menaxhimin e burimeve ujore në të ardhmen.

Për sa i përket vetëfurnizimit nga turizmi, nuk është dhënë asnjë leje për këto veprimtari në basenin e Ishmit. Për sa i përket përdorimit/shkarkimit të ujërave dhe shërbimeve të ofruara nga shoqëritë UK, sektori i turizmit shihet si pjesë e këtyre shoqërive; prandaj, informacionin përkatës mund ta gjeni te kapitulli për shërbimet e ujit (edhe nëse nuk ka informacion specifik për sektorin e turizmit për shkak të mosndarjes së të dhënave lidhur me faturimet, etj.)

11.3.2.7 Kontrolli i përmbytjeve dhe kullimi

Kontrolli i përmbytjeve dhe kullimi janë përdorime mjaft të rëndësishme të ujit nga pikëpamja e ndikimeve që kanë te aspektet mjedisore të trupave ujorë (zgjatja/thellimi i lumenjve, përforcimi i brigjeve, pendët, etj.) dhe nga pikëpamja e dëmeve ekonomike që mund të parandalojnë (dhe sigurisht shpëtimin e jetës së njeriut).

Informacioni socio-ekonomik i disponueshëm në Shqipëri lidhur me mbrojtjen nga përmbytjet, përfshi edhe informacionin për investimet përgjatë viteve për mbrojtjen nga përmbytjet, etj., ka qenë gjithnjë i kufizuar. Falë një projekti të veçantë, u bë e mundur mbledhja e të dhënave historike për basenet Ishëm-Erzen, si dhe vlerësimi i risqeve të mundshme nga përmbytjet (lidhur me ndodhshmërinë, zonat specifike, personat e prekur, etj.), bazuar te kërkesat e DP-së (shihni Kapitullin 9.3).

11.3.2.8 Kultivimi i peshqve dhe peshkimi për qëllime argëtimi

Shqipëria ka të dhëna shumë të kufizuara lidhur me numrin dhe madhësinë e vërtetë të veprimtarive të kultivimit të peshqve.

AMBU nuk ka dhënë asnjë leje në basenin e Ishmit për këtë përdorim të burimeve ujore. Njësia matëse e përdorur është "kilogram për peshk të shitur", ku volumi i përgjithshëm i lejuar/parashikuar është 55.500 kilogramë (55,5 tonë).

Ka disa të dhëna në nivel vendi për peshkun e kapur në zona të ndryshme të mjedisit ujor. Dy prej tyre paraqesin interes të veçantë:

- për sa i përket peshkimit në ujërat e brendshme, shifra e peshkut të kapur prej 2.844 tonësh në 2020-n tregoi rritje me 168% krahasuar me 2016-n.
- Për sa i përket akuakulturës, në vitin 2020 u prodhuan 8.799 tonë peshk (sigurisht si në ujërat detare, ashtu edhe në ato të brendshme), një rritje me 168% krahasuar me 2016-n.

Sikurse vërehet, rëndësia e akuakulturës në ujërat e brendshme mbetet e paqartë në shifra, ndaj mund të supozohet se sasitë reale janë më të mëdha se 55 tonët e lejuar në vit. Për sa i përket peshkimit për qëllime argëtimi, nuk ka informacion specifik që të na mundësojë vlerësimin e rëndësisë së veprimtarisë së përdorimit të burimeve ujore (pra, numri i personave që peshkojnë ose sasia e peshkuar në ditë, etj.).

Këto janë boshllëqet kryesore në vija të përgjithshme:

- për tregues të ndryshëm, vështirësi në ndarjen e të dhënave të disponueshme për basenet lumore (p.sh. për shkak të informacionit të disponueshëm në nivel kombëtar);
- bazë e kufizuar informacionesh për vlerësimin e rëndësisë ekonomike të veprimtarive të lidhura me ujërat (p.sh në nënindustri me gjurmë uji, turizëm), për të pasur informacion mbi xhiron dhe "vlerën e shtuar" për sasinë e prodhuar të ujit;
- informacion i copëzuar për sasitë e nxjerrjes/konsumit të ujit dhe shkarkimet e ujërave të zeza për përdorime të ndryshme të ujit, ku përdorimet e ujit për qëllime turistike, nxjerrjet e ujit për qëllime bujqësie (ujitjeje), si dhe përdorimet e ujit për vetëfurnizim në përgjithësi (p.sh. nxjerrjet e ujit dhe shkarkimet e ujërave të zeza nga industria) janë ndër çështjet më të rëndësishme;
- bazë informacionesh e kufizuar (p.sh. nuk ka informacion për volumet e zhavorrit të nxjerrë në mënyrë të paligjshme, numrin e femrave të peshkut dhe volumet e peshqve, apo rëndësinë e përgjithshme ekonomike të këtyre veprimtarive) për përdorimet e ujit jo për qëllime konsumi (p.sh. shfrytëzim zhavorri, kultivim peshku).
- për mbrojtjen nga përmbytjet, duhet përmirësuar informacioni ekonomik në dispozicion (duhet përditësuar informacioni për kostot korrente të strategjisë për mbrojtjen ndaj përmbytjeve për basenet ujore, por edhe informacioni për popullsinë dhe xhiron/veprimtaritë e mbrojtura ekonomike (ose që po planifikohen të mbrohen), humbjet e mundshme të pronave/veprimtarive ekonomike për shkak të mbrojtjes nën optimale nga përmbytjet, etj.).

11.4 Shërbimet e Ujit[190]

Elementet kryesore të analizuara në këtë kapitull janë statusi i shërbimeve të ujit, përmbledhja e tarifave të zbatuara dhe shkalla e rikuperimit të kostove (financiare, mjedisore) të shërbimeve të ujit. Këto çështje strukturohen sipas kufijve hidrologjikë/qasjes së basenit ujor, veçanërisht për faktin se

[190]Të dhënat e disponueshme në raportet e ERRU-t.

nuk është e mundur/dobishme të bëjmë ndarje të të dhënave/inforacioneve për shoqërinë UK të Tiranës.

Njëkohësisht, nënkapitujt më poshtë japin indicie të mundshme të dallimeve për basenin e Ishmit, krahasuar me analizën ekonomike të baseneve Ishëm-Erzen bashkë (Shtojca X). Këtu përfshihet edhe përkatësia e 3 bashkive/shoqërive UK (Tiranë, Kamëz, Krujë) në basenin e Ishmit.

Ka mangësi të mëdha informacioni lidhur me nxjerrjet e ujit për vetëfurnizim:

- Nuk dihet me saktësi numri i puseve/burimeve familjare për furnizim me ujë të pijshëm, ndaj nuk ka shifra (volumet e ujit, popullsia që vetëfurnizohet);
- Për sa i përket vetëfurnizimit të industrisë, ka informacione të disponueshme, por janë të fragmentuara;
- Për sa i përket vetëfurnizimit për qëllime bujqësie, ku ka dukshëm sipërfaqe të mëdha të ujitura (ndërkohë që rrjeti publik i furnizimit me ujë nuk përdoret për ujitje), asnjë prej nxjerrjeve të ujit nuk është regjistruar në bazën e të dhënave të AMBU-t për lejet;
- shumë familje nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimeve publike, por nuk ka përllogaritje të volumeve të ujërave të zeza të asgjësuara;
- për sa i përket industrisë, për shkarkimet direkte ka vetëm informacione të copëzuara; AMBU nuk ka dhënë leje për basenet ujore Ishëm-Erzen;

11.4.1 Prodhimi i ujit të pijshëm dhe shërbimi i furnizimit

Furnizimi me ujë të pijshëm në Shqipëri ofrohet nga 57 shoqëri UK publike në nivel bashkie, të cilat përkojnë në pjesën më të madhe të tyre me kufijtë e bashkive. Këto shoqëri UK i nënshtrohen monitorimit të AKUM-it nëpërmjet vlerësimit të performancës, ndërsa tarifat e tyre vlerësohen dhe miratohen nga ERrU.

11.4.1.1 Popullsia dhe Mbulimi i Furnizimit Publik me Ujë

Në basenet Ishëm-Erzem veprojnë 6 shoqëri UK, të cilat mbulojnë 7 zona bashkiake (shoqëria UK Durrës i shërben edhe Durrësit edhe Shjiakut). Kjo tregon se shoqëritë e shërbimit të ujësjellësit janë shumë më të mëdha se mesatarja në Shqipëri (vetëm 11% e shoqërive UK mbulojnë 40% të të gjithë popullsisë që merr shërbim[191]), për shkak të profilit urban mbi mesatare krahasuar me të gjithë Shqipërinë.

Për sa i përket basenit të Ishmit, 3 shoqëritë UK që veprojnë në këtë basen (Tirana, Kamza, Kruja që mbulojnë 3 bashki) janë edhe më të mëdha krahasuar me të gjithë Shqipërinë (5% e shoqërive UK mbulojnë 27% të popullsisë që merr shërbim). Mbulimin më të madh e ka shoqëria UK Tiranë.

Për sa u përket ndryshimeve lidhur me normat gjatë 3 viteve të fundit, vërehen disa ndryshime relativisht të vogla, si për basenin e Ishmit, ashtu edhe për të gjithë Shqipërinë. Kjo tregon se fokusi i investimeve të deritanishme ka qenë përmirësimi i cilësisë së komponentëve të tjerë të shërbimit (p.sh. vazhdimësia e shërbimit) dhe jo zgjerimi i mbulimit. Për më tepër, edhe nëse shtohet numri i lidhjeve në basenin e Ishmit, është e vështirë që të mbulohet kërkesa për lidhje të reja për shkak të shtimit të popullsisë.

11.4.1.2 Volumet dhe humbjet e ujit në sistemin publik të furnizimit me ujë

Nga uji i prodhuar (60% me pompim dhe 40% me gravitet në nivel kombëtar) për furnizim me ujë, faturohet vetëm 35% (në nivel kombëtar). Për basenin e Ishmit, shifra është vetëm 23%, për shkak të përqindjeve të ulëta të faturimit të shoqërisë UK Tiranë. Krahas këtyre, volume të konsiderueshme uji faturohen pa u matur (me matës). Për basenin e Ishmit situata është më keq (për shkak të shifrave të

[191]Vini re: informacioni për popullsinë e përgjithshme brenda zonës juridiksionale ku veprojnë bashkitë (edhe ERrU si rregullator) bazohet në supozime dhe të dhëna të ndryshme; për pasojë nuk janë përdorur shifrat e INSTAT-it (sikurse ka qenë rasti në raportin e analizës ekonomike (Shtojca X) dhe kapitulli 11.4.1.1. më lart), duke sjellë shifra më të mëdha të popullsisë që merr shërbim: 35% për Shqipërinë, 28% për basenet ujore Ishëm-Erzen.

shoqërisë UK Tiranë dhe rëndësisë së saj të madhe). Këto shifra janë volume të mëdha uji të nxjerra nga mjedisi, që në fakt nuk mbërrijnë te konsumatori/nuk sjellin të ardhura për shoqëritë UK. Çështja e mungesës së matjeve mbetet sërish e rëndësishme (edhe nëse vepritmaritë/investimet në këtë drejtim janë në zhvillim e sipër).
Për sa u përket humbjeve të përgjithshme të ujit gjatë viteve të fundit (shihni analizën ekonomike, Shtojca X), pavarësisht investimeve/përpjekjeve për përmirësim të eficiencës, situata po përkeqësohet, çka lë të nënkuptohet se degradimi i infrastrukturës është më i shpejtë se zbatimi i investimeve të nevojshme (mangësi investimesh).

Tabela 11-3 – Volumet e Ujit: të prodhuar, faturuar dhe humbur në basenet ujore Ishëm-Erzen dhe basenin ujor Ishëm, 2020

Kompanitë për shërbimin e Ujit	Volumi i ujit të prodhuar	*Nga të cilat matet*	Volumi i ujit të faturuar	*Nga të cilat matet2*	Humbjet e ujit në %
Shqipëria	**309,887,138**	*177,452,816*	**107,097,811**	*80,799,421*	65%
RB Ishëm-Erzeni	**153,940,589**	*121,419,917*	**51,153,082**	*43,682,060*	67%
RB Erzen	**50,533,549**	*48,805,549*	**11,625,802**	*9,736,662*	77%
Prefektura Tiranë					
Tiranë UK (Ishëm)	93,218,337	*62,425,665*	35,941,521	*31,337,081*	61%
Vorë UK (Erzeni)	1,814,000	*86,000*	614,000	*344,000*	66%
Kamëz UK (Ishëm)	7,682,400	*7,682,400*	2,777,830	*2,014,030*	64%
Kavajë UK (Erzeni)	6,073,000	*6,073,000*	2,283,000	*1,569,500*	62%
Prefektura Durrës					
Durrës UK (Erzeni)	42,646,549	*42,646,549*	8,728,802	*7,823,162*	80%
Krujë UK (Ishëm)	2,506,303	*2,506,303*	807,929	*594,287*	68%
I-E % krahasuar me Shqipërinë	50%	68%	48%	54%	
Erzeni % krahasuar me Shqipërinë	16%	28%	11%	12%	
Erzeni % krahasuar me I-E	33%	40%	23%	22%	

AMBU ka dhënë 53 leje për përdorimin/nxjerrjen e ujërave nëntokësore dhe 5 për përdorimin/nxjerrjen e ujërave sipërfaqësore të pijshme.

Vërehet "mospërputhje me lejet" kur krahasojmë sasitë e parashikuara të ujit në leje me sasitë e prodhuara të ujit sipas informacioneve të ERrU-t (mbledhur nga shoqëritë UK). Krahasimi tregon se vetëm 74% e volumeve të prodhuara të ujit parashikohet në leje/lejohet faktikisht në nivel vendi.

Për basenet Ishëm-Erzen, ky raport është 70% kur e krahasojmë më sasitë e parashikuara në leje dhe 95% kur e krahasojmë me sasitë faktikisht të faturuara. Për më tepër 2 shoqëri operojnë pa pasur leje për nxjerrjen e ujit të pijshëm (Vorë, Krujë), 2 kanë leje të pjesshme për pikat e nxjerrjes (Kavajë, Durrës) dhe 2 prej tyre kanë leje për të gjitha pikat e nxjerrjes (Tiranë, Kamëz). Për basenin e Ishmit në

mënyrë të veçantë, një shoqëri nuk ka leje për nxjerrjen e ujit të pijshëm (Kruja), ndërsa 2 të tjera kanë leje për të gjitha pikat e nxjerrjes (Tirana, Kamza)

11.4.2 Shërbimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të ndotura

Në zonat urbane të Shqipërisë, ujërat e ndotura mblidhen kryesisht nëpërmjet kanalizimeve publike. Sistemet e kanalizimeve janë të kombinuara, ku ujërat e ndotura dhe ujërat e reshjeve mblidhen së bashku. Për shkak të mirëmbajtjes së dobët të kanaleve të ujërave të ndotura dhe diametrit të vogël të tubave, rrjedhjet nga kanalet sjellin shpeshherë rrezik për kontaminimin e ujit të pijshëm.

Në shumë zona nënurbane dhe rurale të qyteteve, ka mungesë të sistemeve të kanalizimeve dhe ujërat e ndotura mblidhen në gropa septike. Familjet përdorin mjetet e veta për shkarkimin e ujërave të ndotura, zakonisht duke i mbledhur në gropa septike dhe duke përdorur kamionë privatë për largimin e tyre prej zonës së banimit.

Shumica e ujërave të ndotura në Shqipëri nuk trajtohen pasi shumë pak impiante të trajtimit të ujrave të ndotura janë në gjendje pune. Në basenin e Ishmit nuk ka impiant funksional. Të gjitha tubacionet e kanalizimeve shkarkohen direkt në trupin ujor më të afërt, pa trajtim. Impianti i trajtimit të ujrave të ndotura në Tiranë është në ndërtim e sipër (projektuar për trajtimin e ujërave të zeza për 345 000 banorë), por punimet ndërtimore janë pezulluar. Për sa u përket volumeve të shkarkuara në mjedis nëpërmjet shoqërive UK, ka informacion shumë të kufizuar në bazën e të dhënave të AMBU-t për lejet.

Për basenin e Ishmit, përqindjet e lidhjeve me kanalizimet ndryshojnë ndjeshëm: nga 100% për shoqërinë UK Kamëz në vetëm 26% për shoqërinë UK Krujë.

11.4.3 Vlerësimi i niveleve aktuale të rikuperimit të kostove për shërbimet e ujit

ERrU përcakton metodologjinë për llogaritjen e tarifave të ujit me pakicë dhe shumicë për konsum publik, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura në përputhje me politikën e qeverisë për zhvillimin e sektorit dhe DKU-në e BE-së. Qëllimi kryesor i sektorit është të arrijë rikuperimin e plotë të kostove. Ata duhet t'i sigurojnë klientët se tarifat i paguajnë në bazë të kostove të nevojshme dhe të arsyeshme për shërbimet e ofruara. Politika që ndiqet për tarifën përfshin edhe rritjen graduale të tarifës gjatë viteve të ardhshme, me kusht që ofruesit e shërbimeve të përmirësojnë nivelin e ofrimit të shërbimit.

Ka tre grupe të ndryshme përdoruesish: familjet, institucionet dhe shoqëritë (përfshi industrinë). Për çdo lidhje zbatohet një tarifë fikse; për sa i përket furnizimit/konsumit të ujit të pijshëm (matur ose llogaritur aforfe), zbatohet një tarifë fikse për sasinë e prodhuar të ujit, që është më e ulët për lidhjet e institucioneve shtetërore. Tarifat për shoqëritë janë më të ulëta ose të njëjta me ato për familjet.

Për sa i përket largimit të ujërave të ndotura, llogariten/faturohen aq sasi të prodhuara sa sasia e ujit të përdorur. Edhe këtu vërehet se tarifat janë më të ulëta për institucionet shtetërore, ndërsa tarifat e ujërave të ndotura për shoqëritë janë më të ulëta ose të njëjta me ato për familjet. Nuk ka dallime për sa i përket përbërjes së ngarkesave të larguara të ujërave të ndotura/ndotjes, gjë që ka rëndësi të veçantë për shoqëritë/industrinë. Kjo do të thotë se institucionet shtetërore japin kontribut më të vogël te kostot e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve sesa dy grupet e tjera të përdoruesve.

Lidhur me tarifat për basenin e Ishmit, tarifat volumetrike për shoqërinë UK Krujë janë më të ulëta se ato për Tiranën, ndërsa për Kamzën nuk ka tarifa të miratuara nga ERrU.

Një çështje tjetër mjaft e rëndësishme lidhur me vendosjen e tarifave (dhe rritjet e mundshme që mund të nevojiten në të ardhmen për të përmirësuar nivelin e rikuperimit të kostos) është norma e mbledhjes së tarifave (% e faturave të lëshuara që janë paguar faktikisht nga konsumatorët).

Norma e përgjithshme e mbledhjes është 90% për të gjithë Shqipërinë, ndërsa për shoqëritë UK në basenet Ishëm-Erzen, kjo normë luhatet nga 70% (Kavaja) në 121%.

Vërehet rënie e Normës së Përgjithshme të Mbledhjes (nga 96% në 90%) krahasuar me grupet e të dhënave të 2020-ës. Kjo ka ndodhur pavarësisht përpjekjeve të shoqërive për ta përmirësuar këtë normë me marrëveshje midis tyre dhe klientëve debitorë, sipas të të cilave debitet e mbetura mblidhen si shtesa mbi faturat aktuale. Ndonëse shoqëritë kanë mbledhur në 2020-n rreth 1.3 milionë

lekë nga detyrimet e prapambetura, kjo shifër është rreth 300 milionë lekë më pak krahasuar me 2019-n.

11.4.3.1 Performanca Financiare e Shërbimit të Furnizimit me Ujë/Rikuperimi i Kostos së përgjithshme korrente financiare

Të ardhurat nga shoqëritë UK krahasohen në raport me dy kategori përmbledhëse kostosh (që përkojnë me përkufizimet e DKU-së), të cilat janë:

- Kostot e përgjithshme të operimit dhe mirëmbajtjes (OM) (përfshi kostot për punën, energjinë dhe riparimet; shërbimet e nënkontraktorëve; kostot e materialeve dhe kimikateve; si dhe kosto të tjera për tarifat rregullatore për ERrU-n, SHUKALB-in, Bordin e Drejtorëve, Ministrinë e Mjedisit për volumet e ujit të nxjerrë nga basenet, kontabilistët, kostot gjyqësore, etj.)
- Kostot e përgjithshme: ato që përfshihen shtesë janë kosto kapitale (amortizimi dhe kosto të tjera për taksat/huat/interesat e kredive).

Ajo që duhet vërejtur këtu është se norma e rikuperimit të kostos nuk duhet të përfshijë subvencionet nga shteti (për të mbuluar boshllëkun financiar të shpenzimeve për OM-në), gjë që është më se korrekte sepse analiza synon të tregojë realizueshmërinë financiare të shërbimeve në bazë të të ardhurave të veta. Për më tepër, lidhur me çështjen e investimeve të ardhshme (duke përjashtuar çështjen e rikuperimit të kostove të investimeve historike), këto nuk llogariten më vete në informacionin për shoqëritë UK.

Pasja e një tabloje të plotë është mjaft sfiduese për shkak të natyrës komplekse të financimit, ndryshimeve me ritme të shpejta, vështirësisë në bërjen e dallimit midis investimeve për mirëmbajtjen e sistemeve ekzistuese dhe atyre për përmirësimin/zgjerimin e shërbimeve dhe shpërndarjes së investimeve përgjatë viteve të ndryshme financiare.

Kategoritë kryesore të investimeve janë investimet shtetërore/qeveritare (nëpërmjet buxhetit qendror të shtetit/AKUM-it), të cilat për vitin 2020 kapën shifrën 4,8 miliardë lekë dhe investimet e huaja (dyplaëshe/ndërkombëtare) me një shumë totale prej 1,7 miliardë lekësh për po atë vit. Kjo është pjesë e planifikimit financiar të investimeve, e cila për periudhën 2020-2023 parashikoi 24,3 miliardë lekë (22,6 miliardë lekë nga buxheti i shtetit dhe 1,7 miliardë lekë nga burimet e huaja). Të gjitha duhen parë si subvencione pasi (deri më tani) nuk janë mbuluar nga të ardhurat e shoqërive UK.

Performanca e sektorit financiar për të gjithë Shqipërinë ka pasur rezultate negative (prej 3,3 miliardë lekësh), çka tregon situatën financiare në përgjithësi problematike të sektorit (dhe nevojën për subvencione që mbulon një pjesë të humbjeve OM prej 720 milionësh në 2020-n). Norma e rikuperimit të kostove totale mbetet ende e ulët në 75%, me vetëm 2 shoqëri UK, (ku njëra prej tyre ndodhet në basenin Ishëm (pra në Tiranë)), që i mbulojnë kostot e tyre totale.

Në nivelin e baseneve Ishëm-Erzen dhe basenin Ishëm (Tabela 11-4), norma e rikuperimit të kostos është shumë më e lartë se ajo e Shqipërisë: 95% për basenet Ishëm-Erzen dhe 103% për Ishmin (krahasuar me 75%). Sërish, shoqëria UK Tiranë ka ndikim shumë të madh pasi mbulon edhe koston e veta totale prej 109%. Gjithashtu, për sa i përket mbulimit të kostove OM, basenet Ishëm-Erzen arrijnë një normë mbi mesatare prej 124% dhe Ishmi prej 142%, sërish falë ndikimit të madh të Tiranës (150%).

Të gjitha shoqëritë e tjera përveç Tiranës kanë humbje financiare, ku norma e rikuperimit të kostos totale varion nga 31 deri në 89% për basenet Ishëm-Erzen dhe 58 deri në 60% për basenin Ishëm. Për sa i përket mbulimit të kostove OM, duke përjashtuar shoqërinë UK Tiranë, asnjë shoqëri UK nuk i mbulon kostot OM (me një NR që varion prj 41% deri në 99% për basenet ujore të Ishëm-Erzen dhe 68% deri në 85% për Ishmin), të gjitha nën mesataren kombëtare të NR-së kombëtare mesatare prej 103%.

Për sa i përket evoluimit të performancës financiare të shoqërive UK gjatë 3 viteve të fundit, vërehet tendencë negative si për të gjithë Shqipërinë, ashtu edhe për basenin Ishëm. Kjo vjen për shkak të rritjes së kostove OM dhe kostos totale për 2020-n, ndonëse të ardhurat mbeten praktikisht të njëjta (rritje me më pak se 1% krahasuar me 2019-n).

Tabela 11-4 – Performanca Financiare e Shërbimit të Furnizimit me Ujë/Rikuperimi i Kostos, basenet Ishëm-Erzen dhe basenet Ishëm, 2020

Kompanitë për shërbimin e Ujit	*Të ardhurat nga aktiviteti*	*Kosto totale*	*Operacioni dhe mirëmbajtja totale direkte*	*Subvencionet*	*Rezultati financiar 2020 (në '000 ALL)*	*Rikuperimi i kostos së kostove totale*	*Mbulimi i kostos së kostove të drejtpërdrejta operative dhe të mirëmbajtjes*
Shqipëria	**9,850,414**	**13,149,117**	**9,542,489**	**720,000**	**(3,298,699)**	**75%**	**103%**
RB Ishëm-Erzeni	5,877,491	6,180,050	4,758,199	78,689	(302,559)	**95%**	124%
RB Ishëm	4,345,967	4,208,786	3,055,352	21,471	137,181	**103%**	142%
Prefektura Tiranë							
Tiranë UK (Ishëm)	4,063,228	*3,725,658*	*2,705,671*	*0*	*337,570*	*109%*	*150%*
Vorë UK (Erzeni)	66,996	*75,339*	*75,019*	*6,686*	*(8,343)*	*89%*	*89%*
Kamëz UK (Ishëm)	225,605	*388,389*	*265,088*	*5,999*	*(162,784)*	*58%*	*85%*
Kavajë UK (Erzeni)	109,487	*358,216*	*265,364*	*20,357*	*(248,729)*	*31%*	*41%*
Prefektura Durrës							
Durrës UK (Erzeni)	1,355,041	*1,537,709*	*1,362,464*	*30,175*	*(182,668)*	*88%*	*99%*
Krujë UK (Ishëm)	57,134	*94,739*	*84,593*	*15,472*	*(37,605)*	*60%*	*68%*
I-E % krahasuar me Shqipërinë	60%	47%	50%	11%	9%		
Ishëm % krahasuar me Shqipërinë	44%	32%	32%	3%	-4%		
Ishëm % krahasuar me I-E	74%	68%	64%	27%	-45%		

11.4.3.2 Nivelet e rikuperimit të kostove financiare korrente të furnizimit publik me ujë dhe mbledhjes/trajtimit të ujërave të ndotura urbane

Për basenet Ishëm-Erzen, normat e rikuperimit të kostos për largimin e ujërave të ndotura urbane dhe për trajtimin e ujërave të ndotura janë ndjeshëm më të larta (përkatësisht 183% dhe 212%) se për furnizimin me ujë të pijshëm (Tabela 11-27). Gjithashtu, për basenin Ishëm, norma e rikuperimit të kostos për largimin e ujërave të zeza (pa trajtim) është 223%.

Po ta shohim situatën në nivel shoqërie në basenet Ishëm-Erzen, norma e rikuperimit të kostos për furnizimin me ujë të pijshëm varion nga 29% në Kavajë në 100% në Tiranë (për Ishmin, shifrat luhaten nga 56% për Krujën në 100% për Tiranën). Për largimin e ujërave të zeza, shifra për basenet Ishëm-Erzen dhe basenin Ishëm luhaten nga 27% në Kamëz deri në 531% në Tiranë (ndërkohë që në Tiranë nuk ka kosto të tjera për shërbimin e kanalizimeve, gjë që është mbresëlënëse dhe sjell normë të madhe rikuperimi). Për sa i përket trajtimit të ujërave të ndotura, në basenin ujor Ishëm nuk ka trajtim.

Së fundi, këshillohet të bëhet një llogaritje e kontributeve të përdorimeve të ndryshme të ujit (nga institucionet shtetërore, ndërmarrjet dhe familjet) në rikuperimin e kostos së shërbimeve të ujit, për të përcaktuar kontributin e tyre në rikuperimin e kostos. Kjo llogaritje nuk është bërë ende, por duke parë se familjet paguajnë tarifat më të larta, mund të supozohet se këta klientë e subvencionojnë në mënyrë të kryqëzuar përdorimin e shërbimit të ujit nga institucionet shtetërore (dhe në varësi të tarifave specifike të shoqërisë, edhe nga ndërmarrjet).

Tabela 11-5 – Norma e Rikuperimit të Kostos Totale për furnizimin me ujë, kanalizimet dhe impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura, basenet Ishëm-Erzen dhe basenin Ishëm, 2020.

Kompanitë për shërbimin e Ujit	TË ARDHURAT Uji	TË ARDHURAT Kanalizime	TË ARDHURAT IT e ujërave të ndotura	KOSTOT DIREKTE Uji (në '000 ALL)	KOSTOT DIREKTE Kanalizime (në '000 ALL)	KOSTOT DIREKTE IT e ujërave të ndotura (në '000 ALL)	KOSTO TË TJERA Uji (në '000 ALL)	KOSTO TË TJERA Kanalizime (në '000 ALL)	KOSTO TË TJERA IT e ujërave të ndotura (në '000 ALL)	Shkalla e rikuperimit total të kostos Uji	Shkalla e rikuperimit total të kostos Kanalizime	Shkalla e rikuperimit total të kostos IT e ujërave të ndotura
Shqipëria	**8,390,079**	**1,233,044**	**227,290**	**8,729,978**	**682,456**	**130,056**	**2,832,484**	**601,403**	**172,741**	**73%**	**96%**	**75%**
RB Ishëm-Erzeni	4,927,702	722,499	227,290	4,440,489	250,224	67,485	1,237,473	144,784	39,596	87%	183%	212%
RB Ishëm	3,883,529	462,439		2,948,300	107,052		1,052,803	100,632		97%	223%	n/a
Prefektura Tiranë												
Tiranë UK (Ishëm)	3,641,379	*421,849*	0	*2,626,273*	*79,398*	*0*	*1,019,988*	*0*	*0*	*100%*	*531%*	*n/a*
Vorë UK (Erzeni)	59,542	*7,454*	0	*73,387*	*1,632*	*0*	*320*	*0*	*0*	*81%*	*457%*	*n/a*
Kamëz UK (Ishëm)	192,623	*32,982*	0	*239,080*	*26,008*	*0*	*26,626*	*96,675*	*0*	*72%*	*27%*	*n/a*
Kavajë UK (Erzeni)	93,304	*15,905*	278	*250,010*	*5,942*	*9,412*	*67,433*	*8,442*	*16,977*	*29%*	*111%*	*1%*
Prefektura Durrës												
Durrës UK (Erzeni)	891,327	*236,701*	227,012	*1,168,792*	*135,598*	*58,073*	*116,917*	*35,710*	*22,619*	*69%*	*138%*	*281%*
Krujë UK (Ishëm)	49,526	*7,608*	0	*82,947*	*1,646*	*0*	*6,189*	*3,957*	*0*	*56%*	*136%*	*n/a*
I-E % krahasuar me Shqipërinë	59%	59%	100%	51%	37%	52%	44%	24%	23%			
Ishëm % krahasuar me Shqipërinë	46%	38%	0%	34%	16%	0%	37%	17%	0%			
Ishëm % krahasuar me I-E	79%	64%	0%	66%	43%	0%	85%	70%	0%			

Kostot mjedisore dhe burimore të furnizimit publik me ujë dhe mbledhjes/trajtimit të ujërave të zeza

Për sa i përket çështjes së kostove mjedisore dhe burimore (kostot MB), nuk ka llogaritje specifike për momentin. Kjo vlen për ato kategori kostosh që kanë të bëjnë me ndikimet e shërbimeve të furnizimit me ujë të pijshëm dhe mbledhjes (e trajtimit) së ujërave të zeza (ka disa informacione të disponueshme, ndonëse të kufizuara, për volumet e ujit dhe informacione të copëzuara për ujërat e ndotura të larguara), por edhe për vetëfurnizimin, ku në fazën fillestare duhen hetuar volumet e përdorura/larguara dhe vendndodhja e tyre, për të përcaktuar ndikimin e tyre në statusin mjedisor sipas DKU-së. Krahas këtyre, kostot e PM-së në basenet ujore përkatëse mund të merren si vlera përfaqësuese (nëse masat e arrijnë statusin e mirë mjedisor sipas DKU-së, atëherë kostot e PM-së mund të shihen si më të ulëta se kostot MB). E megjithatë, në këtë fazë, PM-ja fokusohet te objektivat e lehta për t'u arritur dhe nuk mund të supozojmë se statusi i mirë arrihet për të gjithë trupat ujorë, madje edhe nëse zbatohet plotësisht. Për më tepër, kostimi i masave duhet detajuar më tej. Një prej opsioneve për të pasur të paktën kostimin e parë MB është që instrumentet t'i brendatrupëzojnë këto kosto, duke llogaritur kryesisht tarifat e mbledhura për nxjerrjen e ujit dhe largimin e ujërave të ndotura. Tarifat e reja për përdorimin e ujit janë një hap mjaft i mirë përpara; niveli i tarifave nuk lidhet me ndikimin mjedisor të përdorimit specifik të ujit (me vendndodhjen specifike dhe ndikimin e një përdorimi të caktuar te statusi i mirë, p.sh. ngarkesa specifike e ndotjes nga shkarkimi i ujërave të zeza në mjedis). Këto kategori kostosh janë një element mjaft i rëndësishëm i punës në të ardhmen, për të kuptuar më mirë ndikimet e përdorimit të ujit, gjë që sjell bazë më të mirë informacionesh për menaxhimin e qëndrueshëm të ujit.

Këto janë boshllëqet kryesore në vija të përgjithshme:

- Informacioni mbi vetofrimin e shërbimeve (p.sh. ujitja në bujqësi, nxjerrjet e ujit dhe shkarkimet nga industria dhe familjet);
- Pavarësisht përpjekjeve të ndërmarra për përmirësimin e situatës, nevojitet informacion më i besueshëm për volumet e matura/popullsinë që merr shërbim/humbjet, etj., por edhe informacion financiar për shoqëritë e ujësjellësit, si dhe duhet bërë ndarja e tyre;
- Informacioni për investimet e planifikuara dhe planet për mbulimin e kostove shtesë (p.sh. ITUN i ri) në mënyrë të tillë që të sigurohet një rikuperim i pranueshëm i kostos, por edhe i realizueshëm nga pikëpamja sociale, si dhe planet për sigurimin e realizueshmërisë financiare të shoqërive UK në terma afatgjatë, lidhur me investimet për rritjen e cilësisë së shërbimit;
- Vlerësimet e kostove mjedisore dhe burimore lidhur me ofrimin e shërbimeve të ujit.

11.5 Skenari bazë: me sytë drejt së ardhmes

Roli i analizës ekonomike në zhvillimin e skenarit bazë (SB) ka të bëjë me vlerësimin e parashikimeve të nxitësve ekonomikë kryesorë, që mund të ndikojnë te presionet dhe për rrjedhojë edhe te statusi i ujit. Fokusi duhet të jetë te ndryshimet e variablave të përgjithshme socio-ekonomike (p.sh shtimi i popullsisë), rritja ekonomike e sektorëve kryesorë, si dhe ndryshimet në zbatimin e investimeve të planifikuara lidhur me rregullimet ekzistuese.

Ka shumë rëndësi të vërejmë se për sa i përket ofertës, projeksionet duhen bërë nga pikëpamja hidrologjike. Një prej elementeve kyç janë ndikimet e parashikuara të ndryshimeve klimatike te disponueshmëria e ujit. Fatkeqësisht, në Shqipëri (si dhe në shumë vende të tjera), për shumë elemente thelbësore lidhur me kërkesën për ujë, nuk ka informacion sistematik për nxitësit socio-ekonomikë dhe efektet e tyre në menaxhimin e burimeve ujore. Për basenin ujor Ishëm-Erzen, projeksionet e popullsisë (të skenarit mesatar) tregojnë se pritet rritje prej 4% për periudhën 2021-2031, që është ndjeshëm më e lartë se rënia e pritshme e popullsisë gjatë kësaj periudhe për të gjithë Shqipërinë prej 4%. Kjo do të ketë ndikim të drejtpërdrejtë te kërkesat e menaxhimit të burimeve ujore në shumë mënyra, sidomos lidhur me furnizimin me ujë dhe kanalizimet. Për t'i llogaritur sa më mirë këto ndryshime, nevojitet një analizë më e detajuar e ndryshimeve rajonale në basen, që lidhet edhe me ndryshimet e konsumit për frymë (ndërsa pasiguritë lidhur me popullsinë që merr shërbim dhe volumet e prodhuara duhen shqyrtuar/reduktuar).

Programi buxhetor afatmesëm 2022-2024 i Ministrisë së Financave tregon se pas një recesioni të fortë në 2020-n në nivelin -4.0%, sipas përllogaritjeve më të fundit të INSTAT-it, ekonomia pritet të rimëkëmbet në 2021-shin dhe të vijojë tendenca rritëse në planin afatmesëm. Rritja ekonomike parashikohet (5.5 % 2021) të mbesë nën 4 për qind në planin afatmesëm. Më konkretisht, rritja ekonomike parashikohet të jetë 4.8, 4.5 dhe 3.9 për qind përkatësisht për vitet 2022, 2023 dhe 2024. Përtej informacioneve të ofruara për investimet në seksionin e rikuperimit të kostos lidhur me furnizimin me ujë të pijshëm dhe kanalizimet (kapitulli 5.4.3 më lart), Programi Kombëtar për Sektorin e Ujit 2018-2030 parashtron[192] projeksionet lidhur me objektivat e sektorit të ujit. Projeksionet financiare bëhen duke marrë në konsideratë zërat e veçantë të buxhetit të renditur në PBA për çdo institucion përgjegjës, p.sh. linja e buxhetit për MIE-në lidhur me FUK, linja e buxhetit të Ministrisë së Mjedisit për monitorimin, etj. Si rezultat, nevojat e përgjithshme për financim për arritjen e këtyre objektivave llogariten të jenë 388,4 miliardë lekë deri në 2030-n, ndërsa buxheti aktual i parashikuar për këtë periudhë është 237,4 miliardë lekë. Kështu, ka hendek financiar prej 151 miliardë lekësh. Nuk mund të bëjmë llogaritje të përgjithshme të sakta (bazuar te projeksionet ekzistuese) të kërkesës së ardhshme për ujë (dhe boshllëkut në furnizim me ujë) dhe presioneve të ardhshme të lidhura me ujin te burimet ujore (për sa i përket sasisë, por edhe cilësisë), sepse shumë prej tyre nuk janë të disponueshme. Përveç nevojës që projeksionet të realizohen/zhvillohen më hollësisht dhe të mbështeten nga studime të veçanta, boshllëku më urgjent për t'u trajtuar është i orientuar drejt procesit. Këtu kërkohet një qasje e bazuar në skenarë sistematikë, pasi njohuritë/informacionet e ekspertëve zotërohen nga disa ministri (e bujqësisë, zhvillimit rural, ekonomisë, etj.), por edhe institucione e palë të tjera interesi (furnizuesit me ujë, shoqatat bujqësore, institutet dhe organizatat kërkimore, etj.) Planet strukturore dhe rajonale, si dhe planet vendore të autoritetit janë burime të rëndësishme informacioni. Ndonëse marrja e informacioneve për disa parametra të renditura në listën më lart është vërtetë e vështirë, duhen bërë përafrime/përllogaritje për çdo parametër/projeksion politike në bashkëpunim me minsitrinë/organin administrativ përgjegjës/kompetent për ofrimin e informacioneve/projeksioneve/gjykimeve të kërkuara eksperte. Qëllimi është që në të ardhmen të bëhen përllogaritje të përgjithshme të rajonalizuara të kërkesës për ujë në të ardhmen dhe presioneve të pritshme te burimet ujore (sasi/cilësi) të baseneve ujore.

[192]Projektprogrami Kombëtar për Sektorin, përgatitur nga AMBU në bashkëpunim me palët përkatëse të interesit. Është në të njëjtën vijë logjike me Axhendën 2030 të OKB-së për OZhQ-të lidhur me ujin. Nuk është miratuar ende, por është konsultuar në shkallë të gjerë me të gjitha palët e interesit në nivel kombëtar dhe vendor, ku janë zhvilluar edhe mbledhje të posaçme me ministritë e linjës.

12 Politikat Mjedisore në Nivelin e Basenit ujor

12.1 Politikat Mjedisore për Trupat Ujorë - Ishëm

Ky kapitull përmbledh politikat dhe qasjen e gjerë strategjike të PMBU-së 2024-2029 të parashikuar nga AMBU për arritjen e objektivave mjedisore të përshkruara në kapitullin 3. Këto politika dhe masa të gjera strategjike gjejnë zbatim si për ujërat nëntokësore, ashtu edhe për ujërat sipërfaqësore, sipas rastit.

Duhet bërë dallimi midis objektivave të përgjithshme të politikave mjedisore dhe Programit të Masave që është më i shënjestruar (PiM, Kapitulli 13). Për trupat ujorë që nuk i kanë arritur objektivat mjedisore nevojiten masa të shënjestruara, duke përcaktuar presionet dhe masave përkatëse. Megjithatë, një prej kërkesave themelore të Direktivës Kuadër të Ujit (DKU, Preambula 26) është se kur trupi ujor gëzon status të mirë, ky status duhet ruajtur dhe për pasojë ky objektiv nuk bën pjesë në Programin e Masave.

Qëllimi i këtij kapitulli është të përshkruajë në terma të gjerë politikën dhe/ose qasjen strategjike që do të zbatohet nga AMBU përgjatë basenit ujor . Qëllimi i këtyre politikave është të sigurojnë se të gjithë trupat ujorë që gëzojnë status të mirë ta ruajnë atë status (pra, të mos përkeqësohen). Rrjedhimisht, këto objektiva strategjike gjejnë zbatim për të gjithë trupat ujorë brenda basenit ujor dhe mund të përfshijnë një sërë udhëzimesh teknike dhe/ose instrumentesh ligjore ose fiskale për të arritur në veçanti:

- Ruajtjen dhe përmirësimin e cilësisë së mjedisit ujor (DKU 19);
- Reduktimin e substancave prioritare të rrezikshme (DKU 27);
- Koordinimin e masave afatgjata të qëndrueshmërisë brenda të njëjtave sisteme ekologjike, hidrologjike dhe hidrogjeologjike (DKU 33);
- Integrimin më të mirë të aspekteve cilësore dhe sasiore të sistemeve të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore (DKU 34);
- Zbatimin e qasjes së kombinuar në parandalimin dhe kontrollin e ndotjes, duke përfshirë vlerat kufi të emetimeve (VKE) dhe standardet cilësore mjedisore (SCM) (DKU 40).

Disa prej këtyre instrumenteve politik mund të lidhen drejtpërdrejt me trupat ujorë individualë ose grupimet e trupave ujorë si pjesë e Programit të Masave, por në këto raste, masat që do të zbatohen duhet të jenë të specifikuara për sa i përket tipit të masës dhe treguesit të masës (shihni Kapitullin 13).

12.1.1 Përmbledhja e Nismave për të Mbështetur Objektivat Mjedisore

Vështrimi i përgjithshëm i politikës së propozuar, strategjisë së përgjithshme dhe praktikave të konsoliduara të rregullimit ose zbatimit paraqitet në Tabela 12-1. Zbatimi i këtyre politikave, strategjive dhe masave të mundshme vijuese mund të kërkojë koordinim dhe buxhet nga disa autoritete kompetente nën drejtimin e Agjencisë së Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) dhe në disa raste mund të nevojitet edhe legjislacioni plotësues.

Tabela 12-1 nuk është matricë e “alternativave të mundshme”. Qëllimi i saj është të tregojë, në të mirë të grupeve të interesit, se ku AMBU synon që të ndërmarrë në mënyrë aktive nisma për ndryshime në politikë dhe/ose ndërhyrje strategjike për të siguruar qëndrueshmërinë afatgjatë të burimeve ujore dhe shërbimeve të ujit.

Metodologjitë dhe ndërveprimet sektoriale për çdo politikë ose ndërhyrje zbatuese përvijohen me detaje në seksionet 12.1.2 deri në 12.1.11, siç janë kërkesat për koordinimin midis autoriteteve kompetente.

12.1.1.1 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm Sasior të Ujërave Sipërfaqësore

Në basenin e lumit Ishëm nuk ka pasur rrjet hidrometrik të besueshëm dhe të vazhdueshëm për rrjedhën ujore të lumit gjatë dy dekadave të fundit. Informacioni më i fundit i publikuar për sasitë e ujërave sipërfaqësore i përket vitit 1984 “Hidrologjia e Shqipërisë”. Rrjeti kombëtar hidrometrik (meteorologjik dhe hidrologjik) është nën autoritetin kompetent të IGjEO-it (Instituti i Gjeoshkencave- Departamenti i Ekonomisë së Ujit dhe Energjisë së Rinovueshme), por ky autoritet nuk ka as administrim të përshtatshëm dhe as burime të mjaftueshme për të

ofruar një rrjet kombëtar të besueshëm. [193]Shumica e stacioneve ndërkombëtare të matjes së prurjes standarde për mbikëqyrjen rutinore të prurjes së lumit në basenin e Ishmit janë prishur.

Shumë prej aspekteve thelbësore të PMBU-së së bazuar në një MIBU kuptimplotë nuk mund të arrihen pa një burim të besueshëm për prurjet aktuale në vendndodhjet strategjike brenda basenit ujor . Më konkretisht:

- Nuk ka informacion për shpërndarjen e burimeve ujore në basenin ujor , nuk mund të përcaktohet qoftë edhe një bilanc ujor bazë dhe nuk ka asnjë lloj lehtësie për përcaktimin e përshtatshëm të shpërndarjes së burimeve ujore midis sektorëve.
- Prurjet ekologjike, që janë jetike për ruajtjen e ekosistemeve ujore, nuk mund të llogariten me besueshmëri.
- Ngarkesat e ndotësve (faktor thelbësor për përcaktimin e statusit fiziko-kimik të trupave ujorë dhe/ose vlerat e synuara për masat propozuara) nuk mund të llogariten.
- Reduktimi i burimeve ujore në basenin ujor për shkak të ndryshimeve klimatike, nuk mund të vlerësohen duke marrë parasysh ndërlikimet kritike për menaxhimin e burimeve ujore, në të ardhmen.

Raporti më i fundit i BE-së në vitin 2021 e vë theksin te *"përafrimi i mëtejshëm me direktivat kryesore të ujit, duke miratuar paketën e re ligjore të sapopërgatitur; miratimi i strategjisë së re për furnizimin me ujë dhe kanalizimet 2021-2030; rritja e ndjeshme e burimeve financiare dhe rritja e kapaciteteve në agjencitë kombëtare përgjegjëse për menaxhimin e burimeve ujore, furnizimin me ujë, kanalizimet dhe infrastrukturën e mbetjeve, zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të ujit"*

Për më tepër, plani i veprimit të Strategjisë Kombëtare për menaxhimin e integruar të burimeve ujore parashikon veprimtari të ndryshme monitorimi, që nuk zbatohen plotësisht për shkak të hendekut financiar, i cili fillimisht duhet plotësuar në mënyrë që këto veprimtari të zbatohen plotësisht.

Duke marrë parasysh sa më lart dhe kërkesat për zbatimin e Strategjisë Kombëtare, AMBU i ka kërkuar ndihmë financiare asistencës IPA III për përmirësimin e rrjetit të monitorimit (si dhe pajisje e asistencë teknike) nëpërmjet Dokumentit të Veprimit për Ujërat. Krahas AMBU-t, këtë asistencë e përfitojnë edhe institucione të tjera si AKM-ja, IGJEO-i, ShGjSh-ja, IShP-ja etj.

Objektivi (ndikimi) kryesor i këtij veprimi është "të ruajë dhe përmirësojë statusin cilësor të trupave ujorë në Shqipëri".

Objektivat (rezultatet) specifike të këtij veprimi, lidhur me dy fushat e mbështetjes të identifikuara në arsyetim (MIBU dhe TUN) janë:

- Rezultati 1: Rritja e shkallës së përafrimit të legjislacionit kombëtar me *AQUIS* e BE-së për ujin.
- Rezultati 2: Reduktimi i shkarkimeve të ujërave të ndotura në trupa ujorë, për të çuar përpara përafrimin me kërkesat e DTUNU-t.

Në kuadër të rezultatit 1, pritet të arrihet rezultati 1.3 "Përforcimi i monitorimit dhe raportimit për burimet ujore në përputhje me kërkesat e Direktivave përkatëse të BE-së për burimet ujore", më konkretisht:

1.3a: **Zhvillimi i kapaciteteve laboratorike** - Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të parametrave të monitorimit të burimeve ujore nga Direktivat e BE-së, për të cilat janë akredituar laboratorët referencë (AKM, ShGjSh, IShP, NJVKSh)
1.3b: **Monitorimi operacional në BU** - Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të stacioneve të monitorimit (fikse, me përdorim të varkave, ose me përdorim të mjeteve lundruese) në mënyrë rutinë (për ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore, ujërat bregdetare, meteorologjinë, hidrometrinë)

1.3c: Numri i njoftimeve dhe veprimeve përforcuese të raportuara mbi baza vjetore (AKM, ShGjSh, IShP)

[193]Për Ngritjen e Platformës Institucionale dhe Rregullatore për Qeverisjen dhe Funksionimin (IRP) e Kadastrës Kombëtare të Burimeve Ujore në Shqipëri, Banka Botërore, Tetor 2019.

12.1.2 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm të Ujërave Nëntokësore

Në kuadër të rezultatit 1 "Rritja e shkallës së përafrimit të legjislacionit kombëtar me acquis e BE-së për ujin", në dokumentin e veprimit për burimet ujore, pritet të arrihet rezultati 1.3 "Përforcimi i monitorimit dhe raportimit për burimet ujore në përputhje me kërkesat e Direktivave përkatëse të BE-së për burimet ujore", ku veçanërisht për monitorimin e ujërave nëntokësore kërkohet:

- Analiza kimike, morfologjia, sasitë, vlerësimi i ujërave nëntokësore në 7 BU.
- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të parametrave të monitorimit të burimeve ujore nga Direktivat e BE-së, për të cilat janë akreditуar laboratorët referencë (AKM, ShGjSh, IShP, NJVKSh)
- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të stacioneve të monitorimit - 40 stacione të reja monitorimi për ujërat nëntokësore.

12.1.3 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm të Cilësisë së Ujit

Në kuadër të rezultatit 1 "Rritja e shkallës së përafrimit të legjislacionit kombëtar me acquis e BE-së për ujin", në dokumentin e veprimit për burimet ujore, pritet të arrihet rezultati 1.3 "Përforcimi i monitorimit dhe raportimit për burimet ujore në përputhje me kërkesat e Direktivave përkatëse të BE-së për burimet ujore", ku veçanërisht për monitorimin e cilësisë së ujërave kërkohet:

- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të parametrave të monitorimit të burimeve ujore nga Direktivat e BE-së, për të cilat janë akreditуar laboratorët referencë (AKM, ShGjSh, IShP, NJVKSh)
- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të stacioneve të monitorimit (fikse, me përdorim të varkave, ose me përdorim të mjeteve lundruese) të pajisura, instaluara dhe operuara në mënyrë rutinë (për ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore, ujërat bregdetare, meteorologjinë, hidrometrinë; stacione të reja monitorimit për hidrometeorologjinë (15 stacione hidrologjike + 15 stacione meteorologjike)
- Hartimi i programit kombëtar të monitorimit.

12.1.4 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Monitorim të Përshtatshëm Hidrobiologjik

Në kuadër të rezultatit 1 "Rritja e shkallës së përafrimit të legjislacionit kombëtar me acquis e BE-së për ujin", në dokumentin e veprimit për burimet ujore, pritet të arrihet rezultati 1.3 "Përforcimi i monitorimit dhe raportimit për burimet ujore në përputhje me kërkesat e Direktivave përkatëse të BE-së për burimet ujore", ku veçanërisht për monitorimin hidrobiologjik kërkohet:

- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të parametrave të monitorimit të burimeve ujore nga Direktivat e BE-së, për të cilat laboratorët referencë janë akreditуar nga AKM-ja.
- Kampionime dhe analiza, vlerësimi i statusit biologjik në 7 BU.
- Shtimi i kapaciteteve të monitorimit për sa i përket numrit të stacioneve të monitorimit (fikse, me përdorim të varkave, ose me përdorim të mjeteve lundruese) të pajisura, instaluara dhe operuara në mënyrë rutinë (për monitorim të përshtatshëm hidrobiologjik).

12.1.5 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Kontrollet e Nxjerrjeve të Ujit

Përdorimi i pakontrolluar ose mbishfrytëzimi i burimeve ujore renditen aktualisht në mesin e ndikimeve negative te burimet tona ujore. Kjo vlen për ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, të cilat janë burime thelbësore dhe aktualisht furnizojnë sasi të mëdha të ujit të pijshëm dhe të ujit për ujitjen e tokave bujqësore, sidomos në zonat bregdetare të BU-së Ishëm. AMBU është autoriteti përgjegjës që duhet të sigurojë mbi baza vjetore që nevojat mjedisore dhe nevojat për konsumin total të ujit nga burimet ujore, të cilat nuk duhet t'i tejkalojnë nivelet e burimeve të rinovueshme vjetore.

Problemi me kontrollin e nxjerrjeve të ujit ka të bëjë kryesisht me operimin e mijëra përdoruesve që marrin shërbimin e furnizimit me ujë të pijshëm ose ujë për qëllime bujqësore (ujitje) apo industriale. Për shkak të këtij problemi, nuk dihet me saktësi bilanci vjetor i ujit në nivel baseni ujor, pasi të dhënat nuk janë të disponueshme ose mungojnë, përdoruesit nuk raportojnë rregullisht dhe regjistrimi i këtyre të fundit nuk është i plotë pasi ka shumë përdorues të paligjshëm.

Për t'i zgjidhur problemet e identifikuara lidhur me kontrollin e nxjerrjeve të ujit, është hartuar Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Burimeve Ujore, që është instrumenti kryesor politik dhe strategjik i ndërhyrjes. Objektivi i saj kryesor është të mbrojë sasinë e ujërave dhe, për pasojë, të sigurojë shpërndarje sa më efikase të

tij midis përdoruesve. Strategjia kërkon hartimin dhe zbatimin e PMBU-ve, të cilat synojnë përmirësimin e infrastrukturës së shpërndarjes së ujit, nëpërmjet marrjes së masave mbrojtëse dhe marrjes parasysh të ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Kontrolli rutinë i përdoruesve të burimeve ujore në nivel vendi dhe baseni ujor, për sa i përket procedurave të aplikimit dhe dhënies së lejeve apo autorizimeve, parashikohet në dispozitat përkatëse të VKM-së Nr. 550, datë 15.07.2020.

Sipas dispozitave ligjore, përgjegjëse për vlerësimin teknik të aplikimeve dhe dhënies së lejeve për përdorimin e burimeve ujore është AMBU. Gjendja aktuale duhet përmirësuar për të arritur në të ardhmen një balancë të qëndrueshme midis nevojave ekonomike dhe mjedisore.

12.1.6 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Eficiencën e Përdorimit të Ujit

Bazuar te DKU-ja:

- Pika (19) parashikon se: Direktiva synon të mbrojë dhe përmirësojë mjedisin ujor në komunitet. Qëllimi kryesor i saj ka në qendër cilësinë e ujit në fjalë. Kontrolli i cilësisë është element shtesë që ndihmon në sigurimin e cilësisë së mirë të ujit, prandaj duhen marrë masat e nevojshme lidhur me sasinë, të cilat t'i shërbejnë arritjes së objektivit të sigurimit të cilësisë më të mirë të mundshme.
- Pika Nr. (41) parashikon se: Në lidhje me sasinë e ujit, duhet të përcaktohen parime të përgjithshme të kontrollit për marrjen dhe grumbullimin, me qëllim që të sigurohet qëndrueshmëria mjedisore e sistemeve ujore të prekura.

Duke iu referuar kësaj direktive, është bërë i mundur identifikimi i problemeve kryesore lidhur me përdorimin eficient të burimeve ujore:

1. Kontrolli dhe regjisti i lejeve të dhëna për përdorimin e burimeve ujore
2. Ndryshimet klimatike globale (të ndikuara nga përmbytjet dhe thatësirat)
3. Monitorimi i sasisë dhe cilësisë së burimeve ujore.

Nëse flukset në hyrje në ujëra sipërfaqësore ulen dhe avullimi rritet, reduktohet edhe sasia e ujit e grumbulluar çdo vit në rezervuarë, çka do të thotë më pak ujë për njerëzit, HEC-et dhe bujqësinë, sidomos gjatë muajve kritikë (të thatë) të verës. Ujërat nëntokësore ndikohen nga pakësimi i ujërave sipërfaqësore, për shkak të reduktimit të reshjeve e rrjedhave sipërfaqësore, si dhe humbjeve të lagështisë së tokës prej rritjes së evapotranspirimit.

Autoritetet përgjegjëse për monitorimin e hidrometeorologjisë duhet të përmirësojnë urgjentisht disponueshmërinë dhe gamën e të dhënave lidhur me përdorimin eficient të burimeve ujore. Përgatitja e bilancit të përditësuar dhe të saktë të burimeve ujore në nivel baseni, rihapja e stacioneve të monitorimit (matja e flukseve në hyrje dhe operimi nga agjencitë kombëtare), vlerësimi paraprak i riskut nga përmbytjet ose thatësirat duke përgatitur planet përkatëse të menaxhimit, të cilat rregullohen dhe sanksionohen nga legjislacioni në fuqi.

Strategjia për Menaxhimin e Burimeve Ujore është instrumenti kryesor politik dhe strategjik i ndërhyrjes. Objektivi i saj kryesor është të mbrojë sasinë e ujërave dhe, për pasojë, të sigurojë shpërndarje sa më efikase të tij midis përdoruesve. Strategjia kërkon hartimin dhe zbatimin e PMBU-ve, të cilat synojnë përmirësimin e infrastrukturës së shpërndarjes së ujit, nëpërmjet marrjes së masave mbrojtëse dhe marrjes parasysh të ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Kontrolli rutinë i përdoruesve të burimeve ujore në nivel vendi dhe baseni ujor , për sa i përket procedurave të aplikimit dhe dhënies së lejeve apo autorizimeve, parashikohet në dispozitat përkatëse të VKM-së Nr. 550, datë 15.07.2020.

Sipas dispozitave ligjore, përgjegjëse për vlerësimin teknik të aplikimeve dhe dhënies së lejeve për përdorimin e burimeve ujore është AMBU. Gjendja aktuale duhet përmirësuar për të arritur në të ardhmen një balancë të qëndrueshme midis nevojave ekonomike dhe mjedisore.

12.1.7 Politika dhe Ndërhyrjet Strategjike për Përputhshmërinë e Prurjes Ekologjike

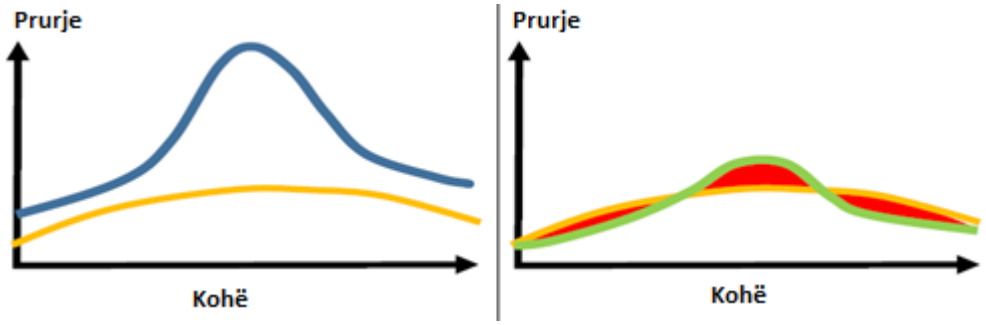
Përcaktimi i saktë dhe mirëmbajtja e prurjes ekologjike thelbësore për arritjen e statusit të mirë ekologjik për pjesën më të madhe të sistemeve lumore (shihni seksionin 3.3.5). Sipas praktikës më të mirë, prurja ekologjike nuk konsiderohet si minimum i vetëm ose si prurje e pandryshueshme në kohë (Figura 12-1 majtas), mbi të cilën

lejohen të gjitha nxjerrjet e ujit pa dëmtuar ekosistemet ujore (siç nënkuptohet nga ligji aktual për MIBU-n në nenin 4 - prurja e qëndrueshme = prurje e tejkaluar për 355 ditë të vitit (Q_{97})). Në vend të kësaj, prurja ekologjike duhet të pasqyrojë të gjithë regjimin natyror të prurjes së lumit, i cili ndryshon sipas sezoneve (Figura 12-1 djathtas), ndaj prurja ekologjike mund të jetë mbi dhe/ose nën prurjet aktuale të krijuara nga ndikimet artificiale.

Përkufizimi aktual ligjor i "prurjes së qëndrueshme" në Shqipëri nuk është i barasvlershëm me praktikën më të mirë dhe në periudhën 2024-2029 do të ndërmerret shqyrtimi i metodologjisë kombëtare për prurjen ekologjike. Ndërkohë, subjektet do të duhet të respektojnë regjime prurjesh më të orientuara ndaj sezonit dhe më të përshtatshme nga pikëpamja ekologjike krahasuar me ato aktualet, të përcaktuara për çdo lum individual.

Subjektet që planifikojnë të nxjerrin, depozitojnë, devijojnë ose sharkojnë ujë për çdo qëllim, do të kenë detyrimin t'i planifikojnë operacionet e tyre në mënyrë që regjimi i prurjes ekologjike të mos ndikohet më tepër sesa duhet.

Figura 12-1 – Koncepti i Restaurimit të Prurjes Ekologjike

Regjimi hidrologjik i prurjeve në hyrje në shumë lumenj luan rol të rëndësishëm në strukturën dhe funksionimin e ekosistemeve ujore. Kur ndryshon regjimi natyror, për shembull nëpërmjet devijimit të prurjeve në hyrje për ndërtimin e HEC-eve, ose tejkalimit të niveleve të nxjerrjes së ujit për ujitje ose ujë të pijshëm, regjimi i ndryshuar pritet të ketë ndikim dëmtues, sidomos tek ekosistemet ujore, dhe të përkeqësojë statusin "e mirë" ekologjik të trupave ujorë. Ky koncept është objektivi kryesor mjedisor i DKU-së.

Është thuajse e sigurt se "prurja minimale ekologjik", i përshkruar në ligjin nr. 111/2012, ndryshuar dhe azhornuar me ligjin nr. 6/2018, bazuar te prurjet në hyrje ekuivalente me 355 ditë të vitit, nuk mjafton për mbrojtjen e ekosistemeve ujore. Shumë HEC-e në të gjithë vendin vijojnë të miratohen bazuar vetëm te këto kritere, duke lejuar me shumë gjasë të gjitha prurjet në hyrje mbi këtë limit minimal për shfrytëzim dhe devijim.

Figura 12-1 tregon një prej praktikave më të mira të menaxhimit të prurjes ekologjike, ku rrjedha minimale ekologjike identifikohet për çdo muaj të vitit. Për të ruajtur statusin e mirë ekologjik të trupit ujor, ky i fundit duhet përdorur gjatë periudhës së lagësht të vitit (mars, prill), gjë që mund të sjellë reduktim të përdorimit gjatë muajve të thatë të verës (për shembull gusht, shtator). Përdorimi i tepruar i ujit shkatërron statusin ekologjik të trupit ujor.

Për çdo ndërhyrje të parashikuar ose të planifikuar nga subjektet, ndërmerret vlerësimi mjedisor i ndikimeve (Ligji Nr. 10440, datë 7.7.2011, "Për vlerësimin e ndikimit mjedisor"), që synon të sigurojë një nivel të lartë mbrojtjeje mjedisore, nëpërmjet parandalimit, minimizimit dhe kompensimit të dëmit mjedisor, nga projekte të propozuara përpara miratimit të zhvillimit të tyre; të sigurojë procese të hapura vendimmarrëse lidhur me identifikimin, përshkrimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore negative, në kohë dhe në mënyrë të përshtatshme; si dhe të sigurojë përfshirjen e të gjithë palëve të interesit. Kushtet që duhen plotësuar nga subjektet (për përdorimin e ujërave sipërfaqësore, për ujë të pijshëm, ujitje, akuakulturë, qëllime industriale, etj.) parashtrohen në VKM-në Nr. 550, datë 15.07.2020.

Koncepti i prurjes ekologjike dhe zbatimit i saj te lejet për përdorimin e burimeve ujore në Shqipëri duhet rishikuar dhe rivlerësuar, bazuar te mendimi i ekspertëve dhe praktikat më të mira ndërkombëtare. Këto procedura teknike standarde duhen zbatuar për të përcaktuar me saktësi nivelin e ndikimit te veprimtarive të prurjes ekologjike te përdorimet e ndryshme të burimeve ujore, dhe shkarkimet që krijohen në ekosisteme ujore pas përdorimit të ujit. Këto shkatërrime bien ndesh me OM-të e parashtruara në DKU dhe për këtë arsye duhen marrë masa për të përmbushur kriteret e statusit të mirë ekologjik në Direktivë.

12.1.8 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Përmirësimin e Raportimit nga Subjektet

Rritja e kërkesës për përdorimin e burimeve ujore ka sjellë rritje të raportimeve rreth situatës dhe monitorimeve të trupave ujorë nga vetë subjektet. Çdo subjekt që planifikon të përdorë burime ujore duhet të marrë fillimisht lejen ose autorizimin përkatës, bazuar te dispozitat e Ligjit Nr. 111/2012, ndryshuar me Ligjin Nr.6/2018.

Kushtet përkatëse renditen si të detyrueshme për t'u plotësuar nga Subjektet menjëherë pas lëshimit të lejes nga AMBU (VKM Nr. 550, datë 15.07.2020), përfshi edhe detyrimet për të raportuar mbi sasinë e përdorur të ujit, pikat e shkarkimit dhe sasitë.

Për më tepër, sipas dispozitave të Ligjit Nr. 10448, datë 14.7.2011, "Për mbrojtjen e mjedisit" dhe Ligjit Nr. 10440, datë 7.7.2011, "Për vlerësimin e ndikimit mjedisor", Subjekteve i jepet leja mjedisore ose i nënshtrohen procedurave të vlerësimit të ndikimeve mjedisore përpara fillimit të një veprimtarie të caktuar industriale. Subjektet ndërmarrin monitorime periodike, për të cilat i raportojnë AKM-së. Përmbushja e detyrimeve dhe raportimi periodik mund të sjellin përmirësime dhe kontroll më efikas të burimeve ujore.

12.1.9 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Kontrollin e Ndotjes në Terren

Shkarkimet e ujërave të ndotura janë flukse në hyrje që derdhen kryesisht në ujëra lumore ose bregdetare, pasi të jenë shfrytëzuar dhe përdorur (për ujë të pijshëm, qëllime industriale, qëllime bujqësore ose prodhim të hidroenergjisë). Në rastin e ujit të pijshëm dhe ujërave të ndotura urbane, nëse nuk i nënshtrohen nivelit të duhur të trajtimit, ndotësit mund të shkarkohen në trupa ujorë sipërfaqësorë, duke sjellë ndikime të mëdha mjedisore për llojet ujore dhe duke përkeqësuar statusin ekologjik të trupave ujorë.

Problemi më i madh në Shqipëri është ndotja nga ujërat e ndotura urbane, sektori i industrisë dhe ai i bujqësisë, sepse ujërat e ndotura përmbajnë përqendrime të mëdha të patogjenëve, nitrateve, fosfateve, amonit, metaleve të rënda dhe hidrokarbureve. Hedhja e mbetjeve të ngurta industriale ose urbane direkt në lumenj ose zona në afërsi të bregdetit është një tjetër problem madhor që shkakton ndotje.

Kontrolli i ndotjes në pikën e trajtimit ose pas përdorimit rregullohet nga dispozitat e Ligjit Nr. 10448, datë 14.7.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i cili synon të sigurojë nivel të lartë mbrojtjeje për mjedisin, ta ruajë dhe përmirësojë atë, të parandalojë ose reduktojë rreziqet për jetën dhe shëndetin e njeriut, të garantojë dhe përmirësojë cilësinë e jetesës në të mirë të brezave të ardhshëm, si dhe të ofrojë kushtet e përshtatshme për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit.

Krahas ligjit të lartpërmendur, legjislacioni përkatës parashikon kërkesa specifike ligjore, që i përgjigjen aspekteve të ndryshme të sektorit ujor. Për kontrollin e cilësisë së ujërave të larjes, janë vendosur disa standarde dhe rregulla të caktuara, në përputhje me rregulloren e BE-së "Cilësia e ujit të pijshëm" (VKM Nr. 379, datë 25.5.2016). Krahas kësaj, për të parandaluar, reduktuar dhe shmangur ndotjen e mjedisit të ujërave pritëse nga substancat e rrezikshme, të cilat shkarkohen aty nëpërmjet ujërave të ndotura, dhe për të përcaktuar vlerat kufi për komponentët e lejuar, VKM-ja Nr. 177, datë 31.3.2005 "Për normat e lejuara të shkarkimeve të lëngëta dhe kriteret për zonimin e mjedisit të ujërave pritëse" parashikon standarde dhe rregulla të posaçme.

Për më tepër, duke pasur si objektiv kontrollin e cilësisë së shkarkimeve të ujërave të ndotura në mjedis, Ligji Nr. 9115, datë 24.7.2003, "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura" parashikon rregulla të posaçme për trajtimin e tyre mjedisor, si dhe detyrimet e subjekteve që shkarkojnë ujëra të ndotura.

Për ta kontrolluar ndotjen në burim ose në vendin ku po përdoret uji, duhet të ketë një regjistër funksional dhe nevojitet forcimi urgjent i të gjitha kushteve për shkarkimet industriale për të pasur tregues më të mirë për presionet e ndotësve, ku të mund të vlerësohen në mënyrë individuale gjendjet dhe objektivat mjedisore për mjediset ujore pritëse dhe shkarkimet e derdhura në po të njëjtin trup ujor.

12.1.10 Politika dhe Ndërhyrjet Strategjike për Vetëmonitorimin e Subjekteve

Matja dhe menaxhimi i sasive të ujit është shumë i rëndësishëm për përdorimin afatgjatë të ujit. Matjet e sakta të reshjeve të shiut dhe shkarkimet e ujit në basen ujor janë elemente thelbësore për menaxhimin e flukseve në hyrje në ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore, si dhe për vlerësimin e ndryshimeve klimatike.

Problemi lidhur me monitorimin hidromorfologjik është se AMBU po përballet me mungesën e vlerësimit sasior të burimeve ujore në basene ujore. Kjo mungesë njohurish kërkon ndërhyrje të menjëhershme pasi lidhet ngushtë me emergjencën e ndryshimeve klimatike globale.

Për sa i përket problemit të monitorimit të sasive të burimeve, ai haset edhe te përdoruesit e HEC-eve, të cilët nuk ia raportojnë rregullisht AMBU-t sasitë që përdorin. Kjo do të thotë se nuk mund të ndërmerret rishikimi ose kontrolli vjetor i bilancit të ujit në Kadastrën e Ujit.

Legjislacioni që është aktualisht në fuqi lidhet ngushtë me monitorimin dhe përcakton me saktësi mënyrat më të përshtatshme të veprimit të përdoruesve të burimeve ujore, por edhe të agjencive që i menaxhojnë dhe kontrollojnë burimet ujore.

Një prej institucioneve që ka në juridiksionin e vet trajtimin e përdorimit në masë të burimeve ujore për qëllime të furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimeve në sektorin e konsumit është ERrU, i cili monitorin performancën e operatorëve të ujësjellës-kanalizimeve për t'u siguruar se po i përmbushin përgjegjësitë e veta dhe për të parë progresin e tyre në përmirësimin e shërbimeve. Monitorimi mundëson vlerësimin e saktë të performancës së çdo operatori dhe vendos objektiva sfiduese duke marrë parasysh kapacitetin aktual. Arritjet maten me Treguesit Kyç të Performancës Performanca e operatorit lidhur me shërbimin operacional, financiar dhe ndaj klientit i nënshtrohet çdo vit shqyrtimit Publik me publikimin e Raportit të Performancës.

Sipas dispozitave të Ligjit Nr. 10448, datë 14.7.2011, "Për mbrojtjen e mjedisit" dhe Ligjit Nr. 10440, datë 7.7.2011, "Për vlerësimin e ndikimit mjedisor", subjekteve u jepet leja mjedisore ose u nënshtrohen procedurave të vlerësimit të ndikimit mjedisor përpara fillimit të një veprimtarie të caktuar industriale. Subjektet ndërmarrin monitorime periodike, për të cilat i raportojnë AKM-së.

Marrja e masave konkrete për përditësimin e statusit të bilancit të ujit, në sistemin e raportimit standard dhe të detyrueshëm me ligj për Kadastrën Kombëtare të Burimeve Ujore, në bashkëpunim dhe koordinim me institucionet e përfshira në këtë çështje, në mënyrë që trupi ujor të arrijë një status sa më të mirë përgjatë periudhës së zbatimit të këtij plani menaxhimi.

12.1.10.1 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Kontrollet e Shkarkimeve të Lëndëve Ushqyese

Ndotja nga lëndët ushqyese shihet si problem për shkak të ndikimeve të shumta ekonomike, sociale dhe mjedisore, që shkaktohen nga ndotës të ndryshëm me origjinë nga burime dhe aktivitete të ndryshme, të cilat ekzistojnë në kohë dhe hapësira të ndryshme. Natyra globale, rurale dhe urbane e problemit, e bën menaxhimin e ndotjes nga lëndët ushqyese edhe më të vështirë.

Kontrolli i ndotjes në pikën e trajtimit ose pas përdorimit rregullohet nga dispozitat e Ligjit Nr. 10448, datë 14.7.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i cili synon të sigurojë nivel të lartë mbrojtjeje për mjedisin, ta ruajë dhe përmirësojë atë, të parandalojë ose reduktojë rreziqet për jetën dhe shëndetin e njeriut, të garantojë dhe përmirësojë cilësinë e jetesës në të mirë të brezave të ardhshëm, si dhe të ofrojë kushtet e përshtatshme për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit.

Krahas ligjit të lartpërmendur, legjislacioni përkatës parashikon kërkesa specifike ligjore, që i përgjigjen aspekteve të ndryshme të sektorit ujor. Për kontrollin e cilësisë së ujërave të larjes, janë vendosur disa standarde dhe rregulla të caktuara, në përputhje me rregulloren e BE-së "Cilësia e ujit të pijshëm" (VKM Nr. 379, datë 25.5.2016). Krahas kësaj, për të parandaluar, reduktuar dhe shmangur ndotjen e mjedisit të ujërave pritëse nga substancat e rrezikshme, të cilat shkarkohen aty nëpërmjet ujërave të ndotura, dhe për të përcaktuar vlerat kufi për komponentët e lejuar, VKM-ja Nr. 177, datë 31.3.2005 "Për normat e lejuara të shkarkimeve të lëngëta dhe kriteret për zonimin e mjedisit të ujërave pritëse" parashikon standarde dhe rregulla të posaçme.

Për më tepër, duke pasur si objektiv kontrollin e cilësisë së shkarkimeve të ujërave të ndotura në mjedis, Ligji Nr. 9115, datë 24.7.2003, "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura" parashikon rregulla të posaçme për trajtimin e tyre mjedisor, si dhe detyrimet e subjekteve që shkarkojnë ujëra të ndotura. Sipas legjislacionit dhe praktikave më të mira të kontrollit të shkarkuesve ushqimorë, duhen hartuar masat e duhura për parandalimin dhe minimizimin e ndotjes.

12.1.11 Politika ose Ndërhyrjet Strategjike për Restaurimin e Strukturave dhe Vazhdimësisë

Shqetësimi dhe prishja e habitateve ujore nëpërmjet kanalizimeve dhe ndryshimeve të zonave të përmbytura ka ndikim shumë të madh te llojet ujore. Këtu përfshihen dëmet e drejtpërdrejta që pësojnë ekosistemet ujore nëpërmjet veprimtarisë së pakontrolluar minerare, barrierave të lëvizjes, lëshimit të vezëve dhe migrimit të peshqve, ndjekur nga ndërtimi i barrierave, digave, argjinaturave, shkarkimet e ujërave të ndotura në lumenj për shkak të urbanizimit dhe zonimit të përmbytjeve natyrore nga korridori i lumit, si rezultat i skemave të

mbrojtjes nga përmbytjet. Të gjitha këto veprimtari ndikojnë te cilësia dhe qëndrueshmëria e ekosistemeve ujore.

Vërehet efekteve të dëmshme të ndërhyrjeve në morfologjinë dhe vazhdimësinë e lumenjve. Është lejuar ndërtimi i shumë skemave pa ndërmarrë më parë vlerësimin e hollësishëm të ndikimeve mjedisore. Digat dhe barrierat janë ndërtuar pa marrë parasysh rrugëkalimet e peshqve apo vazhdimësinë e habitatit. Argjinaturat për mbrojtjen nga përmbytjet dhe veprimtaritë e tjera në brigje e ndajnë kanalin nga shtrati natyror i zonës së përmbytshme.

Mbrojtja mjedisore dhe rehabilitimi i ekosistemeve rregullohet nga dispozitat e Ligjit Nr. 10448, datë 14.7.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i cili synon të sigurojë nivel të lartë mbrojtjeje për mjedisin, ta ruajë dhe përmirësojë atë, të parandalojë ose reduktojë rreziqet për jetën dhe shëndetin e njeriut, të garantojë dhe përmirësojë cilësinë e jetesës në të mirë të brezave të ardhshëm, si dhe të ofrojë kushtet e përshtatshme për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit.

Krahas ligjit të lartpërmendur, legjislacioni përkatës parashikon kërkesa specifike ligjore, që i përgjigjen aspekteve të ndryshme të sektorit ujor. Për të parandaluar, reduktuar dhe shmangur ndotjen e mjedisit të ujërave pritëse nga substancat e rrezikshme, të cilat shkarkohen aty nëpërmjet ujërave të ndotura, dhe për të përcaktuar vlerat kufi për komponentët e lejuar, VKM-ja Nr. 177, datë 31.3.2005 “Për normat e lejuara të shkarkimeve të lëngëta dhe kriteret për zonimin e mjedisit të ujërave pritëse” parashikon standarde dhe rregulla të posaçme.

Për më tepër, duke pasur si objektiv kontrollin e cilësisë së shkarkimeve të ujërave të ndotura në mjedis, Ligji Nr. 9115, datë 24.7.2003, “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura” parashikon rregulla të posaçme për trajtimin e tyre mjedisor, si dhe detyrimet e subjekteve që shkarkojnë ujëra të ndotura.

Përgatitja e PMBU-ve mundëson përcaktimin e standardeve kyç në nivel baseni ujor lidhur me “ruajtjen” e statusit “të mirë” ose “të lartë” të një trupi ujor dhe përmirësimin e këtij statusi kur është mesatar ose më i ulët. Në fokus të marrjes së masave të menjëhershme duhet të jetë ndërhyrja e menjëhershme në gjatësi të caktuara të trupit ujor që ka pësuar modifikim fizik me ndikim të madh mjedisor.

Tabela 12-1 – Përmbledhja e Masave të Përgjithshme Politike ose Strategjike në Mbështetje të Objektivave Mjedisore 2024-2029

PRESIONET NGA SEKTORI DHE BURIMI	KONTROLLET E NXJERRJEVE	EFICIENCA E PËRDORIMITTË UJIT	POLITIKAT E VENDOSJES SË ÇMIMIT	TRAJTIMI NË TERREN	MONITORIMI DHE RAPORTIMI I OPERATORIT	KONTROLLI I LËNDËVE USHQYESE	PËRPUTHSHMËRIA ME RRJEDHËN EKOLOGJIKE	RESTAURIMI I HABITATIT	STRUKTURAT + VAZHDIMËSIA
FURNIZIMI I BASHKIVE ME UJË UJËRAT SIPËRFAQËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (9) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (13) VKM-ja Nr.379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në Standardi i Krahasimit të ERrU-t / Raportimi i Performancës	Po (2)(3)(13) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.379/2016	Po (7) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (6) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017 për AKZM-në	Po (5)(6) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në
FURNIZIMI I BASHKIVE ME UJË UJËRAT NËNTOKËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (9) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (13) VKM-ja Nr.379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në Standardi i Krahasimit të ERrU-t / Raportimi i Performancës	Po (2)(3)(13) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.379/2016	Po (7) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017 për AKZM-në	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në

UJËRAT E NDOTURA BASHKIAKE	Nuk ka VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 VKM nr.127, datë 11.02.2015 "për kërkesat për përdorim në bujqësi të llumrave të ujërave të ndotura"	Po (8) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (9) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (1) VKM-ja Nr.177/2005 VKKU nr.2/2015 Ligji Nr. 9115/2003 për TUNU	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në	Po (1) VKM-ja Nr.177/2005 VKKU nr.2/2015 Ligji Nr. 9115/2003 për TUNU	Po (18) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji 128/2020 për VNM-në	Po (19) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji 128/2020 për VNM-në	Nuk ka VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020
FURNIZIMI INDUSTRIAL ME UJË UJËRAT SIPËRFAQËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (10) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (13) VKM-ja Nr.379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në	Po (2)(3)(13) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja 379/2016	Po (7) Ligji Nr.111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në
FURNIZIMI INDUSTRIAL ME UJË UJËRAT NËNTOKËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (10) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (13) VKM-ja 379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në	Po (2)(3)(13) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.379/2016	Po (7) Ligji Nr.111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (6) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017	Po (5)(6) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në

UJËRAT E NDOTURA INDUSTRIALE	Nuk ka VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (8) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (10) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (1) VKM-ja Nr.177/2005 VKKU nr.2/2015 Ligji Nr. 9115/2003 për TUNU	Po (14) Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 52/2020 për lejet mjedisore Regjistri i Emisioneve (Ajër/ Naftë)	Po (1) VKM-ja 177/2005 VKKU nr.2/2015 Ligji Nr. 9115/2003 për TUNU	Po (18) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji 128/2020 për VNM-në	Po (19) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji 128/2020 për VNM-në	Nuk ka VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020
BUJQËSIA UJËRAT SIPËRFAQËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (8)(12) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (11) Ligji nr. 24/2017 për administrimin e ujitjes dhe kullimit	Po (16) VKM-ja Nr.177/2005	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në Ligji 52/2020 për lejet mjedisore	Po (2)(3)(18) Ligji Nr. 128/2020 për VNM-në Ligji 52/2020 për lejet mjedisore	Po (7) Ligji Nr.111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (17)(22) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji Nr. 128/2020 për VNM-në	Po (5)(6) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)
BUJQËSIA UJËRAT NËNTOKËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8)(12) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (11) Ligji nr. 24/2017 për administrimin e ujitjes dhe kullimit	Po (16) VKM-ja Nr.177/2005	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në Ligji 52/2020 për lejet mjedisore	Po (2)(3)(18) Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 52/2020 për lejet mjedisore	Po (7) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (17)(22) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020) Ligji 128/2020 për VNM-në	Po (5)(6) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)

HIDROENERGJETIKA UJËRAT SIPËRFAQËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (10) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (16) VKM-ja Nr.177/2005	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në Ligji 128/2020 për VNM-në	Nuk ka	Po (7) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në	Po (23)(24)(6)(17)(18)(19) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017	Po (6) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017 për AKZM-në
AKTIVITETET MINERARE UJËRAT SIPËRFAQËSORE	Po (26) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (10) ERrU - VKM-ja Nr.993/2020 për tarifat	Po (13) VKM-ja Nr.379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në VKM-ja Nr. 1189/2009 për PKMM-në	Po (2)(3)(13) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr. 379/2016	Po (7) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në Ligji 81/2017	Po (21) VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020 Ligji 128/2020 për VNM-në
MENAXHIMI I RREZIKUT NGA PËRMBYTJET	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Po (13) VKM-ja Nr.379/2016	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në	Po (1) Ligji Nr. 111/2012	Nuk ka	Po (4)(17)(21)(22)(24)(25) Ligji 53/2020 për lejet e mbrojtjes mjedisore	Po (6) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.1015/2020
MENAXHIMI I RREZIKUT NGA THATËSIRAT	Po (26)(24)(13) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020)	Po (8) VKM-ja për SKMIBU-n	Po (10) Ligji nr. 24/2017 për administrimin e ujitjes dhe kullimit	Po (1)(16) VKM-ja Nr. 177/2005	Po (14) VKM-ja Nr. 1122/2020 për KKBU-në	Po (2)(3) Ligji Nr. 111/2012 VKM-ja 379/2016	Po (7) Ligji Nr.111/2012 VKM-ja Nr.550, datë 15.07.2020	Po (24)(23)(25) Ligji 53/2020 për lejet e mbrojtjes mjedisore	Po (6) VKM-ja për SKMIBU-n VKM-ja Nr.1015/2020

MARRËVESHJET NDËRKUFITARE	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka VKM-ja për tarifat	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka

13 Programi i Masave për Basenin e Ishmit

13.1 Vështrim i përgjithshëm

PMBU-ja është instrumenti kryesor i menaxhimit të ujërave për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë dhe sipërfaqësorë në një rajon baseni të caktuar, dhe Programi i Masave për basenin ujor të Ishmit është rezultati kryesor i PMBU-së. Programet, përmirësimet ose zbatimet rregullatore dhe veprimet rehabilituese ose mbrojtëse të identifikuara për një trup ujor, zonë ose sektor ekonomik të caktuar, priten të bëhen të detyrueshme me ligj për autoritetet kompetente përkatëse, menjëherë pas miratimit zyrtar të PMBU-së nga Këshilli i Ministrave.

Në këtë raport, shkalla e mospërmbushjes së këtyre objektivave nga trupat ujorë përmblidhet kryesisht në Kapitullin 10, bazuar në dokumentacionin mbështetës të kapitujve 4 deri në 9. Edhe njëherë, objektivat mjedisore për basenin ujor të Ishmit janë:

- Parandalimi i përkeqësimit të mëtejshëm të statusit të të gjithë trupave ujorë nga statusi aktual ose potencial;
- Kur trupat ujorë nuk e arrijnë "statusin e mirë" ose rrezikojnë të mos i përmbushin objektivat, duhen ndërmarrë masa korrigjuese me qëllim forcimin dhe rikthimin e të gjithë trupave ujorë në "status të mirë" ose në "potencialin e mirë";
- Trupat ujorë artificialë dhe tepër të modifikuar mund t'u nënshtrohen objektivave mjedisore më pak të rrepta për "statusin e mirë ekologjik" dhe "potencialin e mirë ekologjik", me kusht që në planin e menaxhimit të basenit ujor të parashtrohen arsyet dhe argumentet teknike dhe/ose ekonomike.
- Substancat prioritare dhe substancat prioritare të rrezikshme që shkarkohen në mjedis duhen asgjësuar në mënyrë progresive.

Programi i Masave për basenin e Ishmit përmban "masat bazë" dhe "masat plotësuese", shihni seksionin 13.2 dhe 13.3.

13.1.1 Koncepti i Masave dhe Masave të Llojeve Kyçe (MLlK)

Përmbajtja dhe qëllimi i Programit të Masave (PiM) shpeshherë nuk kuptohet dhe nuk zbatohet në mënyrën e duhur nga agjencitë rregullatore.

PMBU-ja përcakton Programin e Masave që kërkohet për periudhën 2024-2029 për arritjen e "objektivave mjedisore" të përshkruara në Kapitullin 3, në përputhje me nenin 4 të DKU-së. PiM-ja nuk synon të trajtojë të gjitha problematikat që lidhen me menaxhimin dhe përdorimin e ujërave brenda basenit ujor , përfshi për shembull mungesën e kapaciteteve monitoruese të burimeve ujore në nivel kombëtar, mangësitë strukturore lidhur me kompetencat dhe koordinimin ndërinstitucional, furnizimin me ujë të zonave rurale, nevojën për skemat e mbrojtjes nga përmbytjet, planet e menaxhimit të riskut nga thatësirat, etj, ndonëse të gjitha sa më lart përfshihen në mënyrë të gabuar në PiM.

Këto problematika jostrukturore dhe/ose strukturore gjejnë zbatim vetëm për sa kohë që ndikojnë në qëllimin kryesor të arritjes së objektivave mjedisore në basenin ujor . "Masat" synojnë të sigurojnë vetëm mbrojtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të ujit në nivelin e basenit ujor. Synimi i DKU-së është të ruajë ose përmirësojë mjedisin ujor, ndaj ''masat'' trajtojnë kryesisht menaxhimin e cilësisë së trupave ujorë, dhe sasinë e tyre, kur kjo e fundit i shërben objektivit të cilësisë së mirë.

Pikërisht për shkak të këtij interpretimi kaq të gjerë midis Shteteve Anëtare dhe përfshirjes së papërshtatshme të "objektivave jomjedisore" në shumë PMBU, Dokumenti Udhëzues WISE i DKU-së 2016 ka identifikuar një listë bazë të Masave të Llojeve Kyç (MLlK), të cilat duhen ndjekur gjatë hartimit të PiM-ve. MLlK-të janë grupe masash të identifikuara nga Shtetet Anëtare në PiM, të cilat synojnë të njëjtin presion ose qëllim. Pritet që pjesa më e madhe e Shteteve Anëtare t'i raportojnë masat e tyre në kuadër të MLlK-ve të paracaktuara. Përdorimi i MLlK-ve "të reja" shtesë duhet të jetë tejet i kufizuar për të lehtësuar krahasueshmërinë dhe konsolidimin e

informacionit në nivel BE-je[194]. Pritshmëria për Shtetet Anëtare është që t'i "grupojnë" masat e tyre të veçanta kombëtare (zakonisht më të detajuara se MLIK-të) për t'i raportuar në mënyrë të përmbledhur si MLIK. [195]

Për sa i përket kapitujve të tjerë në këtë raport PMBU-je, qëllimi është të zhvillohen formate standarde të raportimit, të cilat të jenë të përafruara me kërkesat e raportimit WISE të BE-së. Kur Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujore të bëhet plotësisht funksionale, rëndësia jetike e kësaj qasjeje të strukturuar dhe të përafruar ndaj mbledhjes së të dhënave dhe raportimit do të dalë edhe më në pah.

Masat duhet të përcaktohen në mënyrë të rreptë dhe të shënjestruar për sa i përket llojit dhe shkallës së tyre, për t'u siguruar që presionet e identifikuara në basen, nënbasen ose në nivelin e trupit ujor të menaxhohen si duhet dhe të sjellin vërtet përmirësime të matshme kundrejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupa ujorë individualë ose në grupe trupash ujorë.

Tabela 13-1 përmbledh Masat e Llojeve Kyç (MLIK) në përputhje me WISE-n e BE-së që janë përdorur gjerësisht në këtë PMBU. Duhet vërejtur se Shqipëria po prezanton këtë radhë një MLIK shtesë mjaft të veçantë në rang kombëtar, përkatësisht MLIK-në 26 "Kontrolli i nxjerrjeve të tepërta nëpërmjet përmes kushteve dhe zbatimit të lejeve për përdorimin e ujërave".

Kjo gjë reflekton situatën aktuale në Shqipëri ku shumë operatorë nuk disponojnë asnjë lloj leje për nxjerrjen e ujit dhe nxjerrjet janë kryesisht të parregulluara dhe në sasi të tepërta. Hapi i parë i masave do të ishte identifikimi i këtyre nxjerrjeve, vlerësimi i niveleve të përshtatshme të nxjerrjeve të ujit dhe zbatimi i tyre nëpërmjet përmirësimit të regjimit të lejeve dhe inspektimit.

Kontrolli i shkarkimeve urbane në sasi të tepërta, sektori bujqësor apo industrial (nëpërmjet kufizimeve të lejes dhe/ose politikave të vendosjes së çmimeve) mund të sjellë përfitime të shumëfishta për sa i përket përmirësimit të disponueshmërisë së burimeve ujore për sektorët e tjerë, rimëkëmbjes nga ndryshimet klimatike, përmirësimit të përputhshmërisë me prurjen ekologjike dhe përmirësimit të potencialit hollues për ngarkesat e ndotësve.

Është më tej e rëndësishme të theksohet se shumë nga MLIK-të e përmendura në Tabelën 13-1 mund të zbatohen si Zgjidhje të Bazuara në Natyrë (ZBN). Përtej MLIK 24 "Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike", masat e mëposhtme mund të zbatohen veçanërisht si ZBN:

• MLIK 6 "Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumenjve, përmirësimi i zonave bregore, heqja e argjinaturave të forta, rilidhja e lumenjve me fushat e përmbytjes, përmirësimi i gjendjes hidromorfologjike të ujërave kalimtare, etj.)";

• MLIK 7 "Përmirësime në regjimin e prurjeve dhe/ose vendosjen e prurjeve ekologjike. Investimet për restaurimin e ekosistemeve të dëmtuara nga ndërhyrja njerëzore në mjediset lumore (devijimet e rrjedhave natyrore nga HEC-et apo qëllime të tjera, degradimi i ekosistemit)";

• MLIK 12 "Shërbimet këshillimore për bujqësinë" – nëpërmjet qasjeve përshtatëse të bazuara në ekosistem që rrisin elasticitetin e sektorit të bujqësisë, duke prodhuar njëkohësisht përfitime nga biodiversiteti;

• MLIK 13 "Mbrojtja e ujit të pijshëm. 1. Përcaktimi i Zonave Mbrojtëse dhe përfshirja në kontrollin e planifikimit";

• MLIK 17 "Masat për reduktimin e sedimenteve nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore. 1. Ruajtja dhe reduktimi i shkallës së erozionit për të mbrojtur tokat me rrezikshmëri të lartë. Rehabilitimi i infrastrukturës ekzistuese për mbrojtjen nga erozioni (argjinaturat, brushat e lumenjve). 3. Pyllëzimi i ri dhe shtimi i vegjetacionit."

Ndërsa disa nga MLIK -të e përmendura në Tabelën 13.1 mund të kualifikohen si ZBN, nuk është domosdoshmërisht rasti që do të kualifikohen, pasi kjo varet nga specifikat e dizajnit dhe kontekstit të masës. Standardi global i IUCN për zgjidhjet e bazuara në natyrën duhet të zbatohet për të dizajnuar MLIK që plotësojnë

[194]Në raste të jashtëzakonshme, Masat e Llojit Kyç mund të ndërmerret dhe raportohet nga ShA-ja nëse lista është e pamjaftueshme, sipas elementit të skemës WISE *"Masat e Reja të Llojit Kyç"*. Tabela 13-1MLIK është një masë e veçantë shqiptare.

[195]Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues WISE për Raportimin 2016, Kapitulli 10. Schema "RBMPPOM"

kriteret e kërkuara ZBN. Në të vërtetë, Standardi Global mbështet financuesit, investitorët dhe vendimmarrësit për të hartuar iniciativa ZBN që janë efektive dhe të shkallëzueshme, të parandalojnë keqpërdorimet dhe të marrin në konsideratë ndikimet e jashtme të mundshme. Respektimi i kritereve dhe treguesve siguron hartimin, zbatimin dhe monitorimin dhe vlerësimin e ZBN që ofrojnë zgjidhje me kosto efektive për arritjen e objektivave mjedisore në menaxhimin e ujërave, si dhe sigurimin e aksesit në rritjen e fondeve për këto masa.

Në lidhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në Menaxhimin e Baseneve Ujore, ekzistojnë një sërë llojesh masash ZBN për adresimin e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike. Përveç masave tradicionale, lloje të ndryshme ZBN që mund të aplikohen për të adresuar ndikimet e ndryshimeve klimatike në menaxhimin e baseneve ujore janë renditur në Tabelën 13.1 bazuar në Raportin AR6 të Grupit II të Punës të IPCC (Pörtner et al., 2022).

IPCC WGII (2022) vëren se qasjet ZBN në lumenj dhe ligatina për të reduktuar rrezikun e përmbytjeve pranohen gjithnjë e më shumë dhe kanë parë investime të konsiderueshme vitet e fundit. Qasje të tilla përfshijnë menaxhimin e përmbytjeve natyrore (MPN), i cili përfshin një sërë teknikash në sistemet e lumenjve dhe në bregdet.

Në basenin e lumit Ishëm, masat ZBN mund të zbatohen si për menaxhimin e ujëmbledhësve ashtu edhe për menaxhimin e kanalit (IPCC 2022). Për shembull, rivendosja e gjarpërinjve natyrorë në rrjedhat ujore të kanalizuara dhe lejimi i grumbullimit të mbeturinave drusore është efektiv në ngadalësimin e ritmeve të rrjedhave, ndërsa rivendosja e ligatinave në rrjedhën e sipërme ose krijimi i tyre në situata urbane dhe peri-urbane mund të mundësojë ruajtjen e ujit gjatë ngjarjeve të përmbytjeve (Acreman dhe Holden , 2013; Ameli dhe Creed, 2019; Wu et al., 2020).

Një lloj tjetër ZBN përfshin mbrojtjen dhe restaurimin e sistemeve natyrore të lumenjve dhe mbulesës natyrore të bimësisë brenda ujëmbledhësve. Për më tepër, ZBN mund të përfshijë teknikat e integrimit agro-ekologjik në sistemet bujqësore. Të gjitha masat e tilla mund të ndihmojnë në menaxhimin e rrezikut të thatësirës dhe rritjen e sigurisë së furnizimit me ujë, veçanërisht në kushtet e ndryshimeve klimatike, pasi ato rrisin ruajtjen e ujit në ujëmbledhës dhe përmirësojnë cilësinë e ujit (Taffarello et al., 2018; Agol et al., 2021; Khaniya et al., 2021).

Tabela 13-1 – Masat e Llojeve Kyç të WISE të BE-së Hartëzuar në Programin Kombëtar Sektorial të Ujit

MLIK	PËRSHKRIMI I MLIK-së	PROGRAMI I MASAVE TË PROPOZUARA BAZUAR NË PKSU [196]	MASAT E BUTA/FORTA
1	Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura.	1. Vënia në punë e impianteve ekzistuese të trajtimit të ujërave të ndotura dhe përputhshmëria me standardet e DKU-së 2000/60 / KE.	Masë e fortë
		2. Ndërtimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura urbane.	Masë e fortë
		3. Ndërtimi i sistemeve të kanalizimeve me gropa septike.	Masë e fortë
2	Reduktimi i ndotjes nga lëndët ushqyese me origjinë nga bujqësia.	1. Investime për mbrojtje nga ndotësit me origjinë nga bujqësia, ndotës të përqendruar (pikësorë) dhe jo të përqendruar (të shpërndarë).	Masë e fortë
		2. Rehabilitimi dhe pastrimi i kanaleve të kullimit dhe ndërtimi i skemave të reja të ujitjes.	Masë e fortë
3	Reduktimi i ndotjes nga pesticidet me origjinë nga bujqësia.	1. Investime për mbrojtje nga ndotësit me origjinë nga bujqësia, ndotës të përqendruar (pikësorë) dhe jo të përqendruar (të shpërndarë).	Masë e fortë
		2. Rehabilitimi dhe pastrimi i kanaleve të kullimit dhe ndërtimi i skemave të reja të ujitjes.	Masë e fortë
4	Rehabilitimi i zonave të kontaminuara (ndotje historike, përfshi sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën)	1. Rehabilitimi i "pikave të nxehta" të kontaminuara.	Masë e fortë
		2. Rehabilitimi i digave në miniera dhe sipërfaqeve të kontaminuara nga shkarkimet industriale.	Masë e fortë
		3. Ndërtimi i pikave të grumbullimit dhe trajtimit të mbetjeve dhe hidrokarbureve nga anijet në të gjitha portet dhe pikat e nevojshme, duke kryer investime për reduktimin e risqeve nga fatkeqësitë natyrore.	Masë e fortë
5	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. ndërtimi i rrugëkalimeve të peshqve, prishja e digave të vjetra).	*Përmirësimi i sistemeve të ujitjes për tokat e ujitura bujqësore dhe rehabilitimi e mirëmbajtja e digave sipas kushteve teknike dhe rekomandimeve të ICOLD-it, për të rritur sigurinë dhe reduktuar efektet e mundshme të shkaktuara nga dëmtimi i tyre.*	
		1. Rehabilitimi dhe pastrimi i kanaleve të kullimit dhe ndërtimi i skemave të reja të ujitjes.	Masë e fortë

[196] Këto janë masat e propozuara në Programin Kombëtar Sektorial të Ujit. http://ambu.gov.al/puBUic/PROGRAMI%20KOMB%C3%8BTAR%20SEKTORIAL%20I%20UJIT%202018-2030.pdf

MLIK	PËRSHKRIMI I MLIK-së	PROGRAMI I MASAVE TË PROPOZUARA BAZUAR NË PKSU [196]	MASAT E BUTA/FORTA
		2. Rehabilitimi i digave të tjera për të garantuar burimin ujor për ujitje dhe për të rritur sigurinë e tyre (vlerësuar më parë nga strukturat në varësinë e MBZHRAU-së).	Masë e fortë
6	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumit, përmirësimi i zonës ripariane, heqja e argjinaturave të forta, rilidhja e lumenjve me fushat e përmbytshme, përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të ujërave të përkohshme, etj.)	1. Ndërtimi/rindërtimi i infrastrukturës së mbrojtjes nga përmbytjet në lumin Ishëm	Masë e fortë
		2. Ruajtja dhe reduktimi i shkallës së erozionit për të mbrojtur tokat me risk të lartë. Rehabilitimi i infrastrukturës ekzistuese për mbrojtjen nga erozioni (argjinaturat, pritat për mbrojtjen e lumit).	Masë e fortë
7	Përmirësimet e regjimit të rrjedhës dhe/ose krijimi i prurjeve ekologjike.	Investimet për restaurimin e ekosistemeve të dëmtuara nga ndërhyrjet e njeriut në mjediset lumore (devijimet e rrjedhës natyrore nga HEC-et ose për qëllime të tjera, degradimi i ekosistemit).	Masë e fortë
8	Eficienca e ujit, masat teknike për ujitjen, industrinë, energjinë dhe familjet.	1. Projektet e rehabilitimit/zgjerimit/sistemet e reja të furnizimit me ujë në zonat rurale dhe urbane.	Masë e fortë
		2. Ndërtimi i skemave të reja të pikave të marrjes së ujit dhe ujitjes.	Masë e fortë
		3. Investimet për trajtimin e ujërave industriale nga sektori privat.	Masë e fortë
9	Masat për politikën e vendosjes së çmimit të ujit lidhur me zbatimin e rikuperimit të kostove të shërbimeve të ujit nga familjet.	Blerja dhe instalimi i matësve për matjen e sasive të prodhuara të ujit.	Masë e fortë
10	Masat për politikën e vendosjes së çmimit të ujit lidhur me zbatimin e rikuperimit të kostove të shërbimeve të ujit nga industria.	Instalimi i matësve të ujit	Masë e fortë
11	Masat për politikën e vendosjes së çmimit të ujit lidhur me zbatimin e rikuperimit të kostove të shërbimeve të ujit nga bujqësia.	Instalimi i matësve të ujit në veprat e ujitjes.	Masë e fortë
12	Shërbimet këshilluese për bujqësinë.	Reduktimi i ndotjes nga kimikatet bujqësore	Masë e butë
13	Masat për mbrojtjen e ujit të pijshëm (p.sh. krijimi i zonave të ruajtjes, zonave buferike, etj.).	1. Forcimi i kapaciteteve laboratorike për monitorimin e ujërave nëntokësore.	Masë e fortë
		2. Përcaktimi i Zonave të Mbrojtjes dhe përfshirja e tyre në planifikimin e kontrollit	Masë e butë
14	Hulumtimi, përmirësimi i bazës së njohurive për të reduktuar pasiguritë.	Vlerësimet dhe hetimet për burimet ujore	Masë e butë
15	Masat për asgjësimin ose reduktimin e emetimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të Substancave Prioritare ose Substancave Prioritare të Rrezikshme.	1. Rregullimet e industrisë	Masë e butë
		2.Kontrolli i planifikimit zonal të objekteve të reja	Masë e butë

MLIK	PËRSHKRIMI I MLIK-së	PROGRAMI I MASAVE TË PROPOZUARA BAZUAR NË PKSU [196]	MASAT E BUTA/FORTA
16	Përmirësimet ose përsosjet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshi fermat).	1. Ndërtimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura.	Masë e fortë
		2. Ndërtimi i sistemeve të kanalizimeve me gropa septike.	Masë e fortë
17	Masat për reduktimin e sedimenteve nga erozioni i tokës dhe vërshimet sipërfaqësore.	1. Ruajtja dhe reduktimi i shkallës së erozionit për të mbrojtur tokat me risk të lartë. Rehabilitimi i infrastrukturës ekzistuese për mbrojtjen nga erozioni (argjinaturat, bimësia e brigjeve).	Masë e fortë
		2. Ndërtimi i digave malore.	Masë e fortë
		3. Ripyllëzimi dhe shtimi i bimësisë.	Masë e fortë
18	Masat për parandalimin dhe kontrollin e ndikimeve të dëmshme të llojeve të huaja invazive dhe të sëmundjeve për shkak të tyre.	Forcimi i kapaciteteve laboratorike për monitorimin e ujërave sipërfaqësore, nëntokësore dhe bregdetare.	Masë e fortë
19	Masat për parandalimin dhe kontrollin e ndikimeve të dëmshme të rekreacionit, përshi peshkimin për sport.	Mbështetja për zbatimin e teknikave të akuakulturës që reduktojnë ndjeshëm ndikimet negative në mjedis, krahasuar me teknikat tradicionale.	Masë e fortë
20	Masat për parandalimin dhe kontrollin e ndikimeve të dëmshme të peshkimit dhe shfrytëzimit/largimit të kafshëve dhe bimëve.		
21	Masat për parandalimin dhe kontrollin e depërtimit të ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar.	1. Vënia në punë e impianteve ekzistuese të trajtimit të ujërave të ndotura dhe përputhshmëria me standardet e DKU-së 2000/60 / KE.	Masë e fortë
		2. Ndërtimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura urbane.	Masë e fortë
		3. Impiantet e grumbullimit të mbetjeve në gotullën e lumit Ishëm.	Masë e fortë
		4. Instalimi i barrierave fizike për të reduktuar mbetjet urbane në drejtim të ujërave sipërfaqësore (liqeneve).	Masë e fortë
22	Masat për parandalimin dhe kontrollin e depërtimit të ndotjes nga pylltaria.	Investime për mbrojtje nga ndotësit me origjinë nga bujqësia, ndotës të përqendruar (pikësorë) dhe jo të përqendruar (të shpërndarë).	Masë e fortë
23	Masat natyrore për ujëmbajtjen.	Sisteme të qëndrueshme urbane kullimi	Masë e fortë
24	Përshtatja me ndryshimet klimatike	Zbatimi i zgjidhjeve natyrore për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike	Masë e fortë
25	Masat kundër acidifikimit.	1. Rritja e eficiencës së përdorimit të kimikateve dhe materialeve të tjera për trajtimin e ujit të pijshëm.	Masë e fortë
		2. Forcimi i kapaciteteve laboratorike për monitorimin e ujërave sipërfaqësore.	Masë e fortë

MLIK	PËRSHKRIMI I MLIK-së	PROGRAMI I MASAVE TË PROPOZUARA BAZUAR NË PKSU [196]	MASAT E BUTA/FORTA
		3. Forcimi i kapaciteteve laboratorike për monitorimin e ujërave nëntokësore.	Masë e fortë
26	Kontrolli i nxjerrjeve të tepërta të ujit nëpërmjet kushteve dhe zbatimit të lejeve për përdorimin e ujërave.	1. Regjistrimi dhe lejimi i të gjitha nxjerrjeve	Masë e butë
		2. Leje të kufizuara në kohë që të përmbajnë kritere për eficiencën dhe disponueshmërinë e burimeve	Masë e butë

13.2 Masat Bazë

13.2.1 Vështrim i përgjithshëm

Masat bazë duhen interpretuar si kërkesat minimale të përputhshmërisë ligjore për të gjithë trupat ujorë, për të përmbushur vlerat kufi të emetimeve (VKE), standardet cilësore mjedisore (SCM) ose objektiva të tjera të parashtruara në direktivat kryesore të BE-së. [197]

Kjo mund të përfshijë masat ligjore dhe të përputhshmërisë për promovimin e përdorimit eficient dhe të qëndrueshëm të ujit, kontrollet e ndotjes nga burime pikësore dhe të shpërndara, kontrollet e nxjerrjeve të ujit dhe kontrollet hidromorfologjike për mbrojtjen dhe përmirësimin e habitatit, të cilat që të gjitha së bashku i nënshtrohen direktivave të ndryshme të BE-së.

13.2.2 Përputhshmëria Ligjore

Është më se e pritshme që masat bazë të zbatojnë kërkesat e disa direktivave të ndryshme të BE-së të përcaktuara në nenin 10 të DKU-së, të cilat vijojnë si më poshtë:

- Menaxhimi i Cilësisë së Ujërave të Larjes (2006/7/KE)
- Direktiva për Shpendët (79/409/KEE)
- Direktiva për Ujin e Pijshëm (80/778/KEE), ndryshuar me Direktivën (BE) (2020/2184)
- Direktiva për Aksidentet e Mëdha (Seveso) (96/82/KE)
- Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor (85/337/KEE)
- Direktiva për Llumrat e Ujërat të Kanalizimeve (86/278/KEE)
- Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane (91/271/KEE)
- Direktiva për Mbrojtjen e Produkteve Bimore (91/414/KEE)
- Direktiva për Nitratet (91/676/KEE)(91/676/ KEE)
- Direktiva për Habitatet (92/43/KEE)
- Direktiva për Kontrollin dhe Parandalimin e Integruar të Ndotjes (96/61/KE)
- Direktiva për Përgjegjshmërinë Mjedisore, Parandalimin dhe Rehabilitimin (2004/35/KE)

Një prej kërkesave të raportimit WISE 2016 është që të renditen Direktivat e zbatuara, si pjesë e masave bazë. Disa masa kombëtare mund të kontribuojnë në një Masë të vetme të Llojit Kyç dhe anasjelltas: një masë e vetme mund të jetë pjesë e disa MLlK-ve.

13.2.3 Rëndësia Operacionale e Masave Bazë

Nga pikëpamja operacionale, masat bazë trajtojnë kryesisht këto çështje:

- Masat për zbatimin e legjislacionit ekzistues komunitar për ujin dhe legjislacioneve të tjera mjedisore (të përcaktuara në nenin 10 të DKU-së dhe në Pjesën A të Shtojës VI, detajuar më lart).
- Masat për zbatimin e nenit 9 të DKU-së (rikuperimi i kostove), përfshi kostot burimore dhe ato mjedisore
- Masat për promovimin e përdorimit eficient dhe të qëndrueshëm të ujit
- Masat për mbrojtjen e cilësisë së ujit të pijshëm dhe reduktimin e nivelit të trajtimit të kërkuar
- Masat për kontrollin e nxjerrjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore
- Masat për kontrollin e shkarkimeve në ujërave nëntokësore

[197] Komisioni Evropian, Direktiva 2000/60/KE, Shtojca VI

- Masat për kontrollin e shkarkimeve nga burimet pikësore
- Masat për parandalimin ose kontrollin e depërtimit të ndotësve të shpërndarë
- Masat për trajtimin e ndikimeve të tjera të konsiderueshme në status, në veçanti në gjendjen hidromorfologjike
- Masat për ndalimin e drejtpërdrejtë të shkarkimeve në ujëra nëntokësore
- Masat për asgjësimin ose reduktimin e ndotjes nga Substancat Prioritare
- Masat për parandalimin e ndotjes aksidentale

13.3 Masat Plotësuese

Masat plotësuese përkufizohen në nenin 11(4) dhe Shtojcën VI, Pjesa B, të DKU-së. Krahas masave bazë të seksionit 13.2, mund të zbatohen edhe masa të tjera më të përgjithshme, si:

- Instrumentet ligjore
- Instrumentet administrative (përfshi tregtimin e licensës)
- Instrumentet ekonomike ose fiskale
- Marrëveshjet mjedisore të negociuara
- Kontrollet e emetimeve
- Kodet e praktikës së mirë
- Rehabilitimin e ligatinave
- Kontrollet e nxjerrjeve
- Masat e menaxhimit të kërkesës, ndër të tjera, promovimi i prodhimit bujqësor të përshtatur, siç janë kulturat me kërkesë të ulët për ujë në zonat e prekura nga thatësira
- Masat e eficiencës dhe ripërdorimit, ndër të tjera, promovimi i teknologjive efikase nga pikëpamja e ujit në industri dhe teknikat e ujitjes me kursim uji
- Projektet ndërtimore
- Impiantet e shkripëzimit
- Projektet e rehabilitimit
- Rimbushja artificiale e akuiferëve
- Fushatat edukuese
- Projektet hulumtuese, zhvillimore dhe demonstruese
- Masa të tjera përkatëse

Masat bazë dhe masat plotësuese mund të mbivendosen me njëra-tjetrën. Dallimi kryesor midis tyre është se masat bazë duhet të sigurojnë përputhshmëri me disa direktiva të ndryshme të BE-së, të transpozuara në legjislacionin kombëtar, ndërsa masat plotësuese mund të mos kërkojnë me domosdoshmëri transpozim të legjislacionit të BE-së në atë kombëtar.

13.4 Masat Shtesë

Koncepti i “masave shtesë” të identifikuara në nenin 11(5) të DKU-së shpeshherë keqkuptohet. Nëse objektivat mjedisore të identifikuara në nenin 4 të DKU-së (Kapitulli 3 i këtij raporti) nuk mund të arrihen për një trup ujor specifik, brenda fazës së parë të PMBU-së, atëherë kjo gjë sjell dështimin e të gjitha masave bazë dhe/ose plotësuese.

Nëse presionet kuptohen siç duhet dhe masat zbatohen me përpikëri, kjo situatë nuk ka gjasa të ndodhë. Megjithatë, mund të ketë disa arsye specifike që duhen hetuar më tej dhe "masa shtesë" që duhen formuluar, pra masa që nuk janë zbatuar ende në kuadër të qasjeve bazë dhe/ose plotësuese të DKU-së.

Sipas konventës WISE 2016 për raportimin, nëse zbatimi i një mase shtesë zgjat më shumë se një cikël i planifikimit të menaxhimit të basenit ujor, atëherë kjo masë kthehet ose në masë bazë, ose në masë plotësuese. Prandaj, marrja e masave shtesë shihet si e panevojshme dhe duhet konsideruar si mundësia e fundit.

13.5 Qasja Sistematike për Identifikimin e Masave

Qasja e re e kuadrit të PMBU-së në Shqipëri përdor praktika të mira për sa i përket ndjekjes së itinerareve të mirëpërcaktuara të proceseve lidhur me arritjen e masave të përshtatshme për presionet e caktuara. [198] Është e qartë se të gjithë trupat ujorë janë deri në njëfarë shkalle unikë, me karakteristika, vendndodhje, presione dhe masa specifike dhe komplekse. Megjithatë, si pikënisje, rekomandohet një qasje sistematike për identifikimin e masave të përshtatshme sipas një grupi alternativash bazë. Grupi i presione-masa për secilin prej pesë llojeve kryesore të presioneve paraqitet në Shtojcën Teknike 11.

Në Figura 13-1 paraqitet një shembull i ecurisë nga ndotja e burime të shpërndara.

Shembulli tregon se ndotja e shpërndarë bie në kategorinë e 2-të të raportimit WISE (shihni Vlerësimi i presioneve dhe statusi si rezultat i këtij vlerësimi janë themelore për të kuptuar dhe vlerësuar nga ana sasiore hendeqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basenin ujor. Vlerësimi ndërthur kriteret analitike dhe përshkruese, në varësi të nivelit të të dhënave në dispozicion.

Vlerësimi i statusit të trupit ujor është një ushtrim i vështirë krahasuar me standardet provizore bazuar në një model të vetëm analitik. Vlerësimi i presioneve është më kompleks sepse presionet janë zakonisht më abstrakte dhe më të vështira për t'u vlerësuar në sasi dhe/ose presionet e ndryshme kombinohen në mënyra komplekse për të ndikuar në statusin e trupit ujor. Vlerësimi sasior i presioneve, ndonëse i realizueshëm, kërkon të dhëna të konsiderueshme cilësore, shumë prej të cilave nuk mblidhen aktualisht në Shqipëri.

Vërehet se shumë prej "treguesve të presionit" kërkojnë që të raportohet një sasi e volumit, ose si pjesë e llogaritjes së përafërt të ngarkesës së ndotësve, ose si pjesë e ndikimit të prurjes ekologjike. Treguesit kuptimplotë të presionit nuk mund të përcaktohen për shkak të shkatërrimit tërësor të rrjetit kombëtar hidrometrik, mungesës së të dhënave hidrologjike të përdorshme të kohëve të fundit dhe mungesës së konsiderueshme të të dhënave për volumet e mbetjeve të lëngëta pas trajtimit të monitoruara nga institucionet dhe industritë.

Për të përmirësuar politikëbërjen mjedisore dhe për të identifikuar "pikat e nxehta mjedisore" që mund të kërkojnë rregullore më strikte (përmes kushteve të lejes dhe zbatimit) nevojitet një lloj indeksimi sasior i presionit. Tabela 10-1 dhe 10-2 paraqesin dy grupe treguesish për presionin, të cilat janë që të dyja në përputhje me skemën e raportimit WISE 2016.

"Treguesit e përgjithshëm" janë 'sasitë' e nivelit të lartë të presionit që lidhen me objektet si numri i pikave të shkarkimit, numri i hidrocentraleve ose pikave të nxjerrjes së ujit për qëllime bujqësore, gjatësia e trupave ujorë të prekur, numri i instalimeve pa leje, etj. Këto duhet të jenë lehtësisht të përcaktueshme edhe në rastin e funksionimit aktual të kufizuar të Kadastrës, bazuar në shqyrtimet e dokumentacionit ose inspektimet e shpejta në terren.

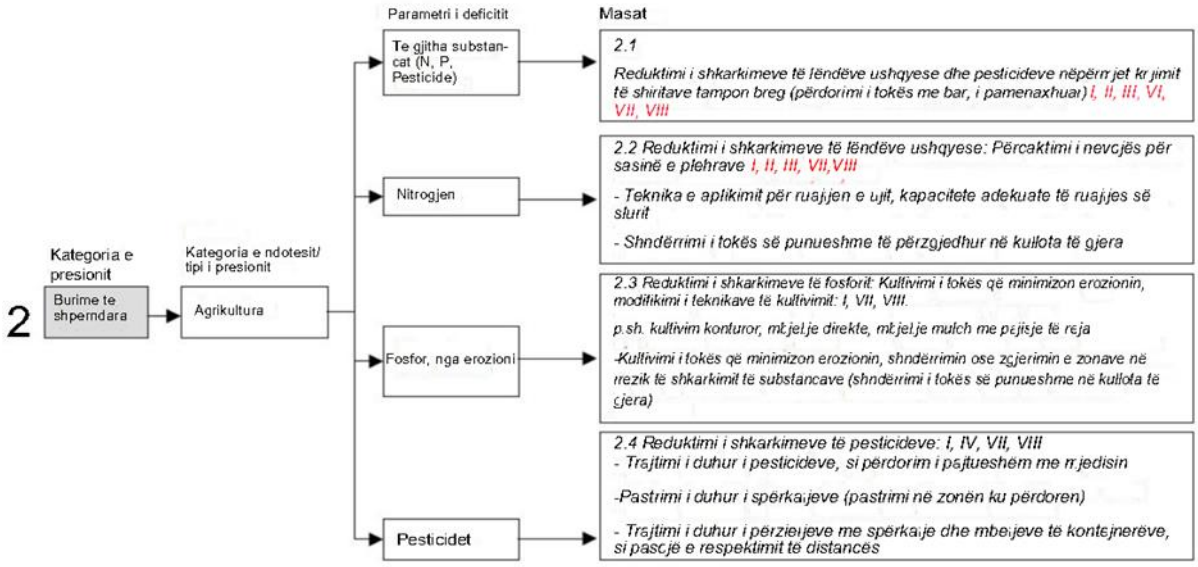
"Treguesit precizë" në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion përmes KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit. Këto tabela janë plotësuar pjesërisht, aty ku ka të dhëna të disponueshme, dhe ndodhen në Shtojcën Teknike IV.

Tabela 10-1). Zakonisht, por jo vetëm, presionet e shpërndara e kanë origjinën nga bujqësia. Ndotja e shpërndarë mund ta ketë origjinën edhe nga zonat urbane, autostradat dhe pylltaria. Alternativat e

[198] Parimet bazë për përzgjedhjen e kombinimeve të masave më efikase nga pikëpamja e kostove për përfshirje në programin e masave të përcaktuar në nenin 11 të Direktivës Kuadër të Ujit - DORACAKU. Raporti UBA-FB 000563, Ekologjik 2004.

disponueshme janë mjaft të larmishme, në varësi të treguesit të presionit, p.sh. përqendrimet e pesticideve, ngarkesa vjetore e nitrateve, etj. Për zbatimin e masës, kërkohen masa bazë dhe/ose masa plotësuese për të qenë në përputhje me Direktivat përkatëse të BE-së.

Figura 13-1 – Shembull i zgjedhjes së Masave për Kategorinë e Presioneve "Burimet e shpërndara"[199]

13.6 Ndërhyrjet Operacionale për Trupat Ujorë që nuk i Arrijnë Objektivat Mjedisore

13.6.1 Menaxhimi Aktiv i Basenit Ujor

Kur të dhënat e monitorimit ose vlerësimet e tjera tregojnë se objektivat e përcaktuara në nenin 4 të DKU-së për trupin ujor nuk kanë gjasa të arrihen brenda periudhës së PMBU-së, kërkohet që [200]:

- Shkaqet e mosarritjes së mundshme të evidentohen nëpërmjet ndërmarrjes së studimeve të veçanta
- Lejet dhe autorizimet përkatëse të shqyrtohen dhe rishikohen sipas nevojës
- Programet e monitorimit të rishikohen dhe përshtaten sipas nevojës
- Të merren masa shtesë, si të shihet e nevojshme, për t'i arritur këto objektiva, përfshi edhe përcaktimin e VKE-ve dhe SCM-ve më të rrepta.

Ky proces kërkon menaxhim aktiv nga autoritetet kompetente (AK). Autoritetet përgjegjëse për monitorimin duhet të raportojnë të paktën një herë në vit nëse po arrihet ndryshimi i synuar në status apo jo. AMBU, në koordinim me agjenci të tjera, duhet të ndërmarrë veprime korrigjuese brenda periudhës së Planit.

13.7 Identifikimi Numerik dhe Raportimi i Masave

Dokumenti udhëzues për raportimin për Programin e Masave përcaktohet në WISE 2016, në seksionin 10.1.19. Një atribut mjaft i rëndësishëm dhe i detyrueshëm është kodi i masave ose identifikimi numerik i masës individuale.[201] Përcaktimi i kodit unik për çdo masë të basenit ujor kërkon krijimin e disa disiplinave mjaft të rëndësishme lidhur me PiM-në:

- Masa e identifikuar me kod dhe atributet e saj parësore mund të ruhen dhe aksesohen në një bazë të dhënash, siç është Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujore (KKBU).

[199] Ekologjik 2004.

[200] Komisioni Evropian Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/KE– Neni 11(5)

[201] Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues WISE për Raportimin 2016, Kapitulli 10. Skema "PiM-ja e PMBU-së", elementi i skemës: *Kodi i Masave*

- Kodi i masës mund t'i referohet në mënyrë të kryqëzuar të gjithë trupave ujorë në basenin ujor ku do të zbatohet ajo masë, dhe për rrjedhojë do të hartëzohet nga pikëpamja vizuale nëpërmjet Sistemit të Informacionit Gjeografik.
- Identifikimi i kodeve unike të masave të veçanta me atributet përkatëse (presionet, agjencia zbatuese, buxheti, treguesit, data e synuar, etj.) nxit fokusin dhe llogaridhënien për zbatimin e masës.

Kodimi i masave në PMBU përdor tashmë po të njëjtën qasje me identifikimin numerik të të gjithë objekteve të lidhura me menaxhimin e ujit në basenin ujor, siç përshkruhet në Shtojcën Teknike 4 dhe Seksionin 4.7.

13.7.1 Përdorimi i Treguesve për të Siguruar Arritjen e Masave

Treguesit mjedisorë luajnë rol thelbësor në politikëbërjen efikase dhe koherente, duke theksuar faktorët kyç në modelin nxitës-presione-gjendje-ndikim-reagim (NPGjNR) që shkaktojnë presione mjedisore dhe të cilat mund të synohen nga politika. [202] Treguesit mbështesin vlerësimet teknike duke ofruar informacion për gjendjen dhe tendencat e çështjeve prioritare, si dhe progresin kundrejt objektivave ose vlerave referencë. Prandaj, treguesit sasiorë janë mjet kyç menaxhimi dhe përfaqësojnë vlerësimin më të mirë të përafërt të hendekut mes arritjes së statusit ose potencialit të mirë dhe progresit të synuar në një afat të caktuar. Skema e raportimit WISE 2016 hartëzon lidhjen e pritshme midis presioneve, treguesve të presioneve, masave dhe treguesve të masave, dhe ky model raportimi ndiqet edhe në procedurat e raportimit të PMBU-së. Lista përfundimtare e Treguesve të Masave dhe Masave të Llojit Kyç paraqitet në Tabela 13-2.

13.7.2 Informacioni për Raportimin e Masave të Përgjithshme dhe të Veçanta

Identifikimi dhe gjurmimi i çdo mase është thelbësor, megjithatë sistemi i raportimit duhet të funksionojë jo vetëm nga pikëpamja numerike (p.sh. mund të regjistrohet në KKBU me atributet numerike), por duhet edhe të ofrojë një sërë Tabelash dhe/ose Hartash praktike në raportet e PMBU-së, në mënyrë që masat e propozuara të mund të identifikohen dhe kuptohen lehtësisht. Të dyja metodat e raportimit duhet të sigurojnë që presionet, me karakter të përgjithshëm ose të veçantë, të identifikohen qartësisht dhe që masat e propozuara të ndikojnë drejtpërdrejt te presionet. Për më tepër, niveli i arritjes së masës duhet monitoruar nga përdorimi i këtyre treguesve (shihni 13.6.4).

Megjithatë, zbatimi i masave dhe ndërlidhjet midis llojeve të masave dhe grupit të synuar (bazë ose plotësuese, e përgjithshme ose e veçantë) mund të sjellë një sistem raportimi mjaft kompleks, shihni Tabela 13-3.

Tabelat raportuese të hartuara për Shqipërinë (hartimi është në diskrecion të ShA-ve, subjekt të kërkesave minimale WISE të BE-së[203]) marrin parasysh veçoritë dhe kompleksitetet në zbatimin e ri dhe novator të masave.

Tabela 13-3 përmbledh një grup përgjithësisht kompleks të kombinacioneve me këto pika kyç:

- Masat bazë dhe plotësuese mund të zbatohen në shkallë të përgjithshme dhe specifike
- Masat bazë dhe plotësuese në shkallë të përgjithshme mund të zbatohen kryesisht përmes politikeve ose strategjive në nivel baseni, instrumenteve fiskale ose instrumenteve të tjera
- Masat bazë dhe plotësuese në shkallë specifike zbatohen kryesisht përmes përcaktimit të kushteve specifike të lejes
- Treguesit e presionit dhe të masës janë elemente thelbësore për arritjen e objektivave mjedisore. Megjithatë, këta tregues janë të ndryshëm, në varësi të faktit nëse masa do të zbatohet në shkallë të përgjithshme ose specifike.

Udhëzimet për treguesit e presioneve dhe masave të përgjithshme paraqiten në Shtojcën 3 të WISE 2016. Zakonisht, këto kërkojnë statistika në nivel baseni, siç është ngarkesa vjetore e BOD5, volumi vjetor i ujit të marrë nga X sektor si % e burimit të rinovueshëm, etj. Edhe treguesit e masës janë në mënyrë të ngjashme në nivel baseni, siç është popullsi ekuivalent (p.e.) që do të shërbehet nga ITUNU, etj. Lista përfundimtare e

[202] Agjencia Evropiane e Mjedisit - PërmBUedhje e Treguesve të EEA-së 2014 – Raporti Teknik 8/2014.

[203] Strategjia e BE-së për Zbatimin e Përbashkët të DKU-së – Dokumenti Udhëzues WISE 2016 për Raportimin – seksionet 10.1.9 dhe 10.2.3

treguesve të masës në nivel të përgjithshëm paraqitet në Shtojcën 8 të WISE 2016, ku përfshihen më shumë se 80 tregues.

Masat specifike (që bien në kuadrin e Masave të Llojit Kyç, MLlK) duhet të trajtojnë presionet specifike që hasen në nivelin e trupit ujor. Mënyra më efikase për të reflektuar presionet përkatëse dhe masat vijuese është të përmblidhen elementet individuale që kontribuojnë në statusin ose potencialin e përgjithshëm të trupit ujor. Kur ka përjashtime sipas nenit 4(5) ose 4(7) të DKU-së, këto përjashtime duhen raportuar.

Tabela 13-2 –Lista Standarde e Numeracionit për Masat dhe Treguesit Kyç

Masa e Llojit Kyç	Kodi [204]	Treguesi i përgjithshëm Treguesi specifik
Ndërtimi/Përmirësimi i ITUNU-ve bashkiake	1	Numri i ITUNU-ve që kërkohen për arritjen e OM-së Popullsia ekuivalente që kërkon trajtim
Reduktimi i ndotjes së lëndëve ushqyese me origjinë nga bujqësia	2	Sipërfaqja e tokës së mbuluar nga strategjia e kontrollit
Reduktimi i ndotjes së pesticideve me origjinë nga bujqësia	3	Sipërfaqja e tokës së mbuluar nga strategjia e kontrollit
Rehabilitimi i zonave të kontaminuara	4	Numri i zonave që kërkojnë rehabilitim
Ndërlidhja gjatësore e lumenjve	5	Numri i barrierave që kërkojnë rehabilitim
Kushtet hidromorfologjike të lumenjve	6	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim
Regjimi i prurjes dhe prurja ekologjike	7	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim Numri i zonave që kërkojnë rishikimin e lejeve Indeksi i prurjes ekologjike për trupin ujor
Masat për eficiencën e ujit sektorial	8	Numri i familjeve/operatorëve të synuar Volumi i humbjeve reale + të mundshme
Masat për vendosjen e çmimit të ujit për familjet	9	Numri i familjeve të synuara
Masat për vendosjen e çmimit të ujit për industrinë	10	Numri i instalimeve të synuara
Masat për vendosjen e çmimit të ujit për bujqësinë	11	Sipërfaqja e tokës bujqësore të synuar
Shërbimet këshilluese për bujqësinë	12	Numri i fermave të synuara
Masat për mbrojtjen e ujit të pijshëm	13	Numri i kërkuar i zonave të mbrojtjes
Zhvillimi i bazës së njohurive (kadastra)	14	Numri i zonave që kërkojnë përmirësim të të dhënave
Masat për asgjësimin e SPRr-ve dhe SP-ve	15	Numri i zonave që kërkojnë rishikimin e lejeve
Ndërtimi ose përmirësimi i ITUNU-ve industrialë	16	Numri i ITUNU-ve që kërkohen për arritjen e OM-së
Strategjitë për kontrollin e sedimenteve	17	Sipërfaqja e tokës së mbuluar nga strategjia e kontrollit
Llojet invazive/Strategjia për kontrollin e sëmundjeve	18	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim Numri i kërkuar i planeve të veprimit për llojet
Masat për kontrollin e ndikimeve Rekreative	19	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim
Masat për kontrollin e ndikimeve të akuakulturës	20	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim
Masat për kontrollin e ndotjes së shpërndarë urbane	21	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim Numri i pritave lumore/zonave buferike/SQK-ve
Masat për kontrollin e ndotjes nga pylltaria	22	Sipërfaqja e tokës së mbuluar nga strategjia e kontrollit
Ujëmbajtja natyrore/masat buferike	23	Numri i zonave që kërkojnë zbatim

[204] Klasifikimi bazuar në elementin e Skemës së Raportimit GIS të WISE 2016 - *Masa e Llojit Kyç*

Masat për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike	24	Numri i instalimeve që kërkojnë përshtatje
Masat për kontrollin e acidifikimit	25	Gjatësia e trupave ujorë që kërkojnë rehabilitim
Masat për kontrollin e nxjerrjeve të tepërta	26	Numri i lejeve të lëshuara me nxjerrje të kufizuara

13.8 Formatet e Përfunduara për Raportimin e Masave

Siç përmblidhet në Tabelat në Shtojcën për Programin e Masave, raportimi i masave për PMBU-në Ishëm ndjek një qasje të strukturuar, e cila është në përputhje me kërkesat minimale të sugjeruara nga WISE 2016. Këto tabela mund të zbatohen në mënyrë identike në të gjitha kategoritë e trupave ujorë. Atributet e masave përfshijnë si minimum:

Kodin e masës - emrin e masës - llojin e masës sipas nenit 11 - kategorinë e ujit (lum, liqen, ujë nëntokësor, etj.) - njësinë pritëse (basen, nënbasen, trup ujor) - presionet përkatëse - kontributin që masa pritet të japë drejt objektivat mjedisore – Autoritetin Kompetent – Operatorët ose sektorët e prekur nga masa – koston totale

Detajet e mëtejshme lidhur me financimin dhe zbatimin, veçanërisht për sa i përket burimeve të financimit dhe kostove të masave raportohen kryesisht në Kapitullin XI të këtij raporti (shihni edhe Shtojcën X).

13.8.1 Raportimi Përmbledhës i PiM-së në Nivelin e Basenit ujor

Krahas nivelit të detajuar të "raportimit kombëtar" (të përcaktuar në Shtojcën XIII,), një prej kërkesave të raportimit WISE është të ofrohet një Përmbledhje të nivelit të lartë të presioneve dhe masave në nivelin e basenit ujor . Shtetet Anëtare duhet të raportojnë një tregues të standardit të nivelit të lartë për secilin prej tetë Presioneve të Llojit Kyç dhe të paktën një tregues tjetër të paracaktuar (kombëtar) specifik për presionin individual ose substancën kimike.

Treguesi i presionit të ShA-së lehtëson krahasimin midis baseneve të ndryshme lumore, dhe treguesi i rekomanduar shërben thjesht për të treguar gjatësinë (sipërfaqen) e përgjithshme të trupit ujor që i nënshtrohet presionit të konsiderueshëm të identifikuar si % e totalit të gjatësisë/sipërfaqes së trupave ujorë në basen.

Për shembull, siç përcaktohet në Tabela 13-4, për presionin pikësor të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara (PLIK 1), vlerësohet që 56.4% e gjatësisë së kombinuar të të gjithë trupave ujorë (lumorë) ndikohet nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara. Treguesi i ShA-së identifikon shkallën relative të presionit. Treguesi i presionit kombëtar tregon shkallën absolute, në këtë rast ose:

i) gjatësinë e përgjithshme reale të trupave ujorë të prekur (treguesi i përgjithshëm), 103 km sipas shembullit.
ii) ose ngarkesën e BOD-së (treguesi specifik, tonë/vit) që duhet reduktuar për të arritur objektivin mjedisor (p.sh. niveli i përputhshmërisë së BOD_5 me 'Statusin e Mirë', zakonisht < 4 mg/l).

Treguesi i presionit kombëtar është çështjeje zgjedhjeje e ShA-së, por duhet të jetë në përputhje me standardin e treguesve të përcaktuar në Vlerësimi i presioneve dhe statusi si rezultat i këtij vlerësimi janë themelore për të kuptuar dhe vlerësuar nga ana sasiore hendeqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basenin ujor. Vlerësimi ndërthur kriteret analitike dhe përshkruese, në varësi të nivelit të të dhënave në dispozicion.

Vlerësimi i statusit të trupit ujor është një ushtrim i vështirë krahasuar me standardet provizore bazuar në një model të vetëm analitik. Vlerësimi i presioneve është më kompleks sepse presionet janë zakonisht më abstrakte dhe më të vështira për t'u vlerësuar në sasi dhe/ose presionet e ndryshme kombinohen në mënyra komplekse për të ndikuar në statusin e trupit ujor. Vlerësimi sasior i presioneve, ndonëse i realizueshëm, kërkon të dhëna të konsiderueshme cilësore, shumë prej të cilave nuk mblidhen aktualisht në Shqipëri.

Vërehet se shumë prej "treguesve të presionit" kërkojnë që të raportohet një sasi e volumit, ose si pjesë e llogaritjes së përafërt të ngarkesës së ndotësve, ose si pjesë e ndikimit të prurjes ekologjike. Treguesit kuptimplotë të presionit nuk mund të përcaktohen për shkak të shkatërrimit tërësor të rrjetit kombëtar hidrometrik, mungesës së të dhënave hidrologjike të përdorshme të kohëve të fundit dhe mungesës së

konsiderueshme të të dhënave për volumet e mbetjeve të lëngëta pas trajtimit të monitoruara nga institucionet dhe industritë.

Për të përmirësuar politikëbërjen mjedisore dhe për të identifikuar "pikat e nxehta mjedisore" që mund të kërkojnë rregullore më strikte (përmes kushteve të lejes dhe zbatimit) nevojitet një lloj indeksimi sasior i presionit. Tabela 10-1 dhe 10-2 paraqesin dy grupe treguesish për presionin, të cilat janë që të dyja në përputhje me skemën e raportimit WISE 2016.

"Treguesit e përgjithshëm" janë 'sasitë' e nivelit të lartë të presionit që lidhen me objektet si numri i pikave të shkarkimit, numri i hidrocentraleve ose pikave të nxjerrjes së ujit për qëllime bujqësore, gjatësia e trupave ujorë të prekur, numri i instalimeve pa leje, etj. Këto duhet të jenë lehtësisht të përcaktueshme edhe në rastin e funksionimit aktual të kufizuar të Kadastrës, bazuar në shqyrtimet e dokumentacionit ose inspektimet e shpejta në terren.

"Treguesit precizë" në përputhje me WISE 2016 kërkojnë matje dhe raportim sektorial tejet të përmirësuar krahasuar me ato të dhëna aktualisht në dispozicion përmes KKBU-së, veçanërisht lidhur me matjen e parametrit të mbetjeve të lëngëta pas trajtimit dhe volumeve të prurjes së lumit. Këto tabela janë plotësuar pjesërisht, aty ku ka të dhëna të disponueshme, dhe ndodhen në Shtojcën Teknike IV.

Tabela 10-1 dhe Tabela 10-2. Niveli i matjes së sasisë së prurjeve në Shqipëri (mbetjet e lëngëta pas trajtimit dhe ujërat pritëse) është kaq i ulët në këtë kohë saqë treguesit volumetrikë (pra ngarkesat) nuk mund të llogariten në mënyrë të besueshme. Për pasojë, në planin e parë të periudhës 2024-2029 treguesit duhet të mbështeten në masat e thjeshtuara të gjatësisë së trupit ujor ose në numrin e pikave.

Lidhur me zbatimin e masave, duhet identifikuar Masa më e zbatuar e Llojit Kyç (MLlK) për Presionin e Llojit Kyç, si dhe treguesi që do të përdoret për të kuantifikuar progresin e masës. Duhet identifikuar treguesi më i përhapur për çdo MLlK, si dhe vlera bazë për 2021-shin. Për shembull, siç përcaktohet në Tabelën 12-6, presioni pikësor i ujërave të ndotura urbane duhet të trajtohet më mirë përmes ndërtimit të impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUNU) (masë bazë në kuadër të Direktivës së Trajtimit të Ujërave të Ndotura Urbane të BE-së, MLlK 1).

Ka shumë rëndësi që treguesi i masës të identifikohet dhe vlerësohet nga ana sasiore. Në rastin e ujërave të ndotura urbane, treguesi i masës që zbatohet më së shumti është niveli i popullsisë ekuivalente (p.e.), që kërkon trajtim të ujërave të ndotura për të arritur standardin e cilësisë mjedisore prej BOD_5 < 4 mg/l në trupin ujor pritës.

Treguesi i masës duhet të jetë një vlerë/objektiv e/i qartë e nivelit të pritshëm/aktual të progresit kundrejt objektivit mjedisor dhe duhet të paraqitet gjithnjë në formatin e "bilancit të reduktuar" (p.sh. presioni që mbetet) dhe për të paktën për periudhën bazë + dy periudha të ardhshme PMBU-je (pasi shumë masa mund të kërkojnë 6 ose mbi 12 vjet për të arritur objektivat).

Në shembullin e Tabela 13-4 vlerësohet që 750,000 p.e. janë aktualisht pa trajtim të ujërave të ndotura urbane sipas standardit të kërkuar. Në vijim të zbatimit të ITUNU-ve të ndryshëm, progresi i masës synon 500,000 dhe 250,000 përkatësisht deri në vitin 2029 dhe 2035. Për rrjedhojë, ekuivalenti i presionit deri në 250,000 p.e. mbetet ende të arrihet deri në 2035-n, duke kërkuar masa të mëtejshme pas vitit 2035, por kjo gjë është mëse e qartë nga formati i raportimit.

Rishikimi i progresit të zbatimit të masave (me arritjen e treguesve) është komponent themelor i rishikimit të PMBU-së në fund të periudhës gjashtë vjeçare.

13.8.2 Përmbledhja e Formateve të Raportimit për PiM-në Kombëtare

Atributet kyç të formateve të raportimit të masave tregojnë praktikën më të mirë lidhur me përcaktimin e masave:

- Masat duhet të synojnë presionet e identifikuara. Një masë merr kuptimin e nenit 11 të DKU-së kur provohet se kontribuon në reduktimin e presionit (dhe rrjedhimisht në përmirësimin e statusit të trupit ujor) ose në nivelin e basenit ujor , ose në nivelin e trupit ujor.

- Masat duhet të jenë realiste dhe të arritshme. Shumë PMBU të mëparshme, veçanërisht në vendet e para-aderimit, kanë objektiva krejtësisht jo realiste dhe të paarritshme, duke shpërfillur buxhetet qendrore të kufizuara, mangësinë e kapaciteteve teknike të stafeve, mungesën e të dhënave të monitorimit ose shkallën e koordinimit të nevojshëm midis Autoriteteve Kompetente.
- Masat duhet të jenë të vlerësuara nga ana sasiore për sa i përket progresit kundrejt objektivit. Nëse nuk vendosen objektiva të vlerësueshëm dhe nëse nuk ka monitorim progresiv, këto objektiva nuk mund të arrihen kurrsesi deri në fund të periudhës së PMBU-së. Kjo arrihet duke vendosur tregues standardë.
- Masat bazë dhe plotësuese mund të gjejnë zbatim në shkallë të përgjithshme (basen ujore) ose në shkallë specifike (trup ujor). Dallimi thelbësor midis masave të përgjithshme dhe masave specifike është zakonisht numri i trupave ujorë të prekur nga masat dhe ndarja e tyre hapësinore (të ndara ose të grupuara).
- Masat mund/duhet të diferencohen nga a) Autoritetet Kompetente b) presionet e ndryshme. Ndonëse dy Autoritetet Kompetente mund të punojnë në mënyrë paralele për të njëjtat presione, çdo AK duhet të përdorë instrumente specifike, lejet dhe kompetencat ligjore specifike, ndaj masat individuale duhen ndarë.
- "Praktika më e mirë" Tabela 13-4 (shihni edhe Shtojcën XIII,) përafrohet me kërkesat e raportimit të WISE 2016 që: Masat duhet të jenë të përcaktuara për sa i përket llojit dhe shkallës së sigurisë se presionet po trajtohen dhe se kjo gjë do të sjellë përmirësime kundrejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupat ujorë.
- Masat duhet të hartohen bazuar në vlerësimin e statusit aktual të trupit ujor, plotësuar me informacion nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që prekin trupin ujor".

Shtojca XI paraqet shembujt se si duhen plotësuar Tabelat për dy grupet kryesore alternative të masave:

- Masë e vetme e përgjithshme që zbatohet për të gjithë trupat ujorë
- Masa të ndryshme specifike që zbatohen për një trup ujor të vetëm

Tabela 13-3 – Marrëdhënia midis Llojeve dhe Synimeve të Masave dhe Sistemit të Kodimit

	MASAT BAZË	MASAT PLOTËSUESE	TREGUESIT SHEMBUJ PËR PRESIONET[205]	TREGUESIT SHEMBUJ PËR MASAT
MASAT E PËRGJITHSHME **Zbatohen në nivel baseni ose nënbaseni, ose për trupa ujorë të shumëfishtë** **SISTEMI I KODIMIT** BM ose SM + ID-ja e basenit + Rendi p.sh. BM-3514-01	Direktivat e BE-së sipas rastit, veçanërisht: • Menaxhimi i Cilësisë së Ujërave të Larjes (2006/7/KE) • Direktiva për Ujin e Pijshëm (BE) (2020/2184) • Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane (91/271/KEE) • Direktiva për Nitratet (91/676/KEE)(91/676/ KEE) • Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) • Direktiva për Kontrollin dhe Parandalimin e Integruar të Ndotjes (96/61/KE) • Direktiva për Mbrojtjen e Produkteve Bimore (91/414/KEE)	• Tarifat/incentivat financiare • Marrëveshjet e bashkëpunimit • Qasjet këshilluese • Instrumentet statutore • Masat nuk marrin parasysh presionin e kohës dhe të sezonit	• Numri i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura të patrajtuara • Tonazhi i zbatuar vjetor i NPK-ve • Numri i trupave ujorë me ndërprerje morfologjike • Ngarkesa vjetore e pesticideve mbi SCM • Numri i impianteve hidroenergjetike • Volumi i nxjerrjeve të ujërave nëntokësore	• Popullsia ekuivalente që do të trajtohet nga ITUNU • Numri total i lejeve të reja/të mbartura • Zona bujqësore subjekt i kufizimeve të NPK-së • Reduktimi në % i nxjerrjeve dhe konsumit të ujit sektorial • Indeksi i Shfrytëzimit të Basenit Ujor • Indeksi i Prurjes Ekologjike në Basen
MASAT SPECIFIKE **Zbatohen në nivelin e një trupi ujor të vetëm ose në trupa ujorë të ngjashëm** **SISTEMI I KODIMIT** BM ose SM + ID e Trupit Ujor + Rendi p.sh. SM-GW35140409-01	Direktivat e BE-së sipas rastit, veçanërisht: • Menaxhimi i Cilësisë së Ujërave të Larjes (2006/7/KE) • Direktiva për Ujin e Pijshëm (BE) (2020/2184) • Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane (91/271/KEE) • Direktiva për Nitratet (91/676/KEE)(91/676/ KEE) • Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) • Direktiva për Kontrollin dhe Parandalimin e Integruar të Ndotjes (96/61/KE) • Direktiva për Mbrojtjen e Produkteve Bimore (91/414/KEE)	• Kushtet e lejes marrin parasysh kërkesat specifike për trupin ujor, p.sh vlerat kufi të emetimeve (VKE), prurjen ekologjike, zonat e mbrojtura, ekosistemet e varura nga ujërat nëntokësore, pikat e nxjerrjes, etj. • Masat do të marrin parasysh presionin e kohës dhe të sezonit	• Statusi i elementeve individuale të statusit të trupit ujor - Elementet cilësore biologjike - Elementet fiziko-kimike - Elementet hidromorfologjike - Shtojca X Substancat Prioritare - Shtojca VIII NSBU • Gjatësia e zonës së pikut të shfrytëzimit • koha e dëmtimit të trupit ujor në % • dëmtimi i prurjes së trupit ujor në % • Niveli i vrojtuar i ujërave nëntokësore	• Raporti i Cilësisë Ekologjike të Trupit Ujor • Indeksi i Prurjes Ekologjike në Trup Ujor • Ngarkesa sezonale e BOD-së g/m^3 • Ngarkesa sezonale e SPBU-së g/m^3 • Leja e operatorit lëshuar me kufizime sezonale (koha/prurja) • Instalimet industriale me trajtim në terren

[205] Treguesit e Përgjithshëm duhen interpretuar si numri/gjatësia e instalimeve/pikave/objekteve që supozohet se kanë ndikim negativ. a) Lejet ose nuk ekzistojnë, ose nuk janë respektuar b) Lejet janë të pamjaftueshme për sa i përket VKE-ve dhe/ose SCM-ve. Lidhur me Tabelën 10-2

Tabela 13-4 - Përmbledhja e presioneve dhe masave në nivel baseni: Baseni i Lumit Ishëm

Kodi i basenit	Kategoria e TU	Presionet dominuese	Indikatori i Presioneve	Presionet Indikatori i ShA Koha bazë 2023 [206] [207]	Presionet Indikatori kombëtar Koha bazë 2023 [208]	MLIK e aplikueshme	Indikatori i MLIK	Vlera e indikatorit Koha bazë 2023[209]	Vlera e indikatorit Pikësynimi 2029 [210]
3514	US	Lloji 1 – Ndotje pikësore (ujërat e ndotura urbane)	*Gjatësia e trupave ujorë të prekur (km)*	56.38%	103 km	MLLK 1	*Popullsia që kërkon ITUN (p.e.)*	1,000,000	553,009
	UN	Lloji 1 – Ndotje pikësore (ujërat e ndotura urbane)	*Zona e UN-ve me përqendrim mesatar të nitrateve mbi vlerën e pragut (km^2)*	56.38%	56.38%	MLLK 1	*Popullsia që kërkon ITUN (p.e.)*	1,000,000	553,009
	UN	Lloji 1.5 – Vende industriale të kontaminuara	*Numri i vendeve që potencialisht kërkojnë riparim (N)*	Nr	Nr	MLLK 4	*Vende për riparim (N)*	6	0
	US/UN	Lloji 1.6 – Vendet e depozitimit të mbetjeve të ngurta	*Numri i vendeve që potencialisht kërkojnë riparim (N))*	Nr	Nr	MLLK 21	*Numri i lendfilleve josanitare që do të mbyllen (N)*	0	0

[206] Treguesi Standard i Shtetit Anëtar shprehet si një përqindje relative për të lehtësuar krahasimin midis baseneve lumore. Në Kuadrin e ri të PMBU-së në Shqipëri, ky tregues përkufizohet si gjatësia e të gjithë trupave ujorë që i nënshtrohen atij Lloji Kryesor i Presionit (si % e gjatësisë totale të trupave ujorë në pellgun e lumit) OSE si % e sipërfaqes totale të trupave ujorë nëntokësorë në rasti i UN-ve. Ku

[207] Kur nuk është e përshtatshme të shprehet treguesi i shtetit anëtar si një % e gjatësisë totale të trupit (p.sh. presionet e pikave të izoluara), në mënyrë alternative përdoret numërimi absolut i objekteve

[208] Treguesi kombëtar shprehet si një vlerë absolute për të treguar shkallën ose sasinë e presionit specifik për pellgun e lumit

[209] Vlera e Treguesit Bazë përfaqëson shkallën e masës së kërkuar në fillim të periudhës së RBMP në mënyrë që të arrihet plotësisht objektivi(et) mjedisor në të gjithë pellgun e lumit

[210] Vlera e treguesit të synuar përfaqëson shkallën e masës që kërkohet ende për të arritur objektivat mjedisore për pellgun e lumit, në përputhje me procedurat e raportimit të WISE 2016

Kodi i basenit	Kategoria e TU	Presionet dominuese	Indikatori i Presioneve	Presionet Indikatori i ShA Koha bazë 2023 [206] [207]	Presionet Indikatori kombëtar Koha bazë 2023 [208]	MLIK e aplikueshme	Indikatori i MLIK	Vlera e indikatorit Koha bazë 2023[209]	Vlera e indikatorit Pikësynimi 2029 [210]
	UN	Llojis 1 & 2 – Ndotje pikësore dhe e shpërndarë	*Puset e Ujësjellësit Publik pa zona të përcaktuara mbrojtëse (N)*	%	Nr	MLLK 13	*Numri i zonave të mbrojtjes që kërkojnë përkufizim (N)*		
	US/UN	Lloji 2 – Diffuse pollution (agriculture)	*Gjatësia e trupave ujorë të prekur (km)*	16%	95.5 km	MLLK 2	*Gjatësia e trupave ujorë të synuar (km)*	95.5 km	50 km
	UN	Lloji 2 – Ndotje e shpërndarë (agrikultura)	*Zonat UN-ve me përqendrim mesatar të nitrateve mbi vlerën e pragut (km²)*	16%	%	MLLK 2 & 3	*Zona e trupave ujorë nëntokësorë që kërkojnë reduktim të NO_3-N nën vlerën e pragut (km²)*		
	US	Lloji 3.1 – Nxjerrje ose devijim për shkak të bujqësisë	*Vëllimi i ujit që mbiabstraktohet përtej përdorimit efikas (Mm³/vit)*	N/A	Mm³	MLLK 8 & 26	*Reduktimi i nxjerrjes së ujit që kërkohet për të arritur objektivat (Mm³ OSE %)*		
	US	Lloji 3.2 – Nxjerrje ose devijim për shkak të furnizimit me ujë të pijshëm publik	*Vëllimi i ujit që mbiabstraktohet përtej përdorimit efikas (Mm³/vit)*		Mm³	MLLK 8 & 26	*Reduktimi i nxjerrjes së ujit që kërkohet për të arritur objektivat (Mm³ OSE %)*		
	US	Lloji 3.5 – Nxjerrje ose devijim për shkak të hidrocentraleve	*Vëllimi i ujit që mbiabstraktohet përtej përdorimit efikas (Mm³/vit)*	Mm³/year	Mm³/year	MLLK 8 & 26	*Reduktimi i nxjerrjes së ujit që kërkohet për të arritur objektivat (Mm³ OSE %)*	XX Mm³	XXMm³

Kodi i basenit	Kategoria e TU	Presionet dominuese	Indikatori i Presioneve	Presionet Indikatori i ShA Koha bazë 2023 [206] [207]	Presionet Indikatori kombëtar Koha bazë 2023 [208]	MLIK e aplikueshme	Indikatori i MLIK	Vlera e indikatorit Koha bazë 2023[209]	Vlera e indikatorit Pikësynimi 2029 [210]
	US	Lloji 4.1 – Morfologjia e kanalit	*Gjatësia OSE numri i trupave ujorë të prekur nga ndryshimi fizik i kanalit (km)*	Nr	Nr	MLLK 6	*Gjatësia ose numri i trupave ujorë që kërkojnë riparim (km)*	10.895 km	
	US	Lloji 4.2 – Digat & Barrierat	*Numri i strukturave që prishin vazhdimësinë e lumit (N)*	Nr	Nr	MLLK 5	*Numri i strukturave që do të përmirësohen (N)*	53	20
	US	Lloji 4.3 – Ndryshimi Hidrologjik	*Gjatësia e trupave ujorë të prekur nga regjimi i ndërprerë i rrjedhës (%)*	%	km	MLLK 7 & 8	*Gjatësia ose numri i trupave ujorë ku duhet të rivendoset regjimi i prurjes mjedisore (km)*	31.881km	
	US/UN	Lloji 5.3 – Hedhja e mbetjeve të ngurta urbane dhe hedhjet pikësore	*Numri i vendeve që dështojnë objektivat (N)*	No	No	MLLK 21	*Numri i trupave ujorë që kërkojnë riparim (N)*	25	20
	UN	Lloji 6.1 – Rimbushja e ujërave nëntokësore (rrjedhje / infiltrim)	*Zhvillimi i ri urban që parandalon rimbushjen e UN (km²)*	%	%	MLLK 27	*Zhvillime të reja ose zona të nevojshme për të përfshirë drenazhimin ei qëndrueshëm ose aktivitete të rimbushjes (km²)*		

Kodi i basenit	Kategoria e TU	Presionet dominuese	Indikatori i Presioneve	Presionet Indikatori i ShA Koha bazë 2023 [206] [207]	Presionet Indikatori kombëtar Koha bazë 2023 [208]	MLIK e aplikueshme	Indikatori i MLIK	Vlera e indikatorit Koha bazë 2023[209]	Vlera e indikatorit Pikësynimi 2029 [210]
	UN	Lloji 6.2 – Nxjerrja e ujërave nëntokësore	*Sipërfaqja e UN-ve që po abstraktohet (km²)*	%	%	MLLK 14 & 26	*Numri i nxjerrjeve të ujërave nëntokësore që kërkojnë leje (N)*		

13.9 Përmbledhje e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore

Bazuar në karakterizimin dhe vlerësimin e trupave ujorë të analizuar në Kapitullin 10, Përmbledhja e të gjithë trupave ujorë sipërfaqësorë që rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të përcaktuara paraqitet në Tabela 13-5.

Aty ku ka pritshmëri që masat të zbatohen për një trup ujor specifik ose një grup të ngjashëm trupash ujorë, për masat bazë përmendet direktiva përkatëse ose për masat plotësuese përmenden instrumentet e tjera, sipas rastit. Masat e ardhshme shqyrtohen dhe rishikohen së bashku me palët e përshtatshme të interesit gjatë fazës së konsultimit të PMBU-së (gjatë 2022).

Për shkak të kompleksitetit teknik, financimit ose kufizimeve të tjera, mund të gjykohet se, pavarësisht statusit të pamjaftueshëm, nuk ka asnjë perspektivë realiste për zbatimin e masave të mjaftueshme brenda periudhës së PMBU-së për trupat ujorë të specifikuar. Arsyet e pamundësisë për të arritur përputhshmërinë duhen përmendur në pjesën përshkruese.

13.10 Përmbledhje e Trupave Ujorë Nëntokësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore

Bazuar në karakterizimin dhe vlerësimin e trupave ujorë të analizuar në Kapitullin 10, Përmbledhja e të gjithë trupave ujorë nëntokësorë që rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore të përcaktuara paraqitet në Tabela 13-6.

Aty ku ka pritshmëri që masat të zbatohen për një trup ujor specifik ose një grup të ngjashëm trupash ujorë, për masat bazë përmendet direktiva përkatëse ose për masat plotësuese përmenden instrumentet e tjera që gjejnë zbatim sipas rastit. Masat e ardhshme shqyrtohen dhe rishikohen së bashku me palët e përshtatshme të interesit gjatë fazës së konsultimit të PMBU-së (gjatë 2022).

Për shkak të kompleksitetit teknik, financimit ose kufizimeve të tjera, mund të gjykohet se, pavarësisht statusit të pamjaftueshëm, nuk ka asnjë perspektivë realiste për zbatimin e masave të mjaftueshme brenda periudhës së PMBU-së për trupat ujorë të specifikuar. Arsyet e pamundësisë për të arritur përputhshmërinë duhen përmendur në pjesën përshkruese.

Tabela 13-5 –Përmbledhje e Trupave Ujorë Sipërfaqësorë që Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore

TRUPI UJOR OSE GRUPI	EMRI	FORMA	STATUSI I PËRGJITHSHËM	DËSHTIMI I CILËSISË?	DËSHTIMI I SASISË?	DËSHTIMI I MORFOLOGJISË?	MASAT E PROPOZUARA?	INSTRUMENTAT BAZË	INSTRUMENTAT PLOTËSUESE
RW351441	Tërkuza	Natural	5	Jo	Po	Po	Po	EU 2000/60/KE Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor (85/337/KEE) Direktiva për Habitatet (92/43/KEE)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351443	Tërkuza	TUTM	4		Po	Po	po	EU 2000/60/KE Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor (85/337/KEE) Direktiva për Habitatet (92/43/KEE)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351487	Lana	Natyror	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351485	Lana	TUTM	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351483	Lana	Natyror	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351481	Lana	Natyror	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351495	Tiranë	TUTM	4	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011

RW351493	Tiranë	TUTM	2	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW351491	Tiranë	TUTM	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW35147	Tiranë	Natyror	5	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
RW35145	Tiranë	Natyror	4	po	po	po	po	91/271/KEE (Direktiva për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane)	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
LW351401	Rezervuari i Bovillës	TUTM	3	Jo	po	po	po	EU 2000/60/KE	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
LW351402	Liqeni i Tiranës	TUA	3	po	Jo	po	po	EU 2000/60/KE	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
LW351403	Ujëmbledhësi i Cekrezës	TUTM	3	Jo	Jo	po	po	EU 2000/60/KE	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011
LW351404	Ujëmbledhësi i Tapizës	TUTM	3	Jo	Jo	po	po	EU 2000/60/KE	Ligji 111/2012 Ligji Nr. 10431/2011

Tabela 13-6 –Përmbledhja e Trupave Ujorë Nëntokësorë Rrezikojnë të Mos i Përmbushin Objektivat Mjedisore

TRUPI UJOR OSE GRUPI	GRUPI	EMRI	STATUSI I PËRGJITHSHËM	DËSHTIMI I CILËSISË?	DËSHTIMI I RIMBUSHJES?	DËSHTIMI I NXJERRJES?	MASAT E PROPOZUARA?	INSTRUMENTAT BAZË	INSTRUMENTAT PLOTËSUESE
GW35140101	-	Thumanë	Mirë	Po Intruzion i ujërave të kripura	Jo	Jo	Po	BE 2000/60/KE BE 2006/118/KE	Ligji 111/2012
GW35140103	-	Tiranë	Mirë	Po Urbane dhe industriale	Jo	Po	Po	BE 2000/60/KE BE 2006/118/KE	Ligji 111/2012
GW35140501	B	Fushë-Krujë	Mirë	Po Kanalizime	Po	Jo	Po	BE 2000/60/KE BE 2006/118/KE	Ligji 111/2012
GW35140503		Qinam							
GW35140505		Brar							
GW35140507	C	Kashar	Mirë	Po Kanalizime	Po	Jo	Po	BE 2000/60/KE BE 2006/118/KE	Ligji 111/2012
GW35140509		Bubq							

Shënime:

1. Statusi i përgjithshëm i referohet gjendjes aktuale, që është e mirë gjithandej, ndonëse ka disa pasiguri të konsiderueshme.
1. Kolona e “dështimit” i referohet natyrës së riskut të identifikuar për planin e periudhës 2024-2029.
2. Dështimi i rimbushjes i referohet mosarritjes së bilancit të ujit; dështimi i nxjerrjes i referohet pamundësisë për të realizuar aktiviteteve të qëndrueshme pompimi
3. Ju lutemi të vini re që niveli i besueshmërisë për vlerësimet e Grupit B dhe C është caktuar zero.

13.11 Masat për Trupat Ujorë Sipërfaqësorë në Risk

Programi i masave bazë dhe/ose plotësuese synon trupat ujorë sipërfaqësorë në rrezikojnë të mos i përmbushin të objektivave mjedisore. Këta trupa ujorë kërkojnë vlerësim të detajuar të mënyrës se si do të trajtohet statusi aktual dhe ndikimeve vijuese gjatë kohëzgjatjes së planit (2024-2029). Masat bazë dhe plotësuese, të përgjithshme dhe specifike, duhen identifikuar së bashku me ndryshimin e pritshëm në status, autoritetin kompetent përgjegjës, datat e synuara dhe kostot e masave.

Duke qenë se duhet të përcaktojmë trupa ujorë individualë ose grupe të trupave ujorë, masat listohen sipas rendit të trupave ujorë, duke filluar me trupat ujorë të rrjedhës së sipërme.

Masat e përgjithshme për grupet e trupave ujorë ose masat e veçanta për trupat ujorë individualë paraqiten në Shtojcën Teknike XI.

PiM-të mbështetet te rezultatet e analizës së presioneve dhe vlerësimi i statusit të ujit (Kapitulli 10) dhe rrjedhimisht përfshijnë masa me rëndësi për mbarë basenin, të orientuara drejt vizioneve të dakorduara dhe objektivave të menaxhimit për 2029-n.

PiM-të janë strukturuar duke marrë parasysh presionet më domethënëse (ndryshimet organike, kimike, morfologjike dhe ato të lëndëve ushqyese) dhe trupat ujorë që gjenden në të gjithë basenin. Synimi është të arrihen objektivat e menaxhimit për të gjithë basenin, për çdo trup ujor sipërfaqësor dhe nëntokësor, në mënyrë që objektivat mjedisore të parashtruara në DKU të arrihen deri në përfundim të zbatueshmësisë së ciklit të parë të këtij plani. Gjetjet dhe përfundimet kryesore për masat e identifikuara dhe rëndësia e tyre për basenin, si dhe prioritetet lidhur me zbatimin e tyre në shkallë të gjerë paraqiten në PiM në formë të përmbledhur. Zbatimi i këtyre masave të rëndësishme në të gjithë basenin sigurohet duke u koordinuar me institucione që kanë si objektiv zbatimin e këtyre masave.

Nga analiza e presioneve dhe përcaktimi i statusit identifikohen të gjithë ata trupa ujorë që kanë dështuar në arritjen e OM-ve. Sipas Nenit 4 të DKU-së, duhen marrë masat e duhura për të parandaluar përkeqësimin e statusit të ujërave sipërfaqësore dhe arritjen e statusit ose potencialit të mirë ekologjik. Kapitulli 10 shpjegon burimin e këtyre ndotësve dhe ndikimin që kanë te trupat ujorë. Më poshtë gjeni listën e masave të propozuara për përmirësimin e statusit të këtyre trupave ujorë.

Masat duhet të jenë të përzgjedhura për sa i përket llojit dhe shkallës, për t'u siguruar se presionet po trajtohen dhe se kjo gjë do të sjellë përmirësime kundrejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë të trupave ujorë. Masat duhen hartuar duke u bazuar te vlerësimi i statusit aktual të trupit ujor, plotësuar me informacion nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që prekin trupin ujor.

Për çdo MLlK janë identifikuar treguesit sasiorë të shkallës dhe progresit të zbatimit të masave . Shtetet Anëtare mund të raportojnë edhe për treguesit e tyre nëse treguesit e propozuar nuk shihen të përshtatshëm për situatën kombëtare.

Grupimi i trupave ujorë u mbështet te disa faktorë mjaft të rëndësishëm si afërsia me njëri-tjetrin (trupa ujorë që i përkasin një lumi) dhe presioneve të njëjta që veprojnë mbi to. Ka disa trupa ujorë që me shumë gjasë nuk i arrijnë objektivat mjedisore. Lidhur me zbatimin e masave, duhet identifikuar MLlK-ja më e përshtatshme për PLlK-në, si dhe treguesi që do të përdoret për të vlerësuar nga ana sasiore për progresin e masës. Te tabelat në Shtojcën Teknike XI do të gjeni dy shembuj konkretë se si janë përzgjedhur masat për dy raste të një grupimi të trupave ujorë. Shpjegimi i metodologjisë dhe rruga e ndjekur gjenden gjithashtu në Shtojcën Teknike XI.

13.11.1 Grupi i Trupave Ujorë 351495-351493-351491

Trupat ujorë 351495 dhe 351491 janë rrjedhat e sipërme të lumit të Tiranës – supozohet se aktiviteti mjaft i përhapur minerar për nxjerrjen e zhavorrit aluvial përgjatë gjatësisë së trupit ujor ndikon negativisht te ekosistemi ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit (presioni domethënës 4.1.4) dhe rrjedhat e mesme të lumit të Tiranës janë tepër të modifikuara për shkak të kanalizimeve. Trupi ujor që kalon përmes qytetit është tepër i ndikuar nga ujërat e ndotura të patrajtuara, duke sjellë kështu nivele mjaft të larta të BOD_5 dhe tarifave për mbetjet e ngurta (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Zakonisht, presioni pikësor i ujërave të ndotura urbane (PLlK 1.1) duhet trajtuar nëpërmjet ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN - MLlK 1), por kur ndërtimi i ITUN-ut është i pamundur, ka MLlK të tjera që mund të ndërmerren për reduktimin e ngarkesës nga ujërat e ndotura urbane si masa për parandalimin dhe kontrollin e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (MLlK 21).

Një prej masave është reduktimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura, grumbullimi i tyre në një numër të vogël kolektorësh dhe ndarja e sistemeve të kombinuara nga ujërat e shiut, të cilat kanalizohen në sistemin e furnizimit me ujë dhe nuk lejohen të rrjedhin me trupin ujor të lumit të Tiranës.

Kanalizimi i trupave ujorë sjell ndikime negative për ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit, ndaj propozohet që në trupin e modifikuar ujor me shtrat me strukturë jonatyrore të ndërtohen/lejohen itinerare të faunës ujore. Pastrimi i të gjitha pikave ku ka lendfille të mbetjeve të ngurta urbane pranë ose në shtratin e lumit. Heqja e pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane që nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimeve.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e statusit aktual të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në planet e ciklit të dytë të menaxhimit (nga viti 2029) statusi i keq të përmirësohet në status mesatar.

13.11.2 Grupi i Trupave Ujorë 351487-351485-351483

Trupat ujorë 351487, 351485, 351483 dhe 351481 janë pjesë e lumit të Lanës, që është tepër i kontaminuar nga ujërat urbane të patrajtuara (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2). Lumi i Lanës është trup ujor tepër i modifikuar për shkak të kanalizimeve.

Zakonisht, presioni pikësor i ujërave të ndotura urbane (Presioni i Llojit Kyç 1.1) duhet të trajtohet përmes ndërtimit të impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN) (masë bazë në kuadër të DTUN-ut të BE-së, MLlK 1).

Aktualisht, ka përfunduar pjesa strukturore e impiantit në Kashar, por puna është ndërprerë për shkak të mospërmbushjes së kushteve të kontratës. Ky PMBU i kërkon autoritetit përkatës të përfundojë me ndërtimin e impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane në mënyrë që të fillojë trajtimi i ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zonat urbane të Tiranës.

Për këta trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera krahas impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, të cilat do të sjellin përmirësimin e statusit të tyre. Një prej masave është reduktimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura, grumbullimi i tyre në një numër të vogël kolektorësh dhe ndarja e sistemeve të kombinuara nga ujërat e shiut, të cilat kanalizohen në sistemin e furnizimit me ujë dhe nuk lejohen të rrjedhin me trupin ujor të lumit të Lanës.

Kanalizimi i trupave ujorë sjell ndikime negative për ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit, ndaj propozohet që në trupin e modifikuar ujor me shtrat me strukturë jonatyrore të ndërtohen/lejohen itinerare të faunës ujore.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e statusit aktual të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në planet e ciklit të dytë të menaxhimit (nga viti 2029) statusi i keq të përmirësohet në status mesatar.

Tabela 13-6 paraqet përmbledhjen e të gjitha presioneve dhe masave (shihni dhe Shtojcën XI për tabelat e detajuara për çdo trup ujor).

13.11.3 Grupi i Trupave Ujorë 351443-351441

Trupat ujorë 351443 dhe 351441 ndodhen në rrjedhat e mesme dhe të poshtme të Tërkuzës. Si pasojë, regjimi i rrjedhës mjedisore të këtij lumi, që zgjatet deri në Rinas, është ndryshuar krejtësisht. Ndryshimi fizik i trupit ujor për shkak të ndërtimit të digës tregon se trupi ka formën e TUTM-së. Dhe ndryshimi i regjimit të rrjedhës ka sjellë klasifikimin e këtij trupi ujor me “status të dobët” (presionet domethënëse 3.2 dhe 4.2.3). Për të rikthyer regjimin e duhur të nevojitet shkarkimi i një sasie të caktuar uji nga rezervuari i Bovillës. Këtu kemi edhe një ndërthurje të regjimit të pamjaftueshëm të rrjedhës me nivelet e larta të BOD_5 për shkak të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara dhe presioneve të tjera të ndryshme, të cilat e klasifikojnë këtë trup ujor në kategorinë e “statusit të keq”.

MLlK-ja më e përshtatshme për reduktimin e presioneve dhe ndikimeve nga ndryshimi hidro-morfologjik i trupave ujorë është përmirësimi i kushteve hidro-morfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (MLlK 6).

Disa prej masave nxisin edhe rehabilitimin e zonës së nxjerrjeve të inerteve. Subjekteve u kërkohet të përmbushin kushtet e lejes për rehabilitimin e zonës dhe mbylljen e rrugëve lidhëse pas përfundimit të lejes.Gjithashtu edhe struktura mbrojtëse kundër erozionit të tokave bujqësore nga lumi. Heqja e pritave në lumë. Monitorimi i përmbushjes së kushteve të lejeve që u janë dhënë subjekteve që nxjerrin zhavorr nga shtrati i trupit ujor. Regjimi i prurjes duhet të lejojë që, gjatë stinës së thatë të verës, nga rezervuari i Bovillës të shkarkohet një sasi e caktuar e volumeve ujore për të mundësuar furnizimin me ujë të trupit ujor.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e statusit aktual të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në planet e ciklit të dytë të menaxhimit (nga viti 2029) statusi i keq të përmirësohet në status mesatar.

13.11.4 Trupat Ujorë 35147 dhe 35145

Trupat ujorë 35147 dhe 35145 kombinohen duke u derdhur në lumin e Tiranës dhe Lanës në qendër të qytetit. Ndonëse në formë natyrore, ujërat urbane të patrajtuara sjellin nivele mjaft të larta të BOD_5 në ujërat pritëse (presionet domethënëse 1.1 dhe 1.2).

Zakonisht, presioni pikësor i ujërave të ndotura urbane (Presioni i Llojit Kyç 1.1.) duhet të trajtohet përmes ndërtimit të ITUN-ëve (masë bazë në kuadër të DTUN-it të BE-së, MLlK 1).

Aktualisht, po ndërtohet ITUN-i i Kamzës me p.e 96,991 (2029) në trupin ujor 35147. Ky PMBU i kërkon autoritetit përkatës të përfundojë me ndërtimin e impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane në mënyrë që të fillojë trajtimi i ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zonat urbane të Kamzës.

Për këta trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera krahas impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, të cilat do të sjellin përmirësimin e statusit të tyre. Një prej masave është reduktimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura, grumbullimi i tyre në një numër të vogël kolektorësh dhe ndarja e sistemeve të kombinuara nga ujërat e shiut, të cilat kanalizohen në sistemin e furnizimit me ujë dhe nuk duhet të lejohen të rrjedhin në trupat ujorë. Pastrimi i të gjitha pikave ku ka venddepozitime të mbetjeve të ngurta/interte urbane pranë ose në shtratin e lumit.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e statusit aktual të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që, në planet e ciklit të dytë të menaxhimit (nga viti 2029), statusi shumë i keq të përmirësohet në status mesatar. Tabelat më të detajuara për çdo trup ujor ndodhen në Shtojcën Teknike XI)

13.12 Përcaktimi dhe Raportimi i Kostove dhe Burimeve të Financimit

13.12.1 Pasqyra e Kostove

Tabela e përgjithshme e PiM (referuar Shtojcës Teknike të PiM) përmbledh kostot e parashikuara për masat që synojnë trupat ujorë sipërfaqësorë në risk, të cilat janë si vijon:

- Kostot kapitale ose të instalimit lidhen në përgjithësi për zbatimin e masave specifike, referuar edhe si "kostot e instalimit" p.sh. ndërtimi i objekteve të trajtimit të ujërave të ndotura
- Kostot e operimit dhe mirëmbajtjes lidhen kryesisht me kostot e vazhdueshme të cilat kanë të bëjnë me kostot e instalimit më lart.
- Kostot e administrimit përkufizohen në përgjithësi si kosto që mbulohen nga autoritetet kompetente, ministritë dhe agjencitë e tjera qeveritare përgjegjëse për administrimin e masave të veçanta p.sh në formën e inspektimit dhe zbatimit, mbledhjes së taksave ose tarifave etj.
- Kostot e burimit janë kosto indirekte, referuar edhe si "kosto oportune" që lidhen me përdorimin e ujit (që supozohet se është një burim i shterushëm dhe i pakët) në mënyrë specifike. Kostot e burimit lindin vetëm nëse përdorimi alternativ i ujit do të sillte një vlerë më të lartë ekonomike se përdorimi aktual p.sh diferenca midis përfitimeve neto (përdorimi aktual kundrejt përdorimit alternativ) është negative p.sh kuota e ujit që rezervohet për ujitje mund të sjellë vlerë më të lartë ekonomike nëse do të ri-orientohej drejt përdorimit të hidroenergjetikës.

13.12.2 Vështrimi i Përgjithshëm i Fondeve

Në mënyrë që PiM-ja të jetë e vlefshme, duhen konfirmuar burimet e financimit. Nëse nuk ka një buxhet ose financim të dedikuar për ta mbështetur masën, kjo e fundit ka shumë pak gjasa që të zbatohet, ndaj duhet të shtyhet deri kur të konfirmohet financimi.

Duke qenë se konfirmimi përfundimtar i fondeve mund të kërkojë vite, qoftë përmes financimit ndërkombëtar, buxhetit fiskal kombëtar ose fondeve bashkiake, disa prej burimeve të financimit mund të jenë të parakohshme, p.sh gjatë rishikimit të draft PMBU-së brenda vitit 2022, konfirmimi përfundimtar i fondeve, nëse nuk është miratuar ende, merret i mirëqenë.

Burimet e mundshme të financimit janë:

- Grantet e jashtme ose huatë supozohen të vijnë nga burimet joqeveritare si p.sh agjencitë ndërkombëtare të financimit, programi i asistencës teknike
- Buxheti qendror ose i agjencisë supozohet të financohet përmes buxhetit qendror të qeverisë qendrore ose mekanizmit të financimit për Ministrinë ose agjencinë rregullatore
- Buxheti bashkiak - supozohet të financohet përmes mekanizmave të financimit të autoriteteve administrative rajonale ose bashkive
- Tarifat ose detyrimet shtetërore për ujin - supozohet që do të financohen përmes administrimit të instrumenteve të ndryshme fiskale për rikuperimin e kostove mjedisore në nivel kombëtar ose bashkie p.sh tarifat e nxjerrjes së burimit ujor, taksat e ndotjes së ujit
- Financimet e operatorit supozohen se do të financohen drejtpërdrejt nga të ardhurat e operatorit ku operatori duhet t'i financojë masat sipas parimit "ndotësi paguan" (DKU neni 9).

13.12.3 Raportimi i Kostove dhe Fondeve

Struktura e raportimit fleksibël Tabela 13-11 pranon se gjatë zbatimit të një mase të vetme mund të lindin lloje të shumëfishta kostosh dhe/ose mekanizma financimi. Për shembull, vendosja e kuotave të reduktuara të ujit nga autoriteti rregullator për ruajtjen e statusit të ujërave nëntokësore mund të kërkojë shpenzime nga ana e operatorëve të ujitjes për instalimin e teknologjive më efikase, me kosto që i atribuohen shërbimit kështillues

për fermerët, ku kostot e burimit lindin për shkak të rendimentit të reduktuar si rrjedhojë e kufizimit të përdorimit të ujit dhe kostove administrative për zbatimin e masave të eficiencës.

Me të përfunduar PiM-ve (Shtojca Teknike XIII), në një tabelë të vetme, por në rreshta të ndryshëm, detajohen kostot e ndryshme të mundshme që i atribuohen agjencive ose operatorëve të ndryshëm.

Në përputhje me praktikën e mirë të rekomanduar[211], duhet të identifikohen instrumentet (ligjore ose fiskale) që mbështesin masën; në rastin e masës së llojit bazë, duhet cituar direktiva më e përshtatshme e BE-së. Në rastin e masave plotësuese, duhet cituar legjislacioni kombëtar i zbatueshëm për taksat dhe tatimet kombëtare.

Raporti midis masave të veçanta dhe trupave ujorë të shënjestruar identifikohet më lehtë po t'i referohemi Tabelës 13-18 për ujërat sipërfaqësore (shihni edhe Shtojcën XIII).

13.13 Përmbledhja e Kostove për Masat e Trupit Ujor Sipërfaqësor

Tabela 13-9 paraqet përmbledhjen e kostove të parashikuara për të gjitha masat që synojnë trupat ujorë sipërfaqësorë në rrezik mund të gjendet në Shtojcën Teknike XIII. Rendi i kostimit ndjek rendin e masave të përsëritura në tabelat përkatëse.

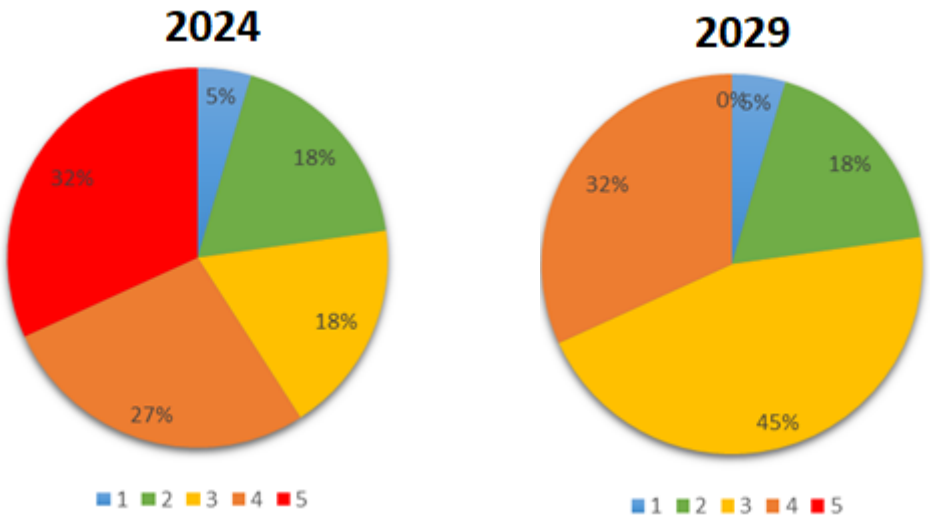
[211]Studim krahasues i presioneve dhe masave në planet e menaxhimit të baseneve lumore kryesore në BE - Detyra 4b: Kostot dhe Përfitimet e Zbatimit të DKU-së, ACT*eon* 2012.

13.14 Përmbledhja Përfundimtare e Statusit Aktual dhe të Parashikuar të Trupit Ujor Sipërfaqësor

Figura 13-2 përmbledh rezultatet e pritshme të PMBU-së 2024-2029 për statusin e trupave ujorë sipërfaqësorë në basenin e lumit Ishmëm

- Pritet që 5 trupat ujorë me "status të mirë" ta ruajnë statusin e mirë.
- Pritet që 4 trupat ujorë me "status mesatar" ta ruajnë statusin mesatar
- Pritet që 6 trupat ujorë me "status të dobët" ta përmirësojnë statusin në status mesatar
- Pritet që 7 trupat ujorë me "status të keq" ta ngrenë statusin në status të dobët.

Figura 13-2 - Përqindjet Aktuale dhe të Parashikuara të Statusit të Trupave Ujorë Sipërfaqësorë

13.15 Procedurat e Monitorimit dhe Vlerësimit të Planit

13.15.1 Detajet e programit të propozuar të monitorimit të ujërave sipërfaqësore për periudhën 2024-2029

Programi i propozuar i monitorimit mbështetet te kapacitetet ekzistuese, por kërkon më tepër burime nga sa janë vendosur në dispozicion deri më tani.

13.15.1.1 Kategoritë e propozuara të burimeve ujore

DKU-ja përcakton katër kategori kryesore:

- Lumenj. AKM-ja ndërmerr monitorime rutinë në basenin e lumit Ishëm, me përjashtim të Tërkuzës dhe Zezës.
- Liqene. Kjo kategori përfshin edhe rezervuarët. Këta nuk monitorohen ende nga AKM-ja, por të paktën po sugjerohet të përfshihet rezervuari i Bovillës.
- Ujëra të Përkohshme. Sugjerohet të kapërcehen për periudhën 2024-2029, pasi kërkon mjete lundruese dhe pajisje për matje/kampionim në drejtim vertikal (thellësi).
- Ujëra bregdetare. AKM-ja merr kampione brenda ose në afërsi të vijës bregdetare, ndonjëherë edhe në grykëderdhjet e ujërave të ndotura. Këto kampione nuk mund të përdoren si përfaqësuese në vlerësimin e cilësisë së trupave ujorë bregdetare, që janë 1.8 km të gjerë (dhe disa metra të thellë). Mungojnë mjetet lundruese dhe pajisjet e nevojshme, ndaj kjo kategori e trupave ujorë mund të kapërcehet.

Prandaj, programi i monitorimit të ujërave sipërfaqësore sugjerohet për ato lumenj dhe liqene (rezervuarë) që ndodhen brenda basenit të lumit Ishëm.

13.15.1.2 Parametrat e propozuar të monitorimit

Shkurtesat F-KIM, ECB, SHTOJCA VII E PMBU-SË DHE H-MORF përkojnë me ato të përdorura në Vlerësimin e Presioneve dhe Statusit (sikurse paraqiten në Shtojcën XIII të kësaj PMBU-je).

13.15.1.3 Elementet e përgjithshme të cilësisë fiziko-kimike (F-KIM)

Parametrat që monitorohen në mënyrë rutinë nga AKM-ja përfshijnë të gjithë gamën e elementeve të përgjithshme të cilësisë fiziko-kimike të parashikuar në DKU. Ato monitorohen në lumenj dhe liqene (rezervuarë).

13.15.1.4 Elementet e cilësisë hidro-biologjike (ECB)

Kapaciteti i brendshëm i AKM-së është i kufizuar pasi mund të trajtojë vetëm faunën bentike jovertebrore. Ky parametër është tregues për gjendjen e trupave ujorë, por nuk është aq i përshtatshëm për liqenet/rezervuarët. Nga ana tjetër, fitoplanktoni, ndër të tjera, është i përshtatshëm si parametër për liqenet/rezervuarët. Fatkeqësisht, AKM-ja nuk ka punësuar ekspertë përkatës. Aktualisht, AKM-ja ndërmerr vetëm monitorime të faunës bentike jovertebrore në lumenj dhe të klorofilit-a në liqene/rezervuarë.

13.15.1.5 Ndotës të tjerë të veçantë (Shtojca VIIL PMBU)

BOD_5 dhe CODCr mund të konsiderohen si pjesë e "ndotësve të tjerë të veçantë". Ata analizohen në mënyrë rutinë nga AKM-ja dhe zbatohen edhe për lumenjtë, edhe për liqenet/rezervuarët.

13.15.1.6 Elementet e cilësisë hidromorfologjike

LUMENJTË: PRURJA

[212]IgjEO i monitoron nivelet e ujit të lumenjve në pesë stacione (nënseksioni13.15.1.7); nuk pritet rritje e stacioneve hidrologjike gjatë periudhës 2024-2029. Megjithatë, prurjet e trupave ujorë mund të llogariten me përafërsi nëpërmjet modelimit, që në fakt është përdorur në Tabela 5-1 prej PMBU-ve kryesore.

LUMENJTË: MORFOLOGJIA

Departamenti i Hidrogjeologjisë së ShGjSh-së është në gjendje të monitorojë luhatjet e thellësisë dhe gjerësisë së lumit, si dhe strukturën dhe nënshtresën e shtratit të tij.

LIQENET

IgjEO nuk i monitoron liqenet/rezervuarët brenda basenit të lumit Ishëm. Megjithatë, Ujësjellës Kanalizime Tiranë, UKT mund të mbledhë të dhëna të përshtatshme rreth për shembull niveleve të ujit në rezervuarin e Bovillës.

13.15.1.7 Pikat e monitorimit

LUMENJTË: F-KIM dhe ECB-të

Në parim, këto elemente cilësie monitorohen në të gjithë trupat ujorë të përvijuar. Megjithatë, disa mund të përjashtohen, për shembull sepse statusi i tyre mund të ndikohet nga trupat ujorë të afërt (referojuni shënimeve në fund të faqes në Tabela 3-1, Kapitullin 3).

Disa trupa ujorë janë mbuluar tashmë nga pikat e monitorimit të AKM-së. Shumica e trupave ujorë të përvijuar janë vizituar gjatë "Fushatës së Kampionimit të Lumenjve, prill 2021" në kuadër të projektit EUSIWM, duke ofruar kështu një lloj orientimi për pikat e mbetura. Megjithatë, përcaktimi i pikave të përshtatshme për kampionimin e faunës bentike jovertebrore kërkon punë përgatitore të mëtejshme.

[212] *Kurbat Q_h (të nevojshme për llogaritjen e prurjes nga niveli i ujit) nuk janë përditësuar prej 15 vjetësh, ndoshta edhe më shumë.*

LUMENJTË: PRURJET

Stacionet aktuale të monitorimit hidrologjik renditen në tabelën 13-14 dhe 13-15 në Shtojcën Teknike XII. Të dobishme janë, nëse ka, edhe të dhënat e UKT-së për shkarkimet e rezervuarit të Bovillës në lumin e Tërkuzës (trupi ujor RW311443), në kuadër edhe të rregullimit të prurjeve mjedisore.

LUMENJTË: ELEMENTET E CILËSISË BIOLOGJIKE

Profilet ndodhen kryesisht në zona ku ka nxjerrje (intensive) zhavori/rëre. Lumi i Lanës dhe Tiranës nuk përfshihen. Për shkak të lidhjes së elementeve të cilësisë hidromorfologjike me elementet e cilësisë hidrobiologjike (pra faunës bentike jovertebrore për sa i përket programit të propozuar të monitorimit 2024-2029), sugjerohet që:

- Të shtohet edhe një prerje tjetër tërthore përgjatë lumit Ishëm më tutje në rrjedhën e poshtme, për shembull në afërsi të stacionit të cilësisë ujore "Ura Salmer" të AKM-së.
- Të shtohen prerje tërthore përgjatë lumit të Lanës dhe Tiranës, p.sh në rrjedhën e sipërme, të mesme dhe të poshtme. Në këtë fazë, nuk mund të sugjerohen më pika të mundshme monitorimi.

LIQENET: F-KIM, klorofil-a

Këto liqene, rezervuarë nuk monitorohen në mënyrë rutinë nga AKM-ja, por u kampionuan gjatë Fushatës së Kampionimit të Liqeneve, qershor dhe korrik 2021", në kuadër të projektit EUSIWM. Kampionimi me varkë është parakusht (kampionet e marra nga brigjet nuk janë përfaqësuese për liqenet/rezervuarët). Nevojiten studime të mëtejshme për të përcaktuar nëse mjafton vetëm një pikë (vertikale) monitorimi, apo nevojiten më tepër pika të tilla për të bërë monitorim dhe vlerësim sa më përfaqësues të statusit. Për më tepër, mund të kërkohet marrja e (nën)kampioneve në thellësi të ndryshme (p.sh me kampionues uji Ruttner)

LIQENET: HIDROMORFOLOGJIA

Sugjerohet që ndërkohë të përdoren, nëse ka, të dhënat për nivelet e ujit, volumet e ujit etj. që mblidhen ndër të tjera nga UKT-ja, MBZhR-ja dhe të tjerë.

13.15.1.8 Frekuencat e monitorimit

Frekuencat e propozuara të monitorimit paraqiten në tabelën më poshtë (shihni edhe shtojcën IX).

Tabela 13-7 - Frekuencat e propozuara të monitorimit [një herë për interval të përmendur]

	LUMENJTË Mbikëqyrje	**Operacionale & Bazë**	LIQENET Mbikëqyrje	**Operacionale & Bazë**
Elementet e cilësisë biologjike				
fauna bentike jovertebrore	1 vit *	1 vit *	-	-
klorofil-a	-	-	1 muaj	3 muaj
Elementet e cilësisë hidromorfologjike				
hidrologjia	ditore	ditore	-	-
morfologjia	6 vjet	3 vjet	-	-
Elementet e cilësisë fiziko-kimike				
Elementet e përgjithshme të cilësisë fiziko-kimike	1 muaj	3 muaj	1 muaj	3 muaj
Ndotës të tjerë të veçantë (BOD_5, COD_{Cr})	1 muaj	3 muaj	1 muaj	3 muaj

*Një herë gjatë stinës së pranverës (së hershme), me gjasë në mars-maj.

Tabela 13-8 – Përmbledhje e Programit të Masave sipas Trupit Ujor Sipërfaqësor

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
1	BMRW3514 82-01	RW35145 RW35146 RW35147 RW351481 RW351482	1.1 – Ndotja pikësore e ujërave të ndotura urbane	1	*Bazë*	*Përfundimi i ndërtimit dhe vënia në punë e ITUN* Kashar pe 350,000 ***Trupi ujor 351482***	*AKUM* *AMBU*	*Ekuivalenti i popullsisë (p.e)* *Numri i ITUN* që kërkon të ndërtohet ose përmirësohet	*800,000* *4*	*450,000* *3*
2	BMRW3514 7-01	RW35147 RW35145 RW35143	1.1 – Ndotja pikësore e ndotura të ndotura urbane	1	*Bazë*	*Ndërtimi i ITUN Kamëz,*pe 96,991 (2027) ***Trupi ujor 35147***	*AKUM* *AMBU*	*Ekuivalenti i popullsisë (p.e)* *Numri i ITUN* që kërkon të ndërtohet ose përmirësohet	*800,000* *4*	*703,0003* *3*
3	SMSW3514-01	RBSW3514	1.3 - Impiante sipas DEI	16	*Shtesë*	*Ndërtimi i impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin e efluentit në vend, në zbatim të legjislacionit*	*AKM* *AMBU* *Subjekti privat*	*Numri i subjekteve qe nuk kane te instaluar impiant te trajtimit te ujerave te ndotura industriale*	*70*	*30*
4	SMSW3514-02	RBSW3514	3 – Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës	8	*Shtesë*	*Përmirësimi i kushteve mjedisore në trupat ujor nëpërmjet rehabilitimit të segmenteve ujor të modifikuar.*	*AMBU* *AKM*	*Numri i lejeve të rishikuara të nevojshme për arritjen e objektivave*		

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
5	SMSW3514-03	RBSW3514	1.1 – Ndotja pikësore e ujërave të ndotura urbane *1.2 – Vërshime urbane prej shirave*	21	*Shtesë*	*Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	*AKUM Bashkitë*	*Numri i sistemeve të kullimit të nevojshëm për të arritur objektivat*	76	30
6	SMSW3514-04	RW351413 RW351421 RW351422 RW351423 RW351425 RW351427 RW35143 RW351441 RW351443 RW351444 RW351445 RW35145 RW35146 RW35147 RW351481 RW351482 RW351483 RW351491 RW351493 RW351495	4.4 – Ndryshim hidromorfologjik, humbje fizike e të gjithë ose një pjese të trupit ujor	6	*Shtesë*	*Rehabilimi I trupave ujorë, kontroll i sedimenteve duke aplikuar qasjen ZBN (zgjedhjet e bazuara ne natyre), për të arritur objektivat mjedisore.*	*AMBU MIE*	*Gjatësia (km) ose sipërfaqja (km^2) e rrjetit lumor që do të ndikohet nga masat e nevojshme për arritjen e objektivave*		

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
7	SMSW3514-05	RBSW3514	2.2 – Bujqësia (e shpërndarë)	12	*Shtesë*	*Rehabilitimi dhe mirëmbajtja e sistemit të ujitjes e kullimit së tokave bujqësore.*	*MBZhR Bashkitë*	*Gjatësia e lumit që kërkon zona tampon për të kapur ose reduktuar ngarkesat e sedimentit në lumenj për të arritur objektivat*	95.5 km	50 km
8	SMSW3514-06	RBSW3514	2.2 - Bujqësia (e shpërndarë)	2 dhe 3	*Shtesë*	*Zbatim i kufizimeve për reduktimin e ngarkesës të ndotjes nga plehëruesit kimik, pesticidet në tokat bujqesore.*	*MBZhR Sektori bujqesor/ privat Bashkitë*	*Hartimi I regjistrit te sasisë totale të lëndëve ushqyese dhe pesticideve të përdorura në praktikat bujqësore dhe permiresimi I politikave.*	0	1
9	SMSW3514-07	RBSW3514	1.6 – Lendfill/depozitim i mbetjeve	21	*Shtesë*	*Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	*AKUM MTM Bashkitë*	*numri i vendgrumbullimeve të paligjshme të identifikuara për t'u hequr*	19	0
10	SMSW3514-08	RBSW3514	*3 - Presionet e nxjerrjes/devijimi i rrjedhës*	26	*Shtesë*	*Përmiresimi i politikave per formalizimin dhe incentivimin e përdoruesve aktual të ujit*	*AMBU IKMT AKM ShGjSh Bashkite*	*Numri i pikave të nxjerrjes*		
11	SMSW3514-09	RBSW3514	*3 - Presionet e nxjerrjes/devijimi i rrjedhës*	7	*Shtesë*	*Përgatitja e një studimi për trupat ujorë të kërcënuar nga ndryshimet e prurjeve*	*IGJEO AMBU*	*Numri i trupave ujorë*		

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
12	SMLW351401-01	LW351401	3.2 -Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës Furnizimi publik me ujë	7, 8, 26	*Shtesë*	*Ulja e humbjeve në rrjetin e furnizimit me ujë të bashkisë Tiranë dhe Kamzë, me qëllim reduktimin e nxjerrjes së tepërt të ujit nga rezervuari i Bovillës.*	*UKT- Tiranë AMBU*	*Sasia e ujit që do të rikuperohet (Mm³/Vit)*	15,7 Mm³/vit = 0,50 m³/s	6.307 mm3
13	SMRW351443-01	RW351443 RW351441	4.3.4 – Ndryshimi hidrologjik	7	*Shtesë*	*Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë. Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën*	*UKT AMBU*	*Gjatësia totale e trupave ujorë dhe sasia aktuale e rrjedhës.*	27,1 km 0,50 m³/s	0,00 km 0,20 m³/s
14	SMRW351485-01	RW351485 RW351491	4.1.4 - Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut - Të tjera	5	*Shtesë*	*Lejimi i kalimit të faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale.*	*AMBU/MIE/ Bashkitë*	*Gjatësia e mbetjes së kanaleve lumore të drejtëzuara të nevojshme për arritjen e objektivave*	5 km	3 km
15	SMRW3514-10	RW351485 RW351491 RW351481 RW351482 RW351483 RW351485 RW351487	4.1.4 - Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut - Të tjera	5	*Shtesë*	*Zëvendësimi i argjinaturës mbrojtëse të dëmtuar me një argjinaturë të re (ku ato mund të jenë në përputhje me masat/masat e bazuara në natyrën e ZBN).*	*AMBU/MIE/ Bashkitë*	*Gjatësia e mbetjes së kanaleve lumore të drejtëzuara të nevojshme për arritjen e objektivave*		
16	SMRW3514-11	RW351495 RW351493 RW351443 RW351441	3.1 - Abstragimi ose devijimi i rrjedhës - Bujqësia	7 dhe 12	*Shtesë*	*Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)*	*MBZhR Bashkitë*	*Sipërfaqja e ujitur kërkohet të mbulohet me masa për arritjen e objektivave*		

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
17	SMLW351401	LW351401	3.2 -Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës Furnizimi publik me ujë	13	*Shtesë*	*Identifikimi i zonës së mbrojtjes së ujit të pijshëm (DWPA) për rezervuarin e Bovillës*	*UKT AMBU*	*Hartëzimi*	*1*	0
18	SMSW3514-13	RW35143 RW351413		14	*Shtesë*	*Rehabilitimi dhe funksionimi i dy pikave të monitorimit të rrjedhave sipërfaqësore të pezulluara dhe jashtë funksionit.*	*AKM IGJEO AMBU*	*Vendet që kërkojnë stacion monitorimi*	2	0

Tabela 13-9 Tabelat përmbledhëse për kostot dhe fondet e masave për ujërat sipërfaqësore

A - Masa BMRV3514-01 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Kostot kapitale ose të instalimit	Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes	Shpenzimet e Administrimit	Kostot e Burimeve	Kostot e tjera	Σ e Kostot€M	Burimet e Fondeve	Grant ose hua e jashtme	Buxheti qendror ose i agjencisë	Buxheti Komunës	Financuar nga Operatori	Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit	Fonde të tjera	Σ e fondeve €M
Përfundimi i ndërtimit dhe vënia në punë e ITUN Kashar **AKUM/MIE /Bashkia e Tiranës/**	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	10,653,000,000.00 LEK													
Ndërtimi i ITUN Kamëz **AKUM/MIE /Bashkia e Tiranës/**	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	6,050,000,000.00 LEK													
Ndërtimi i impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin e efluentit në vend, në zbatim të legjislacionit	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE) Direktiva e Integruar e Kontrollit të Parandalimit të Ndotjes (96/61/KE)	24,200,000.00 LEK													

AMBU/ AKM/ Subjekti privat															
Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve. **AKUM/MIE /Bashkitë**		1,493,369,000.00 LEK													
Heqja/pastrimi i vendgrumbullime ve ilegale të mbetjeve të ngurta **AKUM/MIE /Bashkitë**		166,948,551.00 LEK[213]													
Lejimi i kalimit të faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale.	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	9,000,000.00 LEK													

[213] Referuar nga RAPORT FINAL - ZBUTJA E RISKUT NË VEND DEPOZITIME. Qershor 2018- Ky dokument u përgatit nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, mbështetur nga Programi për Decentralizim dhe Zhvillim Vendor, përmes Agjencisë Zvicerane për Zhvillim, me ndihmesën teknike të konsulentit.

AMBU/MIE /Bashkitë															
Përmirësimi i kushteve mjedisore në trupat ujor nëpërmjet rehabilitimit të segmenteve ujore të modifikuara. **AMBU/MIE /Bashkitë**	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	1,936,000,000.00 LEK													
Zëvendësimi i argjinaturës mbrojtëse të dëmtuar me një argjinaturë të re (ku ato mund të jenë në përputhje me masat/masat e bazuara në natyrën e ZBN). **AMBU/MIE /Bashkitë**	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	36,000,000.00 LEK													
Rehabilitimi dhe mirëmbajtja e sistemit të ujitjes e kullimit të tokave bujqësore. **MBZhR/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	1,210,000,000.00 LEK													

B - Masa BMRV3514-02 & SMRV3514-01 & SMRV3514-02 & SMRV3514-03 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Kostot kapitale ose të instalimit	Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes	Shpenzimet e Administrimit	Kostot e Burimeve	Kostot e tjera	Σ e Kostot€M	Burimet e Fondeve	Grant ose hua e jashtme	Buxheti qendror ose i agjencisë	Buxheti Komunës	Financuar nga Operatori	Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit	Fonde të tjera	Σ e fondeve €M
Zbatim i kufizimeve për reduktimin e ngarkesës të ndotjes nga plehëruesit kimik, pesticidet në tokat bujqesore. **MBZhR/AMBU/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	121,000,000.00 LEK													
Rehabilimi I trupave ujorë, kontroll I sedimenteve duke aplikuar qasjen ZBN (zgjedhjet e bazuara në natyrë), për të arritur objektivat mjedisore. **AMBU/AKM**		484,000,000.00 LEK													
Përmiresimi i politikave per formalizimin dhe incentivimin e përdoruesve aktual të ujit. **AMBU/IKMT/AKM/ShGjSh/Bashkitë**		121,000,000.00 LEK													

Identifikimi dhe zonimi i Zonave të Mbrojtjes së Ujit të Pijshëm (DWPA). *Kjo përfshin veçanërisht për rezervuarin e Bovillës dhe pikat kryesore të nxjerrjes së ujërave nëntokësore të përdorura nga UKT (Rezultati mund të jetë vetëm një hartë me një zonë sigurie të treguar rreth trupave ujorë. Këto Harta duhet të printohen si PDF dhe të vihen në dispozicion në faqen e internetit të AMBU.)* **AMBU/ UKT/ShGjSh**		484,000,000.00 LEK													

C - Masa SMRV3514-04 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Kostot kapitale ose të instalimit**	**Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes**	**Shpenzimet e Administrimit**	**Kostot e Burimeve**	**Kostot e tjera**	**Σ e Kostot€ M**	Burimet e Fondeve	**Grant ose hua e jashtme**	**Buxheti qendror ose i agjencisë**	**Buxheti i Komunës**	**Financuar nga Operatori**	**Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit**	**Fonde të tjera**	**Σ e fondeve €M**
Ulja e humbjeve ne rrjetin e furnizimit me ujë të bashkisë Tiranë dhe Kamzë, me qëllim reduktimin e	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në	1,210,000,000.00 LEK													

nxjerrjes së tepërt të ujit nga rezervuari i Bovillës. *Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë. Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën* **UKT (Rezervuari i Bovillës) /AMBU**	Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)														
Përgatitja e një studimi për trupat ujorë të kërcënuar nga ndryshimet e prurjeve **AMBU/IGJEO**		60,500,000.00 LEK													
Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja) **MBZhR/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	60,500,000.00 LEK													
Rehabilitimi dhe funksionimi i dy pikave të monitorimit të rrjedhave sipërfaqësore të pezulluara dhe		4,356,000.00 LEK													

jashtë funksionit. **AKM/IGJEO/AMBU**															
Totalet e kostove dhe fondeve		**24,123,873,551.00 LEK**													

13.16 Masat për Trupat Ujorë Nëntokësorë në Risk

Programi i masave bazë dhe/ose plotësuese synon trupat ujorë nëntokësorë që rrezikojnë të mos i arrijnë objektivat mjedisore. Këta trupa ujorë kërkojnë vlerësim të detajuar të mënyrës se si do të trajtohet statusi aktual dhe ndikimet vijuese gjatë kohëzgjatjes së planit (2024-2029). Masat precize, janë identifikuar së bashku me ndryshimin e pritshëm në status, autoritetin kompetent përgjegjës, datat e synuara dhe kostot e masave. Masat specifike përcaktojnë trupa ujorë individualë, ose grupe trupash ujorë, të cilët janë në risk.

DKU-ja/DUN-i përfshin dy masa të veçanta, por plotësuese, ku të parat janë ato që synojnë të rehabilitimin e trupave ujorë nëntokësorë që aktualisht nuk i përmbushin objektivat, ndërsa masat e tjera kanë të bëjnë me 'parandalimin dhe kufizimin'. Këto të fundit kanë të bëjnë me trupat ujorë nëntokësorë. DKU-ja thekson fuqishëm rëndësinë e parandalimit të ndotjes së konsiderueshme të ujërave nëntokësore, për shkak se merr për bazë përvojën evropiane dhe botërore që ka treguar se nëse ndoten, pastrimi i ujërave nëntokësore është i vështirë, i ngadaltë dhe me kosto të larta, ndërkohë që masat mbrojtëse janë relativisht të thjeshta, të shpejta dhe pa shumë kosto.

Neni 11(3) i DKU-së kërkon një 'qasje të kombinuar' për mbrojtjen e ujërave nëntokësore, që kombinon kontrollin e ndotjes në burim me përcaktimin e standardeve të cilësisë mjedisore; Neni 7 kërkon ruajtjen e cilësisë së ujit për uljen e nivelit të trajtimit të ujit të pijshëm. Rastet e ndotjes së lokalizuar nuk ndikojnë domosdoshmërish te statusi i të gjithë TUN-ëve, me kusht që ato të hetohen dhe nëse është e nevojshme të korrigjohen, si masa parandalimi dhe kufizimi.

Bazuar në analizën e presioneve në Kapitullin 10, në Shtojcën Teknike VII jepet një hartëzim i të gjitha masave për trupat ujorë nëntokësorë.

13.16.1 Masat për parandalim dhe kufizim për Ujërat Nëntokësore

DKU-ja dhe DUN-i theksojnë veçanërisht parandalimin dhe kufizimin e depërtimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë të ndotësve në ujërat nëntokësore në të gjithë shtrirjen e trupave ujorë nëntokësorë. Dallimi ndërmjet depërtimeve të drejtpërdrejta dhe të tërthorta shpjegohet në diagramin në vijim, i cili përqendrohet në faktin nëse burimi i ndotjes qëndron mbi apo nën pasqyrën e ujit. Shpjegimi më i detajuar i masave për Parandalim dhe Kufizim paraqitet në Shtojcën Teknike VII. Masat për parandalim dhe kufizim janë vija e parë e mbrojtjes për parandalimin e ndotjes së ujërave nëntokësore dhe përfshijnë masa rregullatore si lejet dhe kodet e sjelljes. Për risqet e identifikuara të ndotjes, DKU-ja i shpreh këto objektiva mbrojtëse duke përcaktuar VKE dhe Vlera Përputhshmërie (VP), të cilat zbatohen në Pikat e Përputhshmërisë (PP) dhe që janë më të rrepta se Vlerat e Pragut. Vlera e Përputhshmërie është përqendrim (dhe regjimi përkatës i përputhshmërisë) i cili, kur nuk tejkalohet në PP, parandalon ndotjen. Ndryshon nga Vlera e Pragut, sepse kjo e fundi zbatohet në burim (pra në PP-0). Parandalimi i ndotjes kërkon marrjen e të gjitha masave që janë 'të nevojshme dhe të arsyeshme', ku 'të arsyeshme' do të thotë teknikisht të realizueshme pa përfshirë kosto joproporcionale. Projektimi i monitorimit për parandalim dhe kufizim përshkruhet në Dokumentin 17 të DKU-së së CIS-it.

Figura 13-3 - Pikat e Përputhshmërisë

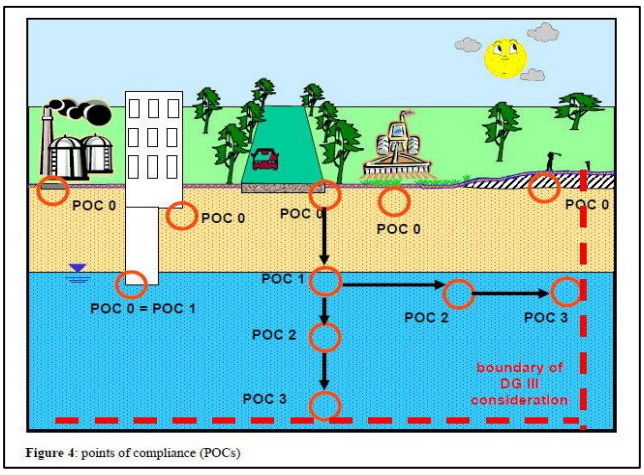

Figure 4: points of compliance (POCs)

Masat për rregullimin e depërtimeve nga burimet pikësore përfshijnë përgjithësisht ndalimet, autorizimet dhe rregullat e përgjithshme shtrënguese, përfshi referimin e DTUNU-ut Kontrolli i burimeve të shpërndara është i ngjashëm dhe mund të arrihet përmes rregullimit paraprak, autorizimit paraprak, rregullave të përgjithshme shtrënguese dhe Kodeve statutore të Praktikave, përfshi referimin e Direktivave për Nitratet dhe Produktet për Mbrojtjen e Bimëve. DKU-ja mbizotëron mbi të gjitha direktivat e mëparshme dhe ndalon të gjitha depërtimet e drejtpërdrejta në ujëra nëntokësore.

13.16.2 Masat për Parandalim dhe Kufizim që Zbatohen për të Gjithë Trupat Ujorë Nëntokësorë

- Përmirësimi i Rrjetit dhe Programit të Monitorimit të Ujërave Nëntokësore

Foletë e piezometrave duhet të instalohen dhe monitorohen në të gjithë TUN-ut aluvialë dhe ranoro-konglomeratë, duke nisur me pikat kryesore të pompimit të bashkive, ku nivelet nuk mund të maten, dhe duke vijuar në zonat me pompim intensiv industrial ose për ujitje. Për qëllime të vazhdimësisë, monitorimi ekzistues në stacionet e pompimit duhet të vijojë të paktën deri në fund të PMBU-së së parë. Për më tepër, aftësitë analitike/zhvillim kapacitetesh duhet të përmirësohen me qëllim monitorimin e parametrave të nevojshëm për vlerësimin e statusit në përputhje me DKU-në/DUN-in, si dhe në përputhje me presionet e njohura nga përdorimi kimik.

Burimet me shkarkime të mëdha, veçanërisht ato që maten ose përllogariten të shkarkojnë 100 L/s ose më shumë, duhet të pajisen me një strukturë matëse (p.sh. kapërderdhës ose kanal artificial) dhe regjistrues të dhënash që regjistron nivelin e ujit dhe treguesit e cilësisë.

Rezultatet e matshme të këtij veprimi përcaktojnë qartësisht statusin dhe tendencat, sipas kërkesave të DKU-së.

- Shfrytëzimi i Ujërave Nëntokësore

Kontrolli i nxjerrjeve mund të kërkohet në një moment të caktuar, megjithatë, nuk ka ende ndonjë perspektivë për zbatimin e tyre derisa shumica e puseve private të jenë regjistruar. Regjistrimi është parakusht për monitorimin dhe të gjitha format e menaxhimit aktiv, si veprimtaritë e shumëllojshme për dhënien e lejeve, si edhe për mbrojtjen. Regjistrimi mund të nxitet duke kombinuar mbledhjen aktive të informacionit, me masat detyruese, masat e bazuara në incentiva, dhe përjashtimet ligjore.

Sistemi aktual i lejeve dhe licencimit të pus-shpimeve duhet të shqyrtohet dhe sipas rastit të përmirësohet për të përfshirë rishikimin periodik automatik të sasive të lejeve dhe mundësinë për të kërkuar masat e praktikës më të mirë për eficiencën e ujit, si dhe kushtin e rinovimit.

13.16.3 Masat për Parandalim dhe Kufizim për GW35140101 dhe GW35140103

Në ujërat nëntokësore aluviale të Thumanës dhe Tiranës janë të nevojshme masa të shumëfishta paralele:

- Përmirësimi i Rrjetit dhe Programit të Monitorimit të Ujërave Nëntokësore

Foletë e piezometrave (çifte me puse të cekëta dhe të thella me filtra të shkurtër) duhet të instalohen dhe monitorohen në të gjithë TUN-ët, duke nisur nga vendndodhjet pranë qendrave kryesore të pompimit të bashkive, ku nivelet nuk mund të maten, dhe duke vijuar në zonat me pompim intensiv industrial ose për ujitje. Për qëllime të vazhdimësisë, monitorimi ekzistues në stacionet e pompimit duhet të vijojë të paktën deri në fund të PMBU-së së parë. Për më tepër, aftësitë analitike/zhvillim kapacitetesh duhet të përmirësohen me qëllim monitorimin e parametrave të nevojshëm për vlerësimin e statusit në përputhje me DKU-në/DUN-in, si dhe në përputhje me presionet e njohura nga përdorimi kimik.

Rezultatet e matjeve nga ky veprim janë përfaqësim i saktë i gjendjes dhe tendencave hidraulike dhe kimike në akuiferë të cilët nuk janë shqetësuar nga ndryshim vertikal i karakteristikave si pasojë e veprimtarive natyrore ose të pompimit.

- Bashkëpunimi me Shoqëritë UK, Agjencitë e Linjës dhe Qeverisjen Vendore

Këto agjenci duhet të bashkëpunojnë për planifikimin, monitorimin dhe mbrojtjen e ujërave nëntokësore, bazuar te ndarja e informacionit në platformat digjitale publike. Kjo do të sigurojë të dhëna thelbësore dhe lidhje

institucionale për vlerësim dhe planifikim të përmirësuar të basenit. Shoqëritë e ujësjellësit janë shfrytëzuesit më të mëdhenj, dhe sipas përvojës ndërkombëtare, ata kanë edhe gjasa të jenë ndotësit më të mëdhenj (nga ujërat e ndotura urbane). Shoqëritë UK (çfarë monitorojnë tani?) dhe Agjencitë eLinjës duhet të përmirësojnë dhe bashkërendojnë veprimtaritë e monitorimit në mënyrë që të përputhen me objektivat mjedisore dhe statutore, si dhe t'i kombinojnë të dhënat e tyre të monitorimit në një platformë online. Së bashku me qeverisjen vendore, informacioni për numrin e madh, por të papërcaktuar, të puseve industriale, tregtare dhe për ujitje duhet të mblidhet në mënyrë sistematike.

Rezultatet e matshme të këtij veprimi do të pasqyrohen në bazën e të dhënave që përmban informacion për nxjerrjet dhe cilësinë e ujit për të gjitha puset bashkiake, përqindjen e përcaktuar (ende për t'u përcaktuar) të puseve të mëdha industriale dhe përqindjen e përcaktuar të puseve për ujitje.

- Hartëzimi i Rrezikut nga Ndotja, Zonat e Mbrojtjes Higjeno-Sanitare së Burimit të Ujërave Nëntokësore dhe Zonimi i Përdorimit të Tokës

Analiza e presioneve ka identifikuar risqet e ndotjes që lidhen me kimikatet e identifikuara në DKU dhe DUN. Në këtë kuadër nevojiten një sërë veprimtarish të lidhura me njëra-tjetrën. Veprimi i parë është identifikimi i llojit dhe vendndodhjes së kimikateve të rrezikshme të përdorura ose që depozitohen në TUN, të përmbledhura në një hartë digjitale rreziqesh. Së dyti, vjen përcaktimi i zonës së brendshme, të jashtme dhe të përgjithshme (pus-shpim) të mbrojtjes higjeno-sanitare (ZMHS) në puset bashkiake. Veprimi i tretë është përcaktimi i kufizimeve lidhur me përdorimin e tokës dhe praktikat e përdorimit të kimikateve në ZMHS-të e brendshme dhe të jashtme. Rezultatet e matshme të këtij veprimi janë reduktimi sasior i rrezikut në objekte të zhvendosura, zbatimi i masave zbutëse dhe në përjashtimi i rreziqeve të reja.

- Përmirësimi i Tendencës së Rritjes së Përqendrimit të Nitrateve

Besohet që shkaku i shtimit të nitrateve është kombinimi i ujërave të ndotura familjare që nuk janë të lidhura me kanalizimet, i ndërtimit dhe mirëmbajtjes së dobët të gropave septike, që sjellin rrjedhje të ujërave të zeza dhe ujërave të kulluara, dhe i inflitrimit nga lumenjtë e ndotur. Sidoqoftë, shkaku kryesor është menaxhimi i dobët i mbetjeve fekale, dhe si pasojë zgjidhja lidhet me përmirësimin e mbledhjes, trajtimit dhe inspektimit të mbetjeve fekale në sisteme të palidhura me sistemin kryesor të kanalizimeve, për sa i përket cilësisë së ujërave sipërfaqësore, siç u përmend edhe më lart. Rezultatet e matshme të këtyre veprimeve do të sjellin stabilizimin ose përmirësimin e tendencave të përqendrimeve të nitrateve.

- Modeli i Menaxhimit i Akuiferit Aluvial Ishëm - Mat - Drin

Një presion me gjasë i rëndësishëm nga pikëpamja sasiore lidhet me rrjedhat natyrore dhe si pasojë e pompimit të ujërave nëntokësore ndërmjet baseneve dhe ndërmjet trupave të ujërave nëntokësore në basenet e Ishmit, Matit dhe Drinit. Siç theksohet nga CEMSA (2012), aluvioni në pjesët e poshtme të baseneve të Ishmit, Matit dhe Drinit është për një akuifer të vetëm. Për shkak të nevojës, planet e baseneve ujore i përafrojnë trupat ujorë me Ujëmbledhësit sipërfaqësorë; megjithatë, pompimi nga pikat që janë në skajet e një trupi ujor nëntokësor do të ndikojë te trupit tjetër aty pranë. Gjurmët e këtyre akuiferëve shërbejnë si vendbanim për një pjesë të madhe të popullsisë së Shqipërisë dhe veprimtarive ekonomike, dhe ka gjasa që të rritet kërkesa për më shumë nxjerrje të ujërave nëntokësore. Risqet që lidhen me mbishpërndarjen e tepërt dhe mobilizimin e paqëllimshëm të ujërave nëntokësore të kontaminuara kërkojnë instrumente menaxhimi për mbarë akuiferin, me qëllim këshillimin e agjencive të bazuara në basen dhe agjencive të tjera vendore, dhe udhëzimin e menaxhimit të qëndrueshëm të ujërave nëntokësorë në trupat e përgjithshëm ujorë. Për këtë qëllim, një agjenci qendrore duhet ta përgatisë vetë ose ta porosisë dhe të mirëmbajë një model numerik të akuiferit aluvial Ishëm-Mat-Drin, me qëllim planifikimin, mbishpërndarjen dhe vlerësimin e kërkesave në basene të ndryshme. Duke marrë në konsideratë shqetësimet e shprehura më parë lidhur me të dhënat e monitorimit, ky program duhet të integrohet me trajnime dhe ngritje kapacitetesh, si dhe me përmirësimin e monitorimit të ujërave nëntokësore. Kështu, programi duhet të zbatohet për një periudhë disavjeçare, me qëllim krijimin e një modeli dhe pasjen e kapaciteteve të përshtatshme për menaxhimin e ujërave nëntokësore.

Duke supozuar që veprimet përkatëse ndërmerren bazuar te rekomandimet e tij, rezultatet e matshme të këtij veprimi do të pasqyrohen në mbishpërndarjen e koordinuar të nxjerrjeve ndërmjet baseneve dhe në shmangien e degradimit të rëndë të statusit sasior.

- Hulumtimi i Ndërveprimit Lum-Akuifer

Informacioni i disponueshëm sugjeron se rrjedhat ndërmjet trupave ujorë sipërfaqësorë dhe nëntokësorë mund të kenë ndikime sasiore dhe kimike serioze, por këto ndikime nuk janë vlerësuar. Kur hyn në akuifer, uji i lumit mund të ndihmojë në uljen e nivelit të ujërave nëntokësore dhe rritjen e rendimentit të qëndrueshëm të akuiferit, por me koston e mundshme të degradimit të cilësisë së ujërave nëntokësore. Hulumtimet në terren duhet të ndërmerren me qëllim përcaktimin sasior të këtyre rrjedhave dhe të ndryshimeve kimike. Rezultatet duhet të përdoren për të mbështetur Modelin e Menaxhimit të përshkruar më lart, parametrat hidraulikë dhe normat e justifikueshme të zbutjes për ujin e ndotur të lumit.

- Hulumtimet Specifike

Pavarësisht statusit të përgjithshëm të deduktuar nga monitorimi, ky status përcaktohet nga ndërmarrja e hulumtimeve, dhe nëse është e nevojshme, rregullimi i pikave të nxehta të ndotjes vendore të identifikuara në Kapitullin 10 dhe Figura 10-3 të renditura më poshtë.

- PH_2 Sheshgrumbullim mbetjesh
- PH_3 ish Kinostudioja “Shqipëria Sot” (përfshi riskun e cianidit)
- PH_21 Instituti i Shëndetit Publik
- PH_25 & 26 Punishte për ripërpunimin për riciklimin e vajit izolues elektrik dhe rehabilitimin e transformatorëve
- Ish-ndërmarrja metalurgjike pranë tregut të Medresesë (përfshi riskun e cianidit)

Përparësia më e madhe u duhet dhënë objekteve PH_25 dhe PH_26 që ndodhen rreth 750 m nga pusi nxjerrës i UKT-së ‘16/97 Kavajë) dhe që rrezikojnë ujësjellësin Publik, si edhe puset private në zonë. Ka edhe puse të shpuara në distancë prej 230 metrash.

- Reduktimi i Vërshimeve Urban dhe Përmirësimi i Rimbushjes

Urbanizimi po i shndërron zonat e ujërave nëntokësore natyrore në godina të papërshkueshme dhe zona të asfaltuara, duke shtuar dhe përshpejtuar vërshimet, dhe duke pakësuar rimbushjen, që si pasojë pakësojnë burimet e disponueshme të ujërave nëntokësore. Autoritetet bashkiake dhe ato planifikuese duhet të vënë në zbatim procedura që kërkojnë përshtatjen e infrastrukturës që bie nën emërtimin ombrellë të Sistemeve të Qëndrueshme Urbane të Kullimit, që përfshijnë ndërtimin e rrjeteve të ullukëve, kanaleve kulluese dhe asfaltimeve të depërtueshme, etj.

13.16.4 Masat për Parandalim dhe Kufizim për Grupin B të Trupave Ujorë Nëntokësorë (GW35140501, GW35140503 dhe GW35140505)

Grupi B përfshin tre trupa ujorë nëntokësorë: GW35140501 (Fushë-Krujë), GW35140503 (Qinam) dhe GW35140505 (Brar). Statusi “Në Risk” i Grupit të TUN-ëve vjen nga mungesa thuajse e plotë e informacionit për akuiferët, si dhe nxitësit dhe presionet e qarta që vijnë si pasojë e urbanizimit të shpejtë që po shoqërohet me nxjerrje të parregulluar të ujërave nëntokësore, risk ndotjeje nga ujërat e ndotura familjare dhe veprimtaritë tregtare, si dhe nga pakësimi i rimbushjes për shkak të shndërrimit të sipërfaqeve natyrore në sipërfaqe të betonizuara. Kjo përkeqësohet më tej nga mungesa e informacionit mbi veçoritë e akuiferëve, numrit dhe thellësisë së puseve, sasive të nxjerra dhe mungesa e plotë e monitorimit të niveleve dhe cilësisë së ujërave nëntokësore.

Nevojitet urgjentisht të zbatohet një program për regjistrimin e pus-shpimeve private.

Me qëllim trajtimin e efekteve të kombinuara të rritjes së shfrytëzimit dhe rimbushjes së pakësuar, autoritetet bashkiake dhe të planifikimit urban duhet të fillojnë zbatimin e atyre që në vende të ndryshme njihen si SQK dhe/ose Rimbushjes së Menaxhuar të Akuiferëve (RMA), dhe që përfshijnë një sërë masash për rritjen e infiltrimit dhe për zbutjen e hidrografit të vërshimeve. Këto përfshijnë mbledhjen e ujërave nga çatitë e reshjet duke i kaluar në rrjet ullukësh, asfaltimet e depërtueshme, pellgje ujëmbajtëse, kanale kulluese, diga kontrolli dhe hapjen e kanaleve anësore.

Përveç masave për Parandalim dhe Kufizim që zbatohen për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë, dy pika të nxehta të ndotjes së mundshme (shihni Figura 10-3) kërkojnë hulumtim në terren me monitorim të posaçëm dhe

vlerësim risku, për përcaktimin e natyrës, shtrirjes dhe prirjes së ndotjes, që do të çojnë në marrjen e vendimit lidhur me korrigjimet e mundshme.

- GW35140501, PD-8, sheshgrumbullim mbetjesh në Fushë-Krujë
- GW35140505, PH_6, Uzina e Auto-Traktorëve (me sheshgrumbullim mbetjesh 250m nga JJP-ja)

Rezultatet e matshme të këtyre veprimeve do të jenë vlerësimi sasior i burimeve të disponueshme dhe bilancit ujor, si dhe përcaktimi i statusit sasior dhe kimik dhe tendencave me të paktën nivel mesatar besueshmërie.

13.16.5 Grupi C i Trupave Ujorë Nëntokësorë (GW35140507 dhe GW35140509)

Masat e përgjithshme të nevojshme janë të njëjta me ato të Grupit B, përfshi:

- Informacionin bazë për veçoritë e akuiferit, numrin dhe thellësinë e puseve, nxjerrjet dhe monitorimin e niveleve dhe cilësisë së ujërave nëntokësore.
- Një program për regjistrimin e pus-shpimeve private.
- Vënien në zbatim të Sistemeve të Qëndrueshme Urbane të Kullimit dhe/se Rimbushjes së Menaxhuar të Akuiferëve nga ana e autoriteteve bashkiake dhe planifikimit urban.

Rezultatet e matshme të këtyre veprimeve do të jenë përcaktimi sasior i burimeve të disponueshme dhe bilancit ujor, si dhe përcaktimi i statusit sasior dhe kimik dhe tendencave me të paktën nivel mesatar besueshmërie.

13.17 Përmbledhja e Kostimit të Masave për Ujërat Nëntokësor

Kostot e parashikuara të përmbledhura për të gjitha masat lidhur me trupat ujorë nëntokësorë dhe vlera totale e të gjitha kostove për të gjitha masat për periudhën e Planit 2024-2029 paraqiten në Shtojcën Teknike VII.

13.18 Përmbledhja Përfundimtare e Statusit Aktual dhe të Parashikuar të Trupit Ujor Nëntokësor

Figura 13-4 përmbledh rezultatet e pritshme të PMBU-së 2024-2029 për statusin e trupave ujorë nëntokësorë në basenin e Ishmit.

Figura 13-4 – Përqindjet Aktuale dhe të Parashikuara të Statusit të Trupave Ujorë Nëntokësorë

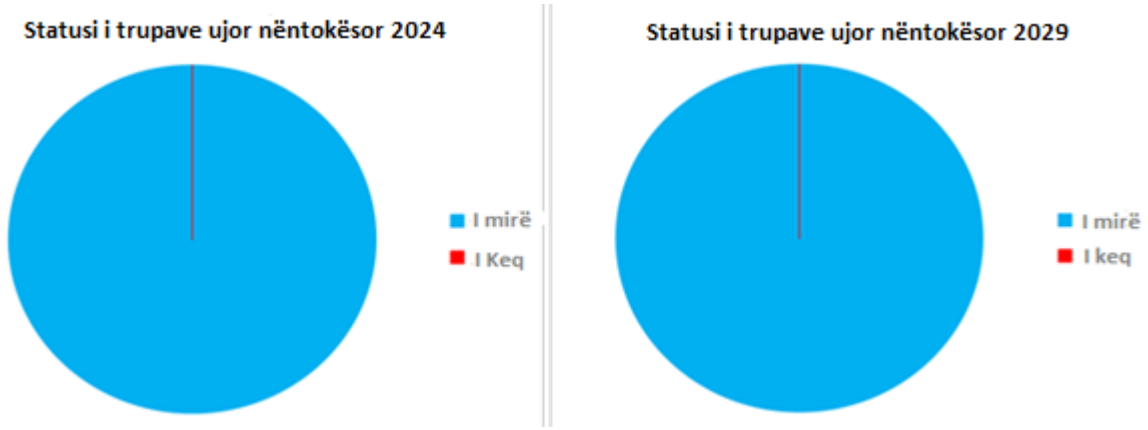

Tabela 13-10 – Përmbledhje e Programit të Masave sipas Trupit Ujor Nëntokësor

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
1	BMRB3514	GW35140101 GW35140103 GW35140501 GW35140503 GW35140505 GW35140507 GW35140509	1.1 – Ndotja pikësore e ujërave të ndotura urbane	1	*Bazë*	*Përmirësimi dhe Ndërtimi i gropave septike dhe kanalizimeve.*	*AKUM* *AMBU*	*Numri i gropave septike të ndërtuara sipas standardit*		
2	BMRB3514	GW35140101 GW35140103 GW35140501 GW35140503 GW35140505 GW35140507 GW35140509	1.1 – Ndotja pikësore e ndotura të ndotura urbane	1	*Bazë*	*Ndërtimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura urbane* *1. Ndërtimi i ITUN Kashar* 2. *Ndërtimi i ITUN Kamëz*	*AKUM* *AMBU*	*Numri i ITUN* që kërkon të ndërtohet ose përmirësohet	4	2
3	BMRB3514	GW35140101 GW35140103 GW35140401 GW35140403 GW35140405 GW35140411 GW35140407 GW35140409 GW35140501 GW35140503 GW35140505 GW35140507 GW35140509	*1.9 – Pikësore të tjera*	13	*Shtesë*	*Përcaktimi i zonave mbrojtëse (në pus-shpime dhe vendburime të UN) e lidhur me kontrollin e zhvillimit urban*	*ShGjSh* *AMBU* *BAshkitë*	*Numri i lejeve të rishikuara të nevojshme për arritjen e objektivave*		

Nr	Kodi i masës	Kodi i Trupit Ujor ose Kodi RB	Presion i rëndësishëm	KTM	Lloji i masës	Emri i masës	Autoriteti Përgjegjës	Treguesi KTM	Vlera e treguesit 2024	Vlera e treguesit 2029
4	BMRB3514	GW35140101 GW35140103 GW35140401 GW35140403 GW35140405 GW35140411 GW35140407 GW35140409 GW35140501 GW35140503 GW35140505 GW35140507 GW35140509	2-2 Bujqësia (e shpërndarë)	2,3, 12	*Shtesë*	*Reduktimi dhe përmirësimi i praktikave bujqësore në përdorimin e plehrave dhe pesticideve*	*MBZhR* *AMBU*			
5	BMGW3514 0103	GW35140103	1.5- Pikat e ndotura ose zona industriale të braktisura	4	*Shtesë*	*Hetimi / mbyllja e vendeve të kontaminuara*	*MTM* *MIE* *AMBU*	*Numri i vendeve të kontaminuara të korrigjuara*		
6	BMRB3514	GW35140101 GW35140103 GW35140401 GW35140403 GW35140405 GW35140411 GW35140407 GW35140409 GW35140501 GW35140503	3.2 – Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Furnizimi publik me ujë	7	*Shtesë*	*Kontroll mbi lejet e dhëna dhe identifikimi i çdo vendburimi*	*AMBU* *ShGjSh*	*Numri i lejeve të nxjerrjes me dhe pa kushte*		

Tabela 13-11 Tabela përmbledhëse për kostot dhe fondet e masave për ujërat nëntokësor

A - Masa BMRV3514-01 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Kostot kapitale ose të instalimit	Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes	Shpenzimet e Administrimit	Kostot e Burimeve	Kostot e tjera	Σ e Kostot€ M		Grant ose hua e jashtme	Buxheti qendror ose i agjencisë	Buxheti i Komunës	Financuar nga Operatori	Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit	Fonde të tjera	Σ e fondeve €M
Përmirësimi dhe ndërtimi i gropave septike dhe kanalizimeve.		1,493,369,000.00 LEK						Burimet e Fondeve							
Ndërtimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura urbane 1. Ndërtimi i ITUN Kashar 2. Ndërtimi i ITUN Kamëz		16,703,000,000.00 LEK													
Përcaktimi i zonave mbrojtëse (në pus-shpime dhe vendburime të UN) e lidhur me kontrollin e zhvillimit urban		242,000,000.00 LEK													
Reduktimi dhe përmirësimi i praktikave bujqësore në përdorimin e		242,000,000.00 LEK													

plehrave dhe pesticideve															
Hetimi dhe mbyllja e vendeve të kontaminuara		242,000,000.00 LEK													
Kontroll mbi lejet e dhëna dhe identifikimi i çdo vendburimi		24,200,000.00 LEK													
Totalet e kostove dhe fondeve		**18,946,569,000.00 LEK**													

14 Shtojca Teknike

14.1 Dokumentacioni

Shtojcat Teknike të Raportit Përfundimtar të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor ofrohen në dokumente të ndryshme. Çdo Shtojcë e këtij Raporti ka një Fushë Teknike Specifike të cilës i korrespondon. Nëse nuk ka nevojë për të dhëna ose metodologji mbështetëse, Shtojca Teknike mund të lihet bosh qëllimisht.

14.2 Hartat

Të gjitha hartat e përfshira në këtë Raport janë të disponueshme si dokumente të veçanta në format PDF, së bashku me numrin përkatës të Hartës, p.sh. Harta 4 1 Shpërndarja e Reshjeve, Lumenjtë Kryesorë dhe Rrjetet Hidrometrike të Basenit Ujor të Ishmit. Zakonisht këto harta ofrohen në përmasa A4 ose A3.

Gjithashtu, janë përfshirë tre harta digjitale të rëndësishme në shkallë të vogël A1 (1:100.000 ose 1: 150.000) në shkallën e Rajonit të Basenit Ujor, që mbulon basenet ujore të Ishmit. Këto lehtësojnë inspektimin nga afër të trupave ujorë të përcaktuar dhe veçoritë përkatëse.

14.3 Lista e Shtojcave

Lista përkatëse e Shtojcave dhe Pozicioneve është si vijon:

Shtojca I Hidrologjia

Shtojca II GIS

Shtojca III Grupi i të Dhënave

Shtojca IV Presioni

Shtojca V Hidrobiologjia

Shtojca VI Hidromorfologjia

Shtojca VII Ujërat Nëntokësore

Shtojca VIII Zonat e Mbrojtura

Shtojca IX Monitorimi

Shtojca X Analiza Ekonomike

Shtojca XI Programi i Masave

Shtojca XII Trajnimi dhe Konsultimi Publik

Shtojca XIII Të Dhënat e AMBU-t

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike I (Hidrologjia)

1. BILANCI E UJOR

1.1 Mbështetja e hidrologjisë, bilancit ujor, karakterizimit dhe përcaktimit të statusit të trupave ujorë në PMBU Ishëm

Të dhënat e përdorura për sasinë e ujit të PMBU Ishëm duhen përditësuar me informacione të reja. Qëllimi ishte shtrirja e serisë së të dhënave, që për momentin kanë qenë nivelet e ujit në seritë e shkarkimeve. Për PMBU Ishëm nga hetimi i bazës së të dhënave, ka pasur 8 vendndodhje të mundshme për përditësimin e kurbave të vlerësimit dhe zgjerimin e të dhënave deri në vitet 2007-2008. Zgjerimi i serisë ka lejuar përditësimin dhe krijimin e kurbave të qëndrueshmërisë për pellgun e lumit Ishëm. Procesi për analizat hidrologjike të 8 vendodhjeve përshkruhet më poshtë:

- Seritë e të dhënave të nivelit të ujit kontrollohen dhe korrigjohen nga referenca gjeodezike relative për 8 stacione;
- Mbledhja e të dhënave të monitorimit të shkarkimeve nga ekspeditat e ndryshme nga viti 1992-2005 ose më vonë për 8 stacione;
- Kontrolli i cilësisë së të dhënave të monitorimit të shkarkimit për 8 stacione;
- Krijimi i kurbës së vlerësimit për 8 stacione;
- Kontrolli i cilësisë së serisë së të dhënave të shkarkimit për 8 stacione;
- Përditësimi ose krijimi i kurbave të qëndrueshmërisë së rrjedhës për 8 stacione;

1.2 Hidrologjia – Pellgu i lumit Ishëm

Për pellgun e lumit Ishëm, lumi i Tiranës përbën degën kryesore dhe më të gjatë të tij. Në përgjithësi, tre degët kryesore janë Tirana (281 km2), Tërkuza (182 km2) dhe Zeza (71.3 km2), që formojnë lumin Ishëm.

Vlerësimi i regjimit vjetor të rrjedhës së lumit Ishëm bazohet në vëzhgimet në stacionet hidrometrike, ku regjistrohen nivelet e ujit dhe matjet e prurjeve, si dhe ndërtohet marrëdhënia e nivelit të prurjes. Sipas këtyre marrëdhënieve, prurjet ditore, mujore dhe vjetore llogariten për të gjithë periudhën me të dhënat hidrometrike që janë të disponueshme.

Në stacionin matës të rrjedhës më të poshtme të pellgut të lumit (Lumi Ishëm në Sukth) prurja mesatare vjetore (PMV) në periudhën 1992-2008 ishte 17.15 m^3/s (raportuar si 20.2 m^3/s në serinë e vjetër para viteve '90). Vlerësuar në të gjithë basenin (704/624 km^2), kjo jep një pellg ujëmbledhës Q_{50} të përafërt prej 15.9 m^3/s.

Në një studim për periudhën 1960-1992 janë paraqitur hidrografitë e prurjes për tre regjime ujore përfaqësuese (Tiranë, Zezë dhe Ishëm). Tërkuza është një nga degët kryesore të lumit Ishëm. Diga krijon një rezervuar prej 80 milion m3 ujë, me lartësi kreshtë 130 m. Kjo digë është ndërtuar gjatë viteve 1994-1997. Shërben furnizimin e Tiranës me ujë të pijshëm si dhe për qëllime bujqësore. Pas vitit 1998 shërben vetëm për furnizim me ujë të pijshëm.

Që nga viti 1990, ndryshime të rëndësishme kanë ndodhur brenda basenit të lumit Ishëm, si pasojë e rritjes së popullsisë nga 244,000 (1990) në 814,000 (2018, vlerësimi i UKT).

Tabela 1- Përmbledhje e statistikave kryesore për nënbasenet e Ishmit

ISHËM	Sipërfaqja (km^2)	P vjetore (mm)	Q_{50}	Q_{90}
ISH0	213	1279	4.21	1.56
ISH1	286	1351	4.99	1.84
ISH2	51.6	1749	1.08	0.41
ISH3	94.4	1795	3.28	2.02
ISH4	80.7	1578	3.21	2.16
Total	726	1441	16.77	7.99

Tabela 2- Pellgu i lumit Ishëm - Karakterizimi i trupave ujore – Kategoria LUM

LUMI EMRI	N/BASENI	KODI TRUPIT UJOR	LARTËSIA (m)	ZONA km^2	GJATËSIA km	GJERËSIA m	REGJIMI AKTUAL I			
							P10	**Q_{50}**	**Q_{90}**	**IPB**
Ishëm	ISH0	351413	<200	693	23.8	21	33.5	15.9	7.61	0.48
Zezë	ISH0	351421	<200	100	4.1	11	5.48	1.88	0.72	0.38
Zezë	ISH0	351422	<200	28	17.5	7	1.53	0.53	0.20	0.38
Zezë	ISH0	351423	<200	65.5	7.1	28	3.95	1.35	0.52	0.38
Zezë	ISH0	351425	<200	51.7	6.9	55	3.16	1.08	0.41	0.38
Zezë	ISH0	351427	>200<800	32.1	8.4	19	2.18	0.75	0.29	0.38
Ishëm	ISH0	35143	<200	474	6.7	22	28.0	14.0	6.89	0.49
Tërkuza	ISH1	351441	<200	176	13.3	28	7.67	4.82	3.07	0.64
Tërkuza	ISH1	351443	<200	129	13.8	60	6.85	3.89	2.54	0.65
	ISH3	351444	>200<800	15.2	3	66	1.14	0.76	0.49	0.64
	ISH3	351445	>200<800	40.7	7.4	88	2.99	1.99	1.28	0.64
Tiranë	ISH1	35145	<200	286	8.1	20	20.3	9.27	3.82	0.41
	ISH1	35146	<200	31.4	3.8	4	2.51	1.14	0.47	0.41
Tiranë	ISH1	35147	<200	211.5	7.6	34	17.8	8.13	3.35	0.41
Lana	ISH1	351481	<200	61.8	4.8	11	1.60	0,86	0.52	0.60
	ISH1	351482	<200	14.1	3.2	6	0.41	0.22	0.13	0.60
Lana	ISH1	351483	<200	41.5	4.2	10	1.19	0.64	0.39	0.60
Lana	ISH1	351485	<200	31.0	7.2	7	0,89	0.48	0.29	0.60
Lana	ISH1	351487	>200 <800	9.9	1.8	4	0.31	0.17	0.10	0.60
Tiranë	ISH1	351491	<200	127	10.1	35	6.22	4.70	3.16	0.67
Tiranë	ISH1	351493	<200	99.2	6.4	27	5.10	3.85	2.59	0.67
Tiranë	ISH4	351495	>200 <800	80.7	18.4	45	4.25	3.21	2.16	0.67

Tabela 3- Karakterizimi i trupave ujorë – Kategoria LIQENE

LIKENI EMRI	N/BASENI	KODI TRUPIT	LARTËSIA (m)	ZONA km^2	REGJIMI AKTUAL I PRURJES			
					P_{10}	**Q_{50}**	**Q_{90}**	**IPB**
Bovillë	ISH3	LW351401	317	4.068	4.35	3.28	2.32	0.71
Qyteti i	ISH1	LW351402	116	0,406	0.21	0.06	0.03	0.50
Çerkezës	ISH1	LW351403	94	0,590	0,63	0.18	0.09	0.50
Tapizës	ISH1	LW351404	46	0,651	1.323	0,378	0,189	0.50

1.3 Përmbledhje Bilanci ujor i pellgut ujëmbledhës të Ishëm

Përcaktimi i një ekuilibri të besueshëm të ujit të basenit ujor është një ushtrim teknikisht sfidues, që kërkon të dhëna të sakta, të përditësuara mbi prurjet, daljet dhe nivelet e konsumit të matur. Megjithatë, të kuptuarit e burimeve parësore të prurjes në pellg dhe se si uji konsumohet ose transferohet ndërmjet burimeve (ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe në fund shkarkohet në dalje (deti ose pellgu ndërkufitar në rrjedhën e poshtme), është thelbësor për të kuptuar saktë hidrodinamikën e basenit dhe menaxhimit të qëndrueshëm të ujit. Një vlerësim i plotë dhe i detajuar i ofertës dhe kërkesës për burime ujore është objekt i raportit më teknik, i cili aktualisht nuk përfshihet në PMBU. Bilanci standard i ujit të basenit ujor, i sapo aplikuar në Shqipëri, promovon një kuptim të dobishëm të disa çështjeve kryesore.

Ndërlidhja midis ujërave sipërfaqësore dhe ujërave nëntokësore.

Edhe pse shpesh menaxhohen dhe raportohen veçmas, ato janë të lidhura ngushtë. Vëllimi i rimbushjes së ujërave nëntokësore, në veçanti, është një vlerë kritike për ekosistemet ujore dhe licencimin e nxjerrjes së ujit shpesh keqraportohet në vlerësimet e MIBU.
Humbjet natyrore (avullimi, transpirimi dhe daljet ndërkufitare të ujërave nëntokësore) duhet të zbriten nga prurjet totale natyrore (reshjet, prurjet ndërkufitare të ujërave sipërfaqësore dhe hyrjet e ujërave nëntokësore) për të arritur në Burimin Vjetor të Rinovueshëm (BVR).
Nëse BVR i ujërave sipërfaqësore ose nëntokësore (ose të dyjave) tejkalohet vazhdimisht përmes nxjerrjes dhe konsumit të tepërt, kjo është një situatë e paqëndrueshëm për baenin ujor dhe rezultat do të jetë reduktimi i prurjeve të lumenjve dhe/ose niveleve të ujërave nëntokësore. Në të dyja rastet, objektivat mjedisore të pellgut të lumit do të ndikohen.

Sektorë të veçantë ekonomikë duhet të vlerësohen gjerësisht për të identifikuar se cilët sektorë janë përgjegjës për nivelet më të larta të konsumit. Pa ndryshim ky është sektori i bujqësisë, për shkak të niveleve të larta të transpirimit të kulturave të ujitura intensivisht dhe praktikave joefikase të ujitjes, por edhe uji komunal është gjithashtu shpesh përgjegjës për 'humbjet' e konsiderueshme të ujërave sipërfaqësore në ujërat nëntokësore dhe anasjelltas. Skemat e hidrocentraleve mund të devijojnë sasi të mëdha uji midis nënbaseneve. Këto transferime ujore mund të jenë shumë të dëmshme për objektivat mjedisore pa zbutjen e duhur.

Është një objektiv themelor i menaxhimit të shëndoshë të burimeve ujore për të përcaktuar dhe kontrolluar “indekset kryesore të shfrytëzimit të ujit” për ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore për të mbrojtur kërkesat e rrjedhës mjedisore dhe për të siguruar sasi afatgjata për përdorime ekonomike.

Kur të gjitha të dhënat nuk janë të disponueshme, mund të aplikohet një përdorim i thjeshtë i BU. Ligji i bilancit të ujit thotë se hyrjet në çdo sistem ose zonë ujore janë të barabarta me daljet e tij, duke shtuar ndryshimin e depozitimit gjatë një intervali kohor. Nëhidrologjia, një ekuacion i bilancit të ujit mund të përdoret për të përshkruar rrjedhën e ujit brenda dhe jashtë një sistemi. Një sistem mund të jetë një nga disa fusha hidrologjike ose ujore, të tilla si një kolonë dheu, pellgu kullues, një zonë vaditëse ose një qytet. Bilanci i ujit mund t'i referohet gjithashtu mënyrës se si një organizëm e mban ujin në kushte të thata ose të nxehta.
Ekuacioni i përgjithshëm i bilancit të ujit është:

$$P = R + ET + \Delta S$$

P është reshje
R është shpejtësia e rrjedhës
ET është evapotranspirim
ΔS është ndryshimi në ruajtje (ose çdo humbje tjetër nga sistemi)

Ky ekuacion përdor parimet e ruajtjes së masës në një sistem të mbyllur, ku çdo ujë që hyn në sistem (nëpërmjet reshjeve), duhet të transferohet ose në avullim, transpirim, rrjedhje sipërfaqësore (përfundimisht arrin në kanal dhe largohet në formën e shkarkimit të lumit), ose të ruajtura në tokë. Ky ekuacion kërkon që sistemi të jetë i mbyllur dhe aty ku nuk është (për shembull kur rrjedhjet sipërfaqësore kontribuojnë në një pellg tjetër), kjo duhet të merret parasysh.

1.4 Rrjeti hidrometeorologjik në Shqipëri

Platforma që menaxhon stacionin automatik është Winnet. Ky sistem ka disa komponentë për cilësinë e të dhënave për të dhënat automatike të rreshtit të stacionit. Rrjeti aktual i vëzhgimit plotëson kërkesat e këtij standardi. Këto kërkesa kanë të bëjnë me saktësinë e sensorëve, kushtet e vendndodhjes së stacionit dhe gjendjen e pozicionit të sensorit nga toka ose të paprekur nga bimësia, etj. Disa nga parametrat e matur nga rrjeti meteorologjik janë (Akumulimi i shiut, bora - niveli, rrezatimi, presioni, era, lagështia dhe temperatura).

Tabela 4- Stacione meteorologjike automatike

Rrjeti i sensorëve	Numri i stacioneve	Rezoluta hapësinore/kohore	Lloji i matjes
Shiu	46	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Niveli i borës	8	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Rrezatimi	20	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Presioni	30	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Era	25	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Lagështia	30	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale
Temperatura	30	NA / 2 orë	Monitorimi – në kohë reale

Tradicionalisht, shkarkimi i lumit në Shqipëri matet me metodën e shpejtësive të rrjedhës, duke përdorur matësat aktualë. Së fundmi janë prokuruar dy pajisje ADCP dhe stafi është trajnuar për përdorimin e teknologjisë së re. Nga matjet, një kurbë vlerësimi që lidh shkarkimin me nivelin e ujit në matës krijohet dhe përditësohet nëse ndodhin disa ndryshime në seksionin kryq ose profilin e lumit. Rekomandimet nga “Winnet” janë që një stacion duhet të ketë 6 deri në 8 matje shkarkimi në vit për të përditësuar kurbën e vlerësimit. Kurba e vlerësimit konsiderohet e vlefshme për gamën e shkarkimeve që janë matur; e më pas ekstrapolohet për prurje më të larta me formulën “Chezy”.

Tabela 5- Stacione hidrologjike automatike

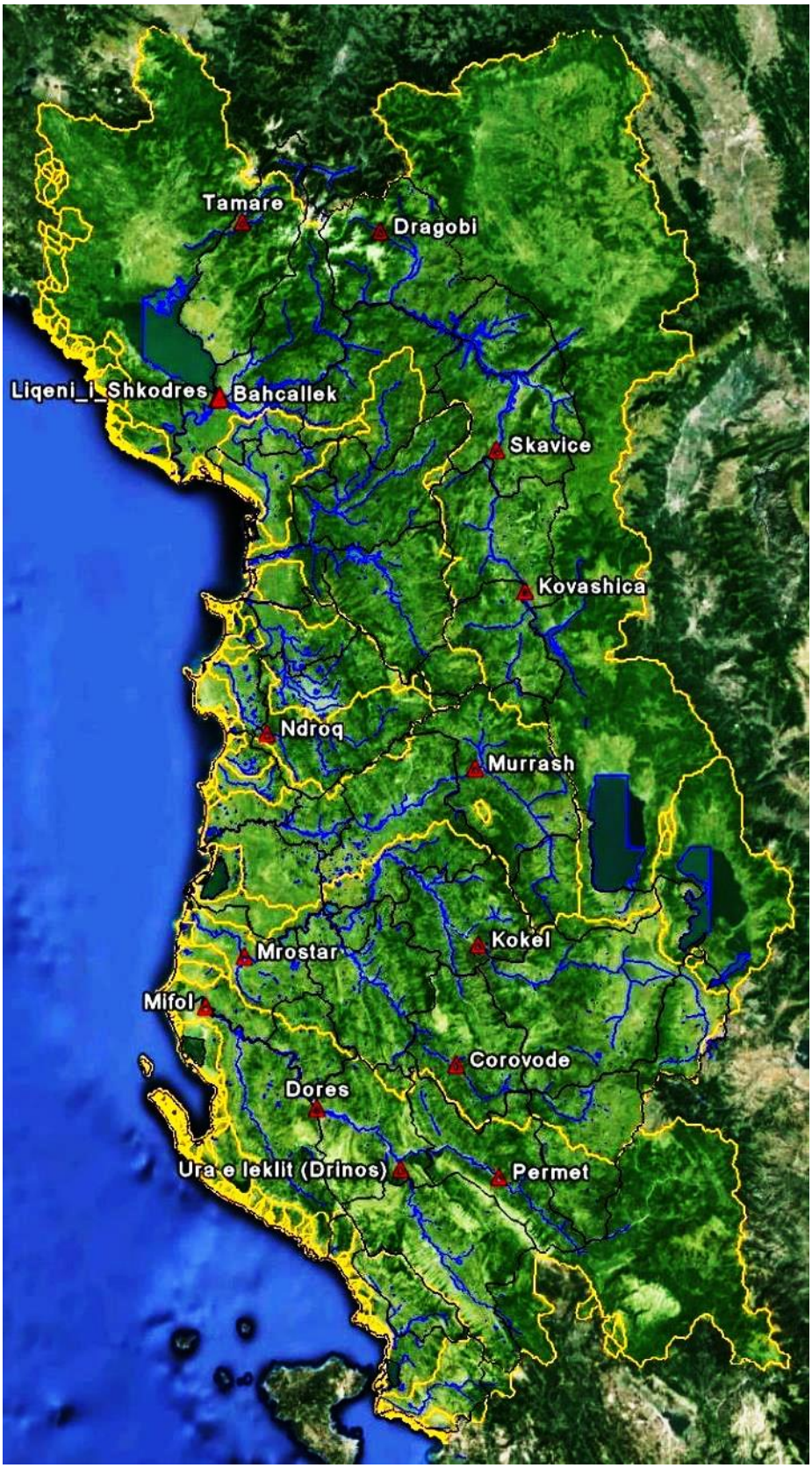
Lloji i stacionit	Numri i stacioneve
Vëzhgimet hidrologjike (manual)	105

Stacione hidrologjike automatike	20
Stacionet e vëzhgimit bregdetar (të automatizuara)	4

Figura 1- Harta e rrjetit hidrologjik manual

Figura 2- Harta e rrjetit hidrologjik automatik

1.5 Ndërhyrja e nevojshme në programin e masave

Në këtë investigim, sipas standardeve minimale për një rrjet monitorimi të ujërave sipërfaqësore dhe gjendjes aktuale të rrjetit, janë dhënë disa kërkesa teknike, si dhe disa vendndodhje për rrjetin hidrometeorologjik, i cili përfshin rreth 42 stacione (22 hidrologjike dhe 20 meteorologjike). Nëse rrjeti aktual i automatizuar vazhdon të funksionojë normalisht, vendosja e këtyre stacioneve do të sigurojë mbulim të përshtatshëm për të përmbushur standardet DKU-së.

Tabela 6- Specifikimi i stacioneve hidrologjike

Përshkrimi i artikullit	Gama e vëzhgimit	Saktësia e vëzhgimit	Rezolucioni	Lartësia e sensorit	Të tjera
Niveli i ujit (sensori i nivelit të ujit të radarit)	0 - 20 m	2 cm	min 1 cm		
Sasia e reshjeve (matësi i shiut)	Si meteorologjike	Si meteorologjike	Si meteorologjike	Si meteorologjike	Si sensor meteorologjik
Regjister					Si sensor meteorologjik
Bateria					Si sensor meteorologjik
Panel diellor					Si sensor meteorologjik
Matës i nivelit të stafit					Matësit e nivelit të stafit për të treguar nivelin e ujit në një vend në nivelin e duhur për çdo vend. Matësit e personelit do të furnizohen në gjatësi 1.0 metër (aq sa nevojitet në varësi të vendndodhjes), të shënuara në përputhje me rrethanat.

Tabela 7- Përmirësimi i stacioneve hidrologjike

Nr.	lumi	Stacioni	Vendndodhja	
1	Kiri Prekal	Shkoder	42 08 03.9	19 35 23.7
2	Perroi Vermoshit	Vermosh Tamare	42 34 59.5	19 44 49.2
3	Valbona B. Curri	B. Curri	42 19 40.2	20 04 49.5
4	Fani I vogel Nderfan	Nderfan, Rrëshen	41 47 08.3	19 53 31.8
5	Mati Klos	Klos Fshat Burrel	41 29 21.8	20 05 42.1
6	Mati Shoshaj	Shoshaj Burrel	41 36 27.1	20 01 42.5
7	Mati Milot	Ura e Zogut-Mat, Milot	41 41 57.2	19 43 33.6
8	Fani i Bash Vau Shkjeze	Vau Shkjeze- Miridte	41 47 10.3	19 49 00.8
9	Letra Shkumbini	Letër - Elbasan	41 02 59.4	19 57 23.6
10	Shkumbini Librazhd	Restorant Moglica-LB.	41 10 38.9	20 18 53.9
11	Shkumbini Rogozhine	Cerma Sip Terbuf LU	41 03 45.9	19 38 43.6
12	Devolli Lozhan	Lozhan Korçe	40 44 07.5	20 34 10.3
13	Vjosa Çarshovë	Çarshove - Përmet	40 06 46.3	20 32 22.8
14	Vjosa Poçem	Pocem	40 29 36.0	19 43 40.5
15	Vjosa Memaliaj	Memaliaj	40 21 06.8	19 58 22.0
16	Erzeni Ibë	Ibe Tirane	41 14 08.1	19 55 18.1

17	Gjolja Ura Gjoles	Ura Gjolja Fush Krujë	41 28 02.5	19 41 30.0
18	Ishmi Sukth Vendas	Sukth Vendas Mamuras	41 31 32.5	19 37 06.2
19	Osumi Berat	Beratit	40 42 15	19 56 59
20	Osumi Ura Vajgurore	Ura Vajgurore BR.	40 46 19.8	19 52 36.2
21	Seman Ura Kuçit	Ura Kuçit - BERAT	40 50 41	19 48 17
22	Shushica Vodice	Vodice Shushice Vlore	40 24 58.8	19 34 57.3

Tabela 8- Përmirësimi i stacioneve meteorologjike

Përshkrimi i artikullit	Gama e matjes	Pasiguria e sensorit	Rezoluta e raportimit	Lartësia e sensorit	Të tjera
Sensori i shpejtësisë dhe drejtimit të erës (anemometër tejzanor)	Shpejtësia e erës: 0 - 60 m/s Drejtimi i erës: 0° - 360°	Shpejtësia e erës: 0,5 m/s për WS 5 m/s Drejtimi i erës: 5°	Shpejtësia e erës: min 0,5 m/s Drejtimi i erës: min 1°	10 m	- Pragu (vlera e parë): 0,5 m/s - Sensorët duhet të kenë një klasë mbrojtjeje IP65. - Sensori duhet të instalohet në direk paraekzistues ose të ri (nëse tregohet kështu në seksionin për punimet civile)
Temperatura e ajrit	-30°C - +60°C	0,2°C	min 0,1°C	1,25 - 2 m	- Matja e temperaturës së ajrit duhet të përdorë ose një termometër rezistence ose teknologji termoelement. - Sensori duhet të instalohet në një mburojë të ajrosur siç duhet. Mburoja e përdorur duhet të jetë prej një substance që ndikohet minimalisht nga rrezet e diellit dhe duhet të jetë brenda kufijve të përdorimit të WMO. Kontraktuesi do të sigurojë një katalog teknik për mburojën e ofruar. - Mund të ofrohet një sensor i kombinuar i temperaturës dhe lagështisë.
Lagështia relative e ajrit	0 - 100 %	3 %	min 1 %	1,25 - 2 m	- Sensori duhet të instalohet në një mburojë të ajrosur siç duhet. Mburoja e përdorur duhet të jetë prej një substance që ndikohet minimalisht nga rrezet e diellit dhe duhet të jetë brenda kufijve të përdorimit të WMO. Kontraktuesi do të sigurojë një katalog teknik për mburojën e ofruar. - Mund të ofrohet një sensor i kombinuar i temperaturës dhe lagështisë.
Presioni atmosferik	500- 1060 hPa	0,1 hPa	min 0,1 hPa	-	
Sasia e reshjeve (matësi i shiut)	0-500 mm/ditë	1 mm	min 0,1 mm	1 m	- Sensori i matësit të shiut mund të përdorë teknologjinë e bazuar në peshë për të matur sasinë dhe intensitetin e shiut, borës dhe breshërit ose teknologjinë e kovës së kthesës
Rrezatim diellor	0 – 2000 W·m-2, 0-24 orë (kohëzgjatja e diellit)	0,1 W·m-2	1 min gjithsej [0,9%]/1 orë totale, [0,7%]/gjithsej ditore [0,5%]	1.5 m	
Temperatura e tokës	-50 - +50 °C	0,1 °C	0,2 °C		
Lagështia e tokës	0,0001-0,55 m3/m3	0,001 m3/m3	5%		
Avullimi	1 - 100 mm	0.1 mm	0.1 mm		
Niveli i borës (sensori tejzanor i nivelit të borës)	0 - 10 m	1 cm	min 1 cm	Deri në 3 m	

Regjister					- Mundësia e regjistrimit të të dhënave nga të paktën 15 sensorë. - Kapaciteti për të ruajtur vlerat e regjistruara për një minimum prej gjashtë muajsh (mundësisht 1 vit) nëse shkëputet nga rrjeti. Mundësia për të dërguar të gjitha të dhënat në pritje kur rrjeti është aktiv. - Regjistruesi i të dhënave duhet të ketë një portë lidhjeje USB me të cilën mund të lidhet një laptop për të kryer inicializimin e sistemit, përditësimin e softuerit dhe firmuerit të pajisjes dhe konfigurimin, shkarkimin e të dhënave të ruajtura dhe monitorimin e funksionimit të njësisë. - Të dhënat transmetohen në një sistem qendror të marrjes së të dhënave në IGEWE nëpërmjet një modemi GPRS i cili, në mënyrë ideale, duhet të vendoset brenda mbylljes/kasës së loggerit. - Loggeri duhet të vendoset në një mbulesë të qëndrueshme, të mbyllur nga uji dhe pluhuri. - Softueri duhet të mbështesë metodat e matjes në përputhje me WMO. - Regjistruesi i të dhënave duhet të ketë një ekran. Ky ekran duhet të jetë në gjendje të tregojë të gjitha vlerat e matjes direkte dhe çdo rezultat të ndërmjetëm të përdorur në matje. - Regjistruesi i të dhënave duhet të ketë mundësinë e leximit të hyrjeve analoge dhe dixhitale. - Regjistruesi i të dhënave duhet të jetë në përputhje me sensorët ekzistues dhe të rinj. Nëse kjo nuk është e mundur, kontraktori do të japë një propozim për zgjidhjen e lidhjes së sensorëve të rinj dhe ekzistues. - Regjistruesit e të dhënave do të kenë mundësinë të përdoren në mënyrë që të mund të integrohen lehtësisht me sensorë (për shembull sensorë analogë ose dixhitalë) në të ardhmen.
Bateria					- Bateria duhet të jetë e përshtatshme me një sistem qelizash diellore me panele diellore ekzistuese ose të reja. - Bateria duhet të ketë min. 10 vjet performancë-jetë. - 12 V, 36 Ah
Panel diellor					- 40 W

Tabela 9- Përmirësimi i stacioneve meteorologjike

	Emri i stacionit	Gjatësia gjeografike	Gjerësia gjeografike
1	Ballsh(T)	19.72916667	40.59528
2	Bilisht(T)	20,9825	40.63111
3	Cuke(S)	20.04305556	39.83611
4	DajtRezervuar(T)	19.91277778	41.35861
5	Durres(S)	19.453941	41.30254
6	Erseke(S)	20.68527778	40.33694
7	Fier(S)	19.54805556	40.71333
8	Gramsh(S)	20.18694444	40.87444

9	Himare(S)	19.747398	40.10096
10	Kardhiq (P)	20.028882	40,1239
11	Kavaje(T)	19.55114	41.18977
12	Kelcyre (T)	20.18861111	40.31111
13	Konispol(T)	20.17946	39.66186
14	Koplik(T)	19.44083333	42.20972
15	Policani(S)	20.35166667	40,12944
16	Potom(T)	20.37472222	40.48917
17	Lezhe(S)	19.62666667	41.75806
18	Librazhd Katund(T)	20.317033	41.18435
19	Tirane(S)	19.79777778	41.32667
20	Vermosh(S)	19.705135	42.59366

2. NDRYSHIMET KLIMATIKE NË SHQIPËRI

2.1 Baza e ndryshimeve klimatike dhe tendencat në Shqipëri

Klima e Shqipërisë mund të përshkruhet si një klimë mesdhetare, e cila përfshin dimër të butë dhe të lagësht dhe verë të nxehtë dhe të thatë, me njëfarë ndikimi kontinental. Temperatura mesatare vjetore (1901-2016) është 11,5°C, dhe reshjet mesatare janë 1430 mm. Shqipëria ka një vijë të gjatë bregdetare përgjatë detit Adriatik. Fushat bregdetare përjetojnë një ndikim të fortë detar, ndërsa një pjerrësi e temperaturave më të ulëta dhe reduktimit të reshjeve përhapet në lindje nga bregu. Të katër stinët dallohen. Vendi përjeton reshje kryesisht gjatë gjysmës së dytë të vitit, megjithëse kushtet klimatike ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme me topografinë.

Topografia e Shqipërisë dominohet nga malet, kodrat dhe vija bregdetare dhe karakteristikat gjeologjike dhe klimatike të vendit rezultojnë në një rrjet të gjerë lumenjsh dhe liqenesh. Temperaturat mesatare vjetore variojnë nga 17,6°C (në jug) deri në 7°C (në veri). Zonat fushore karakterizohen nga një temperaturë mesatare e qëndrueshme prej 14°C–16°C. Temperaturat maksimale mund të arrijnë deri në 11.3°C në zonat malore dhe deri në 21.8°C në zonat fushore dhe bregdetare. Temperaturat më të ulëta të regjistruara janë vërejtur në Sheqeras (−25,8°C), Voskopojë (−25,6°C), dhe Bizë (−34,7°C). Temperaturat më të larta të regjistruara janë vërejtur në Kuçovë (43.9°C), Roskovec (42.8°C) dhe Çiflig (42.4°C). Temperatura mesatare vjetore për Shqipërinë është 11.6°C dhe temperaturat mesatare mujore variojnë ndërmjet 21°C (korrik-gusht) dhe 1°C (dhjetor-janar).

Rajonet veriore, perëndimore dhe jugperëndimore në Shqipëri përjetojnë sasitë më të larta të reshjeve. Zonat më të lagështa janë Alpet Shqiptare në veri (Kodër Shëngjergji me 2935 mm dhe Boga me 2883 mm reshje vjetore) dhe Kurveleshi në jug (Nivica me 2204 mm reshje vjetore). Reshjet më të larta janë në nëntor dhe më të ulëtat nga korriku deri në gusht. Reshje bore ka në Alpet Shqiptare, në zonat qendrore dhe jugore. Thellësia mesatare e reshjeve të borës në zonat malore është 60-120 cm, me reshjet më të larta të borës që arrijnë 2-3 m thellësinë në Alpet Shqiptare. Në ultësirën perëndimore dhe pranë bregdetit, bora është e rrallë. Shumica e

reshjeve të vendit ndodhin midis nëntorit dhe marsit, me sasi më të ulëta gjatë sezonit të rritjes nga qershori deri në shtator.

Ndryshimet e ardhshme të temperaturës dhe reshjeve në Shqipëri bazohen në një sërë skenarësh të zhvilluar nga Paneli Ndërqeveritar për Ndryshimet Klimatike (IPCC) për Raportin e Pestë të Vlerësimit (AR5, 2014) duke përdorur të dhëna nga Faza 5 e Projektit të Ndërkrahasimit të Modelit të Çiftuar (CMPI5). Katër skenarët e përdorur quhen "Rrugët e Përqendrimit Përfaqësues" (RCPs) dhe bazohen në rrugë të ndryshme emetimi. Kjo shkon nga RCP2.6 që korrespondon me atë që njihet si "bota 2°C", në RCP 8.5, e cila njihet si "bota 4°C".

Periudha e referencës për projeksionet është 1986-2005. Projeksionet e përdorura janë kryesisht nga Komunikimi i Tretë Kombëtar i Shqipërisë (2016), i cili ofron projeksione të temperaturës dhe reshjeve për 2050 dhe 2100 bazuar në RCP (2.6, 4.5 dhe 8.5) dhe Portalin e Njohurive për Ndryshimet Klimatike të Bankës Botërore (CCKP), i cili ofron temperaturën dhe parashikimet e reshjeve deri në vitin 2100 për një grup modelesh.

Të dhënat e temperaturës që nga viti 1901 tregojnë se temperaturat mesatare vjetore për Shqipërinë mbetën midis 11 dhe 12°C për pjesën më të madhe të shekullit. Që nga viti 1998, mesatarja rrotulluese ka mbetur mbi 12°C dhe është në një rrugë të qartë rritjeje, me mesataren e vitit 2016 në 12,72°C.

Skenarët e ndryshimeve klimatike në Shqipëri vënë re se temperatura do të vazhdojë të rritet edhe në të ardhmen (sipas skenarëve RCP8.5 dhe RCP4.5) krahasuar me periudhën referuese 1986-2005. Tendencat e parashikuara tregojnë se temperatura mesatare vjetore në Shqipëri do të rritet ndërmjet 1,3°C dhe 2,2°C deri në vitin 2050 dhe ndërmjet 1,2°C dhe 4,4°C deri në vitin 2100 nga vlera bazë 1986-2005 prej 11,8°C. Rritjet më të rëndësishme do të ndodhin midis qershorit dhe shtatorit (5.8°C nën RCP 8.5) duke e çuar temperaturën mesatare të verës në rreth 27°C deri në vitin 2100.

Në Bregdetin Shqiptar temperaturat mesatare vjetore pritet të rriten për të gjitha stinët. Në muajt e verës, temperaturat maksimale do të rriteshin midis 1.5°C (RCP 2.6) dhe 6.4°C (RCP 8.5) deri në vitin 2100. Në muajt e dimrit, temperaturat minimale mund të rriteshin midis 0.9°C (RCP 2.6) dhe 3.8°C (RCP 8.5). Prandaj, temperatura mesatare e verës në zonat bregdetare mund të jetë mbi 25°C deri në vitin 2050 dhe rreth 30°C deri në vitin 2100. Sipas skenarit RCP4.5, temperatura mesatare vjetore për territorin e Shqipërisë, mesatarisht, do të rritet me 1,5° C në vitin 2050 dhe, deri në fund të shekullit (2100), do të jetë në 2,1°C në krahasim me periudhën e referencës. Temperatura mesatare vjetore (sipas RCP8.5) do të rritet me 2°C në vitin 2050 dhe, deri në fund të shekullit (2100), temperatura mesatare vjetore duhet të jetë më e lartë deri në 4 gradë.

Nivelet mesatare të reshjeve kanë mbetur relativisht të qëndrueshme që nga viti 1901, megjithëse me një tendencë të lehtë në rënie. Deri në vitin 2050, reshjet për Shqipërinë pritet të ulen ndërmjet 2.1% (RCP 2.6) dhe 4.3% (RCP 8.5) nga vlera bazë 1986-2005 prej 929.7 mm. Deri në vitin 2100, në një botë 2°C, reshjet do të ishin ulur me 1.8% (më pak se në vitin 2050), ndërsa në një botë 4°C, do të ishte ulur me 12.2%. Reshjet vjetore në Shqipërinë bregdetare pritet të ulen nga 1.6 në 2.9% deri në vitin 2050 dhe nga 1.6 në 7.1% deri në vitin 2100.

Ndryshimet klimatike, Kornizat Kombëtare dhe Planet janë renditur më poshtë:

- Vlerësimi i nevojave në Shqipëri pas katastrofës (2020)
- Asetet rrugore të qëndrueshme ndaj klimës në Shqipëri (2019)
- Strategjia Kombëtare e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore 2018–2027 (2018)
- Kontributet e Përcaktuara Kombëtare Shqiptare (2016)
- Komunikimi i Tretë Kombëtar për Ndryshimet Klimatike (2016)
- Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (2013)
- Raporti i Vlerësimit të RRFN (*Reduktimi i Rrezikut nga Fatkeqësitë Natyrore*) në Shqipëri (2011)
- Komunikimi i Dytë Kombëtar (2009)
- Vlerësimi i nevojave për teknologji të Shqipërisë (2005)
- Komunikimi i Parë Kombëtar i Shqipërisë në UNFCCC (2002)

2.2 Identifikimi i ndikimeve të ndryshimeve klimatike në pellgun e lumit duke përfshirë ngjarjet që lidhen me përmbytjet, thatësirat dhe erozionin.

Shqipëria është e ndjeshme ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike, me vulnerabilitet të shtuar dhe e prirur ndaj rreziqeve të shumta natyrore, duke përfshirë rreziqet hidro-meteorologjike: përmbytjet, thatësirat, zjarret në pyje dhe rrëshqitjet e dheut. Ndryshimet në klimën e Shqipërisë, veçanërisht frekuenca e ngjarjeve ekstreme të motit dhe variacionet e temperaturës, pritet të kenë ndikimet më të rëndësishme në sektorët kryesorë të vendit, ekonominë dhe popullsinë. Rreziqet natyrore gjithashtu kanë potencialin të ndikojnë negativisht në shkaktimin e sasive të konsiderueshme të dëmtimeve në infrastrukturat kritike, siç janë sistemet e ujitjes. Përmbytjet paraqesin fatkeqësinë natyrore më të rrezikshme për Shqipërinë pasi vendi është shumë i ekspozuar dhe sistemet e lumenjve dhe përrenjve të tij janë një kërcënim i madh për përmbytjet që në përgjithësi vijnë nga ngjarje më të vogla shiu.

Këto formohen nga reshjet e dendura dhe reshjet me intensitet të lartë, të cilat mbushin tokat me ujë dhe shkaktojnë rrjedhje nga shtrati i lumit. Profili hidrografik i Shqipërisë i bën përmbytjet e lumenjve shumë të rrezikshme dhe të dëmshme. Vendi ka një histori të gjatë përmbytjesh, veçanërisht në ultësirat e tij perëndimore. Të dhënat historike tregojnë se përmbytje kanë ndodhur në të gjitha pellgjet kryesore ujëmbledhëse të vendit. Rritja e parashikuar e reshjeve më intensive dhe ngjarjeve më të larta të reshjeve pritet të rrisë gjasat për përmbytje.

Reshjet pritet të ulen më së shumti gjatë muajve të verës (8.7 deri në 38.1% deri në vitin 2100). Megjithatë, reshjet do të rriteshin gjatë muajve të dimrit, midis 1.8 në 3.2% deri në vitin 2050 dhe midis 1.8 deri në 7.8% deri në vitin 2100. E kombinuar me temperaturat më të ngrohta, kjo rritje do të thotë se më shumë reshje do të jenë në formën e shiut dhe jo të borës, duke shkaktuar që rrjedhat e lumenjve të rriten në dimër dhe zvogëlohen në pranverë, verë dhe vjeshtë. Ndryshueshmëria e reshjeve pritet të rritet në zonën bregdetare shqiptare, me një frekuencë dhe intensitet të shtuar të ngjarjeve të reshjeve të dendura.

Periudhat e kthimit për ngjarje të tilla pritet të ulen për të gjithë skenarët, me ngjarje që përfshijnë reshje prej 161 mm që ndodhin çdo 100 vjet që pritet të ndodhin çdo 60 deri në 75 vjet në Tiranë. Këto mund të shkaktojnë përmbytje më të shpeshta, veçanërisht gjatë muajve të vjeshtës, dimrit dhe pranverës. Një pasojë e mëtejshme e ndryshimeve të parashikuara në reshje lidhet me shfaqjen e reshjeve maksimale 24 orëshe mbi pragun që konsiderohet një ngjarje e rrezikshme. Seritë kohore (periudha 1957-2010) për reshjet maksimale 24 orëshe për stacionet përfaqësuese përdoren për të llogaritur nivelet e pritshme të reshjeve në 24 orë dhe periudhat përkatëse të kthimit.

Rajoni verior bregdetar mund të pritet të përjetojë 239 mm reshje me një periudhë kthimi një herë në 100 vjet, 215 mm një herë në 50 vjet dhe 182 mm një herë në 20 vjet, të cilat klasifikohen si ngjarje të rrezikshme. Në rajonin qendror bregdetar mund të pritet një sasi prej 189 mm reshje një herë në 100 vjet, 170 mm një herë në 50 vjet dhe 145 mm një herë në 20 vjet, të cilat klasifikohen gjithashtu si ngjarje të rrezikshme. Për pjesën jugore, kjo sasi reshjesh të rrezikshme është pothuajse e njëjtë me ato të pjesës qendrore. Numri i ngjarjeve ekstreme të reshjeve mund të pritet të rritet në aspektin e madhësisë dhe frekuencës.

Gjatë muajve të verës, rritja e kombinuar e ngjarjeve të reshjeve të dendura dhe ulja e mesatares së reshjeve tregojnë se frekuenca e thatësirave parashikohet të rritet. Për Shqipërinë, Indeksi i Standardizuar i Evapotranspirimit të Reshjeve (ISER), i cili merr parasysh ndryshimet në mesataren e bilancit kumulativ të ujit 12-mujor, duke marrë parasysh avullimin e transpirimit, pritet të ulet me një mesatare prej 0.34 në 2.08 deri në vitin 2100, veçanërisht në jug të vendit.

Të gjitha studimet tregojnë një ulje të mundshme të reshjeve vjetore dhe sezonale në raport me periudhën 1986-2005 për të gjitha shtrirjet kohore. Duhet theksuar se projeksioni i ndryshueshmërisë rreth vlerave mesatare (nivelet 5% dhe 95%) janë të larta në të dyja rastet. Projeksionet tregojnë se reshjet me përqindje të lartë (95%) rriten më shpejt se ndryshimet mesatare të reshjeve. Ky është një tregues i intensifikimit të reshjeve të mëdha që shkaktojnë përmbytje. Një pasojë e mëtejshme e ndryshimeve të parashikuara të reshjeve lidhet me nivelet maksimale të reshjeve dhe kohëzgjatjen e tyre. Periudhat e kthimit të niveleve maksimale të reshjeve pritet të ulen në zonën bregdetare shqiptare. Si pasojë, ka të ngjarë të ndodhin reshje më të shpeshta të dendura me kohëzgjatje më të gjatë, duke shkaktuar përmbytje dhe dëme ekonomike.

Niveli mesatar global i detit është rritur përafërsisht 210-240 milimetra (mm) që nga viti 1880, me rreth një e treta që ka ardhur në vetëm dy dekada e gjysmë të fundit. Aktualisht, rritja vjetore është afërsisht 3 mm në vit. Ndryshimet rajonale ekzistojnë për shkak të ndryshueshmërisë natyrore në erërat rajonale dhe rrymat e oqeanit, të cilat mund të ndodhin gjatë periudhave prej ditësh deri në muaj apo edhe dekada. Por në nivel lokal edhe faktorë të tjerë mund të luajnë një rol të rëndësishëm.

Deti Adriatik ka përjetuar një rritje mesatare të nivelit të detit prej rreth 15 cm gjatë shekullit të kaluar, duke çuar në një lëvizje tërheqëse të vijës bregdetare për çdo cm rritje mesatare të nivelit të detit. Ndërsa temperaturat globale vazhdojnë të rriten, niveli i detit do të vazhdojë të rritet për një kohë të gjatë, sepse ka një vonesë të konsiderueshme deri në arritjen e një ekuilibri. Madhësia e rritjes do të varet fuqishëm nga shkalla e emetimeve të dioksidit të karbonit në të ardhmen dhe ngrohja globale në të ardhmen, dhe shpejtësia mund të varet gjithnjë e më shumë nga shkalla e shkrirjes së akullnajave dhe shtresave të akullit.

Të dhënat e temperaturës së sipërfaqes së detit dhe anomalive të nivelit të detit u prodhuan si pjesë e Iniciativës së Agjencisë Evropiane të Hapësirës për Ndryshimet Klimatike në Nivelin e Detit dhe paraqiten me rezolucion 0,25 x 0,25 gradë. Të dhënat e rritjes së nivelit të detit janë nxjerrë nga koleksioni CMIP5 dhe janë paraqitur si rezolucion 1 x 1 shkallë.

Pjesa më e madhe e vijës bregdetare të Shqipërisë është përgjatë detit Adriatik, e karakterizuar nga një zonë bregdetare e sheshtë dhe e ulët, e cila i bën sistemet bregdetare, përfshirë vendbanimet njerëzore, veçanërisht të ndjeshme ndaj ndryshimeve klimatike dhe të prekshme ndaj rritjes së nivelit të detit dhe ndryshimeve në intensitet dhe frekuencë të përmbytjeve. Brezi i ngushtë bregdetar, i cili përfaqëson vetëm 11.8% të sipërfaqes së përgjithshme tokësore të Shqipërisë, megjithatë, banohet nga 1/3 e popullsisë së përgjithshme dhe vazhdon të rritet. Ndikimet klimatike pritet të prekin shumicën e 97% të popullsisë që jeton brenda 100 km nga bregu.

Niveli mesatar global i detit po rritet gjithnjë e më shpejt si rezultat i ndryshimeve klimatike. Anomalitë e nivelit të detit të regjistruara që nga viti 1993 tregojnë një tendencë për një rritje të nivelit të detit për bregdetin e Shqipërisë. Parashikimet për nivelin e detit në basenin e Matit (Veri) tregojnë se niveli i detit mund të rritet diku nga 45 cm (RCP 2.6) në 60 cm (RCP 8.5) deri në vitin 2100, ndërsa parashikimet për pellgun e Vjosës (Jug) tregojnë rritje midis 25 dhe 105 cm deri në vitin 2100. Globalisht, ekziston një besim mesatar se një rritje me 2°C e temperaturave globale do të çonte në një rritje prej 0,3 deri në 1,00 m të nivelit mesatar global të detit në krahasim me 1986-2005. Deri në vitin 2100, 70% e vijave bregdetare në mbarë botën duhet të përjetojnë Ngritjen e Nivelit të Detit brenda +/- 20% të gamës globale.

Përmasat e përmbytjeve dhe erozionit të zonave bregdetare pritet të rriten, duke prekur në mënyrë disproporcionale plazhet, grykëderdhjet e lumenjve dhe lagunat, si dhe duke shkaktuar rrëshqitje të dheut. Sipas studimeve të ndryshme, vija bregdetare e Detit Adriatik mund të zmbrapset nga 0.3 deri në 15 m çdo vit në të ardhmen.

2.3 Metodologjia dhe të dhënat

Tabela 10- Të dhënat e fluksit INSTAT 2019

Nr	Baseni Ujembledhes	Siperfaqja sipas literatures (km2)	Prurja messtare 2019 e vlerësuar (m3/s)
1	**L. BUNA - dalja ne det**	**19582**	**660**
2	nga keto		
3	L. Buna - pas bashkimit me Drinin	19354	652
4	L. Buna - para bashkimit me Drinin	5181	300
5	L. Drin - para bashkimit me Bunen	14173	352
6	***L. Buna - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***12354***	***391***
7	*L. Buna - ne kufirin me Malin e Zi (Liqeni i Shkodres)*	*4154*	*256*
8	*L. Drin i Bardhe - ne kufirin me Kosoven*	*4649*	*64*
9	*L. Drin i Zi - ne kufirin me Maqedonine*	*3551*	*71*
10	**L. DRIN i LEZHES - dalja ne det**	**314**	**10.5**
11	**L. MAT - dalja ne det**	**2441**	**99**
12	nga keto		
13	L. Fan (i Madh & i Vogel)-para bashkimit me Matin	957	38.2

14	L. Mat - para bashkimit me Fanin	1330	56.2
15	**L. ISHËM - dalja ne det**	**673**	**22.3**
16	**L. ERZEN - dalja ne det**	**760**	**19.2**
17	**L. SHKUMBIN - dalja ne det**	**2445**	**58.3**
18	nga keto		
19	***L. Shkumbin - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***1.5***	***0.03***
20	*L. Shkumbin - ne kufirin me Maqedonine*	*1.5*	*0.03*
21	**L. SEMAN - dalja ne det**	**5649**	**98.3**
22	nga keto		
23	L. Devoll - para bashkimit me Semanin	3122	50.5
24	L. Osum - para bashkimit me Semanin	2073	33.5
25	***L. Seman - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***30***	***0.5***
26	*L. Devoll - ne kufirin me Greqine*	*30*	*0.5*
27	**L. VJOSA - dalja ne det**	**6710**	**215**
28	nga keto		
29	L. Shushica - para bashkimit me Vjosen	715	21.3
30	L. Drinos - para bashkimit me Vjosen	1320	44.1
31	***L. Vjosa - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***2345***	***78.9***
32	*L. Vjosa - ne kufirin me Greqine*	*2089*	*70.6*
33	*L. Drinos - ne kufirin me Greqine*	*256*	*8.3*
34	**L. BISTRICA - dalja ne det**	**447**	**24.2**
35	**L. PAVLLA - dalja ne det**	**374**	**9.1**
36	nga keto		
37	***L. Pavlla - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***79***	***1.5***
38	*L. Pavlla - ne kufirin me Greqine*	*79*	*1.5*
39	**BASENE TE TJERE TE VEGJEL ME DALJE NE DET**	**3910**	**90.1**
40			
41	**BASENI UJEMBLEDHES TOTALI**	**43305**	**1306**
42	nga keto		
43	***Baseni ujemb. - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***14810***	***472***
44	***Baseni ujemb. - brenda kufirit shteteror te Shqiperise***	***28495***	***834***

Tabela 11- Të dhënat e fluksit INSTAT 2020

Nr	Baseni Ujembledhes	Siperfaqja sipas literatures (km2)	Prurja messtare 2020 e vlerësuar (m3/s)
1	**L. BUNA - dalja ne det**	**19582**	785.4
2	nga keto		
3	L. Buna - pas bashkimit me Drinin	19354	775,9
4	L. Buna - para bashkimit me Drinin	5181	357.0
5	L. Drin - para bashkimit me Bunen	14173	418.9
6	***L. Buna - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***12354***	465.3
7	*L. Buna - ne kufirin me Malin e Zi (Liqeni i Shkodres)*	*4154*	304.6
8	*L. Drin i Bardhe - ne kufirin me Kosoven*	*4649*	76.2
9	*L. Drin i Zi - ne kufirin me Maqedonine*	*3551*	84.5
10	**L. DRIN i LEZHES - dalja ne det**	**314**	12.5
11	**L. MAT - dalja ne det**	**2441**	117.8
12	nga keto		

13	L. Fan (i Madh & i Vogel)-para bashkimit me Matin	957	45.5
14	L. Mat - para bashkimit me Fanin	1330	66.9
15	**L. ISHËM - dalja ne det**	**673**	26.5
16	**L. ERZEN - dalja ne det**	**760**	22.8
17	**L. SHKUMBIN - dalja ne det**	**2445**	69.4
18	nga keto		
19	***L. Shkumbin - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***1.5***	0.0
20	*L. Shkumbin - ne kufirin me Maqedonine*	*1.5*	0.0
21	**L. SEMAN - dalja ne det**	**5649**	117.0
22	nga keto		
23	L. Devoll - para bashkimit me Semanin	3122	60.1
24	L. Osum - para bashkimit me Semanin	2073	39.9
25	***L. Seman - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***30***	0.6
26	*L. Devoll - ne kufirin me Greqine*	*30*	0.6
27	**L. VJOSA - dalja ne det**	**6710**	255,9
28	nga keto		
29	L. Shushica - para bashkimit me Vjosen	715	25.3
30	L. Drinos - para bashkimit me Vjosen	1320	52.5
31	***L. Vjosa - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***2345***	93.9
32	*L. Vjosa - ne kufirin me Greqine*	*2089*	84.0
33	*L. Drinos - ne kufirin me Greqine*	*256*	9.9
34	**L. BISTRICA - dalja ne det**	**447**	28.8
35	**L. PAVLLA - dalja ne det**	**374**	10.8
36	nga keto		
37	***L. Pavlla - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***79***	1.8
38	*L. Pavlla - ne kufirin me Greqine*	*79*	1.8
39	**BASENE TE TJERE TE VEGJEL ME DALJE NE DET**	**3910**	107.2
40			
41	**BASENI UJEMBLEDHES TOTALI**	**43305**	1554
42	nga keto		
43	***Baseni ujemb. - jashte kufirit shteteror te Shqiperise***	***14810***	562
44	***Baseni ujemb. - brenda kufirit shteteror te Shqiperise***	***28495***	992

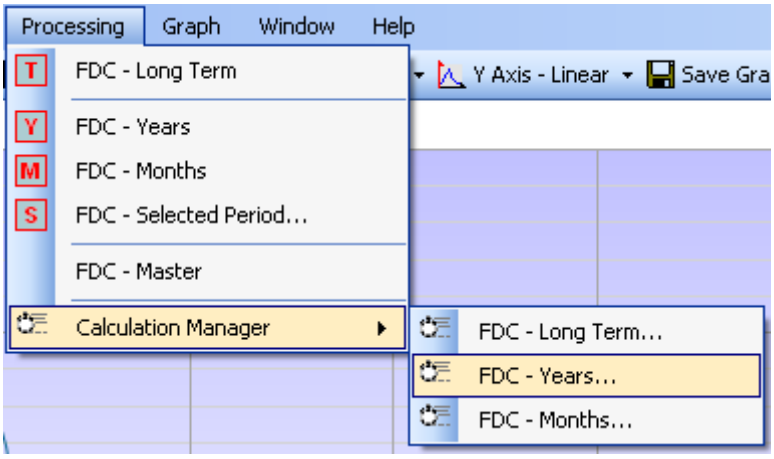
2.4 Mjet për llogaritjen e KQR

Kurba e qëndrueshmërisë së rrjedhës (KQR) është një mënyrë për të organizuar të dhënat e shkarkimit të një lumi ose një përroi në një pamje grafike, që jep një vlerësim të pjesës së kohës në të cilën norma e rrjedhës është e barabartë ose tejkalon një vlerë interesi.

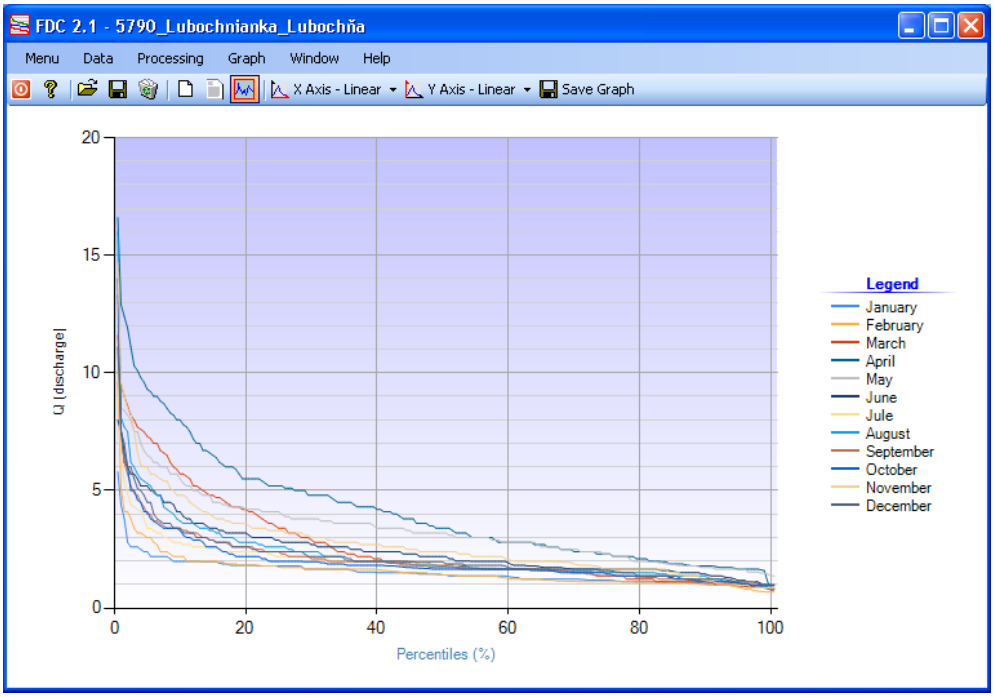
Kjo është një metodë nga gjenerata e vjetër që lejon llogaritjen dhe paraqitjen e kurbave të qëndrueshmërisë. Këto kurba përdoren shpesh në vlerësimin e thatësirës hidrologjike.

Ato u krijua për analizën e kurbave të qëndrueshmërisë së rrjedhës. Në program mund të importohen seri kohore si ditë ose javë (shkarkimi i lumit, temperatura, niveli i ujërave nëntokësore). Kurbat e qëndrueshmërisë mund të llogariten për:

- E gjithë seritë kohore
- Vitet individuale
- Muaj individual
- Periudha specifike (e përcaktuar nga filtri i integruar)

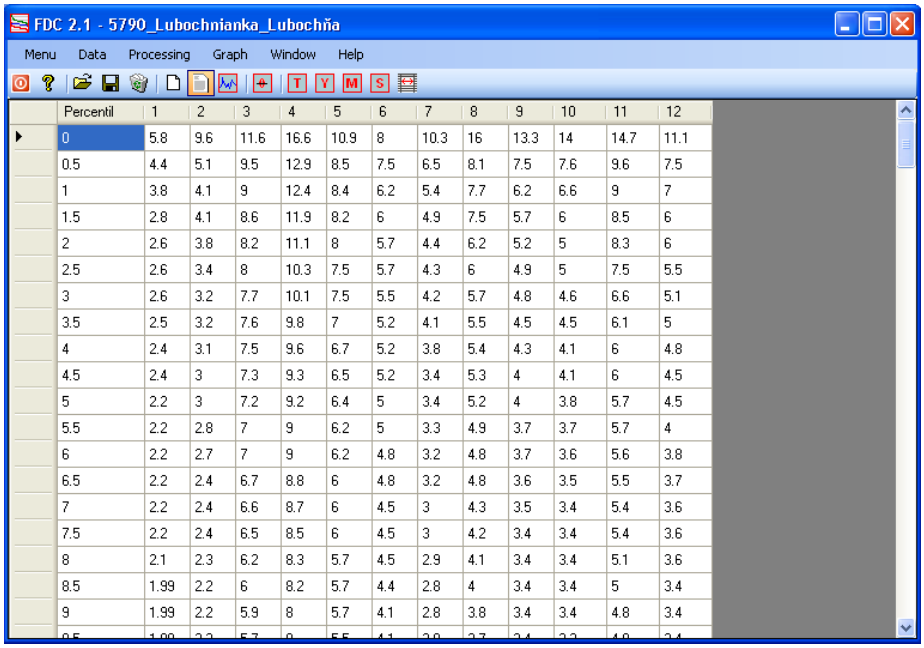

Në KQR është gjithashtu e mundur të llogaritet kurba e kohëzgjatjes kryesore, e cila përftohet nga rezultatet e kurbave të kohëzgjatjes vjetore të rrjedhës me mesatare. Nga llogaritjet, mund të përjashtoni vlerat zero, të cilat përdoren shpesh në analizën e kurbave të qëndrueshmërisë së rrjedhës së lumenjve. Ashtu si në mjetet e tjera të HydroOffice, të gjitha rezultatet mund të analizohen në një tabelë ose në formë grafike.

Përveç përpunimit të një skedari të dhënash hyrëse, mjeti ju lejon të llogaritni automatikisht kthesat e kohëzgjatjes për një numër të madh skedarësh hyrës të përgatitur, pa ndërhyrjen e përdoruesit. Në program, mund të përdorni përpunimin masiv të kurbave të qëndrueshmërisë për:

- Vitet individuale
- Muaj individual
- Seri të tëra kohore

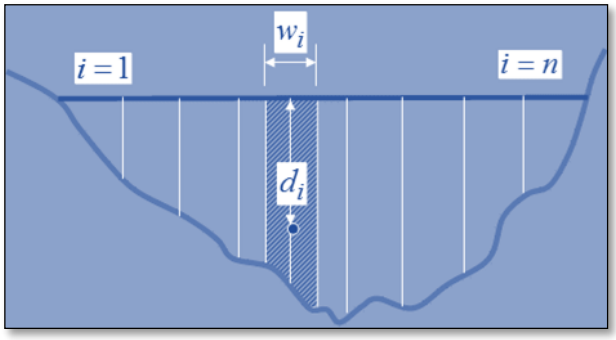
Percentil	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0	5.8	9.6	11.6	16.6	10.9	8	10.3	16	13.3	14	14.7	11.1
0.5	4.4	5.1	9.5	12.9	8.5	7.5	6.5	8.1	7.5	7.6	9.6	7.5
1	3.8	4.1	9	12.4	8.4	6.2	5.4	7.7	6.2	6.6	9	7
1.5	2.8	4.1	8.6	11.9	8.2	6	4.9	7.5	5.7	6	8.5	6
2	2.6	3.8	8.2	11.1	8	5.7	4.4	6.2	5.2	5	8.3	6
2.5	2.6	3.4	8	10.3	7.5	5.7	4.3	6	4.9	5	7.5	5.5
3	2.6	3.2	7.7	10.1	7.5	5.5	4.2	5.7	4.8	4.6	6.6	5.1
3.5	2.5	3.2	7.6	9.8	7	5.2	4.1	5.5	4.5	4.5	6.1	5
4	2.4	3.1	7.5	9.6	6.7	5.2	3.8	5.4	4.3	4.1	6	4.8
4.5	2.4	3	7.3	9.3	6.5	5.2	3.4	5.3	4	4.1	6	4.5
5	2.2	3	7.2	9.2	6.4	5	3.4	5.2	4	3.8	5.7	4.5
5.5	2.2	2.8	7	9	6.2	5	3.3	4.9	3.7	3.7	5.7	4
6	2.2	2.7	7	9	6.2	4.8	3.2	4.8	3.7	3.6	5.6	3.8
6.5	2.2	2.4	6.7	8.8	6	4.8	3.2	4.8	3.6	3.5	5.5	3.7
7	2.2	2.4	6.6	8.7	6	4.5	3	4.3	3.5	3.4	5.4	3.6
7.5	2.2	2.4	6.5	8.5	6	4.5	3	4.2	3.4	3.4	5.4	3.6
8	2.1	2.3	6.2	8.3	5.7	4.5	2.9	4.1	3.4	3.4	5.1	3.6
8.5	1.99	2.2	6	8.2	5.7	4.4	2.8	4	3.4	3.4	5	3.4
9	1.99	2.2	5.9	8	5.7	4.1	2.8	3.8	3.4	3.4	4.8	3.4

2.5 Mënyra e llogaritjes së shkarkimit

Informacioni bazë i marrë nga rrjeti i monitorimit hidrometrik është niveli i ujit. Matja e rrjedhës bëhet duke shfrytëzuar ekspedita të ndryshme. Kjo është mënyra më e popullarizuar dhe më e përdorur në botë sot. Matja e shpejtësive në një trup ujor natyror nuk ndryshon vetëm në rrafshin horizontal, por edhe në atë vertikal. Figura më poshtë tregon diagramin se si shpejtësia ndryshon në profilin vertikal dhe si bëhet një matje për të përafruar shpejtësitë reale të profilit. Nëse kryhet vetëm një matje e profilit vertikal, rekomandohet të matet në një thellësi 0.4 d, nga shtrati i lumit, figurat e mëposhtme:

$$Q = \int v \, dA$$

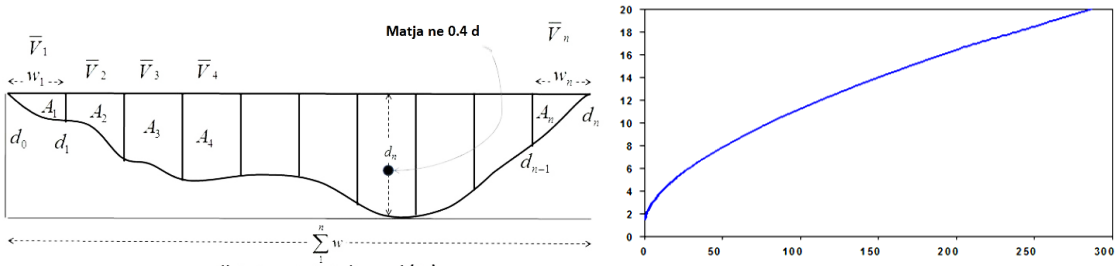
v- shpejtësia e seksionit të kufizuar, A- zona e pjesshme e kufizuar

$$Q \approx \sum_{i=1}^{n} V_i * d_i * w_i$$

Vi - Shpejtësia mesatare e pjesshme në 0,4 d, di - thellësia mesatare e pjesshme, wi - gjerësia e pjesshme e seksionit

$$A_n = \left(\frac{d_0 + d_1}{2}\right) w_1 + \cdots + \left(\frac{d_{n-1} + d_n}{2}\right) w_n$$

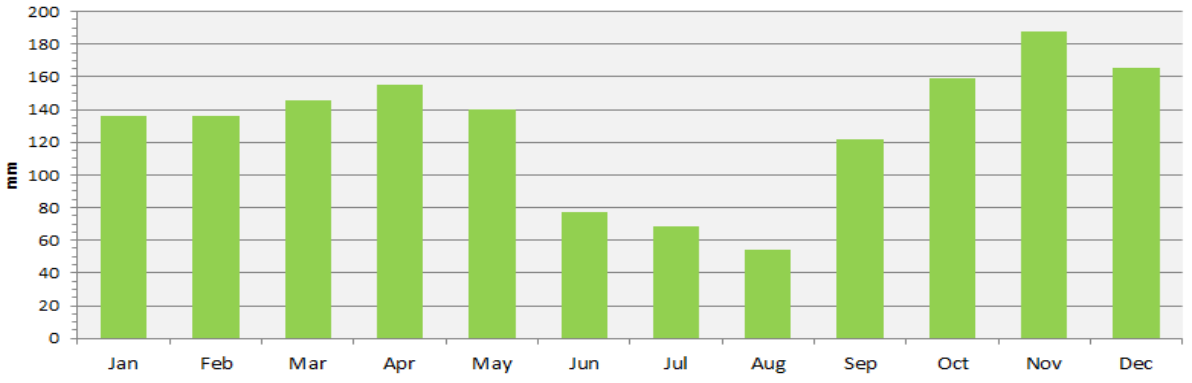
Duke marrë parasysh rrjedhën, me lëvizje laminare për nivele të ndryshme uji (në ekspedita të ndryshme monitoruese), do të përcaktohet një prurje tërthore për atë nivel. Me metoda të ndryshme është e mundur të krijohet kjo marrëdhënie *Nivel-Rrjedhë*, e cila është shumë e rëndësishme për llogaritjet hidrologjike, të cilat përpunohen nga niveli ditor i vëzhguar.

3. TË DHËNAT HIDROLOGJIKE

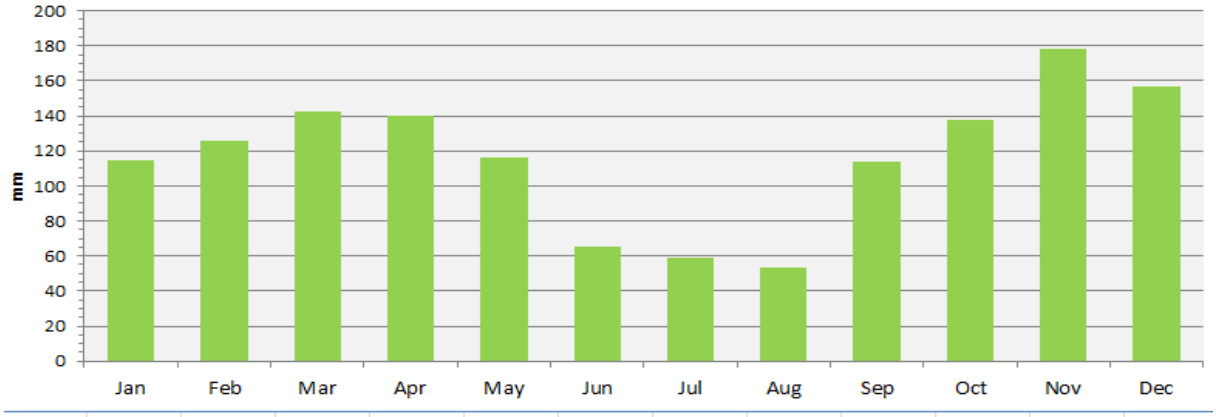
3.1 Shpërndarja mujore e reshjeve dhe prurjeve për disa stacione në BU Ishëm.

Figura 3- Shpërndarja mujore e reshjeve – Baseni Ishëm

A) Stacioni Dajt – 1548 mm/vit - lartësia 705 m

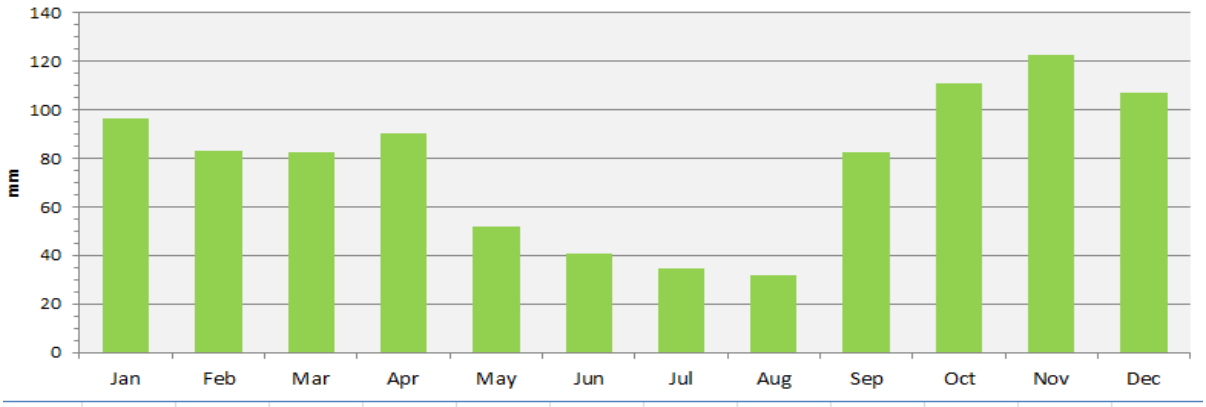
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	136	136	146	155	140	78	68	54	122	159	188	166
%	9%	9%	9%	10%	9%	5%	4%	3%	8%	10%	12%	11%

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	115	126	143	140	116	65	59	54	114	138	178	157
%	8%	9%	10%	10%	8%	5%	4%	4%	8%	10%	13%	11%

B) Stacioni Petrelë – 1386 mm/vit – lartësia mbidetare 320 m

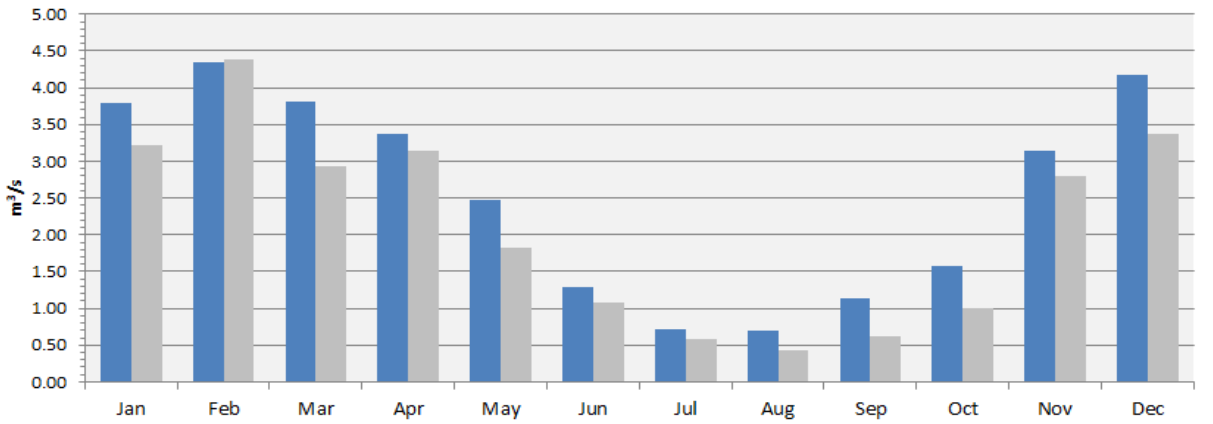
C) Stacioni Likmetaj – 929 mm/vit – lartësia mbidetare 155 m

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	96	83	82	90	52	41	35	32	82	111	122	107
%	10%	9%	9%	10%	6%	4%	4%	3%	9%	12%	13%	11%

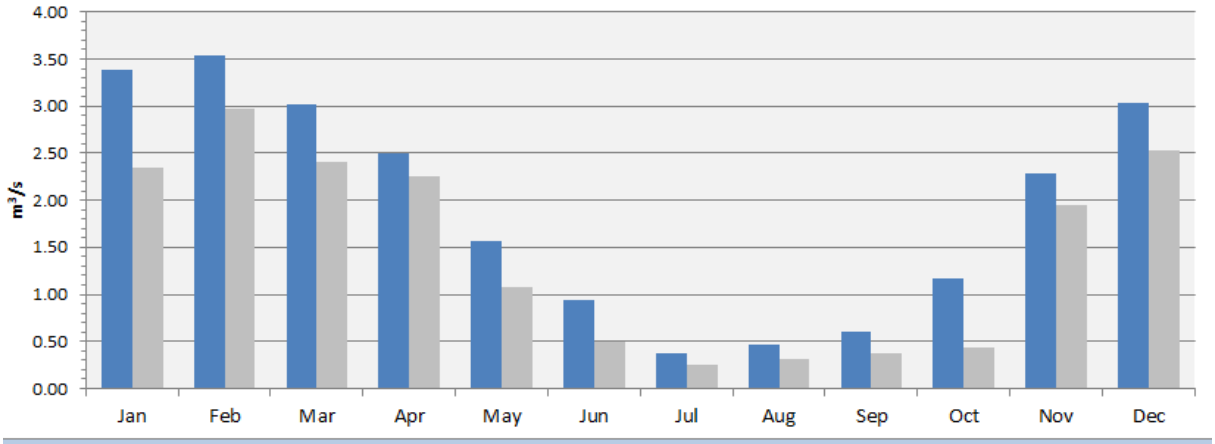
Figura 4- Shpërndarja mujore e prurjes – Baseni Ishëm

A) Lumi Tirana – Stacioni Shupal – Prurja mesatare vjetore = 2,54 m³/s, Q50 = 2,1 m³/s

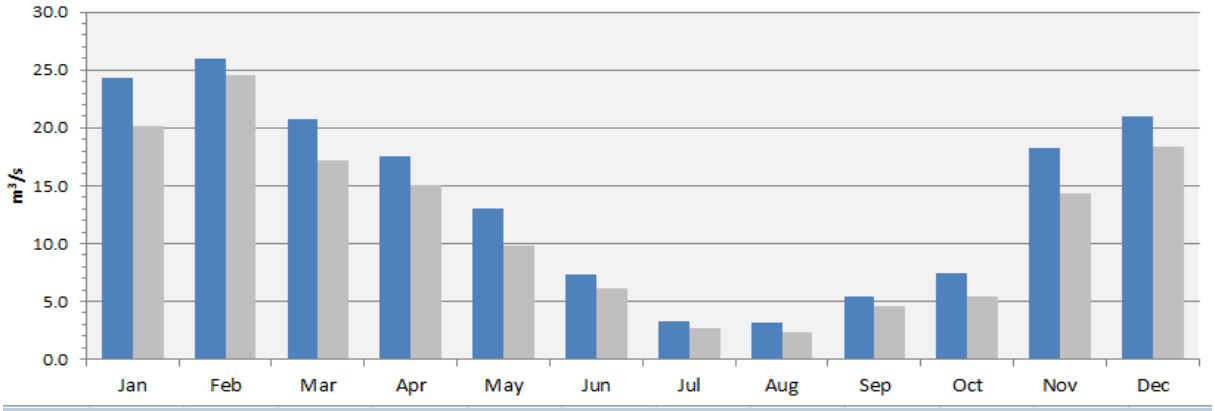
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	3.79	4.35	3.82	3.37	2.48	1.28	0.71	0.70	1.13	1.57	3.14	4.18
Q50	3.21	4.39	2.93	3.15	1.82	1.09	0.59	0.44	0.62	0.99	2.80	3.38

B) Lumi Zezë – Stacioni Fushë Krujë – Prurja mesatare vjetore = 1,81 m³/s, Q50 = 1,45 m³/s

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	3.38	3.53	3.02	2.50	1.56	0.95	0.37	0.46	0.60	1.17	2.29	3.03
Q50	2.35	2.98	2.40	2.26	1.08	0.49	0.25	0.31	0.37	0.44	1.95	2.53

C) Lumi Ishem – Stacioni Ura Gjoles – Prurja mesatare vjetore = 14,0 m³/s, Q50 = 11,7 m³/s

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
Mean	24.4	26.0	20.7	17.6	13.1	7.4	3.3	3.2	5.4	7.4	18.2	21.0
Q50	20.2	24.6	17.1	15.0	9.8	6.2	2.7	2.3	4.5	5.4	14.3	18.4

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike II (GIS)

---

1. Baseni ujor Ishëm – Detajet e hartës

Ky seksion përfshin të gjithë informacionin në lidhje me hartat e krijuara për të mbështetur aktivitetet e publikuara në planin e menaxhimit të basenit ujor për Ishmin.

Harta 1- Shtrirja e basenit të Ishmit

- Zgjidhje
- Bashkia
- Qarku
- Rrjedhën e ujit
- Liqene dhe rezervuarë
- Zonat urbane
- Basenet dhe nënbasenet

Harta 2- Llojet kryesore të përdorimit të tokës sipas nënbasenit

Në këtë hartë, ne përdorëm grafikun PIE për të vizualizuar përdorimin e tokës për çdo nënbasen të Ishmit. Çdo kategori e përdorimit të tokës është përfaqësuar nga përqindja që ka në nënbasen. Kategoritë e mëposhtme të të dhënave janë përdorur:

- Nënbasene
- Përdorimi i tokës

Harta 3 – Autoritetet kryesore Vendore dhe Zonat Urbane

Të dhënat kryesore në këtë hartë janë si më poshtë:

- Zonë urbane
- Bashkitë
- Nënbasen

Harta 4 – Shpërndarja e reshjeve, lumenjtë kryesorë dhe rrjetet hidrometrike

Për të krijuar hartën e reshjeve është përdorur metoda Kriking. Harta tregon gjashtë zona të ndryshme bazuar në sasinë e reshjeve vjetore. Të dhënat për këtë hartë janë si më poshtë:

- Stacioni hidrologjik
- Stacioni meteorologjik
- Liqeni dhe rezervuari
- Rrjedhën
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 5 – Formacionet kryesore hidrogjeologjike

Në hartë tregohet formacioni kryesor hidrologjik për basenin e Ishmit. Gjithashtu, përfshin edhe kategorizimin e gjeologjisë (vëmë re pesë kategori kryesore të gjeologjisë).

- Vendbanimet
- Burimet
- Rrjedhën

- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 6 – Nënbaseni dhe përdorimi i tokës

- Vendbanimet
- Rrjedhën
- Baseni dhe nënbaseni
- Përdorimi i tokës (i kategorizuar)

Harta 7 – Infrastruktura kryesore e përdorimit të ujit në basenin e Ishmit

Qëllimi i kësaj harte është të tregojë përdorimin kryesor të burimeve ujore për basenin e Ishmit.

- Hidrocentralet
- Digat
- Pikat e ujitjes
- Vendbanimet
- Rrjedhën
- Liqenet
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 8 – Popullsia sipas njësive administrative dhe aglomeracioneve kryesore të basenit Ujor

Në këtë hartë shfaqen të dhënat/informacionet e mëposhtme:

- Bashkia
- Qarku
- Popullsia (e ndarë në 5 kategori dhe e paraqitur në formë rrethi)

Harta 9 – Kategoria dhe përcaktimi i trupave ujorë sipërfaqësorë

Të dhënat e grumbulluara u përpunuan për të përcaktuar trupat ujorë sipërfaqësorë dhe zonën ujëmbledhëse. Për çdo trup ujor kodi përkatës u përcaktua në bazë të metodologjisë Pfafstetter. Gjithashtu, të dhënat janë llogaritur duke përdorur GIS për karakterizimin e secilit trup ujor duke përfshirë:

- Lartësinë mbidetare
- Zonën ujëmbledhëse
- Gjatësinë
- Gjerësinë

Të dhënat e paraqitura në hartë përfshijnë:

- Vendbanimet
- Përcaktimi i trupave ujorë
- Trupat ujorë sipërfaqësorë (të ndarë në kategori)
- Liqenet

- Trupat ujorë bregdetarë
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 10 – Kategoria dhe përcaktimi i trupave ujore nëntokësore

Ashtu si pamjet paraprake, kjo hartë fokusohet në informacionin që lidhet me trupat ujorë nëntokësorë. Harta përfshin të dhënat e mëposhtme:

- Burimet
- Vendbanimet
- Rrjedhën
- Liqeni dhe rezervuari
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënpellgu
- Lloji i akuifereve
- Trupat ujorë nëntokësorë.

Është bërë rishikim në trupat ujorë nëntokësorë duke përfshirë bashkimin, ndarjen dhe kodifikimin e tyre.

Harta 11 – Harta e zonave të mbrojtura në basenin ujor të Ishmit

Kjo hartë tregon zonën e mbrojtur për basenin e Ishmit. Hartat përfshijnë të dhënat e mëposhtme:

- Vendbanimet
- Rrjedhën
- Zonë urbane
- Zonë e mbrojtur
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 12 – Vendndodhja e Stacioneve të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore (AKM)

Kjo hartë tregon të gjithë stacionet e monitorimit të ujërave sipërfaqësore për basenin e Ishmit. Këto stacione janë zyrtare dhe përdoren nga AKM. Harta përfshin të dhënat e mëposhtme:

- Stacioni i monitorimit për cilësinë e ujit
- Stacioni i monitorimit të rrjedhës
- Vendbanimet
- Rrjedhën
- Liqeni dhe rezervuari
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 13 – Vendndodhja e stacioneve të vëzhgimit të ujërave sipërfaqësore të zbulimit të shpejtë 2019

Kjo hartë tregon vendndodhjen e përdorur për të studiuar ujërat sipërfaqësore nga projekti EUSIWM. Harta përfshin të dhënat/informacionet e mëposhtme:

Vendndodhja

- Stacioni i monitorimit i përdorur
- Vendndodhja
- Rrjedhën
- Liqeni dhe rezervuari
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni
- Reliev (i ndarë në 3 kategori kryesore)

Harta 14 – Vendndodhja e stacioneve të monitorimit të cilësisë dhe sasisë së ujërave nëntokësore (AKM)

Kjo hartë tregon të gjithë stacionet e monitorimit të ujërave nëntokësore për basenin e Ishmit. Këto stacione janë zyrtare dhe përdoren nga AKM. Harta përfshin të dhënat e mëposhtme:

- Burimet
- Stacioni i monitorimit
- Rrjedhën e ujit
- Liqeni dhe rezervuari
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënpellgu
- Ujëmbajtësit sipas llojit

Harta 15 - Vendndodhja e stacioneve të vëzhgimit të ujërave nëntokësore të zbulimit të shpejtë (nëntor 2019)

Kjo hartë tregon vendndodhjet ku u monitoruan ujërat nëntokësore nga projekti EUSIWM. Harta përfshin të dhënat e mëposhtme:

- Burimet
- Vendndodhjet
- Stacionet e monitorimit
- Rrjedhën e ujit
- Liqeni dhe rezervuari
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni
- Gjeologjia e akuifereve

Harta 16 – Pasqyrë e Nxjerrjes së Ujit, Hidroenergjisë dhe Presioneve Morfologjike

Kjo hartë tregon pikat e presionit morfologjik dhe hidrocentralet. Të dhënat e përfshira në hartë janë:

- Hidrocentrali
- Burimet
- Pikat e presionit (të ndara në kategori)
- Trupat ujorë sipërfaqësorë (të ndarë në tre grupe)
- Liqene dhe rezervuarë
- Trupat ujorë bregdetarë
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni

Harta 17 – Vështrim i përgjithshëm i shkarkimit të ujërave të zeza dhe presioneve të ndotjes difuze

Kjo hartë tregon vendndodhjet e pikave së shkarkimit dhe të ndotjes difuze. Harta përfshin informacionin e mëposhtëm:

- Pikat e ndotjes
- Pikat e shkarkimit
- Pikat e presionit (të kategorizuara)
- Trupat ujorë sipërfaqësorë (të ndarë në 3 grupe)
- Liqene dhe rezervuarë
- Trupat ujorë bregdetarë
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni
- Statusi i ujitjes

Harta 18 – Përcaktimi i statusit përfundimtar për trupat ujorë sipërfaqësorë

Kjo hartë tregon gjendjen e përgjithshme të trupave ujorë sipërfaqësorë. Vlerësimi përfshin pesë statuse të mundshme që paraqiten me ngjyra të ndryshme. Harta përfshin informacionin e mëposhtëm:

- Përcaktimi i trupit të ujit
- Trupat ujorë të liqenit
- Trupat ujorë bregdetarë
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni
- Trupat ujorë sipërfaqësorë (me statusin për secilin prej tyre)

Harta 19 – Vështrim i përgjithshëm i nxjerrjes së ujërave nëntokësore dhe presioneve të ndotjes

Kjo hartë tregon pikat e presionit për trupat ujorë nëntokësorë. Hartat përfshijnë informacionin e mëposhtëm:

- Pikat e presionit (të ndara në kategori)
- Zonë urbane
- Baseni dhe nënbaseni
- Ujëmbajtësit (të kategorizuar sipas llojit)
- Trupat ujorë nëntokësorë

Trupat përfundimtarë të ujërave nëntokësore u rishikuan, duke përfshirë bashkimin, ndarjen dhe kodifikimin e tyre.

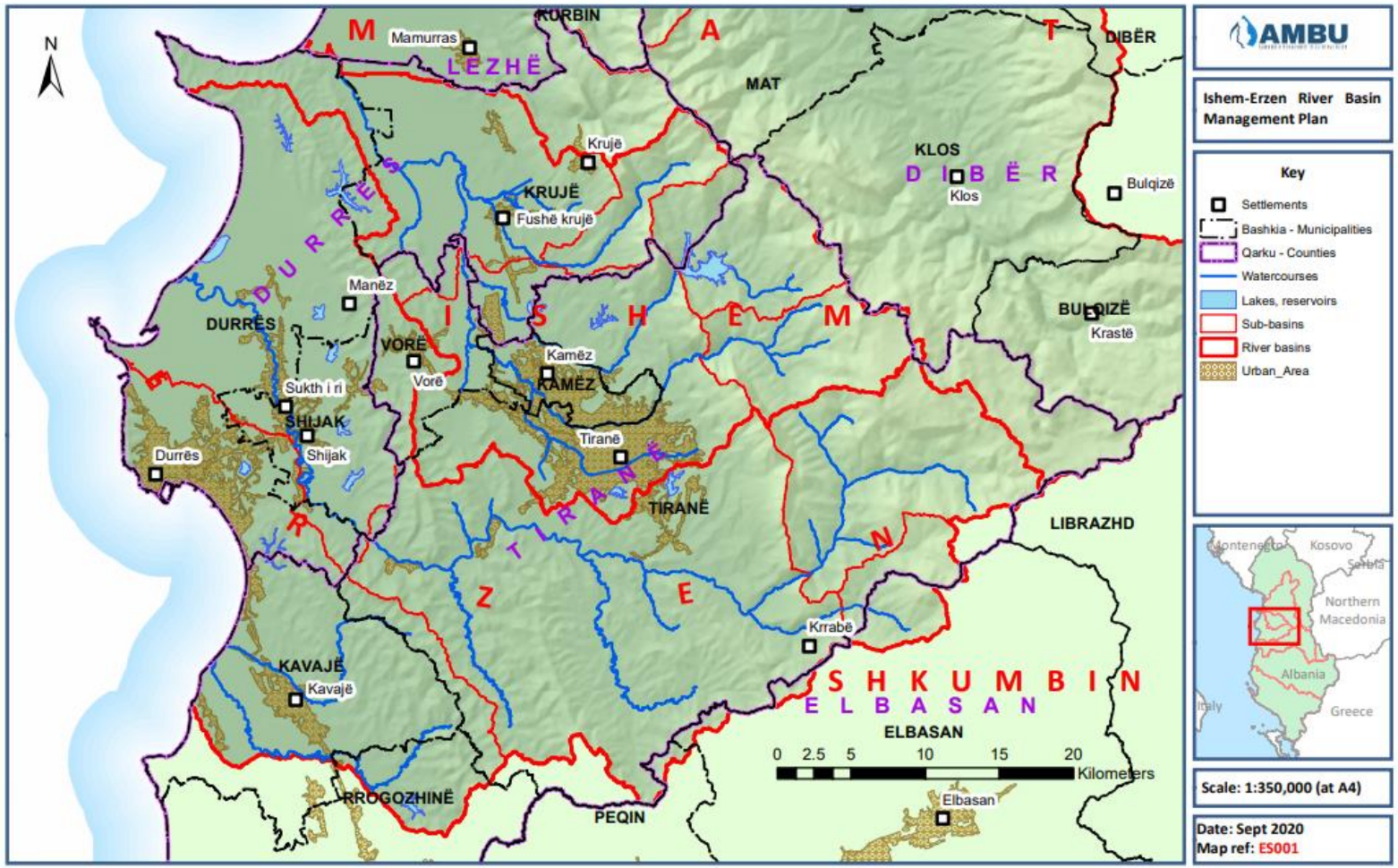
Harta 20 - Përcaktimi i statusit përfundimtar për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë

Kjo hartë tregon statusin përfundimtar për çdo trup ujor nëntokësor. Hartat përfshijnë informacionin e mëposhtëm:

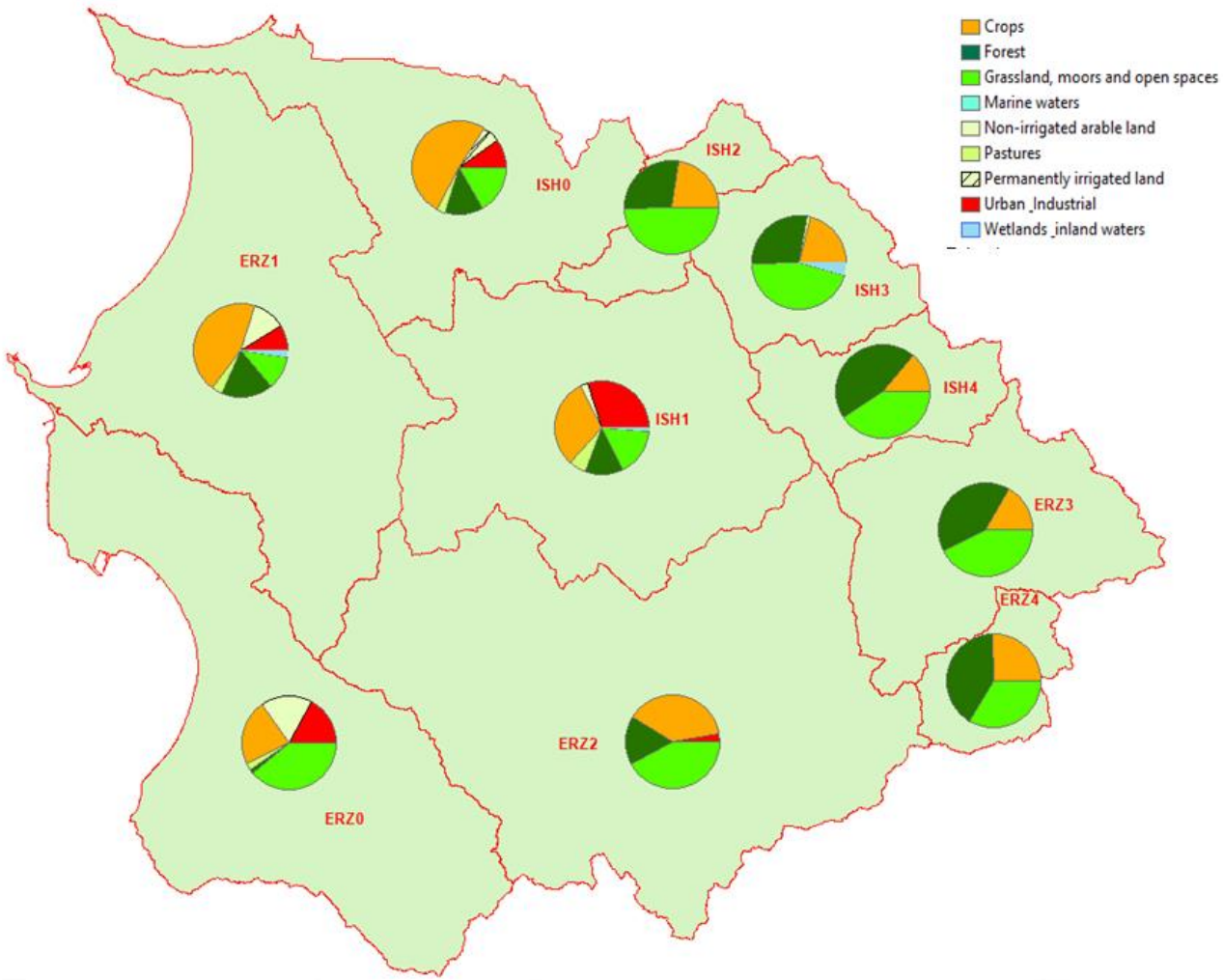
- Baseni dhe nënbaseni
- Statusi i trupave ujorë nëntokësorë

2. HARTAT

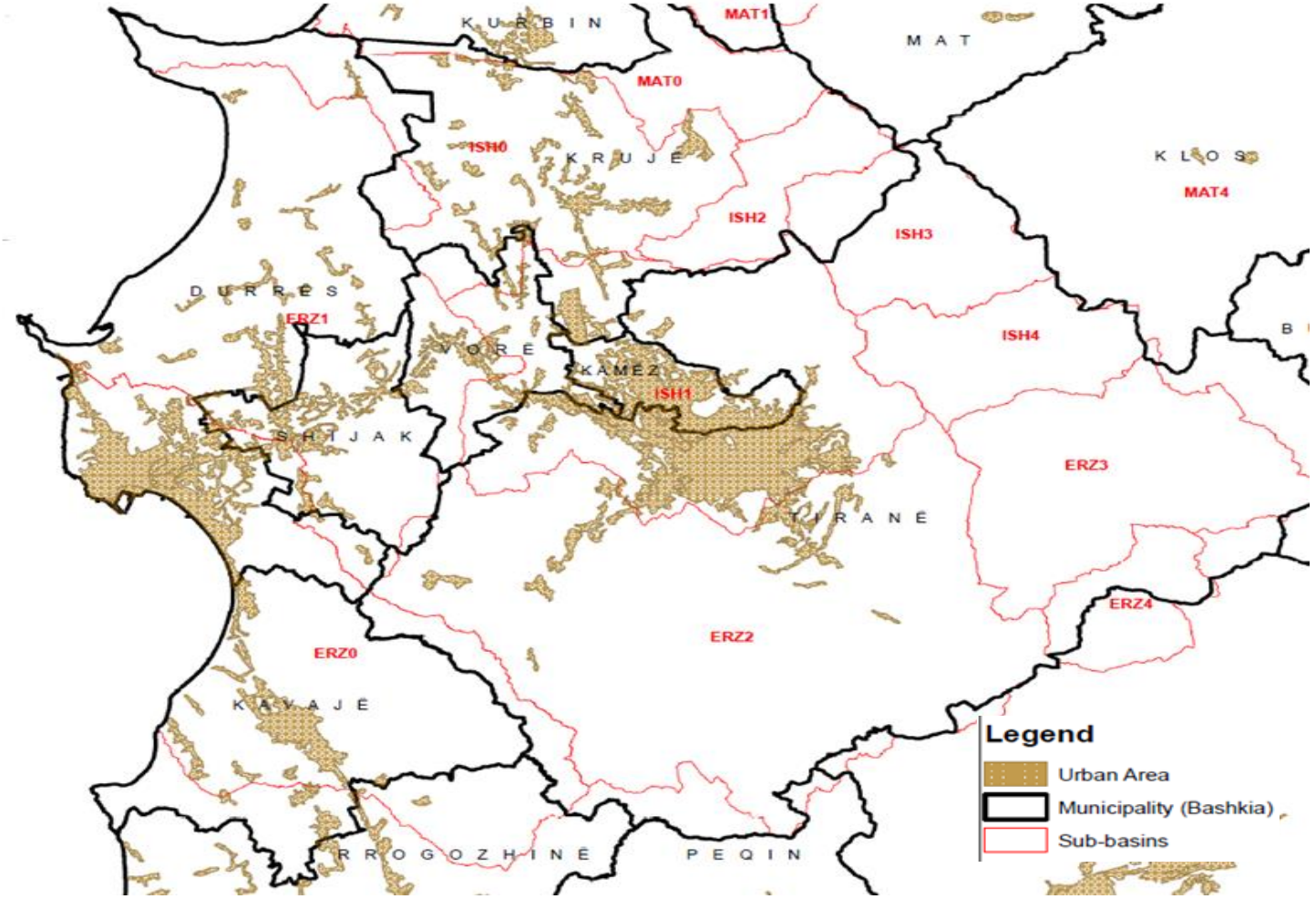
Harta 1- Shtrirja e basenit të Ishmit

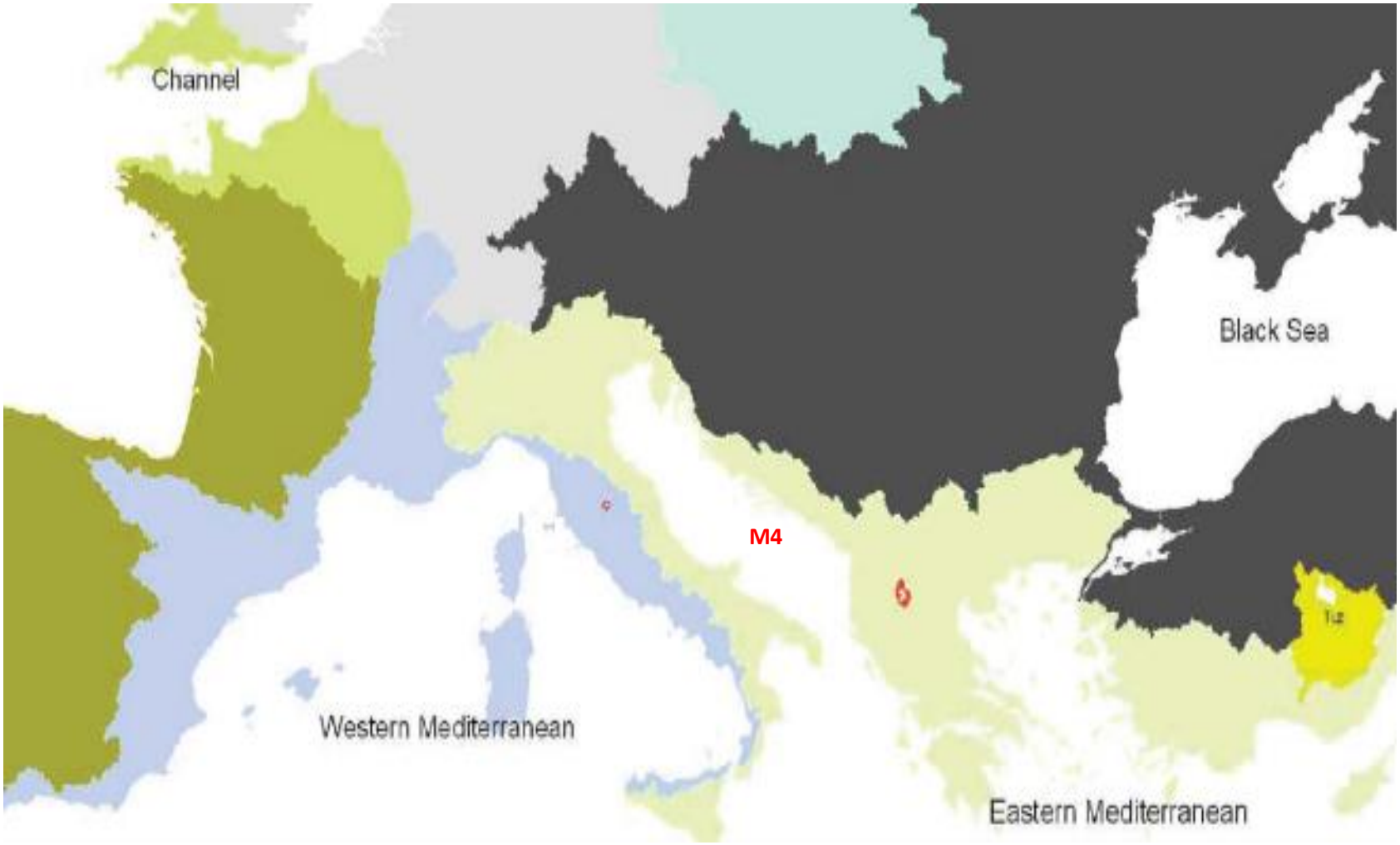

Harta 2- Llojet kryesore të përdorimit të tokës sipas nënbasenit

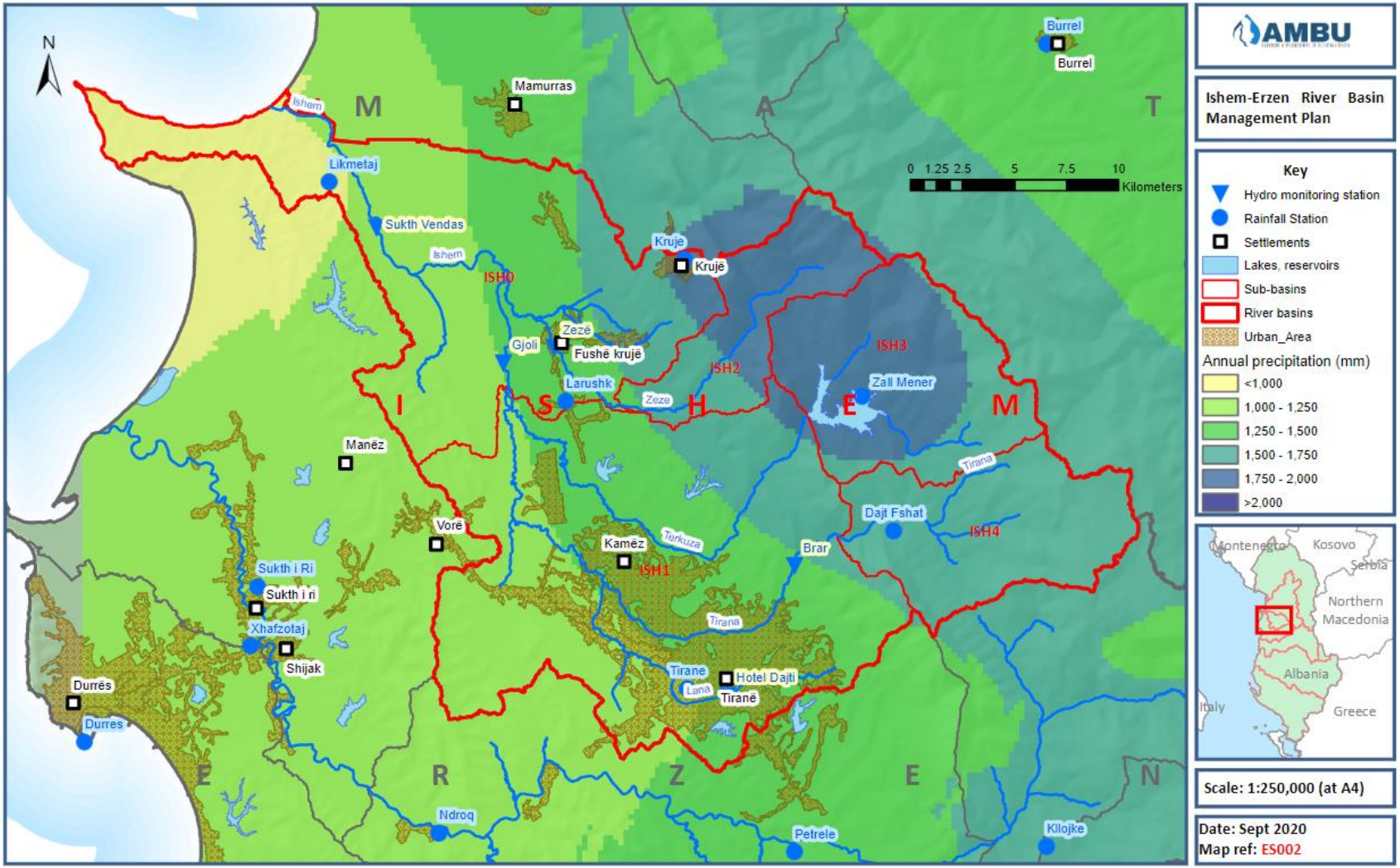

Harta 3 – Autoritetet kryesore Vendore dhe Zonat Urbane

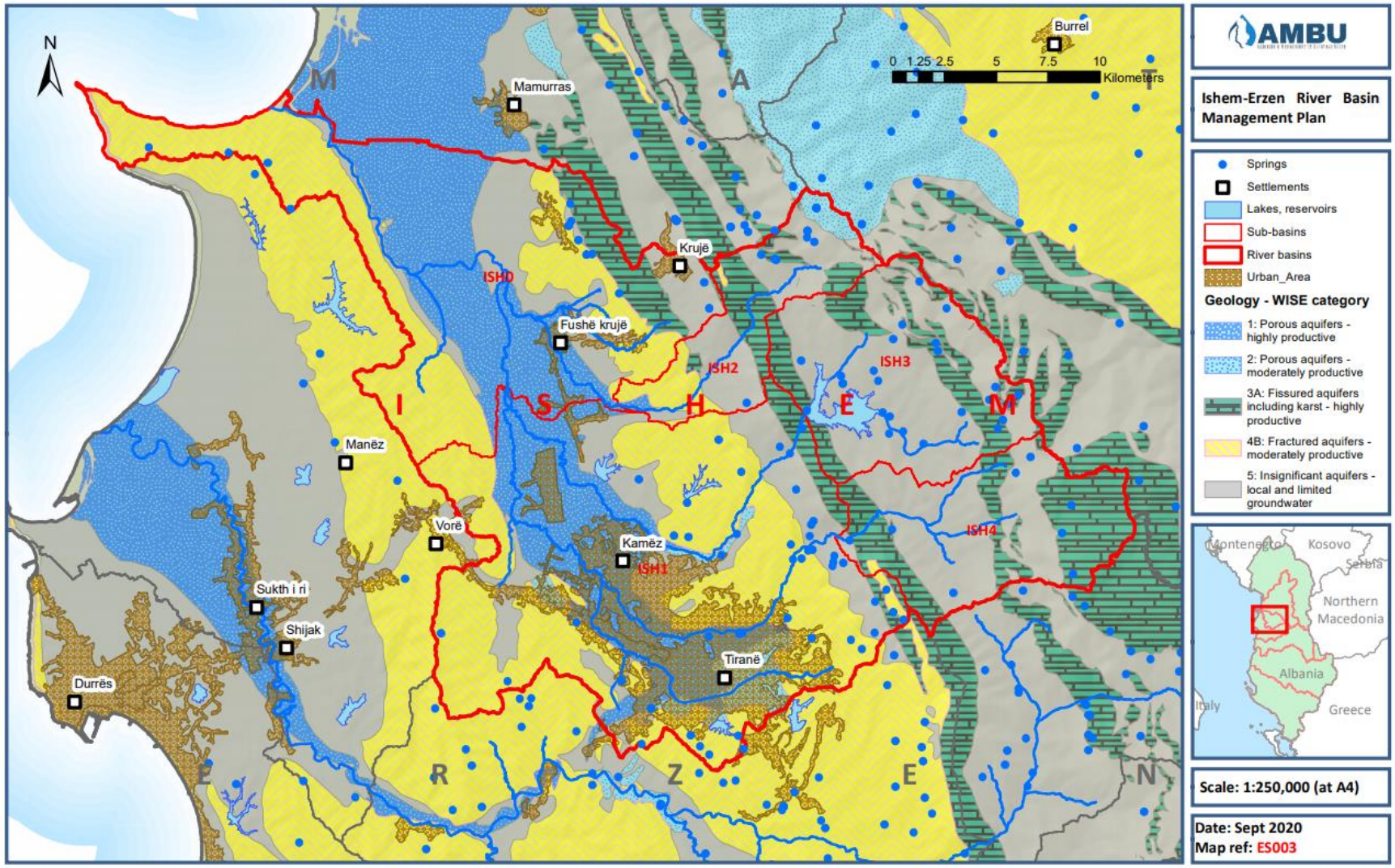

Channel
Black Sea
M4
Western Mediterranean
Eastern Mediterranean

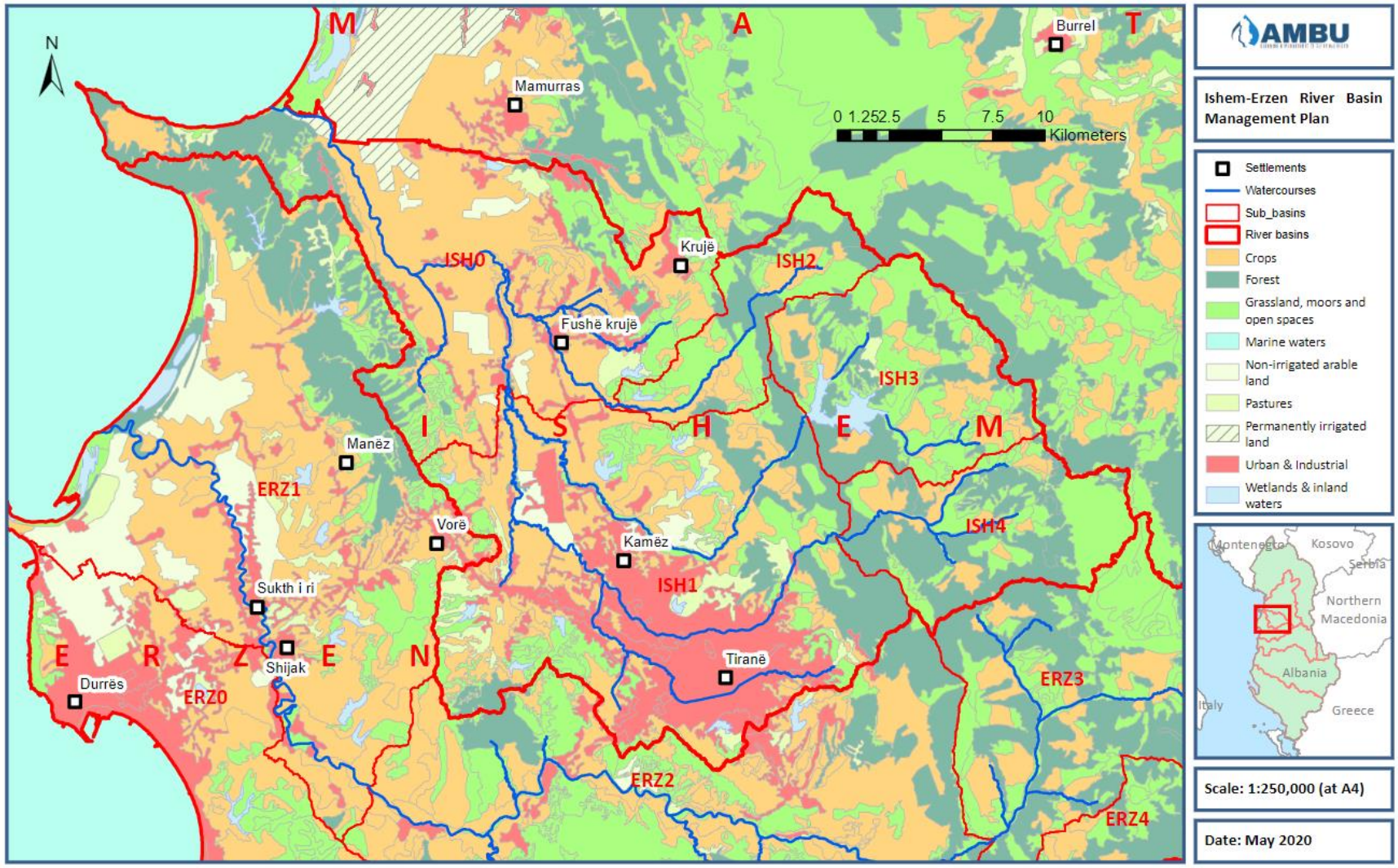
Harta 4 – Shpërndarja e reshjeve, lumenjtë kryesorë dhe rrjetet hidrometrike

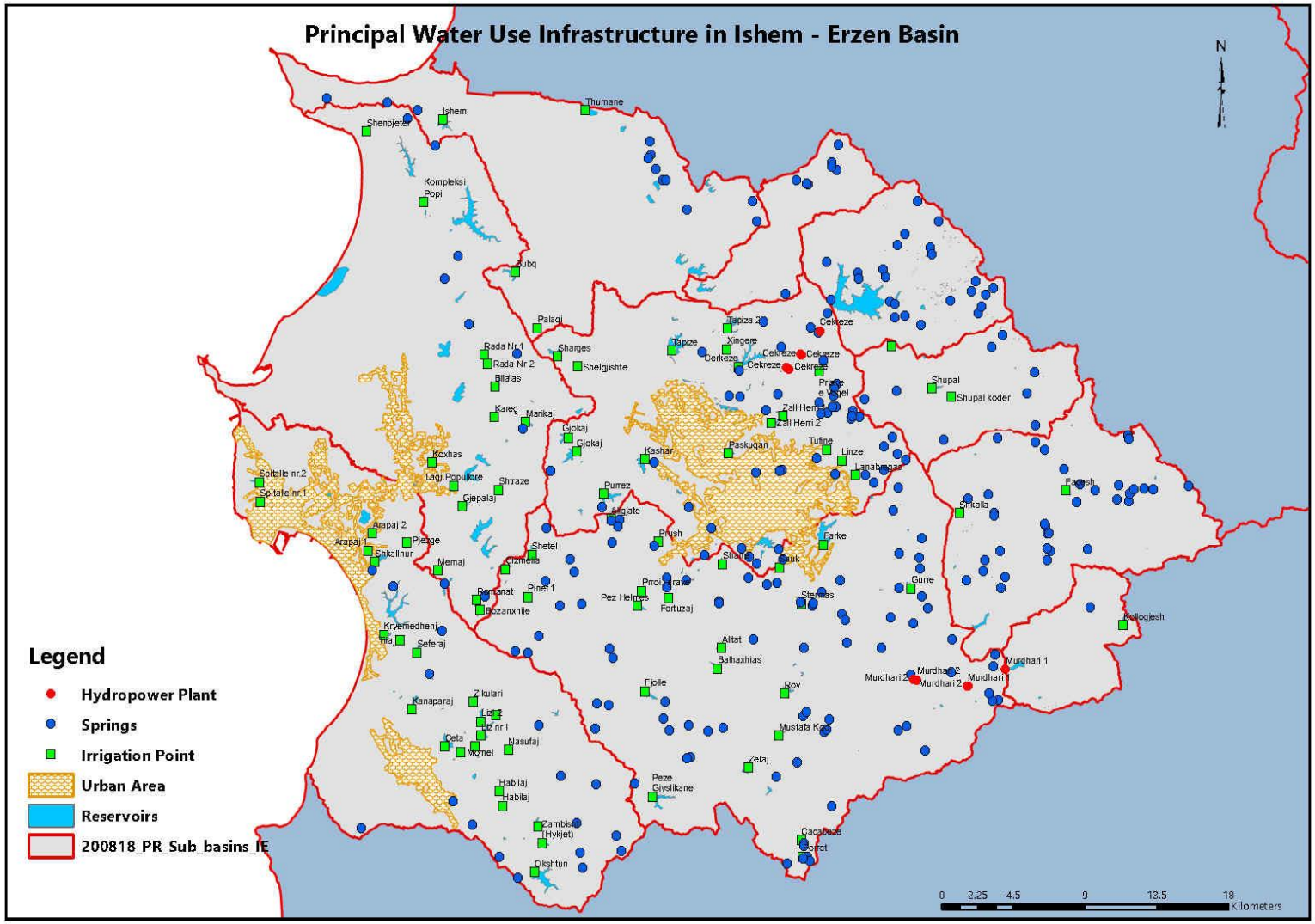
Harta 5 – Formacionet kryesore hidrogjeologjike

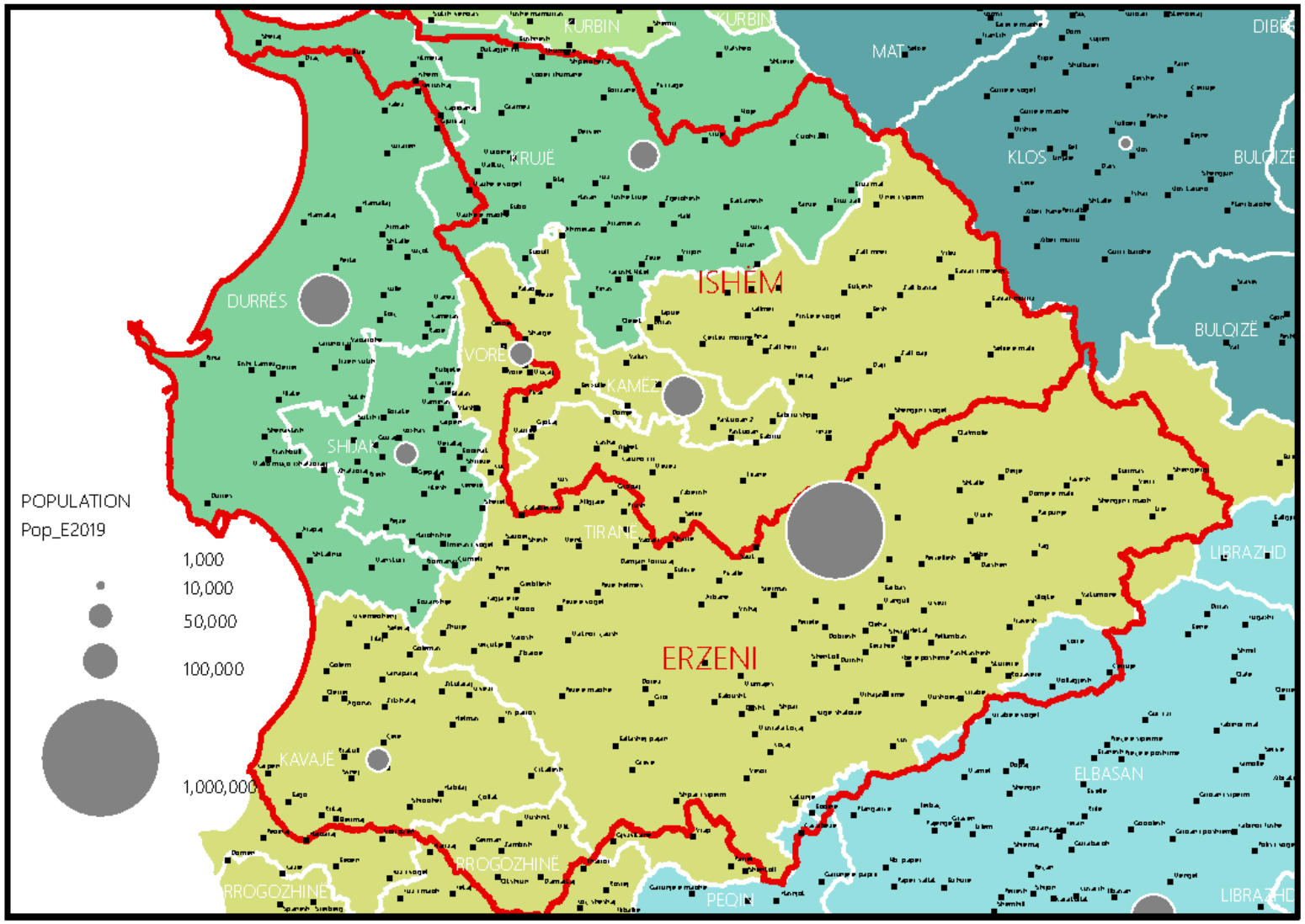
Harta 6 – Nënbaseni dhe përdorimi i tokës

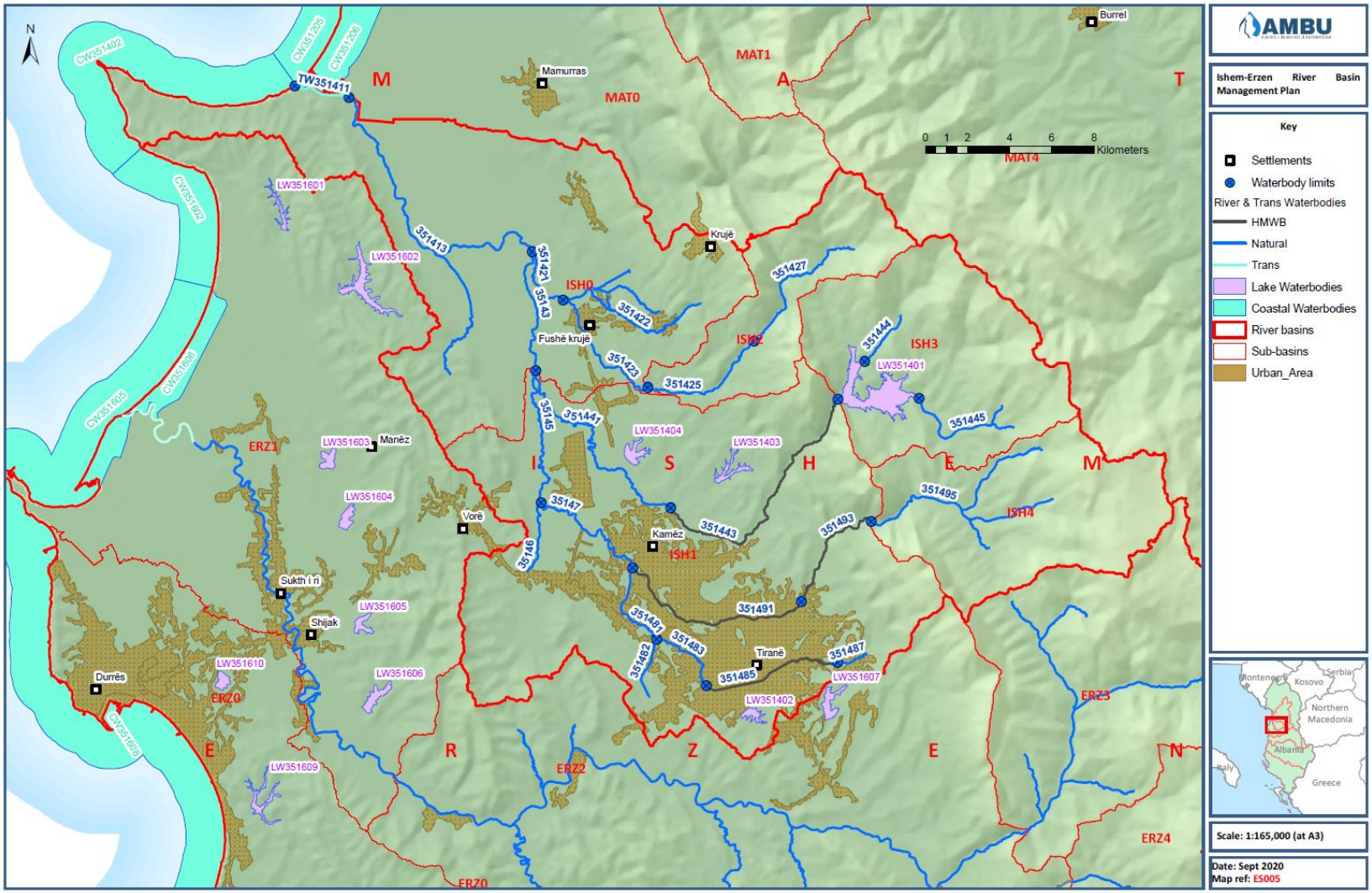
Harta 7 – Infrastruktura kryesore e përdorimit të ujit në basenin e Ishmit

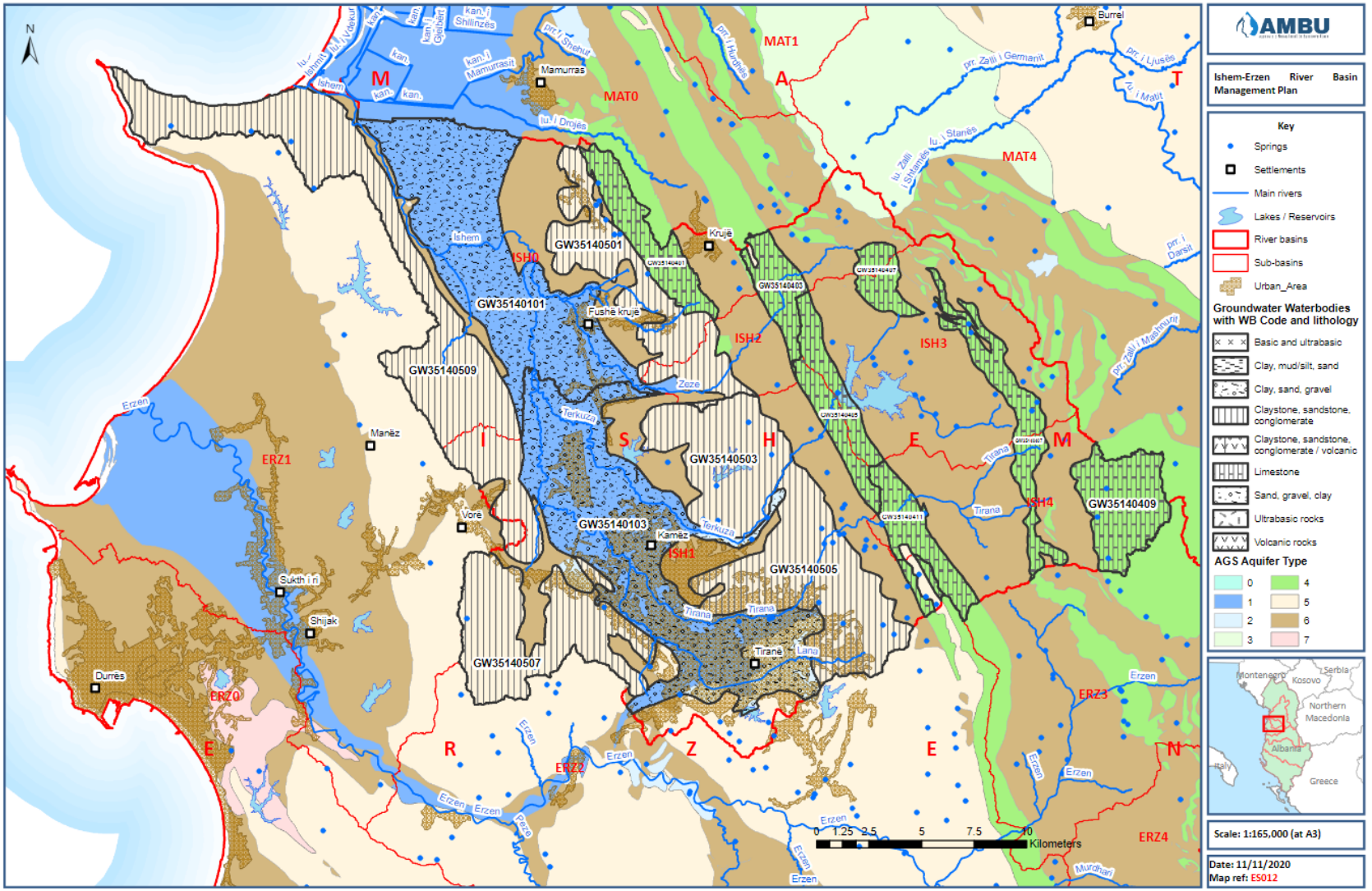
Harta 8 – Populllsia sipas njësive administrative dhe aglomeracioneve kryesore të basenit Ujor

Harta 9 – Kategoria dhe përcaktimi i trupave ujorë sipërfaqësorë

Harta 10 – Kategoria dhe përcaktimi i trupave ujore nëntokësore

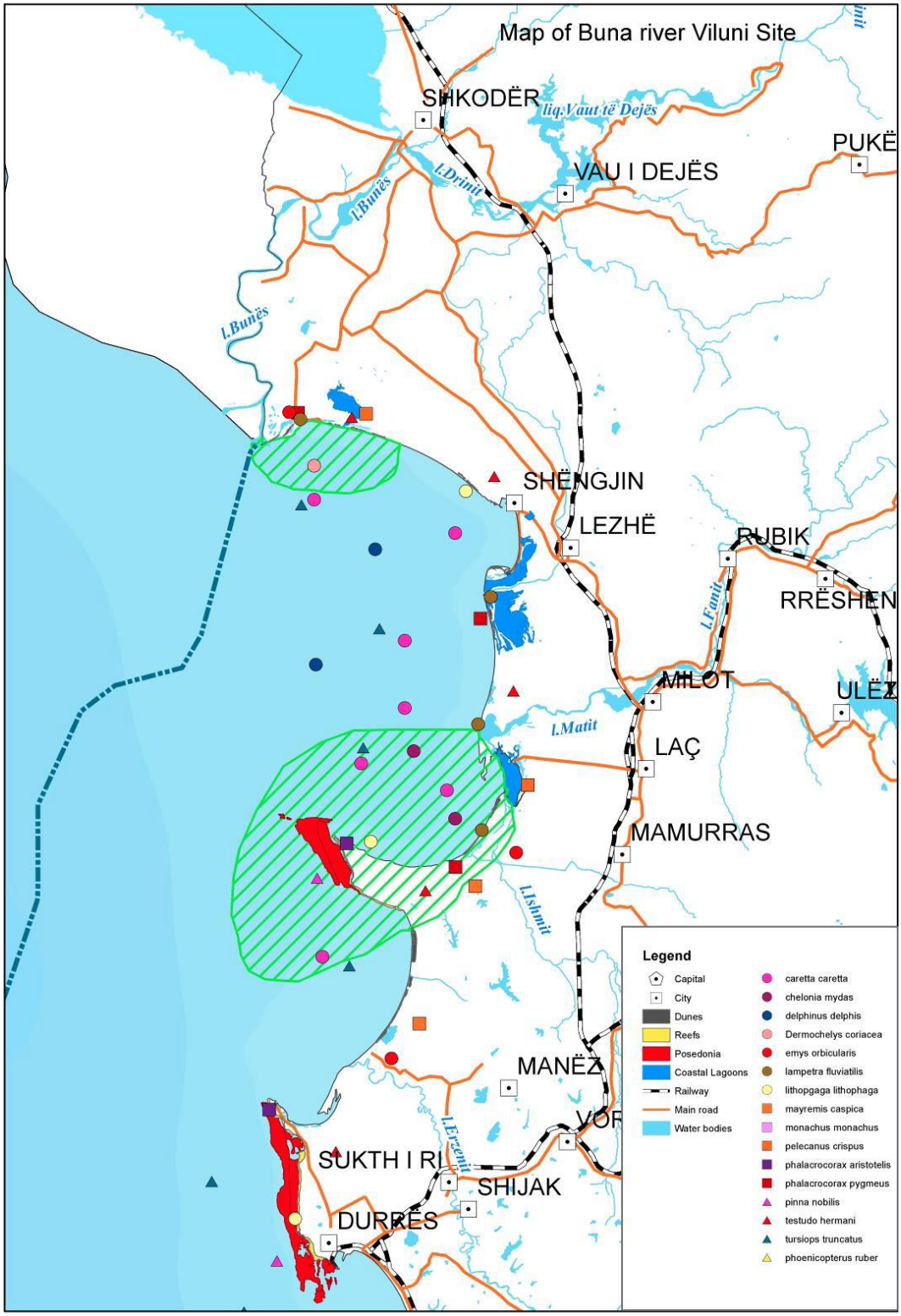

Harta 11 – Zonat e mbarojtur në Patok - Fushëkuqe – Ishëm[1]

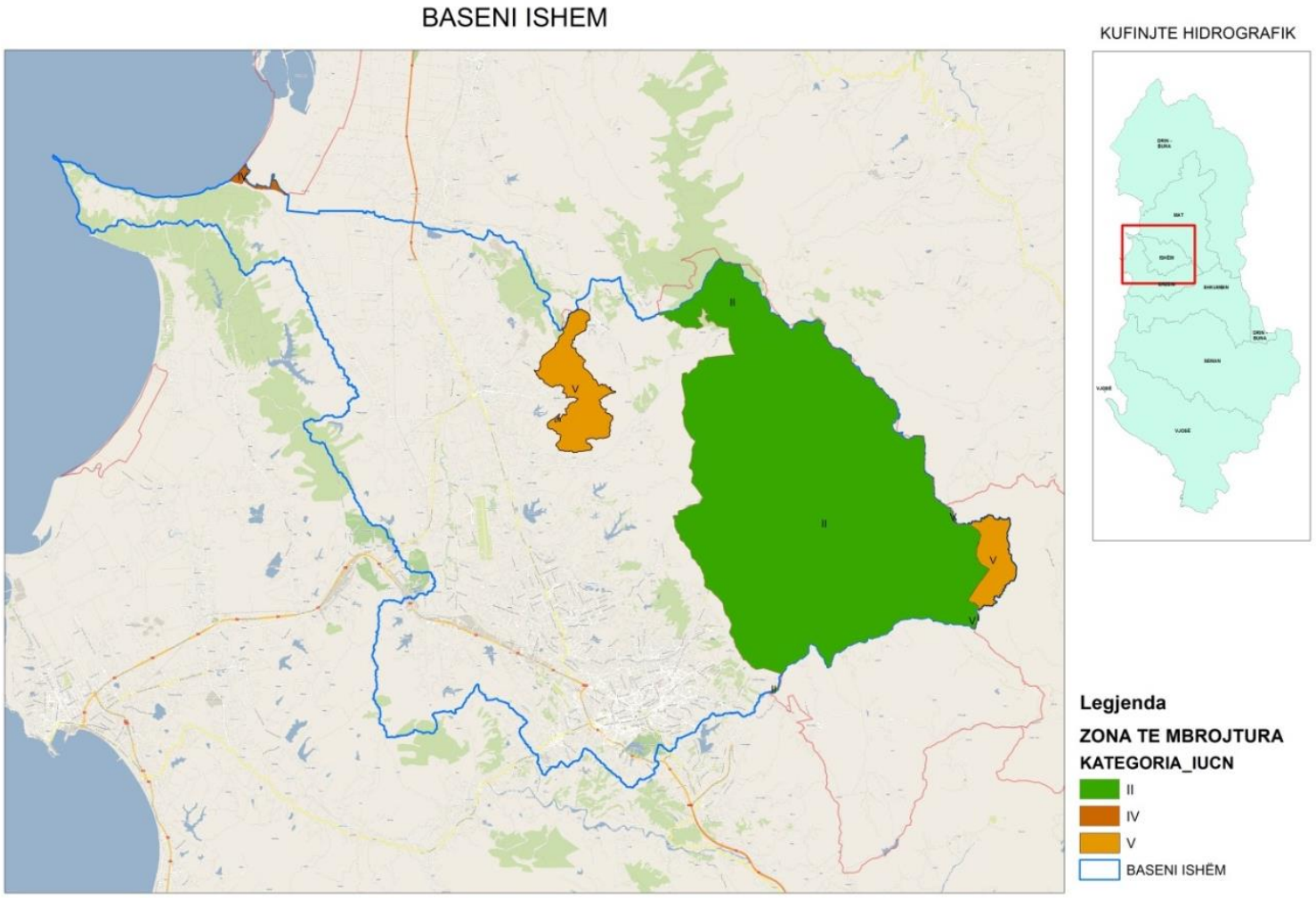

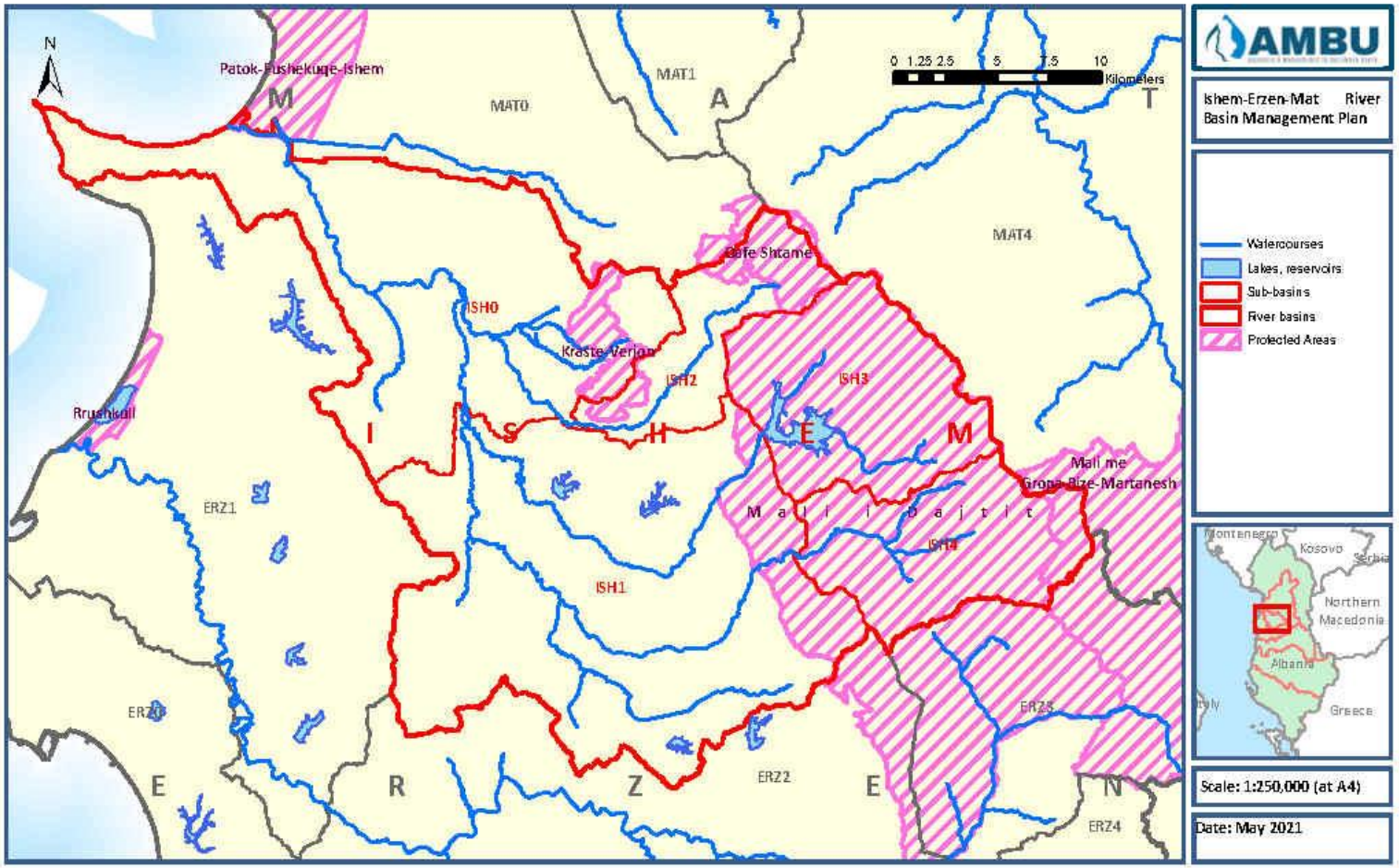
[1] Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare në Shqipëri, një dokument nga PNUD, në kuadër të projektit 'Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të zonave të mbrojtura detare në Shqipëri' zbatuar nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit.

Harta 12 – Harta e Zonës së lumit Buna të Vilunit sipas Projektit të Planit Strategjik të Shqipërisë për Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare: "Përmirësimi i Mbulimit dhe efektivitetit të Menaxhimit të ZMD"

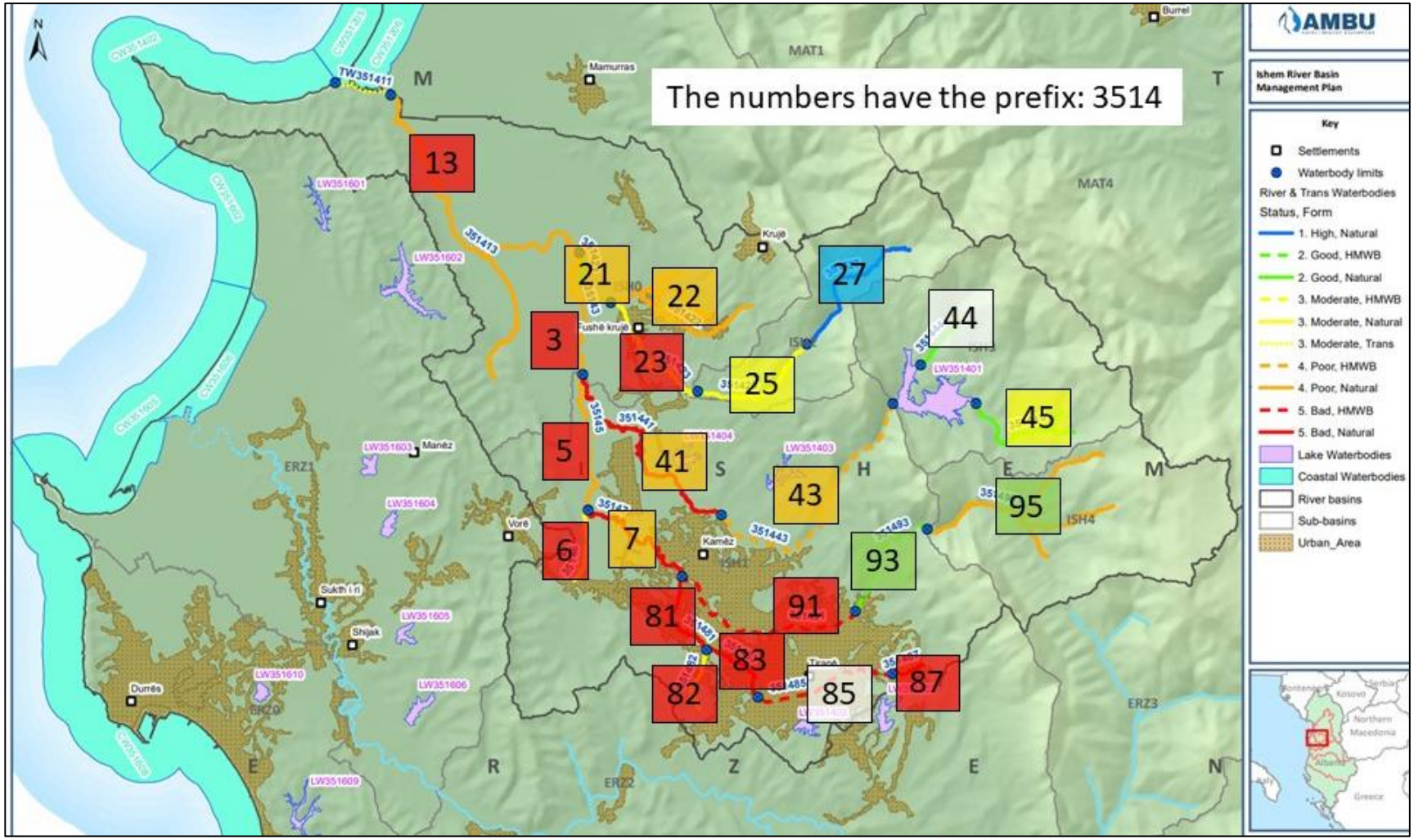

Harta 13 –Harta e zonave të mbrojtura në basenin ujor të Ishmit

N
Patok-Fushekuqe-Ishem
MAT0
MAT1
MAT4
0 1.25 2.5 5 7.5 10
Kilometers
Gafe Shtame
ISH0
Kraste-Verjon
ISH2
ISH3
Rrushkull
ISH1
ISH4
Mali me Grona-Bize-Martanesh
ERZ1
ERZ2
ERZ3
ERZ4
AMBU
Ishem-Erzen-Mat River Basin Management Plan
Watercourses
Lakes, reservoirs
Sub-basins
River basins
Protected Areas
Montenegro
Kosovo
Serbia
Northern Macedonia
Albania
Greece
Scale: 1:250,000 (at A4)
Date: May 2021

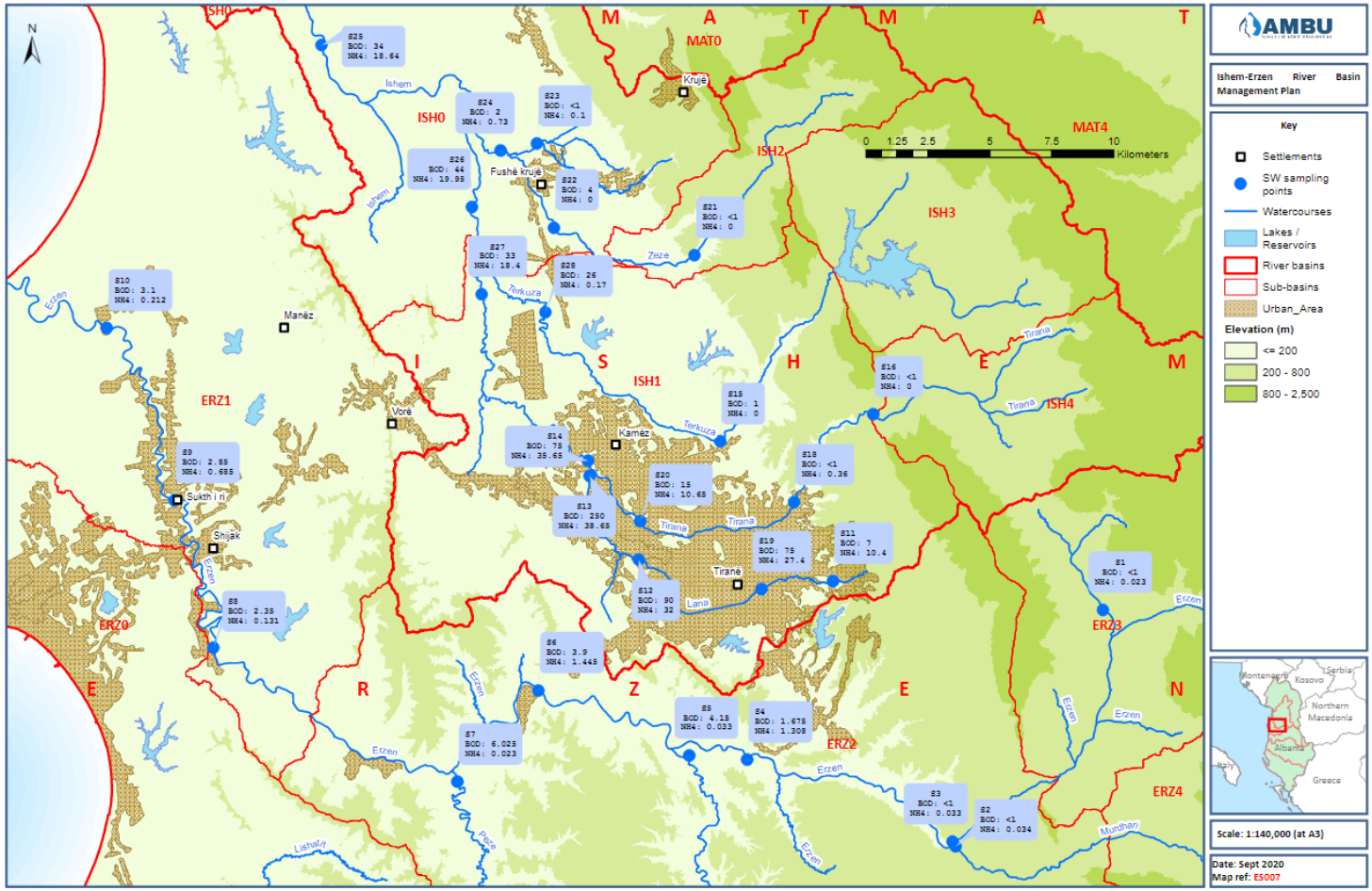
Harta 14 – Vlerësimi paraprak i statusit ekologjik të lumenjve

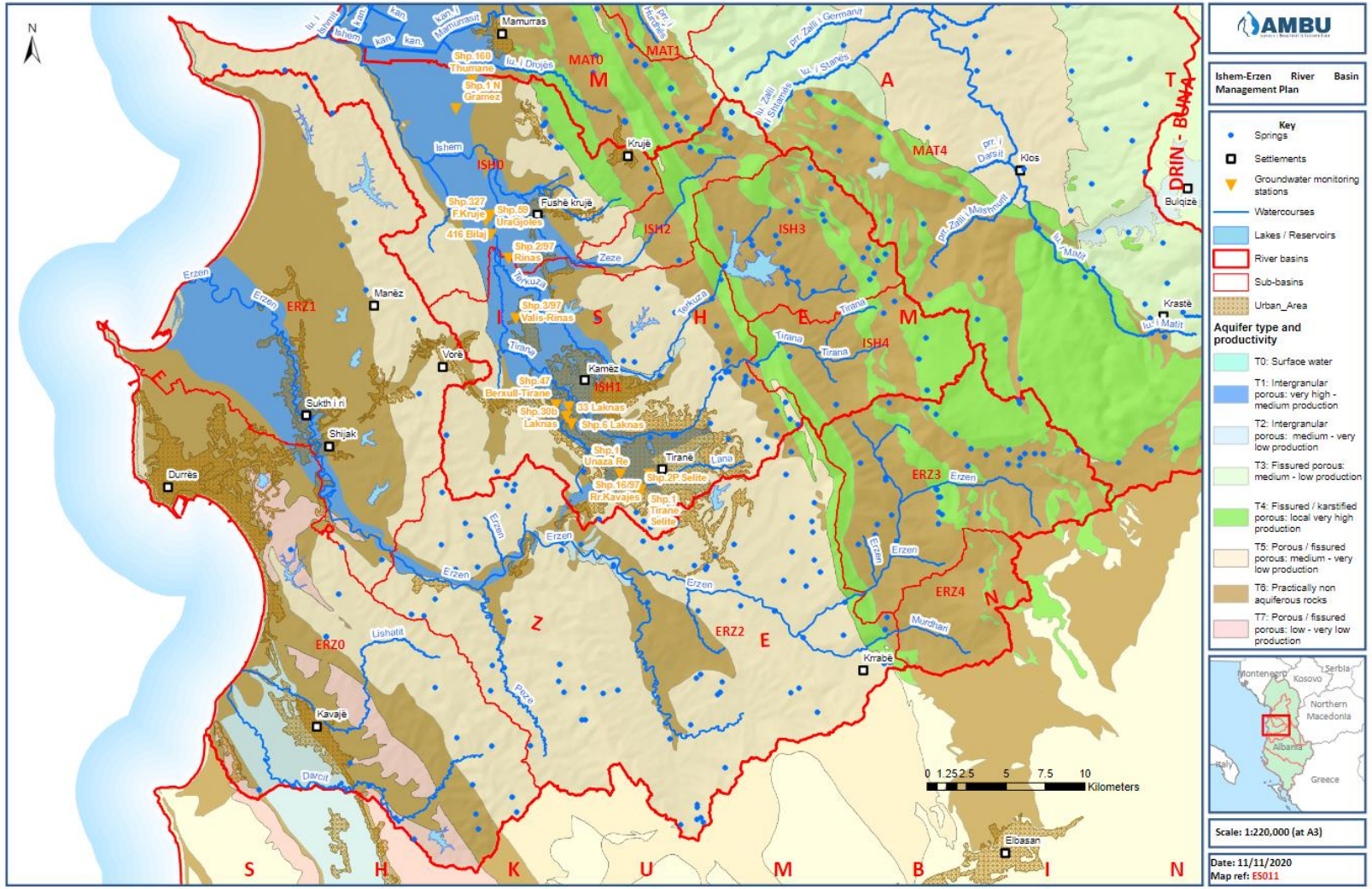
Harta 15– Vendndodhja e Stacioneve të Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësore (AKM)

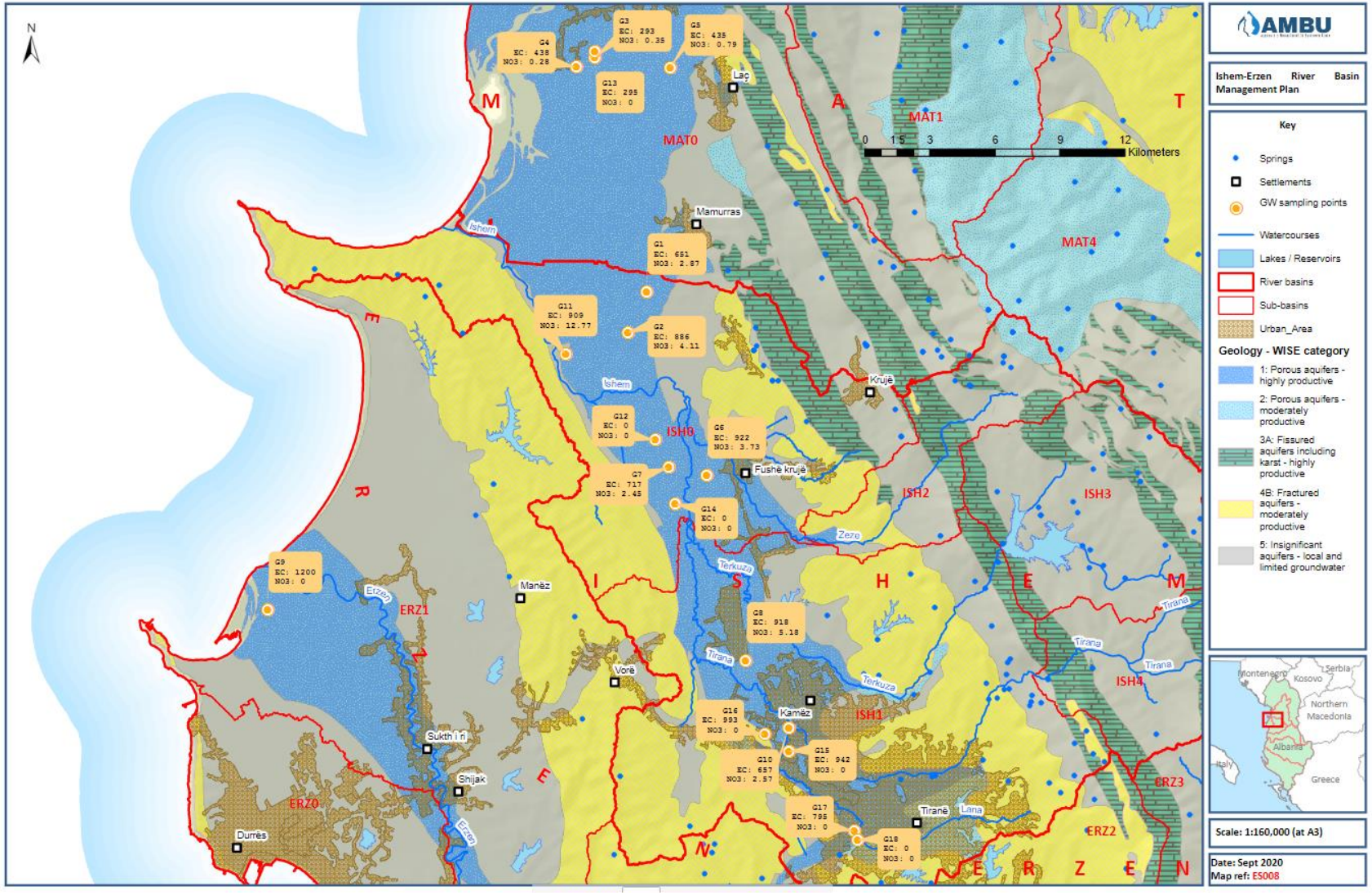
Harta 16 – Vendndodhja e stacioneve të vëzhgimit të ujërave sipërfaqësore të zbulimit të shpejtë 2019

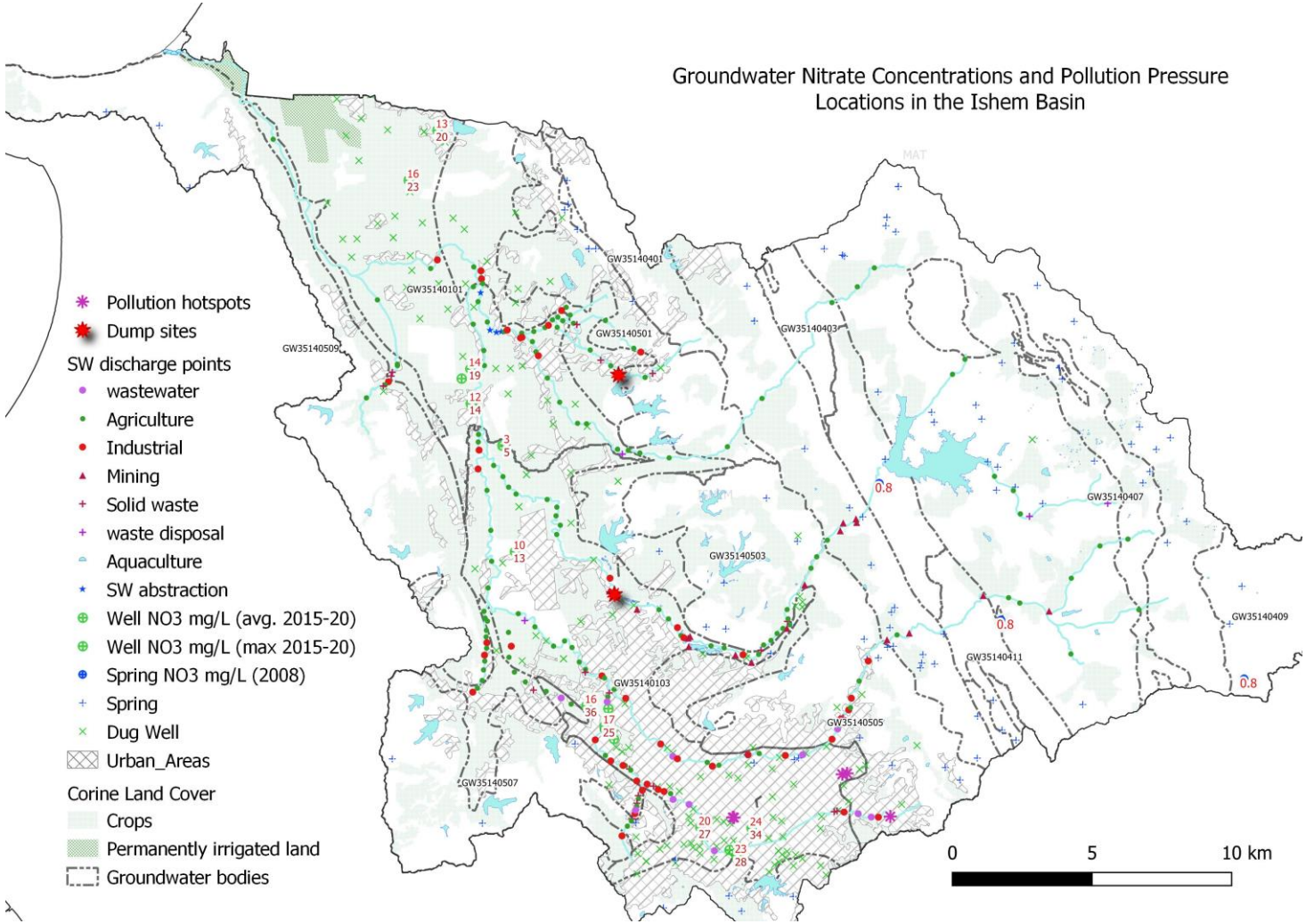
Harta 17 – Vendndodhja e stacioneve të monitorimit të cilësisë dhe sasisë së ujërave nëntokësore (AKM)

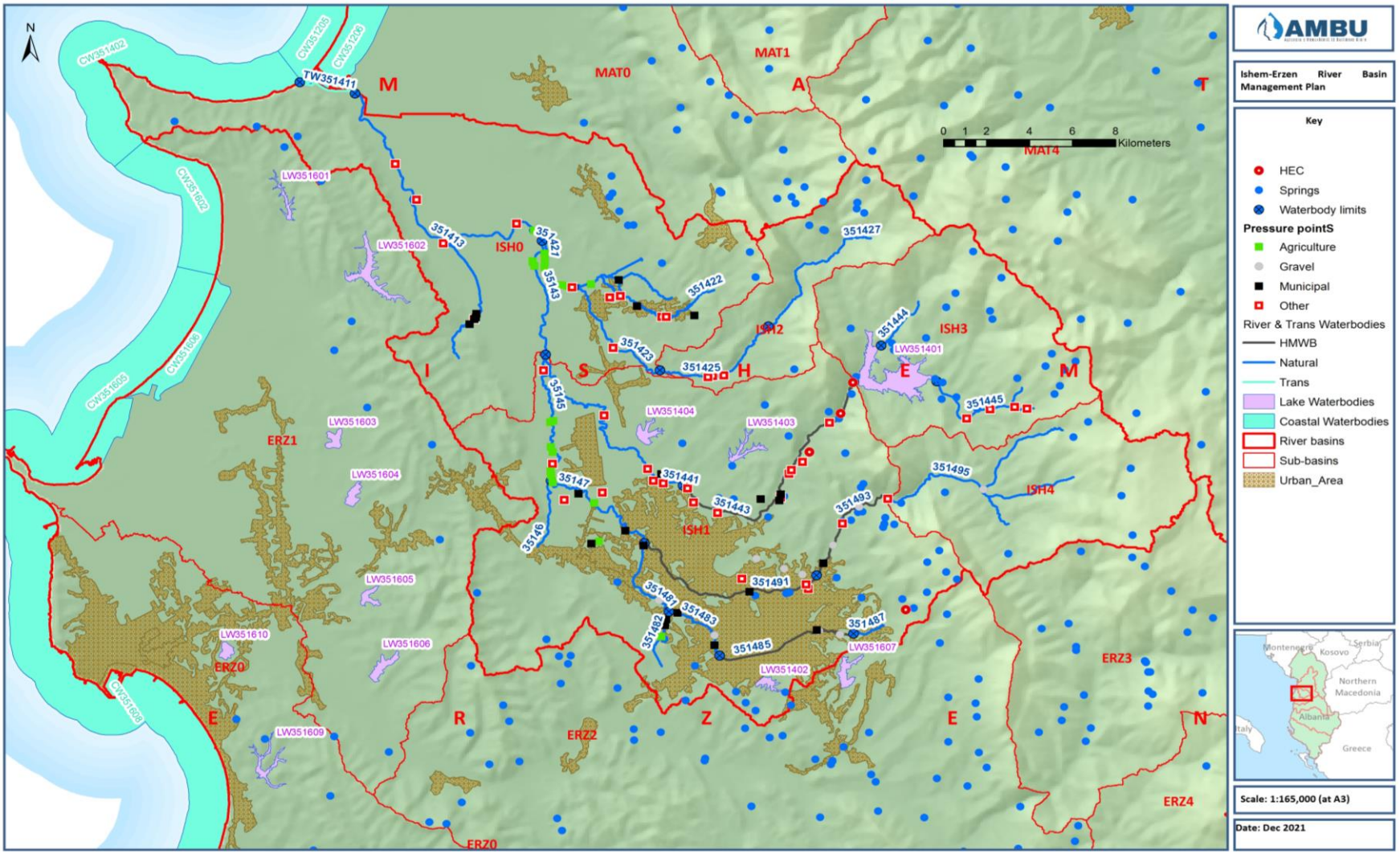
Harta 18 - Vendndodhja e stacioneve të vëzhgimit të ujërave nëntokësore të zbulimit të shpejtë (nëntor 2019)

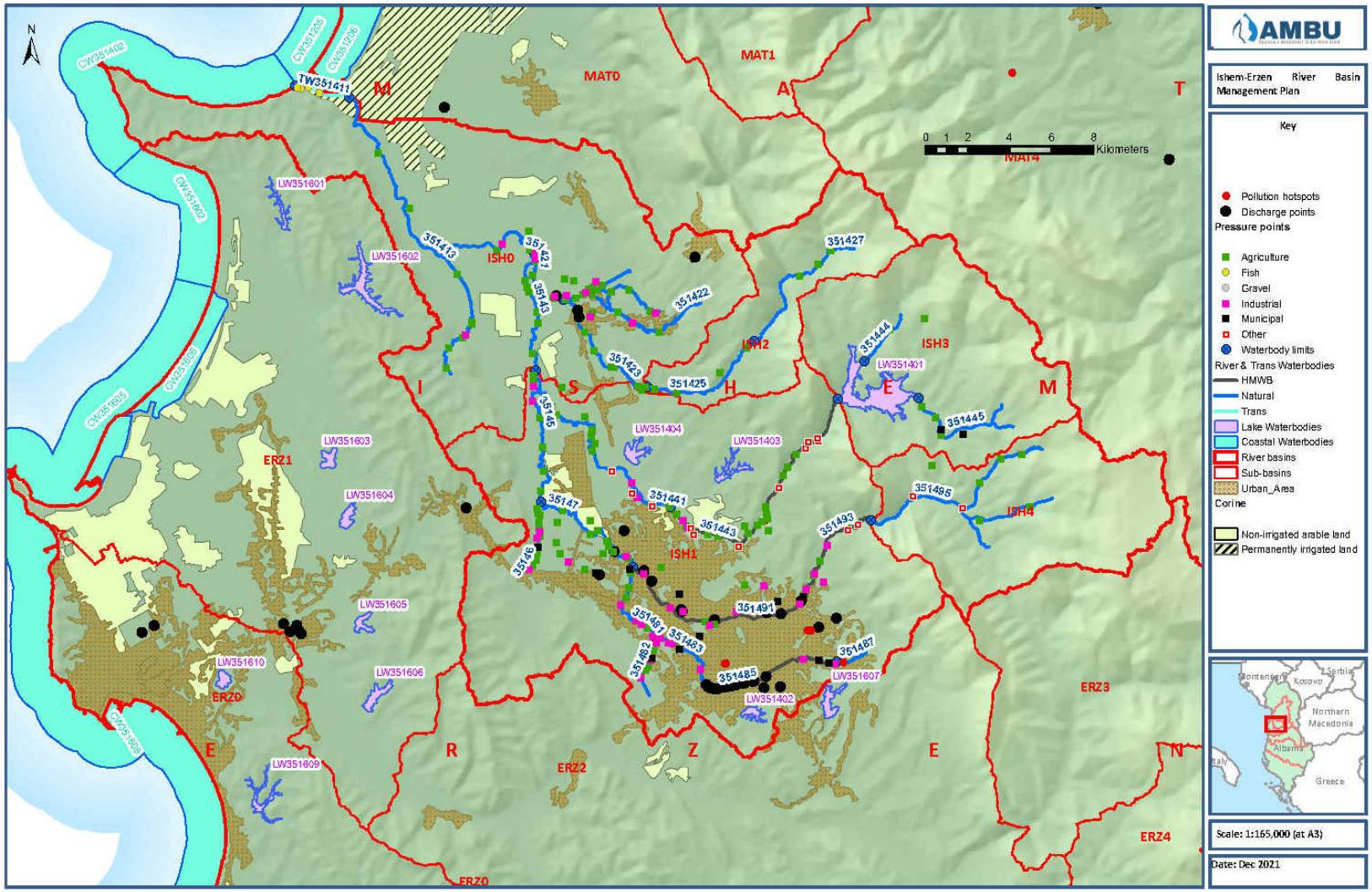
Harta 19 – Përqëndrimi i nitrateve në ujërat nëntokësor dhe presionet e ndotjes në basenin e Ishmit

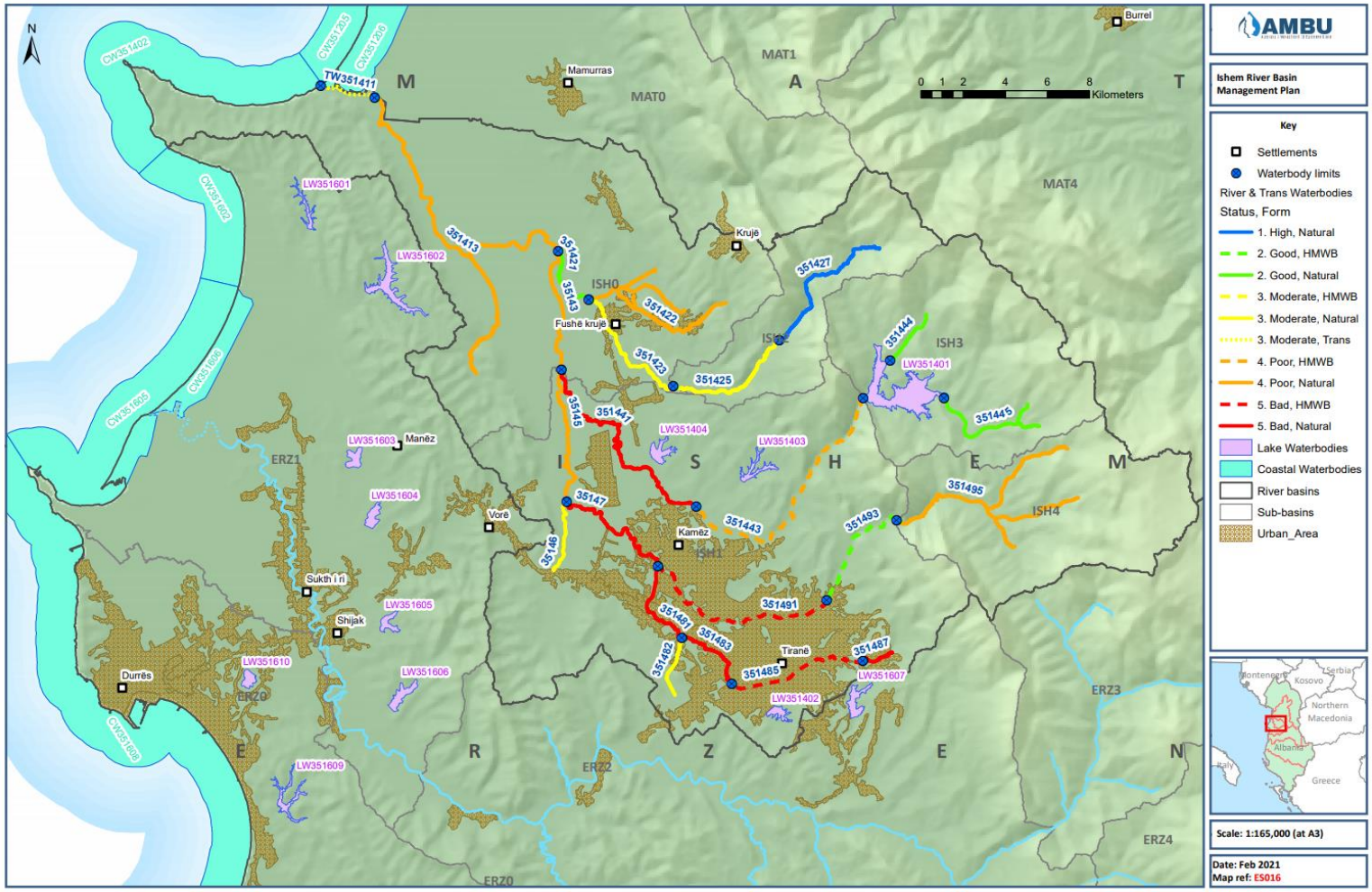
Harta 20 – Pasqyrë e Nxjerrjes së Ujit, Hidroenergjisë dhe Presioneve Morfologjike

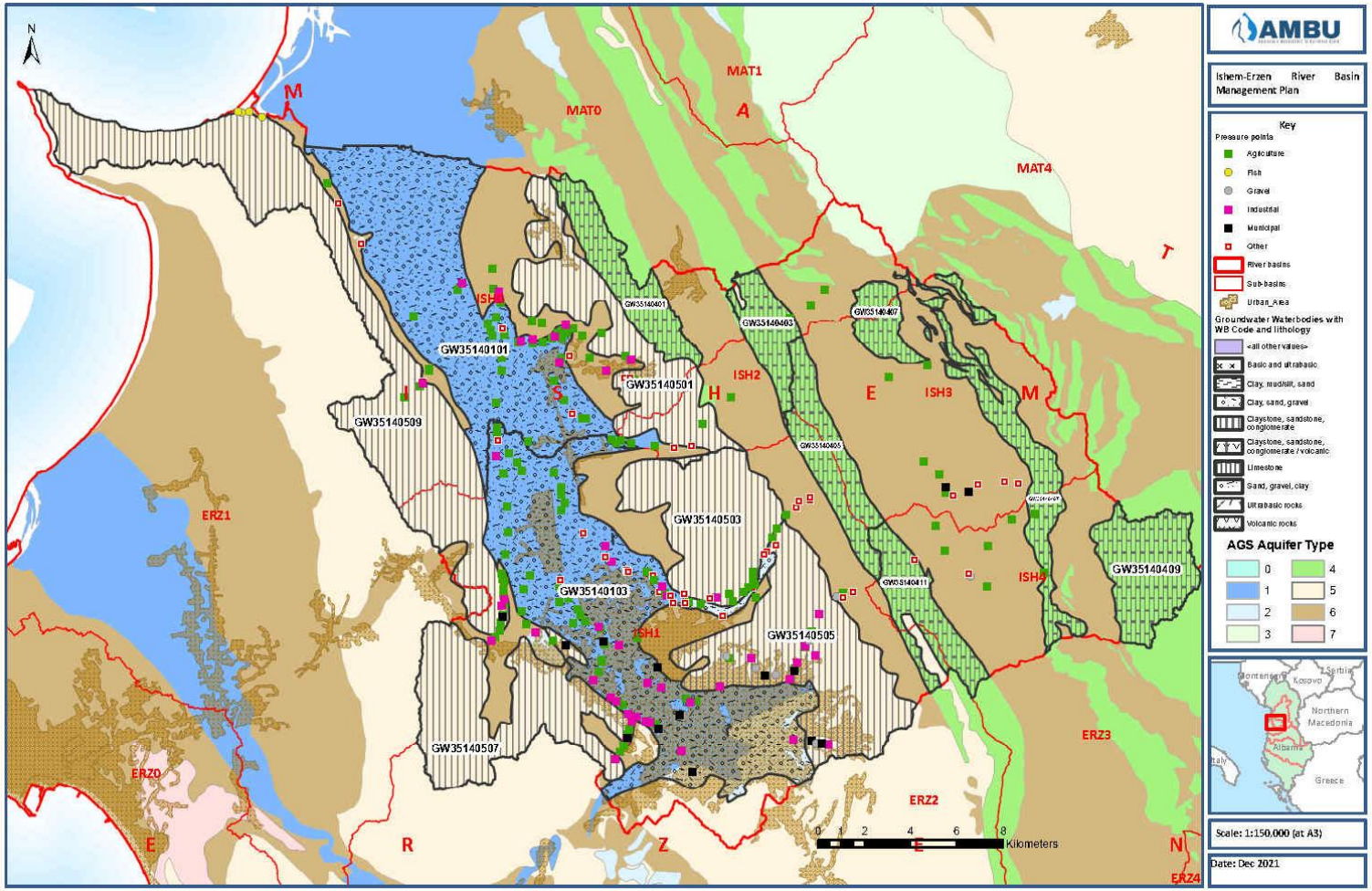
Harta 21 – Vështrim i përgjithshëm i shkarkimit të ujërave të zeza dhe presioneve të ndotjes difuze

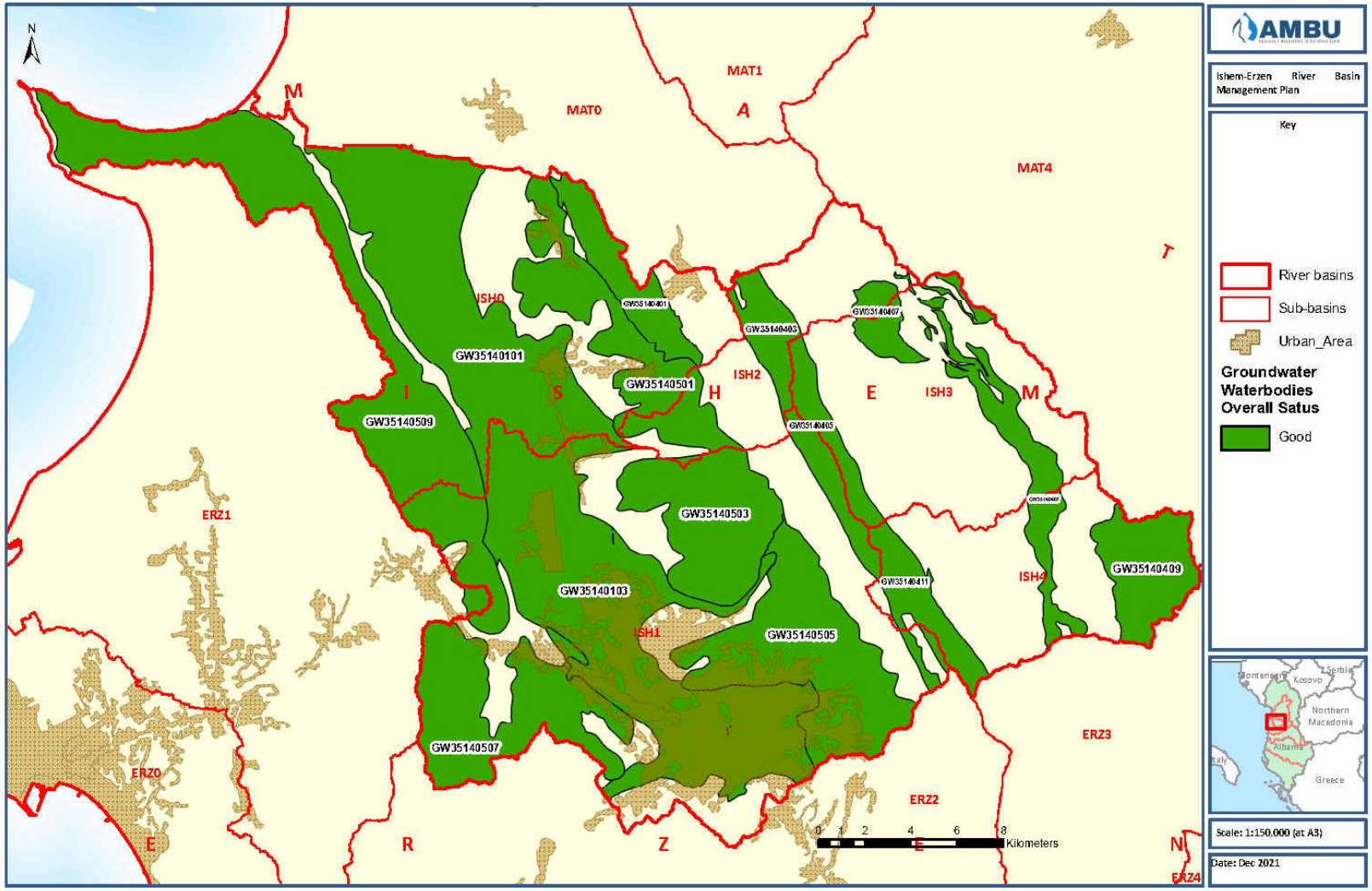
Harta 22 – Përcaktimi i statusit përfundimtar për trupat ujorë sipërfaqësorë

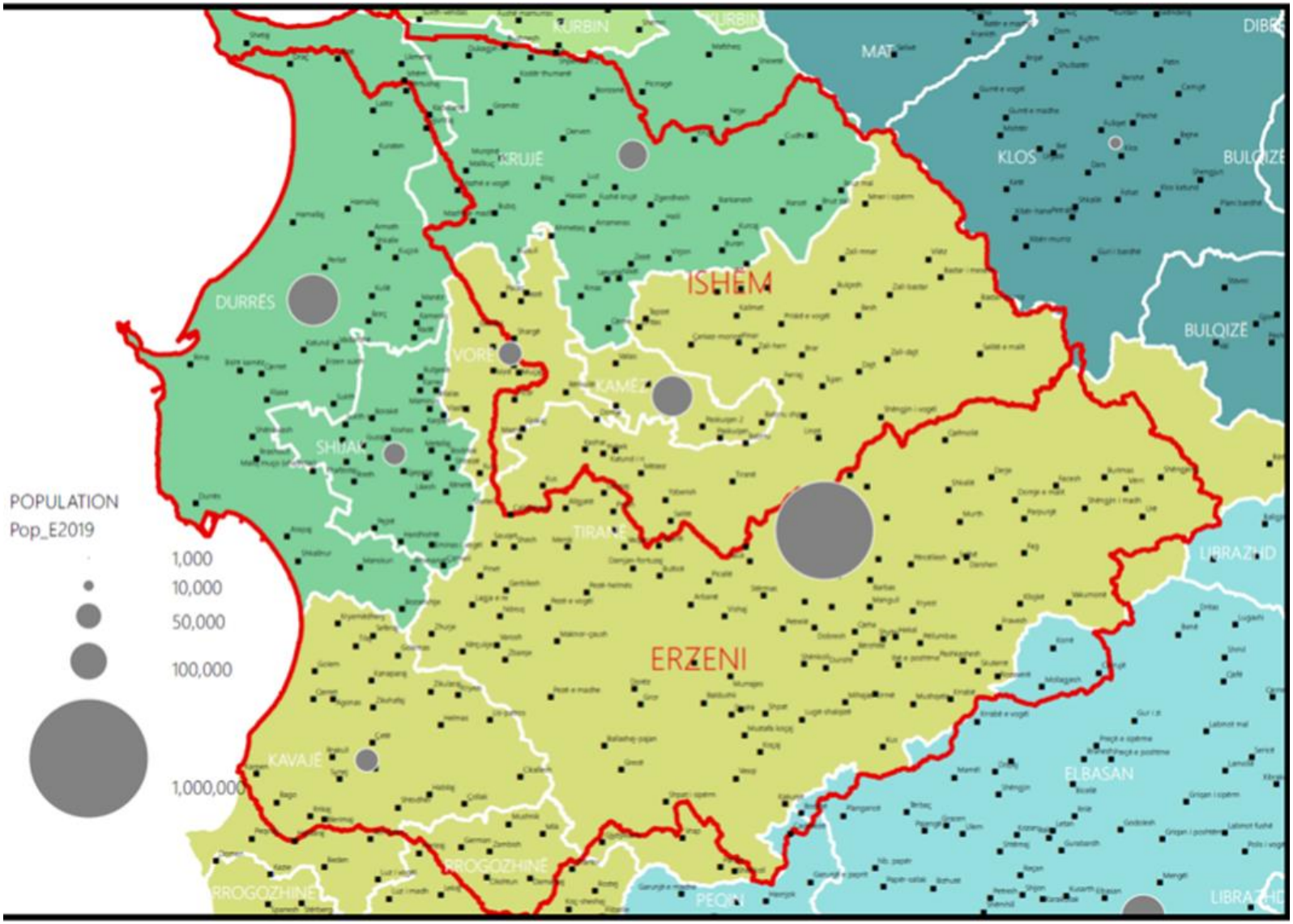
Harta 23 – Vështrim i përgjithshëm i nxjerrjes së ujërave nëntokësore dhe presioneve të ndotjes

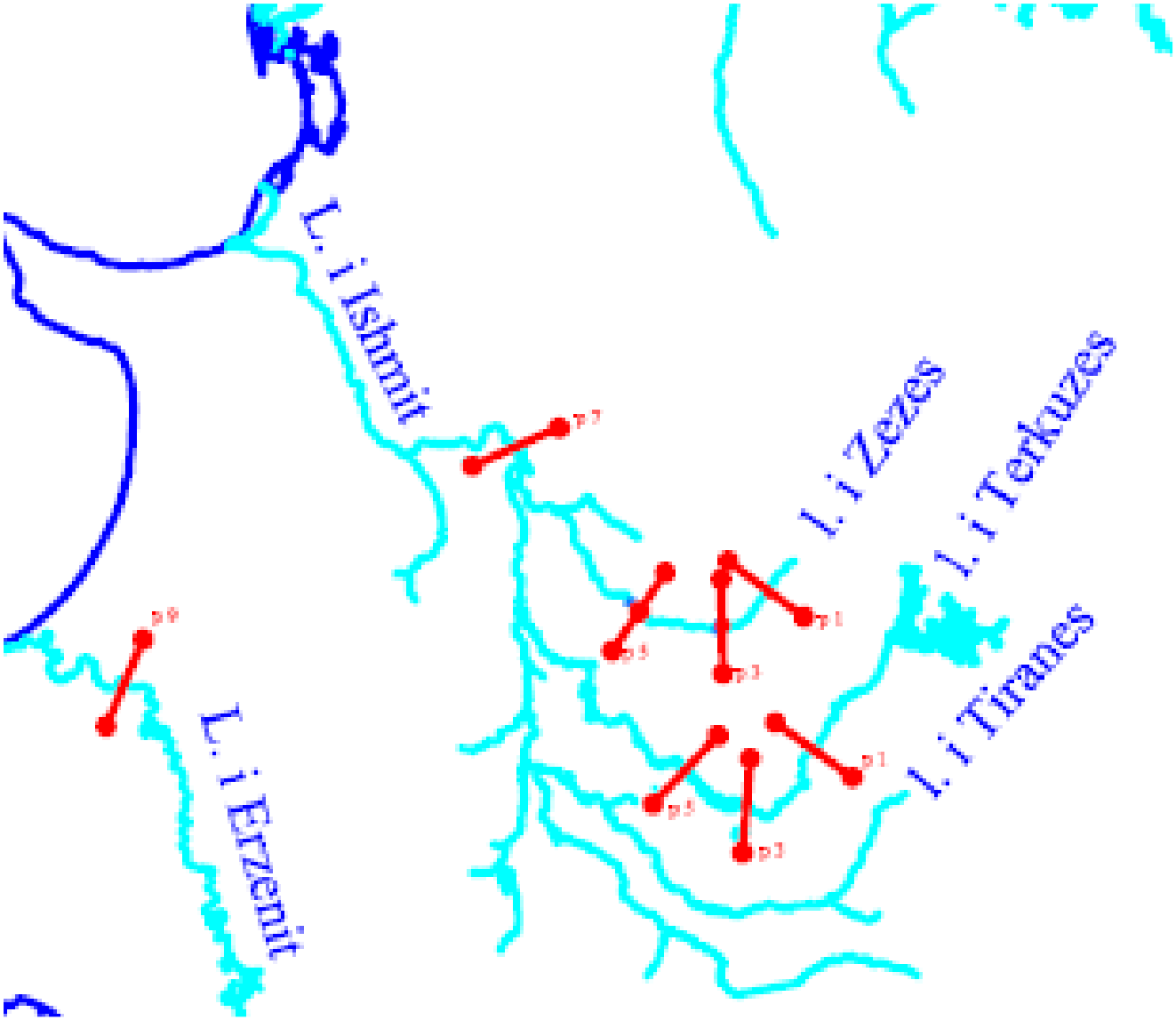
Harta 24 - Përcaktimi i statusit përfundimtar për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë

Harta 25 – Kufinjt Administrativë për basenet Ishëm dhe Erzen

Harta 26 - Seksione tërthore në basenin ujor Ishëm nga Departamenti i Hidrogjeologjisë së SHGJSH

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike III (Grupi i të Dhënave)

1. Mbledhja e informacionit dhe grupimi i të dhënave

Mbledhja e informacionit dhe e të dhënave përfaqëson një aspekt kyç në përgatitjen e draft-PMBU-ve.

Puna u krye përmes një sërë aktivitetesh si më poshtë:

- identifikimi i aktorëve kryesorë në lidhje me menaxhimin e integruar të pellgut lumor/burimeve ujore duke ndjekur parimet/kërkesat e DKU të BE-së.

- Vendosja e bashkëpunimit me përfaqësuesit e aktorëve kombëtarë dhe lokalë në lidhje me të dhënat bazë që i përgjigjen EUSIWM Rezultate të pritshme në zonën e studimit (Ishëm, Erzen dhe Mati). Duke pasur parasysh kufizimet dhe masat e vendosura kundër situatës së pandemisë COVID-19, komunikimi u vendos/mbahej rregullisht përmes telefonave, postës elektronike ose takimeve personalisht aty ku ishte e mundur.

- Kuptimi i nivelit të të dhënave të kërkuara dhe përkthimi i informacionit në formatet përkatëse të tabelave për t'u dorëzuar institucioneve përkatëse.

- Identifikimi dhe komunikimi me përfaqësuesit ligjorë dhe kontaktet përgjegjëse të njohura, si regjistrime të të dhënave të lidhura me ujin.

- Prezantimi i pikave të kontaktit me përfaqësuesit dhe rezultatet e kërkuara për këtë detyrë - formatet e tabelave të dorëzuara për të gjithë aktorët përkatës (përfshirë takimet me përfaqësues të institucioneve përkatëse).

- Mbledhja e dokumenteve (Raportet vjetore,Raportet e Performancës, Raportet e Bilancit, Politika, Strategjia, Buxhetet e detajuara etj.) nga MIE, AKZM, ERRU, AKUM, AKM, MTM, INSTAT, etj.

- Mbledhja e informacionit dhe mbledhja e të dhënave, veçanërisht për sektorët kryesorë të specifikë (përdoruesit / konsumatorët kryesorë duke përfshirë mbledhjen e informacionit mbi përdorimin e tokës, aspektet socio-ekonomike, etj.):

- zonat e furnizimit me ujë, duke përfshirë për secilën zonë, popullsinë dhe numrin e lidhjeve të shërbyera;
- Informacion për vendndodhjet e të gjitha pikave kryesore të nxjerrjes dhe kthimit të ujit, në mënyrë të tillë që ato të mund të shtohen në Kadastrën Kombëtare të Ujit;
- sasia e ujit të nxjerrë, sasia e ujit të përdorur, uji i kthyer, i konsumuar dhe humbjet;
- Vëllimet e vlerësuara të ujërave të zeza në pellgun e lumit (prodhimi dhe shkarkimi - trajtimi dhe asgjesimi).
- tarifat ose taksat e ngarkuara nga qeveria qendrore dhe të paguara nga autoritetet komunale në lidhje me nxjerrjen e ujit dhe/ose ujërat e zeza ("tarifat e nxjerrjes" dhe "pagesat e ujërave të zeza");
- Struktura tarifore e të gjitha llojeve të ujit të furnizuar për klientët, e ndarë sipas llojeve civile, tregtare dhe industriale (tarifat, tarifat e bllokut etj.);
- kostot bazë të operacioneve të furnizimit me ujë dhe ujëra të zeza, të ndara sipas kostove të financimit, kostove fikse, kostove operacionale, taksave mjedisore;
- uji i përdorur për ujitje, duke përfshirë për secilën zonë sipërfaqen dhe kapacitetin vaditës, infrastrukturën, sipërfaqen dhe prodhimin e kulturave bujqësore;
- sektori i peshkimit, duke përfshirë për secilën zonë, prodhimin e peshkut dhe numri i fermave /operatorëve të peshkimit;

- hartëzimi i zonave të mbrojtura për BU Mat, Ishëm, Erzen, etj.

Të dhënat dhe informacionet e marra janë të strukturuara në katër seksione kryesore:

- infrastrukturën e furnizimit me ujë, duke ofruar një pasqyrë të detajuar të burimeve (uji nëntokësor dhe sipërfaqësor) në përdorim, vendndodhjet dhe vëllimet, rrjetin e furnizimit dhe tarifat e aplikuara për përdoruesit fundorë.
- Infrastruktura e ujërave të zeza, e cila ofron një panoramë të rrjetit të ujërave të zeza, pikave të shkarkimit dhe objekteve të trajtimit, aty ku ka, së bashku me tarifat përkatëse të aplikuara.
- infrastruktura vaditëse, që përfshin ujin e përdorur për ujitje, sipërfaqen dhe kapacitetin e ujitjes, sipërfaqen dhe prodhimin e kulturave bujqësore, vendndodhjet e rezervuarëve artificialë në përdorim, etj.
- zonat e mbrojtura që përfshijnë zonat e mbrojtura të përcaktuara mjedisore dhe zonat e mbrojtjes së burimit, aty ku janë vendosur.

2. Tarifat e tarifave të ujit

Qeveria ka vënë parimet e legjislacionit evropian të ujit si mbulimi i kostos, menaxhimi i duhur i ujërave të zeza dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore, në thelb të politikave dhe strategjive kombëtare, të cilat synojnë zhvillimin e politikave të duhura dhe angazhimin e burimeve të mjaftueshme për të përmirësuar sigurimin e furnizimit me ujë. Gjithashtu, shërbimet e kanalizimeve në Shqipëri për të ecur vazhdimisht drejt përputhshmërisë me standardet e BE-së.

Tabela 3 më poshtë tregon nivelin e tarifave të ujit, të cilat janë nën një nivel efikas dhe të qëndrueshëm. Për të korrigjuar këtë situatë, veprimi i ardhshëm përfshin një program ambicioz të përmirësimeve të efiçencës që përbëhet nga efiçenca në lidhje me përdorimin e energjisë, stafin dhe efiçencës tjetër operacionale, efikasitetin e arkëtimit.

Konsumatorët, në përgjithësi, mund të pranojnë një rritje të çmimit për një shërbim të caktuar vetëm kur ky shërbim i tillë është përmirësuar ndjeshëm. Në çdo rast këto tarifa mund të rriten vetëm në një nivel të kufizuar bazuar në përballueshmërinë për të paguar nga familjet mesatare.

Në një nivel tarifor të tillë, fluksi i lirë i parasë nga operacionet mund të financojë përafërsisht gjysmën e investimeve të nevojshme gjatë periudhës 20-vjeçare deri në vitin 2040. Pjesa e mbetur duhet të financohet nëpërmjet huave dhe granteve për investime kapitale.

Aktualisht, ka shumë pak fonde komerciale në dispozicion të sektorit. Përvoja ndërkombëtare ilustron se edhe me një kuadër të përshtatshëm ligjor dhe institucional, financimi tregtar i sektorit të ujësjellës-kanalizimeve (UK) në Shqipëri (qoftë në formën e kredive, koncesioneve apo PPP-ve të tjera) do të jetë i mundur vetëm nëse do të ketë rritje shumë të konsiderueshme të tarifave.

Tabela 1: Tarifat e ujit për çdo ujësjellës-kanalizim në pellgun e lumit Ishem

Ujësjellësi	Uji i Pijshëm lekë/m3			Tarifa fikse lekë/klient/muaj			Për ujërat e ndotura		
	Familja	**Shtetit**	**Privat**	**Familja**	**Shtetit**	**Privat**	**Familja**	**Shtetit**	**Privat**
MB Tirane	65	140	155	200	200	200	11	30	35
MB Vore	65	140	155	200	200	200	15	30	35
MB Kamez	54	167	167	100	200	200	10	20	20
MB Kruje	35	80	100	100	200	200	8	12	12

UK Kamëz nuk ka tarifa të miratuara nga ERRU

3. Kapaciteti vaditës në pellgun ujëmbledhës Ishëm-Erzen

Tabela 2: Kapaciteti vaditës në pellgun ujëmbledhës Ishëm-Erzen në 2020

Nr.			Totali i tokës së punueshme	Potenciali ujitës	Apotenciali aktual i ujitjes	Tokë e ujitur
I	**Prefektura**	**Durrës**	**40,485**	**21,996**	**12250**	**7632**
1	Bashkia	Durrës	18,028	11235	6883	4175
2	Bashkia	Shijak	7284	3298	2572	1565
3	Bashkia	Krujë	15,174	7463	2795	1892
II	**Prefektura**	**Tiranë**	**49.570**	**26,182**	**19877**	**17,159**
1	Bashkia	Tiranë	20638	11,841	9726	8572
2	Bashkia	Vorë	4858	2438	1852	1061
3	Bashkia	Kamëz	589	380	331	392
4	Bashkia	Kavajë	11.540	6026	3276	3,334
5	Bashkia	Rrogozhinë	11945	5497	4692	3801
Total			**90,055**	**48,178**	**32,127**	**24791**

Tabela 3: Uji i përdorur për ujitje në pellgun ujëmbledhës të Ishmit për bujqësi në 2020

Prefekturat	Nr.	Bashkia	masën	Uji që përdoret për ujitje
Durrës	1	Durrës	000/m3	1044
	2	Krujë	000/m3	4257
Tiranë	3	Tiranë	000/m3	7500
	4	Vorë	000/m3	1459
	5	Kamëz	000/m3	981
Total				**15,241**

4. Kapaciteti kryesor i produkteve të zonave të ujitura

➢ *Kapaciteti kryesor i produkteve të zonave të ujitura në basenet ujore Ishëm-Erzen*

Tabela 4: Sipërfaqja e kulturave bujqësore (Ha), sipas komunave në basenet ujore Ishëm-Erzen (2019)

Bashkia	Drithërat	Gruri	Misri	Thekra	Elbi	Tërshëra	Perimet	Patate	Fasule e bardhë	Duhani	Luledielli	Soja	Kulturat medicinale	Foragjere
Durrës	3,494	1,115	1599	-	-	780	1380	265	434	-	-	0	17	8,499
Shijak	1064	450	430	-	7	177	523	121	233	41	-	0	3	3053
Krujë	2456	880	1503	-	-	73	850	163	528	-	4	42	10	7031
Tiranë	2020	357	1,473	8	-	182	2080	386	323	-	-	0	43	8847
Vorë	326	31	283	-	-	12	377	60	37	-	-	0	-	1806
Kamëz	18	2	16	-	-	-	79	13	14	-	-	0	-	275
Kavajë	2738	1490	804	-	114	330	1070	195	566	-	-	0	5	4611
Rrogozhinë	3,145	1920	897	-	81	247	1,423	162	782	-	-	0	16	4309
Totali	**15261**	**6245**	**7005**	**8**	**202**	**1801**	**7782**	**1,365**	**2917**	**41**	**4**	**42**	**94**	**38,431**

Tabela 5: Prodhimi i kulturave bujqësore (ton), sipas komunave në në basenet ujore Ishëm-Erzen (2019)

Bashkia	Drithërat	Gruri	Misri	Thekra	Elbi	Tërshëra	Perimet	Patate	Fasule e bardhë	Duhani	Luledielli	Soja	Kulturat medicinale	Foragjere
Durrës	20,973	5038	14,309	-	-	1626	57610	7999	927	-	-		114	341,990
Shijak	5894	1800	3676	-	14	404	19775	3,394	409	67	-		12	122,136
Krujë	13,787	3,420	10,222	-	-	145	21836	2846	732		6	95	56	227,271
Tiranë	11288	1470	9,367	22	-	429	48201	7409	693	-	-	-	51	229,708
Vorë	1825	128	1673	-	-	24	10,441	1261	75	-	-	-	-	41244
Kamëz	140	8	132	-	-	-	1837	325	28	-	-	-	-	7384
Kavajë	14497	6837	6570	-	408	682	27,892	2194	1027	-	-	-	12	143,775
Rrogozhinë	17,133	9034	7243	-	275	581	40296	1955	1,446	-	-	-	48	137,227
Totali	**85,537**	**27735**	**53,192**	**22**	**697**	**3891**	**227,887**	**27,383**	**5,337**	**67**	**6**	**95**	**293**	**1,250,735**

5. Rezervuarët që përdoren nga Ujësjellës-Kanalizime sh.a (zona të baseneve ujore Ishëm-Erzen)

Tabela 6: Rezervuarët në Kavajë MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Tank i Kavajës	V1 = 2000 m3	2000		
02	Tank në ndërtim Kavaje	V2 = 5000 m3		5000	-5000
03	Tank i Golemit	V1 = 800 m3	800		
04	Tanku i Luzit të Vogël	V1 = 500 m3	500		
05	Tank i Shtrodhrit	V1 = 120 m3	120		
06	Tanku i Hajdarajt	V1 = 250 m3	250		
07	Tank i Bagos	V1 = 100 m3	100		
08	Tanku i Bardhorit	V1 = 100 m3	100		
	Total		**3870 m3**		

Tabela 7: Rezervuaret ne Durres MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Tank -1	V1 = 3600 m3	1000		
02	Tank -2	V1 = 2000 m3	2000		
03	Tank -2/1	V1 = 2000 m3	500		
04	Tank -3	V1 = 600 m3	600		
05	Tank -4	V1 = 6600 m3	6600		
06	Tank i Shilores	V1 = 2000 m3	2000		
07	Tanku i Ishemit	V1 = 750 m3	750		
08	Tank i Hamallajt	V1 = 1000 m3	1000		
09	Tanku i Shkallës	V1 = 200 m3	200		
10	Tank i Kuçokut	V1 = 200 m3	200		
11	Tanku i Manezit	V1 = 100 m3	100		
12	Tank i Rades	V1 = 200 m3	200		
13	Tank i Borçes	V1 = 200 m3	200		
14	Tank i Jube	V1 = 1000 m3	1000		

15	Tank i Rrushkullit	V1 = 500 m3	500
		Total	**20 950 m3**

Tabela 8: Rezervuarët në Vorë MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
	Njësia Administrative Prezë				
01	Tanku i Hallet Ahmetaqit	V1 = 200 m3	200		
02	Tank i Kala Prezes	V1 = 200 m3	200		
	Njësia Administrative Vore				
03	Tank qendror	V1 = 500 m3	500		
04	Tank i Qyteti Vore	V1 = 500 m3	650		
05		V2 = 150 m3			
06	Tank i Marqinet	V1 = 400 m3	800		
07		V2 = 400 m3			
08	Tank i Gërdeci	V1 = 100 m3	100		
09	Tank i Marikaj	V1 = 400 m3	400		
10	Tank i Kucjan-Marikaj	V1 = 100 m3	100		
11	Tank i Koder Vore	V1 = 400 m3	400		
12	Tank i Marqinet Shtuf	V1 = 100 m3	100		
13	Tank i Muçaj	V1 = 300 m3	300		
14	Tank i Picar	V1 = 400 m3	400		
15	Tank i Gjokaj	V1 = 400 m3	400		
	Njësia Administrative Berxull				
16	Tank i Domje	V1 = 500 m3	500		

Tabela 9: Rezervuarët në Tiranë MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Roli i propozuar	Rezultati i modelimit		
				Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Tank i Pall. Brigadave	V1 = 400 m3	furnizuar nga HPZ (Partitar)	400	2400	- 2000
02	Tank i Kinostudios_3	V3 = 2000 m3	furnizuar nga HPZ&Springs			

03	Tank i Kinostudios_1	V1 = 6000 m3	furnizuar nga HPZ&Springs	10000	6500	3500
04	Tank i Kinostudios_2	V2 = 2000 m3	nxjerr jashtë funksionit			
05	Tank i Kodër Kamëz	V1 = 2000 m3	furnizuar nga HPZ (nga zona, ku Yzberist është rezervuari i presionit të kundërt)	2000	6500	- 4500
06	Tanku i Kombinatit të Re	V1 = 1000 m3	furnizuar nga HPZ	5000	3500	1500
07	Tanku i Kombinatit të Vjetër	V2 = 4000 m3	furnizuar nga HPZ			
08	Tank i liqenit të Thatë	V1 = 1000 m3	furnizuar nga HPZ	1000	1500	- 500
09	Tank i Misto-Mame	V1 = 1000 m3	furnizuar nga HPZ	1000	500	500
10	Tank i propozuar	V2 = 1000 m3	furnizuar nga HPZ	0	1000	- 1000
11	Tank i Qytetit të Nxënësve	V1 = 4000 m3	furnizuar nga HPZ	4000	500	3500
12	Gurore-Dajt + Tanku i Qesarakës	V1 = 10100 m3	furnizuar nga Springs	10100	3000	7100
13	Tank i Yzberishtit	V3 = 4000 m3	furnizuar nga HPZ	5400	7500	- 3500
14	Tank i Yzberisht_2	V2 = 400 m3	nxjerr jashtë funksionit			
15	Tank i Yzberisht_1	V1 = 1000 m3	nxjerr jashtë funksionit			
16	Tank of Re Partitar (2014)	V3 = 15000 m3	furnizohet nga burimet përmes hidrocentralit H/C	15000	30000	-15000
17	Tanku i Partitarit të re	V2 = 4000 m3	furnizohet nga burimet (furnizimi indirekt nga Tirana (HPZ) me pompim	8000	2500	5500
18	Tanku i Partitarit i vjetër	V1 = 4000 m3	furnizohet nga burimet (furnizimi indirekt nga Tirana (HPZ) me pompim			
19	Tank i Tiranës_1 (i lartë)	V1 = 4000 m3	furnizuar nga HPZ	14500	5500	9000
20	Tank i Tiranës_3 (i ulët)	V3 = 4000 m3	furnizuar nga HPZ			
21	Tank i Tiranës_2	V2 = 6500 m3	furnizuar nga HPZ			
	Total			76 400 m3		

Tabela 10: Rezervuarët në Krujë MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Tank -1	V1 = 250 m3	250		
02	Tank -2	V1 = 250 m3	250		
03	Tank -3	V1 = 250 m3	250		
04	Tank -4	V1 = 800 m3	100		
05	Tank -5	V1 = 100 m3	100		
06	Tank -6	V1 = 100 m3	100		
	Total		**1050 m3**		

Tabela 11: Rezervuarët në Fushë-Krujë

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Depozita e stacionit të pompimit	V1 = 90 m3	290		
02		V2 = 200 m3			
03	Tank i Fshatit Zalle	V1 = 1000 m3	1000		
04	Tank i Koder Tal	V1 = 1000 m3	1000		
05	Tank i qytetit të Fushë Krujës	V1 = 1250 m3	1250		
	Total		**3360 m3**		

Tabela 12: Rezervuarët në Kamëz MB

Nr.	Emri i rezervuarit ekzistues	Vëllimi [m3]	Rezultati i modelimit		
			Vëllimi total ekzistues (m3)	Vëllimi i nevojshëm (m3)	dV[m3]
01	Tank i Malokut vjeter	V1 = 340 m3	3340		
02	Tanku i Malokut të ri	V2 = 3000 m3			
03	Tank i propozuar	V3 = 2000 m3	0	2000	-2000
04	Tanku i Hoxhajt	V1 = 1250 m3	1250		
05	Tank i propozuar	V1 = 3000 m3	0	3000	-3000

Total	4590 m3

6. Ndarja e popullsisë urbane-rurale në %

Tabela 13: Të dhënat për ndarjen e popullsisë urbane-rurale në zonën e baseneve Ishëm dhe Erzen

Prefektura/ Rrethi / Njësitë Administrative	Klasifikimi sipas ndarjes administrative		Klasifikimi në ndarjen e publikut	
	% Urbane	% Rural	% Urbane	% Rural
DURRËS	56,6	43,4	75,4	24,6
DURRËS	64,1	35,9	80,4	19,6
DURRËS	100,0	0,0	99,4	0,6
GJEPALAJ	0,0	100,0	28,3	71,7
ISHËM	0,0	100,0	0,0	100,0
KATUND I RI	0,0	100,0	33,9	66,1
MAMINAS	0,0	100,0	0,0	100,0
MANËZ	43,1	56,9	0,0	100,0
RRASHBULL	0,0	100,0	87,2	12,8
SHIJAK	100,0	0,0	98,1	1,9
SUKTH	39,2	60,8	49,5	50,5
XHAFZOTAJ	0,0	100,0	78,9	21,1
KRUJË	30,9	69,1	58,3	41,7
BUBQ	0,0	100,0	0,0	100,0
CUDHI	0,0	100,0	0,0	100,0
FUSHË KRUJË	40,9	59,1	81,3	18,7
KODËR THUMANË	0,0	100,0	27,7	72,3
KRUJË	93,3	6,7	88,6	11,4
NIKËL	0,0	100,0	63,7	36,3
TIRANË	63,2	36,8	88,6	11,4
TIRANË	64,9	35,1	92,2	7,8
BALDUSHK	0,0	100,0	0,0	100,0
BËRXULLË	0,0	100,0	89,9	10,1
BËRZHITË	0,0	100,0	0,0	100,0
DAJT	0,0	100,0	81,3	18,7
KAMËZ	31,1	68,9	99,8	0,2
KASHAR	0,0	100,0	95,9	4,1
NDROQ	0,0	100,0	11,6	88,4
PASKUQAN	0,0	100,0	99,7	0,3
PETRELË	0,0	100,0	0,0	100,0
PEZË	0,0	100,0	58,3	41,7
PREZË	0,0	100,0	0,0	100,0
FARKË	0,0	100,0	93,3	6,7
SHËNGJERGJ	0,0	100,0	0,0	100,0
TIRANË	100,0	0,0	100,0	0,0
VAQARR	0,0	100,0	66,7	33,3
VORË	32,6	67,4	69,6	30,4
ZALL BASTAR	0,0	100,0	0,0	100,0
ZALL HERR	0,0	100,0	51,9	48,1
KËRRABË	60,7	39,3	0,0	100,0
KAVAJË	43,8	56,2	48,2	51,8
GOLEM	0,0	100,0	2,7	97,3
GOSË	0,0	100,0	0,0	100,0
HELMËS	0,0	100,0	22,2	77,8
KAVAJË	100,0	0,0	99,9	0,1
KRYEVIDH	0,0	100,0	0,0	100,0

LEKAJ	0,0	100,0	0,0	100,0

7. Bujqësia. Tokat e ujitura

Tabela 14: Kalendari i kulturave bujqësore

Tabela 15: Deficitet vjetore të ujit nga ujitja e kulturave bujqësore

Aneksi 1.3: Deficiti vjetor i ujit të bimës
(sipas zonave agro-klimatike)

Kultura	Fushat				Kodrat dhe Pllajat Malore			
	Northern Coastal	Central Coastal	Southern Coastal	Average Deficit for Plains	Northern Hills	Korce Area	Southern Hills	Average Deficit for Hills
	mm	mm	mm	M³/ha	mm	mm	mm	M³/ha
Gruri (fushat heret)	59	174	216	1496	---	---	---	----
Gruri (fushat kryesore)	65	65	225	1182	---	140	---	1404
Gruri (kodra)	---	---	---	----	169	190	232	1970
Misri	490	429	490	4698	302	316	396	3380
Luledielli (Fusha)	254	3730	431	3526	254	278	278	2701
Patatet (heret)	257	360	417	3446	---	---	---	----
Patatet (kryesore)	---	335	---	3353	335	371	371	3592
Duhani (V) (fusha)	302	432	460	3980	---	---	---	----
Duhani (O) (kodra)	---	---	---	----	305	---	412	3584
Fasule 1 (fusha)	216	307	357	2934	---	220	---	2196
Fasule 2 (fusha)	132	242	253	2093	---	184	---	1837
Fasule (kodra)	---	---	---	----	251	270	337	2859
Domate (fusha)	311	437	487	4117	---	---	---	----
Perime	257	471	509	4122	305	356	441	3673
Panxhar sheqeri (Korce)	---	---	---	----	---	364	---	3637
Jonxhe	381	644	677	5668	---	490	---	4900
Miser foragjere	109	258	248	2051	144	191	245	1931
Foragjere verore	268	380	434	3609	267	279	349	2980
Firagjere dimerore	---	---	---	----	---	---	---	----
Agrume	389	389	389	3894	---	---	---	----
Fruta (fusha)	377	602	656	5449	---	462	---	4617
Fruta (kodra)	---	---	---	----	421	460	582	4878
Rrushi	397	220	397	3383	216	---	326	2713
Ulliri	279	139	279	2319	133	---	217	1752
Pambuku	---	549	587	5676	---	---	---	----

BURIMI: Te marra nga totalet sezonale per cdo kulture te percaktuar ne fletet e kerkesave per ujitje per secilen nga 6 zonat agro-klimatike.

Zonat agro-klimatike perfshijne qarqet e meposhtme (zonat me shkronja te pjerrta te perfshira ne zonen e projektit)

1. Bregdeti qendror — *Durres, Kavaja, Lushnje, Fier*, Mallakaster
2. Bregdeti verior — *Tirana, Kruje, Laci*, Lezhe, Shkoder, Malesia
3. Kodrat e veriut — Tropoje, Puke, Hasi, Kukes, Mirdite, Peshkopi, Mat, Bulquize, Librazhd, Elbasan, Pequin
4. Zona e Korces — Pogradec, Korce, Devoll, Kolonje
5. Kodrat e jugut — Gramsh, Kucova, Berat, Skrapar, Permet, Tepelene, Gjirokaster
6. Bregdeti jugor — Vlore, Sarande, Delvine

Tabela 16: Rendimenti i të korrave ndaj ujitjes

Aneksi 1.5: Reagimi i rendimentit të bimëve ndaj ujit të ujitjes

Kultura	Deficiti mesatar i ujit te bimes (m^3/ha/year) a/	Furnizimi me ujë për vaditje si % e deficitit të uiit të bimëve: Furnizimi WoP=1200 m^3/ha/year b/	Furnizimi WiP=1600 m^3/ha/year c/	Reagimi i bimeve ndai rrities se uiit (Kg/m^3/year) d/	Rritja e rendimentit (Kg/ha/year) e/ f/
Gruri (fusha heret)	1496	80	107	0.85	340
Gruri (fusha kryesore)	1238	97	129	0.90	360
Gruri (kodra)	1970	61	81	0.80	320
Misri	4039	30	40	1.20	480
Luledielli (fusha)	3114	39	51	0.40	160
Patatet (heret)	3446	35	46	5.00	2000
Patatet (kryesore)	3532	34	45	6.50	2600
Duhani (fusha)	3980	30	40	0.50	200
Duhani (kodra)	3584	33	45	0.45	180
Fasulet 1 (fusha)	2749	44	58	0.45	180
Fasulet 2 (fusha)	2029	59	70	0.43	172
Fasulet (kodra)	2859	42	56	0.40	160
Domatet (fusha)	4117	29	39	11.00	4400
Perimet	3897	31	41	10.00	4000
Panxhar sheqeri (Korca)	3637	33	44	7.50	3000
Jonxhe	5476	22	29	7.70	3080
Miser Foragjer	1991	60	80	7.00	2800
Foragjere verore	3295	36	49	7.00	2800
Foragjere dimerore	n/a	n/a	n/a	n/a	---
Agrume	3894	31	41	3.50	1400
Fruta (fusha)	5241	23	31	3.50	1400
Fruta (kodra)	4878	25	33	3.50	1400
Rrushi	3115	39	51	3.00	1200
Ulliri	2092	57	76	1.75	700
Pambuku	5676	21	28	0.50	200

Tabela 17: Infrastruktura e Ujitjes dhe Kullimit

Aneksi 2.1: Infrastruktura e ujitjes dhe kullimit

Qarku	Tokë e punueshme	Sip. tot. e ujitjes së komanduar	Zonat me ujitje me hedhje	Kapaciteti ruajtës i rezervuarit	Sipërfaqja e kullimit
	ha			Mm3	ha
Berat	35,506	14,532	7,470	19.0	5,060
Kucove	5,503	4,490	1,058	2.5	3,100
Diber	19,365	15,825	1,210	13.4	2,000
Bulqize	8,091	2,200	320	0.3	1,200
Durres	26,409	16,715	5,537	52.4	15,620
Kavaje	25,154	14,230	4,550	14.6	11,460
Elbasan	39,221	21,286	5,597	27.6	9,000
Peqin	8,504	4,182	1,500	2.0	2,540
Fier	57,041	36,938	13,645	26.4	36,690
Mallakaster	14,134	5,369	700	17.0	1,640
Gramsh	10,360	5,132	1,743	4.1	00
Gjirokaster	17,693	13,195	2,585	29.5	9,300
Kolonje	11,252	5,929	1,300	7.5	1,070
Korce	49,000	23,303	4,386	22.1	20,820
Devoll	15,976	11,946	3,253	76.6	10,000
Kruje	15,163	9,765	2,165	18.3	9,095
Laci	10,296	8,910	660	2.1	8,910
Kukes	11,411	6,319	1,029	1.4	1,600
Has	6,492	2,383	850	9.6	500
Lezhe	10,543	17,585	4,500	3.1	17,420
Librazhd	15,519	5,697	900	1.9	730
Lushnje	51,136	39,081	6,448	78.0	81,930
Mat	14,123	5,750	1,200	6.8	1,050
Mirdite	6,238	4,160	821	4.2	100
Permet	14,723	5,055	2,624	6.1	2,400
Pogradec	17,506	6,485	2,020	7.8	1,700
Puke	5,165	3,545	120	2.7	0
Sarande	15,593	9,870	1,520	23.1	7,150
Delvine	10,232	8,713	264	2.0	4,000
Skrapar	12,134	3,210	2,200	2.7	0
Shkoder	30,243	23,710	6,561	0.5	22,800
Malsi e Madhe	15,255	10,100	3,000	13.1	7,801
Tepelene	13,055	3,648	2,200	8.2	1,500
Tirana	30,103	17,863	5,092	47.9	6,415
Tropoje	7,390	6,653	720	4.1	1,320
Vlore	37,812	23,203	11,950	17.4	13,620
Total	702,381	417,015	112,118	582.0	304,560

8. Hidrocentralet

Hidroenergjia është një përdorim shumë domethënës (jo konsumues) i ujit në përgjithësi në Shqipëri. Kjo shihet nga fakti se në vend nuk ka termocentrale në përdorim, ndaj burimi kryesor i energjisë elektrike në vend është nëpërmjet hidrocentraleve.

Bazuar në këtësiç, tabela e mëposhtme tregon:

- emrin e kompanisë si dhe emrin e hidrocentralit;
- nëse është lëshuar një leje uji për këtë hidrocentral/prodhim (përtej lejes së kërkuar mjedisore)
- kapaciteti i instaluar (në kW);
- prodhimi/energjia aktuale e prodhuar për vitin 2018, 2019 dhe 2020.

Siç shihet në tabelën e mëposhtme, Ishmi dhe Erzeni kanë 5 hidrocentrale (nga më shumë se 200 në Shqipëri) me 0,65-1,02. % e energjisë elektrike të prodhuar nga hidrocentralet në 2018-2020. Kjo është dukshëm më e ulët se numri i përgjithshëm i hidrocentraleve në Shqipëri (e cila është 7,3%). Prandaj, hidrocentralet mund të konsiderohen si presin më i vogël (ndikime që çojnë në rreziqe për arritjen e statusit të mirë ekologjik të trupave ujorë) në krahasim me situatën në basenet e tjera.
Nga 5 në total, 3 hidrocentrale të vendosura në BU të Ishmit (si dhe një shtesë aktualisht në ndërtim).
Është interesante të theksohet se një nga hidrocentralet në BU Ishëm nuk ka leje përdorimi të ujit.

Tabela 18: Kapaciteti Hidroenergjetik i Instaluar dhe Energjia Elektrike e prodhuar (2018-2020) në BU Ishëm-Erzen

Hidrocentrali	Emri i kompanisë	Emri i HEC	Leje BU	Kapaciteti i instaluar (kW)	Elektriciteti i prodhuar (MWh) 2018	Elektriciteti prodhuar (MWh) 2019	Elektriciteti i prodhuar (MWh) 2020
Shqiperia					**8.550.245**	**5.183.848**	**5.280.767**
Ishem-Erzeni RB				9.340	55.865	52.974	45.599
Ishem	Zall Herr Energji-2011	*Cekrezë 1 H/C 1*	Yes	660	4.259	4.281	4.306
Ishem	Zall Herr Energji-2011	*Cekreze 2 H/C 2*	Yes				
Erzeni	HydroEnergy	*Murdhari 1*	Yes	2.680	11.780	9.917	8.054
Erzeni	HydroEnergy	*Murdhari 2*	Yes	1.000	6.219	5.408	4.596
Ishem	HEC Lanabregas	*Lanabregas*	No	5.000	33.607	33.368	28.643
% e krahasuar me komplet Shqiperine					0,65%	1,02%	0,86%

Burimi: AMBU; ERRE lidhur me të dhënat për të gjithë Shqipërinë

9. Tarifat për furnizimin me ujë dhe ujërat e zeza

Tabela 19: Tarifat për shërbimin e furnizimit me ujë dhe largimit të ujërave të zeza deri në gusht 2022

Tarifat aktuale për shërbimin e furnizimit me ujë dhe largimin e ujërave të ndotura

Nr	Lloji i shoqërisë	Emërtimi	Data e hyrjes në fuqi të vendimit	2022								
				Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm Tarifë variabël			Shërbimi i largimit të ujërave të ndotur Tarifë variabël			Tarifë fikse		
				Familjar	Buxhetor	Privat	Familjar	Buxhetor	Privat	Familjar	Buxhetor	Privat
1	Sha UK Belsh	Belsh										
2	Sha UK Berat-Kuçovë	Berat-Kuçovë	01.11.2019	50	130	130	14	24	24	100	200	200
		Roshnik		40	130	130	14	24	24	100	200	200
3	Sha UK Bulqizë	Bulqizë	01.10.2022	25	75/55 "	83.3	10	17	17	100	100	100
4	Sha UK Cërrik	Cërrik										
5	Sha UK Delvinë	Delvinë	01.05.2019	58	120	120	18	35	35	167	200	200
6	Sha UK Devoll	Devoll	01.01.2012	38	100	110				50	50	50
7	Sha UK Dibër	Dibër	01.01.2010	27	65	85						
8	Sha U Divjakë	Divjakë										
9	Sha UK Dropull	Dropull										
10	Sha UK Durrës	Durrës	01.09.2017	70	120	130	50	60	60	150	150	150
11	Sha UK Elbasan	Elbasan	01.01.2006	38	115	130	8	25	30			
		Elbasan Fshat	01.06.2015	38	120	120				120	120	120
12	Sha UK Fier	Fier	01.01.2021	52	105	125	13	18	20	200	200	200
13	Sha UK Finiq	Finiq										
14	Sha UK Fushë Arrëz	Fushë Arrëz										
15	Sha UK Gjirokastër	Gjirokastër	01.04.2019	46	133	138	11	18	18	100	100	100
		Cepo, Antigonë, Lazarat, Lunxhëri, Odrie, Picar		25	60	60	-	-	-	80	-	-
16	Sha U Gramsh	Gramsh	01.06.2018	32	90	90				60	150	180
17	Sha U Has	Has										
18	Sha UK Himarë	Himarë	01.12.2019	55	100	100	30	50	50	200	200	300
19	Sha UK Kamëz	Kamëz										
20	Sha UK Kavajë	Kavajë	01.07.2010	38	80	100	15	20	20			
21	Sha U Këlcyrë	Këlcyrë										
22	Sha UK Klos	Klos										
23	Sha UK Kolonjë	Kolonjë	01.04.2015	38	100	110	10	13	18	100	100	100
24	Sha UK Konispol	Konispol, Mursi, Vrine, Shëndëlli, Verve, Dishat, Markat, Ninat	01.10.2022	66.7	83.3	83.3						
		Ciflik, Shkallë, Xarrë, Shales		50	83.3	83.3						
25	Sha UK Korçë	Korçë	01.01.2018	72	117	140	42	64	64	140	140	140
		Mollaj, Bulgarec		38	110	100				100	100	100
		Voskop, Komuna Vithkuq, Bulgarec (të tjera)		28	110	100				100	100	100
		Drenovë		28	110	100				100	100	100
		Voskopojë		28	110	100				100	100	100
26	Sha UK Krujë	Krujë	01.12.2019	35	80	100	8	12	12	100	200	200
27	Sha UK Kukës	Kukës	01.10.2022	30	80	100	10	20	30	50	100	100
28	Sha UK Kurbin	Kurbin	01.01.2011	30	80	120				50	50	50
29	Sha UK Lezhë	Lezhë	01.01.2014	58	135	145	18	22	27	200	200	200
30	Sha UK Libohovë	Libohovë										
31	Sha UK Librazhd-Prrenjas	Librazhd-Prrenjas	01.12.2018	42	100	100	15	25	26	100	100	100
		Qukës, Rrajcë, Stravaj, Stebleve, Hotolisht, Lunik, Orenje, Polis, Qendër Librazhd		26	60	60	-	-	-	100	100	100
32	Sha UK Lushnje	Lushnje, Kolonjë, Fier-Shegan, Dushk	01.10.2019	62	130	130	17	21	24	100	200	200
		Bubullime, Allkaj, Krutje, Golem, Ballagat, Hysgjokaj, Karbunarë		62	110	110	17	21	24	100	100	100
33	Sha UK Malësi e Madhe	Malësi e Madhe	01.03.2018 dhe 01.08.2019	50	120	120	12	15	15	167	167	167
34	Sha UK Maliq	Maliq, Libonik, Pojan, Vreshtas, Pirg (Zona Fushore)	01.03.2018	45	100	105				54/50 *	54/50 *	54/50 *
		Maliq, Libonik, Pirg, Gore, Moglicë (Zona Malore)		22.5	100	105				27	54	54
35	Sha UK Mallakastër	Mallakastër	01.02.2022	50	100	120	10	10	10	100	200	200
36	Sha UK Mat	Mat	01.01.2006	23	60	80	2	4	6			
37	Sha UK Mirditë	Mirditë	01.01.2012	30	100	115	10	15	15			
		Rubik	01.10.2008	30	70	100	7	10	15			
38	Sha U Patos	Patos	01.04.2021	70	135	135	20	20	20	200	200	200
39	Sha UK Peqin	Peqin	01.12.2020	48	120	120	12	16	16	100	200	200
40	Sha U Përmet	Përmet	01.01.2013	40	110	120				100	100	200
41	Sha UK Pogradec	Pogradec, Buçimas	01.10.2020	60	111	111	30	40	40	200	300	300
		Udenisht, Cërrave, Proptisht, Velcan, Trebinje, Dardhas		30	100	100	15	30	30	100	100	100
42	Sha UK Poliçan	Poliçan	01.04.2019	50	100	110	12	15	15	100	100	100
43	Sha UK Pukë	Pukë	01.01.2014	35	130	140	8	16	16	100	100	100
44	Sha UK Pustec	Pustec										
45	Sha UK Roskovec	Roskovec	01.02.2020	52	105	125	15	20	20	100/50*	100/50*	100/50*
46	Sha UK Rrogozhinë	Rrogozhinë	01.01.2013	48	90	100	10	12	12	50	100	100
47	Sha UK Sarandë	Sarandë	01.07.2021	60	140	140	25	45	45	200	200	200
48	Sha U Selenicë	Selenicë	01.07.2010	30	80	100						
49	Sha UK Shkodër	Shkodër	01.01.2012	40	110	110	15	20	20	100	100	100
50	Sha UK Skrapar	Skrapar	01.06.2018	35	100	110	10	10	10	100	100	100
51	Sha UK Tepelenë	Tepelenë	01.01.2014	33	100	120	12	20	20	90	400	250
52	Sha UK Tiranë	Tiranë	01.01.2018	65	140	155	11	30	35	200	200	200
53	Sha UK Tropojë	Bajram Curri	01.08.2019	40	80	80	13	22	22	100	100	100
		Bujan, Bytyc Fierzë, Llugaj, Margega, Tropojë, Lekbibaj		30	80	80	-	-	-	100	100	100
54	Sha U Ura Vajgurore	Ura Vajgurore	10.01.2007	40	90	100						
55	Sha UK Vau i Dejës	Vau i Dejës	01.12.2018	42	120	120	7	20	20	83	167	167
56	Sha UK Vlorë	Vlorë	01.12.2019	45	100	100	15	25	25	100	150	150
57	Sha UK Vorë	Vorë	01.02.2020	65	140	155	15	30	35	200	200	200

Përditësuar Gusht 2022

" Tarifë për buxhetor/Tarifë për spitale
* Tarifë fikse ujë i pijshëm/ Tarifë fikse ujë i ndotur
Shoqëritë që nuk kanë tarifa të miratuara nga ERRU

10. Situata aktuale për licencimintë ndërmarrjeve të ujësjellësit

Tabela 20: Situata aktuale e licensimeve të ujësjellësave deri në korrik 2022

Situata e licencimeve viti 2022

Nr.	Operatorët	Mbarimi i afatit të licencimit	Licencimi
1	Belsh UK	29.12.2024	Me licencë
2	Berat - Kuçovë UK	20.12.2025	Me licencë
3	Bulqizë U	27.07.2024	Me licencë
4	Cërrik UK	10.11.2025	Me licencë
5	Delvinë UK	19.08.2025	Me licencë
6	Devoll UK	08.12.2025	Me licencë
7	Dibër UK	04.07.2026	Me licencë
8	Divjakë UK	02.04.2017	Pa licencë
9	Dropull UK	05.09.2022	Me licencë
10	Durrës UK	20.09.2025	Me licencë
11	Elbasan UK	27.10.2023	Me licencë
12	Fier UK	18.12.2023	Me licencë
13	Finiq UK	31.05.2022	Me licencë
14	Fushë Arrëz UK	19.06.2023	Me licencë
15	Gjirokastër UK	13.05.2025	Me licencë
16	Gramsh U	20.10.2025	Me licencë
17	Has U	19.08.2025	Me licencë
18	Himarë UK	19.09.2023	Me licencë
19	Kamëz UK	27.02.2026	Me licencë
20	Kavajë UK	05.09.2022	Me licencë
21	Këlcyrë UK	27.10.2023	Me licencë
22	Klos UK		Pa licencë
23	Kolonjë UK	14.12.2021	Pa licencë
24	Konispol UK	23.06.2026	Me licencë
25	Korçë UK	26.01.2025	Me licencë
26	Krujë UK	08.07.2025	Me licencë
27	Kukës UK	19.10.2024	Me licencë
28	Kurbin UK	12.06.2022	Me licencë
29	Lezhë UK	22.11.2025	Me licencë
30	Libohovë UK	01.03.2022	Pa licencë
31	Librazhd - Prrenjas UK	20.09.2025	Me licencë
32	Lushnje UK	03.03.2025	Me licencë
33	Malësi e Madhe UK	29.12.2024	Me licencë
34	Maliq UK	20.10.2025	Me licencë
35	Mallakastër UK	10.07.2023	Me licencë
36	Mat UK	19.08.2025	Me licencë
37	Mirditë UK	17.09.2024	Me licencë
38	Patos UK	02.02.2021	Në proçes
39	Peqin UK	30.05.2023	Me licencë
40	Përmet UK	05.12.2022	Me licencë
41	Pogradec UK	13.05.2025	Me licencë
42	Poliçan UK	08.12.2025	Me licencë
43	Pukë UK	26.02.2023	Me licencë
44	Pustec UK		Pa licencë
45	Roskovec UK	10.11.2025	Me licencë
46	Rrogozhinë UK	29.03.2022	Në proçes
47	Sarandë UK	05.09.2022	Me licencë
48	Selenicë UK	08.07.2025	Me licencë
49	Shkodër UK	27.12.2025	Me licencë
50	Skrapar UK	19.08.2025	Me licencë
51	Tepelenë UK	10.11.2025	Me licencë
52	Tiranë UK	03.03.2023	Me licencë
53	Tropojë UK	31.05.2022	Me licencë
54	Ura Vajgurore UK	26.11.2024	Me licencë
55	Vau i Dejës UK	09.07.2023	Me licencë
56	Vlorë UK	01.06.2026	Me licencë
57	Vorë UK	10.11.2024	Me licencë
57	Memaliaj UK	20.12.2025	Me licencë

Përditësuar Korrik 2022

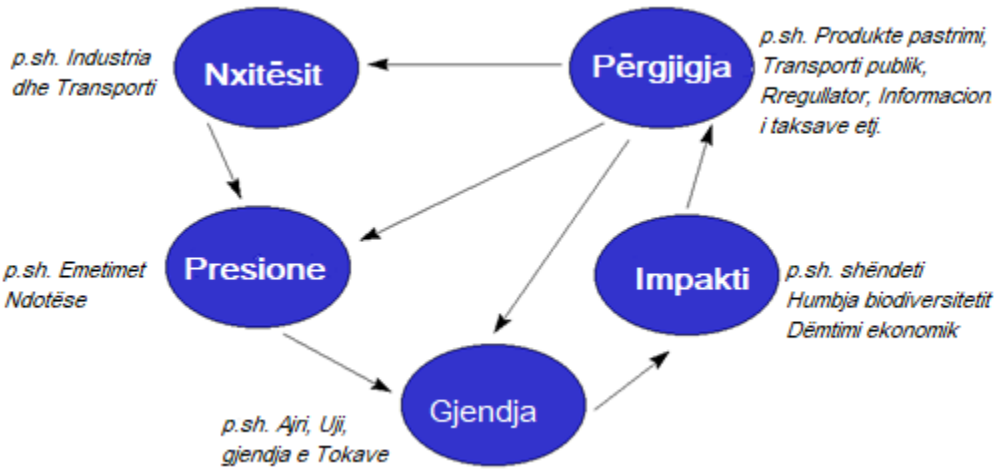
PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike IV (Presionet)

1 METODOLOGJIA E IDENTIFIKIMIT TË PRESIONEVE DHE NDIKIMEVE NË BASENIN E LUMIT ISHËM

Direktiva Kuadër e Ujit e Bashkimit Evropian (DKU) rekomandon analizat e presionit dhe ndikimit si një metodë e vlerësimit të rrezikut për arritjen e objektivave të cilësisë ekologjike. Qëllimi i këtij studimi është të përcaktojë presionet dhe ndikimet në basenin e lumit Ishëm duke marrë parasysh presionet e ndryshme antropogjene. Për të identifikuar forcat lëvizëse dhe presionet dhe ndikimet kryesore në basenin e lumit Ishëm, është ndjekur skema kuadër NPGjIP, si më poshtë:

Figura 1-Skema e kornizës NPGjIP

1.1 NXITËSIT

Si shumë lumenj në Shqipëri, burimi kryesor i ndotjes së basenit të lumit Ishëm janë shkarkimet urbane. Lumi Ishëm përfaqëson një zonë ujëmbledhëse sipërfaqësore shumë të ndotur. Shkarkimet urbane përmbajnë lëndë organike, baktere dhe viruse patogjene; komponimet e tretshme të fosforit dhe azotit, që favorizojnë procesin e eutrofikimit, dhe metale të rënda me shumë rreziqe në ndotje. Është i pranishëm bashkimi dhe përzierja e ujërave sipërfaqësore shumë të ndotura të lumenjve të Tiranës, Lanës dhe Tërkuzës. Lumi ka prurje të konsiderueshme, me ngjyrë të errët, shpesh herë të turbullt, në sipërfaqen e të cilit shpesh notojnë mbetje të plastikës së ndryshme dhe përgjatë lumit ka një erë të pakëndshme, e cila është mjaft shqetësuese për banorët që jetojnë buzë lumit.

Krahas burimeve të njohura të ndotjes industriale, aktualisht, në brigjet e lumit Lana janë vendosur familje, duke e kthyer këtë zonë në një zonë urbane (Murgu H., Muça F., Hysa R. Raporti hidrologjik: Rimëkëmbja urbane e bllokut ndërmjet Bulevardit Blu dhe rrugës “OSBE”, Bashkia Kamëz). Ndërtimi i këtyre shtëpive është bërë pa asnjë studim paraprak dhe pa kritere të përcaktuara. Pjesa më e madhe e banesave që janë ndërtuar buzë lumit, që shpesh përmbyten nga prurjet e lumit Lana, të cilat në shumë raste janë në sasi të mëdha.

Banorët në shumë raste i kanë mbushur zonat me dhe, për ta kthyer në tokë të përshtatshme për ndërtim apo në territore banimi ose biznesesh që banorët kanë. Këto mbushje masive kanë çuar në shumë raste në devijime të rrjedhës së lumit. Zonat kryesore të banimit janë Lagja Ali Demi, Kodra e Priftit dhe Shkoza, ndërsa ka zona të tjera periferike të zhvilluara dhe të populluara pas viteve '90.

Figura 2- Zonat urbane përgjatë lumit Lana

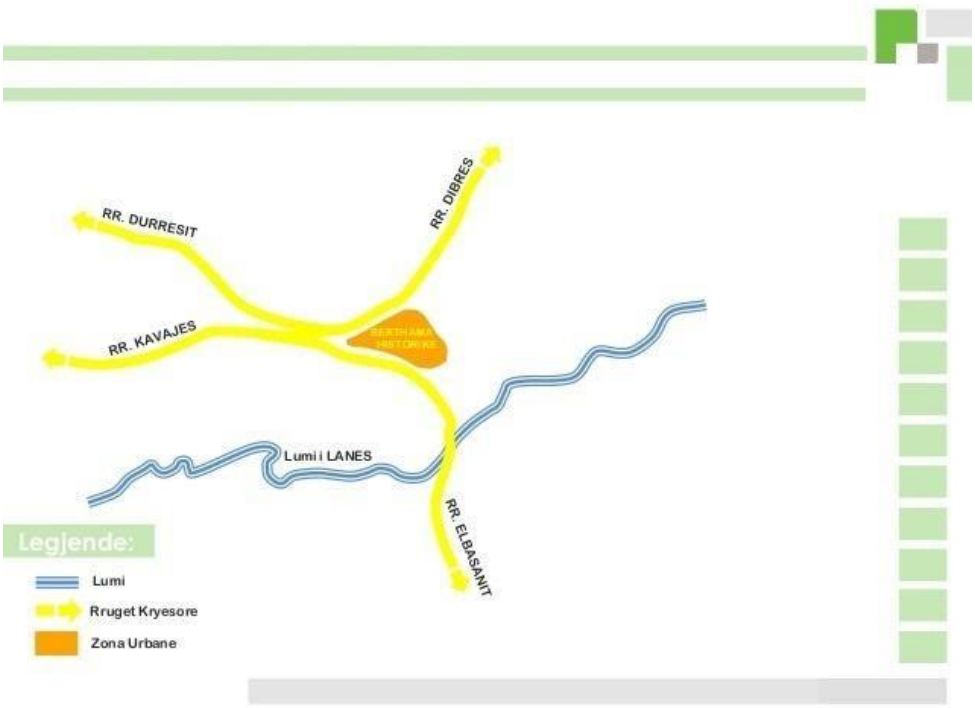

Tabela 1- Përmbledhje e forcave nxitëse

Burimi i shpërndarë	Sistemi i kullimit urban (përfshirë rrjedhjen e ujit) Aktivitetet industriale Bujqësia e shpërndarë (pesticidet, mbetjet e plehrave) Pylltaria Të tjera
Burime pikësore	Uji i ndotur Toka të ndotura Bujqësia pikësore Menaxhimi i mbeturinave (mbeturinat e ngurta që hidhen në basenin e lumit) Akuakultura
Aktivitetet që përdorin substancat specifike	Fabrikimi, përdorimet dhe emetimet nga të gjithë sektorët industrial/bujqësor
Morfologjike	rregullimi i rrjedhës menaxhimi i lumit

1.2 PRESIONET

1.2.1 Burimet antropogjene të ndotjes

Ndotja kimike antropogjene shkaktohet nga aktiviteti urban. Industria minerale dhe kimikatet e saj janë dy burimet më të rëndësishme të ndotjes kimike, megjithëse industri të tjera si ato të pesticideve, elektrike, fabrikimit dhe përpunimit të lëkurës, letrës dhe mbetjeve urbane sigurisht që kanë ndikim në këtë basen ujor.

Secila prej këtyre industrive ka nënkategoritë dhe karakteristikat e veta (Çullaj A., 2005), siç janë renditur më poshtë:

1. Burimet industriale të ndotjes së ujit;
2. Burimet bashkiake të ndotjes;
3. Burimet bujqësore të ndotjes;
4. Burimet e rrjedhjeve të reshjeve;
5. Burimet nga venddepozitimet e ngurta;

Në përgjithësi dallohen tre lloje të ndotjes: ndotja fizike, kimike dhe ndotja biologjike (FISH 1992).

1.2.2 Ndotës kimik

Ndotësit e ujit klasifikohen në: ndotës kimikë, substanca që e varfërojnë oksigjenin e tretur, lëndët ushqyese, lëndët e ngurta të pezulluara dhe ndotësit mikrobiologjikë. Ndotësit kimikë të ujit ndahen në ndotës organikë dhe inorganik.

Ndotësit organikë ujorë përfshijnë: insekticide dhe herbicide, shumë kripëra organike, mbetje ushqimore, fragmente pemësh dhe shkurresh, hidrokarbure të naftës, të cilat përfshijnë lëndë djegëse (benzinë, naftë, qymyr dhe lëndë djegëse vajore) dhe lubrifikantë (vajra motori), detergjentë dhe produkte kozmetike.

Ndotësit inorganik përfshijnë: metalet e rënda, mbetjet kimike industriale, plehrat, nitratet dhe fosfatet.

1.2.3 Ndotja nga shkarkimet e ngurta dhe të lëngëta industriale dhe urbane

- *Ndotja nga venddepozitimet e parregulluara të mbetjeve të ngurta*

Mbetjet e ngurta urbane hidhen fatkeqësisht në ujërat e lumit Ishëm dhe brigjeve të tij, si dhe në lumenj të tjerë të Shqipërisë. Mbetjet e ngurta nga zonat urbane derdhen përgjatë lumit. Një pjesë e tyre digjet dhe një pjesë tjetër bie direkt në ujin e lumit ose qëndron në breg dhe depozitohet më ngadalë në ujë, pas reshjeve. Shtrati i lumit Ishëm është kthyer në një vendgrumbullim të madh mbetjesh urbane që vijnë nga bashkia e Tiranës. Gjithashtu përgjatë rrjedhës së lumit Ishëm vërehen edhe mbetje ndërtimore të hedhura nga subjekte dhe individë të papërgjegjshëm.

Uji i lumit Ishëm, që derdhet drejt e në detin Adriatik, transporton ndotjen dhe mbetjet përgjatë vijës bregdetare. Sasia e madhe e mbetjeve të ngurta të cilat depozitohen në breg, të ndihmuar edhe nga era që i transporton në det, e ka bërë këtë zonë të mos përdoret për not apo peshkim.

1.2.4 Ndotja nga nafta dhe hidrokarburet e tjera në basenin e Ishmit

Në aeroportin e Rinasit ka një numër të konsiderueshëm të njësive të servisit të makinave dhe pikave të karburantit, të cilat janë burimi kryesor i ndotjes. Kjo është për shkak të derdhjes së vajrave në tokë, duke ndotur tokën dhe ujin sipërfaqësor. Si burim ndotjeje përbëjnë edhe mbetjet nga makinat e vjetëruara. Përsa i përket ndotjes së ujërave nëntokësore, burimet kryesore të ndotjes janë depozitat/tanket e naftës dhe rrjedhjet e lubrifikantëve dhe karburantet e makinerive të rënda gjatë procedurave të punës apo edhe rastet e derdhjeve aksidentale. Gjithashtu ndërrimi i vajit të makinerive pa marrë parasysh masat përkatëse, mund të bëhet shkak për ndotjen e ujërave nëntokësore. Zonat më të rrezikuara janë ato që ndodhen pranë puseve të ujit dhe në fakt këto zona janë të shumta përgjatë lumit Ishëm. Në rast të derdhjes së një sasie të konsiderueshme karburanti dhe vaji lubrifikues, hidrokarburet, për shkak të gravitetit do të lëvizin drejt thellësisë duke u bashkuar me ujërat nëntokësore. Ato gjithashtu do të përzihen me ujin sipërfaqësor, duke formuar emulsione. Derdhja e vajrave lubrifikues është bërë një faktor i rëndësishëm kërcënues për jetën ujore. Sipas të dhënave për vlerat INS (Indeksi i Ndotjes Sensitive) (Meço M, & Miho A. 2014) në periudhën 2012-2013 stacioni i Rinasit i përket një cilësie të keqe (vlera IPS 3.34).

1.2.5 Ndotja nga tokat dhe materialet inerte përgjatë bregdetit të Ishëm

Përgjatë brigjeve të lumit Ishëm ka edhe shumë materiale inerte të hedhura në lumë dhe bregun e tij. Në këtë mënyrë uji ndotet me mbetje që do të qëndrojnë në habitatet ujore për një kohë të gjatë. Këto mbetje ndikojnë si në cilësitë fiziko-kimike të ujit, por edhe në gjendjen e biodiversitetit.

Figura 3- Pamje e grykëderdhjeve të lumit Ishëm në detin Adriatik

Figura 4- Ndotja e ujit me mbetje të ngurta dhe inerte në stacionin e Rinasit (Dibër, H. 2015)

Figura 5- Gjendja e lumit Zezë në dy stacione të monitoruara (Dibër, H. 2015)

Figura 6- Pamje e lumit Ishëm në stacionin Ura e Telit dhe stacionin Salmer (Dibër, H.2014 & 2015)

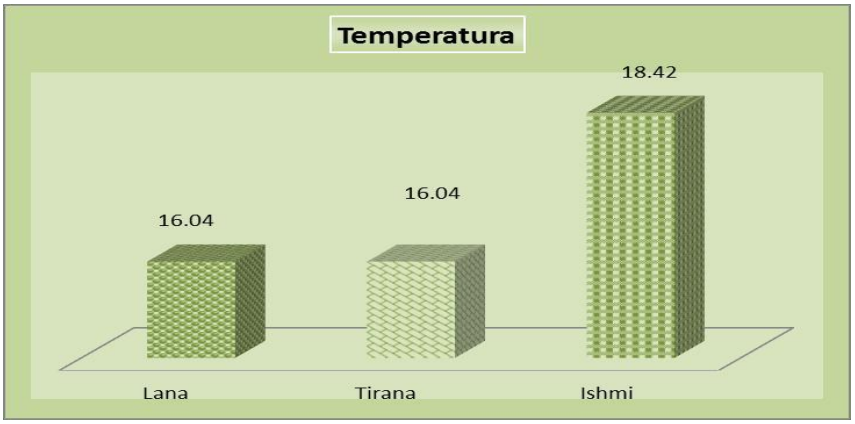
1.3 GJENDJA E BASENIT TË LUMIT ISHËM

Bazuar në burimet metrologjike dhe informacionin e marrë nga artikujt online si dhe një studim të kryer nga Fakulteti i Gjeologjisë dhe Minierave në lidhje me faktorët antropogjenë në basenin ujëmbledhës të Tiranës, ku janë studiuar tre lumenj, përkatësisht lumi Lana, Tirana dhe Ishëm, është bërë një analizë përsa i përket karakteristikave fiziko-kimike, ku këto karakteristika janë analizuar në raport me njëra-tjetrën.

1.3.1 Temperatura

Sipas grafikut (Figura 7) vihet re se vlera më e lartë mesatare e temperaturës gjendet në lumin Ishëm (18,42 ºC), ndërsa për lumenjtë Lana dhe Tirana vlerat mesatare të temperaturës janë më të ulëta (16,04ºC). Vlera e lartë e temperaturës së lumit Ishëm është rezultat i shtrirjes gjeografike të lumit, faktit që lumi shkon më tej në drejtim të pjesës perëndimore të vendit (pranë detit Adriatik) ku domosdoshmërisht vihet re një rritje e lehtë e temperaturës si rezultat i kushteve gjeografike dhe meteorologjike.

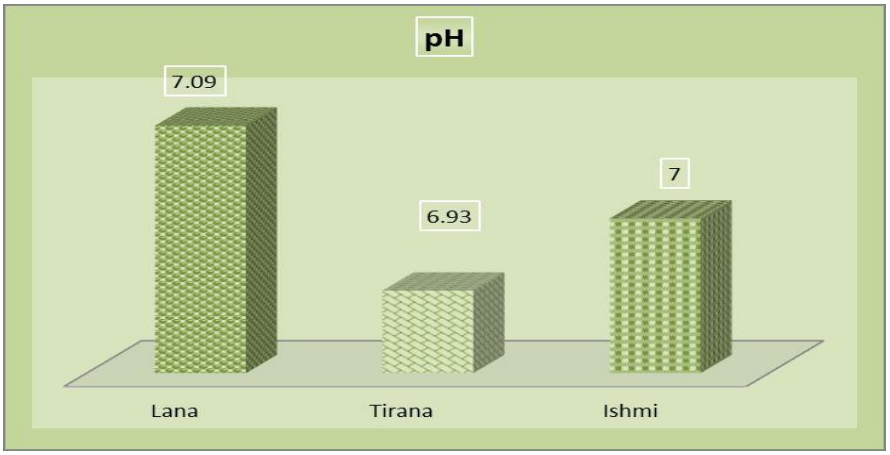
Figura 7- Vlerat mesatare të temperaturës, sipas lumenjve.

1.3.2 pH

Në përgjithësi vërehet se vlerat mesatare të pH për tre lumenjtë janë në intervalin e vlerave të tyre neutrale. Vlerat mesatare të pH të këtyre lumenjve i klasifikojnë këta lumenj në klasën I, sipas NIVA (Figura 8).

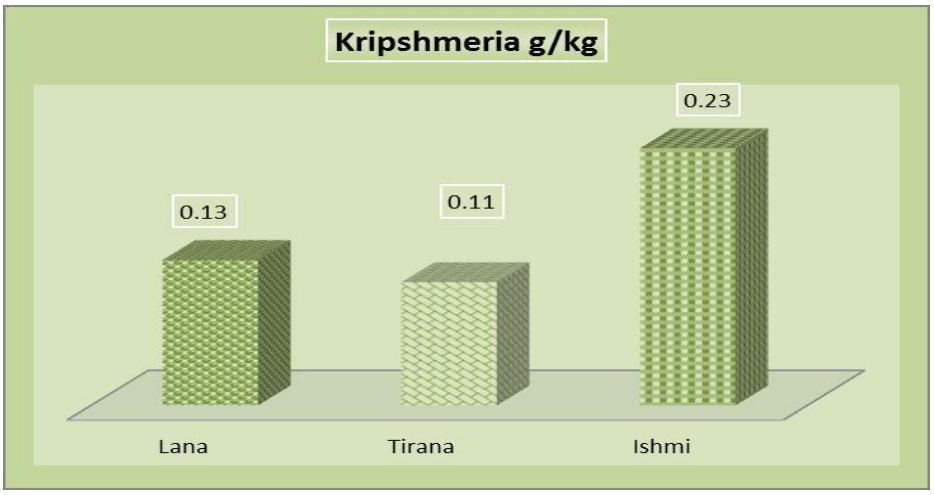
Figura 8- Vlerat mesatare të pH të lumenjve.

1.3.3 Kripësia

Për sa i përket kripësisë, lumi Ishëm, krahasuar me lumenjtë e Lanës dhe të Tiranës, ka vlera më të larta (0.23 g/kg), lumi Lana vjen i dyti me një vlerë më të ulët prej 0.1 g/kg dhe vlera më e ulët matet në lumin e Tiranës. Vlera e lartë e kripësisë së lumit Ishëm, vjen si pasojë e daljes së lumit në detin Adriatik (në grykëderdhjen e tij, procesi i difuzionit) Figura 9.

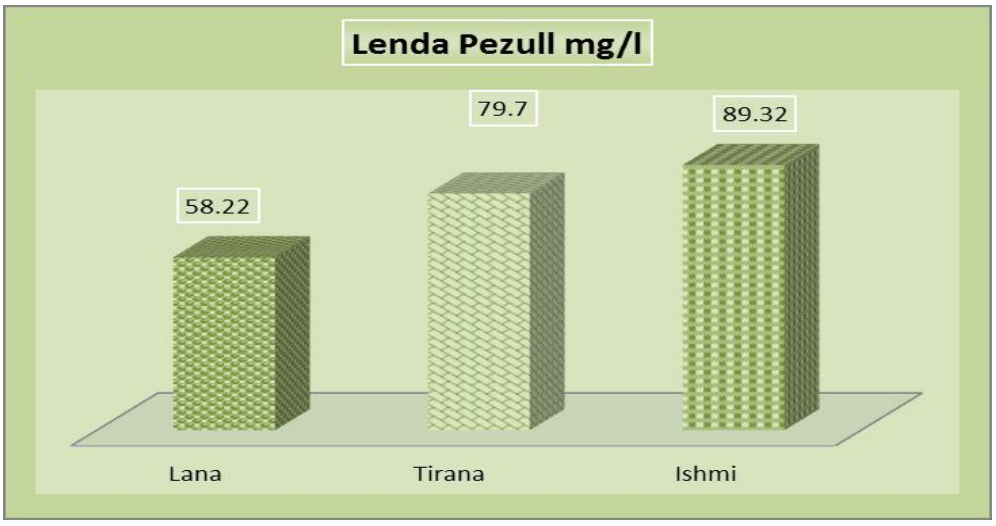
Figura 9- Vlerat mesatare të kripësisë së lumenjve

1.3.4 Totali i lëndëve të ngurta pezull

Totali i lëndës së ngurtë pezull në ujë varion nga vlera më e ulët e gjetur në lumin Lana (58.22mg/l) deri në vlerën më të lartë të gjetur në lumin Ishëm (89.32 mg/l). Rritja e vlerave totale të ngurta pezull në lumin e Tiranës dhe lumit Ishëm, janë pasojë e erozionit të brigjeve të këtyre lumenjve. Duke marrë në konsideratë vlerat mesatare të TSS të tre lumenjve, sipas NIVA, këta lumenj klasifikohen në klasën V (Figura 10).

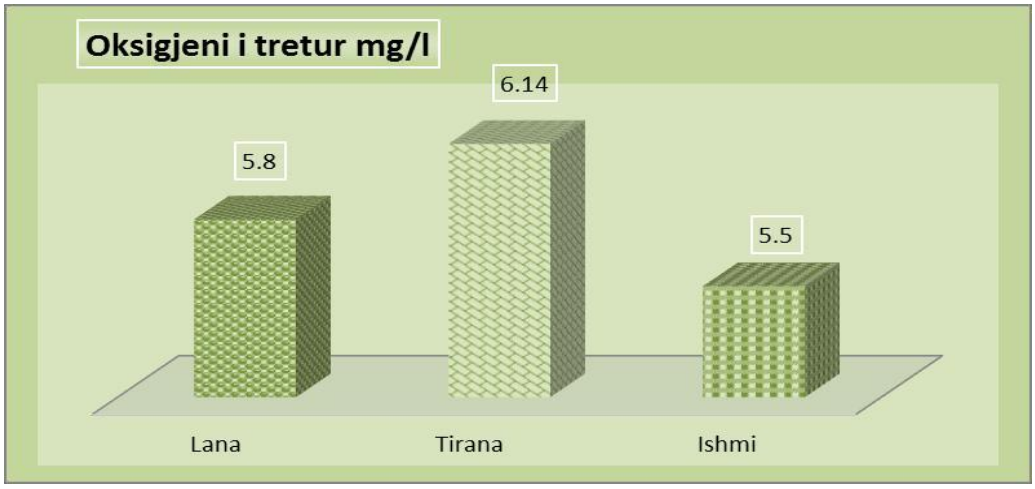
Figura 10- Vlerat mesatare të lëndës pezull të lumenjve

1.3.5 Oksigjeni i tretur

Lumi i Tiranës ka vlerën më të lartë të oksigjenit të tretur (6.14 mg/l), i dyti vjen lumi i Lanës (5.80 mg/l) dhe në fund lumi Ishëm me një vlerë mesatare 5.50 mg/l. Vlera e ulët e DO të lumit Ishëm mund të shpjegohet me rritjen e nivelit të ndotjes në të dy lumenjtë Lana dhe Tiranë, të cilët duke u bashkuar në Ishëm ulin ndjeshëm vlerat e oksigjenit të tretur.Figura 11). Klasifikimi i lumenjve Lana, Tirana dhe Ishëm, sipas NIVA dhe UNECE është i klasës III, pra me cilësi mesatare.

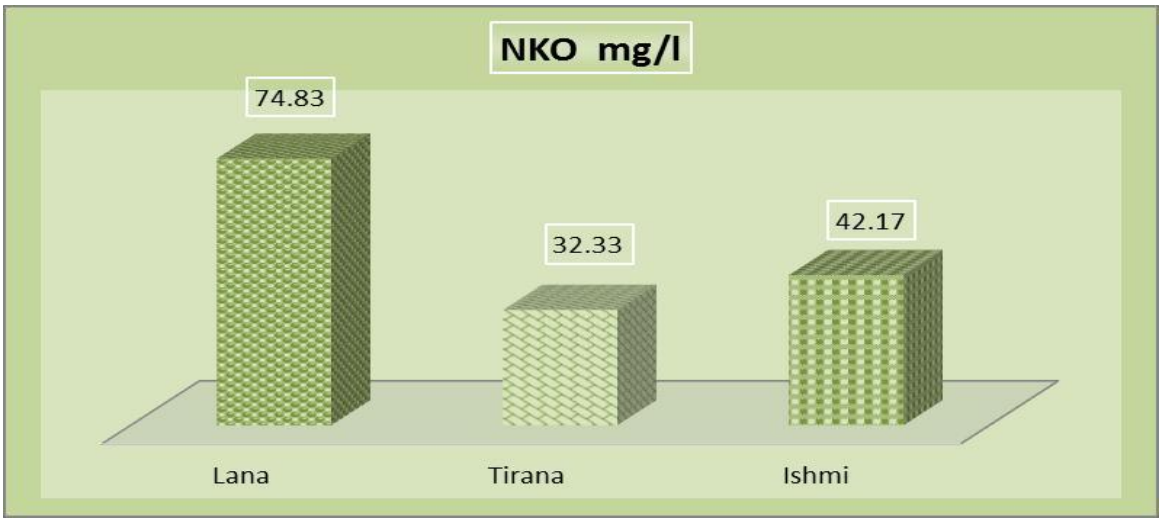
Figura 11- Vlerat mesatare të oksigjenit të tretur të lumenjve

1.3.6 NKO

Sipas grafikut në Figura 12) vlera mesatare më e lartë e NKO gjendet në lumin Lana (74.83 mg/l). Përsa i përket lumenjve Tiranë dhe Ishëm, ato variojnë përkatësisht në 32,33 mg/l dhe 42,17 mg/l.

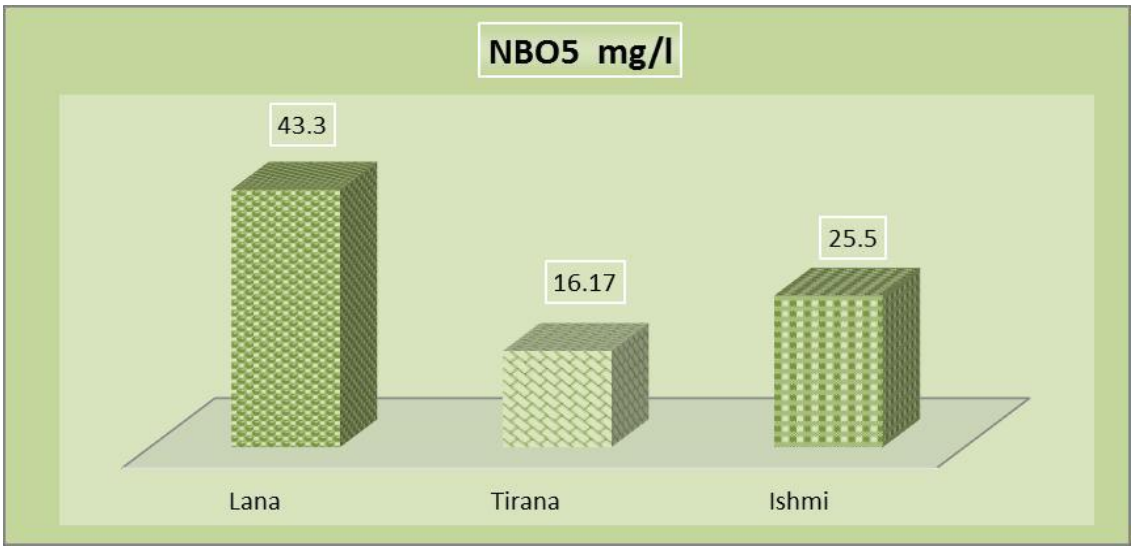
Figura 12- Vlerat mesatare të NKO të lumenjve

1.3.7 NBO_5

Sa i përket NBO-së pas 5 ditësh, vihet re se vlerën më të lartë e ka lumi i Lanës (43.3mg/l), lumi i Tiranës ka një vlerë më të ulët (16.16mg/l) dhe lumi i Ishmit ka një vlerë më të ulët se Lana, por më e lartë se lumi i Tiranës (25.5 mg/l) (Figura 13). Sipas klasifikimit UNECE, këta lumenj klasifikohen në klasën V.

Figura 13- Vlerat mesatare të NBO5 të lumenjve

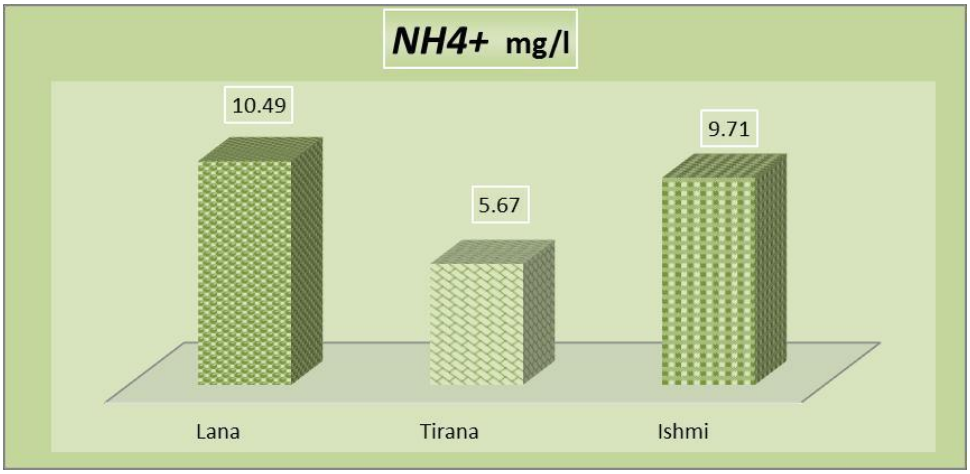

1.3.8 Lëndët ushqyese - azoti dhe fosfori

1.3.8.1 NH_4^+

Për nga vlerat e amonit, lumi i Lanës është lumi me vlerën mesatare më të lartë për të gjithë vitin (10.49mg/l), i ndjekur nga lumi Ishëm me 9.71mg/l dhe në fund lumi i Tiranës (5.67mg/l). Ky është një rezultat i pritshëm, me derdhjen në lumin Lanë të kolektorëve të shkarkimit të ujërave të ndotura të qytetit të Tiranës (Figura 14).

Figura 14- Vlerat mesatare të amonit të lumenjve

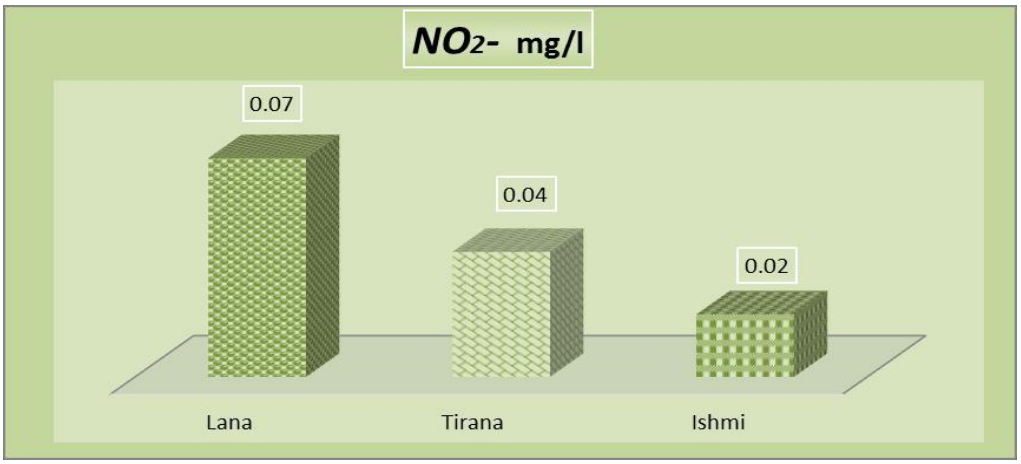

Për sa i përket klasifikimit të ujërave të lumenjve sipas NIVA, ky klasifikim është përkatësisht: lumenjtë Lana dhe Tirana i përkasin klasës IV, ndërsa lumi Ishmi klasifikohet në klasën V. Ndërkohë klasifikimi sipas UNECE është klasa V për lumenjtë Lana dhe Ishëm dhe klasi IV për lumin e Tiranës.

1.3.8.2 NO_2^-

Vlerat mesatare të nitriteve renditen sipas kësaj shkalle Lana - Tiranë - Ishmi, përkatësisht me 0.07mg/l - 0.04mg/l –0.02mg/l (Figura 15).

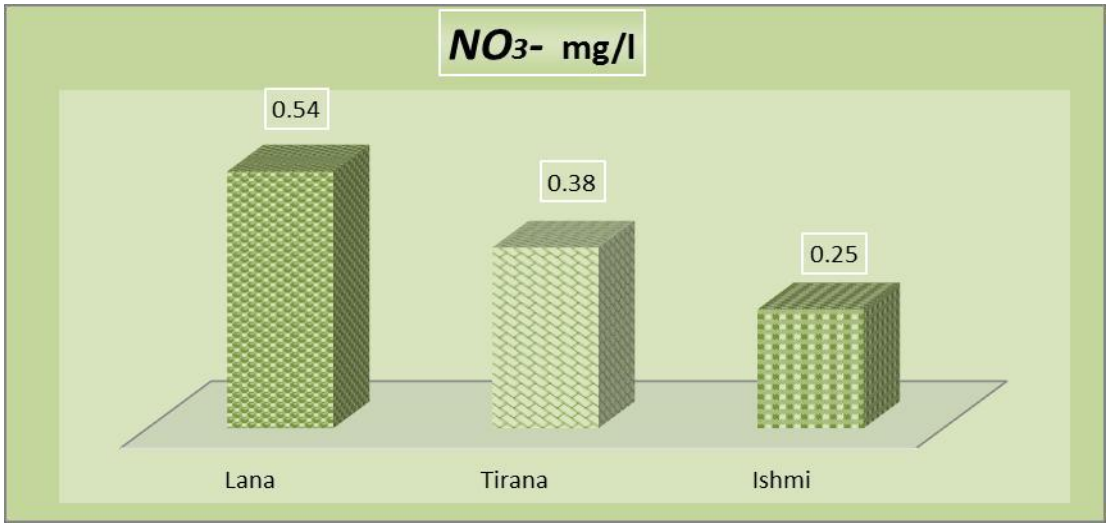
Figura 15- Vlerat mesatare të nitriteve të lumenjve

1.3.8.3 NO_3^-

Vlerat mesatare të nitrateve (Figura 16) kanë të njëjtin rend si nitritet, pra Lana me vlera mesatare vjetore më të larta 0,54 mg/l, më pas lumi i Tiranës me 0,38 mg/l dhe në fund lumi Ishëm me 0,25 mg/l. Të tre këta lumenj, për nga vlerat mesatare vjetore të nitrateve, sipas klasifikimit UNECE i përkasin klasës I.

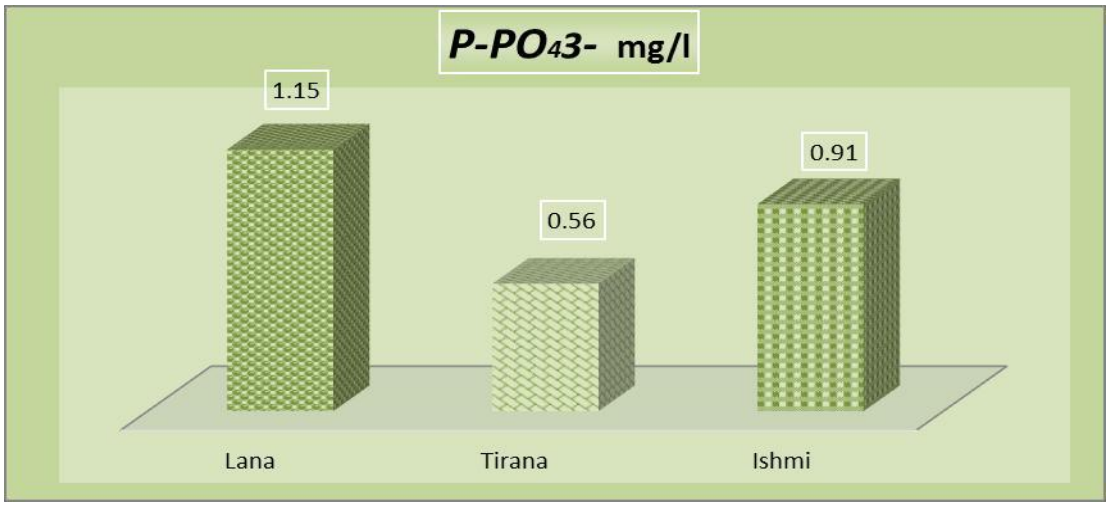
Figura 16- Vlerat mesatare të nitrateve të lumenjve

1.3.8.4 $P\text{-}PO_4^{3-}$

Lidhur me performancën e vlerave mesatare të fosfateve (Figura 17) në këta lumenj vlerën më të lartë e ka lumi i Lanës me 1,15 mg/l, i ndjekur nga lumi Ishëm me 0,91 mg/l dhe në fund lumi i Tiranës me 0,56 mg/l.

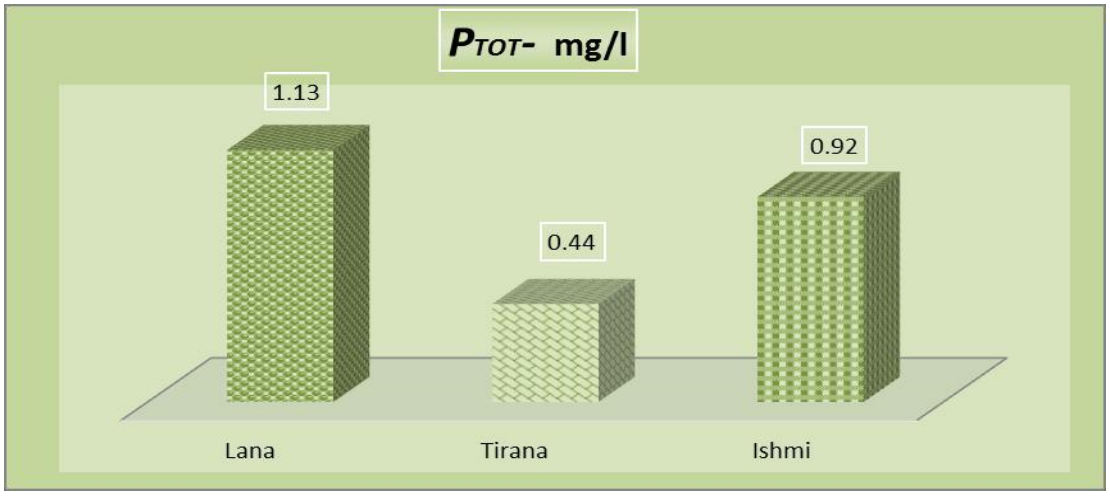
Figura 17- Vlerat mesatare të fosfatit të lumenjve

1.3.8.5 Fosfori Totali (Ptotal)

Vlerat mesatare vjetore të fosforit total variojnë nga 1.13mg/l në lumin Lana, në 0.92mg/l në lumin Ishmi dhe në 0.44mg/l në lumin e Tiranës.Figura 18).

Figura 18- Vlerat mesatare të fosforit total të lumenjve

Sipas NIVA, lumenjtë klasifikohen si më poshtë: lumenjtë Lana dhe Ishëm klasifikohen në klasën V, ndërsa lumi i Tiranës në klasën IV. Sipas UNECE, të gjithë lumenjtë klasifikohen si klasa V.

1.4 NDIKIMET

Deri në periudhën paraindustriale të shekullit të 19-të, ndotja e ujit ishte kryesisht një problem jo shqetësues, i shkaktuar nga ndotje të vogla, kryesisht nga shkarkimet e lëngjeve. Shumica e mbetjeve ishin me origjinë shtazore ose njerëzore, dhe nganjëherë nga përbërës të tjerë organikë ose inorganik nga industria (Stanners et Bourdeau, 1995). Në zonat me popullsi të rrallë, pa sisteme kanalizimesh, këto probleme ende kapërcehen lehtësisht nëpërmjet aftësisë vetëpastruese të lumenjve. Zhvillimi industrial dhe qytetërimi modern pas shek. XIX – XX çoi në formimin e zonave të mëdha të banuara, me industri dhe bujqësi të zhvilluar intensivisht. Kjo shkaktoi një rritje të shkarkimeve të ujit pa asnjë trajtim paraprak, përtej mundësisë së ujit të vetëpastruar. Për këtë arsye, në ditët e sotme shëndeti dhe zhvillimi i njeriut po ndikon gjithnjë e më shumë në cilësinë dhe sasinë e ujit.

Sipas materialit *Ndikimi mjedisor i faktorëve antropogjenë në basenin e lumit Ishëm* (Murgu H., Muça F., Hysa R. Raporti hidrologjik: Rimëkëmbja urbane e bllokut ndërmjet Bulevardit Blu dhe rrugës OSBE, Bashkia Kamëz):

Si përfundim mund të thuhet se parametrat më kritikë të cilësisë së basenit të lumit Ishëm janë:

a) Përbërësi dominues i ndotësit në ujë është P-totalit, i cili përcakton se lumi Ishëm ka një ndikim të lartë fosfatesh me vlerë 0,135 meq/l, me rend Ptotal P-PO_4^{3-}> NO_2^-> NO_3^-.
b) Vlera shumë e lartë e totalit të lëndëve të ngurta pezull, si rezultat i erozionit të shpejtë në basen. Vlerat mesatare vjetore variojnë nga 54,1 mg/l në st-L2 në 107,9 mg/l në st-T3.
c) Rritja e vlerave të kripësisë së ujit të lumit gjatë rrjedhjes në zonën urbane. Shkak i kësaj rritjeje në rrjedhën e poshtme të lumenjve është shkarkimi i mbetjeve të lëngshme urbane, ndërsa për stacionin e fundit Ish3 duhet theksuar se në rezultatet ndikon edhe procesi i difuzionit. Vlerat më të larta të kripës vërehen në periudha të thata.
d) Vlerat e ulëta të oksigjenit të tretur në pjesën e poshtme të rrjedhës së lumit, për shkak të shkarkimit të mbetjeve urbane (ujërave të ndotura) të qytetit të Tiranës dhe bashkive përreth. Shkarkimet e mëdha të mbetjeve urbane në ujërat e tyre shkaktojnë deoksigjenim të ujërave duke shkaktuar zhdukjen e jetës në to.
e) Vlerat e larta të NKo-së në të gjitha stacionet e monitorimit, vlerat mesatare variojnë nga 14mg/l në st-T1 deri në 103mg/l në st-L2.
f) Vlerat e larta të NBO_5 në të gjitha stacionet e monitorimit përveç st-L1 dhe st-T1. Vlera minimale u regjistrua në stacionet L1 dhe T1 në 2mg/l ndërsa vlera maksimale u regjistrua në L3 në 95 mg/l. Në raport me normat e BE-së, ujërat e lumenjve Ishëm, Tiranë dhe Lana duket se po kalojnë normat e lejuara për mbijetesën e peshkut. Shkaku kryesor i kësaj çështjeje është sasia e madhe e shkarkimeve të mbetjeve urbane në ujërat e këtyre lumenjve, gjë që shkakton deoksigjenimin e ujërave, duke rritur kështu nevojën biologjike për oksigjen.

g) Vlerat e larta të amonit në pothuajse të gjitha stacionet e baseneve, si rezultat i shkarkimeve të lëngjeve urbane. Përqendrimi mesatar i amonit për 36 matjet e marra gjatë këtij monitorimi është 8,622 mg/l, që është rreth trembëdhjetë herë më e lartë se vlera mesatare e raportuar për 580 stacionet lumore evropiane (0.66 mg/l).
h) Përmbajtja e nitriteve është një tregues i ndotjes nga shkarkimet e ujërave të zeza. Nivele të larta u gjetën në ujin e lumit Lana (st-L2, mesatarisht 0,104 mg/l); Vlerat shumë më të ulëta rezultuan në stacionin st-T1 me një vlerë mesatare prej 0,006 mg/l. Sipas NIVA, vetëm stacioni st-T1 i plotëson kushtet për ujërat qiprinide.
i) Vlerat e larta të nitrateve në stacionet që përshkojnë qytetin st-T2, st-T3 dhe st-L2, st-L3. Vlerat variojnë nga 0,075 mg/l st-T1 për E3 deri në 0,982 mg/l në st-L2 për E2. Vlerat e ulëta të nitrateve në stacionet e Ishëm mendohet se janë për shkak të aftësisë vetëpastruese të ujërave. Krahasuar me kufijtë e Direktivës së BE-së (CEE / CEEA / CE 78/659: BMZ, 1995;) uji i basenit të lumit Ishëm ka një përmbajtje nitratesh që i kalon shumë nivelet e rekomanduara.
j) Për të gjitha stacionet përqendrimet e $P\text{-}PO_4$ janë më të larta se kufiri prej 0.2 mg/l i Direktivës së BE-së për ujërat salmonide dhe 0.4 mg/l për ujërat qiprinide. Vlerat shumë të ulëta të fosfatit janë matur në ujin e stacionit st-L1 0,14mg/l dhe st-T1 0,068 (që plotësojnë kërkesat për salmonidet dhe qiprinidet). Rritja e përqendrimit të fosfateve mbi vlerat e nevojshme të prodhimit të biomasës përbën një rrezik, duke nxitur lulëzimin e algave planktonike dhe shndërrimin e ujit në një gjendje eutrofike apo edhe distrofike. Burimet kryesore të fosfateve në ujin natyror janë detergjentët dhe plehrat fosfatike.
k) Vlerat e larta totale duke i klasifikuar ujërat e basenit si cilësi shumë të dobët.

2. PRESIONET SIPAS TRUPAVE UJORË

TABELA E TRUPAVE UJOR (1-23)

Tabela 2– Ishëm (RW351411) Presionet e trupave ujore

Përshkrimi i kategorisë së presioneve		Trupi ujor Kodi 351411		*Koordinatat e presionit*		
		Presioni	Përshkrimi i presioneve	*X*	*Y*	*Z*
1.1	Pikësore- Ujërat e ndotura urbane	1.1				
1.2	Pikësore - Vërshimet ujore nga reshjet	1.2				
1.3	Pikësore - Impiantet sipas Direktivës së Emetimeve Industriale (DEI)	1.3				
1.4	Pikësore - Impiante jo DEI	1.4				
1.5	Pikësore - Vende të kontaminuara ose zona industriale të braktisura	1.5				
1.6	Pikësore - Vendet e depozitimit të mbetjeve	1.6				
1.7	Pikësore - Ujërat e minierës	1.7				
1.8	Pikësore -Akuakulturë	1.8				
1.9	Pikësore -Tjetër	1.9				
2.1	I shpërndarë –Vërshimet urbane	2.1				
2.2	I shpërndarë - Bujqësia	2.2				
2.3	I shpërndarë - Pylltaria	2.3				
2.4	I shpërndarë - Transporti	2.4				
2.5	I shpërndarë - Vende të kontaminuara ose zona industriale të braktisura	2.5				

2.6	I shpërndarë - Shkarkimet e palidhura me rrjetin e kanalizimeve	2.6			
2.7	I shpërndarë - Depozitimi atmosferik	2.7			
2.8	I shpërndarë - Minierat	2.8			
2.9	I shpërndarë - Akuakultura	2.9	1. Rrjetë peshkimi 2. Rrjeta e peshkimit 3. Rrjeta e peshkimit 4. Rrjeta e peshkimit 5. Rrjeta e peshkimit	1. 463166.161 2. 463305.002 3. 463166.16 4. 463652.652 5. 464184.243	1. 4604742.655 2. 4604711.103 3. 4604742.655 4. 4604740.183 5. 4604490.703
2.10	I shpërndarë - Tjetër	2.10			
3.1	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës – Bujqësi	3.1			
3.2	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Furnizimi publik me ujë	3.2			
3.3	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Industri	3.3			
3.4	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Ujë ftohës	3.4			
3.5	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Hidroenergjia	3.5			
3.6	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Fermat e peshkut	3.6			
3.7	Nxjerrja ose devijimi i rrjedhës - Të tjera	3.7			
4.1.1	Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut - Mbrojtje nga përmbytjet	4.1.1			
4.1.2	Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut – Bujqësia	4.1.2			

4.1.3	Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut-Lundrimi	4.1.3
4.1.4	Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut-Të tjera	4.1.4
4.1.5	Ndryshimi fizik i kanalit/shtratit/zonës bregore/bregut-E panjohur	4.1.5
4.2.1	Diga, barriera dhe ndërprerje - Hidrocentrali	4.2.1
4.2.2	Diga, barriera dhe ndërprerje - Mbrojtje nga përmbytjet	4.2.2
4.2.3	Diga, barriera dhe ndërprerje - Uji i pijshëm	4.2.3
4.2.4	Diga, barriera dhe ndërprerje - Ujitje	4.2.4
4.2.5	Diga, barriera dhe ndërprerje - Rekreacion	4.2.5
4.2.6	Diga, barriera dhe ndërprerje - Industri	4.2.6
4.2.7	Diga, barriera dhe ndërprerje - Lundrimi	4.2.7
4.2.8	Diga, barriera dhe ndërprerje - Të tjera	4.2.8
4.2.9	Diga, barriera dhe ndërprerje - E panjohur	4.2.9
4.3.1	Ndryshimi hidrologjik - Bujqësi	4.3.1
4.3.2	Ndryshimi hidrologjik - Transport	4.3.2
4.3.3	Ndryshimi hidrologjik - Hidroenergjia	4.3.3

4.3.4	Ndryshimi hidrologjik-Furnizimi me ujë publik	4.3.4
4.3.5	Ndryshimi hidrologjik - Akuakulturë	4.3.5
4.3.6	Ndryshimi hidrologjik-Të tjera	4.3.6
4.4	Ndryshim hidromorfologjik - Humbje fizike e të gjithë ose një pjese të trupit ujor	4.4
4.5	Ndryshim hidromorfologjik - Tjetër	4.5
5.1	Speciet dhe sëmundjet e ardhura	5.1
5.2	Shfrytëzimi ose largimi i bimëve shtazore	5.2
5.3	Hedhja e mbeturinave të lehta	5.3
6.1	Ujërat nëntokësore-Rimbushjet	6.1
6.2	Ujërat nëntokësore-Ndryshimi i nivelit ose vëllimit të ujit	6.2
7	Presioni antropogjen-Tjetër	7
8	Presioni antropogjen - i panjohur	8
9	Presioni antropogjen-Ndotja historike	9

PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike V (Hidrobiologjia)

1. VLERËSIMI I LLOJEVE UJORE

**Identifikimi i listës së disponueshme të specieve ujore për lumin Ishëm, bazuar në informacionin e disponueshëm*

**Identifikimi i specieve ujore nën rrezik në zonën e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese bazuar në informacionin e disponueshëm*

1.1.METODOLOGJIA

Ky studim diskuton rishikimin e literaturës si një metodologji për kryerjen e kërkimit dhe ofron një pasqyrë të llojeve të ndryshme të rishikimeve, si dhe disa takime rreth studimeve të bëra në Shqipëri për mjediset lumore ujore. U zhvilluan disa takime me Universitetin e Tiranës (Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti i Biologjisë), Universiteti Bujqësor i Tiranës dhe ekspertë nga shoqata të ndryshme mjedisore me qëllim mbledhjen e informacionit mbi specie të rëndësishme të mjediseve lumore. Gjatë mbledhjes së informacionit, u vu re një mungesë në studimet e mëparshme të mirëfillta lidhur me speciet ujore të lumenjve dhe sipas këtyre studimeve një numër i madh i specieve të identifikuara u klasifikuan deri në nivelin e rendit apo të familjes.

Pas studimit të literaturës dhe studimeve të mëparshme, të dhënat u analizuan përpara se të shkonin në terren dhe të studionin specie me rëndësi ekonomike dhe mbrojtëse.

1.2.FLORA

Pyjet bregore mesdhetare me plepin e bardhë (*Populus alba*) të shoqëruar nga *Salix alba, Populus nigra* dhe *Ulmus minor* janë më të përhapurat. Janë të pranishme edhe pyjet aluviale të përziera me *Quercus robur, Ulmus laevis, U. minor, Alnusglutinosa* dhe *Fraxinus angustifolia*. Për sa i përket vegjetacionit të ulët përmendim: *Anagallis arvensis, Arum italicum, Daucus carota, Galium aparine, Euphorbia helioscopia, Hedera helix, Rubus ulmifolius etj.*

1.3.FAUNA

Ndër zogjtë më karakteristikë të kësaj zone janë *Mycrocarbo pygmeus*, *Circus aeruginosus*, *Croicocephalus ridibundus*, *Alcedo atthis*, *Egretta garzetta*, *Ardea alba* etj. Nga gjitarët

përmendim *Canis aureus*, *Vulpes vulpeales*, *Mustelus*. Nga zvarranikët kemi hardhucat si *Lacerta viridis* dhe *podarcis muralis*, dhe gjarpërinjtë si *Natrix natrix*,*Natrix tessellata*, gjarpërinjtë e gjinisë *Coluber*, nepërkat me brirë *Vipera ammodytes*, *Zamenis longissimus*, *Platyceps najadum* etj.

1.4.MAKROINVERTEBRORËT BENTIKE

Popullatat makroinvertebrore mund të përdoren si tregues të biodiversitetit dhe ekologjisë në shkallën e komunitetit dhe tregues mjedisor në shkallën e popullsisë. Makroinvertebrorët janë kryesisht benthikë, domethënë kafshë që banojnë në substratin e ekosistemeve ujore të paktën gjatë një faze të ciklit të tyre jetësor (edhe pse ka disa që notojnë lirshëm në kolonën e ujit ose në sipërfaqen e tij). Makroinvertebrorët bentik janë organizma që jetojnë në nënshtresat e poshtme të lumenjve dhe përrenjve. Përdorimi i të dhënave të benthos është provuar të jetë një mjet i besueshëm monitorimi, pasi makroinvertebrorët benthikë janë të ndjeshëm ndaj ndryshimeve delikate në cilësinë e ujit. Komuniteti bentik gjithashtu integron efektet e një grupi të gjerë përzierjesh ndotëse të mundshme (Schmiedt K., SWRC Bouchard RWJr., 2004, 2007). Përdorimi i makro-jovertebrorëve bentikë si tregues të kushteve të vendndodhjes ndihmon në interpretimin e të dhënave të cilësisë së ujit, sepse ata bëjnë jetë të palëvizshme dhe reagojnë shpejt ndaj stresit prej fenofenomeneve të stuhisë apo edhe hedhjeve të paligjshme [Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit. 1996]

Shkallët e ndryshme të tolerancës ndaj ndotjes midis makroinvertebrorëve të një komuniteti na lejojnë t'i klasifikojmë dhe t'u caktojmë atyre një vlerë cilësore (sa më i madh të jetë numri, organizmat më të ndjeshëm janë ndaj ndotjes). Falë këtyre vlerave, ne mund të llogarisim indekse të ndryshëm biotikë, të cilët nuk janë më shumë se vlera cilësore që i janë caktuar një komuniteti për ta klasifikuar atë sipas cilësisë së tij: sa më e madhe të jetë vlera, aq më e mirë është cilësia e ujit.

Në këtë raport do të japim një listë sasiore të specieve të pranishme në lumin Ishëm, sipas studimeve të mëparshme. Lidhja e tyre me ndotjen dhe ndjeshmërinë do të raportohet në studimet e ardhshme.

1.5.INSEKTET

Rreth 80% e makroinvertebrorëve të ujërave të brendshme janë artropodë dhe, kryesisht, rende të ndryshme insektesh në formën e tij larve ose nimfale. Për shkak të studimeve të pakta të bëra në këtë zonë, speciet u klasifikuan në familje. Në vazhdim në Tabela 1-1, në varësi të studimeve të mëparshme, përcaktohet stomatologjia e popullatave të gjetura në ujërat e lumit Ishëm. Kjo lidhet ngushtë me tolerancën e specieve ndaj kushteve të ndryshme të lumenjve. Prania e lartë e individëve në një familje të caktuar, vjen nga toleranca që ka kjo specie ndaj ndotjes së lumenjve. Familja *Chironomidae* dhe *Ceratopogonidae* siç mund të shohim nga tabela që janë në një densitet të lartë në këtë lumë, ndryshojnë taksonet tolerante (Keci, Erjola &Paparisto, Anila&Pepa, Bledar, 2013), janë të rëndësishëm si organizma tregues, dmth, prania, mungesa ose sasitë e specieve të ndryshme në një trup ujor mund të tregojnë nëse janë të pranishëm ndotësit. Gjithashtu, fosilet e tyre përdoren gjerësisht nga paleolimnologët si tregues të ndryshimeve mjedisore të kaluara, duke përfshirë ndryshueshmërinë klimatike të së kaluarës.

Tabela 1-1- Lista e insekteve ujore të lumit Ishëm

GRUP (PORËSI)	FAMILJET	Dendësia e ulët / e lartë	Vlera e tolerancës
Plekoptera	Nemouridae	L	2 (I ulët)
	Chloroperlidae	L	1 (I ulët)
	Perlodidae	L	2 (I ulët)
Efemeroptera	Heptagenidae	L	4 (i moderuar)
	Baetidae	L	4 (i moderuar)
	Potamanthidae	L	4 (i moderuar)
	Caenidae	L	7 (I lartë)
Trikoptera	Hydropsychidae	L	4 (i moderuar)
	Philopotamidae	L	3 (I ulët)
	Helicopsychidae	L	3 (I ulët)
Diptera	Tipulidae	L	2 (I ulët)
	Ceratopogonidae	H	7 (I lartë)
	Chironomidae	H	7 (I lartë)

1.6.MOLUSQET

Një nga makrobentot e vlerësuar si një bioindikator i mirë është grupi i molusqeve. Moluskët janë jovertebrorë që kanë aftësinë si bio-tregues të ndotjes së ujit, sepse kanë ndjeshmëri ndaj përbërjes së ndotësve në ekosisteme. Kushtet e ujit mund të ndryshojnë si rezultat i aktiviteteve bujqësore (që në krahasim me lumenjtë e tjerë në Shqipëri janë më të ulëta për shkak të ndotjes) dhe më pas të ndikojnë në jetën e organizmave që jetojnë në këto ujëra, një prej të cilëve është bentosi. Ky studim synon të vlerësojë rolin e molusqeve makrobentikë si bioindikator në përgjigje të shqetësimeve mjedisore të shkaktuara nga ndotja. .

Speciet me prezencë të lartë (Dreissena sp; Unio sp, Lyhnidia sp) janë tre nga llojet më të zakonshme të gastropodëve dhe bivalvëve të ujërave të ëmbla. Ato kanë kërkesa të gjera ekologjike dhe kështu mund të gjenden në një sërë habitatesh dhe kushtesh të ndryshme mjedisore.

Tabela 1-2- Lista e llojeve të molusqeve të lumit Ishëm

GRUP	FAMILJA	GJINI\LLOJET	PREZENCA (LARTË\ULËT)	STATUSI
GASTROPODA	Acroloxidae	*Acroloxus lacustris*	E ulët	LC (shqetësimi më i vogël)
	Hydrobiidae	*Litthabitella chilodia*	E ulët	LC (shqetësimi më i vogël)
		Lyhnidia gjorgjevici	E ulët	CR (i rrezikuar në mënyrë kritike)
		Lyhnidia hadzii	E ulët	CR (i rrezikuar në mënyrë kritike)
		Lyhnidia karamani	E ulët	CR (i rrezikuar në mënyrë kritike)
		Pseudamnicolamacrostoma	E ulët	DD (të dhëna të mangëta)

		Lymnaea stagnalis	E ulët	LC (shqetësimi më i vogël)
		Ampli i radiksit	E ulët	NE (nuk është vlerësuar)
	Lymnaeidae	*Pyrgula annulata*	E ulët	LC (shqetësimi më i vogël)
		Aplexa hypnorum	E ulët	VU (i cenueshëm)
		Physa fontinalis	E ulët	LC (shqetësimi më i vogël)
	Physidae	*Dreissena sp.*	Lartë	-
		Uniosp.	Lartë	-
BIVALVIA	Dreissenidae			
	Unionidae			

1.7.ANELIDAT

Prania e lartë e anelidëve në lumin Ishëm është familja Oligochaeta, e gjetur në prani të lartë, duke qenë takson tolerantë ndaj benthos (Keci, Erjola &Paparisto, Anila&Pepa, Bledar., 2013).Ky grup kryesor i makroinvertebrorëve bentikë, (Annelida, Clitellata) luan një rol të rëndësishëm në rrjetat ushqimore të sistemit ujor, duke vepruar si burim ushqimi për krimbat e sheshtë turbelar, chironomids, gaforret, krustacet amfipod, amfibët, peshqit dhe zogjtë (Ezetcurra). al., 2007). Shumica e specieve ushqehen me detritus, duke përdorur bakteret si burim lëndësh ushqyese (Brinkhurst et al., 1972). Ata shquhen gjithashtu për të jetuar në shoqërim të brendshëm me sedimentet. Disa lloje të kësaj klase konsiderohen të dobishme si tregues të cilësisë së sedimentit, për shkak të tolerancës së tyre të lartë ndaj faktorëve të rrezikut mjedisor, veçanërisht efekteve toksike të metaleve dhe ndotësve alloktonë (Prygiel et al., 2002), ose anasjelltas për shkak se janë tipike për habitatet e ruajtura mirë. (Dumnicka, 1994).

Shfaqja dhe shpërndarja e oligokaeteve në sistemet ujore, pasi ato i përkasin faunës bentike, varet kryesisht nga lloji i substratit dhe vetitë e tij fizike dhe kimike, ndërveprimet biologjike dhe disponueshmëria e ushqimit (Verdonschot, 2001).

1.8.LLOJET E PESHQIT

Komunitetet vendase të peshqve janë një element integral në përbërjen, strukturën dhe funksionin e ekosistemeve ujore. Peshqit zakonisht dominojnë vertebrorët ujorë. Ato janë të ndjeshme ndaj shqetësimeve dhe potencialisht integrojnë efektet e proceseve të peizazhit dhe basenit ujëmbledhës në shkallë të mëdha hapësinore dhe kohore. Peshqit kanë ndikuar në zhvillimin, statusin dhe suksesin e sistemeve sociale dhe ekonomike njerëzore. Ato gjithashtu mund të jenë faktor të rëndësishëm për flukset e lëndëve ushqyese dhe të energjisë midis sistemeve ujore dhe tokësore. Edhe në ujërat historikisht pa presence të peshqëve, peshqit e futur ndikojnë thellësisht në strukturën e komuniteteve ujore.

Dy prej tyre janë të në rrezik si ngjala e zakonshme *Anguilla Anguilla* dhe *Oxynoemacheilus pindus*. Popullatat e *A.anguilla* kohët e fundit kanë një shqetësim dhe dëshmi në rritje se ndotja nga ndotësit kimikë si DDT, PCB, herbicidet, pesticidet, metalet e rënda, cianotoksinat, kanë sjellë një ndikim të rëndësishëm në shëndetin e ngjalës. Ngjalat evropiane i grumbullojnë këto ndotës veçanërisht në yndyrën e trupit, indet dhe gonadet e tyre, (Belpaire et al., 2008). *Oxynoemacheilus pindus* është një specie e peshkut *Cypriniformes* në familjen e peshkut të gurëve *Stone Loach* (Nemacheilidae). Habitati i tij natyror janë lumenjtë. Ai kërcënohet nga humbja e habitatit dhe ndryshimi i shkaktuar nga nxjerrja e ujit, ndotja dhe bujqësia (Kottelat, M., 2007).

Tabela1-3: Lista e llojeve të peshqve të lumit Ishëm

ORDER\FAMILJA	LLOJET	Statusi
Anguillidae	*Anguilla anguilla*	CR (I rrezikuar në mënyrë kritike)
Cyprinidae	*Chelon labrosus*	LC (shqetësimi më i vogël)
	Squalius cephalus	LC (shqetësimi më i vogël)
	Alburnus scoranza	LC (shqetësimi më i vogël)
	Gobio gobio	LC (shqetësimi më i vogël)

	Carassius carassius	LC (shqetësimi më i vogël)
Salmonidae	*Oncorhynchus sp.*	-
Nemacheilidae	*Oxynoemacheilus pindus*	VU (i cenueshëm)
Moronidae	*Dicentrarchus labrax*	LC (shqetësimi më i vogël)
Sparidae	*Dentex dentex*	LC (shqetësimi më i vogël)
	Sparus aurata	LC (shqetësimi më i vogël)
Muglidae	*Cephalus Mugil*	LC (shqetësimi më i vogël)

2. REZULTATET E MOSTRAVE TË FUSHATËS SË LUMENJVE, PRILL 2021

2.1.Metodologjia

2.1.1. Vendndodhjet

Në çdo trup ujor brenda basenit të lumit Ishëm u zgjodh një pikë kampionimi. Pikat e marrjes së mostrave me datën e marrjes së mostrës janë të renditura në Tabela 2-1. Vendndodhjet janë paraqitur në hartë në Figura 2-1. Numrat bazohen në kodin e trupit ujor, i cili ka prefiksin 3514. Në këtë dokument përdoren vetëm numrat e fundit të paraqitura në hartë.

Tabela 2-1. Vendndodhjet e kampionimit

Lumi	Kodi i vendndodhjes	Komentoni	Data e marrjes së mostrave
Ishëm	351413		14 prill 2021
	35143		14 prill 2014
Zezë	351421		15 prill 2021
	351422	Dega e lumit Zezë	15 prill 2021
	351423		15 prill 2021
	351425		22 prill 2021
	351427		22 prill 2021
Tërkuza	351441		19 prill 2021
	351443		26 prill 2021
	351444	Liqeni i Bovillës (rrjedha e sipërme)	I pa kampionuar
	351445	Liqeni i Bovillës (rrjedha e sipërme)	28 prill 2021
Tirana	35145		19 prill 2021
	35146	Dega e lumit të Tiranës	22 prill 2021
	35147		26 prill 2021
	351491		29 prill 2021
	351493		28 prill 2021
	351495		28 prill 2021
Lana	351481		21 prill 2021
	351482	Dega e lumit Lana	21 prill 2021

	351483		21 prill 2021
	351485		29 prill 2021
	351487		29 prill 2021

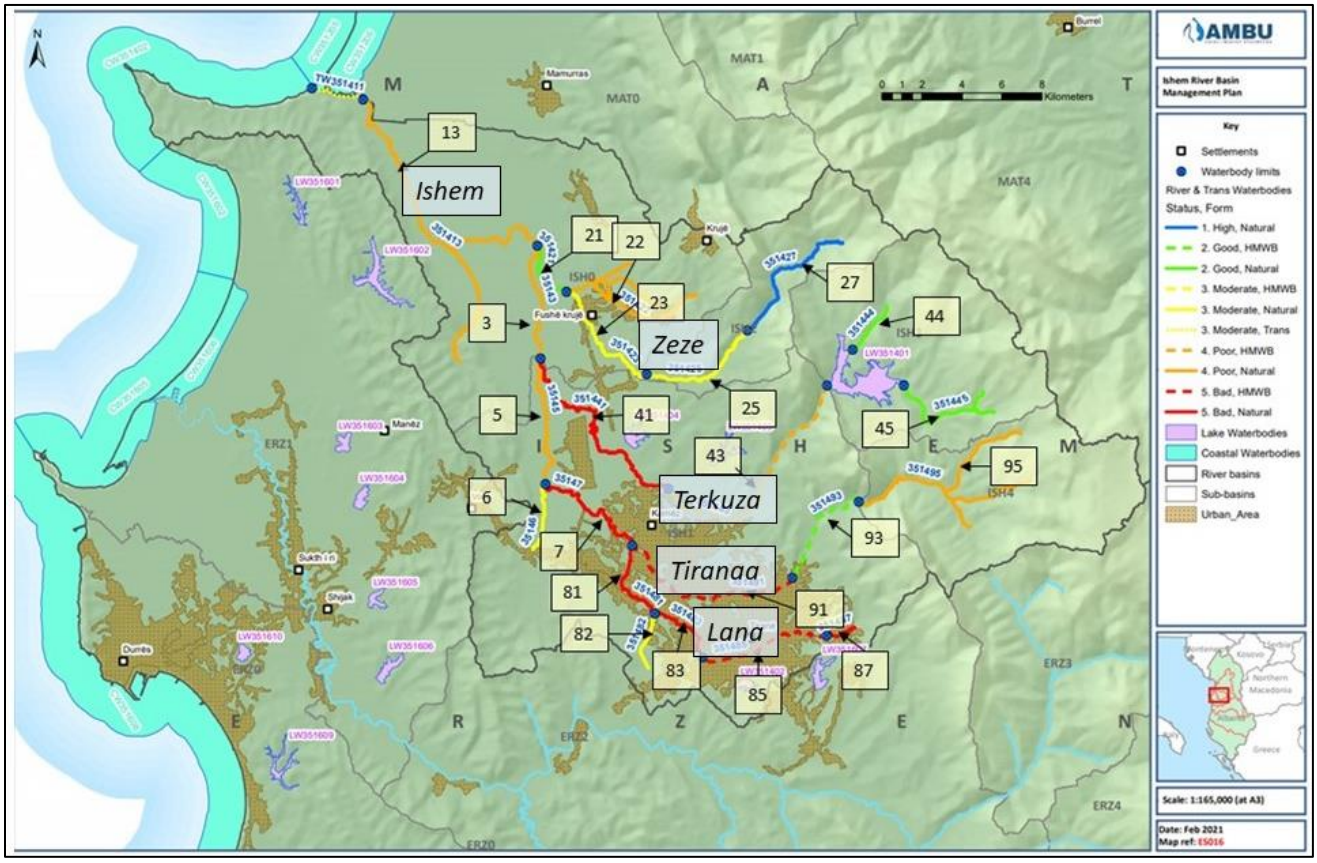

Figura 2-1. Vendet e marrjes së mostrave. Numrat kanë prefiksin "3514"

2.1.2. Parametrat fiziko-kimikë

Për analizën e parametrave fiziko-kimikë janë marrë kampione uji nga AKM-ja. Parametrat e analizuar janë:

- Alk. (alkaliniteti),
- BOD_5 (Kërkesa biologjike për oksigjen brenda 5 ditëve),
- COD (Kërkesa Kimike për Oksigjen,
- EC (Përçueshmëria elektrike),
- NH_4 (Amonium),
- NO_2 (nitrit),
- NO_3 (nitrat),
- O_2-konc (përqendrimi i oksigjenit),

- pH (aciditeti),
- PO_4 (ortofosfat),
- Ptotal (fosfat total),
- Kripësia,
- SS (Lëndë të ngurta pezull),
- Temperatura (temperatura e ujit).

Në disa lokacione gjithashtu është përdorur një kampion në terren nga AMBU. Parametrat e këtij aparature kampionuese terreni (in-situ) janë:

- Temperatura (temperatura e ujit),
- pH (aciditeti),
- DO% (oksigjeni i tretur – përqindja e ngopjes),
- O_2-konc (përqendrimi i oksigjenit),
- EC (përçueshmëria elektrike).

2.1.3. Makro ndërtebrorët

Mostrat e makro jovertebrorëve u morën nga AKM, duke përdorur një rrjetë dore. Në shumicën e vendeve është përdorur teknika me goditje, në disa vende është përdorur edhe teknika e fshirjes. Përveç kësaj, gurët u inspektuan për speciet aktuale.

2.1.4. Interpretimi

Për anketat ekologjike është interesante të kërkohen marrëdhëniet midis specieve dhe parametrave mjedisorë (veçoritë e habitateve ku speciet jetojnë). Një teknikë e përshtatshme është shugurimi (vendosja në rradhë). Rezultati i rradhitjes është një diagram (figura me dy boshte) në të cilën janë paraqitur mostrat, speciet dhe parametrat mjedisorë.

- Mostrat dhe speciet paraqiten si pika. Mostrat me përbërje të krahasueshme të specieve janë afër njëri-tjetrit brenda diagramit; mostrat me përbërje të ndryshme speciesh janë në një distancë më të madhe nga njëra-tjetra në diagram. Vendndodhja e një specie në diagram bazohet në mostrat në të cilat një specie është më e pranishme.
- Parametrat e mjedisit (në këtë studim: parametrat fiziko-kimikë) janë paraqitur si shigjeta, duke filluar nga qendra e diagramit. Shigjeta tregon mostrat me vlerat më të larta të parametrit. Në drejtim të kundërt janë mostrat me vlerat më të ulëta të parametrit. Gjatësia e shigjetës është tregues për madhësinë e korrelacionit.

Pozicioni i mostrave, specieve dhe parametrave mjedisorë në boshtin e parë (boshti X) tregojnë variancën më të rëndësishme brenda të dhënave. Pozicioni i mostrave, specieve dhe parametrave mjedisorë në boshtin e dytë (boshti Y) tregojnë variancën tjetër të rëndësishme brenda të dhënave.

Për rradhitjen/shugurimin u përdor programi CANOCO, versioni 4.54.

2.2.Parametrat fiziko-kimikë

Vendndodhja 44 nuk ishte e arritshme me makinë, kështu që në këtë lokacion nuk u morën mostra. Në Tabela 2-2 jepen rezultatet e analizuara nga AKM; në Tabela 2-3 jepen rezultatet e analizuara nga AMBU. Siç u tha, jo të gjitha vendndodhjet u kampionuan nga AMBU.

Tabela 2-2. Rezultatet e parametrave fiziko-kimikë sipas AKM

	Alk.	BOD5	COD	EC	NH4	NO2	NO3	O2-con	pH	PO4	Ptotal	Salinity	SS	Temp
	mg/l	mg/l	mg/l	uS/cm	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	-	mg/l	mg/l	g/kg	mg/l	C
River 351413	255	6	10	558	3,6	0,0	0,5	3,8	8,2	0,160	0,170	0,2	151	13,0
River 351421	191	3	6	469	0,3	0,0	1,0	7,1	7,6	0,026	0,039	0,1	17	10,8
River 351422	340	5	8	592	0,2	0,0	1,2	8,2	7,6	0,052	0,066	0,2	0	17,3
River 351423	211	2	7	407	0,7	0,0	0,7	8,1	7,8	0,063	0,075	0,1	237	17,7
River 351425	213	3	5	373	0,0	0,0	0,3	10,3	9,0	0,002	0,007	0,1	278	11,9
River 351427	202	3	4	388	0,0	0,0	0,3	10	9,0	0,003	0,004	0,1	106	12,4
River 35143	282	7	12	614	4,1		0,6	7,8	8,3	0,220	0,233	0,2	487	17,8
River 351441	182	2	9	435	0,0	0,0	0,3	10,1	8,7	0,002	0,004	0,1	10	12,5
River 351443	176	5	9	369	0,0	0,0	0,2	10	8,4	0,003	0,004	0,1	45	15,7
River 351445	158	5	5	335	0,0	0,0	0,4	7,5	8,2	0,004	0,006	0,1	18	17,2
River 35145	200	18	29	525	6,7	0,1	0,5	2,9	8,8	0,400	0,500	0,2	69	13,9
River 35146	489	4	8	1047	0,2	0,0	1,0	9	8,7	0,039	0,047	0,5	45	12,4
River 35147	237	12	20	578	6,9	0,0	0,5	5,6	7,8	0,332	0,350	0,2	107	13,7
River 351481	260	42	60	660	16,7	0,0	0,3	4,3	8,3	0,945	1,190	0,2	55	15,1
River 351482	378	10	23	944	8,6	0,0	0,4	6,3	8,5	0,736	0,850	0,4	22	12,4
River 351483	237	52	55	621	23,2	0,0	0,3	4,5	8,6	1,360	1,478	0,2	64	14,6
River 351487	227	5	10	514	1,4	0,0	0,8	9,6	7,8	0,059	0,076	0,2	27	14,6
River 351491	232	5	7	453	1,8	0,0	0,8	10,01	8,0	0,140	0,143	0,1	37	19,3
River 351493	231	6	3	388	0,0	0,0	0,2	6,5	8,0	0,002	0,003	0,1	237	12,4
River 351495	189	4	4	336	0,1	0,0	0,3	6,8	8,2	0,003	0,005	0,1	141	15,4

Tabela 2-3. Rezultatet e parametrave fiziko-kimikë nga AMBU

	EC	O2-conc	O2-sat	pH
	µS/cm	mg/l	%	-
River 351413	748	2,6	25	8,9
River 351421	546	5,8	56	9,2
River 351422	566	6,6	60	9,0
River 351423	503	5,8	56	9,2
River 351425	453	7,6	81	8,9
River 351427	457	8,0	82	8,2
River 35143	586	4,3	40	9,0
River 351443	460	8,7	86	9,4
River 351445	422	7,6	82	9,4
River 35146	1129	5,3	50	8,5
River 35147	633	3,2	33	9,2
River 351487	587	5,7	56	9,2
River 351491	555	5,8	56	9,3
River 351493	461	6,9	65	9,1
River 351495	425	7,2	74	8,2

2.3.Makro jovertebrorët

Vendndodhja 85 nuk ishte e aksesueshme; nuk është marrë asnjë mostër makro jovertebrore. Nga ura mund të merrej vetëm një mostër kimike.

Makro jovertebrorët u analizuan nga AKM në nivel familjar. Në total u gjetën 10 familje, (shih Tabela 2-4). Në aneks jepen fotografitë e secilës familje. Në Tabela 2-5 jepen rezultatet. Për indeksin EPT-, BMWP- dhe ASPT: shihni seksionin 3.3.

Tabela 2-4. Familje makro jovertebrore të identifikuara

Klasa (anglisht)	Klasa (latinisht)	Familja
Krimbat	Oligochaeta	Lumbricidae
		Tubificidae
Kërmijtë	Gastropoda	Viviparidae
Mizat dhe mushkonjat	Diptera	Chironomidae
		Dixidae
Mizat e majave	Efemeroptera	Baetidae
		Caenidae
		Heptagonidae
Mizat e gurit	Plekoptera	Perlodidae
Beetles	Koleoptera	Hydrophilidae

Tabela 2-5. Rezultatet makro jovertebrore

	Baetidae	Caenidae	Chironom	Dixidae	Heptagonidae	Hydrophilidae	Lumbricidae	Perlodidae	Tubificidae	Viviparidae
River 351413			6				518		12	
River 351421	1	1	7		1				25	
River 351422	1	1	54				2		12	
River 351423			3				109		455	
River 351425	1		2		1					
River 351427					1					
River 35143			51				24			
River 351441	13		20		6				13	
River 351443	1		2							
River 351445	2		4		1			1		
River 35145									10	
River 35146			501						592	3
River 35147			6	3			9			1
River 351481			7						13	
River 351482			99						46	
River 351483				8			3			
River 351487									1	
River 351491			10	1					72	
River 351493	1		1		3					
River 351495			1		1	1		1		

2.4.Indeksi ASPT

Për momentin nuk disponohet asnjë metodë shqiptare vlerësimi për të llogaritur statusin biologjik. Propozohet përdorimi i indeksit ASPT, me një përshtatje. Kjo do të shpjegohet më poshtë.

Indeksi ASPT bazohet në indeksin BMWP. Këto indekse u botuan nga Armitage et al (1983)[1]. Për indeksin BMWP (Grupi i Punës për Monitorimin Biologjik) familjet makro jovertebrore ndahen në 10 grupe, me treguesin 1 (që tregon cilësi të keqe) deri në 10 (që tregon cilësi të mirë). Indeksi BMWP është shuma e pikëve të të gjitha familjeve të pranishme në një kampion.

ASPT (Rezultati mesatar për takson) është rezultati total i BMWP-së i ndarë me numrin e familjeve në kampion.

Ne sugjerojmë një përshtatje për këtë indeks. Indeksi thjesht përdor praninë e një familjeje në një kampion dhe injoron numrin e individëve (bollëk). Për shumicën e familjeve kjo do të jetë mjaft e mirë, por veçanërisht për larvat e mushkonjave (Chironomidae) dhe krimbat (Tubificidae, Oligocaheta) bollëku ka një vlerë treguese ekologjike. Prania e bollëkut të lartë në shumicën e rasteve tregon një cilësi të keqe (kushte të larta saprobike), ndërsa bollëk të ulët mund të ndodhë në kushte të cilësisë së mirë. Megjithatë, përdorimi i bollëkut si i tillë do të mbivlerësojë vlerën treguese. Në analizat statistikore për makro jovertebrorët shpesh përdoret logaritmi natyror (ln). Transformimi i bollëkut (A) duhet të llogaritet si ln (A+1).

Për llogaritjen e ASPT-së të përshtatur me bollëkun, ASPT (Abund) duhet të ndiqen hapat e mëposhtëm:

1. Gjeni rezultatin BMWP të të gjitha familjeve në kampion.
2. Përdorni vetëm familjet me një rezultat BMWP. Thjesht fshini familjet pa një rezultat BMWP.
3. Mblidhni të gjitha bollëqet me numrin 1 dhe llogaritni logaritmin natyror të bollëkut+1: ln (A+1).
4. Mblidhni të gjitha vlerat ln (A+1) për mostër.
5. Shumëzoni ln (A+1) për secilën familje me rezultatin e BMWP-së dhe llogaritni totalin për mostër.
6. Pjestoni totalin e ln (A+1)*BMWP me totalin e ln (A+1).

Formula për llogaritjen e ASPT (Abund) është:

$$ASPT(Abund) = \frac{\sum_{Fam}\{\ln(A+1) * BMW(Fam)\}}{\sum_{Fam}\{\ln(A+1)\}}$$

Ku:

- *ASPT (bollëk)*= Nota mesatare për takson, bazuar në bollëkun
- *A*= Bollëk

[1]Armitage PD, D Moss, JF Wright & MT Furse (1982). Performanca e një sistemi të ri të vlerësimit biologjik të cilësisë së ujit bazuar në makroinvertebrorët në një gamë të gjerë zonash të ndotura me ujë të rrjedhshëm. Uji Res. Vëll. 17, nr3, fq: 333-347.

- *BMWP (Fam)*= BMWP-rezultati për familje

Rezultati është një numër midis 0 dhe 10. Duke pjesëtuar këtë numër me 10, rezultati do të jetë një numër midis 0 dhe 1. Ky numër mund të konsiderohet si Raporti i Cilësisë Ekologjike (EQR). Klasa e cilësisë (statusi) mund të përcaktohet duke përdorur pragjet 0.2, 0.4, 0.6 dhe 0.8 për keq, të pamjaftueshëm, mesatar, mirë dhe shumë mirë. Shiko Tabela 2-6 për një shembull të llogaritjes.

Tabela 2-6. Shembull i llogaritjes së ASPT (bollëk) dhe EQR

	Heptagonidae	Caenidae	Baetidae	Chironomidae	Tubificidae	Total
A = Abundance	1	1	1	7	25	
ln(A+1)	0,69	0,69	0,69	2,08	3,26	7,42
BMWP-score	10	7	4	2	1	
ln(A+1) * BMWP-score	6,93	4,85	2,77	4,16	3,26	21,97
ASPT (abund) = SUM{ln(A+1) * BMWP-score} / SUM{ln(A+1)} = 21,97 / 7,42 =						2,96
EQR = ASPT(abund) / 10 = 2,96 / 10 =						0,30
Status class						Unsifficient

2.5. Shugurimi/Rradhitja

Në Figura 2-2 paraqitet rezultati i shugurimit. Në diagramin e renditjes janë dhënë pozicioni i të dy mostrave, specieve dhe mjedisit. Në pjesën e sipërme të figurës janë të shënuara speciet (familjet makro jovertebrore) dhe parametrat mjedisorë (parametrat fiziko-kimikë); në pjesën e poshtme janë etiketuar vendet e mostrës.

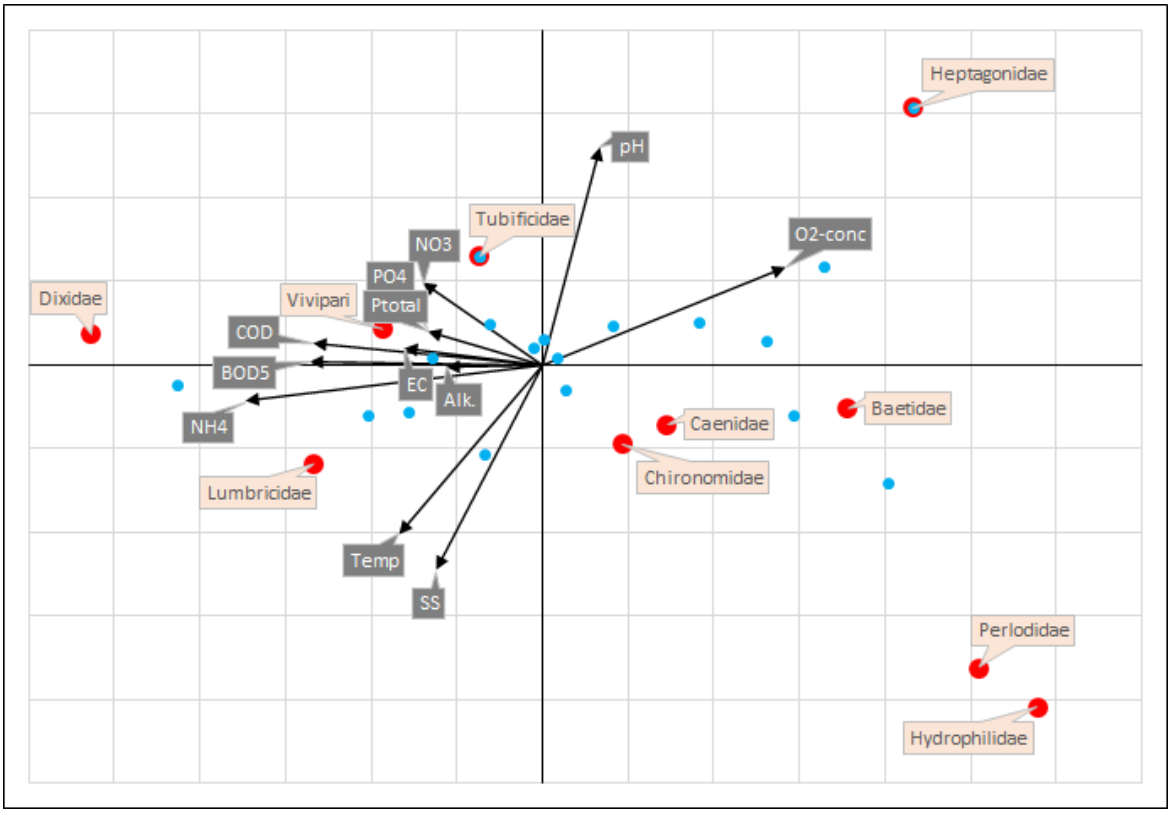
Në diagram mund të dallohen dy grupe të vendeve të marrjes së mostrave:

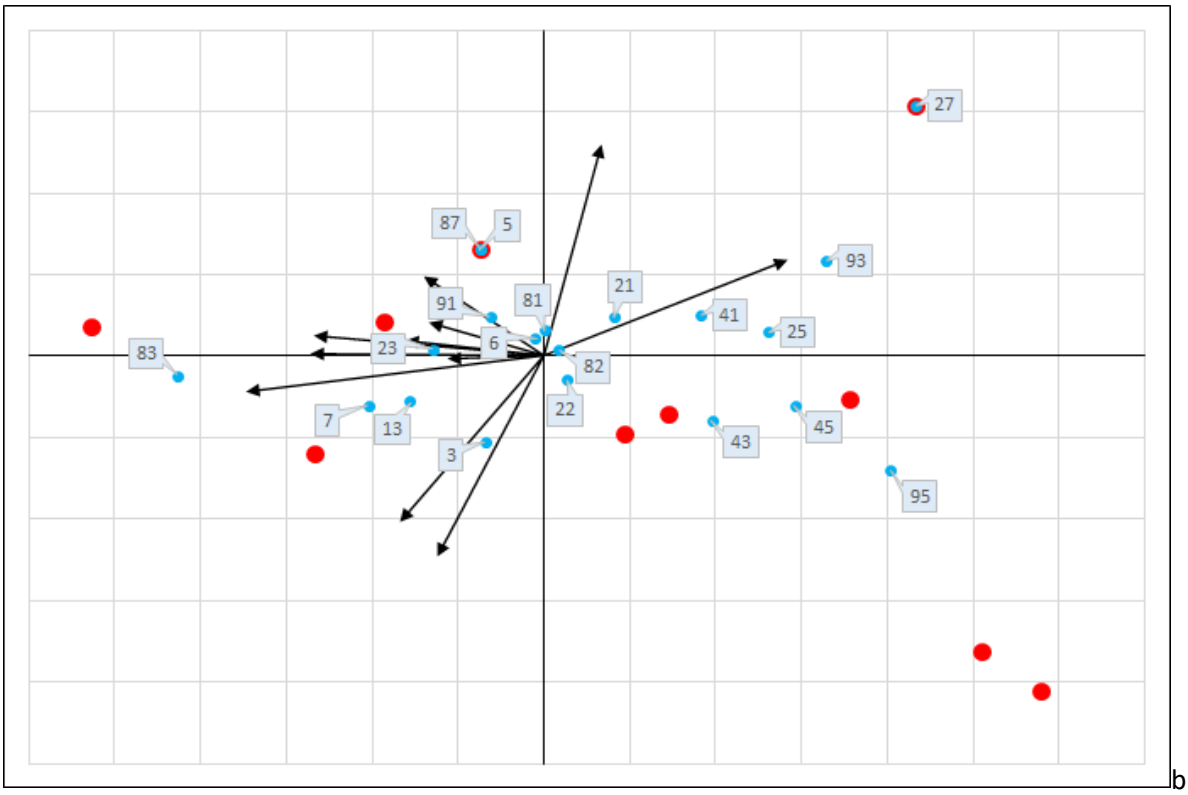
Lumenj të pastër e të vegjël në rajonin kodrinor

Vendndodhjet më të larta të mostrave në rrjedhën e sipërme ndodhen në pjesën e djathtë të diagramit: Lumi 27 (trajektor në rrjedhën e sipërme të lumit Zezë), lumi 93 dhe lumi 95 (trajektor në rrjedhën e sipërme të lumit të Tiranës) dhe lumi 45 (në rrjedhën e sipërme të Liqenit të Bovillës). Në lokacionin Lumi 44 (gjithashtu në rrjedhën e sipërme të Bovillës) nuk u kampionua asnjë mostër. Këto mostra kanë lloje tipike makro vertebrore si *Heptagonidae en Baetidae* (mund të fluturojnë), *Perlodidae* (miza guri) dhe *Hydrophilidae* (brumbujt). Uji i këtyre vendeve për marrjen e mostrave ka përqendrim të lartë të oksigjenit dhe temperaturë të ulët. Kjo është ndoshta tipike për lumenjtë e vegjël në rajonet kodrinore. Për më tepër, uji i këtyre vendeve të marrjes së mostrave ka kërkesë të ulët (biologjike dhe kimike) për oksigjen, përçueshmëri të ulët elektrike dhe përqendrime të ulëta të lëndëve ushqyese (N dhe P). Kjo do të thotë se uji nuk është i ndotur.

Lumenjtë e mesëm dhe të mëdhenj të ndotur në rajonin fushor

Vendndodhjet e tjera të kampionimit janë në mes dhe në pjesën e majtë të diagramit. Familjet tipike makro jovertebrore janë *Dixidae* dhe *Chinonomidae* (mushkonjat) dhe *Tubificidae* dhe *Lumbricidae* (krimbat). Ujërat kanë përqendrim të ulët të oksigjenit, kërkesë të lartë (biologjike dhe kimike) për oksigjen, përçueshmëri të lartë elektronike dhe përqendrim të lartë të lëndëve ushqyese.

b

Figura 2-2. Rradhitja i të dhënave biologjike dhe fiziko-kimike të lumenjve. Pikat blu: vendndodhjet e mostrës (numrat kanë prefiksin "3514"). Pikat e kuqe: specie makrofaune

(familje). Shigjetat e zeza: parametrat fiziko-kimikë. Në pjesën e sipërme janë etiketuar speciet dhe parametrat fiziko-kimikë, në pjesën e poshtme janë etiketuar vendet e mostrës.

Në grupin e fundit të emërtuar të vendeve të kampionimit, dy aspekte luajnë një rol:

- Madhësia: madhësi mesatare kundrejt të madhe. Disa degë të vogla janë në mes të diagramit: Lumi 351482, Lumi 351422 dhe Lumi 35146. Lumenjtë më të mëdhenj janë më poshtë majtas të vendosura: lumi 13 dhe lumi 3 (lumi Ishëm). Temperatura dhe përqendrimi i lëndëve të ngurta pezull janë të larta, gjë që mund të lidhet me shpejtësinë më të ulët të ujit.
- Shkalla e ndotjes. Vendndodhja lumi 351483 është një lum me madhësi mesatare, por ndodhet në anën më të majtë të diagramit të rradhitjes. Ndoshta kjo është për shkak të shkallës së lartë të ndotjes. Vendndodhjet e mostrës Lumi 35147 (Lumi i Tiranës) ndodhet gjithashtu në pjesën e majtë të diagramit.

2.6. Vlerësimi paraprak ekologjik

Bazuar në një gjykim të ekspertëve të rezultateve është bërë një vlerësim paraprak ekologjik i lumenjve të kampionuar, shih Tabela 2-7. Klasat e vlerësimit janë paraqitur edhe në hartë në Figura 2-3.

Vërejtjet e mëposhtme duhet t'i bëhen këtij vlerësimi paraprak të statusit:

- Numri i familjeve ndonjëherë është shumë i ulët. Në lumenjtë 351427 dhe 351487 për shembull, u gjet vetëm një familje. Llogaritja e indekseve mund të çojë në rezultate të çuditshme.
- Numri i individëve nuk merret parasysh në llogaritjen e indekseve. Megjithatë, numri i individëve luan një rol të rëndësishëm në ekosistem. Sidomos për speciet me një vlerë treguese për cilësi të keqe (si Chironomidae dhe Tubificiadae) bollëku është i rëndësishëm. Për këtë arsye p.sh. lumi 35146 klasifikohet si i pamjaftueshëm, ndërsa lumi 351422 (me të njëjtin indeks ASPT por numër shumë më të ulët individësh) klasifikohet si i moderuar.
- Përdoren jo vetëm indekset biologjike, por edhe kombinimi me parametrat fiziko-kimikë. Për shembull, lumi 35147 ka një rezultat relativisht të lartë ASPT (të krahasueshëm me lumenjtë e klasifikuar si të moderuar), por për shkak të përqendrimeve shumë të larta të BOD dhe COD, ky lumë në fund klasifikohet si i keq.
- Së fundi, edhe presionet e njohura merren parasysh për vlerësimin e statusit përfundimtar. Për shembull, lumenjtë 351445 dhe 351495 kanë përqendrime relativisht të ulëta të oksigjenit. Por për shkak se ka presione të kufizuara, këta lumenj klasifikohen si Shumë të mirë.

Tabela 2-7. Vlerësimi paraprak ekologjik i lumenjve të kampionuar, bazuar në indeksin ASPT (abund). Kodi i ngjyrave të klasave të statusit: blu = shumë mirë, jeshile = mirë, e verdhë = moderuar, portokalli = e dobët, e kuqe = e keqe. Parametrat kimikë janë ngjyrosur me një shkallë automatike nga jeshile (mirë) në të kuqe (keq).

	10	10	7	6	5	4	2	1	1	?						
	Perlodidae	Heptagonidae	Caenidae	Viviparidae	Hydrophilidae	Baetidae	Chironomidae	Tubificidae	Lumbricidae	Dixidae	EQR, based on the ASPT (abund)	BOD5	COD	NH4	Ptotal	O2
River 351427		1									1,00	3	4	0,03	0,004	10,0
River 351495	1	1			1		1				0,68	4	4	0,07	0,005	6,8
River 351493		3				1	1				0,65	6	3	0,03	0,003	6,5
River 351445	1	1				2	4				0,52	5	5	0,03	0,006	7,5
River 351425		1				1	2				0,48	3	5	0,03	0,007	10,3
River 351441		6				13	20	13			0,38	2	9	0,04	0,004	10,1
River 351421		1	1			1	7	25			0,30	3	6	0,32	0,039	7,1
River 351443						1	2				0,28	5	9	0,02	0,004	10,0
River 351422			1			1	54	12	2		0,21	5	8	0,23	0,066	8,2
River 35147				1			6		9	3	0,21	12	20	6,85	0,350	5,6
River 35146				3			501	592			0,19	4	8	0,18	0,047	9,0
River 35143							51		24		0,16	7	12	4,14	0,233	7,8
River 351482							99	46			0,15	10	23	8,63	0,850	6,3
River 351481							7	13			0,14	42	60	16,69	1,190	4,3
River 351491							10	72		1	0,14	5	7	1,80	0,143	10,0
River 351413							6	12	518		0,12	6	10	3,60	0,170	3,8
River 351423							3	455	109		0,11	2	7	0,65	0,075	8,1
River 351487								1			0,10	5	10	1,36	0,076	9,6
River 35145								10			0,10	18	29	6,65	0,500	2,9
River 351483									3	8	0,10	52	55	23,20	1,478	4,5

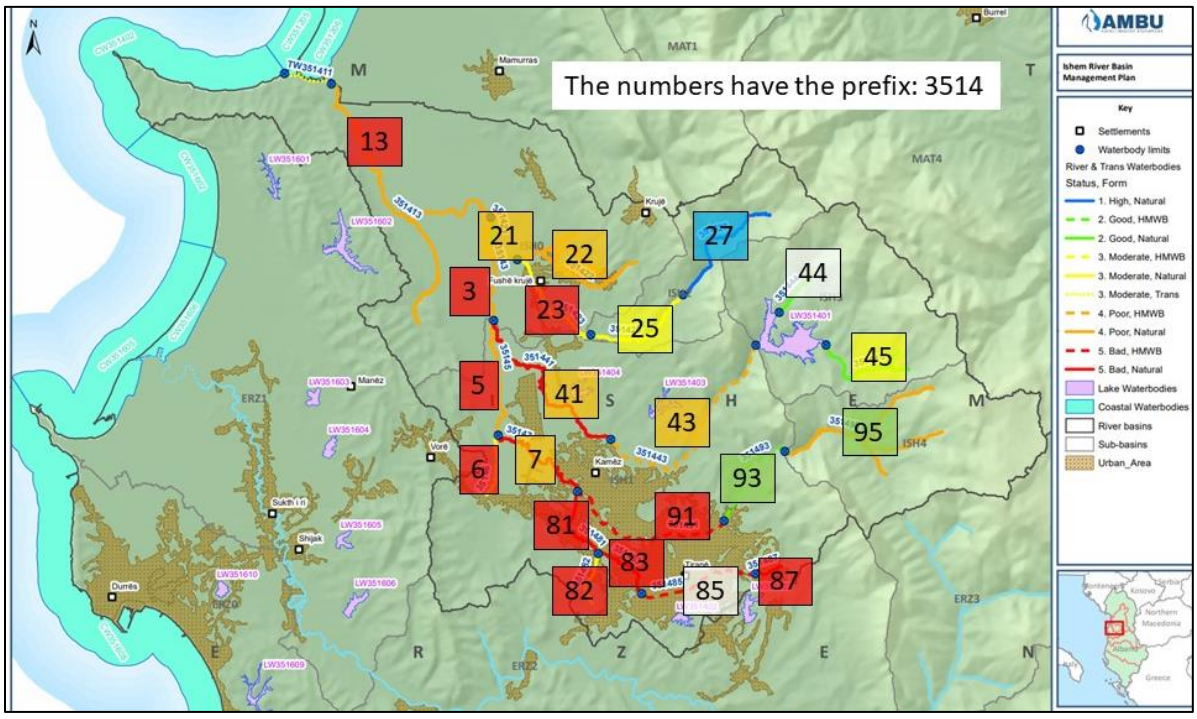

Figura 2-3. Vlerësimi paraprak ekologjik i lumenjve. Blu = shumë mirë, jeshile = mirë, e verdhë = e moderuar, portokalli = e dobët, e kuqe = e keqe, e bardhë = nuk ka të dhëna.

2.7.Diskutim

Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme janë shumë të kufizuara:

- Teknika e mostrës së përdorur ndoshta nuk është plotësisht e përshtatshme për lumenjtë në Shqipëri. Në lumin Vjosa, u morën mostra nga makro jovertebrorët duke përdorur teknika të tjera (si marrja e mostrave nga të rriturit duke përdorur rrjeta përmes vegjetacionit dhe duke përdorur llamba), shumë më tepër grupe (si Amfipoda, Trichoptera, Megaloptera dhe Heteroptera) dhe më shumë familje (p.sh. 4 familje Plecoptera). gjetur (Graf et al, 2018[2])
- Identifikimi i specieve ishte në nivel familjar. Brenda një familjeje shpesh përcaktohen disa lloje, në shumë raste me vlera treguese ekologjike të ndryshme. Përcaktimi i nivelit të specieve do të jepte shumë më tepër informacion ekologjik.
- Parametrat fiziko-kimikë u morën vetëm një herë. Dihet se ndryshimi sezonal në p.sh. reshjet dhe temperatura, mund të ndikojë ndjeshëm në parametrat fiziko-kimikë. Një frekuencë më e lartë e kampionimit (p.sh. 4 herë në vit) do të jepte një karakterizim më të mirë të lumenjve.
- Parametri BOD_5 duhet të matet si konsumi i oksigjenit gjatë 5 ditëve në një temperaturë prej 20 Celcius. Gjatë analizës, energjia elektrike u ndërpre për disa kohë. Pra, rezultatet e analizës BOD_5 kanë një nivel të ulët besimi.

Megjithatë, të dhënat e kufizuara japin një karakterizim dhe vlerësim të parë, tregues të lumenjve të kampionuar. Megjithatë, niveli i besimit është i ulët.

2.8.Vlerësimi ekologjik i cilësisë së ujit

Në fakt, gjatë rradhitjes dy aspekte janë të dukshme në të njëjtën kohë:

- dallimi në llojin e lumit,
- dallimi në presion (ndotje).

Prandaj, interpretimi i të dhënave biologjike dhe mjedisore duke përdorur teknikat e rradhitjes është i dobishëm për të përshkruar si tipologjinë e ujit ashtu edhe klasat e cilësisë së ujit (brenda çdo lloj uji). Megjithatë, numri i lumenjve të kampionuar të përdorur në këtë studim është shumë i kufizuar: në përgjithësi vetëm seksione të pandotura në rrjedhën e sipërme dhe seksione të ndotura në rrjedhën e poshtme janë kampionuar. Për vendosjen e një metode vlerësimi ekologjik për të gjitha llojet e lumenjve, kërkohen më shumë mostra.

2.9.Konkluzione

Një grup i kufizuar i të dhënave biologjike (makro jovertebrorët) dhe të dhënave mjedisore (parametrat fiziko-kimikë) në të gjithë trupat ujorë brenda basenit të lumit Ishëm u përdorën për karakterizimin dhe vlerësimin ekologjik. Dy aspekte janë faktorë të rëndësishëm:

- ndryshimi në madhësinë / lartësinë e lumit,

[2]Graf W, M Grabowski, M Hess, U Heckes, W Rabitch & S Vitecek, 2018. Kontribut në njohjen e Faunës jovertebrore ujore të Vjosës në Shqipëri. Acta ZooBot Austria 155 (2018): 135-153.

- dallimi në shkallën e ndotjes.

Mund të dallohen dy grupe:

- lumenj të pastër, të vegjël në rajonin kodrinor,
- lumenj të mesëm dhe të mëdhenj të ndotur në rajonin fushor.

Është bërë një vlerësim paraprak i të gjithë lumenjve të kampionuar. Megjithatë, niveli i besimit është i ulët.

2.10. Rekomandime

Interpretimi i të dhënave biologjike dhe mjedisore duke përdorur teknikat e rradhitjes mund të jetë i dobishëm për të vendosur metoda të vlerësimit ekologjik në përputhje me DKU. Për këtë nevojiten shumë më tepër të dhëna:

- të dhënat e lumenjve të tjerë (lloje të tjera ujore; klasa të tjera të cilësisë brenda secilit lloj uji),
- mostra më gjithëpërfshirëse dhe identifikim në nivel specie,
- frekuencë më e lartë e parametrave mjedisorë.

Gjithashtu duhet të merren mostra nga elementë të tjerë cilësorë: elementë të tjerë biologjikë, hidrologjikë dhe morfologjikë. Për të marrë këto të dhëna, Shqipëria ka nevojë për shumë më tepër specialistë në kampionim dhe analizë. Në vitet e ardhshme specialistët duhet të arsimohen dhe trajnohen. Për momentin, metoda e vlerësimit BMWP mund të përdoret për vitet e ardhshme si metodë paraprake. Bazuar në rezultatin e BMWP-së për takson, mund të llogaritet ASPT (Rezultati mesatar për takson), por sugjerohet që të mos përdoret prania/mungesa e familjeve por edhe përdorimi i bollëkut (numri i individëve). Për të parandaluar bollëkun e lartë, duhet të llogaritet logaritmi natyror (ln (A+1) i bollëkut.

ANEKSI 1

Fotografitë e familjeve makro jovertebrore

	
Lumbricidae (krimbat)	Tubificidae (krimbat)

 Viviparidae (kërmijtë)	 Chironomidae (mushkonja)
 Dixidae (mushkonja)	 Baetidae (miza majane)
 Caenidae (miza majane)	 Heptagonidae (miza majane)
 Perlodidae (miza guri)	 Hydrophilidae (brumbujt)

ANEKSI 2

Rezultati i indeksit BMWP për familje. Nga**:** Armitage PD, D Moss, JF Wright & MT Furse (1982). Performanca e një sistemi të ri të vlerësimit biologjik të cilësisë së ujit bazuar në makroinvertebrorët në një gamë të gjerë zonash të ndotura me ujë të rrjedhshëm. Uji Res. Vëll. 17, nr3, fq: 333-347.

Familja	Pikësimi
Siphlonuridae Heptagenudae Leptophlebudae Ephemerellidae Potamanthidae Ephemeridae Taeniopterygidae Leuctridae Capnndae Perlodidae Perlidae Chloroperlidae Aphelocheiridae Phryganeidae Molannidae Beraeidae Odontoceridae Leptoceridae Goeridae Lepidostomatidae Brachycentridae Sericostomatidae	10
Astacidae Lstidae Agridae Gomphidae Cordulegasteridae Aeshnidae Cordulidae Libellulidae Psychomyndae Philopotamidae	8
Caenidae Nemouridae Rhyacophilidae Polycentropodidae Limnephilidae	7
Neritidae Viviparidae Ancylidae Hydroptilidae Unionidae Corophidae Gammaridae Platycnemididae Coenagriidae	6
Mesoveludae Hydrometridae Gerridae Nepidae Naucoridae Notonectidae Pleidae Corixidae Haliplidae Hygrobiidae Dytiscidae Gyrinidae Hydrophilidae Clambidae Helodidae Dryopidae Elminthidae Chrysomelidae Curculionidae Hydropsychidae Tipulidae Simuliidae Planarudae Dendrocoelidae	5
Baetidae Stalidae Piscicolidae	4
Valvatidae Hydrobiidae Lymnaeidae Physidae Planorbidae Sphaeridae Glossiphonidae Hirudidae Erpobdellidae Asellidae	3
Chironomidae	2

3. REZULTATET E MOSTRIMIT TË LIQENEVE TË FUSHATËS QERSHOR dhe Korrik 2021

3.1.Metodologjia

3.1.1. Vendndodhjet

Në basenin e lumit Ishëm ka katër trupa ujorë liqenorë: liqeni i Bovillës, liqeni i Tiranës, liqeni i Cerkezes dhe liqeni i Tapizës. Vendndodhjet janë paraqitur në hartë në Figura 3-1.

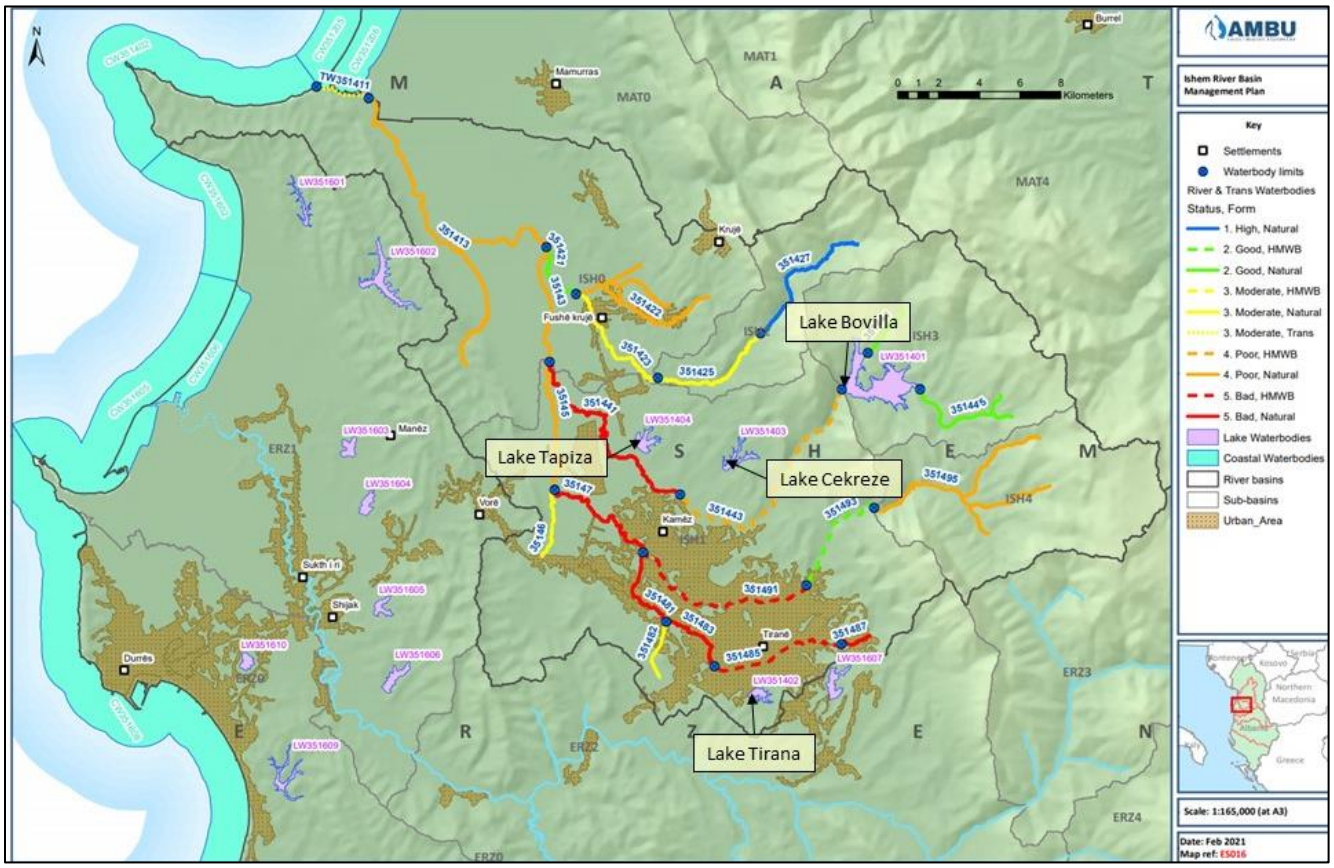

Figura 3-1. Vendet e marrjes së mostrave.

Në të gjitha liqenet janë marrë mostra nga bregu dhe, nëse është e mundur, nga mesi. Në të gjithë liqenet, përveç liqenit të Tiranës, u përdor një varkë lokale për marrjen e mostrave. Informacioni për të dhënat e kampionimit jepet në Tabela 3-1.

Tabela 3-1. Vendndodhja e kampionimit

Kodi i trupit ujor	Emri i trupit ujor	Data e kampionimit	Informacion për marrjen e mostrave
351401	Liqeni i Bovillës	23-6-2021	Thellësia e kampionit për fitoplankton: 1, 3, 7 m.
351402	Liqeni i Tiranës	28-6-2021	Asnjë varkë në dispozicion. Asnjë mostër fitoplanktoni.
351403	Liqeni i Cerkrezës	1-7-2021	Thellësia e kampionit për fitoplankton: 1, 3, 5 m.
351404	Liqeni i Tapizës	28-6-2021	Thellësia e kampionit për fitoplankton: 1, 3 m.

3.1.2. Parametrat kimikë fizikë

Për analizën e parametrave fiziko-kimikë janë marrë kampione uji nga AKM. Parametrat e analizuar janë:

- Alk. (alkaliniteti),
- BOD_5 (Kërkesa biologjike për oksigjen brenda 5 ditëve),
- COD (Kërkesa Kimike për Oksigjen,
- EC (Përçueshmëria elektrike),
- NH_4 (Amonium),
- NO_2 (nitrit),
- NO_3 (nitrat),
- O_2-konc (përqendrimi i oksigjenit),
- pH (aciditeti),
- PO_4 (ortofosfat),
- Ptotal (fosfat total),
- Kripësia,
- SS (Lëndët e ngurta pezull),
- Temperatura (temperatura e ujit).

Në disa lokacione gjithashtu është përdorur një kampion në terren nga AMBU. Parametrat e këtij aparature kampionuese terreni (in-situ) janë:

- Temperatura (temperatura e ujit),
- pH (aciditeti),
- DO% (oksigjeni i tretur – përqindja e ngopjes),
- O_2-konc (përqendrimi i oksigjenit),
- EC (përçueshmëria elektrike).

3.1.3. Fitoplankton

Mostrat e fitoplanktonit janë marrë nga Prof. Aleko Miho, Universiteti i Tiranës. Mostrat janë marrë duke përdorur një Sampler Ruttner (shih Figura 3-2), në thellësi të ndryshme (shih Tabela 3-1). Nën-mostrat janë bashkuar me njëra-tjetrën për të marrë një mostër të përzier. Mostrat u fiksuan duke përdorur formalinë. Identifikimi i specieve u krye nga Prof.Aleko Miho.

3.1.4. Fitobentos

Mostrat janë marrë nga Prof. Aleko Miho, Universiteti i Tiranës. Gurët në breg u fërkuan për të marrë një mostër (shih Figura 3-3). Mostrat u fiksuan duke përdorur formalinë. Identifikimi i specieve nuk ka përfunduar ende.

Figura 3-2. Kampionues Ruttner për kampionimin e fitoplanktonit

Figura 3-3. Marrja e kampioneve të fitobentos

3.2. Parametrat fiziko-kimikë

Rezultatet e parametrave fiziko-kimikë janë paraqitur në Tabela 3-2(mostrat nga AKM) dhe Tabela 3-3(mostra nga AMBU). Klasifikimi i rezultateve në Tabela 3-2 bazohet në klasifikimin e AKM-së.

Tabela 3-2. Rezultatet e parametrave fiziko-kimikë sipas AKM; klasifikimi sipas standardeve të AKM-së.

Parametri	Njësia	LW-3514-01	LW-3514-02	LW-3514-03	LW-3514-04
		Liqeni i Bovillës	Liqeni i Tiranës	Liqeni i Cekrezës	Liqeni i Tapizës
Temperatura e ujit	°C	24,4	32,1	26,0	27,3
Alkaliniteti	mg/l	239	114	171	101
pH	-	9,4	9,4	9,0	9,3
Kripshmëria	g/kg	0,1	0,1	0,1	0,1
Konduktiviteti	µS/cm	319	299	436	292
Lëndët pezull	mg/l	3,7	8,7	4,0	8,7
TSIC		31	38	39	43
BOD5	mg/l	3	6	11	6
COD	mg/l	4	16	19	15

NH4	mg/l	0,02	0,06	0,03	0,06
NO2	mg/l	0,00	0,00	0,00	0,00
NO3	mg/l	0,06	0,27	0,11	0,12
PO4	mg/l	0,003	0,011	0,062	0,005
Ptotal	mg/l	0,005	0,014	0,105	0,008
O2-konc	mg/l	10,8	11,1	6,2	6,2
O2-sat	%	143	147	72	77
Klorofila a	µg/dm3	1,06	2,07	2,33	3,53

Tabela 3-3. Rezultatet e parametrave fiziko-kimikë nga AMBU

Parametri	**Njësia**	**LW-3514-01**	**LW-3514-02**	**LW-3514-03**	**LW-3514-04**
		Liqeni i Bovillës	**Liqeni i Tiranës**	**Liqeni i Cekrezës**	**Liqeni i Tapizës**
O2-konc	mg/l	11,7	11,9	5,9	6,1
O2-sat	%	143	147	72	77
pH	-	9,6	9,2	9,5	9,6
Temperatura e ujit	°C	23,6	29,8	22,9	26,5

3.3.Fitoplankton

Rezultatet e analizave të fitoplanktonit janë dhënë në Tabela 3-4. Numri total i qelizave jepet për çdo mostër. Prania e specieve individuale jepet duke përdorur një shkallë nga + (e rrallë) në +++++ (shumë e bollshme).

Tabela 3-4. Rezultati i fitoplanktonit

Emri i Liqenit	**Bovilla**	**Tapiza**	**Çekrez**
Data e kampionimit	23 Qershor 2021	28 Qershor 2021	1 Korrik 2021
Thellësia, m	1+3+7	1+3	1+3+5
Dita e analizimit	25 Qershor 2021	5 Korrik 2021	6 Korrik 2021
Emri i personit	A.Miho	A.Miho	A.Miho
Fitoplanktoni, totali i qelizave/ml	**2001**	**5199**	**248**
Diatome, qeliza/ml	**1998**	**3971**	**180**

Pantocsekiella comensis (Grunow) K.T Kiss & E.Acs	+++++	+	+
Pantocsekiella ocellata (Pantocsek) K.T Kiss & E.Acs	++++	+	+++
Chaetoceros sp.			+
Navicula cryptotenelloides Lange-Bertalot	+		
Fragilaria crotonensis Kitton	+	+	
Ulnaria acus (Kutzing) Aboal	+	+++++	+++
Nitzschia paleacea (Grunow) Grunow	+		
Cymbella sp.	+		+
Encyonopsis falaisensis (Grunow) Krammer	+		
Frustulia vulgaris (Thwaites) De Toni	+		
Gomphonema augur Ehrenberg		+	
Gyrosigma peisone (Grunow) Hustedt		+	
Mastogloia smithii Thwaites ex W. Smith		+	
Epithemia sorex Kutzing		+	
Nitzschia paleacea (Kutzing) W. Smith		+	
Epithemia gibba (Ehrenberg) Kutzing		+	
Surirella angusta Kutzing		+	
Surirella sp.		+	
Iconella cf. Helvetica (Brun) Ruck & Nakov		+	
Dinoflagellates, qeliza/ml	**4**	**18**	**69**
Ceratium hirundinella (O.F.Muller) Dujardin	++	+	
Peridiniopsis quadridens (Stein) Bourrelly			+++
Peridinium sp. Diverse	+	+	+
Prorocentrum cf. micans Ehrenberg		+	
Chrysophyceae, qeliza/ml	**0**	**0**	**0**
Dinobryon sertularia Ehrenberg			+
Euglenids, qeliza/ml	**0**	**27**	**0**
Heteronema acus (Ehrenberg) F.Stein		+	+
Phacus contortus Bourrelly			+
Phacus orbicularis Hubner		+	
Euglena viridis (O.F.Muller) Ehrenberg		+	+

Peridiniopsis quadridens (F.Stein) Bourrelly			+++
Chlorophyta, qeliza/ml	**0**	**0**	**0**
Pandorina sp.		+	
Staurastrum sp.			+
Mugeotia sp. (?)		+	
Cyanobacteria, qeliza/ml	**0**	**1068**	**1**
Planktolyngbya cf. bipunctata (Lemmerman) Anagnostidis & Komarek		+	
Spirulina cf. subsalsa Oersted ex Gomont		+	
Aphanizomenon flosaquae Ralfs ex Bornet & Flahault		+++	+
E pa përcaktuar, qeliza. ml	**0**	**116**	**0**
Colony flagellates	+		
Qeliza 2 cilindrike		+	+

3.4. Diskutim

Nga liqene u morën vetëm një mostër. Kushtet kimike megjithatë mund të ndryshojnë gjatë vitit. Duhet të merren të paktën katër mostra për të marrë një tregues të duhur të p.sh. kushteve trofike dhe saprobike. Mostra e Liqenit të Tiranës është marrë nga bregu në një vend me ujë shumë të cekët, bimësi të dendur dhe baltë. Ky nuk është një vend përfaqësues për të marrë një pamje të duhur të gjendjes fiziko-kimike të liqenit.

3.5. Fitoplankton

Një interpretim i bazuar në preferencën e habitatit të specieve aktuale është dhënë nga Prof. Aleko Miho. Shihni tekstin më poshtë.

Liqeni i Bovillës

Ujërat në Bovillë janë të banuara të jenë bioindikatorë algash oligotrofike, me dominim të lartë të specieve *Cyclotella* (*Pantocsekiella comensis & P. ocellata*) dhe prani relativisht të lartë të *Ceratium hirundinella*, pas Bellinger & Sigee (2010)[3](Tab. 3.3. Statusi trofik i liqenit: Pasardhja e fitoplanktonit dhe bioindikatorët e algave). Por në lidhje me sasinë (rreth 2000 qeliza/ml), ujërat janë eutrofikë, pas klasifikimit të dhënë nga Dokulil në Markert et al. (2003)[4].

Liqeni i Cekrezës

[3]Bellinger GD, Sigee CD (2010): Algat e ujërave të ëmbla: Identifikimi dhe përdorimi si bioindikatorë. John Wiley & Sons, Ltd. ISBN: 978-0-470-05814-5 (http://www.wiley-vch.de/publish/en/books/).
[4]Dokulil MT (2003): Algat si bio-indikatorë ekologjikë (Kapitulli 9). Në: Bioindikatorët dhe Biomonitorët. Markert BA, Breure AM, Zechmeister HG (Eds.) Elsevier Science Ltd: 285-327.

*Peridiniopsis quadridens (Stein) Bourrelly 1968***.** Qelizat janë të zgjatura, mezi rrafshohen kur shikohen nga ana. Pjesa e madhe e sipërme e armaturës është konike, maja zvogëlohet. Pjesa më e vogël e poshtme ka katër thumba (gjemba në katër pllaka të blinduara të poshtme). Diagrami i pllakës së armaturës së sipërme 72 + 51 + 1. Gjatësia e qelisë 30-39 µm, gjerësia 20-33 µm. - Lloje planktonike, jo shumë e zakonshme. Kushtet eutrofike.

3.6. Fitobentos

Rezultatet nuk janë ende të disponueshme. Të dhënat e Phytobenthos janë të dobishme për vlerësimin e statusit ekologjik, sepse janë të disponueshëm indekset (ndërkombëtare), veçanërisht indeksi IPS[5]është e dobishme. Ky indeks është tregues për gjendjen trofike, gjendjen saprobike (ndotje organike) dhe përqendrimin total të joneve.

[5]CEMAGREF 1982, Van Dam 2007, Van Dam etj. 2007. Indice de Polluosensitivité Specifique'

3.7. Vlerësimi paraprak i statusit

Bazuar në informacionin e disponueshëm është bërë një vlerësim paraprak i statusit të liqeneve. Shihni tekstin më poshtë.

Liqeni i Bovillës

Statusi: Mirë. Speciet fitoplankton tregojnë kushte oligotrofike. Bollëku (qeliza/ml) megjithatë është i lartë. Përqendrimet e lëndëve ushqyese janë shumë të ulëta. Kërkesa për oksigjen biologjik dhe kimik nuk është e lartë.

Liqeni i Tiranës

Statusi: I panjohur. Nuk ka të dhëna për fitoplanktonin. Mostra fiziko-kimike e marrë nga bregu në një vend të cekët e të mbuluar me baltë. Asnjë mostër përfaqësuese për liqenin.

Liqeni i Cekrezës

Statusi: I Dobët. Speciet fitoplankton tregojnë kushte trofike. Megjithatë, numri i qelizave/ml është i ulët. BOD dhe COD janë të larta.

Liqeni Tapize

Statusi: I moderuar. Përqendrimi i fitoplanktonit (qeliza/ml) është shumë i lartë. Lëndët ushqyese nuk janë shumë të larta.

3.8. Konkluzione

Është bërë një vlerësim paraprak i katër trupave ujorë të liqenit në pellgun e lumit Ishëm, bazuar në gjykimin e ekspertëve të parametrave fitoplankton dhe fiziko-kimikë. Rezultatet janë:

- Liqeni i Bovillës:mirë
- Liqeni i Tiranës:i panjohur
- Liqeni Cekeze: i dobët
- Liqeni Tapize:i moderuar

3.9. Rekomandime

Vlerësimi ekologjik i bazuar në një kampion njëherë të vetëm ka një nivel besimi shumë të ulët. Duhet të merren të paktën katër mostra në një vit. Për më tepër, mostrat duhet të merren nga mesi i liqenit. Rezultatet e Phytobenthos nuk janë ende të disponueshme. Përbërja e specieve fitobentos do të japë më shumë informacion rreth statusit ekologjik. Indekset ndërkombëtare janë të disponueshme për vlerësimin e komunitetit të fitobentos. Së fundi, vlerësimi i rezultateve pa një metodë vlerësimi tip specifik, ka një nivel të ulët besimi. Një vlerësim më i mirë mund të bëhet vetëm pasi të merren kampione të shumë liqeneve dhe të zhvillohet një metodë e vlerësimit të tipit specifik. Kjo, megjithatë, mund të zgjasë shumë vite.

PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

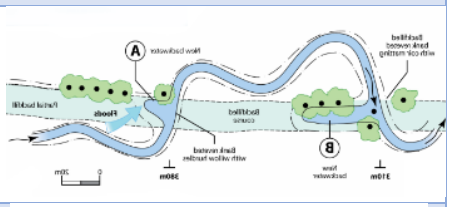
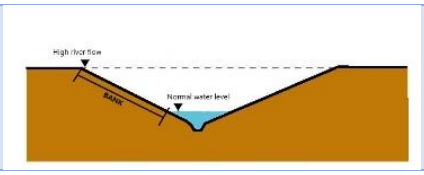
Shtojca Teknike VI (Hidromorfologjia)

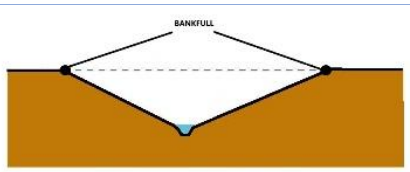
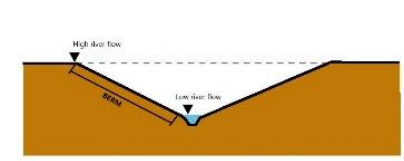
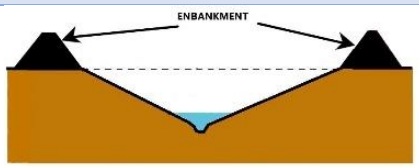
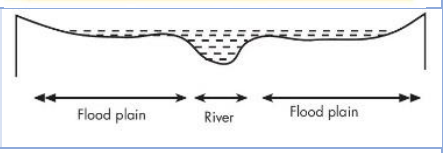
1 Standard udhëzues për përcaktimin e shkallës së modifikimit të hidromorfologjisë së lumit

Historikisht, shumë vende në Evropë e kanë vlerësuar “cilësinë” e lumenjve thjesht për sa i përket gjendjes kimike ose të ndotjes së ujit që rrjedh në kanalet e lumenjve. Megjithatë, nevojitet një pamje më gjithëpërfshirëse e habitateve të lumenjve për t'iu përgjigjur pyetjeve ekologjike të ngutshme si ato që dalin nga Direktiva Kuadër e KE-së për Ujërat (DKU) (Komisioni i Komuniteteve Evropiane, 2000) dhe Direktiva e KE-së për Habitatet, për të mbështetur Konventën Ndërkombëtare mbi Biodiversitetin, ose për të vlerësuar skemat e propozuara inxhinierike lumore dhe zhvillime të tjera të basenit ujëmbledhës. Vlerësimi i "cilësisë" së lumenjve në Evropë ka evoluar gjatë 20 viteve të fundit. Nga fokusi i tij origjinal në ndotjen organike, ai tani mbështetet në metodat për analizimin e një sërë atributesh kimike dhe biologjike.

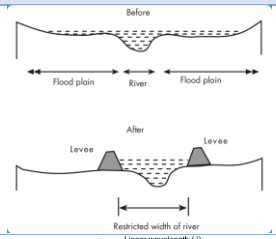
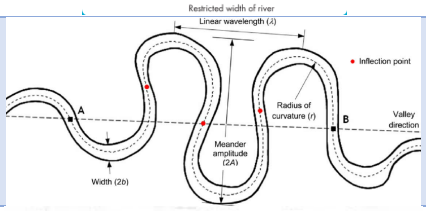
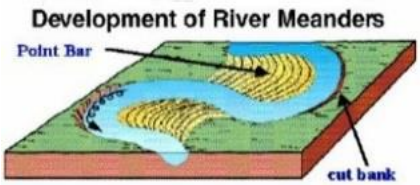
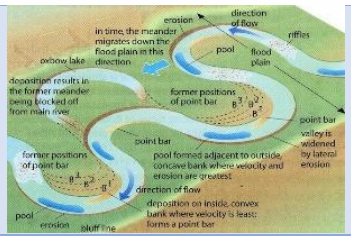
Direktiva Kuadër e KE-së për Ujërat (DKU) ka përforcuar nevojën për këtë pamje më të gjerë të "cilësisë" së lumit nëpërmjet kërkesës së saj për përcaktimin e "statusit ekologjik" bazuar në makrofitet, fitobentos, jovertebrorët dhe peshqit. Direktiva kërkon gjithashtu që kushtet hidromorfologjike dhe fiziko-kimike të jenë të përshtatshme për të mbështetur komunitetet biologjike, megjithëse hidromorfologjia klasifikohet vetëm në status të lartë.

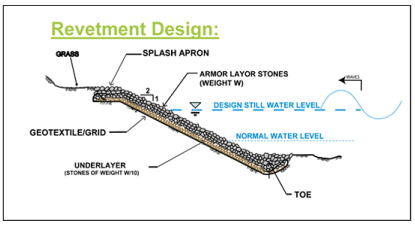
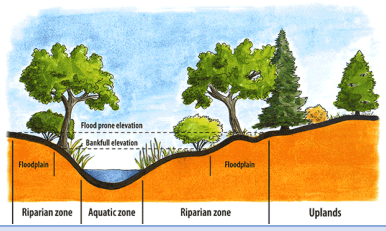
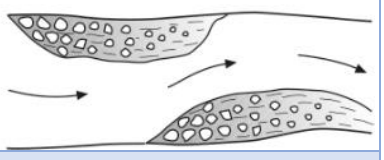
Ky standard jep udhëzime për vlerësimin e modifikimit të veçorive hidromorfologjike të lumit. Ai fokusohet veçanërisht në presionet antropogjene që prekin lumenjtë. Kështu, mund të jetë e dobishme për zbatimin e DKU duke treguar shkallën në të cilën këto presione mund të kenë shkaktuar një largim nga kushtet e referencës hidromorfologjike.

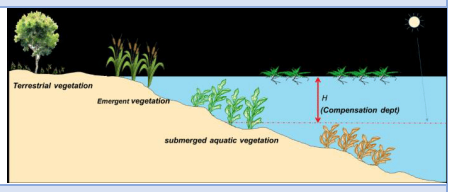
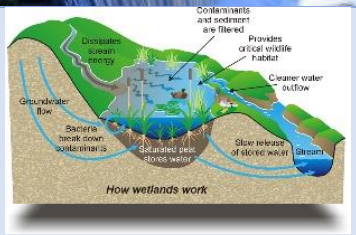
Terminologjia		
Lloji	**Përshkrim**	**Foto**
Makrofitet Ujore	Bimë më të mëdha në ujërat e freskët të cilat shihen lehtësisht me sy të lirë, duke përfshirë të gjitha bimët vaskulare ujore, briofitet, gurët (Characeae) dhe makro-algat e rritura	
Bimët Vaskulare Ujore		
Briofite		
Pemë Guri (Characeae)		
Algat Makro		
Atribut	Elemente specifike të regjistruara të një veçorie hidro-morfologjike (p.sh. "gurët" dhe "llum" janë atribute të nënshtresës; "grumbullimi i fletëve" dhe "gabionet" janë atribute të brigjeve të projektuara).	
Ujërat e pasëm (të prapambetura)	Zonë me shpejtësi të ulët ose ujë statik nën rrjedhat e motit të thatë, më së shpeshti ish kanale lumore ose kanale përmbytjeje brenda fushës aluviale të përmbytjes, të lidhura me kanalin e lumit të paktën në periudha me prurje të lartë	
Skarpata/Banka	Ana e përhershme e një lumi ose ishulli, e cila është mbi nivelin normal të ujit dhe e zhytur vetëm gjatë periudhave të rrjedhës së lartë të lumit	

Skarpata/ Banka e mbushur **Kuota maksimale e skarpatës**	Pika maksimale në brigjet në të cilën përmbytjet mbahen brenda kanalit përpara se të derdhen në fushën e përmbytjes.	
Berma	Raft natyral ose artificial brenda një lumi që është i ekspozuar mbi nivelin e ujit gjatë prurjeve të ulëta, por zhytet gjatë prurjeve të larta	
Moçal/Kënetë	Ligatinat, në të cilat komunitetet e vegjetacionit (shpesh të dominuara nga myshqet Sphagnum) formojnë torfe për periudha të gjata kohore.	
Gërshetimet	Rrjedha e një lumi të ndarë natyrshëm nga akumulimet e sedimenteve të depozituara, të karakterizuara nga të paktën dy kanale të cilat shpesh ndryshojnë rrjedhën e tyre rregullisht	
Briofite	Termi kolektiv për mëlçitë[1] dhe myshqet - bimë që shpesh gjenden me bollëk në gurë dhe në shtratin e përrenjve malorë.	
Ngjeshja	Konsolidimi i shtratit të lumit nëpërmjet proceseve fizike, kimike ose biologjike	
Sondazh i vazhdueshëm	Anketa u krye përgjatë gjithë rrjedhës së lumit, me të dhëna të mbledhura nga njësitë anketuese fqinje.	
Gjendja ekologjike	Shprehja e cilësisë së strukturës dhe funksionimit të ekosistemeve ujore, e shprehur duke krahasuar kushtet mbizotëruese me kushtet referente.	
Argjinaturë (Ledhe/prita)	Bankë artificiale e ndërtuar për të rritur nivelin e bankës natyrore duke reduktuar kështu shpeshtësinë e përmbytjeve të tokave ngjitur.	
Fushë përmbytëse	Hapësira ngjitur me një lumë që është (ose historik) e përmbytur periodikisht nga ujërat e përmbytjeve	
Veçoritë lumore	Veçoritë e formuara nga sedimentimi dhe erozioni	

[1] Një bimë e vogël jeshile pa lule me kërcell të ngjashëm me gjethe ose gjethe me lobe, që ndodh në habitate me lagështi. *Liverworts* nuk ka rrënjë të vërteta dhe riprodhohet me anë të sporeve të lëshuara nga kapsulat.

Gabion	Shporta me tela me gurë, e përdorur për mbrojtjen e shtratit të lumit ose të bregut.	
Rrëshqitje	Ujë me rrjedhje mesatare me një sipërfaqe të patrazuar, përveç rrotullimeve ose vorbullave të herëpashershme, dhe me thellësi konstante në një pjesë të kanalit (krh 'vrap').	
Hidro-Morfologjia	Karakteristikat fizike dhe hidrologjike të lumenjve duke përfshirë proceset themelore nga të cilat rrjedhin.	
Lidhshmëria anësore	Liria e ujit për të lëvizur midis kanalit dhe fushës së përmbytjes.	
Lëvizje anësore	Liri për një kanal lumi për të lëvizur nëpër një fushë të përmbytur.	
Ledh/Prita	Bankë artificiale e ndërtuar për të rritur nivelin e bankës natyrore duke reduktuar kështu shpeshtësinë e përmbytjeve të tokave ngjitur.	
Platformë	Pamje e modelit të lumit nga lart (p.sh. sinus, i drejtë)	
Shiriti pikës	Shufra e sedimentit të lumit të formuar në brendësi të një kthese në një lumë (krh. shiritin anësor).	
Pishinë	Veçoritë e habitatit karakterizohen nga pjesë e dukshme më e thellë e kanalit që zakonisht nuk janë më të gjata se një deri në tre here sa gjerësia e plotë e bregut të kanalit dhe ku profilet e shtratit të lumit të groposur mbahen me gërvishtje.	
Arritje	Nënndarja kryesore e një lumi, e përcaktuar nga një karakter fizik, hidrologjik dhe kimik që e dallon atë nga pjesët e tjera të sistemit lumor në rrjedhën e sipërme dhe të poshtme.	
Kushtet e referencës	Kushtet që përfaqësojnë një gjendje krejtësisht të patrazuar, me mungesë ndikimi njerëzor ose pothuajse natyrore me vetëm dëshmi të vogla të shtrembërimit.	

Veshje	Fasada e ndërtuar për të përforcuar një bankë.	
Shfletim	Ujë i cekët me rrjedhje të shpejtë me sipërfaqe dukshëm të thyer ose të trazuar mbi nënshtresën e zhavorrit/guralecit ose kalldrëmit	
Zona bregore	Një zonë toke ngjitur me një kanal lumi (përfshirë bregun e lumit) që mund të ndikojë drejtpërdrejt në gjendjen e ekosistemit ujor (p.sh. nga hijëzimi dhe futja e mbeturinave të gjetheve).	
Struktura e vegjetacionit të zonës bregore	Karakteristikat fizike të bimësisë që krijon habitat në brigjet dhe tokën menjëherë ngjitur me lumin; p.sh. "Kompleks" - një përzierje pemësh ose shkurresh, bimësi barishtore, etj. Ose "e thjeshtë" - p.sh. vetëm bimësi barishtore	
Rehabilitimi i lumit	Kthimi i pjesshëm i një lumi në një gjendje para shqetësimit (p.sh. duke ndryshuar platformën e rrjedhave të kanalizuara, ose duke mbjellë bimësi bregore).	
Lloji i lumit	Grup lumenjsh që mund të diferencohen gjerësisht nga grupet e tjera në bazë të karakteristikave të tyre fizike dhe kimike (p.sh. përrenjtë e shkumës nga ultësira; lumenjtë ultraoligotrofikë malorë).	
Vërshim	Ujë me rrjedhje të shpejtë me një sipërfaqe të trazuar, por jo të thyer (krh. "rrëshqitje").	
Mbyllja e fletëve	Materiali i përdorur për mbrojtjen vertikale të brigjeve (p.sh. fletë metalike të valëzuara).	
Shirit anësor	Depozitimet diskrete të sedimentit bëhen nga lumi përgjatë anëve të rrjedhave relativisht të drejta (krh. shiritin e pikës).	
Sinuoziteti	Shkalla e devijimit nga një vijë e drejtë, e përcaktuar si gjatësia e kanalit/gjatësia e luginës	
Renditja e Transmetimit	Metodat për klasifikimin e lumenjve dhe përrenjve që lidhen me kompleksitetin e pellgut të kullimit, përgjithësisht me numra të rendit progresivisht më të lartë që zakonisht u	

	caktohen përrenjve me shkarkim më të madh më poshtë në basen.	
Njësia e anketimit	Gjatësia e lumit nga i cili mblidhen të dhënat gjatë studimit në terren; kjo mund të jetë një gjatësi fikse (p.sh. 500 m) ose e ndryshueshme, sipas metodës së përdorur, por gjithmonë duhet të përcaktohet dhe regjistrohet.	
Bimësia e zhytur në ujë	Bimë të rrënjosura në shtrat dhe ose plotësisht të zhytura ose me vetëm një pjesë të lastarëve të tyre lundrues ose të dalë.	
Substrati/ shtresë e poshtme	Materiali që përbën shtratin e një lumi.	
Diga	Struktura e përdorur për kontrollin e rrjedhës dhe nivelit të sipërfaqes në rrjedhën e sipërme ose për matjen e shkarkimit.	
Ligatinat	Habitatet (p.sh. këneta, ferrë, ujë i përkohshëm i cekët) që zënë zonën kalimtare midis mjediseve të përmbytura përgjithmonë dhe përgjithësisht të thata.	
Kanal nën rrugë	Struktura të harkuara, të mbyllura ose me tubacione të ndërtuara për të transportuar ujin nën rrugë, hekurudha dhe ndërtesa.	
Materiale të forta/inxhinieri	Mbrojtja e bankës duke përdorur materiale artificiale si betoni, shtylla fletësh ose tulla	
Hidro-Pikuesit	Luhatjet e shpejta dhe të shpeshta të prurjeve që rezultojnë nga prodhimi i hidrocentraleve për të përmbushur kërkesat maksimale për energji elektrike.	
Rigradimi	Zgjerimi dhe thellimi i lumit dhe modifikimi i profileve të shtratit dhe të bregut për të përshtatur prurjet të rritura.	

Përforcimi	Forcimi i shtretërve dhe brigjeve të lumenjve për qëllime të ndryshme (p.sh. ndërtimi i rrymës, kontrolli i erozionit) duke përdorur materiale të tilla si gurë, grumbullime fletësh, gjeotekstile, etj.	
Materiale të buta/inxhinieri	Mbrojtja e bankës duke përdorur materiale të biodegradueshme si p.sh. degë, shkurre, kallamishte ose shelgje të gjalla.	
Derdhja e shelgut	Metoda e inxhinierisë së butë e përdorur për forcimin e brigjeve të lumenjve duke përdorur mure mbajtëse të ndërtuara nga kërcell shelgu të endura nga të cilat do të mbijnë pemët.	
Material druri i vdekur	Që bie në lumenj dhe përrenj, me madhësi që variojnë nga copëzat e gjetheve (mbeturinat e imta drusore) deri te degët ose pemët e plota (mbeturinat e trasha drurësh)	

PROCEDURAT PËR PIKËZIMIN

Përcaktimi i kushteve të referencës së “statusit të lartë”, tipi-specifik, në lumenj është një kërkesë e DKU, duke lejuar që cilësia e lumenjve të krahasohet në një mënyrë të barabartë dhe ekologjikisht domethënëse.

Identifikimi i “kushteve të referencës” hidro-morfologjike është një parakusht thelbësor për vlerësimin e cilësisë hidro-morfologjike dhe është një kërkesë specifike e DKU-së për të mundësuar klasifikimin e niveleve të tjera të statusit. Kushtet e referencës duhet të identifikohen brenda çdo lloji lumi duke reflektuar plotësisht, ose pothuajse plotësisht, kushtet e pashqetësuara.

Një protokoll standard përshkruhet për të vlerësuar shkallën në të cilën janë modifikuar tiparet hidro-morfologjike të kanaleve të lumenjve, brigjeve, zonave bregore dhe fushave të përmbytjes. Këto veçori janë ndarë në dy grupe - një grup më i madh i "karakteristikave thelbësore" dhe një grup më i vogël i "tipareve ndihmëse".

Tabela 0-1- Kategoritë e veçorive "thelbësore" dhe "ndihmëse" për përcaktimin e modifikimit

Kategoria	Thelbësore	Ndihmëse
1. Gjeometria e kanalit		
1a Platforma	☐	
1b Seksioni i kanalit 1b (seksioni i gjatë dhe seksion kryq)	☐	
2. Substrate		
2a Shtrirja e materialit artificial	☐	
2b Përzierje e substratit natyral ose karakter i ndryshuar		☐
3. Bimësia e kanaleve dhe mbeturinat organike		
3a Menaxhimi i bimësisë ujore		☐
3b Shtrirja e mbeturinave drusore nëse priten		☐
4. Karakteri i erozionit/depozitimit		☐
5. Rrjedha		
5a Ndikimet e strukturave artificiale në kanal brenda mundësive	☐	
5b Efektet e modifikimeve në të gjithë basenin në karakterin e rrjedhës natyrore	☐	
5c Efektet e ndryshimit të rrjedhës ditore (p.sh. hidropikimi)	☐	
6. Vazhdimësia gjatësore e ndikuar nga strukturat artificiale	☐	
7. Struktura dhe modifikimet e bankës/skarpatës	☐	
8. Lloji/struktura e vegjetacionit në brigje dhe toka ngjitur	☐	
9. Përdorimi i tokës ngjitur dhe veçoritë përkatëse	☐	
10. Ndërveprimet kanal-fushë përmbytje		
10a Shkalla e lidhjes anësore të lumit dhe fushës së përmbytjes	☐	
10b Shkalla e lëvizjes anësore të kanalit të lumit	☐	

Tabela 0-2 përcakton udhëzime se si të vendosen pikët për secilën kategori të veçorive. Tabela 0-2 përmban dy procedura të veçanta për vlerësimin - duke përdorur brezin e pikëve A me të dhëna sasiore, ose brezin e pikëve B me të dhëna cilësore. Brezi i pikëve A është një shkallë me pesë pikë (1 = shkalla më e ulët e modifikimit, 5 = shkalla më e lartë e modifikimit). Brezi i pikëve B është një shkallë me tre pikë (1, 3, 5; duke ndjekur të njëjtën qasje të përgjithshme si për brezin e pikëve A). Pikët janë caktuar në bazë të të dhënave sasiore dhe në përshkrime cilësore, pasi kjo përcakton shkallën e besimit në vlerësim. Ky shënim i shtohet edhe çdo harte të prodhuar që tregon rezultatet e vlerësimit hidro-morfologjik të lumit. Atributet ku përdoruesi nuk ishte i sigurt në caktimin e një rezultati u lanë pa pikë.

Shpjegim për Tabela 0-2:

- "Karakteristika thelbësore" (të paraqitura në tipin romak): ato që mund të vlerësohen pa iu referuar llojit të lumit.
- "Karakteristika ndihmëse" (të paraqitura me shkronja të pjerrëta): kërkojnë gjykimin e ekspertit (në disa raste gjeomorfologjike).

Rezultati për çdo veçori duhet t'i jepet një prapashtesë "A" ose "B" sipas asaj se cila nga dy brezat e rezultateve është përdorur. N/A = Nuk zbatohet.

Tabela 0-2- Karakterizimi i modifikimit të lumit bazuar në veçoritë hidromorfologjike

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
1. Gjeometria e kanalit	**1a: Platformë** (të bazuara në arritje)	1 = 0 % deri në 5% e gjatësisë së arritur me platformën e ndryshuar. 2 = > 5 % deri në 15 % e gjatësisë së arritur me platformën e ndryshuar. 3 = > 15 % deri në 35 % e gjatësisë së arritur me platformën e ndryshuar. 4 = > 35 % deri në 75 % e gjatësisë së arritur me platformën e ndryshuar. 5 = > 75 % e gjatësisë së arritur me platformën e ndryshuar.	1 = Platformë afërsisht natyrore. 3 = Ndryshimet e platformës në një pjesë të shtrirjes. 5 = Platforma ndryshoi në pjesën më të madhe të shtrirjes, ose arritja plotësisht, ose pothuajse plotësisht, drejtohej.	Në këtë kontekst, "platforma" reagon si ndaj ndryshimeve në sinuozitetin e kanalit ashtu edhe ndaj ndryshimeve në gërshetën e kanalit ose në shumë kanale. Nëse është e mundur, përdorni shuma absolute ose të regjistruara të ndryshimit në vend të vlerësimeve nga burime të ndryshme. Aty ku një lumë ka një sinuozitet artificial, por ka humbur gjarpërimin e tij natyror, caktoni pikën 5.	– Konsultohuni me hartat dhe krahasoni platformat historike me atë të sotëm ku ndryshimet kanë rezultuar nga inxhinieria, etj. (përfshin humbjen e gërshetimit, etj.) (1a/1b). – Të dhënat e punës inxhinierike të ndërtimit dhe mirëmbajtjes (1a/1b). – Menaxhimi lokal
	1b: Seksioni i kanalit (seksioni i gjatë dhe seksioni kryq) (përdor faqen dhe të dhëna të tjera dhe kombinoje për të gjithë shtrirjen) Nëse nuk ka të dhëna për 1b, rezultati për gjeometrinë e kanalit është 1a në vetvete. Mbani dy elemente të ndara; merr rastin më keq	1 = 0 % deri në 5 % e gjatësisë së arritur me seksion të ndryshuar të kanalit. 2 = > 5 % deri në 15 % e gjatësisë së arritur me seksion kanali të ndryshuar. 3 = > 15 % deri në 35 % e gjatësisë së arritur me seksion të ndryshuar të kanalit. 4 = > 35 % deri në 75 % e gjatësisë së arritur me seksion të ndryshuar të kanalit. 5 = > 75 % e gjatësisë së arritur me seksion të ndryshuar të kanalit.	1 = Pothuajse e natyrshme. Jo, ose minimale, ndryshim në seksion kryq dhe/ose të gjatë. 3 = Ndryshuar mesatarisht. Kanali i prekur pjesërisht nga një ose më shumë nga sa vijon: rigradim, përforcim, kanal, gërmim ose dëshmi e qartë e gërmimit që shkakton disa ndryshime në raportin gjerësi/thellësi. 5 = Ndryshuar shumë. Kanali i prekur kryesisht nga një ose më shumë nga sa vijon: rigradim, përforcim, kanal, berm ose dëshmi e qartë e gërmimit që shkakton ndryshim të madh në raportin gjerësi/thellësi.		– Vlerësimi i personelit/ekspertit (1b). – Të dhënat e anketimit (p.sh. dëshmi e rigradimit), strukturat e instaluara (p.sh. deflektorët) (1b). – Njohuri për ndryshimet në raportet gjerësi/thellësi (1b).

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
2. Substrate	**2a: Shtrirja e materialit artificial** (p.sh. beton, rrënoja, shporta me gabion)	1 = 0 % deri në 1 % material artificial. 2 = > 1 % deri në 5 % material artificial. 3 = > 5 % deri në 15 % material artificial.	1 = Jo, ose prani minimale e materialit artificial. 3 = Prania e vogël deri në mesatare e materialit artificial.	Përdoruesi vlerëson sesi sedimenti i kanalit nuk është natyror (p.sh. llumëzimi i shtuar, ngjeshja e zhavorrit/çimentimi).	Informacioni i vrojtimit hidromorfologjik (2a/2b). Vëzhgimet e bëra nga sondazhet e ashpra (2a/2b).
		4 = > 15 % deri në 30 % material artificial. 5 = > 30 % material artificial.	5 = Prania e gjerë e materialit artificial.		Vlerësimi i ekspertëve/personelit lokal/menaxhimit (2b).
	2b: Përzierje e substratit natyral ose karakter i ndryshuar	*Tipar i pa shënuar.*	*1 = Përzierje pothuajse natyrale.* *3 = Përzierje/karakter natyral i ndryshuar pak ose mesatarisht.* *5 = Përzierje/karakter natyral i ndryshuar shumë.*	Regjistroni vetëm nënshtresat natyrore: baltë, baltë, rërë, guralecë, zhavorr, gurë, shkëmbinj, nënshtresa organike. SHËNIM 1 Në përrenjtë e ultësirës me nënshtresa ranore ose argjilore, diversiteti i nënshtresave është i kufizuar në përmasa më të vogla të kokrrave. SHËNIM 2 Regjistrimi i nënshtresave mund të jetë i vështirë në lumenj dhe përrenj më të mëdhenj dhe të turbullt dhe mund të duhet të vlerësohet përafërsisht.	Vëzhgimet e bëra gjatë kampionimit biologjik. (Përfshin dëshmi të rrjedhjes së sedimenteve nga fusha; gurë të instaluar për peshq, ngjeshje zhavorri, etj.).
3. Bimësia kanalizuese dhe mbeturinat organike	***3a. Menaxhimi i bimësisë ujore***	***Tipar i pa shënuar.***	*1 = Pa menaxhim të vegjetacionit, ose shumë pak (p.sh. prek < 10 % të shtrirjes).* *3 = Niveli i moderuar i menaxhimit të bimësisë (p.sh. 10% deri në 50% e shtrirjes së prekur nga menaxhimi i vegjetacionit të paktën çdo dy vjet).* *5 = Niveli i lartë i menaxhimit të vegjetacionit (p.sh. menaxhimi vjetor i bimësisë që prek > 50 % të shtrirjes).*	Vlerësimet e strukturës së bimësisë ujore duhet të kryhen gjatë periudhës së rritjes aktive. Njohuritë lokale duhet të përdoren për të zbatuar udhëzimet për vlerësimin në 3a dhe 3b në situata që nuk mbulohen në mënyrë specifike në brezat e rezultateve.	

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
	3b. Shtrirja e mbeturinave drusore nëse priten	*Tipar i pa shënuar.*	*1 = Sasia dhe madhësia pothuajse natyrale e mbeturinave të drurit; asnjë heqje apo shtim aktiv.* *3 = Sasia dhe madhësia e mbeturinave të drurit të ndryshuara pak ose mesatarisht; heqja ose shtimi i herëpashershëm aktiv.* *5 = Sasia dhe madhësia e mbeturinave të drurit janë ndryshuar shumë; heqja ose shtimi i rregullt aktiv.*		Vini re se rezultati për menaxhimin e mbeturinave drunore mund të ndikohet nga menaxhimi brenda shtrirjes ose në rrjedhën e sipërme nga shtrirja. Edhe pse pikët jepen vetëm për mbeturinat e drurit, prania e mbeturinave të tjera organike (p.sh. paketat e gjetheve) është e rëndësishme dhe duhet të theksohet se ku ndodh.
4. Karakteri i erozionit/depozitimit	***Prania e veçorive brenda kanalit si shufra zhavorri etj.***	*Tipar i pa shënuar.*	*1 = Veçoritë e erozionit/depozitimit pasqyrojnë kushtet pothuajse natyrore.* *3 = Veçoritë e erozionit/depozitimit pasqyrojnë një largim të moderuar nga kushtet pothuajse natyrore (10 % deri në 50 % e veçorive të pritura mungojnë).* *5 = Veçoritë e erozionit/depozitimit pasqyrojnë një largim të madh nga kushtet pothuajse natyrore (≥ 50 % e veçorive të pritura mungojnë).*	Veçoritë brenda kanalit përfshijnë veçori të depozitimit (p.sh. hapa, pushkë, hekura, ishuj, ujëra të cekët) dhe veçori erozive (p.sh. pishina, gropa, shkëmbinj-, si dhe veçori të tilla si jastëkët e bimëve ujore, dru të mëdhenj, etj. Kjo veçori është në thelb një masë e kombinimit të presioneve që ndikojnë në proceset e lumenjve. Ai vlerësohet duke përdorur gjykimin e ekspertëve, bazuar në llojin e lumit, praninë dhe shtrirjen e veçorive të pritshme në kushte afërsisht natyrore, dhe intensitetin e menaxhimit si në kanal (p.sh. riorganizimi, heqja e zhavorrit, gërmimi) dhe në ujëmbledhës (p.sh. që rrit inputin e sedimentit). Shënimet duhet të bëhen kur janë të pranishme më shumë (si dhe më pak) veçori brenda kanalit sesa do të pritej për shkak të shqetësimit të basenit.	Përdoruesit duhet të deklarojnë se cilat të dhëna janë përdorur, si janë mbledhur, si janë përdorur dhe nivelin e besimit që ata kanë në përcaktimin nëse duhet të jenë të pranishme veçoritë e erozionit dhe depozitimit.

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
5. Rrjedha	**5a: Ndikimet e strukturave artificiale në kanal brenda mundësive**	*Tipar i pa shënuar*	1 = Karakteri i rrjedhës jo, ose vetëm pak, i ndikuar nga strukturat brenda mundësive. 3 = Karakteri i rrjedhës i ndryshuar mesatarisht. 5 = Karakteri i rrjedhës është ndryshuar gjerësisht.	Kjo veçori mbulon efektet e strukturave artificiale (p.sh. gryka, pendët, urat, kaldajat) ose thithjen e ujit në diversitetin e llojit të rrjedhës dhe transportin e sedimentit. Veçoria 5a nuk i referohet ndryshimeve në shkarkim; këto janë vlerësuar në tiparin 5b.	– **Vlerësimi lokal/personeli drejtues/eksperti (5a/5b).** – **Sondazhe hidromorfologjike dhe shëtitore (5a).** – **Fotot e ajrit (5a).** – **Burimet ujore dhe të dhënat operacionale për menaxhimin e ujit, etj. (5b).** – **Hartat e balotazhit ose statistikat e zonës.** – **Regjistrimet e rrjedhës sezonale për kushtet e rregulluara kundrejt kushteve natyrore.**
	5b: Efektet e modifikimeve në të gjithë ujëmbledhësin në karakterin e rrjedhës natyrore (vlerësuar në rrjedhën e sipërme të shtrirjes) (p.sh. nga digat e hidrocentraleve, nxjerrjet, etj.)	Rezultati nga 1 deri në 5 në shkallën sasiore sipas asaj se sa rrjedha mesatare ditore largohet nga natyrale duke përdorur "shikoni lart". Vlerësoni rrjedhën në periudhat e pranverës, verës, vjeshtës dhe dimrit dhe merrni pikën më të keqe (më të lartë) si rezultat për 5b.	1 = Shkarkimi pothuajse natyral. 3 = Shkarkimi i ndryshuar mesatarisht. 5 = Shkarkimi i ndryshuar shumë.	Duhen të dhëna hidrologjike për të përcaktuar rëndësinë e ndryshimeve të shkarkimit. Aty ku të dhënat e shkarkimit afatgjatë të lumit nuk janë të disponueshme, është e mundur të përdoret vetëm gjykimi i ekspertëve të aplikuar për të shënuar grupi B.	
	5c: Efektet e ndryshimit të rrjedhës ditore (p.sh. kulmi i ujit)	1 = Asnjë ndryshim në ndryshimet natyrore të rrjedhës ditore, ose ndërhyrja rezulton në fluksin për < 2 % të kohës (shtatë ditë në vit) të paktën dyfishuar ose përgjysmuar, ose rritje/ulje në nivelin e > Ndodhin 5 cm në orë. 2 = Ndërhyrja rezulton në rrjedhë për > 2% deri në 5% të rasteve të paktën dyfishohet ose përgjysmohet, ose ndodh rritje/ulje në nivel prej > 5 cm në orë. 3 = Ndërhyrja rezulton në rrjedhë për > 5% deri në 20% të rasteve të paktën dyfishohet ose përgjysmohet, ose ndodh rritje/ulje në nivel prej > 5 cm në orë. 4 = Ndërhyrja rezulton në rrjedhë për > 20% deri në 40% të rasteve të paktën dyfishohet ose përgjysmohet, ose ndodh rritje/ulje në nivel prej > 5 cm në orë. 5 = ndërhyrja rezulton në rrjedhë për > 40 % të rasteve të paktën dyfishohet ose	1 = Nuk ka rritje të shpejtë të rrjedhës ose kulm (< 5 % të rasteve) 3 = Ndodh ngritje ose kulm i rrallë ose i parregullt i rrjedhës (rreth 5 % deri në 20 % të rasteve). 5 = Rritja ose kulmi i rregullt i rrjedhës ndodh (rreth > 20 % të rasteve).	Ramping është rritja e shpejtë e shkarkimit për shkak të shkarkimeve që rezultojnë në ngritjen dhe uljen e nivelit të lumit mbi 5 cm/h. Hidro-pikimi është rritja e mprehtë e shkarkimit në baza ditore për shkak të shkarkimeve; rritje të tilla mund të ndodhin gradualisht me rritjen ose rënien e nivelit të ujit me shpejtësi më të vogël se 5 cm/h. Efekti i regjimeve të pikut hidro-pik ndryshon (p.sh. sipas kohës së lëshimit, sasisë së rrjedhës së mbetur); kjo do të ndikojë në rezultatin. *Lëvizni një klasë lart nëse shtrirja e prekur është në rrjedhën e poshtme të liqeneve/rezervuarëve të vonuar, ose nëse rrëmbimi zbutet ndjeshëm në lumë.	Vlerësimi i personelit lokal/menaxhimit/ekspertit. Regjistrimet ditore ose mundësisht për orë të rrjedhës.

		përgjysmohet, ose rritet/bie në nivelin e > Ndodhin 5 cm në orë.			

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
6. Vazhdimësia gjatësore e ndikuar nga strukturat artificiale	**Ndikimet e bazuara në arritje dhe ato lokale të kanaleve dhe derrave në aftësinë e biotës (p.sh. peshqit migrues) për të udhëtuar përmes shtrirjes dhe sedimentet për t'u transportuar natyrshëm**	*Tipar i pa shënuar.*	1 = Nuk ka struktura, ose nëse janë të pranishme, ato nuk kanë asnjë efekt (ose efekt të vogël) në migrim ose në transportin e sedimentit. 3 = Strukturat e pranishme, por që kanë vetëm efekte të vogla ose të moderuara në biotën migratore dhe transportin e sedimentit. 5 = Struktura që në përgjithësi janë barriera për të gjitha speciet dhe për sedimentet.	Ky vlerësim vlen vetëm për barrierat artificiale në lumenj, dhe jo për barrierat natyrore siç janë liqenet. Nuk është e mundur të jepen udhëzime për pikëzimin në lidhje me madhësitë ose lartësitë e strukturave, pasi ndikimi i tyre do të ndryshojë sipas llojit të lumit, specieve migratore të pranishme, etj. SHËNIM Nëse pengesat janë të mëdha, dhe shtrirja është në pjesën e poshtme të pellgut ujëmbledhës, ato mund të ndikojnë në shumë rrjedha të tjera në rrjedhën e sipërme. Në disa raste, peshqit nuk lejohen të kalojnë nëpër diga edhe pse janë instaluar vendkalime. Një pikë prej 3 duhet të caktohet kur një digë ka një kalim peshku të pajisur që funksionon në mënyrë efektive. Aty ku i gjithë sedimenti mbahet pas një dige duhet të caktohet një pikë prej 5 edhe nëse disa specie janë në gjendje të kalojnë. **Aty ku është e pranishme një digë e madhe, caktoni 5. Një digë e madhe përkufizohet nga Komisioni Ndërkombëtar për Digat e Mëdha si "ato që kanë një lartësi prej 15 m nga themeli ose, nëse lartësia është midis 5 m deri në 15 m, që kanë një rezervuar kapacitet prej më shumë se 3 milion m³".**	– Vlerësimi i personelit lokal/menaxhimit/ekspertit. – Sondazhe hidromorfologjike dhe shëtitore. – Fotot e ajrit. – Personeli i peshkimit. – Vrojtime speciale për vlerësimin e strukturave.

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
7. Struktura dhe modifikimet e bankës	**Shtrirja e shtrirjes e ndikuar nga materiali artificial i bankës (% e gjatësisë së bankës)** (si "e fortë" dhe "e butë")	1 = Bankat e prekura nga 0% deri në 5% materiale të forta, ose 0% deri në 10% materiale artificiale të buta. 2 = Bankat e prekura nga > 5% deri në 15% materiale të forta, ose >10% deri 50% materiale të buta artificiale. 3 = Bankat e prekura nga > 15% deri 35% materiale të forta, ose > 50% deri 100% materiale të buta artificiale. 4 = Bankat e prekura nga > 35 % deri në 75 % materiale artificiale të forta. 5 = Bankat e prekura nga > 75 % e vështirë materiale artificiale.	1 = Bankat jo, ose vetëm minimalisht, të prekura nga materiale të forta artificiale, ose të prekura mesatarisht nga materiale të buta. 3 = Bankat e prekura pak ose mesatarisht nga materialet e forta artificiale, ose të prekura shumë nga materialet e buta. 5 = Shumica e bankave të përbëra nga materiale të forta artificiale	Nëse materialet e modifikuara të bankës janë "natyrale" (p.sh. derdhja e shelgut) rezultati maksimal është 3. Vlerësimi i shtrirjes së bankës së prekur bazohet në materialin mbizotërues të pranishëm (mund të jetë një përzierje e dy llojeve). Të dhënat nga të dyja bankat janë të kombinuara për vlerësim.	– Lokale/menaxhimi/vlerësimi i inxhinierit/ekspertit. – Sondazhe hidromorfologjike dhe shëtitore. – Fotot e ajrit.
8. Lloji/struktura e bimësisë në brigje dhe toka ngjitur	**Mbulesa e tokës në zonën bregore (% e gjatësisë së bregut)**	1 = 0 % deri në 5 % mbulesë tokësore jonatyrore në zonën bregore. 2 = > 5 % deri në 15 % mbulesë tokësore jo-natyrore në zonën bregore. 3 = > 15 % deri në 35 % mbulesë tokësore jo-natyrore në zonën bregore. 4 = > 35 % deri në 75 % mbulesë tokësore jonatyrore në zonën bregore. 5 = > 75 % mbulesë tokësore jonatyrore në zonën bregore.	1 = Jo, ose vetëm minimale, zona të zonës bregore me mbulesë toke jo natyrore. 3 = Sipërfaqe mesatarisht të mëdha të zonës bregore me mbulesë toke jo natyrore. 5 = Mbulesa jo-natyrore e tokës është dominuese në zonën bregore.	Synimi i përgjithshëm është të regjistrohet natyraliteti i bimësisë në zonën bregore (shiriti i bimësisë që ngjitet me një kanal lumi), ku natyraliteti bazohet në mbulimin e tokës si zëvendësues, duke mos kërkuar kështu ekspertizën e botanistëve profesionistë. Ky standard nuk specifikon ndonjë gjerësi fikse për zonën bregore. Megjithatë, përdoruesit duhet të deklarojnë (me arsye) gjerësinë e zonës bregore të përdorur për çdo shtrirje të vlerësuar. Gjerësia mund të jetë një vlerë fikse (p.sh. 1 m, 5 m, 20 m) ose të jetë e lidhur me gjerësinë e lumit (p.sh. 1,5 x). Ndryshimet e menjëhershme në mbulesën e tokës mund të tregojnë kufirin midis zonës bregore dhe fushës së përmbytjes. Klasat e mbulesës jonatyrore të tokës përfshijnë: kullota bujqësore rekreative dhe me intensitet të lartë, tokë të kultivuar, zona urbane, etj. **Klasat pothuajse natyrore të mbulesës së tokës përfshijnë ligatinat natyrore, pyjet aluviale/pyjet natyrore, tokën moçalore.**	Mund të kombinojë informacionin e shkallës së arritjes dhe të bazuar në sitin nga: – Sondazhet hidromorfologjike. – Njohuri lokale. – Bazat e të dhënave. – Përdorni gjithashtu: – Foto ajrore. – Sondazhe të përafërta.

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
9. Përdorimi i tokës ngjitur dhe veçoritë përkatëse	**Mbulesa e tokës përtej zonës bregore**	**1 = 0 % deri në 5 % mbulesë tokësore jonatyrore përtej zonës bregore.** **2 = > 5 % deri në 15 % mbulesë tokësore jo-natyrore përtej zonës bregore.** **3 = > 15 % deri në 35 % mbulesë tokësore jonatyrore përtej zonës bregore.** **4 = > 35 % deri në 75 % mbulesë tokësore jo-natyrore përtej zonës bregore.** **5 = > 75 % mbulesë tokësore jonatyrore përtej zonës bregore.**	1 = Jo, ose minimale, zona të korridorit të lumit përtej zonës bregore me mbulesë toke jo-natyrore (p.sh. të dominuara nga bimësi pothuajse natyrore dhe/ose karakteristika të tilla si harqet e buajve, kanalet e mbetura, moçalet). 3 = Sipërfaqe mesatarisht të mëdha të korridorit lumor përtej zonës bregore me mbulesë toke jo natyrore. 5 = Mbulesa jo-natyrore e tokës është mbizotëruese në korridorin e lumit përtej zonës bregore (p.sh. bimësi afërsisht natyrore dhe/ose veçori të tilla si harqet e buajve, kanalet e mbetura, moçalet) kryesisht ose mungojnë plotësisht).	Kjo veçori përfshin fushën e përmbytjes ku ekziston. Qëllimi i përgjithshëm është të regjistrohet natyraliteti i bimësisë në korridorin lumor përtej zonës bregore, ku natyraliteti bazohet në mbulimin e tokës si zëvendësues, duke mos kërkuar ekspertizën e botanistëve profesionistë. Klasat e mbulesës jonatyrore të tokës përfshijnë: kullota bujqësore rekreative dhe me intensitet të lartë, tokë të kultivuar, zona urbane, etj. Klasat pothuajse natyrore të mbulesës së tokës përfshijnë ligatinat natyrore, pyjet aluviale/pyjet natyrore, tokën moçalore. Karakteristikat e fushës së përmbytjes përfshijnë kanalet e mbetura, moçaljet dhe habitatet e krijuara artificialisht në ujëra të hapura.	Mund të kombinojë informacionin e shkallës së arritjes dhe të bazuar në sitin nga: – Sondazhet hidromorfologjike. – Njohuri lokale. – Bazat e të dhënave. – Përdorni gjithashtu: – Të dhëna me sensorë në distancë (p.sh. fotografi ajrore, imazhe satelitore, veçanërisht për lumenjtë e mëdhenj). – Sondazhe të përafërta.

	Karakteristikat e vlerësuara	Radha e pikëve A – Sasiore	Radha e pikëve B – Kualitative	Udhëzues	Shembuj të metodave/përdorimit të të dhënave të përshtatshme
10. Ndërveprimet kanal-përmbytje	**10a. Shkalla e lidhjes anësore të lumit dhe fushës së përmbytjes** (Përmasa e fushës së përmbytjes nuk lejohet të përmbytet rregullisht për shkak të inxhinierisë bazuar në anketat hidromorfologjike.)	A ka gjasa të ndodhë (ose ka të ngjarë të ketë ndodhur historikisht) natyrshëm përmbytjet mbi banka? Po/Jo. Nëse Jo – N/A. Nëse po, shënoni: 1 = 0% deri në 5% shtrirje e prekur nga brigjet e përmbytjeve ose masa të tjera që pengojnë përmbytjen e fushës së përmbytjes (p.sh. rigradimi i kanalit dhe i brigjeve). 2 = > 5 % deri në 15 % si më sipër. 3 = > 15 % deri në 35 % si më sipër. 4 = > 35 % deri në 75 % si më sipër. 5 = > 75 % si më sipër.	A ka gjasa të ndodhë (ose ka të ngjarë të ketë ndodhur historikisht) natyrshëm përmbytjet mbi banka? Po/Jo. Nëse Jo – N/A. Nëse po, shënoni: 1 = Asnjë, ose sasi minimale e shtrirjes së prekur nga brigjet e përmbytjeve ose masat e tjera që pengojnë përmbytjen e fushës së përmbytjes (p.sh. gërmimi i thellë). 3 = Sasi e moderuar e shtrirjes së prekur nga brigjet e përmbytjeve ose masat e tjera që pengojnë përmbytjen e fushës së përmbytjes. 5 = Pjesa më e madhe e shtrirjes së prekur nga brigjet e përmbytjeve ose masat e tjera që pengojnë përmbytjen e fushës së përmbytjes.	Duhet të dihet shtrirja historike e fushës së përmbytjes – p.sh. disa tani mund të humbasin për shkak të zhvillimit urban (përfshi të gjitha, jo vetëm zhvillimet e fundit, që kanë reduktuar përmbytjen natyrore të fushës së përmbytjes). Mbulesa e tokës mund të jetë një udhërrëfyes - tokat me bar, pyjet e lagështa dhe ligatinat e tjera më shumë gjasa për t'u përmbytur sesa toka e punueshme/punuar dhe urbane. SHËNIM Të dhënat e zonës duhet të përdoren aty ku janë të disponueshme; nëse jo, përdorni % gjatësinë e arrijnë. Çdo përmbytje e lejuar qëllimisht si ruajtje e përmbytjeve sipas Direktivës së KE-së për Përmbytjet nuk duhet të merret si e natyrshme.	Përdorni çdo informacion që lejon një vlerësim të masës në të cilën kontrollohen përmbytjet natyrore: – Përdorimi i tokës në fushë përmbytjeje. – Strukturat kontrolluese (p.sh. brigjet e përmbytjeve, muret e përmbytjeve). – Regjistrime inxhinierike (p.sh. thellim, banka të reseksionuara, kanal me dy faza). – Hartat indikative të zonave të përmbytura. – Njohuri lokale. – Sondazhe/vlerësime hidromorfologjike. – Foto ajrore. – Sondazhe të përafërta. – Hartat historike.
	10b. Shkalla e lëvizjes anësore të kanalit të lumit **(Kapaciteti i lumit për të migruar natyrshëm brenda fushës së tij të përmbytjes.)**	A ka gjasa që lumi të lëvizë anash brenda fushës së tij të përmbytjes në mungesë të ndonjë kufizimi të krijuar nga njeriu? Po/Jo. Nëse Jo – N/A. Nëse po, shënoni: 1 = 0 % deri në 5 % arritja e kufizuar. 2 = > 5 % deri në 15 % arritja e kufizuar. 3 = > 15 % deri në 35 % arritja e kufizuar. 4 = > 35 % deri në 75 % arritja e kufizuar. 5 = > 75 % arritja e kufizuar.	A ka gjasa që lumi të lëvizë anash brenda fushës së tij të përmbytjes në mungesë të ndonjë kufizimi të krijuar nga njeriu? Po/Jo. Nëse Jo – N/A. Nëse po, shënoni: 1 = Falas. 3 = Pjesërisht e kufizuar. 5 = Plotësisht i kufizuar.	Shënoni vetëm 3 ose 5 nëse ka punë të rënda inxhinierike (p.sh. grumbullim fletësh, gabione) që ndalojnë lëvizjen e lumit SHËNIM Shpesh do të krijohen rezultate të ngjashme për veçorinë 10b si për veçorinë 7. Megjithatë, ndërsa tipari 7 është vlerësimi i mungesës së natyralitetit të brigjeve të shkaktuar nga inxhinieria e vështirë dhe ndikimi i tij në erozionin dhe depozitimin e sedimentit, tipari 10 është vlerësimi i aftësisë së kanalit të lumit për të lëvizur brenda fushës së përmbytjes.	Të dhënat e mëposhtme duhet të japin informacion: – Të dhënat inxhinierike dhe regjistrat e pasurive. – Sondazhet hidromorfologjike. – Foto ajrore. – Sondazhe të përafërta. – Njohuri lokale (me kujdes).

Tabela 0-3 përmban dy procedura të veçanta për vlerësimin - duke përdorur brezin e pikëve A me të dhëna sasiore, ose brezin e pikëve B me të dhëna cilësore. Brezi i pikëve A është një shkallë me pesë pikë (1 = shkalla më e ulët e modifikimit, 5 = shkalla më e lartë e modifikimit). Brezi i pikëve B është një shkallë me tre pikë (1, 3, 5; duke ndjekur të njëjtën qasje të përgjithshme si për brezin e pikëve A).
Përdoruesit mund të dëshirojnë të ndryshojnë nga pikësimi me pesë- pikë në pikësimin me tre pikë si më poshtë:

Tabela 0-3- Lidhja ndërmjet dy procedurave për pikëzimin

Rezultati me pesë breza (A)	Rezultati me tre banda (B)
1	**1**
2	**1**
3	**3**
4	**5**
5	**5**

Tabela 0-4- Tabela e kërkimit për pikët e veçorisë 5b (Vlerat 1 deri në 5 sipas udhëzimeve të dhëna në tabelë)

% rritje ose ulje e rrjedhës nga rrjedha natyrore (ndryshim në sasinë e rrjedhës)	% ditëve me rrjedhje të ndryshme nga ato natyrore në pranverë, verë, vjeshtë ose dimër (më e keqja) (ndryshim në kohë)				
	< 20	20 deri < 40	40 deri < 60	60 deri < 80	≥ 80
< 5 % ulje ose < 10 % rritje e prurjes	1	1	1	2	**2**
5 % deri < 15 % ulje e prurjes ose 10 % deri < 50 % rritje e prurjes	1	2	2	3	**3**
15 % deri < 30 % ulje e prurjes ose 50 % deri < 100 % rritje e prurjes	1	2	3	3	**4**
30 % deri < 50 % ulje e prurjes ose 100 % deri < 500 % rritje e prurjes	1	2	3	4	**5**
≥50 % ulje e prurjes ose ≥ 500 % rritje e prurjes	**2**	**3**	**4**	**5**	**5**

Kur përdoren pesë klasat, termat e mëposhtëm duhet t'u caktohen përshkrimeve të modifikimit hidro-morfologjik dhe të paraqiten (nëse kërkohet) në një hartë duke përdorur kodet e ngjyrave të rekomanduara në EN 14614.

Tabela 0-5- Kushtet e klasifikimit për pesë klasa

Rezultati	Klasa	Përshkrim	Ngjyra e hartës
1 deri < 1,5	1	Pothuajse e natyrshme	**blu**
1,5 deri në < 2,5	2	Pak i modifikuar	**e gjelbër**
2,5 deri < 3,5	3	Ndryshuar mesatarisht	**e verdhe**
3,5 deri në < 4,5	4	Ndryshuar gjerësisht	**portokalli**
4,5 deri në 5,0	**5**	**Ndryshuar rëndë**	**e kuqe**

Kur përdoren tre klasa, termat e mëposhtëm duhet t'u caktohen përshkrimeve të modifikimit hidro-morfologjik dhe të paraqiten (nëse kërkohet) në një hartë duke përdorur kodet e mëposhtme të ngjyrave:

Tabela 0-6- Kushtet e klasifikimit për tre klasa

Rezultati	Klasa	Përshkrim	Ngjyra e hartës
1 deri < 2,5	1	Gati natyral deri pak i modifikuar	**Blu**
2,5 deri < 3,5	3	Ndryshuar pak deri mesatarisht	**E verdhe**
3,5 deri në 5,0	**5**	**E modifikuar gjerësisht deri në ashpërsi**	**E kuqe**

16 kategoritë e vlerësimit siç përshkruhen në EN 15843:2010 (E) japin një shembull aplikimi duke raportuar brenda tre elementeve kryesore të cilësisë hidro-morfologjike, por pa asnjë përpjekje për të lidhur hidro-morfologjinë me biologjinë. Hapi i parë është interpretimi dhe raportimi i modifikimeve hidro-morfologjike për të siguruar pikët siç tregohet në Tabela 0-7.Ky proces ofron një sërë opsionesh për qëllime të ndryshme, por tregon qartë se si secili nga tre rezultatet e kombinuara (opsionet 2 dhe 3 në Tabela 0-7) është nxjerrë.

Tabela 0-7- Opsionet, aplikimet dhe procedurat për raportimin e rezultateve të modifikimit hidro-morfologjik

Opsioni i raportimit	Shembuj aplikimesh	Procedura
1: Tabela 16 pikët veç e veç	Sigurimi i sasisë maksimale të informacionit për menaxhimin e lumenjve	**Vlerësimi si në Shtojcën A për të gjitha tiparet (1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b, 4, 5a, 5b, 5c, 6, 7, 8, 9, 10a, 10b); mos kombinoni.**
2: Krijoni një kod treshifror	Raportimi i modifikimit të lumit brenda tre elementëve kryesorë të cilësisë hidromorfologjike të dhëna në DKU (morfologjia, regjimi i rrjedhës dhe vazhdimësia gjatësore) por pa asnjë përpjekje për të lidhur hidromorfologjinë me biologjinë	**Kombinoni rezultatet për kategoritë 1a, 1b, 2a, 2b, 7, 8, 9, 10a, 10b në krijoni një pikë mesatare të vetme për morfologjinë (e para nga tre shifrat). Pikët duhet të rrumbullakosen lart ose poshtë në numrin e plotë më të afërt (duke rrumbullakosur çdo që përfundon me ,5)** **Raportoni rezultatin për kategorinë 5 për rrjedhën (e dyta nga tre shifrat) duke përdorur 5a, 5b ose 5c, cilado që ka rezultatin më të lartë (dmth. përfaqëson ndikimin më të madh).** **Raportoni rezultatin për kategorinë 6 për vazhdimësinë gjatësore (e treta nga tre shifrat).** **[Për shembull, një kod 111 do të tregonte një lum me shkallën më të ulët të modifikimit morfologjik, me rrjedhje pothuajse natyrore dhe pa struktura që pengojnë lëvizjen e sedimentit dhe biotës në rrjedhën e sipërme dhe të poshtme.]**
3: Krijoni një pikë të vetme për arritjen e vlerësuar	**Raportimi i modifikimit të përgjithshëm hidro-morfologjik të shtrirjes së lumit pa detaje**	**Merrni mesataren e 16 pikëve (shih nr. 1 në tabelë). Rrumbullakosni lart ose poshtë në numrin e plotë më të afërt. Pikët që mbarojnë me ",5" duhet të rrumbullakosen lart.**

Procedura në Tabela 0-7 është përdorur për vlerësimin e shkallës së modifikimit në çdo shtrirje trupi ujor.

- Vlerësimet nr.**1A, 1B, 2A, 2B, 7, 8, 9, 10A, 10B** u grupuan dhe mesatarja e tyre është kodi i parë nën Morfologji.
- Vlerësimet nr. 5A, 5B, 5C u grupuan dhe mesatarja e tyre është kodi i dytë nën Regjimin e

rrjedhës.

- Vlerësimi nr.**6** është kodi i tretë nën **Vazhdimësinë gjatësore.**
- Të 16 vlerësimet u grupuan dhe mesatarja e tyre është kodi për të gjithë trupin ujor të lumit.

Tabela 0-8 (Shembull) - Raportimi i tabelës së modifikimit të lumit brenda tre elementeve kryesore të cilësisë hidromorfologjike të dhëna në DKU (morfologjia, regjimi i rrjedhës dhe vazhdimësia gjatësore)

POZITAT E NDARA PËR ÇDO KATEGORI, 1A, 1B, 2A, 2B,5a, 5b,6, 7, 8, 9, 10A, 10B			
KODI DIGJITAL Tre shifror: 1_MORFOLOGJIA (1,2,7,8,9,10), 2_REGJIM I RRJEDHJES (5) DHE 3_VAZHDIM GJATESOR(6)	**MORFOLOGJIA**	**REGJIMI I RRJEDHJES**	**VAZHDUESHMËRIA GJËSORE**
	VLERËSIM PËR TË GJITHË TRUPIN UJOR TË LUMIT		

2 Vlerësimi i statusit hidromorfologjik për çdo trup ujor të basenit Ishëm

Materiali do të jetë i disponueshëm në formatin Excel.

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike VII (Ujërat nëntokësore)

A. Gjeologjia dhe Hidrogjeologjia

Gjeologjia e pellgut ujëmbledhës të Ishmit sipas Hartës Gjeologjike të Shqipërisë 2002 përfaqësohet nga formacionet e Kretakut, Paleogjenit dhe Kuaternarit. Këto formacione klasifikohen nga pikëpamja litologjike në katër grupe: formimi karbonatik, formimi flishor, formimi i molasit dhe formimi kuaternar.

Formacionet karbonatike janë më të vjetrit në basen. Ato përfaqësohen nga gëlqerorët, gëlqerorët dolomitikë të Kretakut të sipërm (Cr2) dhe gëlqerorët e Eocenit (Pg2).

Gëlqerorët e Kretakut të sipërm ndeshen në antiklinalin e Makareshit në formacionet sipërfaqësore dhe nën molase të depresionit Tiranë-Ishëm. Ndërsa gëlqerorët e Eocenit ndajnë antiklinalin e Makareshit nga sinklinalin Tiranë-Ishëm.

Formacionet Flishe përfaqësohen nga:

-Formacionet paleogjene (Pg). Ato shtrihen në anën lindore të basenit të Ishmit dhe struktura të veçanta të antiklinalit të Makareshit, Mali i Dajtit, Malit me Gropa dhe në jug të pellgut gjithashtu. Litologjia e flishit përfaqësohet nga argjila, aleuritet, ranorët dhe konglomeratet.

-Formacionet neogjene (N). Ato shtrihen në jug dhe jugperëndim të baseni Ishëm dhe përfaqësohen nga gur ranor, aleuriti, argjila, merli, konglomerati dhe gëlqerorët litotamnik.

Formacionet **Molasik** rrethojnë zonën e Tiranës në anët jugore, lindore dhe perëndimore të Miocenit të sipërm (tortonian, mesinian) dhe pliocenit. Ato janë të përhapura nga jugu, perëndimi dhe lindja e depresionit. Litologjia e Miocenit dominohet nga ranorët e ndërthurur me argjila, aleurite dhe gëlqerorë litotamnikë, ndërsa litologjia e formacioneve të Pliocenit përfaqësohet nga gurët ranor dhe konglomerati.

formacionet **Kuaternare** zgjerohen në qendër të basenit Ishmit përgjatë lumenjve dhe përrenjve kryesorë rrëzë kodrave, si dhe shpateve malore. Ato përfaqësohen nga: Proluviumet, Aluviumet dhe formacionet moçalore.

Pra, bazuar në ndërtimin gjeologjik dhe hartën hidrogjeologjike të Shqipërisë në basenin e Ishmit dallohen pesë lloje akuiferësh dhe shkëmbinjsh si në tabelën 1.

TabelaA-1– Përmbledhje Kombëtare e Formacioneve Hidrogjeologjike

SHQIPËRI KODI	LLOJI I AKUIFERIT	LITOLOGJIA INDIKATIVE	NUMRI I TRUPAVE GW	REZULTATET E MUNDSHME l/s
ALG1	Ujëmbajtësit karbonatikë	Gur gëlqeror, dolomit	18	4500 - 6100
ALG2	Ujëmbajtësit porozë	Aluvion	12	1200 - 1300
ALG3	Ujëmbajtësit magmatikë	Shkëmbinj intruzivë bazë dhe ultrabazikë	6	345 - 630
ALG4	Konglomerat/gur ranor	Konglomerat/gur ranor	9	430 -570
ALG5	Ujëmbajtësit me		10	< 300

Pra, më poshtë renditen akuiferët e pranishëm në pellgun ujëmbledhës së Ishmit bazuar në Hartën Hidrogjeologjike të Shqipërisë (A. Pambuku, 2015) shoqëruar me litologjinë përkatëse:

1. Shtresa ujëmbajtëse, të gjera dhe poroze me përshkueshmëri të lartë dhe të pasura me UN të përfaqësuara nga: zhavorr me transmetueshmëri të lartë dhe zhavorr me transmetueshmëri mesatare;
2. Shtresat ujore, lokale dhe të varfra në UN të përfaqësuara nga argjila, rëra e trashë dhe rëra;
3. Shtresat ujëmbajtëse karstike të pasura me UN të përfaqësuara nga gëlqerorët, gëlqerorët dolomitik dhe dolomitet;
4. Shkëmbinj të çarë dhe porozë me ujëmbajtje të ulët, të përfaqësuar nga aleurite dhe argjila, rërë dhe konglomerate me ndërthurje argjilore;
5. Shkëmbinjtë, praktikisht pa UN përfaqësohen nga argjilat, aleuritet, merlat, aleuritet argjilore dhe flishi.

Gjithashtu, bazuar në tipologjinë sipas DKU-së për ujërat nëntokësore, ai klasifikohet sipas tetë llojeve kryesore, si në tabelën 2 më poshtë.

Tabela A-2- – Llojet kryesore të ujërave nëntokësore në Shqipëri dhe raportimi i sistemit të mençur përkatësisht

SHQIPËRI KODI	FORMIMI GJEOLOGJIK RAPORTUES I SHQIPËRISË	FORMIMI GJEOLOGJIK RAPORTUES I MENÇUR EKUIVALENT
1	Poroz - produktivitet i lartë	Poroz - shumë produktiv
2	Poroz - produktivitet mesatar	Poroz - mesatarisht produktiv
3	Poroz - produktivitet i ulët	Poroz - mesatarisht produktiv
4	Frakturë - produktivitet i lartë	Ujëmbajtësit me çarje, duke përfshirë karstin - shumë
5	I thyer - produktivitet mesatar	Ujëmbajtësit e çarë - mesatarisht produktiv
6	Frakturë - produktivitet i ulët	Ujëmbajtësit e çarë - mesatarisht produktiv
7	Jo akuifer	Akuiferë të parëndësishëm - ujëra nëntokësore të
8	I padisponueshëm ose i panjohur	E panjohur

B. Kategoritë e trupave ujore nëntokësore

Është e rëndësishme të dallohen kuptimet e ujërave të përgjithshme nëntokësore (të gjithë ujërat nën sipërfaqen e tokës), akuiferët (shtresat me përshkueshmëri të mjaftueshme për të lejuar sasi të konsiderueshme të nxjerrjes) dhe trupat ujorë nëntokësorë (duke qenë zona të dallueshme ose të përcaktuara të ujërave nëntokësore brenda akuiferëve të njohur).

Direktiva Kuadër e Ujit sugjeron dy kritere nëse një trup ujor nëntokësor ka apo jo potencial të mjaftueshëm për të vepruar si akuifer. 1) është se burimi është i mjaftueshëm për të siguruar > 10 m^3/ditë ose për 50 persona dhe 2) që nxjerrja e burimeve ujore nëntokësore do të ndikonte në statusin ekologjik të një trupi ujor sipërfaqësor ose të ekosistemit të varur.

Madhësia minimale e një trupi ujor nëntokësor është normalisht 10 km^2, e vendosur të korrespondojë me sipërfaqen minimale të ujëmbledhësit të trupit ujor sipërfaqësor siç përcaktohet në DKU. Njësi më të vogla janë të realizueshme nëse trupi ujor nëntokësor kërkon një menaxhim specifik në drejtim të mbrojtjes së një ekosistemi të varur ose furnizime të lokalizuara me ujë të pijshëm për më shumë se 50 persona.

Llojet e trupave të ujërave nëntokësore dhe përcaktimi bazë

Praktika më e mirë ndërkombëtare i dallon akuiferët sipas potencialit të tyre burimor. Pra akuiferet janë: a) akuiferet kryesore b) akuiferet sekondare c) shtresat joproduktive

Duhet ta kemi parasysh që trup ujor nëntokësor duhet të jetë një nënnjësi koherente brenda pellgut të lumit, në të cilën objektivat mjedisore të Direktivës mund të zbatohen në mënyrë uniforme, siç thuhet në DKU.

Gjithashtu, një akuifer mund të formojë gjithashtu një trup të vetëm ujor nëntokësor, por vetëm nëse është plotësisht homogjen për sa i përket vetive hidraulike, variacioneve kimike natyrore apo presioneve dhe ndikimeve.

Përveç kritereve të potencialit të burimeve të trupave ujore nëntokësore, përcaktimi i mëtejshëm i akuiferëve në trupa të veçantë ujorë nëntokësorë duhet përgjithësisht të marrë parasysh:

-Rrjedha e ujërave nëntokësore ndahet duke përdorur ujëmbledhësit sipërfaqësor dhe kufijtë gjeologjikë ku informacioni është i kufizuar.

-Variantet e kimisë natyrore, ku vendoset një kufi në vlerën e burimit për nxjerrjen e ujit të pijshëm, ose ku ndikojnë në ndjeshmërinë dhe menaxhimin e presioneve.

Një karakterizim dhe përcaktim paraprak i trupave ujorë nëntokësorë u krye nga Projekti CEMSA (2008) ku u dalluan 55 TUN. Ky karakterizim nuk ishte i plotë dhe nuk ishte në përputhje me skemën e raportimit të BE-së sipas WISE. Megjithatë, bazuar në rezultatet e projektit CEMSA, karakterizimi i parë i trupave ujorë nëntokësorë të pellgut të Ishëm u bë bazuar në Hartën hidrogjeologjike të Shqipërisë, 2015, ku hasen katër lloje akuiferësh me litologjinë përkatëse, si akuiferët karbonatikë të përfaqësuar nga gurët gëlqerorë dhe dolomite, akuiferë porozë të përfaqësuar nga aluvionet, akuiferë magmatikë të përfaqësuar nga shkëmbinj bazë dhe ultrabazikë, si dhe akuiferë konglomerate dhe ranorë. Procesi i përcaktimit dhe karakterizimit të TUN-ve, drejt njësive më të vogla të trupave ujore, u bazua në presionet e nxjerrjes së ujit dhe nivelet e ndotjes.

Pra, 13 trupa ujorë nëntokësorë janë të ndarë në basenin e Ishmit, ku disa nga trupat ujorë nëntokësorë janë ndërkufitarë me pellgjet lumore ngjitur. Për më tepër, të gjitha TUN-të janë mbledhur në tre grupe bazuar në disa karakteristika: të tilla si ngjashmëria gjeologjike, mungesa e informacionit monitorues, mungesa e presionit të nxjerrjes së ujit dhe mungesa e presionit të ndotjes. Pra, A, B dhe C janë Grupet përkatëse: një T4: akuifer karstik me çarje, me produktivitet i lartë deri në shumë i lartë dhe dy T5: akuiferë poroz/të çarë, me produktivitet mesatar deri në të ulët.

Gjithashtu, procesi i karakterizimit dhe përcaktimit të TUN-ve shoqërohet me disa të dhëna specifike (si në tabelën përkatëse) si litologjia, lloji i akuiferit, shtresat e mbivendosura, akuiferi i kufizuar ose jo i kufizuar, akuiferi ndërkufitar ose jo dhe disa të dhëna të tjera që lidhen me numrin e shtresave ujëmbajtëse, sipërfaqen, thellësinë, parametrat hidraulikë të TUN, si përçueshmëria, përshkueshmëria dhe rendimenti specifik i shtresës ujëmbajtëse .

C. Të dhënat

Direktiva Kuadër e Ujit dhe Direktiva për Ujërat Nëntokësore kërkojnë monitorim të një game të gjerë parametrash kimikë për të përcaktuar statusin cilësor të ujërave nëntokësore. Dihet se ka shumë boshllëqe në seritë e të dhënave cilësore dhe sasiore për arsye të ndryshme. Rrjeti i monitorimit të ujërave nëntokësore në basenin ujor Ishëm financohet nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM) në varësi të Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit që prej vitit 2012. Grumbullimi i mostrave të cilësisë së ujërave nëntokësore dhe monitorimi 'hidrodinamik' (niveli i ujërave nëntokësore) është e nënkontraktuar Shërbimin Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH). AKM në bashkëpunim me SHGJSH vendosin vendet e monitorimit dhe parametrat e synuar dhe publikon çdo vit Programin Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit.

Tabela C-1- Stacionet dhe vendndodhjen e monitorimit të ujërave nëntokësore

EMRI I STACIONIT	ID GWB	GJATESIA WGS84	GJERESIA WGS84	ALT mASL	SHPESHTËSI E MOSTRAVE	DATA E FILLIMIT	PARAMETRAT E MONITORUARA	
-	-	-	-	-	-	-	NIVELI	PCHEM (QE3-1)
Shp.2/97 Rinas	35140103	41.450954	19.703424	38	Qtly			?
Shp.59 Ura Gjolës	35140101	41.464458	19.689808	20.16	Qtly			?
Shp.327, Fushë-Krujë	35140101	41.475656	19.689583	20.59	Qtly			?
Shp.1 N Gramëz	35140101	41.536292	19.662836	-	Qtly			?
Shp.160 Thumanë	35140101	41.552415	19.675089	-	Qtly			?
Shp.1p Selitë	35140103	41.31924	19.804114	95,81	Qtly			?
Shp.2P Selitë	35140103	41.321055	19.80119	95	Qtly			?
Shp.16/97 Rr.Kavajës	35140103	41.327995	19.810559	94,82	Qtly		?	?
13 ShGjShRr.Kavajës	35140103	41.457772	19.440042	103.4	Qtly		?	
Shp.1 Unaza Re	35140103	41.328199	19.788625	87.5	Qtly			?
Shp.6 Laknas	35140103	41.356633	19.751603	58.2	Qtly			?
Shp.47 Bërxull	35140103	41.367336	19.739769	45,82	Qtly			?
Shp.3/97 Valias-Rinas	35140103	41.416847	19.708946	40.5	Qtly			?
Shp.30b Laknas	35140103	41.360785	19.747556	54.1	Qtly		?	?
33 Laknas	35140103	41.366412	19.749169	52.16	Qtly		?	
416 Bilaj, Fushë-Krujë	35140101	41.472516	19.685863	19.4	Qtly		?	

Situata e monitorimit të ujërave nëntokësore (sasia dhe cilësia)

Rrjeti i monitorimit të cilësisë dhe sasisë i vendosur nga SHGJSH është krijuar për të ofruar një pasqyrë të sasisë së ujërave nëntokësore dhe gjendjes kimike të akuiferit aluvional.

Monitorimi i sasisë së ujërave nëntokësore përfshin vetëm matjen e thellësisë së ujit. Nivelet janë matur në puset e përzgjedhura të nxjerrjes në trupat ujorë nëntokësorë aluvialë GW35140101 (Thumanë) dhe GW35140103 (Tiranë) nga viti 2015 deri në vitin 2019 në këto puse:

Shpimi Rruga e Kavajës, pusi Laknas 32/87, pusi Laknas 33/87, pusi Laknas 33 dhe pusi Bilaj 416. Monitorimi i nivelit të ujit shërben për të kontrolluar ruajtjen e një ekuilibri të qëndrueshëm të ujërave nëntokësore. Nëse zvogëlimi i nivelit të ujërave nëntokësore gjatë një periudhe (5 vjet) do të jetë tregues i mbinxjerrjes së ujit dhe duhet të vihet nën kontroll gjatë aplikimit të PMBU-ve.

Nuk disponohen të dhëna për nivelin e ujit për akuiferët ranorë dhe konglomerat në pellgun e Ishëm. Ka disa matje të vjetra të vetme të nivelit të ujit dhe parametrave kimikë.

Ndërsa, monitorimi i cilësisë së ujërave nëntokësore (tremujor) përfshin anionet kryesore (Cl, SO4, NO3 dhe alkaliniteti) dhe kationet (Na, K, Ca, Mg, Fe dhe NH4) si dhe parametrat tregues (pH, T, EC dhe TDS.) gjithashtu nuk ka të dhëna monitoruese periodike (në varësi të financimit) të metaleve të rënda, duke përfshirë Cu, Cr, Pb, Ni, Mn, Zn, Co dhe Cd në puset e zgjedhura të nxjerrjes duke marrë në konsideratë shumicën e puseve të njëjta që përdoren për monitorimin e nivelit të ujit.

Ekziston një monitorim rutinë i cilësisë së ujërave nëntokësore në trupat ujor nëntokësore aluviale GW35140101 (Thumanë) dhe GW35140103 (Tiranë) nga viti 2015 deri në vitin 2019 në këto puse: Nr.160. Thumanë, Shpimi nr. 1N Gramëz, Nr.327. Fushë – Krujë dhe Shpimi Nr.59. Ura e Gjolës, 1P Selitë, 2P Selitë, Nr.13. Kombinat, Nr.2/97 Rinas, Nr.3/97 Valias, Nr.47. Bërxull, Shpim nr. 30B Laknas, Shpimi nr.6 Laknas, Shpimi.16/97 Rr. Kavajës, Pusi nr. 1. Unaza Re. Gjithashtu, nuk ka asnjë monitorim rutinë të cilësisë së ujërave nëntokësore në burime gjatë 5 viteve të fundit.

Dy nga treguesit fiziko-kimikë më të rëndësishëm të ndotjes antropogjene dhe ndikimit të mundshëm në statusin kimik të ujërave nëntokësore janë përçueshmëria elektrike EC (µS/cm) dhe nitrati NO3 (mg/l).

Pra, monitorimi i NO3 synon të zbulojë çdo tendencë negative për një nga ndotësit kryesorë, për shkak të burimeve ushqyese që mund të jenë të rrezikshme për shëndetin (EQS < 50 mg/l) ose shkaku i ujërave sipërfaqësore eutrofike.

Gjithashtu, vlerat e larta të EC (p.sh. >1500 µS/cm) në ujërat nëntokësore të thella (> 30 m) mund të jenë tregues i depërtimit të kripës në ujërat nëntokësore.

Janë ndërtuar tabela me rezultatet e monitorimit për parametrin e nitratit (NO3 mg/l) dhe përçueshmërinë elektrike (EC µS/cm) në aneksin e basenit të Ishëm.

Identifikimi i presioneve

Tabelat 10-1 dhe 10-2 të presioneve të përgjithshme dhe të sakta, parashtrojnë llojet kryesore të presioneve, sëbashku me dy variante të “treguesit të presionit”, që rrjedhin nga udhëzimi i WISE 2016. Është shumë e rëndësishme të dallohen “llojet” dhe “treguesit” e presionit në basenin ujor Ishëm.

Së pari, identifikimi i presioneve në pellgun e Ishmit ishte një detyrë shumë e rëndësishme. Për këtë, u krye identifikimi i presioneve në TUN kryesisht aluviale, përveç informacionit të dhënë nga

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, databaza e AMBU dhe UKT. Faktorët kryesorë që shkaktojnë ndotjen e ujërave nëntokësore të basenit Ishëm, të verifikuar në terren janë: i) Rrjeti i ujërave të zeza dhe ujërat e zeza urbane, ii) ujërat e ndotura bujqësore dhe industriale, iii) mbetjet e ngurta urbane iv) Shfrytëzimi i shtratit të lumenjve.

Për identifikim është përdorur baza e të dhënave GIS të përpiluar nga AMBU për vendndodhjet e shkarkimeve në trupat ujorë sipërfaqësorë.

Këto lokacione u mbivendosen mbi trupat ujorë nëntokësorë dhe tregojnë (i) vendndodhjet e shpatit poshtë nga ku mund të ndodhë një ose më shumë pikë ndotjeje të ujërave nëntokësore dhe (ii) kufijtë e rrjedhës së sipërme të vendit ku ndotja që hyn në lumë mund të rrjedhë në ujërat nëntokësore (në varësi të në gradientin hidraulik).

Presionet e shumta janë të pranishme në cilësinë dhe sasinë e ujërave nëntokësore të basenit të Ishmit të përmendura më sipër. Sipas Llojeve dhe Treguesve Standarde të Presionit, të përftuara nga Klasifikimi i Skemës së Raportimit të GIS sipas WISE, mund të thuhet se në pellgun e lumit Ishëm si pikë ndotje presionet e verifikuara dhe të listuara nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit janë: i) ujërat e ndotura urbane, ii.) vendet e kontaminuara dhe iii) depozitimi i mbetjeve në landfill. Si presione të ndotjes difuze janë: i) rrjedhjet urbane, ii) rrjedhjet bujqësore, iii) mbetjet difuze urbane dhe iv) akuakultura. Si presionet e nxjerrjes/devijimit të rrjedhës janë: i) bujqësia, ii) furnizimi me ujë të pijshëm, iii) hidrocentralet dhe industria dhe iv) rekreacioni. Ndërsa si presione të ujërave nëntokësore janë i) rimbushja e ujërave nëntokësore dhe ii) vëllimi i ujërave nëntokësore të cilat janë renditur si në tabelën më poshtë.

Tabela C-2- Përmbledhje e Vlerësimit të Presioneve të Përgjithshme të TUN-ve- Baseni Ishëm

ISHEM		PRISIONET PIKËSORE			PRESIONET DIFUZE				NXJERRJET	PRESIONET HIDRO-MORFOLOGJIKE									AQ. PRESIONET	UN. PRESIONET	
Grupi	Kodi GWB	1.1/1.2	1.3/1.4	1.9	2.2	2.6	2.8	2.9	3.1	4.1.2	4.1.3	4.1.4	4.2.8	4.3.1	4.3.2	4.3.6	4.5	4.7	5.3	6.1	6.2
	GW35140101		8		27	1			4	9		2					4				UKT?
													1	1	1						DW 39;
	GW35140103	6	24	1	42		9			8	1	1					6		13		UKT?
													5		1	1					Sp 5; dw 91;
	GW35140401																				Sp 1;
A	GW35140403				1																Sp 4;
	GW35140405																				
	GW35140411																				
	GW35140407																				Sp 4;
-	GW35140409																				Sp 3 (përfshirë Selita)
	GW35140501	3	1		4		1						1				3		1		Sp 20; dw 13;
	GW35140503				5							2							1		
	GW35140505				5												3	1	1		
C	GW35140507	1	3		2														3		Sp 7; dw 2;
	GW35140509	1	3		8			5											3		
	TOTAL	11	39	1	94	1	10	5	4	17	1	5	7	1	2	1	16	1	22	0	0

Analiza Presioneve / Ndikimeve për trupat ujorë nëntokësorë të basenit Ishëm.

Vlerësimi i presioneve dhe statusit janë shumë të rëndësishëm për të kuptuar dhe parë boshllëqet midis objektivave mjedisore dhe gjendjes aktuale të trupave ujorë në basen.

Pra, rritja e popullsisë me ritëm të lartë rreth qytetit të Tiranës dhe shtrirja e saj pranë zonave rurale shkaktoi probleme në shfrytëzimin e rezervave natyrore të ujërave nëntokësore. Pra, identifikimi i burimeve kryesore të ndotjes është detyra e parë për eliminimin e ndotjes. Fenomeni i mbipopullimit rreth qytetit të Tiranës ndikon në cilësinë e ujërave nëntokësore që përdoren për furnizim me ujë. Ndotja e ujërave nëntokësore lidhet së pari me shkarkimin e pakontrolluar të ujërave të zeza dhe mbetjeve të ngurta në lumenj. Së dyti, shkarkimin e ujërave të zeza nga aktivitetet industriale ose bujqësore.

- *Rrjeti i ujërave të zeza dhe ujërat e zeza urbane*

Historikisht, ujërat e zeza dhe ujërat e zeza urbane janë derdhur në lumenjtë Lanë, Tiranë, Tërkuzë dhe Zezë. Sistemi i shkarkimit të ujit të qytetit të Tiranës është një sistem i kombinuar i ujërave të zeza dhe shiut. Është sistem me vetëderdhje dhe nuk ka stacion pompimi të ujërave të zeza me përjashtim të një stacioni pompimi për zonën e Kombinatit. Në pjesën më të madhe të rrjetit, ujërat e zeza dhe uji i shiut rrjedhin në të njëjtat kanale në afërsi të lumit Lana (R. Eftimi, 2000).

Ka shumë pika të shkarkimit të ujërave të zeza në një distancë relativisht të shkurtër. Ato pika janë në rrjedhën e mesme të lumenjve. Dhe pikërisht në rrjedhën e mesme të lumenjve kanë ndodhur pikat e shkarkimit të ujërave të zeza të qytetit të Tiranës duke i kthyer ato në burime pikësore ndotjeje. Nga databaza e AMBU rezulton të jenë prezente 6 pika të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane në Tiranë GW335140103 në rrjedhën e sipërme dhe të mesme të lumenjve Lana dhe Tiranë.

Këto pika shkarkimi ndodhen përgjatë të ashtuquajturave “dritare hidrogjeologjike” (H. Dakoli, 1971) në Lanë dhe Tiranë, lumenjtë ku zhavorret e shtresës ujëmbajtëse dalin në sipërfaqe dhe bashkohen me ujin e lumit. Në këtë pikë uji sipërfaqësor kontakton dhe ushqen akuiferin. “Dritaret hidrogjeologjike” janë “pika të nxehta” që përcjellin ujin e ndotur në shtresën ujore dhe zonat ku ujërat nëntokësore janë në kontakt të drejtpërdrejtë me ujin e lumenjve.

Gjithashtu, për një nga TUN të grupit B dhe C të konglomeratit ranor pikërisht Brar GW35140505, Kashar GW35140507 dhe Bubq GW35140709 si presion pikë ndotjeje janë ujërat e ndotura urbane bazuar nga të dhënat e AMBU-së.

- *Mbetjet e ngurta urbane*

I vetmi landfill i mbetjeve urbane për qytetin e Tiranës është në Sharrë, 25 vitet e fundit. Ndodhet 6 km larg qytetit të Tiranës, i vendosur larg akuiferit aluvial. Ai vendoset mbi depozitimet e neogjenit larg depozitimeve zhavorre ujore dhe në këtë mënyrë nuk ndikon në ndotjen e akuiferit aluvial në terma afatshkurtër por në afat të gjatë mund të jetë rrezik për të ardhmen.

Gjithashtu, asgjësimi arbitrar i mbetjeve të ngurta urbane krijon disa katrorë grumbullimi të mbetjeve urbane në afërsi të shtratit të lumenjve ose direkt në shtratin e lumenjve dhe ky është një tjetër faktor i ndotjes i ujërave sipërfaqësore dhe si rrjedhojë ndotja e ujërave nëntokësore. Ky fenomen vërehet veçanërisht në Tiranë GW34140103 përgjatë lumenjve Lanë, Tiranë dhe Tërkuzë dhe Thumanë GW35140101. Nga databaza e AMBU rezulton të jetë prezente 1 pikë në këtë trup ujor por ka shumë pika të tilla të shpërndara kudo. Është një presion ndotjeje difuze sepse në

dimër ndodh procesi i rrjedhjes dhe infiltrimit të “lixiviate”, shumë toksik në zhavorret aluviale, të cilat janë më të prekshme nga ndotja për shkak të nivelit të ujërave nëntokësore shumë pranë sipërfaqes së tokës.

- *Linja e shfrytëzimit të shtratit të lumenjve*

Aktiviteti i shfrytëzimit të shtratit të lumenjve është një tjetër fenomen i vërejtur në rrjedhat e sipërme dhe të mesme të lumenjve të Tiranës dhe të Tërkuzës. Ajo ndikon në cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe si rrjedhojë cilësinë e ujërave nëntokësore. Ky aktivitet shpesh shkakton dëmtim të mbulesës argjilore dhe nënargjilore të pellgut. Kjo mbulesë shërben si mbrojtje natyrore e ujërave nëntokësore. Nga ana tjetër, gjatë këtij aktiviteti formohen “vrima dhe xhepa” anëve të shtratit të lumenjve dhe asnjë rehabilitim në kohë nuk çon në depozitimin e mbetjeve urbane apo industrial, duke i kthyer ato në burime difuze ndotjeje. Nga databaza e AMBU-së rezulton të jenë të pranishme 9 pika të këtij aktiviteti në Tiranë GW335140103 në rrjedhën e sipërme dhe të mesme të lumenjve Tiranë dhe Tërkuzë.

- *Rrjedhja bujqësore dhe industriale (ujërat e zeza)*

Aktiviteti bujqësor po rritet kohët e fundit në Shqipëri shumë shpejt. Përdorimi i plehrave dhe pesticideve (mund të jetë) është një praktikë e zakonshme, por e pavlerësuar. Por një përqendrim i konsiderueshëm i parametrit të nitratit NO3 është i pranishëm në ujërat nëntokësore edhe nëse është brenda normave. Gjithashtu, përdorimi i ujërave nëntokësore për ujitje është një fenomen i shpeshtë dhe shpesh pa leje. Ujërat e ndotura nga aktiviteti bujqësor me përqendrime të konsiderueshme të lëndëve ushqyese derdhen në të njëjtat kanale me ato të aktivitetit industrial dhe nuk mirëmbahen. Është e dokumentuar në bazën e të dhënave të AMBU-së në Tiranë, se rrjedhjet bujqësore si presion ndotjeje difuze për Tiranën GW35140103 përfaqësohet me 42 pika dhe Thumanë TUN 35140101 me 28. Gjithashtu, për grupin B të konglomeratit ranor TUN, Fushë-Krujë 105W05 dhe 35140503, Brar GW35140505.

Për sa i përket aktivitetit industrial të qytetit të Tiranës, ai shtrihet në pjesën jugperëndimore të rrugës ekspres Tiranë-Durrës. Veprimtaria karakterizohet nga një vazhdimësi dhe homogjenitet. Në këtë zonë janë regjistruar shumë subjekte që ushtrojnë aktivitetin e tyre në industrinë ushqimore dhe mekanike. Nuk është industri e rëndë apo e minierave. Aktiviteti industrial është i natyrës përpunuese kryesisht si: gruri, mishi, qumështi, përpunimi i drurit, Coca-Cola, prodhimi i pijeve të ndryshme alkoolike, shumë pika karburanti. Nuk është një rrjet i projektuar për grumbullimin dhe trajtimin e shkarkimeve industriale. Një pjesë e tyre është e lidhur me kolektorë të ujërave të bardha dhe një pjesë e tyre shkarkon ujërat e zeza në sistemin e kullimit bujqësor. Pjesa më e madhe e mbetjeve industriale derdhen në lumin Lana dhe një pjesë, madje jo e vogël, në lumin e Tiranës. Kështu që, numri i pikave të shkarkimit të aktivitetit bujqësor (42) është më i madh në Tiranë GWB 35140103 se ato të Thumanës GWB 35140101 (27). Gjithashtu, numri i pikave të shkarkimit të aktivitetit industrial (24) është më i madh në Tiranë GWB 35140103 se ato të Thumanës GWB 35140101 (8).

Meqenëse nuk ka të dhëna të analizës për mikroelementet dhe metalet e rënda në ujërat nëntokësore nuk mund të thuhet për ndonjë ndotje me mikroelemente dhe metale të rënda të ujërave nëntokësore dhe se ende nuk kemi ndotje të dokumentuar të akuiferit nga aktiviteti industrial edhe pse kemi ndotje të ujërave sipërfaqësore. Megjithatë, mund të dallohen tre zona të veçanta përgjatë akuiferit aluvial:

i) Zona e zhavorrit ujëmbajtës të zbuluar në sipërfaqe;
ii) Zona e zhavorreve ujore me mbulese < 10 m; dhe
iii) Zona e zhavorreve ujore me mbulese > 10 m.

Duke analizuar çdo burim të ndotjes së ujërave nëntokësore në përputhje me trashësinë e shtresës ujore dhe me zhvillimin e veprimtarisë njerëzore, mund të konkludohet se: i) Zona e parë e zhavorreve ujëmbajtëse e zbuluar në sipërfaqe, e cila shtrihej në rrjedhën e mesme të lumenjve të Tiranës, Tërkuzës dhe Zezës, paraqet zonën me probabilitet më të lartë për ndotje të ujërave nëntokësore.

ii) Zona e dytë e zhavorreve ujëmbajtëse me shtresë mbuluese < 10 m, e cila ndodhet pranë lumenjve paraqet probabilitet mesatar për ndotje të ujërave nëntokësore. Ndërsa iii) Zona e tretë e zhavorreve ujëmbajtëse me shtresë mbuluese > 10 m, e cila shtrihet në pjesën më të madhe të pellgut, paraqet probabilitetin më të ulët për ndotje të ujërave nëntokësore.

Analiza Presioneve / Ndikimeve për trupat ujorë nëntokësorë të basenit Ishëm.

Bazuar në Tabelën e Llojeve Standarde të Ndikimit, si ndotjet me lëndë ushqyese, kimike dhe kripëra, verifikohen me analiza kimike të ujërave nëntokësore. Analiza e të dhënave kimike të ujërave nëntokësore është shumë e nevojshme për të zbuluar se cili prej parametrave tejkalon normën e standardit shqiptar dhe europian dhe për të parë ndonjë tendencë rritëse siç thuhet në kërkesat e DKU-së për të përcaktuar statusin aktual të TUN.

Tabelat e presioneve të përgjithshme dhe të sakta, përcaktojnë llojet kryesore të presioneve, së bashku me dy variante të “treguesit të presionit”, që rrjedhin nga udhëzimi i WISE 2016. Është shumë e rëndësishme të dallohen “llojet” dhe “treguesit” e presionit në pellgun e lumit Ishëm të përmendur më sipër.

Vlerësimi i statusit kryhet me kritere analitike dhe përshkruese bazuar në nivelin e të dhënave të disponueshme.

Pra, për çdo TUN, u krye testi i cilësisë dhe i statusit sasior të sugjeruar nga DKU. Përcaktohet statusi i përgjithshëm, i cili përcaktohet si më i ulëti nga dy përcaktimet. Statusi i përgjithshëm përfshin pesë teste të cilësisë dhe katër teste sasiore.

Pra, pesë teste që janë kryer për statusin cilësor të ujërave nëntokësore janë: i) Depërtimi i i ujit të kripur, ii) Ujërat sipërfaqësore, iii) ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore, iv) zonat e mbrojtura të ujit të pijshëm, v) Vlerësimi i përgjithshëm i cilësisë.

Pra, vlerësimi i statusit cilësor të trupave ujor është kryer duke krahasuar vlerat e analizave kimike me ato të standardit shqiptar.

Ndërsa, katër teste që janë kryer për statusin sasior të ujërave nëntokësore janë: i) Depërtimi i ujit të kripur, ii) Ujërat sipërfaqësore, iii) ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore dhe iv) Bilanci i ujit.

Për statusin sasior, është shumë e rëndësishme të dihet se normat mesatare vjetore afatgjatë të nxjerrjes nuk i kalojnë burimet e disponueshme ujore nëntokësore.

Në përputhje me Direktivën për Ujërat Nëntokësore (GWD; 2006/118/EC), kërkohet vlerësimi i statusit për trupat ujorë nëntokësorë të identifikuar si në rrezik në lidhje me receptorin dhe secilin prej ndotësve që kontribuojnë që TUN të karakterizohet në këtë mënyrë (TUN, Shtojca III). Trupat

ujorë nëntokësorë që nuk janë në rrezik klasifikohen automatikisht si me status të mirë dhe statusi vlerësohet në bazë të rrjetit të monitorimit.

Për shkak të boshllëqeve në monitorimin e mbikëqyrjes sasiore dhe cilësore dhe përcaktimit të thjeshtuar të trupave ujorë, është paraqitur analiza e përkohshme për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë me qëllim që të krijohet një pasqyrë e gjerë.

Me përmirësimin e rrjetit të monitorimit në të ardhmen, do të ketë më shumë dallime ndërmjet trupave ujorë "në rrezik" dhe "jo në rrezik". Rritja dhe përmirësimi i monitorimit të mbikëqyrjes është çështje e Programit të Masave.

Gjithashtu, është kryer Vlerësimi i presioneve në Nivelin e Trupit Ujor nëntokësor duke marrë parasysh objektivat e DKU-së për ujërat nëntokësore: (i) për të parandaluar ose kufizuar hyrjen e ndotësve dhe për të parandaluar përkeqësimin e statusit; (ii) të mbrojë, përmirësojë dhe rivendosë të gjitha trupat ujore nëntokësore; dhe (iii) të ndryshojë çdo tendencë të rëndësishme, në rritje, të përqendrimeve të ndotësve.

Analiza e presioneve në lidhje me trupat ujorë nëntokësorë përdori gjithashtu mbivendosjen e mbulimeve GIS të projektit (burimet, puse të hapura, pikat e ndotjes, pikat e shkarkimit, popullsinë dhe vendbanimet) dhe bazën e të dhënave hapësinore të përdorimit të tokës, të cilat janë renditur në aneksin e ujërave nëntokësore.

Ekziston një përshkrim i analizës së situatës për çdo TUN më poshtë për të përcaktuar statusin aktual:

Trupi ujor nëntokësor 35140103 (Thumanë) - Nuk ka tejkalime të standardeve të cilësisë së ujit, megjithatë, ka paqartësi të konsiderueshme në lidhje me parametrat që nuk janë testuar. Ka gjithashtu shumë pasiguri në lidhje me tendencat e niveleve të ujërave nëntokësore Grafiku 1, të cilat nuk kanë gjasa të dështojnë në testin e bilancit të ujit, por matjet në Bilaj-416, nëse janë përfaqësuese, sugjerojnë se TUN po ndikohet nga ndërhyrjet e dobëta të shkaktuara nga pompimi dhe nga lumenjtë e ndotur, por kjo nuk pasqyrohet në të dhënat e monitorimit dhe për rrjedhojë nuk ndikon në gjendjen kimike apo sasiore.

Megjithatë, ajo e vë TUN në rrezik të dështimit të objektivave mjedisore gjatë periudhës së planit të ardhshëm. Është e njohur se ka presione të rëndësishme nga nitratet bujqësore dhe pesticidet, por edhe nga burime të shumta pikash si stacionet e karburantit.

Trupi ujor nëntokësor 35140103 (Tiranë) - Nuk ka tejkalime të standardeve të cilësisë së ujit, por ka një nivel të lartë pasigurie në lidhje me parametrat që nuk janë testuar dhe njihen si presione aktive. Nivelet e ujërave nëntokësore qëndrojnë nën nivelet e lumenjve për pjesën më të madhe të vitit në një pjesë të madhe të TUN dhe tregojnë se këto po ndikohen nga depërtimi i shkaktuar nga pompimi nga uji i ndotur i lumenjve, por kjo nuk reflektohet në të dhënat e monitorimit dhe për këtë arsye nuk ndikon në gjendjen kimike ose sasiore. Gjithashtu, vërehet se parametri i nitratit në TUN aluviale ishte i lartë por nuk e kalon vlerën e lejuar të standardit. Ky parametër konsiderohet si faktor kyç për një TUN në gjendje të mire.

Statusi Kimik, siç përmendet në Direktivën e BE-së për Nitratet, *Përqendrimet e nitrateve janë mbi sfondin natyror* (duke iu afruar 30 mg/L) dhe tre nga dhjetë puset monitoruese shfaqin tendenca në rritje.

Pra, bazuar në tendencat aktuale, TUN janë në rrezik të dështimit të objektivave mjedisore në lidhje me vlerën e pragut (37.5 mg/L), të shkaktuar nga depërtimi nga uji i ndotur i lumit, por kjo nuk reflektohet në të dhënat e monitorimit dhe për këtë arsye nuk ndikon në statusin kimik ose statusin

sasior. Megjithatë, ai kontribuon në rrezikun e dështimit të objektivave mjedisore gjatë periudhës së ardhshme të planit.

Trupi ujor nëntokësor Grupi raportues A: Masivi i Dajtit (35140403/05/11) - tre TUN-të përbëjnë seksionin qendror të masivit të Dajtit, i cili vazhdon në veri dhe në jug të pellgut të Ishëm, ndahen nga përrenj që marrin rrjedhjen bazë nga masivi. Bazuar në mungesën e nxjerrjeve të pompuara, monitorimit të cilësisë së ujit dhe presioneve të papërfillshme të ndotjes, si gjendja sasiore ashtu edhe ajo kimike vlerësohen të jenë të mira. Në mungesë të testimit për pesticide, këtij përcaktimi i jepet vetëm një shkallë mesatare besimi, dhe trupat ujorë gjykohen të mos jenë në rrezik.

Trupi ujor nëntokësor 35140407 (Pas Mali I Dajtit) - Bazuar në mungesën e nxjerrjeve të pompuara dhe të monitorimit të cilësisë së ujit dhe presionit të papërfillshëm të ndotjes, statusi sasior dhe kimik vlerësohet të jetë i mirë. Në mungesë të testimit për pesticide, këtij përcaktimi i jepet vetëm një shkallë mesatare besimi, dhe trupat ujorë gjykohen të mos jenë në rrezik.

Trupi ujor nëntokësor 35140409 (Selita e Malit) - Bazuar në mungesën e ndonjë nxjerrjeje me pompë dhe monitorimit të cilësisë së ujit dhe mungesës së presionit të konsiderueshëm të ndotjes, statusi sasior dhe kimik vlerësohet të jetë i mirë. Për shkak të mungesës së testimit të pesticideve, këtij përcaktimi i është caktuar vetëm një shkallë mesatare besimi, dhe trupat ujorë gjykohen të mos jenë në rrezik. Megjithatë, sipërfaqja e zhveshur karstike e bën akuiferin jashtëzakonisht vulnerabil nëse zhvillohen aktivitete njerëzore.

Trupi ujor nëntokësor Grupi raportues B: GWB (35140501/03/05) Fushë-Krujë - Qinam –Brar:

Gurët ranorë dhe konglomeratet e TUN-ve konsiderohen se mbajnë ujëra nëntokësore me cilësi të mirë. Ka pak analiza historike, por nuk ka monitorim rutinë të nivelit ose cilësisë së ujërave nëntokësore. Raportet historike tregojnë se puset e hershme kanë hasur në nivelet e ujit artezian, por situata aktuale është e pasigurt me disa tregues të niveleve në rënie. Natyra në zgjerim e aktiviteteve njerëzore tregon për rritjen e presioneve të ndotjes nga kanalizimet shtëpiake dhe aktivitetet tregtare, si dhe presionin sasior nga numri i madh, por i panjohur, i puseve private. Prandaj, këto trupa ujorë nëntokësorë supozohet (me besim të ulët), të jenë të statusit të mirë, por edhe të rrezikuar nga dështimi i objektivave mjedisore.

Pjesë të rëndësishme të këtyre trupave ujorë janë urbanizuar kohët e fundit dhe me shpejtësi, për pasojë kanë sjellë presion të konsiderueshëm në statusin e tyre sasior nga reduktimi i rimbushjes për shkak të shndërrimit të sipërfaqeve me bimësi natyrore në sipërfaqe të forta si ndërtesat dhe të shoqëruara me kullim sipërfaqësor.

Trupi ujor nëntokësor Grupi raportues C: GWB (35140507/09) Bubq-Kashar:

Gurët ranorë dhe konglomeratet të TUN-ve konsiderohen se mbajnë ujëra nëntokësore me cilësi të mirë; megjithatë, përveç disa matjeve historike, nuk ka monitorim të nivelit apo cilësisë së ujërave nëntokësore.

Nivelet e ujit në puset e shpuara fillimisht kanë qenë arteziane, por mendohet se kanë rënë. Rritja e aktiviteteve njerëzore tregon për rritjen e presioneve të ndotjes nga higjiena shtëpiake dhe aktivitetet tregtare, si dhe presionin sasior nga puset e mëdha, por të panjohura, private.

Ashtu si në Grupin B, urbanizimi po sjell presion të konsiderueshëm sasior nga reduktimi i rimbushjes për shkak të shndërrimit të sipërfaqeve natyrore në sipërfaqe të forta. Prandaj, këto trupa ujorë nëntokësorë supozohet (me besim të ulët), të jenë të statusit të mire, por edhe të rrezikuar nga dështimi i objektivave mjedisore.

D. KARAKTERIZIMI I TRUPAVE UJORËT NËNTOKËSOR

T1 Trupi Ujor nëntokësor GW35140101, Thumanë

Ky trup (prej 69 km2) përbën pjesën bregdetare të pellgut kryesor aluvial, i cili së bashku me GW35140103, formon akuiferin kryesor në pellgun e Ishmit. Është një njësi mesatare prodhuese e formuar nga trashësi të konsiderueshme (25-40 m) rëre dhe zhavorri me shtresa balte të ndërthurura.

Trashësia, thellësia dhe vetitë e akuifereve. Akuiferi përgjithësisht përfshin 2 ose më shumë horizonte zhavorri. Përshkueshmëria (K) është 90-120 m/d, me T 785 – 1320 m2/d. Njësia aluviale shtrihet në sipërfaqen e tokës, por përmban një përqindje më të lartë të argjilës dhe llumit në pjesën e sipërme, që varion nga 3 në 40 m të trasha (DIKTAS 2012).

Kufijtë. Kufijtë lindorë dhe perëndimorë janë kufij gjeologjikë të përcaktuar mirë në skajin e aluviumit dhe mund të jenë burime të hyrjeve të vogla natyrore ose të nxitura të ujit me cilësi të panjohur. Kufiri jugor është përcaktuar që të përputhet me kufirin e trupave ujorë sipërfaqësorë dhe mund të marrë një prurje nëntokësore nga Tirana GW35140103. Pompimi i secilës anë të këtij kufiri mund të rrisë ose të ndryshojë këtë rrjedhë. Kufiri verior përkon me atë të pellgut të Matit. Depozitimet aluviale janë të vazhdueshme përgjatë këtij kufiri deri në pellgun e Matit, ku trashësia e aluvioneve është shumë më e trashë. Përtej këtij kufiri pritet të ketë prurje; në kushte natyrore kjo do të ishte në veri, por aktualisht ka të ngjarë të jetë e ndryshueshme për shkak të ndikimit të pompimit intensiv.

Stacionet e monitorimit: Trupi monitorohet relativisht mirë, me 5 stacione monitorimi në puset e prodhimit. Të gjitha përdoren për cilësinë e ujit, por vetëm një për monitorimin piezometrik.

Ndërhyrja e ujit të kripur: Për shkak të pozicionit të tij në rrjedhën e sipërme të njësisë së Matit GW35140101, trupi nuk ka kufi me bregun dhe depërtimi I ujit të kripur (uji i detit) nuk do të jetë problem derisa në akuiferin i Matit ndërhyhet seriozisht. Megjithatë, ka rrjedhje të mundshme nga depozitimet e Kuaternarit me përshkueshmëri të ulët në lindje të Thumanës dhe Gramëzit – cilësia e këtij uji nuk është kuptuar mirë dhe kështu ndikimi është i pasigurt, por paraqet rrezik.

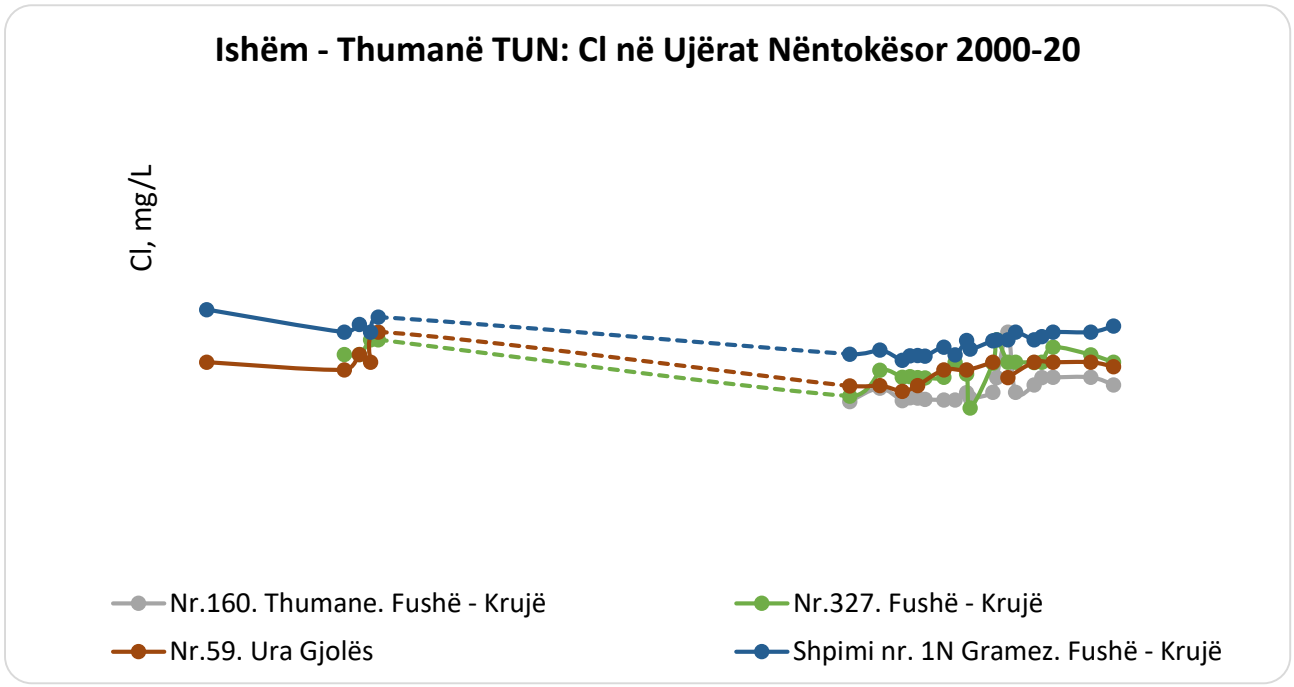
Rrjedhat ndërkufitare. Ka një vazhdimësi të lartë anësore me trupat ujorë nëntokësorë aluvialë në jug (GW35140103) dhe në veri (Mati: GW35120101) që i bën trupat të prirur të ndikojnë ose të ndikohen nga pompimi afër kufirit.

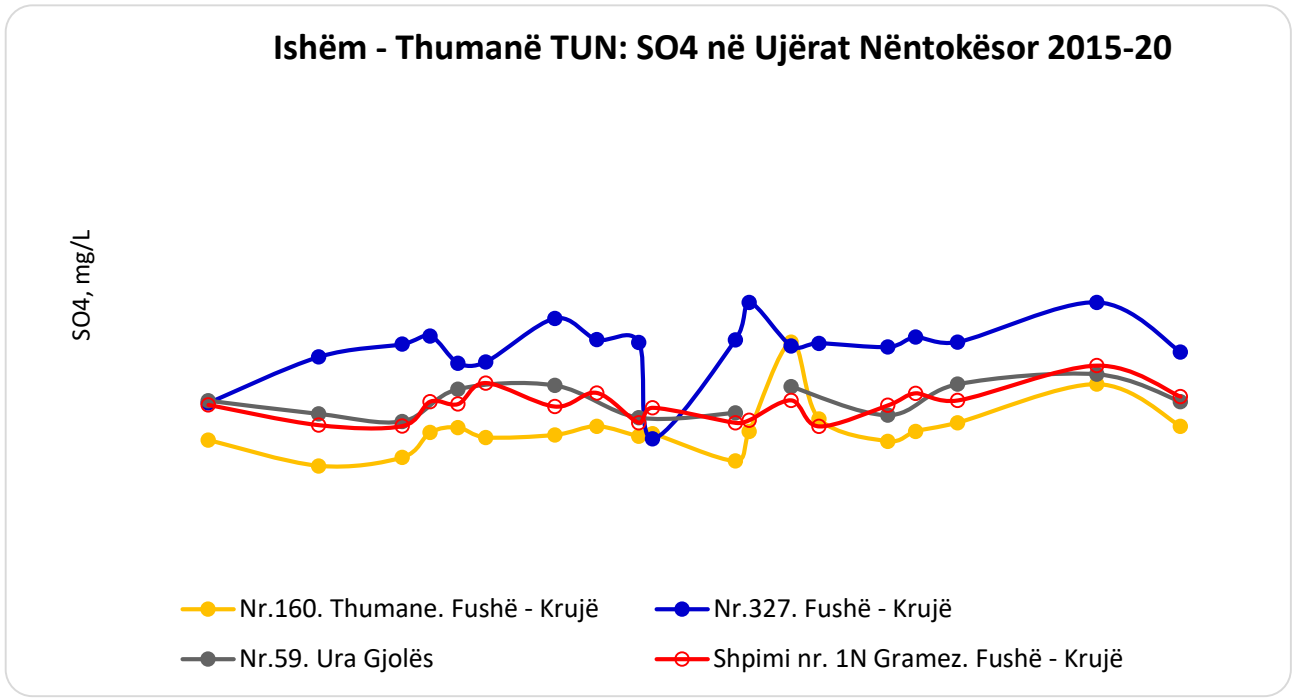
Sfondi Cilësia dhe tendencat e ujërave nëntokësore. Në perëndim të Thumanës, horizonti i poshtëm mineralizohet deri në 1000 mg/L. Monitorimi për periudhën 2015-2020 nga SHGJSH për raportet e AKM në Gjendjen e Mjedisit është përmbledhur më poshtë. Vetëm magnezi e tejkalon vazhdimisht standardin e cilësisë së ujit.

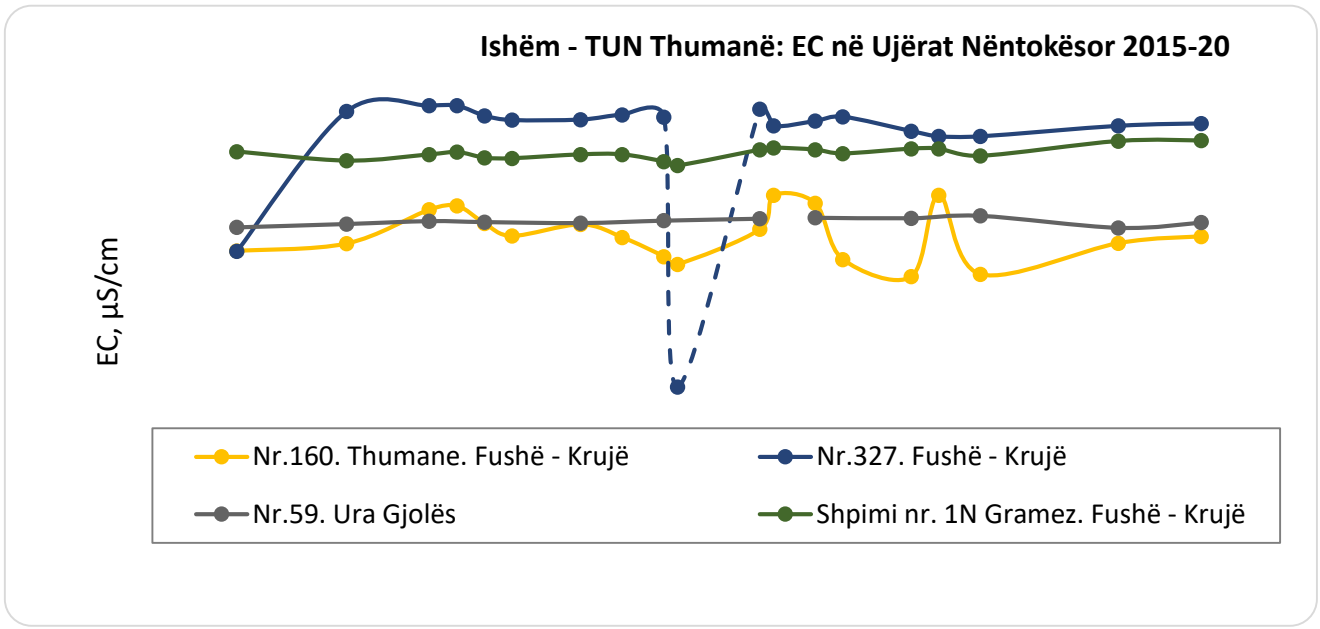
Trupi UN (dhe një pjesë)	Statistikat	pH	Na	Ca	Mg	Fe	NH4	HCO3	Cl	SO4	NO3	EC µS/cm
Thumane (Veri)	Mesatar	7.3	16	87	52	0.02	0.02	491	15	31	14.5	825
	Maks.	7.66	29	119	81	0.12	0.16	558	25	56	23.4	936
	Mesatar	7.3	15	87	61	0.05	0.02	511	14	47	13.5	870

Thumane (Jug)	Maks.	7.7	20	109	106	0.50	0.05	601	21	69	19.2	1009
Shënime: 1. Parametrat në mg/L përveç pH dhe EC; 2. Qelizat të vijëzuara me të verdhë tejkalojnë standardin e cilësisë së ujit												

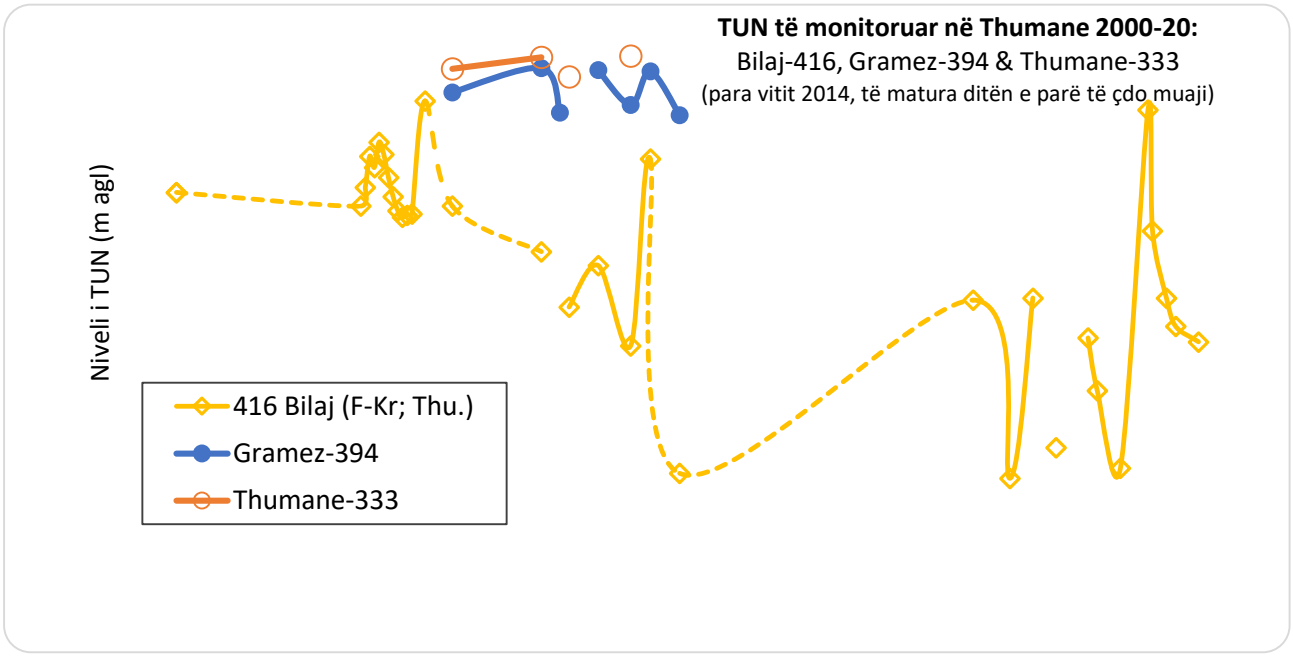
Disa puse kanë të dhëna nga viti 2004 dhe një numër më i vogël nga viti 2000, për të cilët tendencat e klorurit, sulfatit dhe nitrateve janë paraqitur më poshtë. Nuk është identifikuar asnjë tendencë domethënëse në klorur, EC ose sulfat. Mesatarja e nitrateve është më e lartë në 2015-2020 sesa në 2003-04, por asnjë trend i përgjithshëm i rëndësishëm në nitrat nuk është identifikuar qartë. Përqendrimet mesatare të nitrateve (rreth 15 mg/l NO3) janë ndoshta mbi sfondin natyror për këtë akuifer dhe sugjerojnë ndikim në bujqësi.

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Kur u shpua pusi 59 i Fushë-Krujës në tetor 1964, niveli i ujit ishte 1.5 m mbi nivelin e tokës dhe matjet në 3 puse në Bilaj në vitin 2000 (Tartari et al. 2001) ishin midis 0.5 dhe 5 m nën tokë. Një hidrograf (Bilaj-416) me të dhëna jo të plota nga viti 2000 deri në vitin 2019 tregon luhatje vjetore mbi 10 m. Këto janë të dhëna të pamjaftueshme për të përcaktuar me siguri tendencat afatgjata dhe të ndryshueshme hapësinore; megjithatë, ato tregojnëse nivelet e ujit të sezonit të thatë kanë rënë ndoshta me 10 m në rreth 20 vjet.

Presionet e Abstraksionit. Trupi përmban pesë grupe pusesh abstrakte në Pusin Thumanë 330(*2), Gramëz, Fushë-Krujë-Hasan dhe në rezervuarin e shërbimit të Durrësit. Bëhet fjalë për puse me kapacitet të lartë (diametri 200 – 400 mm), por nuk dihet nxjerrja totale e ujit [në pritje të marrjes

së të dhënave nga UKT] por qartësisht përfaqësojnë presion të konsiderueshëm. Puset kontrollojnë pjesën më të madhe të akuiferit dhe disa kanë përdorime të shumëfishta. Sipas bazës së të dhënave AMBU GIS, ka të paktën 39 puse të hapura, kryesisht me rendiment të ulët, deri në 33 m3/d dhe një rendiment kumulativ të regjistruar prej 272 l/s.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur dhe TUN Hidrografia e matur në Bilaj-416 sugjeron që akuiferi mund të ketë ndryshuar nga rrjedhja bazë në rrjedhje nga lumenjtë për pjesën më të madhe të vitit, e cila ka të ngjarë të jetë e cilësisë së dobët dhe potencialisht degraduese e cilësisë së ujërave nëntokësore. Megjithatë, matjet në një pus nuk mund të supozohet se do të zbatohen në të gjithë trupin ujor nëntokësor. Duke pasur parasysh probabilitetin e reduktimit ose humbjes së rrjedhës bazë, rreziqet kimike për ujërat sipërfaqësore dhe TUN janë të ulëta. Ndikimi i tyre sasior është i panjohur, por ndoshta i vogël.

Presionet e Përgjithshme. Aktualisht zona është kryesisht bujqësore, por po urbanizohet gjithnjë e më shumë dhe po tërhiqen disa industri në mënyrë që të pritet rritje e ndotjes gjatë periudhës së planit, duke rritur mundësinë e mosarritjes së statusit të mirë kimik.

Gjendja e ujërave nëntokësore. Duke konsideruar vetëm të dhënat nga monitorimi i parametrave kryesor dhe niveleve të ujit në një pus do të çonte në përcaktime të statusit të mirë sasior dhe kimik, por kjo mund të bëhet vetëm me shkallë të ulët besimi për shkak të mungesës të shumë stacioneve të nivelit të ujit dhe matjes së metaleve të rënda, si dhe kimikateve organike sintetike. Duke marrë parasysh presionet e përmendura më sipër, TUN konsiderohen të jetë në rrezik të dështimit në mosarritjen e statusit kimik dhe sasior.

T1 Trupi ujor nëntokësor GW35140103, Tiranë

Ky trup (87 km2) formon pjesën në rrjedhën e sipërme të nënpellgut aluvial kryesor të pellgut ujëmbledhës Ishëm, i formuar nga zhavorret shumë produktive me sasi më të vogël rëre dhe disa llum e argjilë të ndërprerë. Horizontet e zhavorrit janë disa dhjetëra metra të trasha dhe me përshkueshmëri jashtëzakonisht të lartë (>100 m/d) dhe transmetime që i kalojnë 2000 m2/d. Ka shumë raporte anekdotike për abstragimin e tepërt të akuiferit, por (aktualisht) kjo nuk mbështet të dhëna të qarta monitorimi. Është sugjeruar që ky TUN mund të nën-ndahet më tej dhe mund të jetë edhe në të ardhmen; megjithatë, disponueshmëria e informacionit nga monitorimi duket se e bën këtë jo praktike.

Depozita sipërfaqësore. Mbulesa mbrojtëse ndryshon ndjeshëm brenda trupit. Zhavorret e lumenjve të Tiranës, Tërkuzës dhe Zezës dalin përgjatë kufijve të gurëve ranorë dhe konglomerateve që i përkasin GW35140503 dhe GW35140505, duke krijuar potencial të lartë për rimbushjen e lumenjve dhe vulnerabilitet të lartë ndaj ndotjes.

Kufijtë. Kufijtë e gjatë në anët lindore dhe perëndimore janë kufij gjeologjikë me akuiferë të vegjël të formuar nga gur ranor dhe alum. Duke pasur parasysh përshkueshmërinë e tyre të ulët dhe topografinë më të lartë, pritet që të ketë prurje të vogla anësore në TUN. Kufiri verior është me trupin aluvial të basenit të Matit GW35120101 dhe bazohet në kullimin sipërfaqësor ndërsa akuiferi me përshkueshmëri të lartë është i vazhdueshëm përgjatë kufirit, ku mund të ketë prurje të vogla natyrore dhe të mëdha të shkaktuara nga pompimi, në varësi të modelit të abstraksionit.

Stacionet e monitorimit: Trupi monitorohet relativisht mirë, me 10 stacione monitorimi, megjithatë, të gjitha janë puse prodhimi që kontrollojnë pjesën më të madhe të akuiferit dhe disa kanë seksione të shumta. Prandaj ato janë të dobishme, por nuk përfaqësojnë të gjithë TUN; plus nivelet e ujit që ndikohen nga pompimi dhe cilësia e ujit janë një përzierje e ujërave nga thellësi të ndryshme.

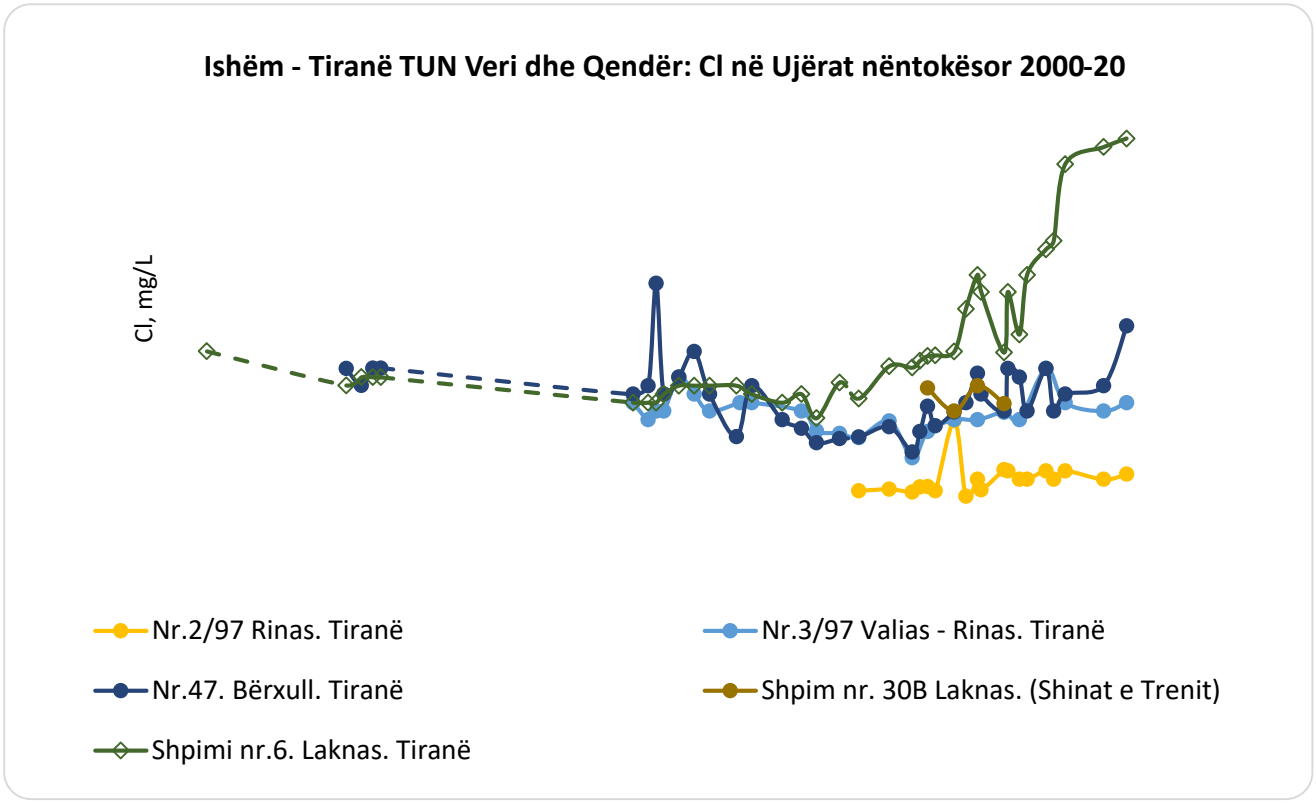
Cilësia e ujërave nëntokësore. Monitorimi për periudhën 2015-2020 nga SHGJSH për raportet e AKM në Gjendjen e Mjedisit është përmbledhur më poshtë. Magnezi dhe hekuri në mënyrë periodike tejkalojnë standardet e cilësisë së ujit.

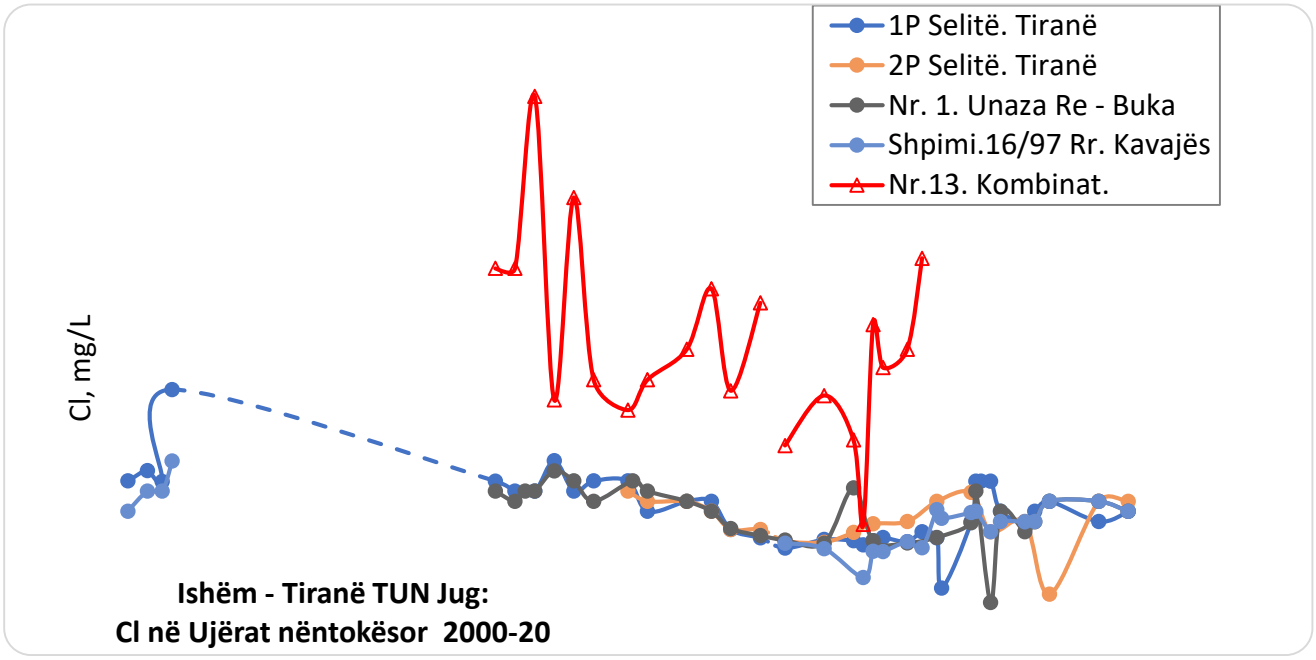
Trupi TUN (dhe një pjesë)	Statistikat	pH	Na	Ca	Mg	Fe	NH4	HCO3	Cl	SO4	NO3	EC µS/cm
Tiranë (Veri)	Mesatar	7.1	17	125	31	0.04	0.02	471	18	57	5.5	848
	Maks.	7.33	23	158	48	0.40	0.05	525	36	72	13.3	956
Tiranë (Qendrore)	Mesatar	7.0	39	128	34	0.03	0.02	501	40	65	18.1	997
	Maks.	7.31	55	156	86	0.50	0.11	589	83	112	36.0	1121
Tiranë (Jug)	Mesatar	7.1	26	101	21	0.03	0.02	365	22	48	22.3	745
	Maks.	8.19	36	120	69	0.67	0.19	454	30	77	34.0	814
Shënime: 1. Parametrat në mg/L përveç pH dhe EC; 2. Qelizat me hije të verdhë të tejkalojnë standardin e cilësisë së ujit												

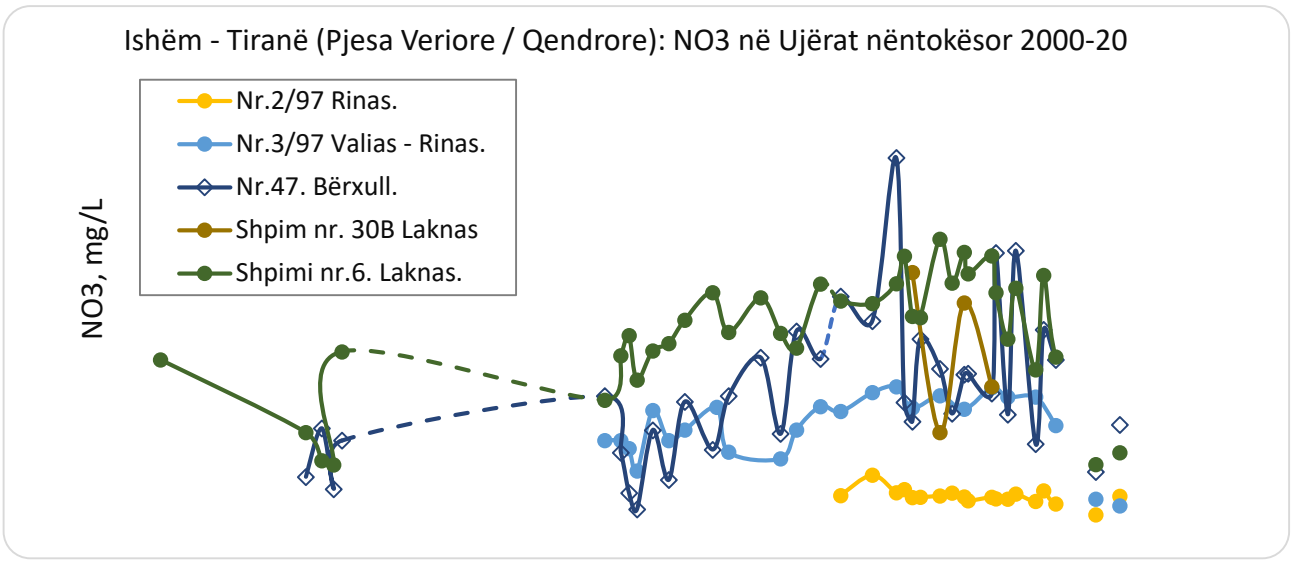
Disa puse kanë të dhëna nga viti 2000 dhe disa të tjerë nga viti 2004, për të cilët tendencat e klorurit dhe nitrateve janë paraqitur më poshtë, veçmas për puset në (i) në veri / qendër dhe (ii) në jug të trupit ujor.

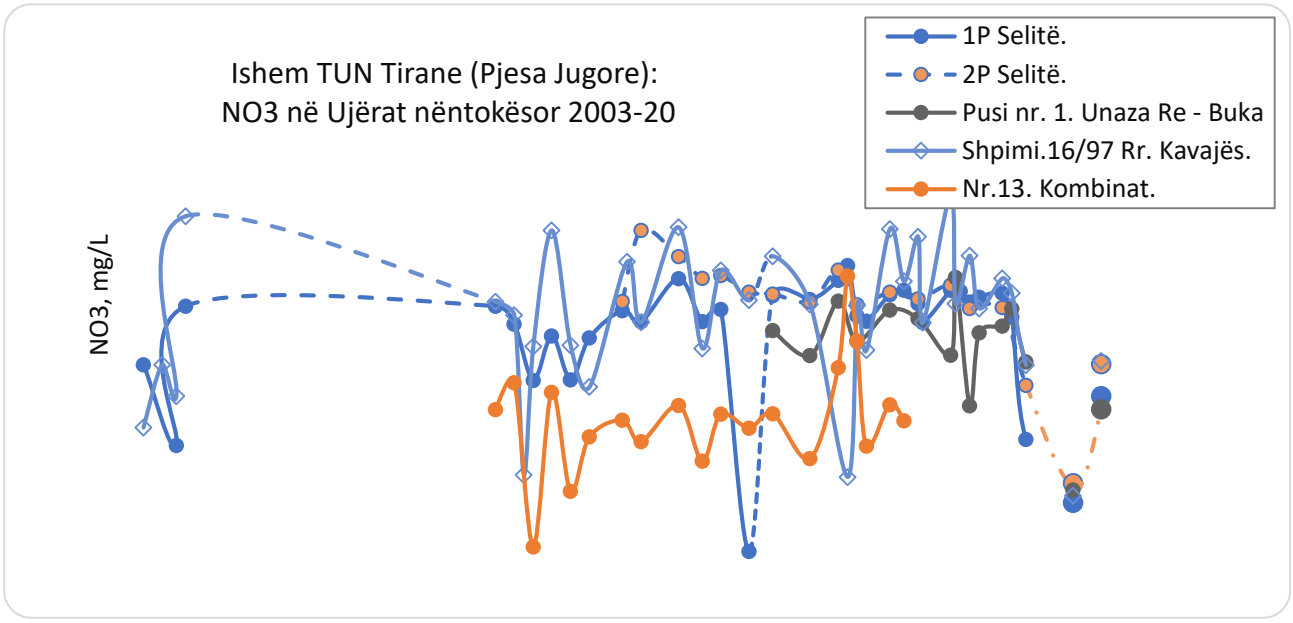
Në veri dhe në qendër të TUN, një tendencë rritëse e klorurit është identifikuar në disa puse; në Laknas Nr. 6 tendenca duket se rritet në mënyrë të qëndrueshme dhe e dyfishuar që nga viti 2016, megjithatë, përqendrimi absolut mbetet i ulët në krahasim me vlerën e pragut. Mesatarja e nitrateve është më e lartë në 2015-2020 sesa në 2003-04, por asnjë trend i përgjithshëm i rëndësishëm në nitrat nuk është identifikuar qartë.

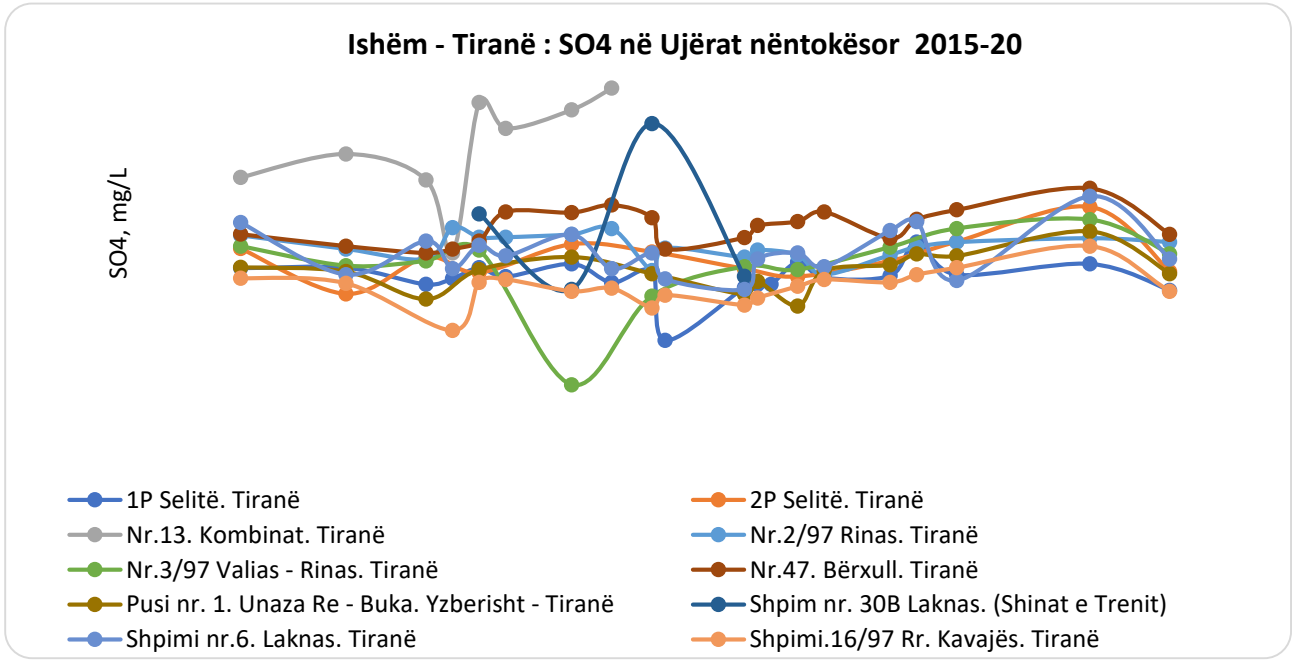
Në jug të TUN, ka një tendencë të lehtë rënëse të klorurit nga viti 2010 deri në rreth 2015 e ndjekur nga një tendencë rritëse më e dobët. Një rekord i shkurtër në Selite-2P tregon një prirje të dukshme në rritje. Asnjë tendencë e përgjithshme në nitrate, EC ose sulfat nuk është e dukshme.

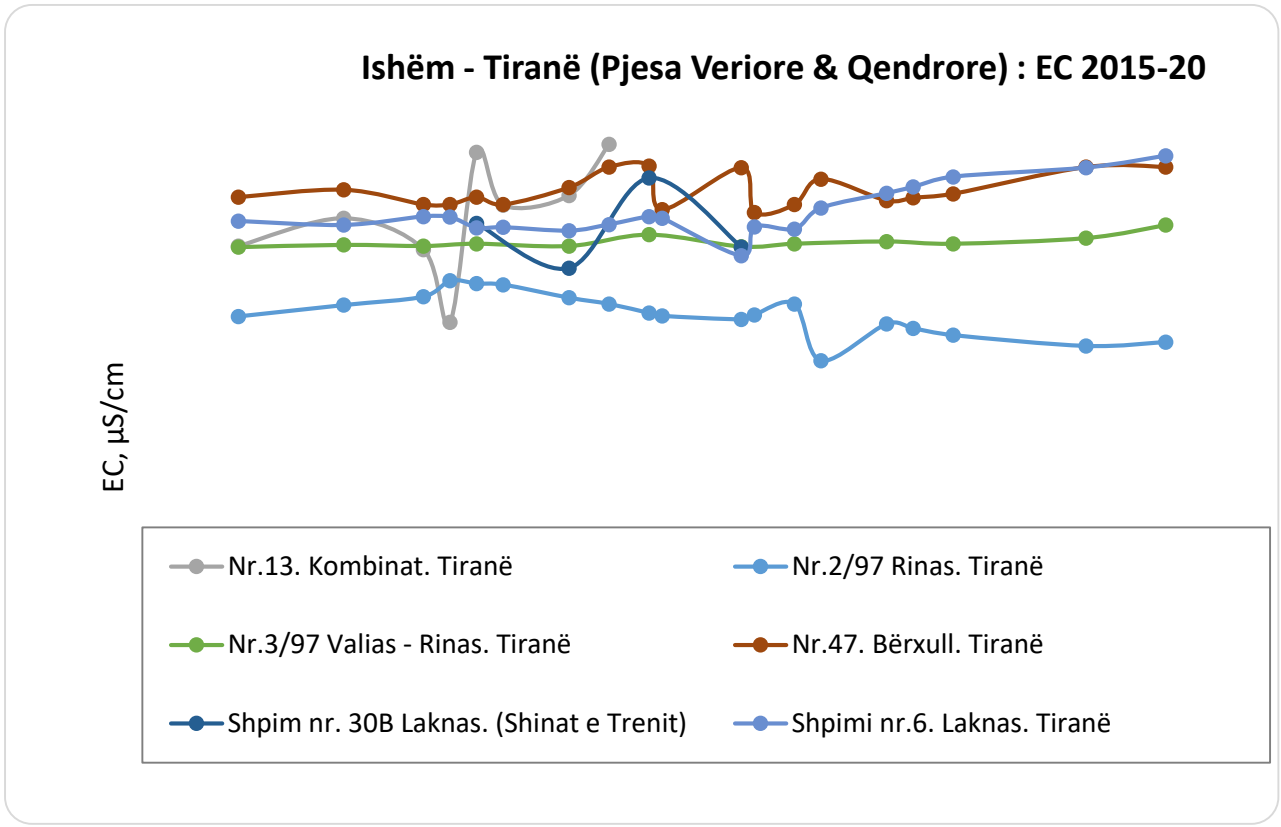

Ishëm - Tiranë TUN Veri dhe Qendër: Cl në Ujërat nëntokësor 2000-20
Cl, mg/L
Nr.2/97 Rinas. Tiranë
Nr.3/97 Valias - Rinas. Tiranë
Nr.47. Bërxull. Tiranë
Shpim nr. 30B Laknas. (Shinat e Trenit)
Shpimi nr.6. Laknas. Tiranë

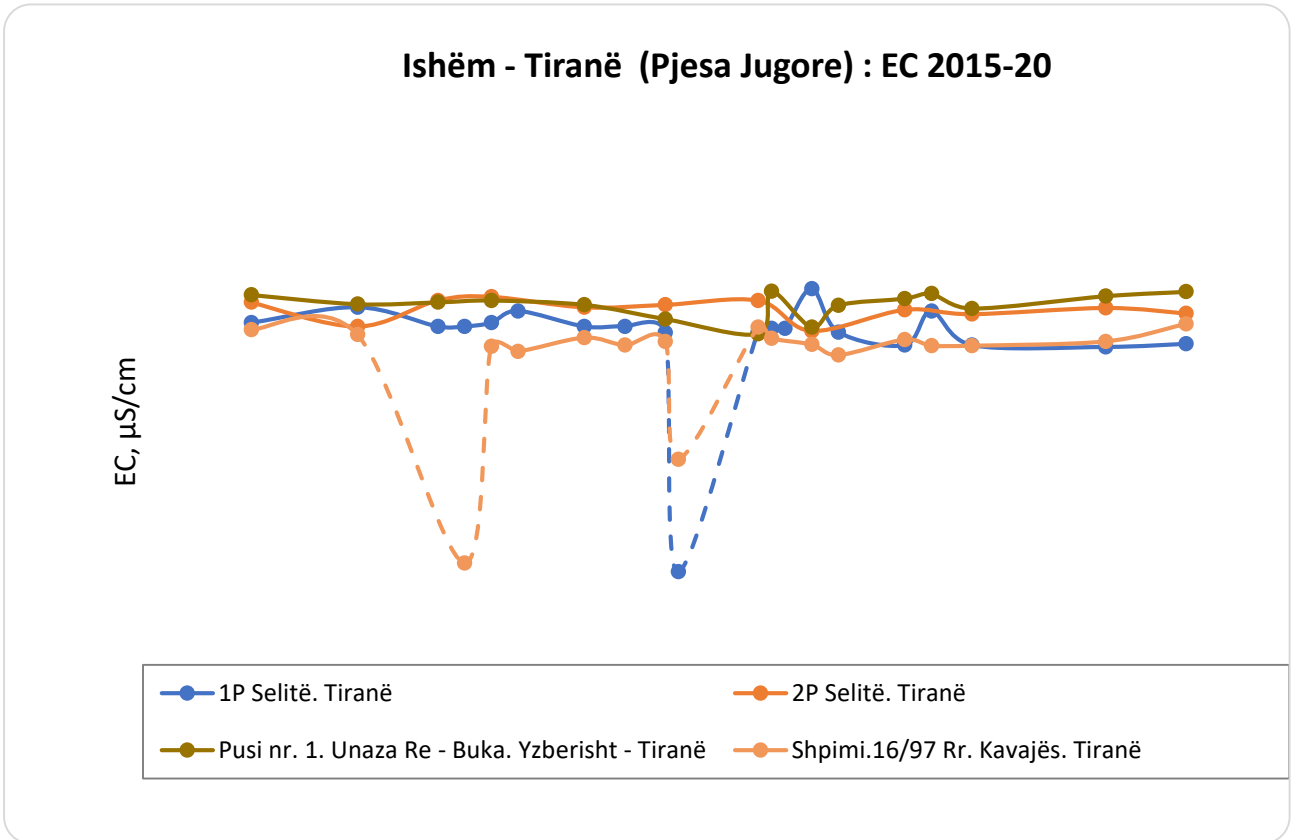

1P Selitë. Tiranë
2P Selitë. Tiranë
Nr. 1. Unaza Re - Buka
Shpimi.16/97 Rr. Kavajës
Nr.13. Kombinat.
Cl, mg/L
Ishëm - Tiranë TUN Jug:
Cl në Ujërat nëntokësor 2000-20

Ishëm - Tiranë (Pjesa Veriore / Qendrore): NO3 në Ujërat nëntokësor 2000-20
Nr.2/97 Rinas.
Nr.3/97 Valias - Rinas.
Nr.47. Bërxull.
Shpim nr. 30B Laknas
Shpimi nr.6. Laknas.
NO3, mg/L

Ishem TUN Tirane (Pjesa Jugore):
NO3 në Ujërat nëntokësor 2003-20
1P Selitë.
2P Selitë.
Pusi nr. 1. Unaza Re - Buka
Shpimi.16/97 Rr. Kavajës.
Nr.13. Kombinat.
NO3, mg/L

Ishëm - Tiranë : SO4 në Ujërat nëntokësor 2015-20
SO4, mg/L
1P Selitë. Tiranë
2P Selitë. Tiranë
Nr.13. Kombinat. Tiranë
Nr.2/97 Rinas. Tiranë
Nr.3/97 Valias - Rinas. Tiranë
Nr.47. Bërxull. Tiranë
Pusi nr. 1. Unaza Re - Buka. Yzberisht - Tiranë
Shpim nr. 30B Laknas. (Shinat e Trenit)
Shpimi nr.6. Laknas. Tiranë
Shpimi.16/97 Rr. Kavajës. Tiranë

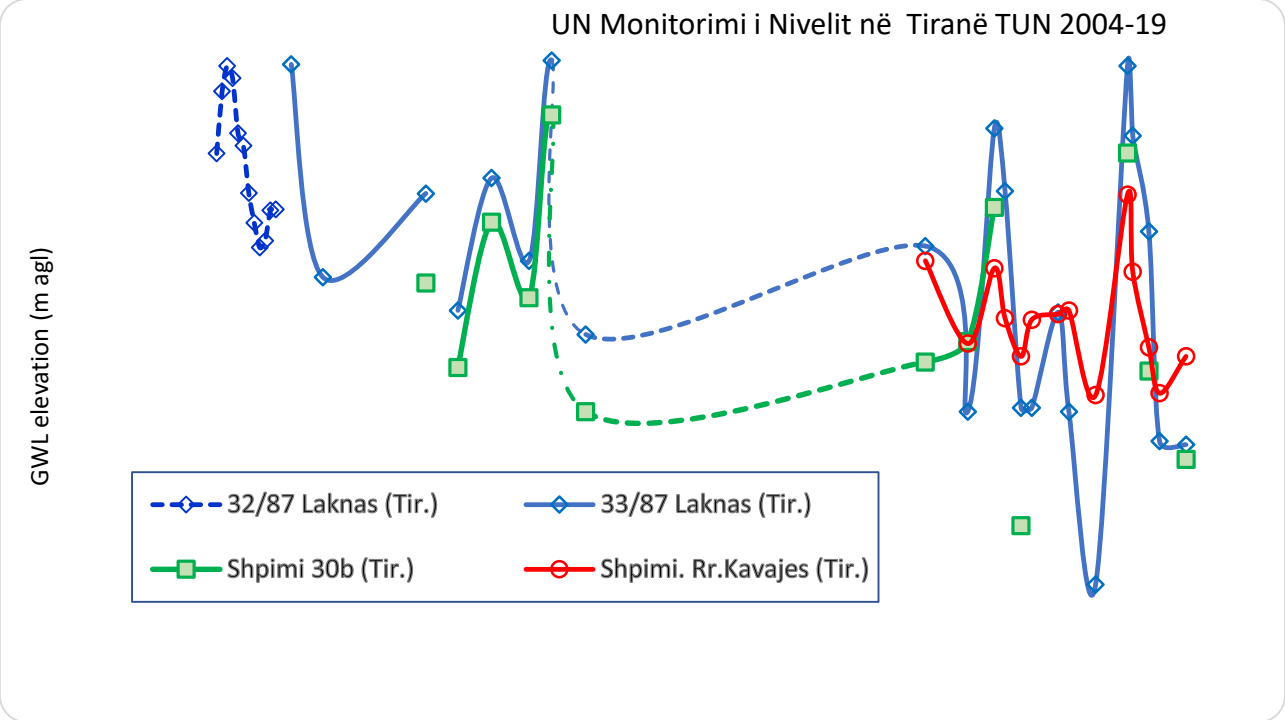
Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit).

Matjet në shtator (afër nivelit të ulët vjetor) 2000 (Tartari et al. 2001) më afër këtyre stacioneve ishin shpimet në Laknas 30/87 dhe 40/87, ku nivelet e ujit ishin përkatësisht 2,57 dhe 3,55 m bgl.

Ndërsa nga matjet e pesë viteve të fundit

- Shpimi 33/87: niveli i ujit në vitin 2017 në tetor ka qenë – 15.6 m bgl.
- Shpimi Rr. Kavajës: Niveli i ujit në 2019 në gusht ka qenë – 10.5 m bgl.
- Shpimi Laknas 30b: niveli i ujit në vitin 2016 në gusht ka qenë -14 m bgl.

Hidrografët e tre puseve nga viti 2004 deri në vitin 2019 tregojnë rritje të luhatjeve vjetore me kalimin e kohës me një tregues të fortë të rënies së niveleve të sezonit të thatë para vitit 2010 deri në vitin 2014, ku më pas nuk ka një tendencë të qartë të përgjithshme. Grupi më i mirë i të dhënave të serive kohore është në Laknas, i cili shtrihet brenda gjarpërimit të lumit Lana dhe ku nivelet e tokës janë vetëm disa metra mbi nivelet e lumit. Në fillim të viteve 2000, nivelet e ujërave

nëntokësore do të kishin qenë afër niveleve të lumenjve. Për këtë arsye mendohet që hyrjet dhe daljet mund të kenë qenë pak a shumë në ekuilibër gjatë një viti, megjithatë, nivelet e ujërave nëntokësore tani janë nën nivelet e lumit për pjesën më të madhe të vitit dhe si pasojë, kjo do të shkaktojë një rrjedhje neto të ujit të ndotur të lumit në akuifer.

Gjatë 20 viteve të fundit, nivelet mesatare të ujërave nëntokësore kanë rënë me rreth 10 m, me shumë mundësi(?) duke transformuar ndërveprimet lumë-ujra nëntokësore nga lumenjtë që marrin rrjedhën bazë në lumenj shumë të ndotur që tani rrjedhin në akuiferë. Ka indikacionet se intensiteti i shkëmbimeve duhet të jetë i rëndësishëm sepse ka shumë raporte për shtresa të cekëta zhavorri afër sipërfaqes. Kjo rimbushje shtesë, edhe pse një kërcënim për cilësinë e ujërave nëntokësore, do të balancojë pjesërisht ndikimin e rritjes së nxjerrjes së ujërave nëntokësore në nivelet dhe depozitimin e ujit. Pikat hidrografike në 2016 dhe 2018 tregojnë se po ndodh rimbushje e konsiderueshme. Megjithatë, shpërndarja në zonë e efekteve të rrjedhjes së lumenjve është e paqartë.

Ndërhyrja. Megjithëse nuk ka prova të ndërhyrjes së ujit të kripur, ka (i) rrjedhje të shkaktuara të ujit të ndotur të lumit nga lumi Lana dhe përrenj të tjerë dhe (ii) rrjedhje natyrore dhe ndoshta e shtuar nga gurët ranorë në kufijtë e TUN, megjithatë, cilësia e ujit është i panjohur por ndoshta i mirë.

Presionet e Abstraksionit. UKT ka 60 puse prodhimi në 12 vendodhje që prodhojnë një minimum prej 485 l/s në vitin 2016 dhe një nxjerrje totale 16,88 MCM (Ujësjellësi Budapest 2017). Trupi përmban pesë grupe pusesh abstrakte bashkiake (UKT) në Vers/Rinas, Pema, Laknas, F.Bukës dhe Bërxull. Bëhet fjalë për puse me kapacitet të lartë (diametri 200 – 400 mm), por nxjerrja totale e ujit nuk dihet, por paraqet qartë presion të konsiderueshëm. Puset kontrollojnë pjesën më të madhe të akuiferit dhe disa kanë ekrane të shumta. Raportet anekdotike nga UKT tregojnë rënie sezonale të prodhimit të ujit në Laknas (100 l/s në 60 l/s) dhe në Bërxull, ku sipas UKT-së shkak i rënies së nivelit të ujit mund të jenë disa biznese aty pranë.

Sipas bazës së të dhënave AMBU (GIS), ka 5 burime dhe të paktën 91 puse të hapura, kryesisht me rendiment të ulët dhe rendiment kumulativ të regjistruar prej 186 l/s. Gjithashtu, ekzistojnë një numër i panjohur i puseve private të ujitjes, apo për qëllime industrial, të cilat mund të përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të totalit të nxjerrjes së ujit. Për shkak të ndryshimeve të vazhdueshme në përdorimin e tokës, ujitja ka të ngjarë të zvogëlohet, por përdorimi për qëllime industrial të ujit do të rritet.

Informacioni i disponueshëm mbi kapacitetin e instaluar është përmbledhur në tabelën e mëposhtme:

PUSE	Kapaciteti (L/s)
Selitë, 4 puse Q = 125 – 150 l/s	150
Unaza e Re, 4 puse Q = 100 – 140 l/s.	140
Laknas, 4 puse Q = 28.9 – 100 l/s	100
Bërxull, 6 puse Q = 50 – 100 l/s	100
Laknas për Kamëz, 1pushim Q = 25 – 30 l/s	30
Pompimi i Shën Valias, 1 pus (3/97) Q = 10 – 13 l/s	13
Kashar, 4 puse Q = 50 – 60 l/s	60
Kamëz (Valias) 3 puse Q = 100 – 150 l/s	150
Prezë 1 pus Q = 20 l/s	20
Mazhë 2 pus Q = 10 l/s	10
UV e Vorës 2 puse Q = 50 – 70 l/s	70
Puse private Q = 500 l/s	700
Total	**1,543**
Sasia totale e përafërt e shfrytëzuar për ujë të pijshëm Q = 1000 - 1600 l/s	
Sasia totale e përafërt e shfrytëzuar për ujë industrial Q = 200 - 300 l/s	
Sasia totale e përafërt e shfrytëzuar për ujitje Q = 100 - 200 l/s	
Koeficienti vjetor i shfrytëzimit të akuiferit zhavorr varion K = 0,85 – 0,95 (AGS)	

Presionet e ndotjes. TUN i Tiranës është subjekt i presioneve të konsiderueshme nga burime të ndryshme. Bujqësia, edhe pse një aktivitet në rënie, tashmë ka lënë një trashëgimi të plehrave-nitrateve dhe ndoshta pesticideve. Me më shumë se 600,000 njerëz që jetojnë në këtë TUN, mbetjet fekale direkt nga familjet e palidhura, nga sistemet e ujërave të zeza komunale që vijnë nga rrjedhat e ndotura nga ujërat e zeza do të kenë zhvendosur bujqësinë si burimin kryesor të ngarkimit të azotit

në ujërat nëntokësore. Rritja e përqendrimeve të nitrateve (më se shumë 20-30 mg/L) dëshmojnë këtë ndikim dhe tregojnë për funksionimin e rrugëve efektive të ndotjes nga sipërfaqja e tokës në akuifer. Ka shumë burime të tjera potenciale të ndotjes, duke përfshirë hedhjen e papërshtatshme të mbetjeve të ngurta; transporti (rrugët, trenat, aeroporti) dhe magazinimet e hidrokarbureve të naftës; shumë industri (fabrika të pijeve joalkoolike dhe birre, punishte inxhinierike) të cilat janë të përqendruara veçanërisht përgjatë autostradës Tiranë – Durrës; dhe shumë aktivitete të tjera tregtare në shkallë të vogël si karburantet dhe bizneset e pastrimeve kimike.

Mesatarja e përqendrimit të nitrateve në TUN gjatë pesë viteve të fundit është paraqitur më poshtë. Rënia e përqendrimit mesatar pas vitit 2018 është e pa zakontë, por mund të jetë nga numri i vogël i mostrave, por jo domosdoshmërisht është një tregues i përmirësimit të cilësisë së ujit.

Trendi i përqendrimeve të nitrateve në GW35140103				
viti	Nr	Min	Mesatarja	Maks
2016	30	2.4	18.4	36.0
2017	30	2.0	18.5	30.9
2018	30	2.2	19.5	34.0
2019	22	1.7	16.5	26.5
2020	16	0.7	8.2	19.1

Më tej, sipas natyrës së industrive dhe aktiviteteve tregtare shumë kimikate të rrezikshme nuk janë testuar aktualisht dhe për këtë arsye vlerësimi i statusit nuk është i besueshëm.

Pikat e nxehta aktuale ose të mundshme të ndotjes në këtë TUN janë regjistruar në bazën e të dhënave të AMBU dhe janë renditur më poshtë së bashku me rreziqet e mundshme:

- PH_2 Vendi i depozitimit (rreziqe të shumta)
- PH_3 ish/Kinostudio “Shqipria Sot” (Cianid)
- PH_21 Instituti i Shëndetit Publik (i panjohur)
- PH_25 Punëtoria për rigjenerimin e vajrave të transformatorëve të përdorur (vajra, PCB, tretës)
- PH_26 Punëtoria e riparimit të transformatorëve (si më sipër)
- PH_6 Fabrika e Auto & Traktorëve, me një venddepozitimi 250 m në SSW (vajra, tretës)

Të gjitha këto mbulojnë një akuifer të ujit të pijshëm dhe për këtë arsye paraqesin rrezik të konsiderueshëm për ujërat nëntokësore dhe për numrin e panjohur të puseve private. Në veçanti, kantieret PH_25 dhe PH_25 ndodhen përkatësisht 730 dhe 770 m nga pusi i nxjerrjes së ujit nën adminitrimin e UKT-së 16/97 Rr. Kavajës. Vajrat e transformatorëve kanë të ngjarë të përmbajnë kimikate toksike, të qëndrueshme dhe bioakumuluese si bifenilët e poliklorinuar (PCB) dhe kimikatet e përdorura në rigjenerimin e tyre mund të jenë gjithashtu shumë toksike. Studioja e Filmit raportohet të ketë pasur depo të konsiderueshme cianidi hekuri të kaliumit.

Përveç kësaj, CEMSA (2012) identifikon një pikë të nxehtë. Një ndërmarrje metalurgjike e Dajtit në afërsi të Tregut të Madh në Medresë ku raportohet se kishte kazane gjysmë të mbushura me 750 kg cianur.

Inventari i pikave të shkarkimit në ujërat sipërfaqësore në këtë TUN jo vetëm që tregon numrin e madh të burimeve pikësore të mundshme të ndotjes që rrezikojnë ujërat nëntokësore, por edhe për

shkak se nivelet e ujërave nëntokësore janë më të thella se nivelet e lumenjve dhe uji i ndotur i lumit do të rimbushë akuiferin. Krahas shkarkimeve sasiore të rëndësishme të ujërave të zeza, ka 24 shkarkime industriale të cilat ndoshta e kanë origjinën nga një numër edhe më i madh objektesh dhe 42 shkarkime bujqësore që parashikojnë shfaqjen e mundshme të nitrateve dhe pesticideve.

Megjithëse nuk janë të pranishme në bazën e të dhënave AMBU, ka shumë presione të tjera pika industriale/tregtare që kërcënojnë ujërat nëntokësore, veçanërisht shumë stacione karburanti dhe dyqane të tjera nafte, punëtori inxhinierike që përdorin lëndë djegëse dhe tretës të klorurit, pastruesit kimik dhe objekte të përpunimit të ushqimit. Përvoja ndërkombëtare parashikon se një pjesë e konsiderueshme e objekteve të tilla mund të ndotin tokën dhe ujërat e cekëta nëntokësore.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur. Nivelet e ujërave nëntokësore janë të rendit 10 m nën tokë për të gjithë deri në pjesën më të madhe të sipërfaqes së vitit dhe për këtë arsye pritet të ketë rrjedhje nga lumenjtë gjatë gjithë vitit. Kjo nuk nënkupton ndikime kimike dhe ndikime sasiore me përmasa të panjohura.

Transfertat e ujit. Një komponent i rëndësishëm i bilancit të ujit është rimbushja artificiale e paplanifikuar që rezulton nga importi i 800 l/s ujë nëntokësor karstik nga Selita (GW35140409; av. 510 l/s), burimi i Shënmarisë (GW35160409; av.894 l/s) dhe Gurra e Lenës (burimet GW3512049, një pjesë e të cilave do të rimbushin ujërat nëntokësore nëpërmjet tubacioneve të shpërndarjes dhe kanalizimeve (Eftimi 2005; DIKTAS 2012).

Gjendja e ujërave nëntokësore. Edhe pse vetëm monitorimi i disponueshëm i parametrave kryesor do të çonte në një përcaktim të statusit të mirë kimik, por kjo mund të bëhet vetëm me shkallë shumë të ulët besimi për shkak të mungesës së matjes së metaleve të rënda dhe kimikateve organike sintetike. Monitorimi i disponueshëm i niveleve të ujit çon në një përcaktim të statusit të mirë sasior, niveli i besimit është modest për shkak të numrit të kufizuar të stacioneve të nivelit të ujit dhe frekuencës së ulët të matjeve. Më tej, rrjedhjet e shkaktuara mund të ngadalësojnë rënien e niveleve të ujit, gjë që rrit rrezikun e ndotjes. Duke marrë parasysh presionet e përmendura më lart, TUN duket të jenë në rrezik të konsiderueshëm të mosarritjes së statusit kimik në lidhje me vlerën e pragut për nitratin (37.5 mg/L) dhe një rrezik më të vogël, por mjaft i rëndësishëm, për të mos arritur statusin sasior.

T4 Trupi Ujor nëntokësor, GW35140401, Makareshi

[Sipërfaqja 13,6 km2]

Ky trup është i formuar nga gëlqerorë të karstifikuar nga Kretaku në Paleogjen (Cr2-Pg1-2) me prodhimtari të lartë. Ky TUN shtrihet në antiklinalin e Makareshit (pjesë e zonës Tektonike të Krujës) që është vazhdimësi e gëlqerorëve të groposur (Cr2-Pg1-2) që shtrihen nën formacionet kuaternare të luginës së Ishmit. Këta gurë gëlqerorë janë karstifikuar intensivisht, duke prodhuar dy lloje burimesh në kontaktin tektonik të gurëve gëlqerorë me melasa Tortoniane me përshkueshmëri të ulët (Tartari 2001). Ekzistojnë dy lloje burimesh minerale që shkarkohen nga ky TUN:

- Burime minerale arteziane të pasura me përmbajtje të lartë H2S dhe temperaturë të lartë;
- Burime të freskëta karstike të çarjeve me përmbajtje të ulët H2S dhe temperaturë të ulët.

Disa të dhëna për këto burime janë renditur më poshtë: Burimi, që ndodhet në lindje të pusit “Fabrika e Çimentos” (F-Krujë), Q=150 l/s, T = 17-22°C, me përmbajtje të ulët H2S dhe ai i Borizanës. sustë, burime sulfide të thella, të cilat përzihen me të freskëta, Q=3-4 l/s, T = 17-22°C me përmbajtje të ulët H2S.

Depozita sipërfaqësore: Gëlqerorët janë të mbuluar nga melasa e Tortonianit në mënyrë transgresive.

Kufijtë: Sedimentet jo akuiferike dhe kufiri i ujëmbledhësit sipërfaqësor.

Stacionet e monitorimit: Asnjë.

Sfondi Cilësia e ujërave nëntokësore: Të dhënat hidrokimike janë të disponueshme për burimet sulfide:

- Bilaj (F-Krujë), burim termo-mineral: me T=57 °C, TM= 15,800mg/l; Lloji Na-Cl dhe me përmbajtje të lartë H2S.

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Asnjë informacion monitorimi.

Presionet e Abstraksionit. Nuk u identifikuan presione abstraksioni.

Presionet e ndotjes: Disa shkarkime nga aktivitetet industriale dhe nitrate nga bujqësia (ujitja) janë njohur.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur me UN.

Bazuar në bazën e të dhënave Corine, ekzistojnë disa Ekosisteme Tokësore të cilat varen plotësisht nga uji karstik i TUN.

Gjendja e ujërave nëntokësore.

Bazuar në Presionet e Përfituara nga GIS në të dhënat e TUN-ve dhe mungesën e të dhënave të monitorimit të cilësisë së ujit, si statusi sasior ashtu edhe ai kimik vlerësohen të jenë *të mirë* dhe me një shkallë të mesme besimi. Pra, statusi i përgjithshëm i GWB 35140401 nuk është në rrezik.

T4 GRUP RAPORTUES A (Masivi i Dajtit):

- GW35140403, Kroi I Madh. Sipërfaqja: 9 km2
- GW35140405, Bovilla. Sipërfaqja: 17 km2
- GW35140411, Dajt. Sipërfaqja: 11 km2

Këta tre trupa ujorë nëntokësorë për një brez të vazhdueshëm trendi NNW-SSE të dolomiteve të Kretakut dhe gurëve gëlqerorë të vegjël që korrespondojnë me akuiferin e tipit T4: Akuiferë porozë të çarë/karstifikuar - Prodhim i gjerë dhe shumë i alternuar, nivel shumë i lartë (ekuivalenti WISE: i çarë, shumë produktiv). Shkëmbinjtë përmbajnë gjurmë piriti dhe gipsi. Sipërfaqja është mesatarisht e karstifikuar dhe pak e pyllëzuar. Eftimi (2005) raporton nga një nivel reshjesh mesatare vjetore prej 1800 mm, infiltrim të vlerësuar prej 700 mm.

Masivi prodhon burime të shumta, kryesisht të vogla, por si Bovilla dhe burimet përkatëse janë të konsiderueshme me një shkarkim prej 390 l/s (varg 118-844 l/s) dhe 30 l/s nga burimet e afërta, të cilat ndodhen në rrjedhën e poshtme të dhe në lartësi më e lartë (235 – 254 m mnd) se rezervuari i Bovillës (Eftimi1998, 2005).

Kufijtë. Kufijtë lindorë dhe perëndimorë janë me shtresa flishore, të cilat duken të jenë një linjë kontakti-burimi.

Stacionet e monitorimit: Asnjë prej këtyre TUN nuk përmban stacione monitorimi për UN, megjithatë matje ekzistojnë për burimin e Bovillës.

Cilësia e ujërave nëntokësore. Krahasuar me burimet në Malin me Gropa (shih më poshtë), ujërat e burimit në masivin e Dajtit janë relativisht të forta, me përmbajtje të lartë magnezi për shkak të shkëmbinjve të burimit dolomitik, më të mineralizuara dhe me sulfat të ngritur në mënyrë natyrale që i atribuohet oksidimit të mineraleve të sulfideve dhe gipsit. Eftimi (2005) paraqet gamën dhe mesataren e burimeve kryesore në Masivin e Dajtit:

Parametri	Min.	Maks.	Mesatare
T °C	11.7	18.8	14.4
pH	7.2	7.7	7.45
SO4, mg/L	11	309	83
EC, µS/cm	347	863	542
TDS, mg/L	230	682	355

Në burimin e Bovillës prurja e materialeve sipërfaqësore e bën burimin të papërdorshëm për 60 deri në 90 ditë në vit (Ujësjellësi Budapest 2017). Analizat e burimeve të Bovillës dhe Dajtit janë të disponueshme për një periudhë 20-vjeçare (më poshtë). Rezultatet tregojnë disa ndryshime natyrore, por stabilitet të përgjithshëm afatgjatë dhe asnjë tregues të ndotjes antropogjene.

Uji nga burimet e Dajtit dhe Bovillës është shumë i fortë, gjë që i atribuohet përmbajtjes së lartë të dolomitit në shkëmb dhe sulfati është i ngritur në mënyrë të ndryshueshme për shkak të mineraleve të gipsit dhe piritit në akuifer, por nuk e kalon standardin prej 250 mg/L.

Emri pranveror	Data	pH	KE µS/cm	K mg/l	Na mg/l	Ca mg/l	Mg mg/l	Fe mg/l	NH4 mg/l	HCO3 mg/l	Cl mg/l	SO4 mg/l	NO3 mg/l
Pranvera e Bovillës	gusht-88					81.7	24.2			244	7.1	115	
	tetor-88					74.4	28.3			243	8.9	98.8	
	Mar-08				3.0	66.1	24.3	0.05	gjurmë	244.0	7.1	58.8	0.6
	qershor-08				6.4	74.1	20.7			250.1	12.4	58.8	0.4
	shtator-08	7.3			13.1	92.6	25.1	0.15	0.2	245.2	12.4	138.3	0.6
	dhjetor-08	7.8			13.3	73.2	20.1	gjurmë		256.2	10.7	65.8	0.8
	10 tetor	7.79	541	0.7	3.2	65.1	33.4	0.12	0	256.2	7.1	84.4	0.4
Pranvera e Dajtit	Mar-08				7.4	62.1	14.6	0.1		244.0	7.1	20.2	
	qershor-08				5.7	60.1	20.1	0.1		262.3	10.7	14.4	
	shtator-08	7.39			7.8	46.9	6.1	0.3		157.4	5.3	21.4	0.6
	dhjetor-08	7.53			7.4	66.1	14.6	0.1		255.0	10.7	16.1	0.8
	10 tetor	7.57	471	0.4	14.7	61.1	26.1	0.06	0	323.3	8.9	14.0	0.4

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Asnjë informacion nuk mund të merret nga monitorimi operacional në burimet kryesore. Rezervuari i Bovillës mund të ndikojë potencialisht në nivelet e ujërave nëntokësore duke rritur nivelin e tyre, por duke pasur parasysh lartësinë e kontaktit midis burimeve dhe gëlqerorëve dhe flishit, kjo pritet të ketë ndikim të papërfillshëm.

Presionet e Abstraksionit. Edhe pse nuk ka informacion, besohet se abstraksionet janë pothuajse tërësisht të kufizuara në kapjen e rrjedhave natyrore të burimeve. Disa puse mund të ekzistojnë pranë rezervuarit të Bovillës, por nuk do të përbëjnë asnjë kërcënim dhe me sa ka puse ≥300 m më tej në JP.

Presionet e ndotjes. Pjesa më e madhe e zonës së TUN është e papopulluar dhe e pazhvilluar, por pak e pyllëzuar. I vetmi vendbanim i rëndësishëm ndodhet poshtë rezervuarit të Bovillës; është një lartësi më e ulët se burimet dhe nuk duhet të përbëjë një kërcënim të konsiderueshëm për ujërat nëntokësore.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur Bazuar në mungesën e presionit të ndotjes dhe monitorimit të cilësisë së ujit në burime, këto nuk duhet të kenë ndikim negativ në prurjet e përrenjve përtej ndikimit historik të burimit të Bovillës, i cili ushqen rezervuarin e Bovillës.

Gjendja e ujërave nëntokësore Bazuar në (i) mungesën e nxjerrjeve të pompuara; (ii) kombinimin e presionit të papërfillshëm të ndotjes dhe monitorimit të cilësisë së ujit, si statusi sasior ashtu edhe ai kimik vlerësohen të jenë *të mirë* dhe me një shkallë të lartë besimi. Statusi i Përgjithshëm i grupit të TUN nuk është në rrezik.

T4 Trupi Ujor Nëntokësor GW35140407, Pas MALIT TË DAJTIT

[Sipërfaqja 22 km2].

Përvijimi i kësaj TUN përfshin një trup gjysmë të vazhdueshëm të trupit në tendencë NNW-JJL prej guri gëlqeror karstik që përfshin dalje të vogla të flishit dhe shkëmbinjve të lidhur ku guri gëlqeror është gërryer. Pjesa më e madhe e masivit është e pazhvilluar. Janë të pranishme burime të vogla, kryesisht afër kontaktit perëndimor.

*Stacionet e monitorimit*dhe. *Cilësia e Ujërave Nëntokësore.* Me sa duket, asnjë nga burimet nuk është testuar, por supozohet se cilësia natyrore do të jetë e ngjashme me ato që rrjedhin nga masivët Malit të Dajtit dhe Malit me Gropa.

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Nuk ekziston asnjë informacion, por në mungesë të ndonjë nxjerrje (të rëndësishme), nuk ka arsye për të pritur ndonjë ndikim.

Presionet e nxjerjes së ujit. Nuk ka të dhëna.

Presionet e ndotjes. Në përgjithësi, nuk ka asnjë arsye për të parashikuar ndonjë presion të rëndësishëm. Përjashtim bëjnë vetëm fermat e vogla dhe sipërfaqet e tokës bujqësore rreth fshatit Kocaj. Këto janë të vogla dhe me densitet të ulët dhe nuk pritet të ndikojnë ndjeshëm në nivelin e trupit ujor.

Nxjerrja e guroreve pranë fshatit Jamaku mund të përfshijë përdorimin e lëndëve djegëse dhe kimikateve me qasje të lehtë në akuifer.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur. Burimet ushqejnë ujërat sipërfaqësor, por bazuar në presionin e papërfillshëm të ndotjes, këto nuk kanë ndikim negativ (të rëndësishëm) në rrjedhat e përrenjve.

Gjendja e ujërave nëntokësore. Bazuar në mungesën e nxjerrjeve të ujit që pompohet, statusi sasior vlerësohet të jetë *i mirë* me një shkallë të lartë besimi. Presioni i papërfillshëm i ndotjes çon në caktimin e një statusi kimik *të mirë,* megjithatë, në mungesë të informacionit për cilësinë e ujit, atij i caktohet një shkallë e ulët besimi Pra, statusi i përgjithshëm i TUN nuk është në rrezik.

T4 Trupi Ujor nëntokësor GW35140409, SELITË E MALIT

Ky trup është pjesë e masivit Mali me Gropa, një zonë e madhe gëlqeroresh të pastër të Triasikut të Sipërm, të cilët janë karstifikuar intensivisht dhe shtrihen në ujëmbledhësin e Ishmit, Erzenit dhe Matit, prej të cilave 18 km^2 është i pranishëm në Ishëm dhe është burimi kryesor gjatë pranverës. Sipërfaqja e tokës shfaq shumë doline, uvala dhe polje. Guri gëlqeror mbështetet në radiolaritët e Triasikut të Poshtëm, të shtrirë mbi flishin paleogjen.

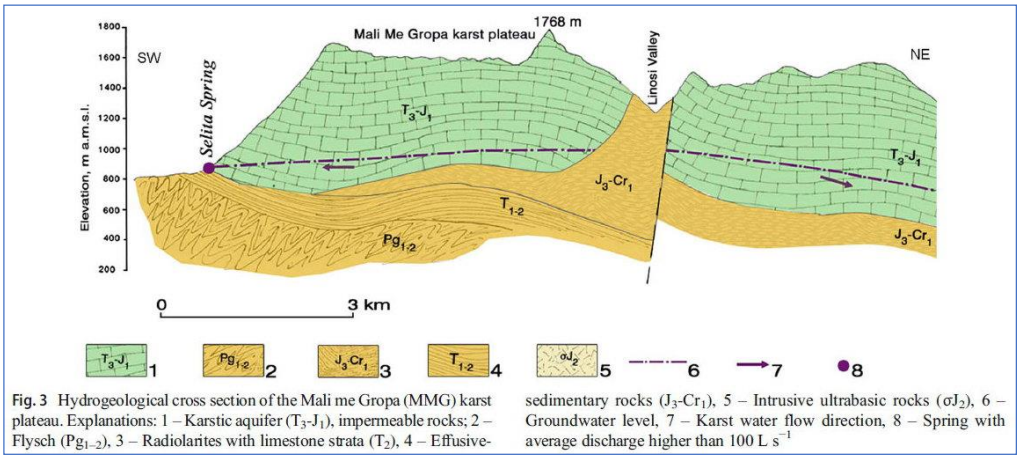

Fig. 3 Hydrogeological cross section of the Mali me Gropa (MMG) karst plateau. Explanations: 1 – Karstic aquifer (T_3-J_1), impermeable rocks; 2 – Flysch (Pg_{1-2}), 3 – Radiolarites with limestone strata (T_2), 4 – Effusive-sedimentary rocks (J_3-Cr_1), 5 – Intrusive ultrabasic rocks (σJ_2), 6 – Groundwater level, 7 – Karst water flow direction, 8 – Spring with average discharge higher than 100 L s^{-1}

Figura 1. Burimi: Eftimi dhe Malik (2019)

Kjo TUN përfshin një pjesë të masivit Mali me Gropa, i cili shtrihet në ujëmbledhësin e sipërm të Matit dhe Erzenit dhe përmban burime kryesore, duke përfshirë burimin e Selitës, disa prej të cilave kapen dhe devijohen për të furnizuar Tiranën. Burimi i Selitës, me një sipërfaqe ujëmbledhëse të raportuar (Eftimi 2019) prej 18 km^2, shkarkon midis 200 l/s dhe 1,260 l/s me mesatare mujore midis 281 l/s dhe 767 l/s. Shkarkimi mesatar i burimit të Selitës në muajt mars-prill është afërsisht 2,3 herë më i madh se ai i periudhës gusht-shtator dhe ai i burimit të Shënmarisë me faktor 1,5 (Ujësjellësi Budapest 2017). Zona ujëmbledhëse është pak e populluar.

Eftimi dhe Malik (2019) paraqesin analizat e shkarkimit të burimit të Selitës bazuar në 20 hidrografikë midis viteve 1966 dhe 1986. Shkarkimet mesatare ishin përkatësisht 507 dhe 480 l/s, me prurje Q10 dhe Q90 prej 785 l/s dhe 280 l/s. Regjimi i prurjeve u karakterizua si i dominuar nga prurja e kanalit, dhe kohë e llogaritur e kulminacionit (shkarkimi zero) prej 303 ditësh. Trashësia,

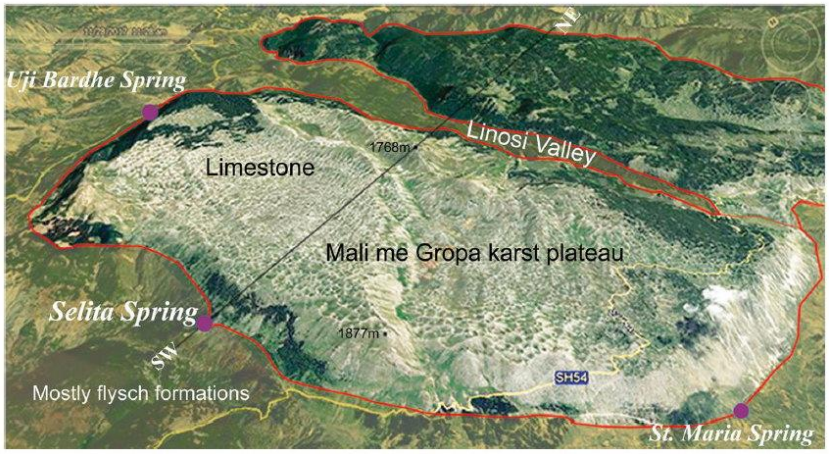

Figura 1. Burimi: Eftimi dhe Malik (2019)

Thellësia dhe Vetitë e Akuifereve.

Trashësia e akuiferit është e vështirë të përcaktohet për shkak të natyrës heterogjene të rrjedhës karstike, megjithatë, masivi përfshin 700 m shkëmbinj nga Triasik në Jurasik.

Depozita sipërfaqësore. Ka një mbulesë të papërfillshme, përveç xhepave të dheut *terra rossa* dhe, për këtë arsye, akuiferi është shumë i prekshëm ndaj hyrjes së ndotësve. Ngjashmëria e sipërfaqes së TUN dhe pellgut ujëmbledhës të vlerësuar të Burimit të Selitës tregon që ujëmbledhësit sipërfaqësor dhe nëntokësor mund të mos përkojnë, por kjo ende nuk është e konfirmuar.

Kufijtë përcaktohen në bazë dhe në skaje nga dalja e flishit themelor.

Stacionet e monitorimit: Nuk ka puse monitoruese të dedikuara, por ka monitorim afatgjatë të shkarkimeve të burimit të Selitës dhe me sa duket monitorohet në mënyrë të rregullt cilësia së ujit nga UKT në këtë pikë.

Cilësia e ujërave nëntokësore. Megjithëse burimet e Selitës dhe Gurrës së Lenës raportohen të jenë me cilësi *të shkëlqyer* dhe furnizojnë Tiranën, nuk kishte të dhëna për analizat e cilësisë së ujit, përveç matjeve të EC (230 µS/cm) dhe fortësisë (2,32 meq/ L) raportuar nga Eftimi (2019). Cilësia e burimeve është në thelb e mirë, por e kërcënuar nga (i) uji sipërfaqësor dhe (ii) depozitimi i mbetjeve sipërfaqësore në zonën e ujëmbledhësit (Budapest Waterworks 2017). Eftimi (2005) paraqet gamën dhe mesataren e burimeve kryesore në masivin Mali me Gropa (edhe pse nuk janë të gjithë në të njëjtin ujëmbledhës sipërfaqësor):

Parametri	Min.	Maks.	Mesatare
T °C	5.8	6.1	6.6
pH	7.4	7.9	7.6
SO4, mg/L	5.4	12	8.2
EC, µS/cm	145	222	207
TDS, mg/L	109	153	138

Burimi i madh i Selitës u testua në vitin 1999 dhe 6 herë midis viteve 2008 dhe 2010. Sulfati ishte pothuajse gjithmonë <10 mg/L, nitrat <1 mg/L dhe amoniumi afër ose nën kufijtë e zbulimit; që tregon se nuk ka ndotje antropogjene.

			KE	K	Na	Ca	Mg	Fe	NH4	HCO3	Cl	SO4	NO3
Emri pranveror	**Data**	**pH**	**µS/cm**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**	**mg/l**
Pranvera e Selitës	mars-99	7.57	202			41.7	2.4		0			5.4	gjurmë
	Mar-08				15.6	44.1	0.6	0.15	gjurmë	158.6	5.3	8.6	gjurmë
	qershor-08				10.4	44.1	2.4		0.05	156.2	7.1	4.5	0.2
	shtator-08				10.6	45.1	0.6	0.05		146.4	7.1	6.6	0.4
	dhjetor-08	7.36			9.9	50.1	1.7	0.2		169.6	5.3	6.2	0.8
	10 tetor	8.13	359	0.4	6.7	60.1	12.2	0.06	0	220.8	7.1	12.8	0.6

Eftimi dhe Malik (2019) paraqesin një përmbledhje statistikore të 21 analizave të burimit të Selitës:

Parametri	Mesatarja	CV (%)
T (°C)	6.6	11
Fortësia (mg/l si CaCO3)	110	13
EC (µS/cm)	207	8.3
Sulfat (mg/L)	8.2	2.8
Klorur (mg/L)	5.8	25
Raporti Ca:Mg	11.8	22

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Nuk disponohet asnjë informacion për nivelin e ujërave nëntokësore. Nivelet e ulëta të ujit tregohen në mënyrë indirekte nga prurjet e ulëta në burime të cilat nuk thahen.

Presionet e Abstraksionit. Shkarkimet e mëdha natyrore kapen dhe devijohen drejt Tiranës, duke varfëruar rrjedhat ujore sipërfaqësore. Uji nëntokësor nuk pompohet nga nëntoka. Nuk ka presione nga nxjerra e ujit (të induktuara). Megjithatë, kapja e shkarkimeve të burimeve reflektohet në humbjen e rrjedhës bazë drejt përrenjve në atë zonë.

Presionet e ndotjes. Eftimi (2019) raporton se nuk ka aktivitet intensiv njerëzor, përveç disa familjeve të shpërndara fermash, të cilat kultivojnë mbulesën *terra rossa* (balte të kuqe), si dhe kullotjen e disa dhenve. Në vend, gërmimi dhe aktiviteti bujqësor në vitet 1970 shkaktoi probleme turbullirash që preknin furnizimin me ujë të Tiranës (Eftimi dhe Malik, 2019). Gjithsesi, nuk ka presione të konsiderueshme ndotjeje.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur. Megjithëse nuk ka analiza të rrjedhës bazë të shkarkimit, cilësia e mirë dhe e qëndrueshme e Burimit të Selitës tregon se rrjedha bazë do të jetë e një cilësie *të mirë* dhe nuk do të ketë ndikim në cilësinë e ujërave sipërfaqësore. Për më shumë se pesëdhjetë vjet rrjedhat e përrenjve janë varfëruar në masën e devijimeve drejt Tiranës, kështu që mund të ketë disa ndikime të pafavorshme historike. Reshjet mesatare janë të larta (2100 mm), nga të cilat mbi gjysma (1150 mm) vlerësohet të depërtojnë në ujërat nëntokësore (Eftimi 2005).

Gjendja e ujërave nëntokësore. Bazuar në (i) mungesën e ujërave që pompohen dhe (ii) kombinimin e presionit të papërfillshëm të ndotjes dhe monitorimit të cilësisë së ujit, si statusi sasior ashtu edhe ai kimik vlerësohen të jenë *të mirë* dhe me një shkallë të lartë besimi. Pra, statusi i përgjithshëm i TUN nuk është në rrezik.

T5 GRUPET RAPORTUESE B:

- GW35140501, FUSHË-KRUJË. Sipërfaqja 31 km^2;
- GW35140503, QINAM. Sipërfaqja 30 km^2;
- GW35140505, BRAR. Sipërfaqja 45 km^2;

Ky grup përfshin një brez të vazhdueshëm gurësh ranorë, konglomerate dhe balte përgjatë kufirit lindor të dy trupave ujorë nëntokësorë aluvialë, të vendosur në kodra të vogla rreth qytetit të Tiranës, megjithëse pothuajse kudo një rrip i hollë sedimentesh T6 (jo akuifer) i ndan këto në mënyrë të barabartë nga aluvionet. Rrjedha e konsiderueshme duket se varet nga çarja e akuiferit, por një (DIKTAS 2012) dhe përgjithësisht ndodh në akuiferë të vegjël. Njësitë mbështesin gjithashtu, burime të vogla me shkarkim të rendit 0.1 l/s (8.6 m3/d) që kanë pak rëndësi praktike për ujin e pijshëm (DIKTAS 2012). Shumë pak informacion sasior disponohet për këto njësi. DIKTAS (2012) raporton rendimentet e puseve prej 0,5 – 2,5 l/s (43-216 m3/d) dhe kapacitete specifike 1,7 – 8,6 m3/m/d, të cilat përafrojnë (duke përdorur përafrimin e Logan &Thiem) transmetimet prej 2 – 10 m2/d. Eftimi

(2003) raporton se gurët ranorë dhe konglomerati në pellgun e Tiranës janë të moshës tortoniane, me një thellësi mesatare pusi 284 m, transmetueshmëri 4 m2/d dhe përshkueshmëri prej 0.092 m/d dhe arrin në përfundimin se rrjedha është pothuajse tërësisht përmes çarjeve.

Depozitimet sipërfaqësore si argjila, ranorët, aleuriti, gëlqerorët litotomnik dalin në sipërfaqen e tre TUN dhe kanë përhapje relativisht të madhe në pellg (Raportet e monitorimit, SHGJSH).
Kufijtë. Me përjashtim të GW35140501 (Fushë-Krujë), trupat kufizohen në lindje dhe perëndim nga flishi me përshkueshmëri shumë të ulët dhe depozitime të lidhura me to. Kufijtë e shkurtër verior dhe jugor janë vazhdimësi e këtyre njësive shkëmbore në pellgun ujëmbledhës të Matit dhe Erzenit. Kufiri verior përkon me formacionet flishore të pellgut të Matit dhe kufiri jugor me atë të Erzenit. Trupi i Fushë-Krujës dallon në pjesën lindore me gëlqerorët karstikë T4 të GW35140401.
Cilësia e ujërave nëntokësore. Nuk ka të dhëna rutinë të monitorimit, por rezultatet e vjetra janë të disponueshme. Të dhënat e vjetra kimike (SHGJSH, Raport Monitorimi) tregojnë:

- GWB35140505(Brar): TM = 0,5-1 g/l, Llojet e ndryshme të ujit CO3-Ca-Mg, HCO3-SO4-Ca-Mg, Cl-HCO3-Ca-Na dhe HCO3-Cl-Na, si dhe përmbajtja e Fe;
- GW35140503 (QINAM): TM=0,5-1 g/l, lloj i ndryshëm uji HCO3-SO4-Mg-Ca, HCO3-SO4-Na;
- GWB35140501 (F-Krujë): Gropë Borizanë TM=1192 mg/l, TH = 15 mg/L (si CaCO3), tip uji HCO3-Na.

Stacionet e monitorimit: Asnjë.

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Është raportuar në mënyrë anekdotike se shumica e puseve janë, ose të paktën kanë qenë artezianë deri në thellësi 300 m. Nivelet statike luhaten sezonalisht. Nivelet e ujit në puset e hapura janë 10-30 m nën nivelin e tokës dhe në verë mund të thahen (Z. Keta, 1980).
Presionet e Abstraksionit. Trupat shfrytëzohen nga puse të vogla të shpuara për ujitje shtëpiake në shkallë të vogël dhe për përdorim blegtoral. Ka një rritje të aktiviteteve të reja industriale si rezultat i zonave urbane dhe popullsisë në F-Krujë dhe Brar GWB 351401/05. Ka pak burime natyrore me shkarkime të vogla prej 0,05-0,1l/s dhe herë pas here deri në 0,25l/s.

Presionet e ndotjes. Bazuar në tabelën e presioneve të përfituara nga GIS në TUN janë:

1. Rritja e aktiviteteve industriale si rezultat i rritjes së popullsisë në TUN 35140501 F-Krujë.

2. Rritja e aktiviteteve bujqësore si rezultat i rritjes së zonave urbane në TUN 35140505 Brar.

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur. Bazuar në bazën e të dhënave Corine ka disa Ekosisteme Tokësore të cilët zënë një pjesë të madhe të sipërfaqes dhe janë të varur nga ujërat nëntokësore.

Gjendja e ujërave nëntokësore. Statusi sasior, në mungesë të monitorimit të nivelit, përveç disa matjeve të vjetra, konsiderohet të jetë i mirë, por me besueshmëri të ulët. Po kështu, statusi kimik, në mungesë të përgjithshme të monitorimit të cilësisë, mendohet të jetë i mirë, por presioni i ndotjes ekziston. Statusit të përgjithshëm të TUN-së i është caktuar paraprakisht statusi *i mirë,* por niveli i besimit si për gjendjen sasiore ashtu edhe për atë kimik është i ulët, por duke marrë parasysh presionet e larta mbi të, gjykohet të jetë në rrezik të mosarritja e objektivave mjedisore.

T5 GRUPET RAPORTUES C:

- GW35140507, KASHAR. Sipërfaqja: 37 km^2;
- GW35140509, BUBQ. Sipërfaqja: 72 km^2.

Ky grup përfshin një brez pothuajse të vazhdueshëm NNP-JJL gurësh ranorë, konglomerate dhe balte nga kufiri perëndimor i dy trupave ujorë nëntokësorë aluvialë. Ato klasifikohen si 'T5: Akuiferë porozë porozë / me çarje - Produktivitet i gjerë dhe mesatar - i ulët', ekuivalent me "Të thyera, mesatarisht productive" në sistemin WISE. Ky grup përfshin një brez të vazhdueshëm prej gurësh ranor, konglomerat dhe baltë. Vetitë e akuiferëve në këtë grup besohet të jenë të njëjta me ato të përshkruara për Grupin B më sipër.

Shpimet private kanë hasur në shtresa ranore 2-5 m të trasha dhe prodhojnë prurje arteziane prej 0,1 l/s. Rendimentet e pompimit nuk i kalojnë 0,2-0,56 l/s (kapaciteti specifik 0,03-0,04 l/s/m).
Depozita sipërfaqësore. Balta, gur ranor, aleurit, gëlqeror litotamnik dalin në sipërfaqen e tre TUN dhe kanë përhapje relativisht të madhe në basen.

Kufijtë. Funksionimi i prurjeve ndërkufitare në trupat aluvial GW35140101 dhe GW35140103 janë të pasigurta. Përgjatë pjesës më të madhe të GW35140509, këto njësi janë të ndara sipas daljeve e sedimenteve T6 (jo akuiferore), kështu që supozohet se janë të papërfillshme. Megjithatë, GW35140507 është në kontakt të drejtpërdrejtë, kështu që mund të jetë e pranishme një sasi e vogël rimbushjeje drejtpërdrejt nga mali. Ujërat nëntokësore rrjedhin në drejtim të VP me një sasi të vogël shkarkimi në sektorin Yzberish-Mëzez në aluviale GWB 35140103.

Cilësia e ujërave nëntokësore. Nuk ka të dhëna rutinë monitorimi, por ekzistojnë disa të dhëna të vjetra. Përbërja kimike e ujërave të kësaj TUN është, ose të paktën deri vonë ka qenë *e mirë*: Mineralizimi total varion ndërmjet 499-556 mg/l; TH = 216 – 266 mg/L (si CaCO3); pH = 7,9-8,7.

Stacionet e monitorimit: Asnjë institucion nuk përmban informacion për monitorimin.

Statusi dhe tendencat piezometrike (niveli i ujit). Informacioni i kufizuar tregon se puset deri në 100 m shfaqin presion piezometrik artezian, të paktën në të kaluarën e afërt, por mund të kenë rënë deri në 10.5 m nën tokë.

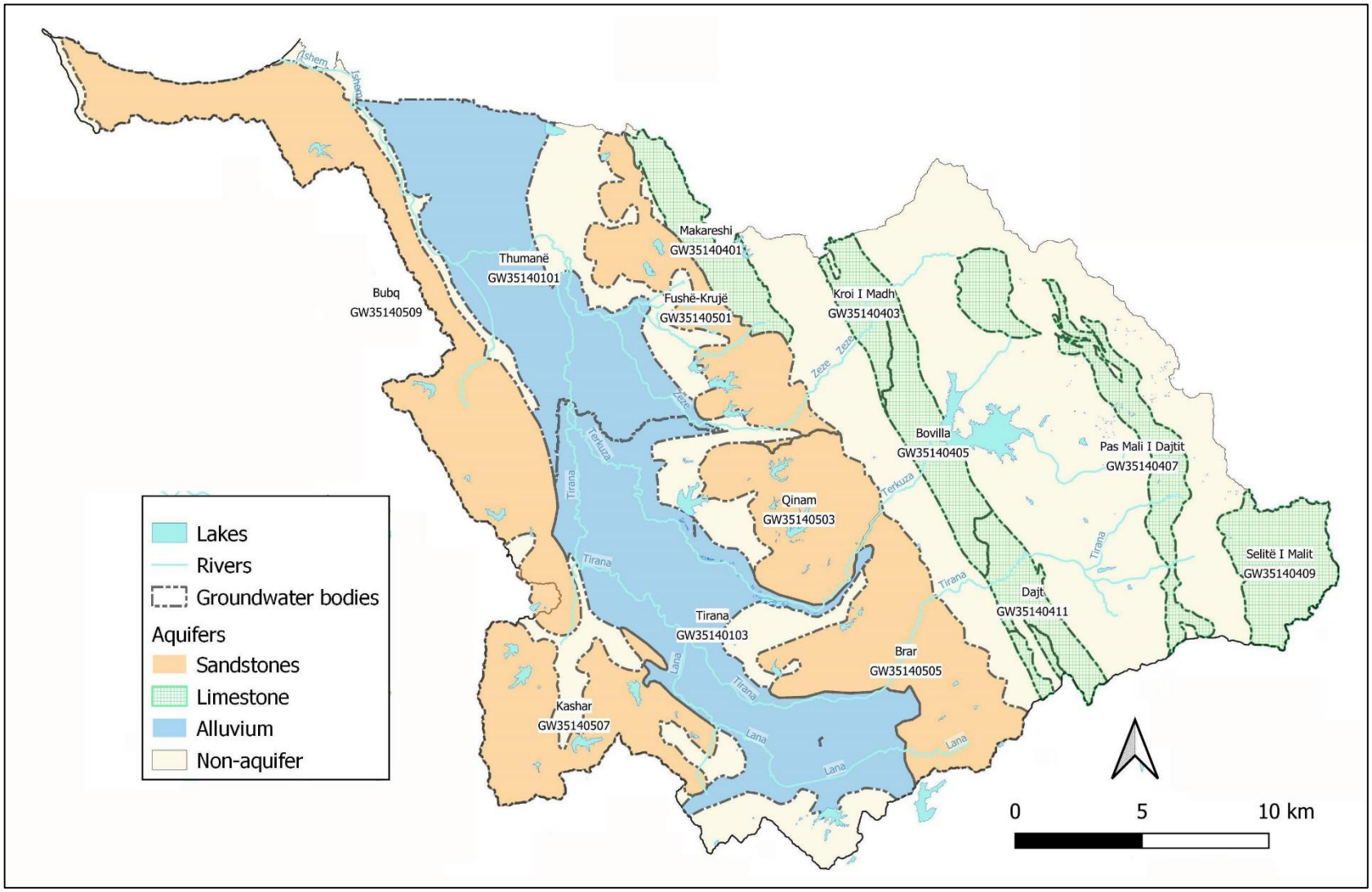
Presionet e Abstraksionit. Besohet se ka shumë puse private, por sasia e nxjerrjes nuk dihet. Ka edhe burime të vogla që shkarkohen drejt aluvialit GWB 35140103

Presionet e ndotjes. Baza e të dhënave Corrine e zonës dhe përdorimit të tokës për shkak të rritjes së popullsisë dhe zhvillimit industrial. Presionet kryesore të identifikuara janë: i) Rritja e zonës urbane, ku si rrjedhojë janë shtuar aktivitetet bujqësore në GWB 35140509 (Bubq) ii) Rritja e popullsisë dhe aktiviteteve industriale në GWB 35140507 (Kashar).

Ujërat sipërfaqësorë të lidhur. Nga të dhënat e përdorimit të tokës nga baza e të dhënave Corrine janë disa ekosisteme tokësore që zënë një pjesë të madhe të sipërfaqes dhe varen nga ujërat nëntokësore.

Gjendja e ujërave nëntokësore. Statusi sasior vlerësohet në mungesë të stacioneve të monitorimit të nivelit, duke mos përballuar nxjerrje të rëndësishme të ujit, por të pakuantifikuara, statusi vlerësohet të jetë *i mirë*. Gjendja kimike, në mungesë të stacioneve të monitorimit për elementët kimik të cilësisë, me pak analiza historike konsiderohet *e mirë*. Statusi i përgjithshëm është *i mirë*, por niveli i besimit është i ulët si për statusin sasior ashtu edhe për atë kimik, por duke marrë parasysh presionet e larta mbi të, TUN konsiderohet të jetë në rrezik të mosarritjes të objektivave mjedisor.

Harta A-2. Akuiferët nëntokësore në pellgun e Ishmit

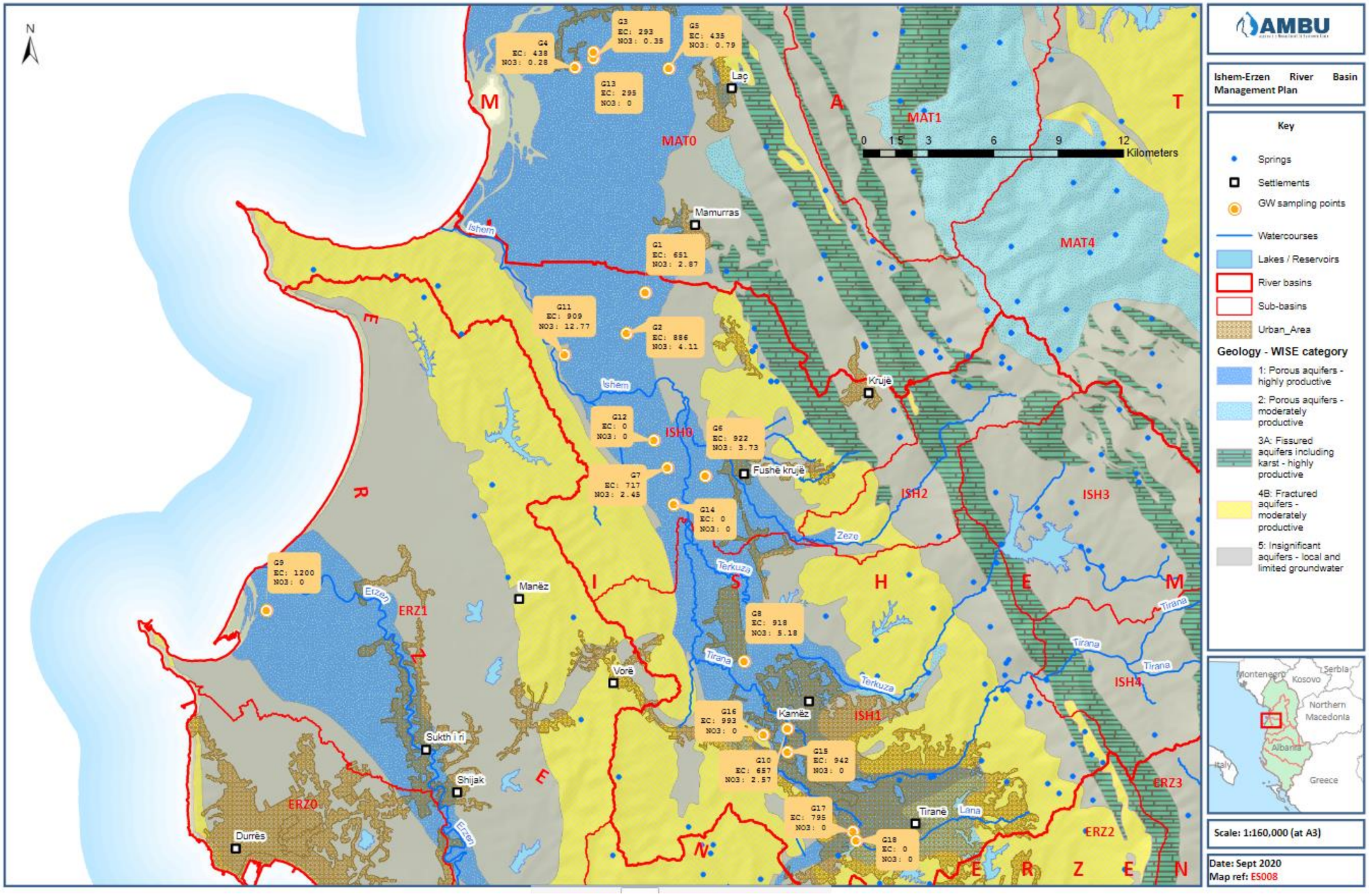

B. MONITORIMI I SHPEJTË GJATË VITIT 2019

Numri i stacioneve në programin aktual kombëtar të monitorimit hidrogjeologjik nuk është i përhapur dhe nuk përfaqëson shumicën e trupave ujorë nëntokësorë të përcaktuar në pellgjet e lumenjve. Kështu, programi aktual i AKM-së nuk përmbush kërkesat e pajtueshmërisë të DKU-së Aneksi V 2.2 dhe 2.4. Duke parashikuar boshllëqet në të dhënat e monitorimit të cilësisë së ujit, të cilat për ujërat nëntokësore më pas u plotësuan, kryesisht, nga SHGJSH. Një studim i cilësisë së ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, u krye në nëntor 2019 në 9 zona në të gjithë pellgun e Ishmit, me 11 elementë fiziko-kimike të cilësisë. Për ujërat nëntokësore, sondazhi u fokusua në EC, si një përafrues për kripësinë dhe nitratet, si tregues i ndotjes nga bujqësia dhe/ose ujërat e zeza urbane; rezultatet janë përmbledhur në hartën B-1. Analizat e hollësishme janë paraqitur në Shtojcën Teknike 8.

Harta B-1 përmbledh vendndodhjet dhe jep vlerat për dy nga treguesit fiziko-kimikë më të rëndësishëm të ndotjes antropogjene dhe ndikimin e mundshëm në statusin kimik të ujërave nëntokësore, përçueshmërinë elektrike (µS/cm) dhe NO3 (mg/l).

Harta B-1 - Vendndodhja e pikave të vëzhgimit të ujërave nëntokësore të monitorimit të shpejtë nëntor 2019

C. TABELA PËR KLASIFIKIMIN E TUN ME ANË TË GIS

ISHEM	Vendbanimet		Zonat Urbane		Burimet			Gërmuan puset			Pikat e shkarkimit		Pikat e nxehta të ndotjes
Kodi GWB + Emri	Nr	Popullatë	Nr	Sipërfaqja (km2)	Nr	Rendimenti (l/s)	Klasifikimi (1)	Nr	Rendimenti (l/s)	Klasifikimi (1)	Nr	Dimensioni (?)	Nr
GW35140101 - Thumanë	12	21628	5	29.0				39	271.6	45	5	3400	
GW35140103 - Tiranë	11	608,186	7	114.1	5	0	14	91	185,9	132	43	26500	4
GW35140401 - Makareshi			2	17.8	1	-	1						
GW35140405 - Bovillë	1	332			3	20	1200						
GW35140407 - Pas Mali i Dajtit	1	707			4	18,390	130						
GW35140409 - Selitë e Malit					3	-	1200						
GW35140411 - Dajt	2	212			1	0	1						
GW35140501 - Fushë-Krujë	4	8,099	1	17.4	7	-	1024	6	4.8	8			
GW35140503 - Qinam	5	4945			5	1	5	1	-	2			
GW35140505 - Brar	7	20,493	3	85.5	8	1	17	6	2.4	6	2	3800	1
GW35140507 - Kashar	8	15623	4	73.4	3	0	3	1	-	2	1	500	
GW35140509 - Bubq	10	10,361	6	42.1	4	-	4	1	-	1			

Shënime:

1. 'Klasifikimi' është përmbledhja e një grupi rendimenti ku 1: <1l/s; 10: 1-10 l/s; 100: 10-100 l/s; 1000: 100-1000 l/s; 10000: >1000 l/s

		Zona e përdorimit të tokës e përcaktuar në bazën e të dhënave Corrine (ha)								
ISHEM		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kodi GWB	Emri GWB	Urban & Industrial	Tokë e punueshme pa ujitje	Tokë e ujitur përherë	Të lashtat	Kullotat	Pyll	Kullota, lulishte dhe hapësira të hapura	Ligatinat dhe ujërat e brendshme	Ujërat detare
GW35140101	Thumanë	1293	705	7004	12,173	293	225	183	29	-
GW35140103	Tiranë	8697	763	-	16803	134	225	517	118	-
GW35140401	Makareshi	645	-	-	913	-	506	2039	-	-
GW35140403	Kroi I Madh	-	-	-	822	-	3,484	1284	-	-
GW35140405	Bovillë	-	-	-	557	-	3576	834	422	-
GW35140407	Mali I Dajtit	-	-	-	1956	-	14,407	3765	-	-
GW35140409	Selitë e Malit	-	-	-	42	-	7966	4481	-	-
GW35140411	Dajt	-	-	-	350	-	9729	721	-	-
GW35140501	Fushë-Krujë	828	-	-	13,030	443	794	2752	67	-
GW35140503	Qinam	-	245	-	13758	307	548	1,363	166	-
GW35140505	Brar	6616	-	-	5,337	684	6658	1,448	27	-
GW35140507	Kasharit	7646	-	-	4,398	640	991	3000	98	-
GW35140509	Bubq	1258	44	7004	14950	235	7204	2998	25	29,127,364

D. TABELA E TË DHËNAVE TË MONITORIMIT

Tabela UN: D-1 Të dhënat e monitorimit të ujërave nëntokësore. Të gjitha stacionet - Parametri i nivelit të ujërave nëntokësore (m)

Pellgu ISHËM PARAMETRI: NIVELI		2015				2016				2017				2018				2019				2020			
Stacioni	TUN	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS
416 Bilaj (F-Kr; e enj.)	GW35140101	16.00	9.08				9.00		14.80	15.60	10.55	12.60		10.10	6.40	1.70	9.00		10.7		13.00	12		9.7	
33/87 Laknas (Tir.)	GW35140103		6.40		10.90	10.8	3.20	4.9	10.80	15.60	8.2	10.9	10.90	11.70	3.40	1.5	6.00		11.80		12.20	11.4		6.8	
Shpimi 30b Laknas (Tir.)	GW35140103	9.00	9.55				5.35		14.00							3.87	9.80		12.20		12.30				
Shpimi. Rr.Kavajes (Tir.)	GW35140103	9.05	6.80			8.40	7.00	8.36	9.40	10.45	8.25	8.15		10.40		5.00	9.15		9.40		10.50				

Tabela UN-D: -2 – Të dhënat e monitorimit të ujërave nëntokësore - Të gjitha stacionet - Parametri i klorurit (Cl)

Pellgu ISHËM Parametri: Cl		2015		2016				2017				2018				2019			2020	
Stacioni	TUN	shkurt	tetor	prill	qershor	gusht	tetor	mars	qershor	shtator	tetor	prill	maj	gusht	tetor	mars	maj	gusht	qershor	dhjetor
Nr.160. Thumanë	GW35140101	6.72	9.88	6.96	7.64	7.54	7.24	7.1	7.1	8.8	7.5	8.88	12.4	23.07	8.87	10.65	12.4	12.42	12.43	10.65
Nr.327. Fushë - Krujë	GW35140101	8	14.08	12.46	12.62	12.38	12.3	12.43	15.95	13.2	5.2	15.78	21.3	15.97	15.98	15.94	15.97	19.52	17.75	15.98
Nr.59. Ura Gjolës	GW35140101	10.4	10.5	9.14		10.5		14.2		14.15		15.98		12.4		15.99		15.97	15.98	14.91
Shpimi nr. 1N Gramëz	GW35140101	17.88	18.88	16.44	17.5	17.54	17.42	19.53	17.75	21.1	19.1	21.08	21.3	21.3	23.07	21.3	22.02	23.07	23.08	24.5
1P Selitë	GW35140103	18.44	19.92	19.7	18.96	19.74	20.28	19.55	21.3	20.2	11.43	30.17	30.17	30.17	24.85	23.07	24.85	26.62	23.08	24.85
2P Selitë	GW35140103	19.68	19.46	21.16		22.68		23.08		26.63		28.18		21.3		23.02		10.33	26.63	26.63
Nr.13 Kombinat	GW35140103	36.4	45.16	37.38	22.58	57.6	50.06	53,25	69,23											
Nr.2/97 Rinas	GW35140103	10.06	10.36	9.8	10.84	10.88	10.04	24.65	8.88	12.43	10.25	14.43	14.2	12.42	12.42	14.2	12.42	14.2	12.43	13.49
Nr.3/97 Valias	GW35140103	21.12	24.6	16.9		22.38		24.85		24.82		26.4		24.85		35.5		28.4	26.63	28.4
Nr.47. Bërxull	GW35140103	21.24	23.4	18.14	22.36	27.66	23.6	26.43	28.4	34.5	30.18	26.63	35.5	33,72	26.62	35.5	26.62	30.17	31.95	44,38
Pusi nr. 1. Unaza Re	GW35140103	19.8	19.26	28.96		19.72		19.33		20.3		22.85	28.4	8.87	24.85	21.3	23.02	26.62	26.63	24.85
Shp. nr.6. Laknas	GW35140103	29.26	36	35.7	37.12	38.1	38.24	39.05	47,93	55.03	51,48	38,83	51,47	42.6	55.02	60.35	62.12	78.1	81,65	83,43
Shp.16/97 Rr. Kavajës	GW35140103	19.26	18.32		13.24	17.86	17.8	19.52	18.46	25.13	23.63	24.63	24.85	21.3	23.07	23.02	23.08	26.62	26.63	24.85

Tabela UN-D: -3 – Të dhënat e monitorimit të ujërave nëntokësore - Të gjitha stacionet - Parametri i nitratit (NO3)

BASENI ISHËM-ERZEN PARAMETRI: NO3		2015		2016				2017				2018				2019				2020
Stacioni	TUN	shku	teto	Prill	qersh	gush	tetor	mars	qers	shtato	teto	Prill	maj	gush	teto	mars	maj	gus	qers	dhjetor
Nr.160. Thumane. Fushë - Krujë	GW35140101	10.6	10.5	16.0	18.7	13.0	9.3	14.4	11.8	14.4	8.8	16.4	18.0	20.4	14.6	9.1	18.0	1.9	6.1	10.9
Nr.327. Fushë - Krujë	GW35140101	12.8	16.0	14.7	18.4	14.8	14.0	12.3	18.0	15.6	6.8	19.2	17.3	16.5	17.9	11.5	16.4	12.3	9.0	7.7
Nr.59. Ura Gjolës	GW35140101	13.6	12.7	13.8		11.7		13.7		13.2		14.2		13.4		13.0		11.2	8.8	8.4
Shpimi nr. 1N Gramez. Fushë - Krujë	GW35140101	18.4	16.3	19.2	19.5	14.6	13.8	16.3	16.4	15.8	15.2	23.4	19.1	20.4	12.8	16.4	16.1	18.0	8.2	9.5
1P Selitë. Tiranë	GW35140103	24.9	24.6	26.3	27.6	23.2	22.7	25.0	25.4	24.2	22.5	25.4	25.3	24.4	24.8	25.2	23.0	12.2	6.5	16.0
2P Selitë. Tiranë	GW35140103	25.1	24.4	27.2		24.1		25.2		24.7		25.9	23.8			23.9		17.0	8.2	18.8
Nr.13. Kombinat. Tiranë	GW35140103	14.4	10.4	18.5	26.7	20.9	11.6	15.2	13.8											
Nr.2/97 Rinas. Tiranë	GW35140103	2.6	4.6	2.8	3.2	2.4	2.4	2.5	2.8	2.4	2.0	2.4	2.2	2.2	2.7	2.0	3.0	1.7	0.7	2.5
Nr.3/97 Valias – Rinas. Tiranë	GW35140103	10.9	12.8	13.3		11.2		12.4		11.1		13.2	12.3			12.3		9.5	2.2	1.5
Nr.47. Bërxull. Tiranë	GW35140103	22.3	19.8	36.0	11.8	9.9	18.0	15.1	10.7	14.5	14.6	12.7	26.6	10.6	26.8	7.7	19.0	16.0	4.9	9.6
Pusi nr. 1. Unaza Re - Buka. Yzberisht - Tiranë	GW35140103	21.8	19.6	24.4		20.9		23.6		22.9		19.6	26.6	15.1	21.6	22.2	23.8	19.0	7.7	14.8
Shpimi nr.6. Laknas. Tiranë	GW35140103	21.8	21.6	23.6	26.3	20.3	20.2	28.0	23.6	26.7	24.5	26.3	22.7	18.1	23.1	15.0	24.4	16.3		
Shpimi.16/97 Rr. Kavajës. Tiranë	GW35140103	28.4	24.2	8.8	24.0	20.1	30.9	26.2	30.2	22.5	34.0	24.2	28.5	23.8	26.5	25.2	18.8	7.2		

Tabela D4 - Të dhënat e monitorimit të ujërave nëntokësore - Të gjitha stacionet - Parametri i përcjellshmërisë elektrike (EC)

Stacioni	TUN	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JFM	AMJ	JAS	OND	JF M	AMJ	JAS
Nr.160. Thumane	GW35140101	721	706			737		792	763	678	761	734	694	688		751	805		652	822	657	736		722					
Nr.327 Hasan	GW35140101	997	705			979		1009	988	422	980	990	985	986		1002	977		956	945	945	972		967					
Nr.59. Ura Gjolës	GW35140101	762	755					768	766		764		769			773	775		774		779	765		754					
Shpimi nr. 1N Gramez	GW35140101	894	913			899		907	900	884	907	907	892	909		917	917		919	919	904	936		935					
Nr.2/97 Rinas	GW35140101	815	795			851		830	853	796	828	817	801	717		790	817		782	774	762	750		743					
1P Selitë	GW35140103	784	759			778		753	759	358	753	753	743	744		744	814		723	778	723	725		720					
2P Selitë	GW35140103	753	792					795	801		784		788			795	746		780		773	774		783					
Nr.13. Kombinat.	GW35140103	968	919			991		913	1084		1008	1098																	
Pusi nr. 1. Unaza Re	GW35140103	789	804					792	795		788		765	787		741	752		798	806	782	809		802					
Nr.3/97 Valias	GW35140103	921	917					919	923		919		939			918	923		927		923	956		933					
Nr.47. Bërxull	GW35140103	1018	1005			992		992	1005	983	1022	1058	1060	1037		1057	992		999	1004	1011	1058		1058					
Shpimi nr.6. Laknas. Tiranë	GW35140103	956	963			952		971	951	968	946	957	971	986		902	949		1012	1023	1041	1078		1057					
Shpimi.16/97 Rr. Kavajës	GW35140103	740	748			713		372	721	539	735	723	729	707		752	724		732	722	722	757		729					
Shpim nr. 30B Laknas	GW35140103								959		880		1039			917	997		1002		1028	1121		986					

E. VLERËSIMI I UJËRAVE NËNTOKËSORË

E.1 Procedura e Vlerësimit

Analiza e presioneve dhe ndikimeve në ujërat nëntokësore sipas DKU ndryshon disi nga ajo për ujërat sipërfaqësore dhe kërkon[1]:

1. **Karakterizimi fillestar**, duke përfshirë identifikimin e presioneve dhe rrezikut të mos arritjes së objektivave mjedisor;
2. **Karakterizimi i mëtejshëm** për trupat ujorë nëntokësorë në rrezik;
3. **Rishikimi i ndikimit të veprimtarisë njerëzore** në ujërat nëntokësore për trupat ujorë nëntokësorë, ndërkufitarë dhe në rrezik;
4. **Rishikimi i ndikimit të ndryshimeve në nivelet e ujërave nëntokësore** për trupat ujorë nëntokësorë, për të cilët duhet të përcaktohen objektiva më të ulëta sipas nenit 4.5; dhe
5. **Rishikimi i ndikimit të ndotjes në cilësinë e ujërave nëntokësore,** për të cilat duhet të përcaktohen objektiva më të lehta për t'u arritur.

E.2 Përcaktimi i vlerave të pragut për ujërat nëntokësore

Siç është detajuar në Dokumentet Udhëzuese të CIS 18 dhe 26, DKU/TUN kërkon që shtetet anëtare të përcaktojnë vlerat pragu (VP), të cilat janë standarde të cilësisë të vendosura nga shtetet e BE për ndotësit që shkaktojnë rrezikun e mos përmbushjes së objektivave mjedisore të DKU (sipas nenit 3 të TUN). VP plotëson standardet e paracaktuara të cilësisë së ujërave nëntokësore (nitratet dhe pesticidet) në Aneksin I të TUN, ku ato nuk janë të përshtatshme për përmbushjen e objektivave mjedisore. Vlerat e pragut përcaktojnë gjithashtu pikat fillestare për ndryshimin e trendit sipas Nenit 5 të TUN.

Udhëzimet në nenet 3 dhe 4 të TUN dhe Aneksin II për vendosjen e vlerave të pragut janë përmbledhur më poshtë dhe kërkojnë të merren parasysh:

1. shtrirja e ndërveprimeve ndërmjet *UN* dhe *US* dhe *Ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore*;
2. përdorimet e mundshme aktuale ose reale të ujërave nëntokësore (p.sh. të pijshëm, ujitje);
3. të gjithë ndotësit që karakterizojnë ujërat nëntokësore si në rrezik (nga mosarritja e objektivave të Art 4);
4. karakteristikat e TUN;
5. origjina e ndotësve; dhe
6. të dhënat dhe cilësia analitike.

[1]Dokumenti udhëzues i CIS Nr 3, faqe 9.

E. ANALIZA E MASAVE PËR UJËRAT NËNTOKËSORË

F.1 Parandalimi dhe kufizimi i masave për ujërat nëntokësore

Ndryshe nga përkufizimi i statusit të trupit të ujërave nëntokësore, i cili përcaktohet nga vlerat pragu në një listë specifike receptorësh ose pikash monitorimi, DKU/TUN, për të parandaluar dhe kufizuar hyrjen direkte dhe indirekte të ndotësve në ujërat nëntokësore, zbatohet për të gjithë trupin ujor nëntokësor. Dallimi midis inputeve direkte dhe indirekte shpjegohet në diagramin e mëposhtëm i cili fokusohet nëse burimi i ndotjes qëndron mbi ose nën sipërfaqen e ujit. Figura D.1 shpjegon ndryshimin midis inputeve direkte dhe indirekte.

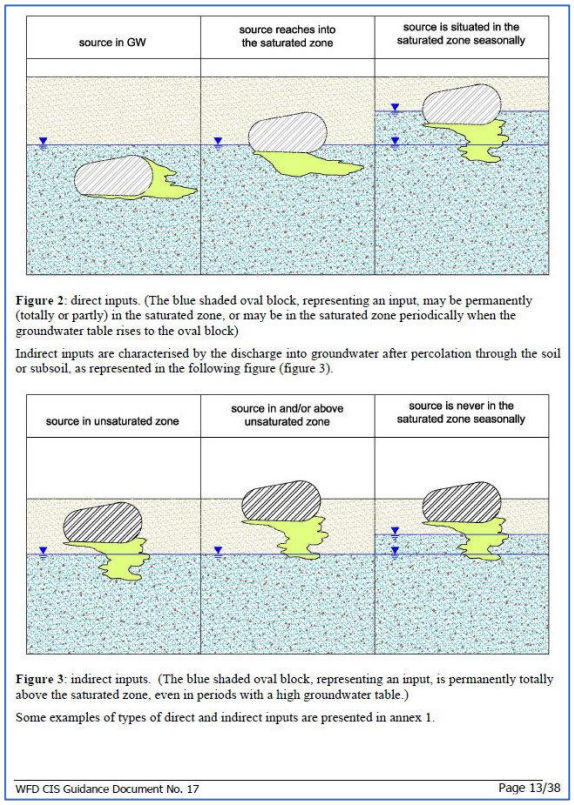

Figure 2: direct inputs. (The blue shaded oval block, representing an input, may be permanently (totally or partly) in the saturated zone, or may be in the saturated zone periodically when the groundwater table rises to the oval block)

Indirect inputs are characterised by the discharge into groundwater after percolation through the soil or subsoil, as represented in the following figure (figure 3).

Figure 3: indirect inputs. (The blue shaded oval block, representing an input, is permanently totally above the saturated zone, even in periods with a high groundwater table.)

Some examples of types of direct and indirect inputs are presented in annex 1.

Figura D.3. Inputet direkte dhe indirekte

Udhëzimi i DKU-së (p.sh. Dokumenti DKU, CIS 17) është i qartë për shpjegimin e parimeve dhe jo detajimin e masave "specifike", të cilat do të jenë specifike për vendndodhjen dhe do të përshtaten me rrethanat lokale. DKU-ja lejon që të përcaktohet statusi *i mirë* aty ku ka incidente të ndotjes locale, me kusht që këto të hetohen siç duhet dhe nëse është e nevojshme të korrigjohen.

Masat parandaluese dhe kufizuese janë linja e parë e mbrojtjes në parandalimin e ndotjes së ujërave nëntokësore dhe përfshijnë masa të tilla rregullatore si lejet dhe kodet e sjelljes. Për rreziqet e identifikuara të ndotjes, DKU i shpreh këto objektiva mbrojtëse duke specifikuar Vlerat e Pragut, të cilat zbatohen në Pikat e Pajtueshmërisë dhe janë më të rrepta se vlerat e pragut. Katër pika të pajtueshmërisë (PP-0 deri në PP-3) mund të përcaktohen siç tregohet në Figurën D-2. Këto pika përfaqësojnë përparimin përgjatë një shtegu nga pika ku një ndotës (1) hyn në nëntokë, (2) arrin në sipërfaqen e ujit, (3) më tej në zonën e ndërmjetme brenda akuiferit dhe (4) në fund në sistemin e rrjedhës. Pikat e pajtueshmërisë mund të jenë pika aktuale monitoruese ose pika teorike të përdorura për të llogaritur një input të pranueshëm.

F.2 Masat në lidhje me ujërat nëntokësore

Masat që lidhen gjithashtu me ujin sipërfaqësor

Një sërë masash kryesore të identifikuara më herët për përmirësimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore zbatohen gjithashtu për parandalimin dhe kufizimin e ndotjes së ujërave nëntokësore dhe, si të tilla kanë përfitimin kryesor të mbrojtjes së furnizimit me ujë të pijshëm të qytetit të Tiranës.

A Mbledhja dhe Trajtimi i Ujërave të Zeza Urbane

Masat e propozuara në Kashar dhe Kamëz dhe përmirësimet në sistemin e kanalizimit kanë për qëllim kryesisht përmirësimin e cilësisë së ujit në lumenj që vijnë nga shkarkimet e patrajtuara nga kanalizimet dhe janë përshkruar në seksionet mbi masat për trupat ujorë sipërfaqësorë. Këto masa do të veprojnë edhe për të parandaluar dhe kufizuar ndotjen e ujërave nëntokësore. Ujërat e zeza urbane ndikojnë negativisht në cilësinë e ujërave nëntokësore nga tre rrugë: (i) rrjedhja e ujërave të zeza të trajtuara në mënyrë jo të përshtatshme nga familjet; (ii) rrjedhje nga kanalizimet; dhe (iii) infiltrimi i ujit të lumit në akuiferë. Në lidhje me reduktimin e ndikimeve në ujërat nëntokësore, masat do të ndikojnë vetëm në (iii), ndërsa reduktimi i ndotjes nga rrugët e tjera do të arrihet nëpërmjet zgjerimit dhe përmirësimit të kanalizimeve dhe gropave septike me performancë më të mirë.

Kjo masë zbatohet për shumë trupa ujorë nëntokësorë.

B Mbledhja dhe trajtimi i ujërave të zeza industriale

Kërkesa për përmirësimin e trajtimit të ujërave të zeza industriale të specifikuara më herët si masë për përmirësimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore zbatohet për përmirësimin e cilësisë së ujërave nëntokësore nëse ndotja ndodh përmes njërës ose të të tre rrugëve të specifikuara më sipër.

Kjo masë zbatohet për shumë trupa ujorë nëntokësorë.

C Reduktimi i përdorimit të plehrave kimike dhe pesticideve

Rritja e nitrateve të ujërave nëntokësore që i adresohet praktikave bujqësore, është e dukshme në disa zona dhe është një kërcënim i dukshëm për ujërat nëntokësore në të gjitha trupat ujore nëntokësore. Masat për të kufizuar ndotjen e plehrave kimike dhe pesticideve në lidhje me ujërat sipërfaqësore, do të punojnë gjithashtu për të reduktuar ndotjen e ujërave nëntokësore.

Kjo masë vlen për të gjitha trupat ujore nëntokësore.

D Sistemet e Qëndrueshme të Kullimit Urban (SQKU)

Shndërrimi i sipërfaqeve natyrore në sipërfaqe të forta (ndërtesa, rrugë, trotuar etj.) ndikon negativisht në ujërat sipërfaqësore, duke rritur volumin dhe shkallën e rrjedhjes, duke rritur potencialisht përmbytjet dhe kostot konvencionale të kullimit. Kjo ndikon në ujërat nëntokësore duke reduktuar rimbushjen, e cila nga ana tjetër do të rritet. *SQKU* përbëhet nga një infrastrukturë e larmishme, që në mënyrë ideale zbut hidrografin e rrjedhjes dhe rrit infiltrimin, si p.sh. çarjet, gërvishtjet, pellgjet ujëmbajtjese dhe përcaktimi i konturеve. Shumica e këtyre masave zbatohen përmes ndryshimeve në kërkesat e planifikimit.

Kjo masë zbatohet për shumë trupa ujorë nëntokësorë.

Masat që lidhen në mënyrë specifike me ujërat nëntokësore

A Mbrojtja e burimeve të ujërave nëntokësore përmes Zonave Mbrojtëse dhe Rregullimit të Substancave dhe Mbetjeve të Rrezikshme

Brenda kufijve të testimit të disponueshëm, cilësia e ujërave nëntokësore të përdorura për pirje, industri dhe ujitje është aktualisht e mirë, por ka shenja që disa aspekte të cilësisë së tyre janë duke u përkeqësuar dhe ka dëshmi të bollshme të presioneve, ndikimet (aktuale dhe të ardhshme) që nuk mund të maten në këtë moment. Prandaj është jetike që të ndërmerren veprime urgjente të bazuara në rrezik për të parandaluar ose kufizuar përkeqësimin e mëtejshëm.

Prioriteti më i lartë duhet t'i jepet krijimit të zonave higjeno-sanitare, të nxjerra nga studime specifike, të lidhura me planifikimin dhe lejimin e përdorimit të tokës, sipas tre kategorive:

- Furnizimet me ujë i popullsisë;
- Furnizime të mëdha private;
- Furnizime të vogla private.

Gjithashtu, agjencitë e shëndetit publik duhet të kryejnë inspektime dhe monitorime periodike të furnizimeve private jashtë rrjeteve publike.

Për të mbrojtur cilësinë e ujërave nëntokësore, zonat higjeno-sanitare duhet të plotësohen me kontrolle mbi kimikatet e rrezikshme. Aktivitetet për të reduktuar mundësinë e ndotjes së ujërave nëntokësore nga depozitimi dhe përdorimi i kimikateve dhe mbetjeve të rrezikshme, përveç plehërimit dhe pesticideve, duhet të synohen dhe të prioritizohen. Hapi i parë duhet të jetë harta e rreziqeve për të identifikuar vendet ku përdoren ose ruhen substancat dhe mbetjet e rrezikshme. Ky informacion do të kombinohet me zonat mbrojtëse për t'i dhënë përparësi rreziqeve.

Zbatimi i të dyja masave kërkon veprime plotësuese nga shumë agjenci. AMBU duhet të koordinojë programin e përgjithshëm. AGS duhet të zhvillojë një strategji dhe të udhëheqë përgatitjen e hartave SPZ që do t'u ofrohen komunave duhet të luajë një rol kyç në zbatimin e sistemit të mbrojtjes duke inkorporuar hartat SPZ në planifikimin dhe kontrollin e zhvillimit, ku këto harta zonale do të përdoren për të ndaluar ose rregulluar rreptësisht aktivitete të rrezikshme në vendet më të ndjeshme. Përveç kësaj, AMBU do të angazhohet në një nivel të lartë me shoqatat e industrisë dhe industritë kryesore për të miratuar masa parandaluese dhe kontrolluese të ndotjes në objektet ekzistuese. AMBU do të zbatojë gjithashtu rregulloret në një mënyrë që inkurajon raportimin vullnetar dhe korrigjimin e ngjarjeve të ndotjes.

B Rregullimi i përmirësuar i nxjerrjes së ujërave nëntokësore

Nxjerrja e ujërave nëntokësore është në rritje të shpejtë, por me tregues të rritjes së presioneve mbi burimet, kështu që kërkohet veprim i hershëm për të parandaluar dështimet e ardhshme të objektivave mjedisore. Është e mundur që shumica e nxjerrjeve të ujit të jenë të paregjistruara, ndërsa shumë prej atyre që janë të regjistruara nuk monitorohen. Përmirësimi i rregullores përfshin katër veprime kryesore:

(i) Parakushti thelbësor për kontrollin e nxjerrjeve të ujit është regjistrimi i plotë, aq sa është praktik, duke u dhënë përparësi atyre më të mëdha. AMBU duhet të ndjekë një strategji të dyfishtë për të treguar autoritetin e saj duke kërkuar regjistrimin dhe ofruar gjithashtu stimulimin e regjistrimit të hershëm, të paktën për një periudhë të caktuar.

(ii) Forcimi i procesit të dhënies së lejeve, apo licencimit, nëpërmjet përcaktimit të saktë të të drejtave dhe përgjegjësive në lidhje me sasitë totale, normat dhe kohën e nxjerrjes; pikave për sa i përket vendndodhjes, gjeologjisë dhe ndërtimit të puseve.

(iii) Leja duhet të mbështetet nga kërkesa monitoruese të verifikueshme dhe proporcionale. Idealisht, të gjitha nxjerrjet e ujit do të maten, megjithatë, disa më të vogla mund të përjashtohen kur pajisjet dhe lidhjet e instaluara janë vetëkufizuese. Në ato më të mëdhatë, duhet të kërkohet monitorimi i vazhdueshëm i niveleve të ujit duke përdorur transduktorë presioni, regjistrues të dhënash dhe telemetri.

(iv) Megjithëse ndarja fillestare e sasive të lejuara, për ata që regjistrohen në kohën e duhur, mund të bazohet në nxjerrjet aktuale, lejet duhet të lëshohen të lidhura me përmirësimet në efikasitetin e përdorimit të ujit, bazuar në teknologjitë më të mira të disponueshme dhe të përballueshme.

Zbatimi efektiv i këtyre veprimeve do të kërkojë që AMBU të krijojë konsultime dhe pjesëmarrje aktive të subjekteve kryesorë që përdorin ujërat nëntokësor.

C Hetimi dhe rehabilitimi i vendeve të kontaminuara

DKU lejon përcaktimin e statusit të mirë kimik të një trupi ujor nëntokësor pavarësisht nga prania e "pikave të vogla të nxehta" lokale të njohura për ndotje, me kusht që të ndërmerren inisiativa për hetimet dhe monitorimin e duhur. Janë identifikuar disa vendodhje të tilla, të lidhura me aktivitetet minerare, industriale dhe të depozitimit të mbetjeve. Për këtë arsye është thelbësore që të ndërmerren hetime për të justifikuar statuset e mira që kanë aktualisht. Hapat paraprake të studimit/hetimit janë zhvillimi i një modeli konceptual të detajuar për vendndodhjen, si dhe studim lidhur me përdorimin historik të kimikateve dhe monitorimit. Ky informacion do të përdoret për të ndërmarrë veprime të mundshme korrigjuese dhe monitorim të vendit.

Tabela E-1 Harta përmbledhëse e masave të mundshme për presionet e identifikuara në çdo trup ujor nëntokësor

-	Thumane	GW35140101	1.1	1/ 13	2.2	2/3/12/ 13	3.1/3.2/3.3/ 6.2	8/ 10/11/ 13/ 14/ 26	Përmirësimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të zeza / mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Përmirësimi i efikasitetit të ujit/ çmimi i ujit/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/ vlerësimi i burimeve/ kufizoni dhe rregulloni sasitë e abstraksionit/
			1.3/1.4[4]	15/ 16	2.6	1			eliminimi ose zvogëlimi i emetimeve dhe shkarkimeve të substancave prioritare dhe të rrezikshme/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	Ndërtimi i kanalizimeve dhe gropave septike/	
-	Tiranë	GW35140103	1.1/1.2	1/ 13	2.2	2/3/12/ 13	3.1/3.2/3.3/6.2	8/ 10/11/ 13/ 14/ 26	Përmirësimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të zeza / hetoni dhe korrigjoni vendet e kontaminuara/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Përmirësimi i efikasitetit të ujit/ çmimi i ujit/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/ vlerësimi i burimeve/ kufizoni dhe rregulloni sasitë e abstraksionit/
			1.3/1.4/	4/ 15/ 16	2.6	1	3.6	23	hetoni dhe korrigjoni vendet e kontaminuara/ eliminimi ose zvogëlimi i emetimeve dhe shkarkimeve të substancave prioritare dhe të rrezikshme/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	Ndërtimi i kanalizimeve dhe gropave septike/	Miratimi i sistemeve të qëndrueshme të kullimit urban/
			1.5/1.6	4/ 13/ 16	2.8	4/ 13/ 16			hetoni dhe korrigjoni vendet e kontaminuara/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	hetoni dhe korrigjoni vendet e kontaminuara/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	
-	Makareshi	GW35140401	1.3/1.4	15/ 16	2.2	2/3/12/ 13			eliminimi ose zvogëlimi i emetimeve dhe shkarkimeve të substancave prioritare dhe të rrezikshme/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	
A	Kroi i Madh Bovillë Dajt	GW35140403 GW35140405 GW35140411			2.2	2/3/12/ 13				Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	
-	Pas Mali i Dajtit	GW35140407			2.2	2/3/12/ 13				Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	
-	Selita i Malit	GW35140409			2.2	13				mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	

[2]Llojet e presionit përputhen me Udhëzuesin e Raportimit të WISE GIS 2016 – Shtojca 1a.
[3]Për qëllimin e vlerësimit të masave për presionet e lidhura me ujërat nëntokësore, janë kombinuar kategoritë WISE për nxjerrjen për bujqësi, furnizim publik dhe industri (KTP 3.1 deri në 3.3), dhe nxjerrja e ujërave nëntokësore (KTP 6.2) sepse masat janë praktikisht identike. Vini re gjithashtu se nuk është hasur asnjë rast i KTP 6.1 (në lidhje me rimbushjen).
[4]Për shkak të mungesës së informacionit gjithëpërfshirës, pajisjet IED dhe jo-IED janë grupuar së bashku.

B	Fushë-Krujë Qinam Brar	**GW35140501** **GW35140503** **GW35140505**	1.1/1.2	1/13	2.2	2/3/12/ 13	3.1/3.3/ 6.2	8/ 10/11/ 14/13/ 26	Përmirësimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të zeza / mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/mbrojtjen dhe mbrojtjen e ujit të pijshëm/	Përmirësimi i efikasitetit të ujit/çmimi i ujit/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/ vlerësimi i burimeve/ kufizoni dhe rregulloni sasitë e abstraksionit/
			1.3/1.4	15/16	2.6	1	3.6	23	eliminimi ose zvogëlimi i emetimeve dhe shkarkimeve të substancave prioritare dhe të rrezikshme/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	Ndërtimi i kanalizimeve dhe gropave septike/	Miratimi i sistemeve të qëndrueshme të kullimit urban/
C	Kasharit Bubq	**GW35140507** **GW35140509**	1.1/1.2	1/13	2.2	3/4/12/ 13	3.1/3.3/ 6.2	8/ 10/11 14/13/ 26	Përmirësimi i mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të zeza / mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Reduktoni ose përmirësoni përdorimin e plehrave dhe pesticideve/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/	Përmirësimi i efikasitetit të ujit/çmimi i ujit/ mbrojtja dhe ruajtja e ujit të pijshëm/ vlerësimi i burimeve/ kufizoni dhe rregulloni sasitë e abstraksionit/
			1.3/1.4	15/ 16	2.6	1	3.6	23	eliminimi ose zvogëlimi i emetimeve dhe shkarkimeve të substancave prioritare dhe të rrezikshme/ përmirësimi i trajtimit ww dhe mbyllja ose zëvendësimi i landfilleve josanitare	Ndërtimi i kanalizimeve dhe gropave septike/	Miratimi i sistemeve të qëndrueshme të kullimit urban/

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike VIII (Zonat e Mbrojtura)

1 Zonat e Mbrojtura

1.1 Zonat e destinuara për ujë rekreativ dhe larje

Kriteret janë përcaktuar për të mbrojtur publikun nga ekspozimi ndaj niveleve të dëmshme të patogjenëve gjatë pjesëmarrjes në aktivitetet në kontakt me ujin, si noti, lundrimi, etj. në të gjithë trupat ujorë të caktuar për përdorime të tilla rekreative.

Përdoruesit e ujit për rekreacion mund të përfshijnë:

- publikun e gjerë;
- fëmijët;
- turistët (shërbim hotelerie & kamping);
- notarët garues;
- përdorues të specializuar sportivë, duke përfshirë peshkatarët, kanoeistët, përdoruesit e varkave, zhytësit, etj.

Vlerësimi i plazhit ose trupi ujor duhet të marrë parasysh disa kritere kryesore, duke përfshirë:

- praninë dhe natyrën e rreziqeve natyrore ose artificiale;
- ashpërsinë e rrezikut në lidhje me rezultatet shëndetësore;
- disponueshmërinë dhe zbatueshmërinë e veprimeve korrigjuese;
- frekuencën dhe dendësinë e përdorimit; dhe
- nivelin e zhvillimit.

Vlerësimi dhe klasifikimi i ujërave të larjes

1. Cilësi e dobët

Ujërat e larjes duhet të klasifikohen si *të varfra* nëse: në grupin e të dhënave të cilësisë së ujërave të larjes (1), vlerat e përqindjes (2), numërimet mikrobiologjike janë më të këqija sesa vlerat *e moderuera* (3) të përcaktuara në Shtojcën I, kolona D.

2. Cilësi e moderuar

Ujërat e larjes duhet të klasifikohen si *të moderuara* nëse:

1. në grupin e të dhënave të cilësisë së ujit të banjës vlerat e përqindjes për numërimet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të mira se vlerat *të mjaftueshme* (4) të përcaktuara në Shtojcën I, kolona D; dhe

ujë i banjës është subjekt i ndotjes afatshkurtër, me kusht që:

(i) po merren masa për menaxhimin e tyre, duke përfshirë mbikqyrjen, sistemet e paralajmërimit të hershëm dhe monitorimin, me synimin për të parandaluar ose ndaluar larjen me anë të një paralajmërimi;

(ii) po ndërmerren masa të nevojshme të menaxhimit për të parandaluar, reduktuar ose eliminuar shkaqet e ndotjes; dhe

(iii) numri i kampionimeve në përputhje me nenin 3(6) përfaqëson jo më shumë se 15% të numrit total të mostrave të ujit që janë parashikuar në kalendarët e monitorimit të përcaktuar për periudhën e vlerësimit të gjendjes së trupit ujor (sezoni veror).

3. Cilësi e mirë

Ujërat e larjes duhet të klasifikohen si *të mira* nëse:

1. në grupin e të dhënave të cilësisë së ujërave të larjes për periudhën e fundit të vlerësimit, vlerat e përqindjes për numërimet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të mira se vlerat e cilësisë *së mirë* (4) të përcaktuara në Shtojcën I, kolona C; dhe

2. ujërat e larjes janë subjekt i ndotjes afatshkurtër, me kusht që:

(i) po merren masa për menaxhimin e tyre, duke përfshirë mbikqyrjen, sistemet e paralajmërimit të hershëm dhe monitorimin, me synimin për të parandaluar ose ndaluar larjen me anë të një paralajmërimi;

(ii) po ndërmerren masa të nevojshme të menaxhimit për të parandaluar, reduktuar ose eliminuar shkaqet e ndotjes; dhe

(iii) numri i kampionimeve në përputhje me nenin 3(6) përfaqëson jo më shumë se 15% të numrit total të mostrave të ujit që janë parashikuar në kalendarët e monitorimit të përcaktuar për periudhën e vlerësimit të gjendjes së trupit ujor (sezoni veror).

4. Cilësi e shumë e mirë

Ujërat e larjes duhet të klasifikohen si *shumë të mira* nëse:

1.nëse, në grupin e të dhënave të cilësisë së ujit të banjës për periudhën e fundit të vlerësimit, vlerat e përqindjes për numërimet mikrobiologjike janë të barabarta ose më të mira se vlerat e cilësisë *shumë të mirë* të përcaktuara në Shtojcën I, kolona B; dhe

;nëse uji i banjës është subjekt i ndotjes afatshkurtër, me kusht që:

·(i) po merren masa për menaxhimin e tyre, duke përfshirë mbikqyrjen, sistemet e paralajmërimit të hershëm dhe monitorimin, me synimin për të parandaluar ose ndaluar larjen me anë të një paralajmërimi;

(ii) po ndërmerren masa të nevojshme të menaxhimit për të parandaluar, reduktuar ose eliminuar shkaqet e ndotjes; dhe

(iii) numri i kampionimeve në përputhje me nenin 3(6) përfaqëson jo më shumë se 15% të numrit total të mostrave të ujit që janë parashikuar në kalendarët e monitorimit të përcaktuar për periudhën e vlerësimit të gjendjes së trupit ujor (sezoni veror).

1.2 Zonat e Mbrojtjes së Ujërave të Rekreacionit dhe Larjes në Ishëm

Ka shumë lloje të ndryshme të përdorimit rekreativ të mjediseve ujore. Këto përfshijnë, për shembull, banjot e diellit, ecjen, notin, zhytjen, lundrimin dhe peshkimin. Brenda kontekstit socio-ekonomik të përdorimit të ujit rekreativ, rëndësia e turizmit është e konsiderueshme pasi jep ndikime në sferat socio-ekonomike dhe mjedisore.

Qëllimi i objektivave mjedisore nuk është të pengojë përdorimin e ujit rekreativ, por të sigurojë që zonat ujore rekreative të operohen në mënyrë sa më të sigurt që të jetë e mundur, duke patur në vëmendje që popullsia më e madhe e mundshme të marrë përfitimin maksimal të mundshëm.

Për të përmirësuar cilësinë e zonave rekreative të përdorimit të ujit dhe për të zgjedhur plazhet që mund të zhvillohen si zona turistike, planifikuesit dhe menaxherët mund të dëshirojnë të mbajnë një informacion të vazhdueshëm të përzgjedhur. Informacioni i nevojshëm për përzgjedhjen e atyre pjesëve të vijës bregdetare që do të përdoren si plazhe në terma afatshkurtër, afatmesëm apo afatgjatë. Qëllimi i një sistemi të tillë është të krijojë një katalog të të gjitha plazheve, të përdorë një listë kontrolli për të mbledhur informacionin e nevojshëm për të planifikuar një program monitorimi dhe për të vendosur si do të zhvillohet plazhi në të ardhmen.

Lista e kontrollit për regjistrimin e plazheve mund të ndryshohet sipas nevojës; për shembull, për të vlerësuar rreziqet e pranishme për notarët në një zonë të caktuar, për të zhvilluar plazhin për turizëm dhe për të përgatitur një plan menaxhimi të plazhit për planifikimin dhe koordinimin e të gjitha burimeve që lidhen me sigurimin e një mjedisi të sigurt ujor për publikun. Kjo qasje mund të jetë veçanërisht e dobishme kur burimet nuk janë të bollshme dhe duhet të përdoren në mënyrë sa më efikase.[1]

Regjistrimi në plazh zakonisht ndahet në katër komponentë:

- ***Përshkrimi i zonës***. Regjistrimi duhet të përfshijë informacion mbi aksesin (rrugët, shtigjet, transportin publik, etj), masat për zbutjen e rrezikut (shenjat e informacionit dhe burimet e informacionit, dushet, postat e ndihmës së shpejtë, paralajmërimet për sigurinë e notit dhe zhytjes) dhe objektet (restorante, hotele, bare, tualete, ujë të pijshëm, kosha mbeturinash, parkingje makinash dhe kampingje).
- ***Përshkrimi i plazhit.*** Kjo duhet të përfshijë një vlerësim të sipërfaqes së plazhit (gjatësia, gjerësia), materiali i plazhit dhe numri i vizitorëve në ditë (duke vlerësuar numrat e pikut sipas sezonit, periudhën kryesore të pushimeve, festat publike dhe fundjavat). Numri i vizitorëve në ditë duhet të krahasohet me kapacitetin e vizitorëve të zonës.
- ***Përshkrimi i mjedisit ujor***. Këtu përfshihen detajet e zonës së larjes (drejtimi dhe shpejtësia e rrymës, pjerrësia, materiali fundor) dhe përdorimi i saj (peshkimi, lundrimi, not, zhytje, etj.).
- ***Kundërindikacionet***. Zonat e përcaktuara të ndjeshme (vend pushimi për shpendët e ujit, vendpushimi për shpendët e rrallë, vendstrehim, zona konservimi dhe lloje të tjera të zonave të mbrojtura si zona ushtarake ose zona të tjera ku qasja e publikut është e ndaluar).

Ky objektiv do të arrihet duke ndjekur udhëzimin e OBSH-së "Organizata Botërore e Shëndetit". Udhëzime për mjedise të sigurta ujore rekreative, Vëllimi 1, Ujërat bregdetare dhe të ëmbla".[2] Gjithashtu udhëzuesi praktik me titull "Monitorimi i ujërave të larjes[3]" përshkruan karakteristikat kryesore dhe qasjeve ndaj monitorimit dhe vlerësimit të mjediseve ujore rekreative bregdetare dhe të ëmbla. Ai thekson nevojën për të përdorur informacione të llojeve të ndryshme dhe nga burime të ndryshme në mënyrë që të zhvillohet një vlerësim i vlefshëm dhe që përfshin qasje praktike gjithëpërfshirëse për hartimin, planifikimin dhe zbatimin e programeve dhe vlerësimeve të monitorimit; Gjithashtu, të konsiderohen praktikat më të mira për monitorimin dhe vlerësimin e mjediseve ujore rekreative, për të ndihmuar vendet në zhvillimin për të nxitur harmonizimin ndërkombëtar.

[1]Monitorimi i ujërave të larjes - Një udhëzues praktik për hartimin dhe zbatimin e vlerësimeve dhe programeve të monitorimit, redaktuar nga Jamie Bartram dhe Gareth Rees. © 2000 WHO.ISBN 0-419-24390-1

[2]Organizata Botërore e Shëndetësisë. Udhëzime për mjedise të sigurta ujore rekreative. Vëllimi 1, Ujërat bregdetare dhe të ëmbla.http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42591/9241545801.pdf;jsessionid=7A7ED5E2634D7B3B930821651D7F4049?sequence=1

[3]Redaktuar nga J. Bartram dhe G. Rees, botuar në 2000 nga E & FN Spon në emër të OBSH-së

1.3 Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve dhe specieve

Zonat e Mbrojtjes së Habitatit në Ishëm

Vetëm kohët e fundit ka filluar puna për menaxhimin e zonave të mbrojtura Natura 2000.[4] Në kuadër të projektit NaturAL u identifikua shpërndarja potenciale e zonave me interes Natura 2000 (SCI), duke rezultuar në listën paraprake të 43 vendeve të propozuara. Janë identifikuar tre zona Natura 2000 në interes të komunitetit në pellgun e lumit Ishëm si:

Tabela 1-1- Zonat e mbrojtura sipas Natura 2000 në Basenin e Ishmit

SITE_KODI	SITE_EMRI	Ekzistuese	Harta e habitatit
AL0000007	Dajt	po	Nr
AL0000015	Bize-Brosh-Berdhet	po	Nr
AL0000024	Rrushkull-Bisht Palle	po	Nr

Më poshtë është paraqitur harta e zonave të mbrojtura në pellgun e lumit Ishëm sipas vendeve të tyre.

Bazuar në legjislacionin përkatës të zonave të mbrojtura, këto kategori ZM duhet të menaxhohen sipas

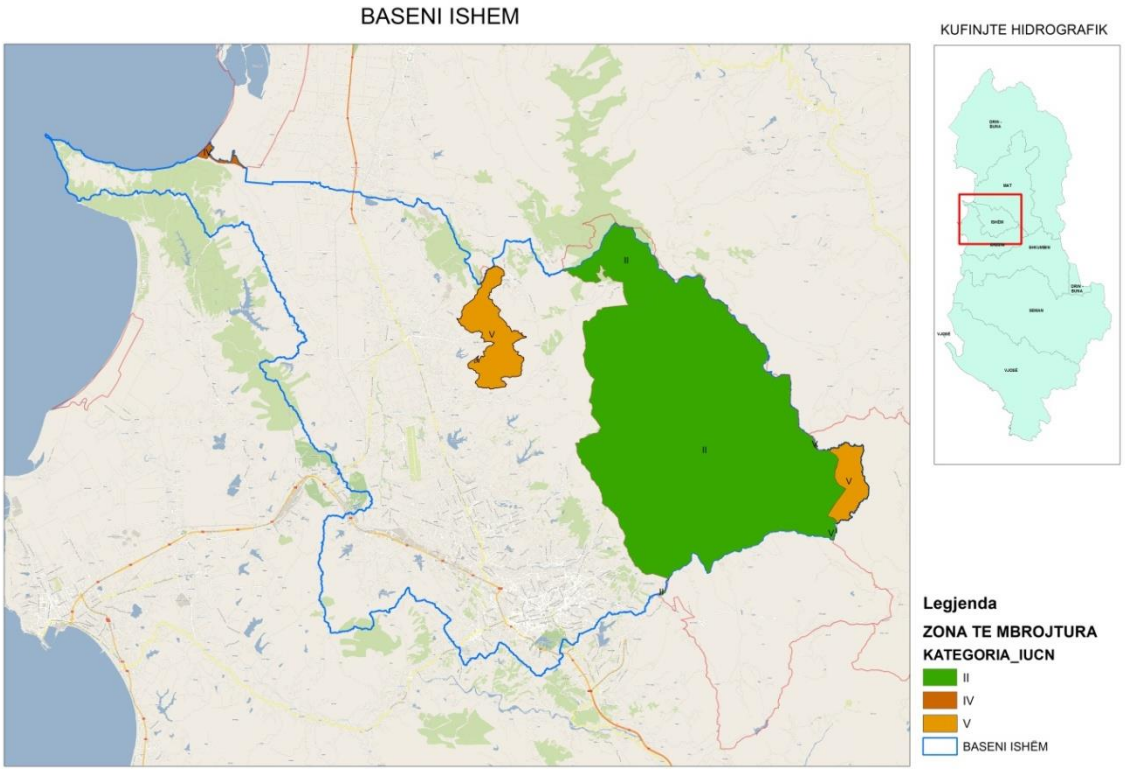

Figura 1- Harta e zonave të mbrojtura në basenin e Ishmit

planeve të tyre të menaxhimit. Nga situata aktuale e menaxhimit të këtyre zonave rezulton se jo të gjitha ZM brenda basenit Ishëm kanë planet e tyre të menaxhimit. Nga pesë ZM-të e listuara, katër prej tyre

kanë plane menaxhimi të cilat përdoren nga stafi i AdZM Tiranë dhe drejtojnë punën për mbrojtjen dhe menaxhimin e tyre. ZM i Rezervatit Natyror të Mbrojtur Patok-Fushë Kuqe në Ishëm ka një plan menaxhimi, i cili duhet riparë pas periudhës 10-vjeçare të fazës së zbatimit. Ndërsa tre zonat e tjera kanë plane menaxhimi të hartuara dhe zbatuara në vitin 2018. Dokumentet e Planit të Menaxhimit janë të disponueshme në AKZM dhe AdZM Tiranë. Në kuadër të këtyre planeve propozohen programe masash, në kuadër të të cilave ekzistojnë masat përkatëse për monitorimin dhe vlerësimin e gjendjes së burimeve ujore dhe biodiversitetit ujor lidhur me to. Më poshtë jepet një përmbledhje për secilën zonë të mbrojtur të përmendur në kapitull.

[4]BE - Forcimi i Kapacitetit Kombëtar në Mbrojtjen e Natyrës – Përgatitja për Rrjetin Natura 2000, Mars 2019

2 Kategoritë e Zonave të Mbrojtura

2.1 Parku Kombëtar (Kategoria II)

Mali i Dajtit

Ndodhet në Qarkun e Tiranës dhe Durrësit, në rrethin e Tiranës dhe Krujës. Zona karakterizohet me vlera peizazhore, kulturore, historike dhe tradicionale. Zonat fitogjeografike janë të shprehura mirë në këtë park me anë të makakut mesdhetar, lisit (Quercetum), ahut (Fagetum) dhe kullotave subalpine dhe alpine. Gjenden gjithashtu, pemë të rralla dhe të mbrojtura të gështenjës dhe arrës. Ndër gjitarët dallojmë praninë e ujkut (Canis lupus), ariut (Ursusarctos), derrit të egër (Susscrofa), marten (Martesfoina) dhe maces së egër (Felissylvestris). Vlerave të saj shkencore dhe didaktike i shtohen edhe peizazhet, relaksuese, argëtuese, historike e kulturore, të cilat përbëjnë potenciale për zhvillimin e turizmit. Parku përfshin formacione të ndryshme gjeologjike dhe liqenin e Bovillës.

QafëShtama

Ndodhet në Qarkun e Durrësit dhe në rrethin e Krujës. Parku paraqet një habitat të lartë dhe biodiversitet të specieve, por në të njëjtën kohë me vlera të larta turistike-rekreative, tradicionalisht është përdorur për këtë qëllim. Aspekti vegjetativ më i vlefshëm është Forsythio-Pinion, specifike për vendin tonë, ndërsa Forsythia europaea është një specie endemike. E mbuluar me pyje pishe dhe ah, kjo zonë malore është e preferuar nga publiku për peizazhin e spikatur, vlerat estetike, relaksuese dhe kurative.

2.2 Peizazh i mbrojtur (Kategoria V)

Mali me Gropa -Bizë-Martanesh

Ndodhet në Qarkun e Tiranës, Dibrës dhe Elbasanit, në rrethet Tiranë, Mat, Bulqizë dhe Librazhd. Ahu dhe livadhe alpine, pyje ahu të përzier me pisha dhe bredh, formacione (gropa) karstike të përhapura, peizazhe të mrekullueshme. Ariu (Ursu sarctos), ujku (Canis lupus), rrëqebulli (Felis lynx), macja e egër (Felis sylvestris), kaprolli (Capreolus capreolus) etj. Zona funksionon si një bërthamë dhe biokorridor i rëndësishëm për një sërë speciesh kombëtare dhe ndërkombëtare, veçanërisht për ariun, ujkun dhe kaprolin. Ajo mbart vlera të mëdha potenciale për zhvillimin e turizmit.

2.3 Monumentet e Natyrës (Kategoria III)

Kepi i Rodonit

Ndodhet në pjesën veriperëndimore të kreshtës kodrinore, Kepit të Rodon-Kerrabës, në lartësinë 30 m mbi nivelin e detit. Është një kep interesant që rrethohet nga faltore të gjalla me lartësi 25 m. Aty ndodhet edhe një kështjellë dhe një kishë e kohës së Skënderbeut. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, historike, ekologjike, didaktike, kulturore.

Plazhi i Kallmit

Ndodhet në perëndim të malit të Durrësit, në lartësinë rreth 0,5 m mbi nivelin e detit. Është një plazh interesant dhe i virgjër, i formuar nga aktiviteti akumulues i valëve të detit. Është 100 m i gjatë dhe 15 m i gjerë. Ka vlera shkencore, gjeomorfologjike, biologjike, ekologjike, didaktike.

Plazhi Shën Pjetër

Ndodhet në perëndim të malit të Durrësit, në një lartësi prej rreth 0.5 m mbi nivelin e detit. Është një plazh interesant dhe i virgjër, i formuar nga aktiviteti akumulues i valëve të detit. Është 120 m i gjatë dhe 15 m i gjerë. Ka vlera shkencore, gjeomorfologjike, biologjike, ekologjike, didaktike, arsimore.

Gryka e Vajës

Ndodhet në pjesën e mesme të përroit të Drojës, 120 m mbi nivelin e detit. Ai përfaqëson një kanion në gëlqeror mezozoik, i formuar nga aktiviteti gërryes i përroit me të njëjtin emër. Është rreth 1 km i gjatë, rreth 200 m i thellë dhe rreth 25-30 m i gjerë. Ka shpate të pjerrëta. Në të njëjtën kohë është një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike, didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike.

Gryka e Zezë

Ndodhet në pjesën e mesme të Përroit të Zi, 120 m mbi nivelin e detit. Ai përfaqëson një kanion në gëlqeror mezozoik, i formuar nga aktiviteti gërryes i përroit me të njëjtin emër. Është rreth 3 km i gjatë, rreth 100 m i thellë dhe rreth 30 m i gjerë. Ka shpate të pjerrëta. Në të njëjtën kohë është një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike, didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike.

Shatërvani i Nënës Mbretëreshë – Qafë Shtamë

Ndodhet në Qafë Shtamë, në lartësinë 1050 m mbi nivelin e detit. Është një burim uji me cilësi të lartë që del në kontaktin tektonik midis shkëmbinjve magmatikë dhe terrigjenëve. Ka ujë me vlera kurative. Ka vlera shkencore, gjeologjike, hidrologjike, kurative, kulturore, didaktike dhe turistike.

Shpella e Shutresë -Val

Ka disa shpella me këtë emër. Këtu bëhet fjalë për shpellën që ndodhet pranë fshatit Val, në pjesën lindore të Malit me Gropa, në lartësinë 900 m mbi nivelin e detit. Është rreth 800 m i gjatë. Ka dy hyrje, njëra në formën e një pusi rreth 100 m të thellë, që përfundon në galerinë kryesore dhe tjetra në formën e një zgavër rreth 30 m mbi shtratin e përroit të Peshkut, degë e lumit Mat. Pas kësaj hyrjeje shpella ka një zhvillim horizontal, me disa kreshta të vogla, derisa përfundon në një liqen, i cili duhet të jetë njëra anë e simfonisë, për të çuar në zonat e tjera të shpellës. Për përmasat, të cilat mund të jenë shumë më të mëdha, për mënyrën e zhvillimit dhe për pasurinë e madhe me konkrecione, shpella ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike dhe biologjike, didaktike dhe turistike.

Shpella e Valit -Val

Ndodhet pranë fshatit Val, 1000 m mbi nivelin e detit. Është një shpellë karstike e formuar në kryqëzimin e thyerjeve tektonike në gëlqerorët triasik të sipërm-jurasikut të poshtëm. Është 250 metra e gjatë, deri në 35 metra e gjerë dhe 25 metra e lartë. Shpella ka shumë konkrecione. Përroi Bize shuhet në të. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, didaktike ekologjike dhe kulturore.

Gryka e Sokratit

Ndodhet në pjesën e mesme të lumit Erzen, 120 m mbi nivelin e detit. Përfaqëson një kation në gëlqerorët mezozoik, të formuar nga aktiviteti gërryes i lumit me të njëjtin emër. Është rreth 2 km i gjatë, rreth 100 m i thellë dhe rreth 50 m i gjerë. Ka shpate të pjerrëta. Në të njëjtën kohë është një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike, didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Vlerat janë të karakterit lokal.

Gryka e Murdarit

Ndodhet në pjesën e mesme të lumit Murdar (dega Erzen), 120 m mbi nivelin e detit. Ai përfaqëson një kanion në gëlqeror mezozoik, i formuar nga aktiviteti gërryes i përroit me të njëjtin emër. Është rreth 1.8 km i gjatë, rreth 100 m i thellë dhe rreth 30 m i gjerë. Ka shpate të pjerrëta. Në të njëjtën kohë është një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike, didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike.

Shkalla e Tujanit

Ndodhet në pjesën e mesme të Përroit të Zi, 120 m mbi nivelin e detit. Ai përfaqëson një kanion në gëlqeror mezozoik, i formuar nga aktiviteti gërryes i përroit me të njëjtin emër. Është rreth 200 m i gjatë, rreth 100 m i thellë dhe rreth 30 m i gjerë. Ka shpate të pjerrëta. Në të njëjtën kohë është një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore, gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike, didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike.

Plazhi i Përgjithshëm

Ndodhet në perëndim të kodrave të Kryevidhit, në lartësinë rreth 0,5 m mbi nivelin e detit. Është një plazh interesant dhe i virgjër, i formuar nga aktiviteti akumulues i valëve të detit. Është 300 m i gjatë dhe deri në 80 m i gjerë. Ka vlera shkencore, gjeologjike dhe gjeomorfologjike, turistike, didaktike, arsimore.

Plazhi Carrines - Bago

Ndodhet në afërsi të fshatit Bago, në rivierën e Kavajës, në një lartësi prej rreth 0.5 m mbi nivelin e detit. Është një plazh interesant dhe i virgjër, i formuar nga aktiviteti akumulues i valëve të detit. Është 1 km i gjatë dhe 80 m i gjerë. Ka vlera shkencore, gjeomorfologjike, biologjike, ekologjike, didaktike, arsimore.

Burimet e squfurit të Fliballajt

Ndodhet pranë fshatit Fliballaj, në lartësinë 300 m mbi nivelin e detit. Ka disa burime të mëdha të përmbajtjes së squfurit që dalin midis gëlqerorëve të Miocenit. Krijon një ambient të veçantë.

3 Aneksi 1 – Lista e monumenteve të natyrës

1. Kepi dhe Faleza e Rodonit
2. Plazhi i Kallmit
3. Çinari i Balliasit
4. Plazhi i Shënpjetrit
5. Shkëmbi i Kavajës
6. Rrapi i Rubjekes
7. Pylli i Kolndrekajve – Ishëm
1. Sarisalltëku dhe shpella
2. Gryka e Vajes
3. Gryka e Zezë
4. Selvia e Fushë Krujës
5. Rrapi i Buranit
6. Masivi i pishës se Zezë QafëShtamë
7. Kroi i Nënës Mbretëreshë
8. Rrapiose Çinari i Bretit
9. Rrapi i Ballabanecit
10. Rrapi i Taslloit
11. Rrepet e Aramerasit-Fushë Krujë
12. Shpella e Shutrese, Val
13. Shpella e Zeze (Pellumbasit)
14. Shpella e Valit
15. Tarraca detare e Dajtit
16. Karsti i Malit me Gropa
17. Gryka e Skoranes
18. Gryka e Murdarit
19. Shkalla e Tujanit
20. Bokerimat e Mnerit
21. Rrapi i Priskës
22. Rrapi i Kranes -Dajt
23. Rrapi i Ndroqit
24. Arra e Babë Myslimit
25. Plazhi i Gjeneralit
26. Faleza e Bardhorit
27. Plazhi i Carrines
28. Fosilet detare të Thartorit

29. Burimet sulfurore te Fliballies
30. Shpellat karstike në gjips
31. Karsti ne gjipsin e Mengajve
32. Burimet e kripurate Golemasit
33. Dafina e Kalasë së Turrës
34. Gurrët në Rrjesht
35. Lisi i Cikalleshit

Tabela 3-1- Treguesit për monitorimin dhe vlerësimin e standardeve të ujit për larje dhe rekreacion

Standardet, rregulloret, udhëzimet dhe treguesit e ujit për larjen dhe rekreacionin për vendet e larjes së ujërave të ëmbla dhe detare. INT Ent = enterokoket e zorrëve, ENT = enterokoket, GC = kopje gjenesh, STV = vlera e pragut statistikor, CCE = ekuivalentët e qelizave kalibruese, për = përqindje, GM = mesatare gjeometrike, AFRI = sëmundje akute febrile respiratore dhe GI = gastroent5,6,7].

Rregullore ose Udhëzues	Treguesi	Lloji i ujit	Vlera FIB (CFU ose MPN/100 mL)	Metrika e raportimit	Shkalla e sëmundjes për notarët	Simptomat	Frekuenca e kampionimit
[7]	Ent	Të freskëta/Marine	500	95 për	10% rrezik për sëmundje të GI	AFRI, sëmundje GI	~20/për sezonin e banjës
[5]	INT Ent	Të freskëta	200 * (shumë e mirë), 400 * (Mirë), 330 ** (Mjaftueshëm)	* 95 për, ** 90 për	AFRI: shumë e mirë 1%, Mirë 2.5%, GI: Shkëlqyeshëm 3%, Mirë 5%	AFRI, sëmundje GI	>4/për sezonin e banjës
[5]	INT Ent	Detare	100 * (shumë e mirë), 200 * (Mirë), 185 ** (Mjaftueshëm)	* 95 për, ** 90 për	AFRI: shumë e mirë 1%, Mirë 2.5%, GI: Shkëlqyeshëm 3%, Mirë 5%	AFRI, sëmundje GI	>4/për sezonin e banjës
[5]	*E. coli*	Të freskëta	500 * (shumë e mirë), 1000 * (Mirë), 900 ** (Mjaftueshëm)	* 95 për, ** 90 për	AFRI: shumë e mirë 1%, Mirë 2.5%, GI: Shkëlqyeshëm 3%, Mirë 5%	AFRI, sëmundje GI	>4/për sezonin e banjës
[5]	*E. coli*	Detare	250 * (shumë e mirë), 500 * (Mirë), 500 ** (Mjaftueshëm)	* 95 për, ** 90 për	AFRI: shumë e mirë 1%, Mirë 2.5%, GI: Shkëlqyeshëm 3%, Mirë 5%	AFRI, sëmundje GI	>4/për sezonin e banjës

[6]	ORL	Të freskëta	30/110 STV	GM/STV	32/1000	Sëmundja GI	~ 5/30 ditë në sezonin e banjës
[6]	*E. coli*	Të freskëta	100/320	GM/STV	32/1000	Sëmundja GI	~ 5/30 ditë në sezonin e banjës
[6]	ORL	Detare	35/130 STV	GM/STV	36/1000	Sëmundja GI	~ 5/30 ditë në sezonin e banjës
[6]	ENT qPCR (GC)	Të freskëta/Marine	470 CCE/2000 CCE	GM/STV		Sëmundja GI	~ 5/30 ditë në sezonin e banjës
[6]	ENT qPCR (GC)	Të freskëta/Marine	1000 CCE	75 për		Sëmundja GI	~ 5/30 ditë në sezonin e banjës

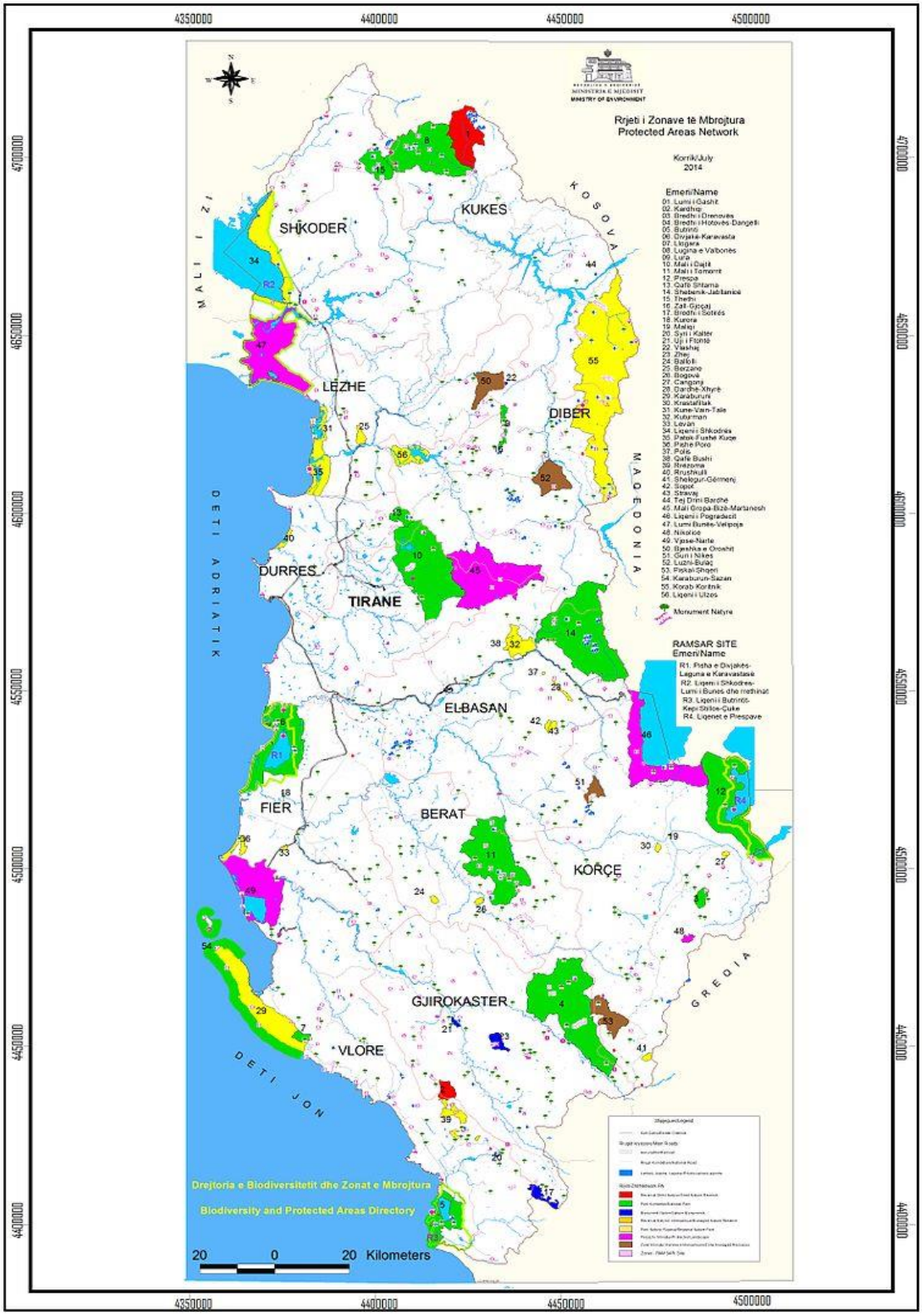
Direktiva Kuadër e Ujit i kushton një fokus të lartë ekologjisë dhe mirëmbajtjes së statusit, duke ofruar hapësirë që menaxhimi i natyrës të zhvillohet siç duhet dhe në mënyrë të qëndrueshme në nivelin e basenit ujor, me përfshirjen dhe pjesëmarrjen e gjerë të të gjithë aktorëve të lidhur.

Pasi një zonë e dedikuar shpallet me statusin e Zonës së Mbrojtur nënkupton që disa vlera ekologjike duhet të ruhen/menaxhohen në mënyrë të përshtatshme. Gjithashtu, vlerat e mbrojtjes së specieve specifike (flora – fauna) i ofrojnë një rëndësi më të madhe vetë basenit ujor kur një zonë e mbrojtur bie brenda kufijve të një baseni te caktuar.

Prandaj, të gjitha palët e interesuara duhet së bashku:

- Të sigurohet që zona e mbrojtur të menaxhohet në mënyrë korrekte, duke përfshirë palët e interesuara lokale në një proces të qëndrueshëm me pjesëmarrje aktive për të kontribuar në menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të zones, duke ruajtur një ekuilibër të pajtueshëm midis ruajtjes së natyrës dhe zhvillimit të aktiviteteve njerëzore.
- Ruajtja e habitateve të ndryshme të zonës së mbrojtur, ruajtja e shumëllojshmërisë së faunës dhe florës dhe ndërveprimet e mira midis ekosistemeve, sigurimi i cilësisë së mirë të ujit në lumenj dhe përrenj, ruajtja e proceseve unike natyrore e biologjike, si dhe sistemeve të mbështetjes së jetës.
- Sigurimi i shëndetit mjedisor, përfitimit ekonomik dhe barazisë sociale dhe ekonomike me zonën e peizazhit. Rritja e qëndrueshmërisë ekonomike për shërbimet e ekosistemit (p.sh. uji, kullotja, prerja e pyejeve, biodiversiteti, karboni).

Harta 1– Zonat e Mbrojtura Baseni Ujor Ishëm

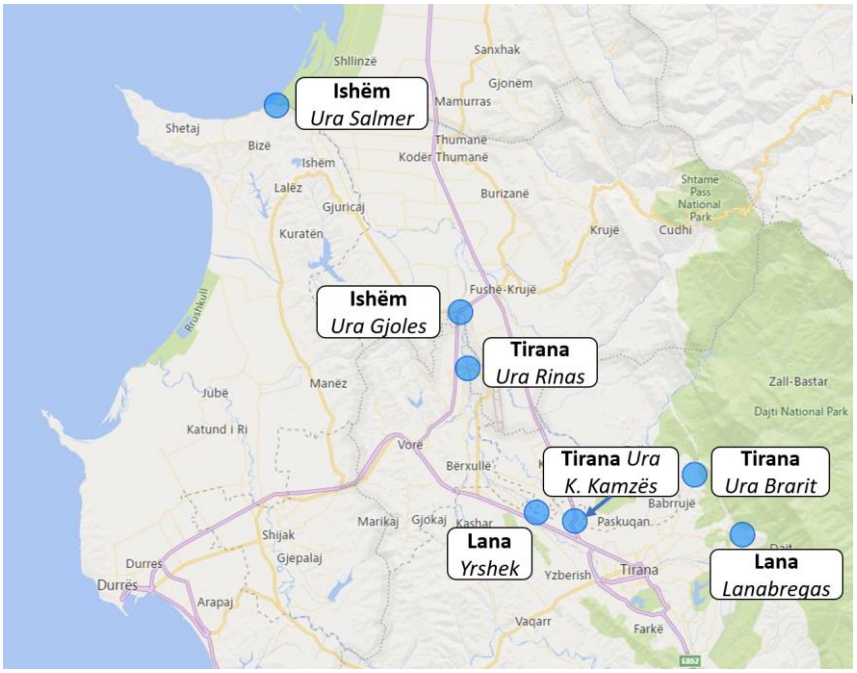
PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Aneksi Teknik IX (Monitorimi)

1 Cilësia e ujit të lumit sipas AKM BOD_5, NH_4 dhe P-totali; vitet 2014-2019

Ky seksion përmban përmbledhje të të dhënave të papërpunuara për cilësinë e ujërave sipërfaqësore të referuara në Kapitullin 8 të dokumentit kryesor të PMBU-së Ishëm. Të dhënat u morën në funksion të projektit EUSIWM nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM).

Figura1- 1 Pasqyrë e stacioneve të monitorimit të cilësisë së ujërave sipërfaqësore të AKM brenda basenit të lumit Ishëm

Krahas tabelave me të dhëna të papërpunuara, për mesataren vjetore janë paraqitur edhe në figura. Këto shifra përfshijnë pragjet e skemës së klasifikimit për lumenjtë, siç zbatohet nga AKM, përfshihet në Tabela 1-1.

Tabela 1-1 Skema e klasifikimit të AKM-së për vlerësimin e parametrave fiziko-kimikë në lumenj[1]

		Statusi				
Parametri	**Njësia**	**Shumë i mirë**	**I mirë**	**I moderuar**	**I dobët**	**I keq**
Oksigjeni i tretur	mg/l	>7	>6	>5	>4	<3 ([2])
BOD5	mg/l	<2	<3.5	<7	<18	> 18
pH (acid)	-	-	>6.5	>6	-	-
pH (alkaline)	-	-	<8.5	<9	-	-
NH4	mg N/l	<0.05	<0.3	<0.6	<1.5	>1.5
NO2	mg N/l	<0.01	<0.06	<0.12	<0.3	>0.3
NO3	mg N/l	<0.8	<2	<4	<10	> 10
PO4	mg P/l	<0.05	<0.10	<0.2	0.5	>0.5
P-totali	mg P/l	<0.1	<0.20	<0.4	<1	> 1

BOD_5: kërkesa biokimike për oksigjen (pesë ditë); NH_4: amonium; NO_2: nitrit; NO_3: nitrat; PO_4: orto-fosfat; P-totali: fosfor total.

[1]Nuk është e qartë nëse kjo skemë bazohet në përqendrime mesatare, maksimale/minimale ose përqindje.
[2]Ka një gabim në këtë skemë. Ose pragu për oksigjenin e tretur (DO) për 'i keq' duhet të jetë >3 mg/l, ose për 'i Keq' <4 mg/l. Për këtë dokument, pragu për 'i Dobët' është vendosur në >3 mg/l.

Tabela 1-2 Kërkesa biokimike për oksigjen – BOD_5 [mg/l]

		2014			2015		2016			2017			2018			2019		
Lumi	**Stacion_**	**Maj**	**Korrik**	**Tetor**	**Qershor**	**Gusht**	**Shkurt**	**Maj**	**Korrik**	**Shtator**	**Shkurt**	**Qershor**	**Tetor**	**Shkurt**	**Qershor**	**Shtator**	**Shkurt**	**Maj**	**Tetor**
Lana	Lanabregas	8	4	5	3	7	10	2	2	6	2	10	24	7	2	1	3	5	8
	Yrshek	35	90	75	80	90	80	82	90	80	85	200	185	21	65	38	100	40	85
Tiranë	Ura Brarit	4	3	1	5	6	2	<1	5	8	5	5	9	4	<1	<1	2	4	9
	Ura K.Kamzës	6	46	26	36	32	16	9	18	17	18	13	8	5	5	6	5	20	12
	Ura Rinas	22	55	6	57	50	18	8	50	26	15	49	64	12	25	13	40	10	26
Ishëm	Ura Gjoles	30	40	4	36	55	21	8	30	15	12	13	37	6	13	13	17	10	26
	Ura Salmer	20	15	8	24	45	16	6	15	23	11	150	50	9	28	17	15	10	25

Tabela 1-3 Amoniumi – NH4 [mg N/l]

		2014			2015		2016			2017			2018			2019		
Lumi	**Stacioni**	**Maj**	**Korrik**	**Tetor**	**Qershor**	**Gusht**	**Dhjetor**	**Shkurt**	**Maj**	**Korrik**	**Shtator**	**Shkurt**	**Qershor**	**Tetor**	**Shkurt**	**Qershor**	**Shtator**	**Shkurt**	**Maj**	**Tetor**
Lana	Lanabregas	0.29	0,077	0.64	0.33	0,012	0.22	0,57	0.62	0.62	6.54	0.43	0.2	0,473	0,118	0,025	0,66	0,014	0,227	0.25
	Yrshek	2.33	20.27	14.9	24.3	0,085	5.16	21.8	13.49	21.2	19.06	13.96	26.08	37.2	3.128	17.14	20.5	19.2	9.31	22.7
Tiranë	Ura Brarit	0.09	0.04	0.07	0,123	0,011	0,104	0,0069	0.05	0,033	0,332	0,057	0,002	0,012	0,024	0,019	0,167	0,018	0,275	0,011
	Ura K.Kamzës	2.25	2.68	2.38	13.48	0,092	0,92	5.7	2.206	11.2	9.25	0.5	0.33	0.67	0.54	0,125	1.07	0.05	5.86	2.5
	Ura Rinas	1.71	3.7	1	14.68	0,169	7.36	1.13	2.86	14.9	11.64	3.11	17.68	15.28	2.74	11.66	12.37	2.41	3.55	14.9
Ishëm	Ura Gjoles	2.29	2.34	1.24	9.68	0,099	0,88	5.2	2.41	13.9	8.13	0,96	12.7	12.43	0,66	8.01	9.63	4.12	2.93	8.08
	Ura Salmer	1.71	2.38	0,66	11.1	0,157	1	3.1	1.46	12.6	12.43	1.03	15.6	12.53	0,68	13.43	10.94	2.48	2.79	16.2

Tabela1-4 Fosfor total [mg P/l]

		2014			2015		2016				2017			2018			2019			
Lumi	**Stacioni**	**Maj**	**Korrik**	**Tetor**	**Qershor**	**Gusht**	**Dhjetor**	**Shkurt**	**Maj**	**Korrik**	**Shtator**	**Shkurt**	**Qershor**	**Tetor**	**Shkurt**	**Qershor**	**Shtator**	**Shkurt**	**Maj**	**Tetor**
Lana	Lanabregas	0,051	0,065	0.06	0,129	0,447	0,226	0,078	0,048	0.12	0,111	0.29	0,414	0,273	0.08	0,214	0.23	0,005	0,0297	0,0535
	Yrshek	0,57	2.04	1.62	2.159	0,459	2.8	1.74	1.82	2.42	2.156	3.346	3.53	4.19	0,95	2.333	1.99	1.66	0,571	1.496
Tiranë	Ura Brarit	0,019	0.08	0,011	0,016	0,016	0,053	0,033	0,016	0,108	0,091	0,085	0,062	0,051	0,153	0,068	0.06	0,118	0,046	0,0114
	Ura K.Kamzës	0.28	0,84	0.5	0,555	0.14	0.3	0.2	0,308	0,93	1.18	0,256	0,285	0.2	0,148	0,194	0.28	0,088	0,702	0.14
	Ura Rinas	0.38	1.28	0,446	1.7	0.4	2.86	1.35	0,297	1.71	1.147	0,857	1,828	1.35	0.22	1.289	1.07	0,232	0,368	0,565
Ishëm	Ura Gjoles	0.41	0,98	0,194	0,928	0,391	0.48	0,413	0,234	1.39	1.46	0,343	1.864	1.21	0.2	0,847	1.04	0,298	0,281	0.46
	Ura Salmer	0.28	0,84	0,175	0,844	0,393	0.46	0,361	0,217	1.12	1.391	0,307	1,982	1.16	0.16	0,862	1.056	0,186	0,274	0,058

Figura 1-2 Cilësia e ujit sipërfaqësor Ishëm 2014-2019: kërkesa mesatare biokimike për oksigjen (BOD_5), [mg/l]

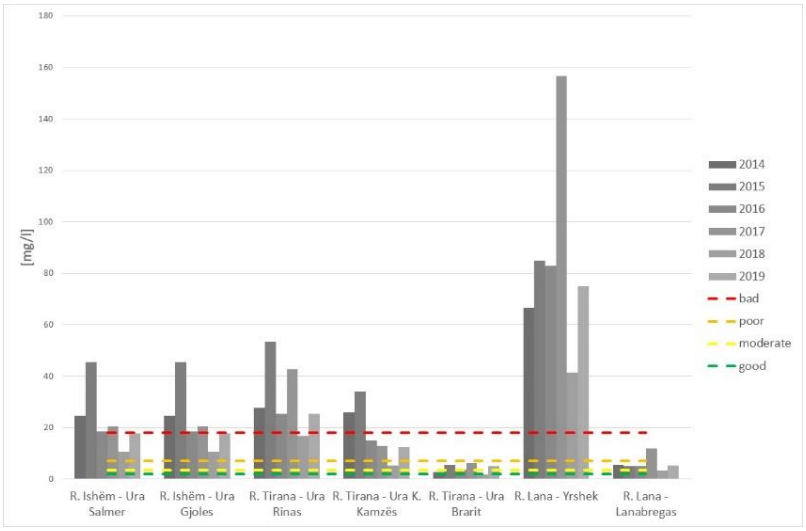

Figura 1-3 Cilësia e ujërave sipërfaqësore Ishëm 2014-2019: amoniumi mesatar (NH_4) [mg N/l]

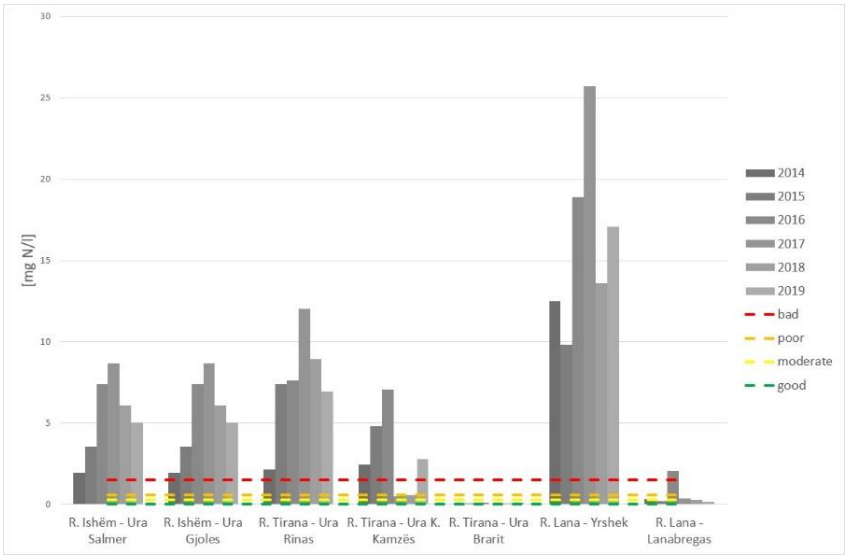
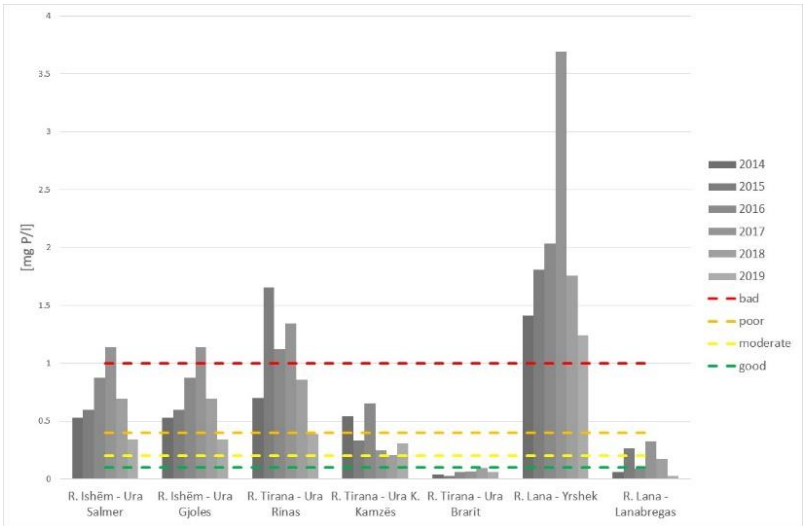

Figura 1-4 Cilësia e ujërave sipërfaqësore Ishëm 2014-2019: fosfor mesatar total [mg P/l]

2 Rezultatet e Fushatës së kampionimit, 19 Shtator 2019

Ky seksion përmban rezultatet e fushatës së kampionimit të shtatorit 2019 në basenin Ishëm, siç përmendet në kapitullin 8 të dokumentit kryesor të PMBU-së Ishëm.

Figura 2-1 Vendndodhjet e pikave të fushatës së kampionimit për Ujërat Sipërfaqësore 2019, basenet e lumenjve Ishëm dhe Erzen

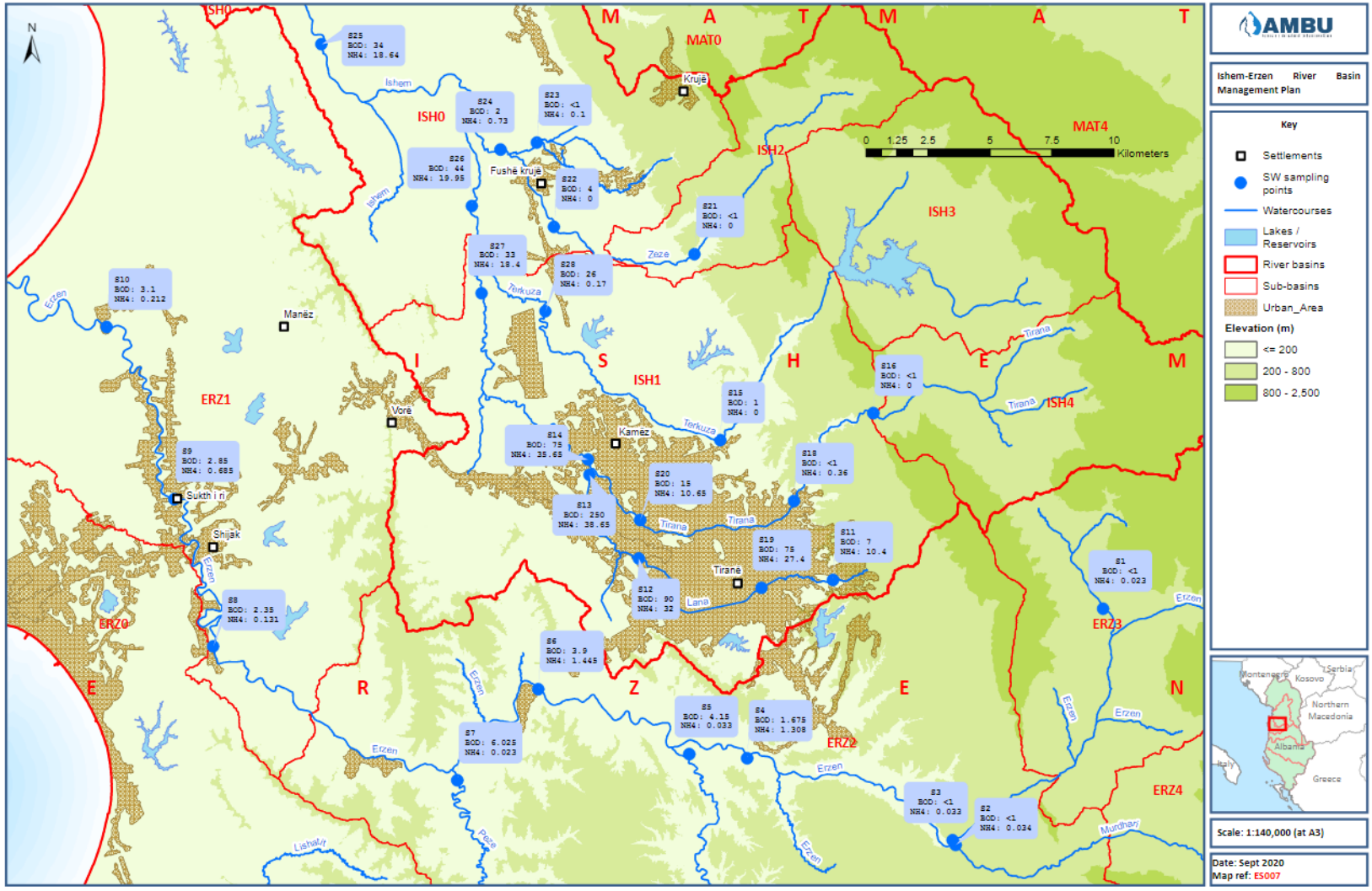

Tabela 2-1 Rezultatet e matjeve dhe analizave laboratorike të fushatës së kampionimit Ishëm, 19 shtator 2019

Kodi	Baseni	*Lumi*	Emri	Gjerësia gjeografike	Gjatësia gjeografike	pH [-]	EC [µS/cm]	DO [mg/l]	BOD5 [mg/l]	COD [mg/l]	TSS [mg/l]	NH4 [mg N/l]	NO3 [mg N/l]	NO2 [mg N/l]	PO4 [mg P/l]	Alkaliniteti [mg/l]
S11	Ishëm	Lana	Lumi i Lanës (rr.Ali Shqeti)	41.332330	19.866420	8.18	529	7.8	7	9	1	10.40	0.9	1.400	0,499	270
S12	Ishëm	Lana	Lumi Lana, Bulevardi Kashar	41.339930	19.772900	8	727	3.9	90	111	256	32.00	2.0	0.050	2.999	325
S13	Ishëm	Lana	Lumi Lana, rr. Lunxheri 250	41.370326	19.749087	7.52	838	3	250	475	216	38,65	2.7	0,007	2.499	375
S14	Ishëm	Tiranë	Lumi Tirane, rr.Kozare	41.375850	19.748290	7.81	821	2.5	75	88	126	35,65	2.6	0,395	2.190	370
S15	Ishëm	Përroi i Bovillës	Përroi i Bovillës, rr.Demokracia	41.382970	19.812010	8.36	516	11.7	1	2.12	2	0.00	0.5	0,205	0,009	225
S16	Ishëm	Ishëm	Shkalla Tujanit	41.392940	19.885810	8.54	379	10.2	1	0.76	2	0.00	12.8	0.000	0,018	190
S18	Ishëm	Tiranë	Lumi Tirane, rr.Arbrit	41.360940	19.847630	8.84	345	10.4	1	1.56	52	0.36	0.3	0.000	0,077	160
S19	Ishëm	Lana	Lumi Lana, QKB, Godina AMBU	41.329340	19.832070	8.18	717	3.4	75	86	104	27.40	1.1	0,016	1.635	320
S20	Ishëm	Tiranë	Lumi i Tiranës, Instituti Ura	41.353960	19.773550	8.28	576	6.8	15	29	4	10.65	2.0	0,173	0,508	240
S21	Ishëm	Zezë	Përroi i Zezë, Kurcaj	41.450500	19.799390	8.43	386	9.4	1	0.72	15.3	0.00	0.5	0.000	0,003	16.5
S22	Ishëm	Zezë	Përroi i Zezë, Arramas	41.460370	19.731590	8.66	432	10.2	4	7	381.3	0.00	0.4	0.000	0,017	23
S23	Ishëm	Pranvera e Luzit	Luz (burimi termal i raportuar)	41.490920	19.723160	8.38	900	9.3	1	1.68	13	0.10	2.2	0,038	0,228	24
S24	Ishëm	Zezë	Përroi i Zezës, Fushë Krujë	41.488290	19.705630	8.11	860	6.8	2	3.28	91	0.73	2.4	1.408	0,273	17.5
S25	Ishëm	Ishëm	Lumi Ishëm, Xhami	41.526400	19.619000	7.72	896	1.7	34	65	67.5	18.64	1.4	0,020	1.811	295
S26	Ishëm	Ishëm	Lumi Ishëm, UraGjoles	41.467850	19.691940	7.77	799	1.9	44	84	241.5	19.95	2.4	0,014	1.994	355
S27	Ishëm	Tiranë	Lumi i Tiranës, Rinas	41.436150	19.696780	7.85	756	1.8	33	63	362.1	18.40	1.9	0,010	1.859	320
S28	Ishëm	Terkuza	Përroi i Tërkuzës, Rinas	41.429650	19.727630	8.34	508	9.1	26	50	68.3	0.17	0.7	0,051	0,022	16.5

3 Programi i propozuar i monitorimit të ujërave sipërfaqësore, në mbështetje të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor Ishëm 2024-2029

Referojuni dokumentit të EUSIWM "Udhëzues praktik për prezantimin e monitorimit të përputhshëm me DKU në Shqipëri gjatë viteve 2024-2029" për konsideratat dhe qasjet në bazë të programeve të monitorimit të ujërave sipërfaqësore të propozuara në Tabela 3-1,Tabela 3-2, dhe Tabela 3-3 si më poshtë.

Tabela 3-1 Elementet e cilësisë fiziko-kimike

Vendndodhja	Parametri
Në terren	• përçueshmëri elektrike • oksigjeni i tretur • pH • temperatura e ujit
Në laborator	• NO2, NO3, NH4, PO4, Ptot, • alkaliniteti • BOD5, CODCr • lëndët e ngurta pezull

BOD5: kërkesa biokimike për oksigjen (pesë ditë); CODCr: kërkesa kimike për oksigjen, metoda e dikromatit; NH4: amonium; NO2: nitrit; NO3: nitrat; PO4: ortofosfat; Ptot: fosfor total.

Tabela 3-2 Periudhat dhe frekuencat e monitorimit

	Kohëzgjatja[vit]	Gjatë ciklit të parë të PMBU(*)	Frekuencat e monitorimit [një herë në intervalin e përmendur]			
			Elementet e cilësisë fiziko-kimike	**Fauna jovertebrore bentike**	**Hidrologjia**	**Morfologjia**
Bazë	3	2024-2027	4 (sezonalisht)	1 vit	çdo ditë	1 vit
Mbikëqyrja	1	2024-2027	12 (mujore)	1 vit	çdo ditë	1 vit
Operacionale	6	2024-2029	4 (sezonalisht)	1 vit	çdo ditë	-

(*)Vini re se programi i propozuar i monitorimit me shumë gjasa nuk do të fillojë përpara vitit 2024.

Tabela 3-3 Programi i monitorimit në mbështetje të PMBU-së Ishëm 2024-2029: elemente të cilësisë fiziko-kimike dhe fauna jovertebrore bentike

NËNBASENI	Emri i TU	Kodi i TU	Monitorimi i mbikqyrjes	Monitorimi operacional	Monitorimi bazë	Parametrat fiziko-kimikë	Fauna jovertebrore bentike	Informacioni i faqes së marrjes së mostrave / monitorimit	Gjerësia gjeografike	Gjatësia gjeografike
Ishëm	Ishëm	RW351413	√	√	-	√	√	AKM, AL30R_Is30, Ura Salmer	41.541421	19.610609
Zezë	Zezë	RW351421	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Zezë	Dalxhiu	RW351422	-	√	-	√	√	*Për tu diskutuar*		
Zezë	Zezë	RW351423	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Zezë	Zezë	RW351425	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Zezë	Zezë	RW351427	-	-	-	-	-	*mund të konsiderohet si 'vend referencë'?*		
Ishëm	Ishëm	RW35143	-	√	-	√	√	AKM, AL30R_Is10, Ura Gjoles	41.467270	19.691924
Terkuza	Terkuza	RW351441	-	√	-	√	√	*Për tu diskutuar*		
Terkuza	Terkuza	RW351443	-	√	-	√	√	? AKM, AL30R_Tr20		
Terkuza	Turbulli	RW351444	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Terkuza	Xeni	RW351445	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Ishëm	Ishëm	RW35145	√	√	-	√	√	AKM, AL30R_Tr60, Ura Rinas	41.435932	19.696267
Ishëm	degë	RW35146	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Ishëm	Tiranë	RW35147	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Lana	Lana	RW351481	√	√	-	√	√	AKM, AL30R_La60, Yrshek	41,3385	19,7762
Lana	degë	RW351482	-	-	√	√	√	*Për tu diskutuar*		
Lana	Lana	RW351483	-	-	-	-	-	*shih shënimet*		

NËNBASENI	Emri i TU	Kodi i TU	Monitorimi i mbikqyrjes	Monitorimi operacional	Monitorimi bazë	Parametrat fiziko-kimikë	Fauna jovertebrore bentike	Informacioni i faqes së marrjes së mostrave / monitorimit	Gjerësia gjeografike	Gjatësia gjeografike
Lana	Lana	RW351485	-	-	-	-	-	*shih shënimet*		
Lana	Lana	RW351487	-	-	√	√	√	? AKM, AL30R_La10, Lanabregas	41,3293	19,8788
Tiranë	Tiranë	RW351491	-	√		√	√	AKM, AL30R_Tr40, Ura K. Kamzes	41.354077	19.773338
Tiranë	Tiranë	RW351493	-	-	√	√	√	AKM, AL30R_Tr20, Ura Brarit	41.372595	19.855204
Tiranë	Tiranë	RW351495	-	-	√	√	√	? AKM, AL30R_Tr10, Zal-Dajt		

- Si mbikëqyrja ashtu edhe monitorimi operacional janë propozuar për trupat ujorë RW351413 (Ura Salmer), RW35145 (Ura Rinas) dhe RW351481 (Lana, Yrshek). Duke nënkuptuar se për një vit janë marrë edhe 8 mostra të tjera (mujore).
- RW351483, RW351485: cilësia e ndikuar kryesisht nga shkarkimet e derdhjeve të ujërave të ndotura të patrajtuara; monitorimi i RW351481 mjafton për të mbajtur gjurmët e derdhjeve (kumulative) të ujërave të ndotura të patrajtuara në këto trupa ujorë.
- AKM, AL30R_Tr20, Ura Brarit: nevojitet verifikim nëse ky vend preket apo jo nga ujërat e ndotura të fshatit Brrar.
- ? AKM, ALxxxx: faqe e përmendur në 'Programi Kombëtar i Monitorimit të Mjedisit', por e pa vizituar nga AKM. Vizitat në terren janë të nevojshme për të përcaktuar nëse këto vende janë përfaqësuese për trupin ujor.
- për t'u përcaktuar: asnjë vend i rastësishëm i AKM-së në dokumentet e 'Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit'.

Tabela 3-4 Stacionet e monitorimit hidrologjik

Baseni	Lumi	Nr	Vendndodhja / emri	Gjerësia gjeografike	Gjatësia gjeografike
Ishëm	Lana	78	Hotel Dajti	41.323944	19.820972
	Tiranë	73	Brar Shupal	41.379939	19.859456
	Zezë	77	Fushë Krujë	41.474083	19.72075
	Ishëm	76	Sukth Vendas	41.525694	19.618389
	Ishëm	75	Ura Gjoles	41.467361	19.691667

Figura 3-1 Prerje tërthore për monitorim morfologjik

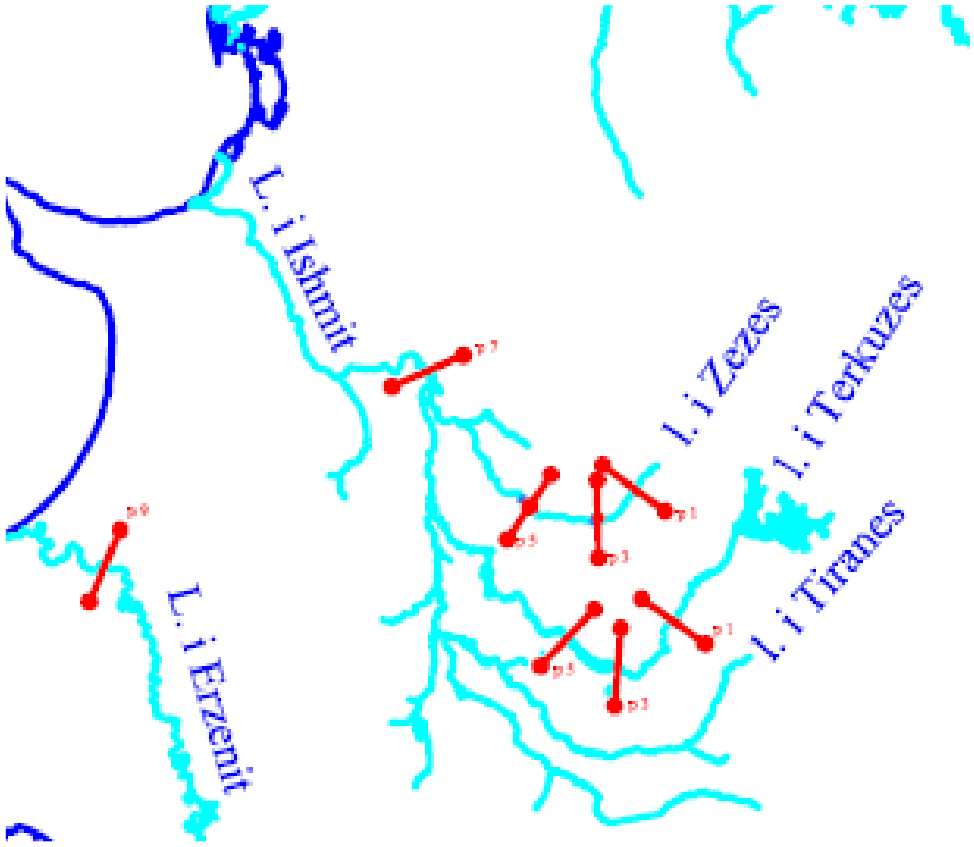

Tabela 3-5 Prerje tërthore për monitorim morfologjik

Nr	Degët e lumit Ishëm	Nr i profit	Vënd ndodhja e Planshetit	Distanca midis qendër (m)	Gjatësia totale e profit (m)	Az	Viti i ndërtimin	Qendra	Koordinatat e më përqendrojnë GPS		
									X (N)	Y (E0)	Z
1	Terkuzë	1 - 1	Zall Herr K-34-88-Dc	520,00	634,10	1180	2004	VP	4 586 466	4 402 178	**140,00**
								JL	4 586 181	4 402 609	**145,83**
2	Terkuzë	3 - 3	Çerkeze Zg K-34-88-Dc	248,00	248,00	3590	2004	V	4 584 372	4 399 723	**96,50**
								J	4 584 121	4 399 729	**94,75**
3	Terkuzë	5 - 5	Çerkeze M K-34-88-Dc	219,90	284,80	550	2004	VL	4 585 655	4 397 474	**59,00**
								JP	4 585 548	4 397 285	**59,50**
4	Zezë	1 - 1	Kurcaj K-34-88-Da	305,60	312,70	2940	2004	VP	4 592 576	4 400 476	**153,60**
								JL	4 592 308	4 400 608	**169,90**
5	Zezë	3 – 3 jam plakur	Verjon K-34-88-Da	415,16	739,50	180	2004	V	4 591 315	4 398 701	**105,25**
								J	4 590 928	4 398 552	**102,50**
		3 – 3 i ri		122,50	122,50	390	2011	JP	4 591 072	4 398 745	**102,00**
								VL	4 591 165	4 398 821	**101,23**
6	Zezë	5 - 5 jam plakur	Nikeli K-34-88-Cb	239,70	311,20	2050	2004	V	4 592 179	4 395 262	**37,93**
								J	4 591 995	4 395 162	**40,10**
		5 - 5 i ri	K-34-88-Da	73,50	76,50	590	2011	JP	4 591 674	4 395 568	**55,00**
								VL	4 591 710	4 395 629	**54,87**
7	Ishëm	7 – 7	Bilaj	42,40	63,70	530	2009	JP	4 597 984	4 390 814	**15,00**

			K-34-88-Ad					**VL**	**4 598 009**	**4 390 847**	**10,21**

PLANI I MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR ISHËM

Shtojca Teknike X (Raporti i Analizës Ekonomike)

---

1 BU TË ISHËM / ERZENIT: NJË PËRMBLEDHJE E SHKURTËR

Shqipëria është ndarë në 7 njësi hidrologjike të baseneve ujore si bazë për planifikimin e menaxhimit të ujit.[1]

Ishmi dhe Erzeni janë hidrologjikisht dy basene ujore të veçantë:

- Ishmi ka një sipërfaqe ujëmbledhëse prej 721 km^2 dhe derdhet në detin Adriatik, pranë qytetit të Ishmit. Ndahet me kodra të ulëta nga pellgu ujëmbledhës i lumit Erzen. Ai mbulon pjesët kryesore të kryeqytetit, duke përfshirë dy degët e lumenjve Tirana dhe Lana. Pra, ky basen në pjesët e poshtme të tij ka popullsi të dendur dhe me aktivitete të rëndësishme ekonomike. (që lidhet situatën e presioneve).

- Erzeni ka një sipërfaqe ujëmbledhëse prej 1,370 km^2 dhe derdhet në detin Adriatik midis Durrësit dhe gjirit të Lalzit. Ndahet me kodra të ulëta nga baseni ujor Ishëm. Ai mbulon një pjesë të rëndësishme të zonës urbane të Tiranës, si dhe të qytetit të Durrësit, kështu që ky basen është i populluar dhe më i dendur në pjesët e poshtme të tij me aktivitete të rëndësishme ekonomike (që lidhet situatën e presioneve).

Presionet kryesore në këto dy pellgje janë ato që mbizotërojnë në përgjithësi në të gjithë Shqipërinë, pra:

- Ndotja nga ujërat e zeza të patrajtuara dhe ngarkesat organike përkatëse, kryesisht nga përdorimi shtëpiak;
- Ndotje të tjera kimike që lidhen, p.sh. me industria, minierat (fabrika të vjetra mosfunksionale);
- Ndotja e përhapur organike dhe kimike kryesisht nga bujqësia;
- Ndryshimet hidromorfologjike për shkak të përdorimeve të ndryshme të ujit (përfshirë nxjerrjen e zhavorrit); këtu prezenca dhe rëndësia e hidrocentraleve në këto dy basene është më e ulët në të gjithë Shqipërinë, pasi madhësia e dy baseneve përfaqëson 7,3% të Shqipërisë, energjia e prodhuar është përafërsisht vetëm 1% e vlerës së përgjithshme;
- Nxjerrja e ujit (kryesisht në lidhje me ujërat nëntokësore dhe të lidhura me bujqësinë), të cilat në nivel lokal mund të jenë të rëndësishme.

Për shkak të përdorimit intensiv socio-ekonomik dhe popullsisë së madhe, problemet që lidhen me presionet dhe rreziqet nga ndotja janë një shqetësim i madh në këto dy basene.

2 NDARJA E INFORMACIONIT NË BASENET UJORE

Një element kyç për të kuptuar më mirë situatën socio-ekonomike në një basen ujor specifik, është zbërthimi i informacionit përkatës që zakonisht disponohet në nivele administrative. Ky nivel është shpesh në nivel bashkie ose qarku, ndërsa në disa raste informacioni është i disponueshëm në nivel "rajoni" (Veri-Jug etj.).

Prandaj, qasja e mëposhtme u mor për të kkasifikuar informacionet e rëndësishme për basenin ujor:

- Pjesët e të dy bashkive/qarqeve që shtrihen brenda BU janë krijuar, si për zonën ashtu edhe për popullsisë (shpërndarje);
- Bazuar në këtë, janë krijuar një numër “rastesh” (0 ose 100%);
- Në rastet kur diferencat janë të papërfillshme, bashkia në fjalë është ndarë plotësisht në një basen (duke përfshirë 100% ose 0% në përputhje me rrethanat);

[1]Shqipëria ka shtatë pellgje lumore me Këshillat e Baseneve UJore të krijuar përkatësisht, të miratuara me VKM Nr. 696, datë 30.10.2019 “Për kufijtë e përcaktuar territorial dhe hidrografik të pellgjeve ujore në Republikën e Shqipërisë”

- Në rastet e rezultateve “të paqarta”, është zbatuar gjykimi i ekspertëve lidhur me atë se sa % duhet të përfshihet në BU; ky gjykim ka marrë parasysh edhe “përhapjen e aktivitetit ekonomik.

Si pikënisje për këtë punë, u prodhua një hartë gjeoreferencë (shih më poshtë) që tregon:

- kufijtë e BU;
- kufijtë administrativë në nivel bashkie dhe qarku.

Në një hap të dytë, u krye analiza numerike në nivel fshatrash dhe njësish administrative, duke çuar në një ndarje të qartë (ose jo) të tyre.

Tabela 1: Shpërndarja sipas njësive adminitravite për BU Ishëm dhe Erzen - përmbledhje

Grumbullimi i zonës		Alokimi përfundimtar për RB	
Bashkia	**Prefektura**	**Bashkitë**	**Prefektura**
KAMËZ	Tiranë	100%	100%
KAVAJË		100%	
TIRANË		100%	
VORË		100%	
DURRËS	Durrës	100%	100%
KRUJË		100%	
SHIJAK		100%	

**Shpërndarja e populsisë bazohet në zonën e MBU, të dhënat e Censusit të vitit 2011 dhe reformën e re territoriale 2014.*

Në vijim rezultatet e detajuara janë dhënë në **Tabela 2**.

Tabela 2: Shpërndarja sipas njësive adminitravite për BU Ishëm dhe Erzen - analiza e detajuar

Grumbullimi i zonës				Aglomerimi i populsisë*				Vendimet përfundimtare për përfshirjen/përjashtimin e bashkive dhe prefekturave për analizën ekonomike	
Bashkia	**% sipërfaqe e bashkisë**	**Prefektura**	**% sipërfaqe e Prefekturës**	**% pop. e bashkisë***	**% pop i Prefekturës**	**Komentet Bashkitë**	**Komentet Prefekturat**	**Bashkitë**	**Prefekturat**
KAMËZ	100.0%	Tiranë	81.7%	100.0%	96.0%	Përfshijnë Hidrologji e rëndësishme në këtë komunë është edhe në RBD Skumbini. POR: Popullsia e përgjithshme e komunës është 40,000 (ose 15% e mbetur vetëm 6,000). Pra: përfshini 100%	**Tirane: Përfshi 100%**	100%	100%
KAVAJË	79.4%			85.0%				100%	

RROGOZHINË	19.6%			5.0%		Përjashtoni		0%	
TIRANË	91.8%			100.0%		Përfshijnë		100%	
VORË	100.0%			100.0%		Përfshijnë		100%	
DURRËS	100.0%	Durrës	91.3%	100.0%	99.5%	Përfshijnë	**Durrës: Përfshi 100%**	100%	100%
KRUJË	79.9%			98.0%		Përfshi 100%		100%	
SHIJAK	100.0%			100.0%		Përfshijnë		100%	
ELBASAN	3.7%	Elbasani	1.1%	0.0%	0.0%	Përjashtoni	**Elbasan: Përjashtoni**	0%	0%
LIBRAZHD	0.0%			0.0%		Përfshijnë		0%	
PEQIN	1.7%			0.0%		Përjashtoni		0%	
MAT	0.0%	Dibër	0.1%	0.0%	0.0%	Përjashtoni	**Diber: Përjashtoni**	0%	0%
KLOS	0.4%			0.0%		Përjashtoni		0%	
KURBIN	0.3%	Lezhë	0.0%	0.0%	0.0%	Përjashtoni	**Lezhe: Përjashtoni**	0%	0%

3 KARAKTERISTIKAT DHE RËNDËSIA EKONOMIKE E PËRDORIMIT TË UJIT

Tabela 3: Popullsia e BU Ishëm dhe Erzen 2020, përqindja e zonës urbane

Popullsia 2020	Numri i banorit	% e prefekturës	RB	Zonë urbane e prefekturës	Zonë urbane e komunës
Shqipëria	2,845,955				
Ishëm-Erzeni RB	1,196,863				
Prefektura Tiranë	**906,166**	100%		8%	
Bashkia e Tiranës			Ishëm		6%
Bashkia Vorë			Erzeni		13%
Bashkia Kamëz			Ishëm		56%
Bashkia Kavajë			Erzeni		9%
Prefektura Durrës	**290,697**	100%		11%	
Bashkia Durrës			Erzeni		14%
Bashkia Krujë			Ishëm		7%
Bashkia Shijak			Erzeni		15%

Të dhënat e Instat-it Viti 2020 (Nivel Qarku)

Tabela 4: Familjet, numri i anëtarëve, në kontekst urban-rural, BU Ishëm dhe Erzen, 2011

	% në RB	2017	2018	2019	2020
Shqipëria		2,876,591	2,870,324	2,862,427	2,845,955
Ishëm-Erzeni RB		**1,147,184**	**1,173,624**	**1,185,286**	**1,196,863**
Prefektura Tiranë	100%	862,361	883,996	895,160	906,166

Prefektura Durrës	100%	284,823	289,628	290,126	290,697

Të dhënat e Instat, Censusi 2011 (bazuar në ndarjen e Shqipërisë në 36 Bashki) dhe përpunimi i zonës Urbane/Rurale bazuar në bashkitë e reja.

3.1 Fuqia e forcës punëtore dhe punësimi

Tabela 5: Popullsia që konsiderohet forcë punëtore në BU Ishëm dhe Erzen

Popullsia 2011	% e bashkisë në RB	Numri i familjes	Familje Urbane	Familje Rurale	Numri i banorit
Shqipëria		722,262	409,309	312,953	3,067,740
Ishëm-Erzeni RB		257,113	189,721	67,392	990,002
Prefektura Tiranë					
Bashkia e Tiranës	*100%*	150,982	110,070	40,912	557,422
Bashkia Vorë	*100%*	5,882	4,288	1,594	25,511
Bashkia Kamëz	*100%*	22,646	16,510	6,136	104,190
Bashkia Kavajë	*100%*	10,953	7,985	2,968	40,094
Prefektura Durrës					
Bashkia Durrës	*100%*	45,650	34,841	10,809	175,110
Bashkia Krujë	*100%*	13,822	10,549	3,273	59,814
Bashkia Shijak	*100%*	7,178	5,478	1,700	27,861

Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës)

Tabela 6: Popullsia e punësuar në BU Ishëm dhe Erzen

	% në RB	2017	2018	2019
Shqipëria		2,876,591	2,870,324	2,862,427
Ishëm-Erzeni RB		**895,848**	**971,678**	**985,154**
Prefektura Tiranë	100%	666,953	733,015	744,987
Prefektura Durrës	100%	228,895	238,663	240,167

Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës)

Tabela 7: Shkalla e punësisë në BU Ishëm dhe Erzen

	% në RB	2017	2018	2019
Shqipëria		1,194,969	1,230,853	1,265,583

Ishëm-Erzeni RB		**410,106**	**448,298**	**469,468**
Prefektura Tiranë	100%	305,493	336,789	355,410
Prefektura Durrës	100%	104,613	111,509	114,058

Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës)

Tabela 8: Shkalla e papunësisë në BU Ishëm dhe Erzen

	% në RB	2017	2018	2019
Shqipëria		13.70	12.30	11.50
Ishëm-Erzeni RB				
Prefektura Tiranë	100%	16.70	16.00	15.00
Prefektura Durrës	100%	12.00	13.80	14.70

Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës)

Tabela 9: Punësimi sipas sektorëve kyç të ekonomisë në BU Ishëm dhe Erzen

	2017		2018		2019	
Shqipëria	**1,194,973**	**në % (2017)**	**1,230,855**	**në % (2018)**	**1,265,580**	në % (2019)
Bujqësia	456,521	38%	459,778	37%	460,876	36%
Industria	231,262	19%	242,827	20%	254,779	20%
Shërbimet	507,190	42%	528,250	43%	549,925	43%
Ishëm-Erzeni RB	**410,106**	**në % (2017)**	**448,298**	**në % (2018)**	**469,467**	**në % (2019)**
Bujqësia	36,648	8.9%	38,447	8.6%	41,301	8.8%
Industria	116,396	28.4%	127,804	28.5%	133,622	28.5%
Shërbimet	257,062	62.7%	282,047	62.9%	294,544	62.7%

Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës)

Tabela 10: Paga mesatare mujore bruto për punonjës dhe paga minimale e miratuar, në nivel kombëtar

Përshkrim	2017	2018	2019	2020
Paga mesatare mujore për punonjës	**50,614**	52,312	**53,458**	**54,951**
Paga mesatare mujore për punonjës në sektorin publik	61,600	**63,276**	63,826	66,479

Paga mesatare mujore për punonjës në sektorin privat	45,631	**47,299**	48,767	49,440
Paga minimale e miratuar	**24,000**	24,000	**26,000**	**26,000**

Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve, kontribuesit e sigurimeve shoqërore; Llogaritja e INSTAT (Niveli Kombëtar)

3.2 Karakteristikat dhe rëndësia ekonomike e përdorimeve specifike të ujit

Përzgjedhja e përdorimeve specifike të ujit për t'u marrë në konsideratë u bazua në gjykimin e ekspertëve, bazuar në një shqyrtim të presioneve/ndikimeve kryesore në basenin ujor dhe përdorimet me të cilat lidhen kryesisht.
Një pikë interesante është se një përdorim specifik i ujit, që është energjia termike konvencionale, nuk ekziston në Shqipëri, kështu që përjashtohet nga analiza e mëposhtme.

Është e rëndësishme të theksohet se meqenëse ekziston vetëm informacion i kufizuar në lidhje me sasinë e përdorimit të ujit në Shqipëri, burimi kryesor për vlerësimin e rëndësisë së ujit të përdorimit të ndryshëm të ujit është baza e të dhënave e lejeve nga AMBU. Teorikisht, duke qenë se çdo përdorim i konsiderueshëm i ujit duhet të aplikojë për leje përdorimi, ky burim informacioni duhet të japë një pasqyrë të mirë të përdorimit të ujit. Në të njëjtën kohë, duket se ka një pabarazi të madhe midis përdorimeve të lejuara të ujit dhe atyre aktuale, pasi vetëm përafërsisht, 600 përdorime uji kanë leje, shifër shumë e ulët. Gjithashtu, 222 prej tyre lidhen me hidrocentralet dhe vetëm 43 janë të lidhura me shkarkimet e ujërave të zeza, duke treguar se kjo bazë të dhënash mbulon vetëm një pjesë të përdorimit aktual të ujit. Duke dhënë një tregues të problemeve, janë vlerësuar 50.

Në kapitujt e mëposhtëm, është paraqitur informacioni përkatës i disponueshëm nga kjo bazë të dhënash (nga gushti 2021), duke përmbledhur kategoritë përkatëse të lejeve të ujit.

Tabela 11: Produkti i Brendshëm Bruto me çmime aktuale, BU Ishëm dhe Erzen, 2015-2019

	% në RB	2015	2016	2017	2018	2019*	Ndryshimi 2015-19
Shqipëria		1,434,307	1,472,479	1,550,645	1,636,731	1,691,729	117.9%
Ishëm-Erzeni RB		**715,996**	**734,274**	**807,872**	**859,330**	**895,009**	125.0%
Prefektura Tiranë	100%	575,735	589,670	651,015	696,952	722,733	
Prefektura Durrës	100%	140,260	144,605	156,857	162,378	172,276	
	% në RB	49.9%	49.9%	52.1%	52.5%	52.9%	

*Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës), *Numrat për vitin 2019 bazohen në vlerësimin gjysmëfinal të PBB-së*

Tabela 12: Norma e rritjes së PBB-së, BU Ishëm dhe Erzen, 2015-2019

	% në RB	2015	2016	2017	2018	2019*
Shqipëria		2.22	3.31	3.80	4.02	2.11
Ishëm-Erzeni RB						

Prefektura Tiranë	100%	6.74	3.05	8.33	5.09	2.50
Prefektura Durrës	100%	7.42	3.33	6.20	1.88	4.37

*Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës), *Numrat për vitin 2019 bazohen në vlerësimin gjysmëfinal të PBB-së*

Tabela 13: Produkti i Brendshëm Bruto për frymë, BU Ishëm dhe Erzen, 2015-2019

	% në RB	2015	2016	2017	2018	2019*	Ndryshimi 2015-19
Shqipëria		497,903	511,972	539,644	571,011	592,717	119.0%
Ishëm-Erzeni RB							
Prefektura Tiranë	100%	686,571	691,556	745,570	783,474	802,447	116.9%
Prefektura Durrës	100%	502,551	511,849	546,111	560,172	593,219	118.0%

*Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës), *Numrat për vitin 2019 bazohen në vlerësimin gjysmëfinal të PBB-së*

3.2.1 Informacion i përgjithshëm në lidhje me rëndësinë ekonomike të sektorëve

Për të vlerësuar rëndësinë ekonomike të disa përdorimeve/sektorëve të ujit bazuar në VSHB dhe meqenëse ky informacion është i disponueshëm në sektorë të ndryshëm, ky informacion është paraqitur këtu në një çështje përmbledhëse, edhe sepse mundëson krahasime ndërmjet sektorëve.

Në BU-të Ishëm dhe Erzen, për sa i përket strukturës së sektorëve dhe kontributit të tyre në VSHB (Vlera e Shtuar Bruto), tabelat e mëposhtme konfirmojnë rëndësinë e lartë dhe rritje ekonomike në nivel baseni (shkalla e rritjes 2014-2019 prej 136% krahasuar me 120% për Shqipërinë).
Përtej kësaj, mund të shihet se bujqësia, pylltaria dhe peshkimi kanë një VSHB shumë më të ulët në Ishëm dhe Erzen në krahasim me të gjithë Shqipërinë, ndërsa sektorët e tjerë janë "mbi mesataren" (p.sh. veprimtaritë shkencore dhe teknike).

Tabela 14: Struktura e VSHB sipas Rajoneve Statistikore 2014-2019, BU Ishëm dhe Erzen

	viti	Bujqësia, Pylltaria dhe Peshkimi	Minierat dhe Guroret, Prodhimtaria, Furnizimi me Energji Elektrike dhe Ujë	Ndërtimi	Tregti me Shumicë, Pakicë, Transport	Informacioni dhe komunikimi	Aktivitetet financiare; Aktivitetet e sigurimit	Veprimtaritë e Pasurive të Paluajtshme	Aktivitete Profesionale, Shkencore dhe Teknike	Administrata publike; Arsimi; Aktivitetet shëndetësore dhe të punës sociale	Arte, argëtim dhe rekreacion	Total
Shqipëria	**2014**	278,924	179,946	120,168	221,215	39,015	35,160	85,701	71,042	154,500	32,173	**1,217,843**
	2015	283,709	184,396	127,762	224,079	42,644	38,975	85,615	79,569	158,685	34,292	**1,259,726**
	2016	292,287	180,221	131,089	234,438	45,336	35,776	85,838	85,598	161,576	39,044	**1,291,203**

	2017	295,079	173,955	141,673	250,139	47,913	38,747	87,225	97,619	180,891	41,250	**1,354,490**
	2018	306,567	202,941	148,019	270,592	47,081	37,572	90,545	106,601	189,563	44,664	**1,444,145**
	2019 *	306,128	202,296	143,591	282,346	49,821	39,067	94,053	113,720	196,182	39,035	**1,466,237**
											Rritja (%) 2014-2019	120%
Ishëm-Erzeni RB	**2014**	44,514	70,445	70,777	130,824	28,005	21,277	52,641	54,962	81,555	21,554	**576,554**
	2015	45,462	80,540	81,299	137,827	30,042	23,586	52,643	65,888	87,901	23,659	**628,847**
	2016	43,926	83,941	77,598	143,800	33,996	21,650	52,944	70,734	87,423	27,868	**643,878**
	2017	44,554	85,666	90,703	163,399	35,636	20,185	53,579	83,058	98,558	30,340	**705,677**
	2018	45,348	100,351	97,328	173,392	36,375	19,916	53,424	90,171	103,013	32,290	**751,608**
	2019 *	49,154	106,147	96,777	184,337	41,034	20,746	58,687	99,641	94,178	31,671	**782,372**
											Rritja (%) 2014-2019	136%

*Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës), *Numrat për vitin 2019 bazohen në vlerësimin gjysmëfinal të PBB-së*

Tabela 15: Struktura e VSHB sipas rajoneve statistikore dhe sipas llojit të aktiviteteve (Rajoni=100%) për BU Ishëm dhe Erzen, viti 2019

	% në RB	Bujqësia, Pylltaria dhe Peshkimi	Minierat dhe Guroret, Prodhimtaria, Furnizimi me Energji Elektrike dhe Ujë	Ndërtimi	Tregtime Shumicë, Pakicë, Transport	Informacioni dhe komunikimi	Aktivitetet financiare; Aktivitetet e sigurimit	Veprimtaritë e Pasurive të Paluajtshme	Aktivitete Profesionale, Shkencore dhe Teknike	Administrata publike; Arsimi; Aktivitete shëndetësore dhe të punës sociale	Arte, argëtim dhe rekreacion	VSHB në çmimet aktuale
Shqipëria		21.07	14.06	10.27	18.77	3.28	2.60	6.28	7.43	13.14	3.10	100.00
Ishëm-Erzeni RB												
Prefektura Tiranë	100 %	3.82	11.53	12.36	23.19	5.82	2.66	7.02	13.49	15.68	4.43	100.00
Prefektura Durrës	100 %	15.12	19.18	9.92	26.22	1.82	2.08	7.98	7.10	8.91	1.67	100.00

*Të dhënat e Instat (Niveli i Prefekturës), *Numrat për vitin 2019 bazohen në vlerësimin gjysmëfinal të PBB-së*

3.2.2 Bujqësia (duke përfshirë blegtorinë) dhe sipërfaqet e ujitura

Bujqësia është e rëndësishme nga pikëpamja e menaxhimit të ujit si në aspektin e ndotjes (ndotje difuze të plehëruesve/ushqyesve kimik, dhe pesticideve), por edhe për sa i përket sasisë së ujit. Prandaj, ky kapitull paraqet informacionin e përgjithshëm në lidhje me strukturën e bujqësisë, por edhe për ujitjen.

3.2.3 Bujqësia (përfshirë blegtorinë)

Tabela 16: Struktura e mbjelljeve të kulturave bujqësore fushore (për sipërfaqe), nivel kombëtar

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Shqipëria	408,899	413,110	418,280	424,203	420,350	417,029	421,606
Drithërat	143,150	142,630	148,000	145,700	140,110	132,203	131,311
Gruri	*70,000*	*69,620*	*70,500*	*68,095*	*65,072*	*57,330*	*53,946*
Misri	*55,000*	*54,610*	*58,500*	*58,060*	*54,115*	*55,148*	*56,727*
Thekra	*1,380*	*1,310*	*1,200*	*1,189*	*976*	*1,183*	*1,321*
Elbi	*2,700*	*2,500*	*3,100*	*3,065*	*3,397*	*2,742*	*3,771*
Tërshëra	*14,070*	*14,580*	*14,700*	*15,390*	*16,550*	*15,800*	*15,545*
Perime dhe pjepër*	30,000	31,080	31,200	31,923	31,689	33,038	33,502
Luleshtrydhet	-	-	-	100	111	121	121
Patate	9,570	10,100	9,700	9,948	9,726	10,164	9,701
Fasule të bardha	14,630	14,860	13,700	13,041	13,373	13,550	13,346
Duhani	1,480	1,240	1,100	865	1,004	811	757
Luledielli	686	670	680	502	371	439	542
Soja	207	230	300	227	253	219	171
Panxhar sheqeri	-	-	-	707	702	805	837
Bimë medicinale	5,000	4,990	5,000	5,414	5,565	5,597	6,297
Foragjere	204,176	207,320	208,600	215,677	217,446	220,083	225,024

Burimi: Të dhënat e Instat (nivel kombëtar), Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 17: Struktura e mbjelljeve të kulturave bujqësore fushore (kultura të prodhuara në ton), nivel kombëtar

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Shqipëria	8,043,230	8,013,990	8,249,580	8,863,994	9,221,361	9,376,673	9,480,942
Drithërat	700,400	695,510	698,400	701,700	678,196	666,064	684,023
Gruri	*280,000*	*275,000*	*275,000*	*274,877*	*240,294*	*233,218*	*233,430*
Misri	*380,000*	*380,000*	*379,700*	*381,059*	*391,105*	*388,951*	*399,125*
Thekra	*3,100*	*3,000*	*2,700*	*2,695*	*2,250*	*2,572*	*3,244*
Elbi	*7,300*	*7,030*	*9,000*	*9,035*	*9,655*	*7,942*	*12,645*
Tërshëra	*30,000*	*30,480*	*32,000*	*34,068*	*34,893*	*33,382*	*35,579*
Perime dhe pjepër*	950,000	1,030,000	1,129,000	1,152,000	1,166,283	1,258,012	1,295,726
Luleshtrydhet	-	-	-	5,089	4,393	5,273	5,446
Patate	240,000	245,000	238,300	249,804	254,543	260,661	254,886
Fasule të bardha	30,000	28,000	24,800	21,200	24,542	24,782	25,762
Duhani	3,000	2,200	1,800	1,358	1,693	1,403	1,438
Luledielli	2,000	2,000	1,972	1,117	846	1,013	1,259
Soja	400	520	664	500	744	605	441
Panxhar sheqeri	-	-	-	29,740	27,485	30,705	26,964
Bimë medicinale	17,430	10,760	10,644	12,846	12,531	12,922	14,412
Foragjere	6,100,000	6,000,000	6,144,000	6,688,609	7,050,105	7,115,234	7,170,585

Burimi: Të dhënat e Instat (nivel kombëtar), Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 18: Tokë arë sipas komunave (2019-2020) në hektarë, BU Ishëm dhe Erzen

Bujqësia	% në RB	2019	2020
Shqipëria		417,029	421,606
Ishëm-Erzeni RB		56,098	56,099
Prefektura Tiranë			
Bashkia e Tiranës	*100%*	13,699	13,662
Bashkia Vorë	*100%*	2,605	2,606
Bashkia Kamëz	*100%*	399	395

Bashkia Kavajë	*100%*	9,185	9,172	
Prefektura Durrës				
Bashkia Durrës	*100%*	14,089	14,118	
Bashkia Krujë	*100%*	11,085	11,055	
Bashkia Shijak	*100%*	5,037	5,090	
			13%	13%

Të dhënat e Instat, Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 19: Tokë arë (detaj) sipas komunave, 2020, në hektarë, BU Ishëm dhe Erzen

Bujqësia	% në RB	Drithërat	*Gruri*	*Misri*	*Thekra*	*Elbi*	*Tërshëra*	Perimet	Luleshtrydhet	Patate	Fasule e bardhë	Duhani	Lulediellit	Soja	Foragjere	Kulturat medicinale	Panxhar sheqeri
Shqipëria		**131,311**	*53,946*	*56,727*	*1,321*	*3,771*	*15,545*	**33,502**	**121**	**9,701**	**13,346**	**757**	**542**	**171**	**225,024**	**6,297**	**837**
Ishëm-Erzeni RB		12,085	*4,131*	*6,326*	*5*	*167*	*1,456*	6,438	1	1,193	2,172	41	7	40	34,044	79	-
Prefektura Tiranë																	
Bashkia e Tiranës	*100%*	2,071	*294*	*1,585*	*5*		*187*	2,092		377	335				8,744	44	-
Bashkia Vorë	*100%*	334	*36*	*286*			*12*	376		58	41				1,797		-
Bashkia Kamëz	*100%*	19	*1*	*18*				79	1	13	14				270		-
Bashkia Kavajë	*100%*	2,746	*1,465*	*814*		*157*	*310*	1,088		195	565				4,573	5	-
Prefektura Durrës																	
Bashkia Durrës	*100%*	3,372	*1,045*	*1,617*	-	*5*	*705*	1,424		269	442		3		8,585	22	-
Bashkia Krujë	*100%*	2,393	*800*	*1,506*	-		*87*	895		167	537		4	40	7,012	8	-
Bashkia Shijak	*100%*	1,150	*490*	*500*	-	*5*	*155*	484		114	238	41			3,063	1	-
% e IS në krahasim me Shqipërinë		9%	8%	11%	0%	4%	9%	19%	0%	12%	16%	5%	1%	23 %	15%	1%	0%

Të dhënat e Instat, Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 20: Tokë arë (detaj) sipas bashkive, 2020, në ton të prodhuar, BU Ishëm dhe Erzen

Bujqësia	% në RB	Drithërat	Gruri	Misri	Thekra	Elbi	Tërshëra	Perimet	Luleshtrydhet	Patate	Fasule e bardhë	Duhani	Lulediellii	Soja	Panxhar sheqeri	Kulturat medicinale	Foragjere
Shqipëria		**684,023**	**233,430**	**399,125**	**3,244**	**12,645**	**35,579**	**1,295,726**	**5,446**	**254,886**	**25,762**	**1,438**	**1,259**	**441**	**26,964**	**14,412**	**7,170,585**

Ishëm-Erzeni RB		69,404	18,346	47,361	15	612	3,069	188,754	20	25,845	4,031	61	15	96	-	268	1,106,650
Prefektura Tiranë																		
Bashkia e Tiranës	*100 %*	11,912	1,189	10,269	15		439	48,592		7,316	725		-	-	-	51	224,458
Bashkia Vorë	*100 %*	1,714	161	1,529			24	10,010		1,212	80		-	-	-		39,246
Bashkia Kamëz	*100 %*	145	4	141				1,833	20	355	28		-	-	-		7,328
Bashkia Kavajë	*100 %*	14,601	6,770	6,599		581	651	28,422		2,222	1,037		-	-	-	12	143,729
Prefektura Durrës																		
Bashkia Durrës	*100 %*	20,632	4,751	14,393		20	1,468	55,814		8,258	950		8		-	152	333,348
Bashkia Krujë	*100 %*	13,951	3,415	10,358			178	23,619		2,998	764		7	96	-	41	248,928
Bashkia Shijak	*100 %*	6,449	2,056	4,072		11	310	20,463		3,484	447	61			-	12	109,614
% e IS në krahasim me Shqipërinë		10%	8%	12%	0%	5%	9%	15%	0%	10%	16%	4%	1%	22 %	0%	2%	15%

Të dhënat e Instat, Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 21: Blegtori për numër krerësh sipas bashkive, 2020, BU Ishëm dhe Erzen

Blegtoritë	% në RB	Bagëtitë	*nga të cilat Lopët*	Dele / dhi	*nga të cilat Dele*	*nga të cilat Dhitë*	Derrat	Ekuidat	Shpendët	*nga të cilat gjelat*	Kosheret e bletëve
Shqipëria		**362,583**	***289,484***	**2,332,193**	***1,557,861***	***774,332***	**158,401**	**78,614**	**7,906,721**	***420,532***	**358,365**
Ishëm-Erzeni RB		54,795	*43,929*	136,988	*72,600*	*64,388*	8,677	6,549	2,283,792	*31,840*	38,547
Prefektura Tiranë											
Bashkia e Tiranës	*100%*	19,475	*15,737*	64,018	*28,920*	*35,098*	1,575	3,309	283,334	*7,590*	16,339
Bashkia Vorë	*100%*	2,790	*2,097*	4,160	*1,790*	*2,370*	-	352	31,671	*910*	2,780
Bashkia Kamëz	*100%*	3,220	*2,620*	2,866	*2,040*	*826*	95	49	31,677	-	3,128
Bashkia Kavajë	*100%*	6,310	*5,475*	12,444	*8,350*	*4,094*	7	785	134,773	*2,490*	3,300
Prefektura Durrës											
Bashkia Durrës	*100%*	10,112	*7,260*	25,500	*18,600*	*6,900*	3,040	757	955,900	*12,000*	6,329

Bashkia Krujë	*100%*	9,428	*7,833*	24,010	*9,950*	*14,060*	3,310	640	714,597	*7,370*	5,267
Bashkia Shijak	*100%*	3,460	*2,907*	3,990	*2,950*	*1,040*	650	657	131,840	*1,480*	1,404
% në krahasim me Shqipërinë		15%		6%			5%	8%	29%		11%

Burimi: Të dhënat e Instat, Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 22: Blegtori për ton / copë të prodhuar sipas bashkive, 2020, BU Ishëm dhe Erzen

Blegtoritë	% në RB	Qumështi	Mish	Vezë (1000 copë)	leshi	I dashur
Shqipëria		**1,052,192**	**150,354**	**861,018**	**2,831**	**4,599**
Ishëm-Erzeni RB		167,691	17,550	324,554	190	368
Prefektura Tiranë						
Bashkia e Tiranës	*100%*	60,015	4,705	32,587	64	150
Bashkia Vorë	*100%*	7,769	484	4,060	4	24
Bashkia Kamëz	*100%*	9,339	608	4,200	5	27
Bashkia Kavajë	*100%*	21,497	3,152	11,207	18	31
Prefektura Durrës						
Bashkia Durrës	*100%*	31,253	3,274	240,187	64	67
Bashkia Krujë	*100%*	26,561	4,185	12,753	27	54
Bashkia Shijak	*100%*	11,257	1,142	19,560	8	15
% në krahasim me Shqipërinë		16%	12%	38%	7%	8%

Burimi: Të dhënat e Instat, Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

3.2.4 Bujqësia dhe sipërfaqet e ujitura

Tabela 23: Ujitja: zonat e ujitura potenciale dhe aktuale, BU Ishëm dhe Erzen, 2020

Bujqësia	% në RB	Sipërfaqja totale e tokës për bujqësi	Potenciali - zonë që mund të ujitet	Aktuale - zonë me infrastrukturë vaditëse	Zonë e ujitur
Shqipëria		657,481	357,245	244,950	181,704
Ishëm-Erzeni RB		78,110	42,681	27,435	20,991
Prefektura Tiranë					
Bashkia e Tiranës	*100%*	*20,638*	*11,841*	*9,726*	8,572
Bashkia Vorë	*100%*	*4,858*	*2,438*	*1,852*	1,061
Bashkia Kamëz	*100%*	*589*	*380*	*331*	392
Bashkia Kavajë	*100%*	*11,540*	*6,026*	*3,276*	3,334
Prefektura Durrës					
Bashkia Durrës	*100%*	*18,028*	*11,235*	*6,883*	4,175
Bashkia Krujë	*100%*	*15,174*	*7,463*	*2,795*	1,892
Bashkia Shijak	*100%*	*7,284*	*3,298*	*2,572*	1,565
	Pjesa e IE RB-ve	12%	12%	11%	12%

Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 24: Uji i përdorur për ujitje në bujqësi, BU Ishëm dhe Erzen, 2020

000/m^3

Bujqësia	% e RB-ve	Sasia e ujit që përdoret për ujitje
Shqipëria		473,466
Ishëm-Erzeni RB		52,476
Prefektura Tiranë		
Bashkia e Tiranës	*100%*	21,430
Bashkia Vorë	*100%*	2,653
Bashkia Kamëz	*100%*	981
Bashkia Kavajë	*100%*	8,334
Prefektura Durrës		
Bashkia Durrës	*100%*	10,438
Bashkia Krujë	*100%*	4,730
Bashkia Shijak	*100%*	3,913
		11%

Burimi i informacionit: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Tabela 25: Konsumi i ujit nga Ujitjet e Lejuara, BU Ishëm dhe Erzen, 2021

Ujitje	Shqipëria	Ishëm-Erzeni RB	
Nr i Lejeve	7	1	14.3%
Sasia e parashikuar (ha)	**1.4**	**0.2**	14.4%
Shuma e parashikuar (ALL)	13,590	600	4.4%
Sasitë aktuale të faturuara (ha)	**1.4**	**0.2**	14.4%
Shuma aktuale e faturuar (ALL)	14,400	550	3.8%

Të dhënat AMBU (Niveli RB); sasitë aktuale dhe shuma e faturuar janë për periudhën janar-gusht 2021.

3.2.5 Industria

Presionet mbi statusin e trupit ujor lidhur me prodhimin industrial mund të jenë të rëndësishme për sa i përket konsumit të ujit, por edhe ujërave të zeza (p.sh. për disa procese industriale që krijojnë shkarkime shumë të ndotura).
Disa informacione të përgjithshme në lidhje me rëndësinë e industrisë në Shqipëri dhe BU Ishëm dhe Erzen janë dhënë më sipër (kapitulli 4.1.2 dhe 4.2.1).
Informacioni në lidhje me përdorimin e ujit industrial është i kufizuar, një burim kyç informacioni është baza e të dhënave e lejeve nga AMBU.
Nisur kjo, kategoritë e mëposhtme të lejeve janë të lidhura me përdorimin/konsumin të ujit dhe janë mbledhura në tabelën e mëposhtme:

- Nxjerrja dhe përdorimi i ujërave nëntokësore nëpërmjet shpimit, për qëllime të ndryshme;
- Burimet ujore nëntokësore për qëllime industriale dhe teknologjike;
- Burimi i ujit nëntokësor për ujë të amballazhuar;
- Burimet ujore sipërfaqësore për qëllime industriale dhe teknologjike;
- Burimet ujore sipërfaqësore për qëllime të tjera;
- Burimi i ujit sipërfaqësor për ujë të amballazhuar.

Përsa i përket shkarkimit të drejtpërdrejtë të ujërave të zeza, kategoria përkatëse e lejes është “Shkarkimet industriale”.

Lidhur me informacionin mbi furnizimin me ujë të popullsisë, si dhe shkarkimin në sistemet publike të kanalizimeve, ky informacion është pjesë e informacionit të përgjithshëm në lidhje me shoqëritë e Ujësjellës Kanalizimeve (UK); Pra kapitulli 5 trajon shërbimet e ujit dhe mbulimin e kostos së tyre.

Tabela 26: Konsumi i ujit nga industritë e lejuara, BU Ishëm dhe Erzen, 2021

Përdorimi Industrial	Shqipëria	Ishëm-Erzeni RB	Pjesa e IE
Nr. i kompanive	226	36	16%
Sasia e parashikuar (m3)	**4,175,631**	**640,315**	15%
Shuma e parashikuar (ALL)	23,106,969	6,011,512	26%
Sasitë aktuale të faturuara (m3)	**2,905,945**	**516,880**	18%
Shuma aktuale e faturuar (ALL)	14,545,761	4,557,052	31%

Të dhënat AMBU (Niveli BU); sasitë aktuale dhe shuma e faturuar janë për periudhën janar-gusht 2021.

3.2.6 Hidrocentrali

Hidroenergjia është një përdorim shumë domethënës (jo konsumues) i ujit në përgjithësi në Shqipëri. Kjo shihet nga fakti se në vend nuk ka termocentrale në përdorim, ndaj burimi kryesor i energjisë elektrike në vend është nëpërmjet hidrocentraleve.

Në lidhje me BU Ishëm dhe Erzen, tabela e mëposhtme tregon:

- emrin e kompanisë si dhe emrin e hidrocentralit;
- nëse është lëshuar një leje uji për këtë hidrocentral (përtej lejes së kërkuar mjedisore)
- Fuqia e instaluar (në kW);
- prodhimi/energjia aktuale e prodhuar për vitin 2018, 2019 dhe 2020.

Tabela 27: Fuqia e Instaluar dhe Energjia Elektrike e prodhuar (2018-2020) në BU Ishëm dhe Erzen

Hidrocentrali	Emri i Kompanise	Emër Hydropower	Leje ujore	Kapaciteti i instaluar (kW)	Energjia Elektrike e prodhuar (MWh) 2018	Energjia Elektrike e prodhuar (MWh) 2019	Energjia Elektrike e prodhuar (MWh) 2020
Shqipëria					**8,550,245**	**5,183,848**	**5,280,767**
Ishëm-Erzeni RB				9,340	55,865	52,974	45,599
Ishëm	Zall Herr Energji-2011	*Cekrezë 1 H/C 1*	po	660	4,259	4,281	4,306
Ishëm	Zall Herr Energji-2011	*Cekreze 2 H/C 2*	po				
Erzeni	Hidroenergjia	*Murdhari 1*	po	2,680	11,780	9,917	8,054
Erzeni	Hidroenergjia	*Murdhari 2*	po	1,000	6,219	5,408	4,596
Ishëm	HEC Lanabregas	*Lanabregas*	Nr	5,000	33,607	33,368	28,643
% në krahasim me të gjithë Shqipërinë					0.65%	1.02%	0.86%

Burimi: AMBU; ERRE lidhur me të dhënat për të gjithë Shqipërinë

3.2.7 Nxjerrja e zhavorrit (nga lumenjtë dhe/ose trupat e tjerë ujorë)

Për basenet Ishëm dhe Erzen, ka shqetësime për nxjerrjen e shpeshtë dhe të paligjshme të zhavorrit (siç thuhet edhe në raportin "Çështjet me rëndësi të menaxhimit të ujit" për BU I-E), megjithëse ndalimi i nxjerrjes së zhavorrit është në fuqi prej shumë vitesh.
Bazuar në bazën zyrtare të të dhënave të lejeve të AMBU-së (shih tabelën më poshtë), ekzistojnë 13 leje për përdorimin e "materialeve inerte të nxjerra nga pellgu lumor, përrenjtë, liqenet, me ose pa ujë" për të gjithë Shqipërinë, nga të cilat vetëm një ndodhet në BU I-E. Nuk ka asnjë tregues për tonelatat e zhavorrit të nxjerrë, pasi njësia e përdorimit (si bazë për tarifat e përdorimit të ujit) është "2% e vlerës së zhavorrit të shitur".
Pra, ekzistojnë shumë vende të paligjshme të nxjerrjes së zhavorrit; siç konfirmohet nga një raport të AMBU-së nga korriku 2021, i cili identifikoi 34 vende/kompani të nxjerrjes së zhavorrit në BU I-E, që nuk ishin të licencuara. Prej tyre, 20 ndodhen në BU Ishëm, ndërsa 14 në BU Erzenit.

Tabela 28: Nxjerrja e lejuar e zhavorrit, BU Ishëm dhe Erzen, 2021

Zhavorr	Shqipëria	Ishëm-Erzeni RB
Nr. i lejeve	**13**	1
Sasia e parashikuar (2% e vlerës së zhavorrit) (lekë)	**13,109,935**	**-**
Sasia e parashikuar e tarifës së përdorimit (ALL)	**2,303,694**	**-**
Sasitë aktuale të faturuara (2% e vlerës së zhavorrit)	23,400,879	-
Sasia aktuale e faturuar e tarifës së përdorimit (ALL)	1,701,154	-

Të dhënat nga AMBU (Niveli BU); sasitë aktuale dhe shuma e faturuar janë për periudhën janar-gusht 2021

3.2.8 Turizmi

Turizmi ka një rëndësi në rritje për ekonominë shqiptare. Në të njëjtën kohë, fluksi sezonal (dhe shpesh i fokusuar në rajon) i vizitorëve të huaj në sezonin e thatë të verës mund të krijojë presione shtesë mbi burimet ujore dhe infrastrukturën (duke qenë se konsumi i ujit për frymë/ditë i turistëve është më i lartë se për banorët). Për më tepër, struktura sezonale e popullsisë rrit kërkesat për planifikimin e duhur të ITUNU në të ardhmen.

Tabela 29: Mbërritjet e vizitorëve në Shqipëri sipas qëllimit të udhëtimit, 2014-2020

Shqipëria	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mbërritjet e shtetasve të huaj	**3,672,591**	**4,131,242**	**4,735,511**	**5,117,700**	**5,926,803**	**6,406,038**	**2,657,818**
Pushime, vizita te të afërmit etj.	*3,415,550*	*3,900,646*	*4,516,492*	*4,865,841*	*5,639,818*	*6,094,889*	*2,458,530*
Trajtim shëndetësor	*1,503*	*1,554*	*663*	*634*	*276*	*658*	*353*
Fetare	*2,543*	*1,600*	*1,034*	*601*	*778*	*794*	*326*
Tranzit	*204,826*	*185,305*	*158,573*	*182,097*	*198,754*	*208,504*	*83,285*

Biznes dhe profesional	*48,169*	*42,137*	*58,749*	*68,527*	*87,177*	*101,193*	*115,324*

Burimi i informacionit: Instat

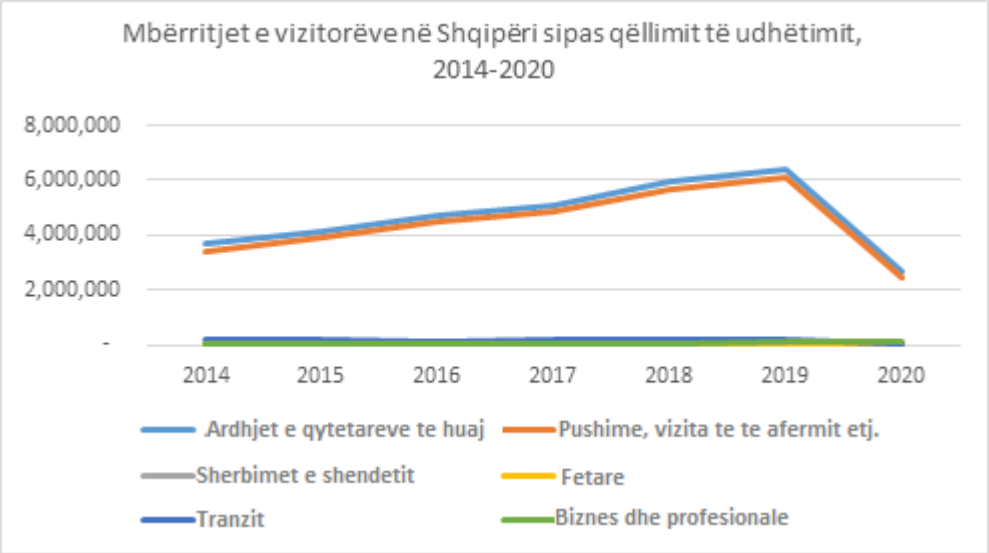

Tabela 30: Të dhëna nga strukturat akomoduese të banorëve rezidentë dhe jorezidentë, Shqipëri, 2018-2020

Shqipëria	2018	2019	2020
Gjithsej netët e kaluara	**3,074,657**	**3,253,419**	**1,605,444**
Netët e kaluara të banorëve	*931,190*	*1,103,905*	*800,028*
Netët e kaluara të jorezidentëve	*2,143,467*	*2,149,514*	*805,416*

Burimi i informacionit: Instat

3.2.9 Kultivimi i peshkut dhe peshkimi në kohën e lirë

Tabela 31: Peshku i kapur sipas kategorive, Shqipëri, 2016-2020

ton

Shqipëria	2016	2017	2018	2019	2020	Ndryshimi 2016-20
Totali i peshkut të kapur	**12,534**	**12,719**	**14,875**	**15,011**	**16,892**	135%
Detare	*4,646*	*4,609*	*5,537*	*5,499*	*4,521*	
Vija bregdetare	*952*	*1,074*	*315*	*342*	*365*	
Lagunat bregdetare	*598*	*599*	*350*	*94*	*79*	
Ujërat e brendshme	*1,688*	*2,007*	*2,427*	*2,772*	*2,844*	168%
Akuakultura	*3,200*	*4,000*	*5,138*	*5,229*	*8,799*	275%
Mitylus galloprovicialis	*1,450*	*430*	*1,108*	*1,075*	*285*	

Burimi i informacionit: Instat

4 MANGËSITË E IDENTIFIKUARA NË LIDHJE ME INFORMACIONIN MBI KARAKTERISTIKAT DHE RËNDËSINË EKONOMIKE TË PËRDORIMEVE SPECIFIKE TË UJIT

Në përgjithësi, mangësitë kryesore janë:

- vështirësi në ndarjen e të dhënave të disponueshme bazuar në basenet ujore (p.sh. për shkak të disponueshmërisë së informacionit vetëm në nivel kombëtar);
- informacioni është i kufizuar për të vlerësuar rëndësinë ekonomike të aktiviteteve të lidhura me ujin (p.sh. në nën-industritë që përdorin ujin, turizmi) duke pasur informacion mbi qarkullimin, si dhe "vlerën e shtuar" për çdo m^3 ujë;
- informacioni është i fragmentuar mbi ujin e nxjerrë/konsumuar dhe shkarkimin e ujërave të zeza për përdorime të ndryshme ujore. Gjithashtu, informacion I rëndësishëm që lidhet me përdorimet turistike të ujit, nxjerrjet e ujit nga bujqësia (sipërfaqet e ujitura), si dhe nxjerrjet e ujit dhe shkarkimi i ujërave të zeza në/nga industria;
- gjithashtu për përdorime të ujit jo për konsum (p.sh. nxjerrja e zhavorrit, kultivimi i peshkut) baza e informacionit është e kufizuar (p.sh. nuk ka informacion mbi vëllimet e zhavorrit - të nxjerrë në mënyrë të paligjshme, numrin e fermave të peshkut dhe ngarkesa të peshkut, që lidhen përgjithësi rëndësinë ekonomike nga aktivitete të tilla) .
- për mbrojtjen nga përmbytjet, informacioni ekonomik i disponueshëm duhet të përmirësohet (me informacion më të detujuar të kostove aktuale të strategjisë së mbrojtjes nga përmbytjet për BU, por edhe informacion mbi popullsinë dhe aktivitetet ekonomike, humbjet e mundshme të pronave/ aktivitetet ekonomike për shkak të mbrojtjes nga përmbytjet etj.).

5 SHËRBIMET E UJIT

5.1 Vetë-furnizimi për përdorime të ndryshme ujore në lidhje me nxjerrjen e ujit dhe shkarkimin e ujërave të zeza (për familje, industri, bujqësi)

Edhe në lidhje me largimin e drejtpërdrejtë të ujërave të zeza, informacioni është i pakët:

- një numër i konsiderueshëm familjesh nuk janë të lidhura me sistemin publik të kanalizimeve, por nuk ka vlerësime në lidhje me vëllimet e deponimit të ujërave të zeza (për normat që lidhen me sistemin publik të kanalizimit, shih kapitullin 5.3.1 më poshtë);
- Për sa i përket industrisë, ka vetëm informacion fragmentar në lidhje me shkarkimet direkte që janë marrë nga databaza e lejeve AMBU, ku nga 42 leje për "shkarkimin e ujërave të zeza industriale", asnjëra prej tyre nuk është në BU Ishëm dhe Erzen.

Prandaj, vetë-furnizimi me ujë dhe largimi i drejtpërdrejtë i ujërave të zeza nuk mund të analizohen më tej; ky boshllëk informacioni është një sfidë e konsiderueshme për menaxhimin sasior dhe cilësor të ujit (dhe për arritjen e objektivave të DKU-së), pasi baza e informacionit:

- **sa** ujë dhe **ku** është nxjerrë në të vërtetë nga mjedisi; si dhe,
- **sa** është vëllimi i ujërave të zeza që shkarkohen, **ku** dhe me **çfarë** përbërje

mbetet larg plotësimit të synuar.

5.2 Karakteristikat e shërbimit për furnizimin me ujë të pijshëm

5.2.1 Popullsia dhe Ujësjellësat

Siç shihet nga tabela e mëposhtme, shërbimi i ujësjellësave mbulon nga 97% në 43% të BU, duke u përqëndruar kryesisht zonat urbane. Për më tepër, shkalla e mbulimit të përgjithshëm prej 88%

është më e larti në të gjithë Shqipërinë (76%), duke treguar se çështja e njohur e kostove të infrastrukturës për mbulimin e furnizimit me ujë është më e lartë (dhe kështu më e vështirë për t'u arritur) se në zonat më rurale.

Tabela 32: Ndërmarrjet e Ujësjellës-Kanalizimeve në BU Ishëm-Erzen, Populllsia dhe Mbulimi i Furnizimit me Ujë, 2020

Kompanitë e Shërbimit të Ujit	Emri i Kompanise	Nr. i kompanive WS	Populllsia brenda zonës juridike	Populllsia brenda zonës së shërbimit	Mbulimi i Shërbimit të Furnizimit me Ujë (%)
Shqipëria		57	4,409,430	3,353,455	76%
Ishëm-Erzeni RB		6	1,541,660	1,349,647	88%
Prefektura Tiranë		**4**			
Bashkia e Tiranës (100%)	Tiranë MB		842,103	812,076	96%
Bashkia Vorë (100%)	Vorë UK		39,592	19,350	49%
Bashkia Kamëz (100%)	Kamëz UK		137,886	65,880	48%
Bashkia Kavajë (100%)	Kavajë UK		84,250	81,304	97%
Prefektura Durrës		**2**			
Bashkia e Durrësit (100%)	Durrës MB		357,022	335,897	94%
Bashkia Krujë (100%)	Krujë UK		80,807	35,140	43%
Bashkia Shijak (100%)	Durrës MB				
% në krahasim me Shqipërinë		11%	35%	40%	

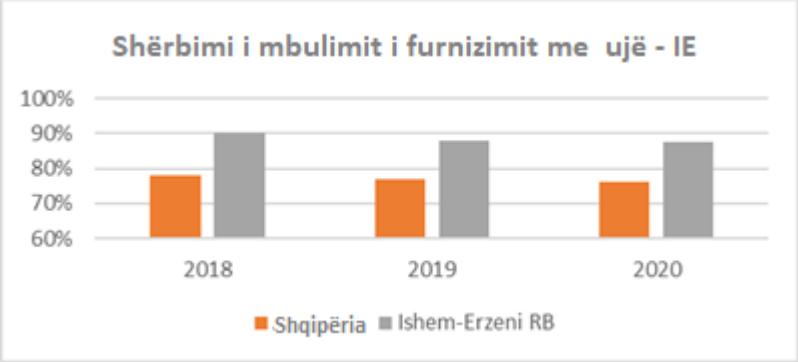
Të dhënat e ERRU 2020, Raporti i Bilancit të Ujit (niveli i Ndërmarrjeve së UK)

Përsa i përket ndryshimeve në lidhje me normat në 3 vitet e fundit, ka ndryshime mjaft të vogla për t'u vërejtur, si për BU I-E, ashtu për të gjithë Shqipërinë. Kjo tregon se fokusi i investimeve të realizuara aktualisht është më tepër në përmirësimin e cilësisë së komponentëve të tjerë të shërbimit (p.sh. vazhdimësia e shërbimit) sesa në zgjerimin e mbulimit. Përveç kësaj për BU I-E, edhe nëse lidhjet në rrjet rriten, ato mund të mos “arrijnë” me përsëri kërkesën e nevojave për ujë shkak të rritjes së populllsisë.

Tabela 33: Mbulimi i Furnizimit me Ujë në BU Ishëm-Erzen, 2018-2020

Mbulimi i Shërbimit të Furnizimit me Ujë / Viti	2018	2019	2020
Shqipëria	78%	77%	76%
Ishëm-Erzeni RB	**90%**	**88%**	**88%**

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti i Bilancit të Ujit (niveli i Ndërmarrjeve së UK)

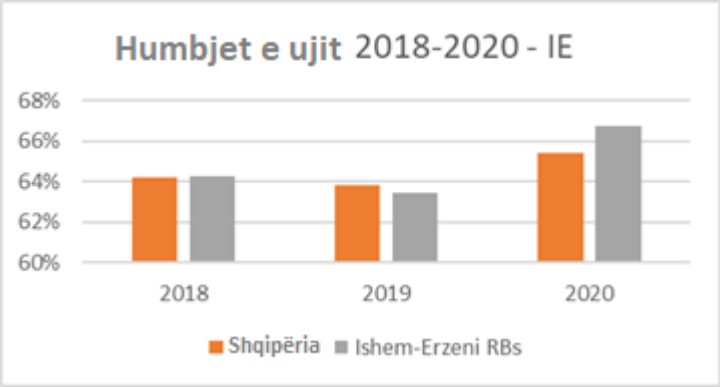

5.2.2 Humbjet e ujit në lidhje me Furnizimin me ujë të populllsisë

Tabela 34: Humbjet e ujit në BU Ishëm-Erzen, 2018-2020

Humbjet e ujit (në përgjithësi)	2018	2019	2020
Shqipëria	64%	64%	65%
Ishëm-Erzeni RBs	**64%**	**63%**	**67%**

Të dhënat e ERRU 2018-2020, Raporti i Bilancit të Ujit (niveli i Ndëmarrjeve së UK)

Duke parë më në detaje llojet e ndryshme të humbjeve të ujit, informacioni i marrë nga ERRU ofron një klasifikim shumë të dobishëm:

- "Humbjet administrative", kryesisht për shkak të lidhjeve të paligjshme (përllogaritur në 20% të prodhimit vjetor të ujit), por edhe faturimit tavan / dysheme (pa matës);
- "Humbjet e infrastrukturës", të cilat janë humbjet "klasike" të furnizimit me ujë për shkak të amortizimit dhe vjetërsimit të infrastrukturës;
- "Humbje faturimi", që do të thotë sasi përdorimi të autorizuara por jo të faturuara (p.sh. lexime të pasakta).

Humbjet e faturimit nuk janë aq të rëndësishme në krahasim me kategoritë e tjera dhe mund të shihen si humbje administrative (duke qenë jo-teknike). Gjatë mbledhjes së informacionit, Ndërmarrja e UK të Durrësit e ka qasje për të mos raportuar humbjet e faturimit.

Bazuar në këtë klasifikim të humbjeve administrative kundrejt infrastrukturës, mund të vlerësohet se ku janë çështjet kyçe, si dhe gjatë planifikimin, ku duhet të prioritizohen përmirësimet e ardhshme. Këtu nevojitet një vlerësim i kujdesshëm, pasi nga njëra anë, përmirësimi i infrastrukturës mund të arrihet me kosto më të ulët se masat më komplekse, nga ana tjetër ulja e kostove administrative mund të jetë relativisht e lirë, por e vështirë për t'u zbatuar për shkak të rezistencës. (p.sh. për anulimin e lidhjeve të paligjshme).

Ndërsa për të gjithë Shqipërinë humbjet administrative dhe infrastrukturore janë të ngjashme, në BU Ishëm dhe Erzen humbjet në infrastrukturë janë pak më të larta. Ekzistojnë disa dallime ndërmjet ndërmarjeve të ujësjellësit në lidhje me marrëdhëniet dhe kategorive që lidhen me ndryshimin e kostos. P.sh. për Tiranën, humbjet në infrastrukturë janë 59% e humbjeve të përgjithshme, që është një përqindje më e lartë se mesatarja e të gjithë Shqipërisë.
Një shembull interesant që tregon sfidat në lidhje me besueshmërinë e të dhënave është ai i ujësjellësit Kamëz, ku ndarja e humbjeve administrative dhe infrastrukturore bazohet qartë në gjykimin e ekspertëve, pasi ato janë saktësisht të njëjta.

Tabela 35: Llojet e humbjeve të vëllimit të ujit, BU Ishëm-Erzen, 2020

Kompanitë e Shërbimit të Ujit	Vëllimi i Humbjeve të Ujit	*Nga të cilat Humbjet Administrative*	*Prej të cilave Humbjet në Infrastrukturë*	*Nga të cilat Humbjet e Faturimit*
Shqipëria	**202,789,327**	*98,344,285*	*102,805,080*	*1,639,962*
Ishëm-Erzeni RB	**102,787,507**	*46,202,853*	*56,484,619*	*100,035*
Prefektura Tiranë				
Tiranë MB	57,276,816	*23,309,641*	*33,965,191*	*1,984*
Vorë UK	1,200,000	*525,763*	*666,237*	*8,000*
Kamëz UK	4,904,570	*2,417,341*	*2,417,341*	*69,888*
Kavajë UK	3,790,000	*2,260,300*	*1,514,600*	*15,100*
Prefektura Durrës				
Durrës MB	33,917,747	*16,857,918*	*17,059,829*	-
Krujë UK	1,698,374	*831,890*	*861,421*	*5,063*
% në krahasim me Shqipërinë	51%	47%	55%	6%

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti i Bilancit Ujor (niveli i Ndëmarrjeve së UK)

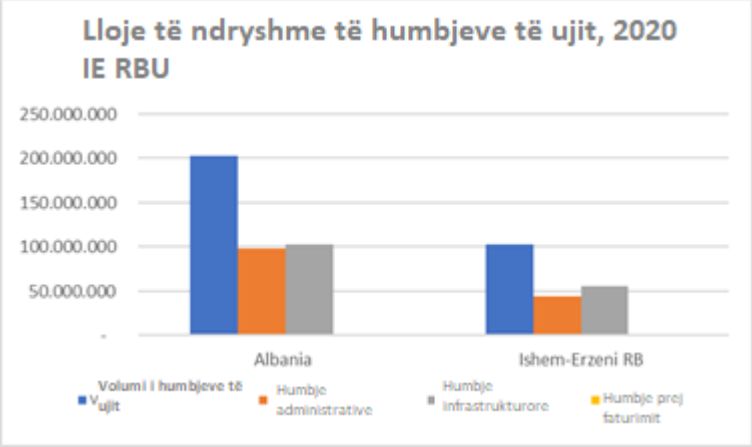
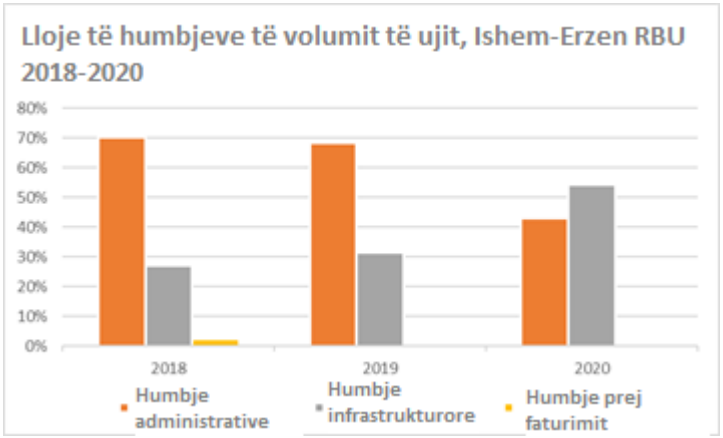

Tabela 36: Lloje e Humbjeve të Vëllimit të Ujit, BU Ishëm-Erzen, 2018-2020 (në %)

Humbjet e ujit / Viti	2018	2019	2020
Shqipëria			
Humbjet administrative	51.5%	54.0%	48.5%
Humbjet në infrastrukturë	45.9%	44.6%	50.7%
Humbjet e faturimit	2.6%	1.4%	0.8%
Ishëm-Erzeni RB			
Humbjet administrative	70.3%	68.5%	45.0%
Humbjet në infrastrukturë	27.2%	31.4%	55.0%
Humbjet e faturimit	2.4%	0.1%	0.1%

Lidhur me vëllimet e ujit të nxjerrë, një burim kyç informacioni shtesë është baza e të dhënave e lejeve në AMBU.
Nga kjo, kategoritë e mëposhtme të lejeve janë të lidhura me furnizimin publik me ujë dhe janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme:

- Burimi i ujit sipërfaqësor për ujë të pijshëm;
- Burimi i ujërave nëntokësore për ujë të pijshëm.

Në tabelën e mëposhtme, informacioni është përmbledhur më tej për të përcaktuar vëllimet e ujit sipas kompanive të furnizimit me ujë nga:

- Duke përjashtuar lejet për ujërat nëntokësore për industri;
- Kombinimi i lejeve të ndryshme që i përkasin një Ujësjellësi (të njëjtat Ndërmarrje ujësjellësash kanë një leje për të gjitha burimet e tyre të ujit që përdorin, të tjerat kanë një leje për çdo burim uji).

Bazuar në këtë qasje, vetëm 40 nga 57 ndërmarrjet e ujësjellësit kanë disa leje për nxjerrjen e ujit.

Tabela 37: Lejet për përdorim uji të pijshëm nga Ujësjellësi, BU Ishëm-Erzen, 2021

Sipërfaqja + Burimi i ujërave nëntokësore për ujë të pijshëm	Shqipëria	Ishëm-Erzeni RB	% në krahasim me Shqipërinë

Nr. i kompanive	42	4	10%
Sasia e parashikuar (m3)	**230,149,237**	**116,771,325**	51%
Shuma e parashikuar (ALL)	16,797,063	7,127,159	42%
Sasitë aktuale të faturuara (m3)	**235,522,567**	**182,589,645**	78%
Shuma aktuale e faturuar (ALL)	20,030,346	12,255,390	61%
Sasia aktuale kundrejt sasisë së parashikuar	1.02	1.56	

Të dhënat AMBU (Niveli BU); sasitë aktuale dhe shuma e faturuar janë për periudhën janar-gusht 2021.

5.3 Karakteristikat e kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza

Tabela 38: Mbulimi i kanalizimeve krahasuar me mbulimin me ujësjellës, BU Ishëm-Erzen, 2020

Kompanitë e Shërbimit të Ujit	*Rikuperimi i kostos së kostove totale*	*Mbulimi i kostos së kostove të drejtpërdrejta operative dhe monitoruese*	*Shkalla aktuale e arkëtimit të faturimit*	*Mbulimi i Kanalizimeve*	*Mbulimi i furnizimit me ujë*
Shqipëria	**79%**	***103%***	**77%**	***51%***	**76%**
Ishëm-Erzeni RB					
Prefektura Tiranë					
Tiranë MB	131%	*153%*	85%	*90%*	96%
Vorë UK	89%	*90%*	94%	*48%*	49%
Kamëz UK	58%	*93%*	93%	*100%*	48%
Kavajë UK	40%	*53%*	57%	*62%*	97%
Prefektura Durrës					
Durrës MB	72%	*83%*	71%	*57%*	94%
Krujë UK	46%	*61%*	58%	*26%*	43%

Kompanitë e Shërbimit të Ujit	*Mbulimi i Kanalizimeve*	*Mbulimi i furnizimit me ujë*
Shqipëria	***51%***	**76%**
Ishëm-Erzeni RB		
Prefektura Tiranë		
Tiranë MB	*90%*	96%
Vorë UK	*48%*	49%
Kamëz UK	*100%*	48%
Kavajë UK	*62%*	97%
Prefektura Durrës		
Durrës MB	*57%*	94%

Krujë UK	*26%*	43%

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti Vjetor

5.4 Vlerësimi i niveleve aktuale të rikuperimit të kostove të shërbimeve të ujit

5.4.1 Përcaktimi i tarifave në lidhje me largimin/trajtimin e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve

Sa i përket përcaktimit të tarifave, Enti Rregullator i Ujit (ERRU) ka një rol vendimtar në përcaktimin e politikës tarifore të shërbimit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve. Ai ka objektiva të drejtojë sektorin drejt kostove të rikuperimit dhe njëkohësisht, të mbrojë interesat e konsumatorëve në lidhje me kushtet, cilësinë, qëndrueshmërinë dhe përballueshmërinë e shërbimit.
Pra, ERRU ka vendosur rregulla për aplikimin, shqyrtimin dhe miratimin e tarifave për furnizimin me ujë dhe largimin dhe trajtimin e ujërave të zeza (bazuar në ligjin nr. 8102 datë 28.03.1996, i ndryshuar). Ai përcakton metodologjinë për llogaritjen e tarifave me pakicë dhe shumicë të ujit për konsum publik, largimin dhe trajtimin e ujërave të zeza në përputhje me politikën e qeverisë për zhvillimin e sektorit dhe Direktivën e BE-së për Ujërat. Qëllimi kryesor i sektorit është arritja e mbulimit të plotë të kostos.
Në këtë rast, ERRU duhet të sigurojë që klientët të paguajnë tarifa bazuar në kostot e nevojshme dhe të arsyeshme për shërbimet e ofruara. Qëllimi fillestar është mbulimi i menjëhershëm i kostove të funksionimit dhe mirëmbajtjes, ndërsa mbulimi i kostos totale është objektivi më i largët. Politika tarifore e ndjekur nga ERRU përfshin një rritje graduale të tarifave në vitet në vijim, me kusht që ofruesit e shërbimeve të arrijnë një nivel të përmirësuar të performancës së shërbimit.

5.4.2 Çmimi aktual i ujit dhe tarifat e arkëtimit nga faturimi për furnizimin me ujë dhe largimin/trajtimin e ujërave të zeza

Bazuar në sa më sipër, tarifat aktuale për grup përdoruesish dhe struktura e tyre në BU I-E jepen nëTabela 39 më poshtë.
Ekzistojnë tre grupe të dallueshme përdoruesish, që janë institucionet shtetërore, familjet dhe bizneset (përfshirë industrinë).
Siç shihet, aplikohet një tarifë fikse për çdo lidhje; Për sa i përket furnizimit/konsumit të ujit të pijshëm (i matur ose i vlerësuar), zbatohet një tarifë fikse për m^3, e cila është më e ulët për institucionet/lidhjet shtetërore. Tarifat për bizneset janë më të ulëta ose të njëjta si për familjet.
Për sa i përket largimit të ujërave të zeza, llogariten/faturohen të njëjtat m^3 si uji i përdorur. Edhe këtu vërehen tarifa më të ulëta për institucionet shtetërore, ndërsa tarifat e ujërave të zeza për bizneset janë më të ulëta ose të njëjta me ato familjare. Nuk ka asnjë diferencim për sa i përket përbërjes së ujërave të zeza të depozituara/ngarkesave ndotëse.
Kjo në thelb do të thotë se institucionet shtetërore kontribuojnë në një masë më të vogël në kostot e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve sesa dy grupet e tjera të përdoruesve; ky është rasti i disa shoqërive dhe bizneseve, duke kontribuar më pak se familjet.

Përsa i përket tarifave që aplikohen në BU I-E, për ujësjellësin në Kavajë dhe Krujë tarifat janë më të ulëta se për ndërmarrjet e tjera të ujësjellsave, ndërsa për Kamzën nuk ekzistojnë tarifa të miratuara nga ERRU.

Duhet theksuar këtu se në vitin 2020, nga 57 ndërmarrjet e ujësjellësit në Shqipëri, 14 nuk kanë tarifa të miratuara nga ERRU, ndërsa 8 nuk janë të licencuara nga ERRU (kryesisht për shkak të vështirësive për të emëruar teknik të kualifikuar, drejtues me diplomën përkatëse sipas kërkesave

ligjore dhe parashikimit të Aktit të Miratimit Higjieno-Sanitar nga Inspektorati Shtetëror Shëndetësor).

Në përgjithësi, dhe siç raporton ERRU në raportin e saj të performancës 2020, besueshmëria dhe saktësia e të dhënave tekniko-ekonomike mbetet një sfidë për sektorin e shërbimeve të ujit pasi të dhënat e raportuara nga kompanitë në ERRU shpesh nuk përputhen me bilancet financiare dhe bilancet e ujit, veçanërisht kur aplikohet për tarifat e reja. Prandaj, ERRU punon në përmirësimin e besueshmërisë së bazës së të dhënave; duke përfshirë gjithashtu në metodologjinë e tarifave të rishikuar një vlerësim të saktësisë së të dhënave të raportuara nga kompanitë që aplikojnë për tarifa të reja. Këtu përfshihen propozimet për mënyrat dhe mjetet e rritjes së saktësisë së të dhënave që do të zbatohen nga institucionet publike për të rritur përgjegjësinë e tyre në këtë drejtim.

Tabela 39: Tarifat e Ujit (Furnizimi me ujë të pijshëm/largimi i Ujërave të Zeza) për BU Ishëm-Erzen, 2020

	Furnizimi me ujë të pijshëm(lekë/m3)			Hedhja e ujërave të zeza(lekë/m3)			Tarifa fikse(ALL/Klient/muaj)		
Ishëm-Erzeni RB	Shtetit	Ndërmarrjet	Familjet	Shtetit	Ndërmarrjet	Familjet	Shtetit	Ndërmarrjet	Familjet
Prefektura Tiranë									
Tiranë MB	*65*	*140*	*155*	*11*	*30*	*35*	*200*	*200*	*200*
Vorë UK	*65*	*140*	*155*	*15*	*30*	*35*	*200*	*200*	*200*
Kamëz UK	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*
Kavajë UK	*38*	*80*	*100*	*15*	*20*	*20*	*n/a*	*n/a*	*n/a*
Prefektura Durrës									
Durrës MB	*70*	*120*	*130*	*50*	*60*	*60*	*150*	*150*	*150*
Krujë UK	*35*	*80*	*100*	*8*	*12*	*12*	*100*	*200*	*200*

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti Vjetor

Tabela 40 paraqet informacionin përkatës për Shqipërinë dhe BU I-E në lidhje me dy tregues, që janë:

- "Shkalla aktuale e arkëtimit"(SHAA): siç vlerësohet edhe nga ERRU, ky tregues nuk është aq realist pasi shumë kompani i përjashtojnë arkëtimet me vonesë, por që mblidhen brenda vitit dhe raportohen si arkëtim debiti;
- "Norma e përgjithshme e arkëtimit" (NPA): përfshin të gjitha të ardhurat e realizuara nga ujësjellsat, madje edhe debitimet e vjetra, duke marrë kështu një perspektivë më afatmesme/afatgjatë të normës së arkëtimit. Kjo normë përfaqëson një situatë më realiste të performancës financiare, pasi po korrigjon disi "gabimin" e gjetur në SHAA.

Tabela 40: Normat e arkëtimit të faturimit, BU Ishëm-Erzen, 2020

Kompanitë e Shërbimit të Ujit	*Shkalla aktuale e arkëtimit të faturimit*	*Norma e përgjithshme e arkëtimit të faturimit*
Shqipëria	***77%***	***90%***
Ishëm-Erzeni RB		

Prefektura Tiranë		
Tiranë MB	*85%*	*89%*
Vorë UK	*94%*	*96%*
Kamëz UK	*93%*	*121%*
Kavajë UK	*57%*	*70%*
Prefektura Durrës		
Durrës MB	*71%*	*88%*
Krujë UK	*58%*	*105%*

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti Vjetor

5.4.3 Performanca Financiare e Shërbimit të Ujit / Mbulimi i kostos së përgjithshme financiare aktuale

Tabela 41: Rezultatet Financiare të Shërbimit të Ujit, BU Ishëm-Erzen, 2018-2020

në '000 lekë

Rezultatet financiare të WS	2018	2019	2020
Shqipëria	-879,739	-2,830,991	-3,298,699
Ishëm-Erzeni RB	1,048,239	-249,852	-302,559

Të dhënat e ERRU 2018-2020, Raporti i Performancës (niveli i Ndëmarrjeve së UK)

5.4.4 Nivelet aktuale të mbulimit të kostos financiare të furnizimit me ujë dhe largimit/trajtimit të ujërave të zeza (të ndara)

Tabela 42: Tarifat totale të mbulimit të kostos për impiantet e furnizimit me ujë – kanalizime - trajtimit të ujërave të zeza, BU Ishëm-Erzen, 2020

										në '000 lekë	*në %*	*në %*	*në %*
Kompanitë e Shërbimit të Ujit	TË ARDHURAT Uji	TË ARDHURAT Kanalizime	TË ARDHURAT TP e ujërave të zeza	KOSTOT DREJTET Uji	KOSTOT DREJTET Kanalizime	KOSTOT DREJTET TP e ujërave të zeza	KOSTOT TJERA Uji	KOSTOT TJERA Kanalizime	KOSTOT TJERA TP e ujërave të zeza	Shkalla e rikuperimit total të kostos Uji	Shkalla e rikuperimit total të kostos Kanalizime	Shkalla e rikuperimit total të kostos TP e ujërave të zeza
Shqipëria	**8,390,079**	**1,233,044**	**227,290**	**8,729,978**	**682,456**	**130,056**	**2,832,484**	**601,403**	**172,741**	**73%**	**96%**	**75%**
Ishëm-Erzeni RB	4,927,702	722,499	227,290	4,440,489	250,224	67,485	1,237,473	144,784	39,596	87%	183%	212%
Prefektura Tiranë												
Tiranë MB (100%)	3,641,379	*421,849*	0	*2,626,273*	*79,398*	*0*	*1,019,988*	*0*	*0*	*100%*	*531%*	*n/a*

Vorë UK (100%)	59,542	*7,454*	0	*73,387*	*1,632*	*0*	*320*	*0*	*0*	*81%*	*457%*	*n/a*
Kamëz UK (100%)	192,623	*32,982*	0	*239,080*	*26,008*	*0*	*26,626*	*96,675*	*0*	*72%*	*27%*	*n/a*
Kavajë MB (100%)	93,304	*15,905*	278	*250,010*	*5,942*	*9,412*	*67,433*	*8,442*	*16,977*	*29%*	*111%*	*1%*
Prefektura Durrës												
Durrës MB (100%)	891,327	*236,701*	227,012	*1,168,792*	*135,598*	*58,073*	*116,917*	*35,710*	*22,619*	*69%*	*138%*	*281%*
Krujë MB (100%)	49,526	*7,608*	0	*82,947*	*1,646*	*0*	*6,189*	*3,957*	*0*	*56%*	*136%*	*n/a*
% në krahasim me Shqipërinë	59%	59%	100%	51%	37%	52%	44%	24%	23%			

Të dhënat e ERRU 2020, Raporti i Performancës (niveli i Ndërmarrjeve së UK)

6 MANGËSITË E IDENTIFIKUARA NË LIDHJE ME INFORMACIONIN MBI KARAKTERISTIKAT DHE NIVELET E MBULIMIT TË KOSTOS SË SHËRBIMEVE TË UJIT

Në përgjithësi, mangësitë kryesore janë:

- Informacion në lidhje me vetë-ofrimin e shërbimeve (p.sh. bujqësia, ujitja, nxjerrjet dhe shkarkimet e ujit nga industria dhe familjet);
- Edhe nëse bëhen shumë përpjekje për përmirësimin e situatës, ngelet shumë për të bërë në sigurimin e besueshmërisë së informacionit në lidhje me vëllimet (të matura) / popullsinë që I ofrohet shërbimi / humbjeve etj., por edhe lidhur me informacionin financiar të ndërmarrjeve të ujësjellësit;
- Informacion mbi investimet e planifikuara, si dhe planet se si të mbulohen kostot shtesë (p.sh. i ITUN) në një mënyrë që siguron një rikuperim të kostos "të pranueshme", si dhe një plan se si të sigurohet qëndrueshmëria financiare e ujësjellësave në afat të gjatë të lidhura me investime të tilla që rrisin cilësinë e shërbimit;
- Vlerësimet e kostove mjedisore dhe burimeve në lidhje me ofrimin e shërbimeve të ujit.

7 SKENARI BAZË: PARASHIKIMI I SË ARDHMES

Fatkeqësisht, për shumë elementë thelbësorë në lidhje me kërkesën për ujë, në Shqipëri (si dhe në shumë vende të tjera) nuk disponohet informacion sistematik mbi nxitësit përkatës socio-ekonomikë dhe efektet e tyre në menaxhimin e ujit. Ato për të cilat nuk mund të gjendeshin vlerësime të besueshme janë:

Faktorë të jashtëm:

- Ndryshimet teknologjike që do të ndikojnë në furnizimin me ujë, kërkesën për ujë dhe trajtimin e ujërave të zeza;
- Ndryshimet e përgjithshme në regjimet tatimore/fiskale që do të ndikojnë në zhvillimin/strukturën e ekonomisë me efekte në menaxhimin e ujit (p.sh. një taksë e mundshme e gjelbër; ndryshime në promovimin e politikave të investimeve ekonomike/politikave të punësimit, ndryshime në normën e TVSH-së etj.

Politikat dhe investimet e ujit:

- Planifikohen burime të reja të furnizimit me ujë;
- Teknologjitë e reja që do të zbatohen (që çojnë p.sh. në përmirësimin e cilësisë së ujit);
- Programet për reduktimin e ndotjes në bujqësi;

- Programet e reduktimit të ndotjes nga industritë;
- Strategjitë e mbrojtjes nga përmbytjet;
- Strategjitë për ruajtjen e natyrës / restaurimit të ligatinave / rikthimi në gjendje natyrale të lumit;
- Ndryshime në politikat e çmimit të ujit (përsa i përket tarifave për shërbimet e ujit, por edhe tarifat e përdorimit të ujit).

Politikat makroekonomike:
Projeksionet e ardhshme (dhe efektet e tyre lidhur me menaxhimin e ujit) në:

- Politika e turizmit
- Politika bujqësore (p.sh. rritja e sektorit vaditës me 10% e parashikuar për të gjithë vendin, BU dhe zona specifike);
- Politika industriale (p.sh. rritja e sektorit të përpunimit të ushqimit me 10%, duke sjell pasoja në vëllimet e ujërave të zeza);
- Politika energjetike (p.sh. rritja e përqindjes së energjisë së rinovueshme me 10%; rritja e rëndësisë së hidrocentraleve në rajone specifike me 20%)

Politikat globale/evropiane (aderimi):

- Efektet e përpjekjeve në lidhje me anëtarësimin në Bashkimin Evropian:
  - Ndikimi në sektorët kryesorë ekonomikë;
  - Ndikimi i Politikës së Përbashkët Bujqësore (PPB);
  - Punësimi/papunësia;
  - Zhvillimi rajonal.

Pavarësisht nga këto boshllëqe, disa informacione të rëndësishme në lidhje me parashikimet e ardhshme të disponueshme janë paraqitur në nën-kapitujt e mëposhtëm.

7.1 Rritja e popullsisë

Një factor i jashtëm kryesor që përcakton prioritetet e ardhshme në lidhje me menaxhimin e ujit është rritja e numrit të popullsisë, pasi kjo ndikon drejtpërdrejt në nevojën për ofrimin e shërbimeve të ujit, por në të njëjtën kohë mund të rrisë presionet në mjedisin ujor (p.sh. përmes ujërave të zeza të patrajtuara, ujit shtesë, vëllimet e nevojshme si për popullsinë, por edhe për aktivitetet ekonomike, masat e nevojshme që duhen marrë për mbrojtjen nga përmbytjet etj.).

Për BU I-E (shihTabela 43 më poshtë), parashikimet e popullsisë tregojnë një rritje të pritshme nga viti 2021 deri në vitin 2031 prej 4%, që është dukshëm më e lartë se rënia e pritshme e popullsisë në këtë hark kohor për të gjithë Shqipërinë.

Kjo do të ndikojë qartë në kërkesat e menaxhimit të ujit në shumë mënyra, pra në lidhje me furnizimin me ujë dhe kanalizimet. Për të vlerësuar më mirë këto ndryshime, duhet një analizë më e detajuar e ndryshimeve rajonale me basenin(et), e lidhur gjithashtu me ndryshimet e konsumit për frymë.

Tabela 43: Shtrirja e popullsisë, skenari i rajonalizuar, BU Ishëm-Erzen, 2021-2026-2031

në '000 lekë

Rezultatet financiare të WS	2018	2019	2020
Shqipëria	-879,739	-2,830,991	-3,298,699
Ishëm-Erzeni RB	1,048,239	-249,852	-302,559

Të dhënat e Instat (Niveli Qarku)

7.2 Zhvillimi i përgjithshëm ekonomik (rritja ekonomike)

Ministria e Financave në programin buxhetor afatmesëm 2022-2024, bën me dije se pas recesionit të fortë në vitin 2020 në nivelin -4.0 për qind, sipas vlerësimit të fundit të INSTAT, ekonomia pritet të rimëkëmbet në vitin 2021 sipas një parashikimi afat të mesëm. Rritja ekonomike parashikohet në 5.5 për qind në vitin 2021 dhe parashikohet të mbetet mbi 4 për qind në periudhën afatmesme. Më konkretisht, rritja ekonomike parashikohet përkatësisht në 4.8, 4.5 dhe 3.9 për qind për vitet 2022, 2023 dhe 2024.

MF, 2021

Këtu nevojiten më shumë projeksione afatgjata dhe të rajonalizuara, pasi vendimet për menaxhimin e ujit kërkojnë kohë për t'u zbatuar, por edhe kanë një perspektivë afatgjatë në efektet e tyre.

7.3 Shtrirjet e investimeve në sektorin e ujit

Përtej informacionit të dhënë për investimet në seksionin e mbulimit të kostos në lidhje me furnizimin me ujë të pijshëm dhe kanalizimet (kapitulli 5.4.3 më sipër), programi kombëtar i sektorit të ujit 2018-2030 (i cili ende nuk është miratuar, por është konsultuar gjerësisht me të gjithë aktorët përkatës, në niveli kombëtar dhe vendor, duke përfshirë takime të ndërsjella me ministritë e linjës) paraqet dhe analizon objektivat për sektorin e ujit (duke ndjekur logjikën e Axhendës së OKB-së 2030 të SDG-ve për ujin):

Bazuar në këto projeksione mbi objektivat, janë kryer analiza financiare për secilin objektiv (dhe vlerësime për boshllëqet financiare, atje ku ka). Janë bërë llogaritje duke marrë parasysh zërat specifikë buxhetor të listuar në Programin PBA, për secilin institucion përgjegjës.

Si rrjedhojë, nevojat totale të financimit për arritjen e këtyre objektivave llogariten në 388,4 miliardë lekë deri në vitin 2030, ndërsa buxheti aktual i parashikuar në këtë periudhë kohore është 237,4 miliardë lekë, duke krijuar një hendek financiar prej 151 miliardë lekësh.

7.4 Identifikimi i boshllëqeve në lidhje me projeksionet përkatëse për të ardhmen/skenarin bazë

Është e qartë se vlerësimet e përgjithshme (bazuar në projeksionet ekzistuese) në lidhje me kërkesën e ardhshme për ujë (për furnizimin me ujë) dhe presionet e ardhshme të lidhura me ujin

mbi burimet ujore (në lidhje me sasinë dhe cilësinë) nuk mund të bëhen në këtë fazë, pasi shumë prej tyre nuk janë të disponueshme.

Përveç parashikimeve specifike që duhet të krijohen / zhvillohen më në detaje / të mbështeten nga studime të veçanta, hendeku më urgjent është i orientuar drejt procesit.

Ndërsa AMBU duhet të ketë të qartë drejtimin në krijimin e një skenari bazë, në lidhje me efektet në menaxhimin e ujit, ky nuk është një proces që mund të bëhet vetem brenda institucionit. Këtu kërkohet një qasje sistematike e krijimit të një skenari, pasi informacioni / njohurtë e ekspertëve gjenden në një sërë ministrish përkatëse (bujqësi, zhvillim rural, ekonomi, etj.), si dhe nga institute dhe palë të tjera të interesuara (Ujësjellësat, shoqatat bujqësore, institutet kërkimore, organizata, etj.). Planet strukturore dhe rajonale, si dhe planet e autoriteteve vendore, do të përbëjnë burime të rëndësishme informacioni. Ndërsa do të jetë e vështirë për të marrë informacion mbi disa parametra të përmendur në listën e mësipërme.

Synimi është që vlerësimet e përgjithshme, të rajonalizuara për kërkesën e ardhshme për ujë dhe presionet e pritshme mbi burimet ujore (sasia/cilësia) në basenet ujore do të zhvillohen në të ardhmen.

PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Aneksi Teknik XI (Programi i Masave)

---

1. Udhëzues për analizën e masave në trupat ujorë sipërfaqësorë

Ky dokument përshkruan rrugën që është ndjekur për zhvillimin e një programi masash, në kushtet shqiptare, për përmirësimin e gjendjes së ujërave sipërfaqësore në basenin e lshmit. Masat e propozuara përfshijnë politika, programe arsimore dhe investime në infrastrukturë që trajtojnë çështje specifike të burimeve ujore në trupa të veçantë ujorë.

Mjeti kryesor për zbatimin e DKU-së është PMBU-ja, duke përfshirë programin e tij të masave (PM). PM është hartuar për të mundësuar përgjigjen e duhur ndaj presioneve përkatëse të identifikuara në nivelin e rajonit të basenit ujor gjatë analizës së presioneve dhe ndikimeve, për të mundësuar që baseni i lumit ose trupi ujor të arrijë status të mirë. Për shembull, nëse një presion i rëndësishëm anashkalohet gjatë analizës së presioneve dhe ndikimeve, programi i monitorimit mund të mos jetë i hartuar për të vlerësuar presionin dhe Programi i Masave mund të mos parashikojë veprimet e duhura për të adresuar presionin.

1.1 Hyrje dhe qëllimi

Direktiva Kuadër e Ujit (DKU) vendos një kornizë për menaxhimin e qëndrueshëm të ujit nëpërmjet zhvillimit të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU), për të parandaluar përkeqësimin e mjedisit ujor dhe për të arritur statusin e mirë të të gjithë trupave ujorë. Sipas DKU-së, PM-të duhet të hartohen për të arritur objektivat mjedisore (DKU Neni 11(1)), kur pritet të identifikohen masat e nevojshme për të arritur statusin e mirë. Identifikimi i masave përfshin fazën diagnostike të planifikimit të basenit ujor, që është përgatitja e veprimeve përkatëse të propozuara për basenin ujor. Identifikimi i masave vijon dhe bazohet drejtpërdrejt në analizën e presioneve dhe ndikimeve, të cilat duhet të kanë sqaruar burimet më të rëndësishme dhe shkaqet rrënjësore të problemeve të ndryshme të burimeve ujore.

Masat janë hartuar bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale të trupit ujor, të plotësuar me informacionin nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që ndikojnë në trupin ujor. Prandaj, çdo hap i procesit të planifikimit është i nevojshëm për të siguruar që veprimet e duhura të zbatohen në vendin e duhur.

Procesi i planifikimit të PMBU-së është i diktuar nga përafrimi i Direktivës në legjislacionin kombëtar dhe rregullimet administrative, dhe u pasua me karakterizimin e trupave ujorë të lumenjve (përfshirë analizën e presioneve dhe ndikimeve, analizën ekonomike, përcaktimin e trupave ujorë dhe vendosja e tipologjisë dhe kushteve të referencës për trupat ujorë sipërfaqësorë: baza për vlerësimin e statusit ekologjik).

Sipas nenit 37[1]të ligjit 111/2012 deklaron se për arritjen e objektivave mjedisore të përcaktuara në nenin 25 të këtij ligji, hartohet programi i masave për basenin ujor, duke marrë parasysh rezultatet e analizës. Programi i masave të basenit ujor rishikohet çdo 6 vjet dhe, nëse është e nevojshme, përditësohet. Këshilli Kombëtar i Ujit, me propozimin e Këshillit përkatës të Basenit, miraton programin e masave të hartuara.

1.2 Qasja Teknike

Qasja e ndjekur për zbatimin e programit të masave të kësaj PMBU-je, bazohet në modelin konceptual të DKU-së së Bashkimit Evropian, siç përcaktohet në Udhëzimin nr. 35 në lidhje me raportet e DKU-së (WISE 2016).

Qëllimet kryesore të DKU-së janë:

[1]Neni 37[1]të ligjit 111/2012 për "Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore" ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018.

- Nuk ka përkeqësim të gjendjes për trupat ujorë sipërfaqësorë dhe nëntokësorë dhe mbrojtjen, përmirësimin dhe rehabilitimin e të gjithë trupave ujorë;
- Arritja e një gjendjeje të mirë për të gjithë trupat ujorë. Kjo përfshin objektivat e statusit të mirë ekologjik dhe statusit të mirë kimik për trupat ujorë sipërfaqësorë tërësisht natyrorë; potencial i mirë ekologjik dhe status i mirë kimik për të gjithë trupat ujorë të modifikuar rëndë ose artificial; dhe status të mirë sasior dhe gjendje të mirë kimike për të gjithë trupat ujorë nëntokësorë.

Masat synohen për sa i përket llojit dhe shtrirjes së tyre për të siguruar që presionet janë adresuar dhe se kjo do të sjellë përmirësime drejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupat ujorë individualë. Masat janë hartuar bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale të trupit ujor, të plotësuar me informacionin nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që ndikojnë në trupin ujor. Direktiva specifikon më tej se PM-të do të përfshijnë si minimum 'masa bazë' dhe, kur është e nevojshme, për të arritur objektivat, 'masa plotësuese'.

Zhvillimi i programit të masave është një proces pjesëmarrës ku duhet të përfshihen aktorët kryesorë vendorë. Masat kanë nevojë për mbështetje të gjerë dhe mbështetje politike për të qenë të suksesshme.

Sipas Raportit Nr. 110 Udhëzues për Armeninë[2] deklaron se për vlerësimin e programit të masave, duhet të bazohet në të gjitha analizat paraprake të bëra në planin e basenit ujor. Për të zhvilluar me sukses një program masash me kosto efektive dhe të arritshme, procesi i planifikimit të basenit të lumit kërkon:

- Karakterizimin e plotë të basenit ujor dhe inventarizimi i trupave ujorë të tij;
- Një vlerësim i statusit ekologjik të të gjitha ujërave sipërfaqësore dhe statusit kimik dhe bilancit ujor të të gjithë akuiferëve;
- Një përcaktim i qartë i objektivave mjedisore për çdo trup ujor;
- Një analizë gjithëpërfshirëse e presioneve dhe ndikimeve për ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Burimi tjetër kryesor i informacionit në programin e masave është informacioni i detajuar mbi programet ekzistuese dhe të propozuara zhvillimore dhe mjedisore që mund të ndikojnë në burimet ujore, të sjellë në tryezë nga pjesëmarrësit në procesin e planifikimit. Këta pjesëmarrës pritet të përfshijnë:

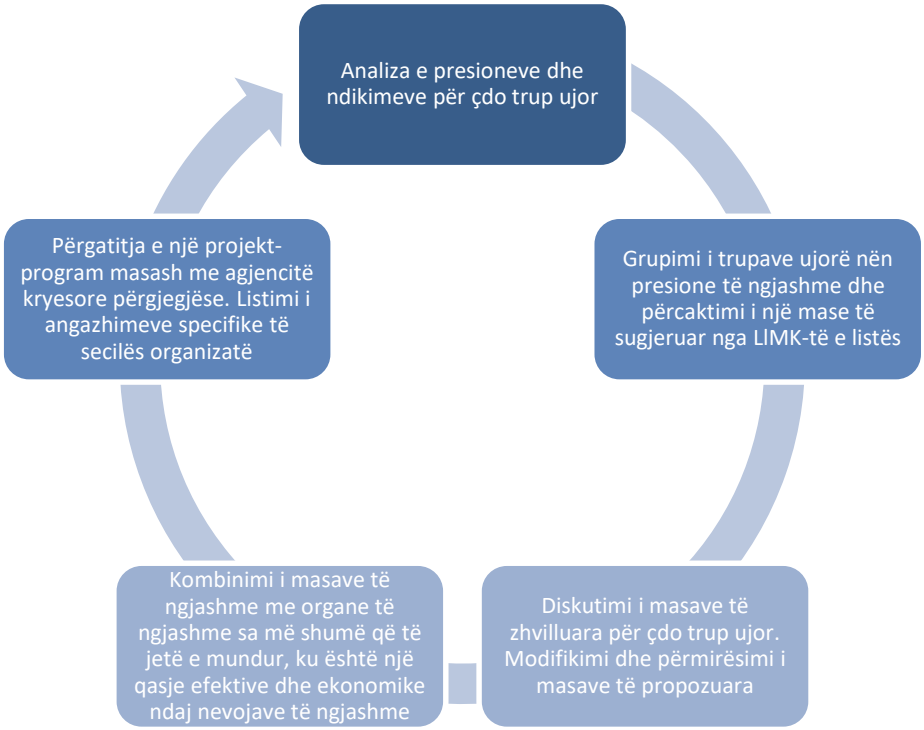
- përfaqësues të pushtetit vendor;
- ekspertë përfaqësues të përfshirë në menaxhimin e burimeve ujore;
- përfaqësues të industrisë private nga sektori i ujit;
- Përfaqësuesit e OJQ-ve janë të shqetësuar për ujin, mjedisin dhe shëndetin.

Këta palë të interesuara gjithashtu do të sjellin informacione të reja në diskutimin e masave të mundshme, të tilla si mundësitë dhe kufizimet për të gjitha llojet e masave, duke përfshirë kufizimet dhe mundësitë ligjore, kufizimet dhe mundësitë financiare, dhe kufizimet dhe mundësitë sociale.

Pra, hapi tjetër pas propozimit të programit të masave është diskutimi i tyre me institucionet e lidhura me menaxhimin e integruar të burimeve ujore për të rënë dakord për zbatimin e programit të masave.

[2]Sipas "Udhëzimeve model për planifikimin e menaxhimit të baseneve ujore në Armeni"

Figura 1: Grafik i metodologjisë së ndjekur për përcaktimin e një mase

Zakonisht, disa ndikime janë të zakonshme në të gjithë basenin ujor, duke prekur trupa të shumtë ujorë, dhe reagimi i duhur ndaj kësaj çështjeje, janë masa të përgjithshme që mbulojnë të gjithë basenin e lumit. Për shembull, disa burime ndotjeje, si fermat, në përgjithësi mund të shkaktojnë probleme në të gjithë basenin dhe kërkojnë disa Masa Bazë për të parandaluar degradimin e burimeve ujore.[3]

1.3 Shpjegimi i metodologjisë së ndjekur drejt vlerësimit të masës.

Qasja e re e kornizës së PMBU-së në Shqipëri ka marr praktikat të mira në drejtim të ndjekjes së një 'procesi të rrugës' të mirëpërcaktuar për të arritur masat e duhura për presionet e dhëna.[4] Me sa duket, të gjithë trupat ujorë janë në një farë mase unike, me kombinime specifike dhe komplekse të karakteristikave, vendndodhjes dhe presioneve dhe rrjedhimisht masave. Megjithatë, si pikënisje, rekomandohet një qasje sistematike për identifikimin e masave të përshtatshme të mundshme sipas një grupi opsionesh bazë. Një grupim i ecurisë për matjen e presionit për secilin nga pesë llojet kryesore të presionit jepet në Shtojcën IV.

Figura 1 shpjegon rrugën e metodologjisë për të zgjedhur një masë dhe tabelat e mëposhtme për vlerësimin e masave për të gjithë trupat ujorë në basenin e lumit Ishëm, të shpjeguara më sipër.

Informacioni për analizën e presionit është mbledhur dhe mbajtur mbi llojin dhe madhësinë e presioneve të rëndësishme antropogjene dhe tregon një kategorizim të gjerë të presioneve në:

- Burimet pikësore të ndotjes
- Burimet e shpërndara/difuze të ndotjes;
- Efektet e modifikimit të regjimit të rrjedhës nëpërmjet nxjerrjes ose rregullimit; dhe,
- Ndryshimet morfologjike.

---

[3]Sipas "Udhëzimeve model për planifikimin e menaxhimit të baseneve ujore në Armeni"

[4]Parimet bazë për zgjedhjen e kombinimeve më me kosto efektive të masave për përfshirje në programin e masave siç përshkruhet në nenin 11 të Direktivës Kuadër të Ujit – DORACAK. Raporti UBA-FB 000563, Ecologic 2004.

Përshkrimi i qasjes së përgjithshme të kërkuar për analizën e ndikimeve dhe presioneve ka vënë në dukje llojet e shumta të informacionit dhe të dhënave që do të kërkohen. Këto mund të ndahen në ato që janë përgjithësisht përshkruese të basenit dhe trupave të tij ujorë (dmth nuk janë të lidhura në mënyrë specifike as me presionet dhe as me ndikimet), të dhëna që përshkruajnë presionet dhe të dhëna që përshkruajnë ndikimet.

Deri më tani kërkesat e të dhënave janë specifikuar përgjithësisht për ujërat sipërfaqësore, me detaje mjaft më të mëdha për ujërat nëntokësore. Për shkak të afatit të shkurtër për plotësimin e një kalendar të përgjithshëm me analiza të presioneve dhe ndikimeve, është përdorur kryesisht në të dhënat ekzistuese, të mbledhura në bazë të kritereve që janë të përshtatshme për ekzekutim, duke e plotësuar këtë me informacione të mbledhura rishtazi aty ku është e nevojshme.

Të dhënat për analizën e presionit janë nxjerrë nga studimet e lumenjve në Shqipëri, imazhet satelitore, kampionimet në terren dhe analizat e mëparshme të situatës së basenit. Vlerësimi i ndikimit duhet të përdorë si informacionin nga rishikimi i presioneve, ashtu edhe çdo informacion tjetër, për shembull, të dhënat e monitorimit mjedisor, për të përcaktuar mundësinë që trupi ujor sipërfaqësor të dështojë të përmbushë objektivat e tij të cilësisë mjedisore. Për TU në rrezik të dështimit të objektivave të tyre të specifikuar, do të jetë e nevojshme të merret në konsideratë zbatimi i monitorimit shtesë dhe një program masash gjatë ciklit të parë të PMBU-së. Në terma afatgjatë, arritja e objektivave do të vlerësohet nëpërmjet monitorimit të gjendjes kimike dhe ekologjike të një trupi ujor. Prandaj, analizat e presioneve dhe ndikimeve të marrin në konsideratë se si presionet do të kishin gjasa të zhvillohen para vitit 2029 në mënyra që do t'i vendosnin trupat ujorë në rrezik për të mos arritur statusin e mirë.

Rishikimi i ndikimit të aktiviteteve njerëzore ka përfshirë të gjitha objektivat mjedisore të Nenit 4 të DKU-së, të cilat janë:

- Arritja e gjendjes së mirë ekologjike dhe gjendjes së mirë kimike të ujërave sipërfaqësore; Arritja e potencialit të mirë ekologjik dhe statusit të mirë kimik të ujërave sipërfaqësore për trupat ujorë artificialë;
- Arritja e statusit të mirë të ujërave nëntokësore (p.sh. status i mirë kimik i ujërave nëntokësore dhe status i mirë sasior i ujërave nëntokësore); dhe, nëse ato çojnë në objektiva më të rrepta:
- Parandalimi i përkeqësimit të gjendjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore;
- Arritja e objektivave dhe standardeve për Zonat e Mbrojtura;
- Kthimi i çdo tendence rritëse të rëndësishme dhe të qëndrueshme në përqendrimin e ndotësve në ujërat nëntokësore;
- Ndërprerja e shkarkimeve të substancave të rrezikshme prioritare në ujërat sipërfaqësore;
- Arritja e potencialit të mirë ekologjik dhe statusit të mirë kimik të ujërave sipërfaqësore për shumë modifikuar (TUTM).

1.4 Programi i Masave për Basenin e Ishmit

Kjo PMBU përcakton Programin e Masave që do të kërkohen në periudhën 2024-2029 për të arritur 'objektivat mjedisore' të përshkruara plotësisht në Kapitullin 3, në përputhje me Direktivën Kuadër të Ujit Neni 4[5].

Nga analiza e presioneve dhe përcaktimi i statusit të trupave ujorë janë identifikuar trupa ujorë të cilët nuk arrijnë të përmbushin objektivat mjedisore. Kapitulli 10 shpjegoi burimin e këtyre ndotësve dhe ndikimin që ata kanë në trupat ujorë. Më pas është plotësuar tabela 10-6, që është si pikënisje për identifikimin e masave.

Masat zhvillohen përmes një procesi pjesëmarrës të përshkruar në seksionin procedural më sipër. Nga tabela 3 që pason këtë shtojcë janë shembuj të masave të mundshme. Ndonëse nuk janë të gjitha të

[5]Neni 4: Objektivat mjedisore

përcaktuara në sasi, pasi për çdo tregues presioni ka mungesë informacioni në Shqipëri, ato japin shembuj të dobishëm dhe një kalendar të përgjithshëm të masave të mundshme.

Masat synohen për sa i përket llojit dhe shtrirjes së tyre për të siguruar që presionet të adresohen dhe se kjo do të sjellë përmirësime drejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupat ujorë individualë. Masat janë hartuar bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale të trupit ujor, të plotësuar me informacionin nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që ndikojnë në trupin ujor.

Praktika më e mirë që ka ndjekur qasja jonë është që masat duhet të synoheshin për sa i përket llojit të tyre (Llojet kryesore të masave LlKM[6]) dhe masën për të siguruar që presionet janë adresuar. LlKM-të[7] janë grupe masash të identifikuara nga Shtetet Anëtare në PM, të cilat synojnë të njëjtin presion ose qëllim, të pasqyruara në Aneksin 1 të WISE. Një LlKM mund të jetë një masë kombëtare, por zakonisht do të përfshinte më shumë se një masë kombëtare. Masat janë hartuar bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale të trupave ujorë, të plotësuar me informacionin nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që prekin trupat ujorë. Tabela 13-1 përmbledh Llojet kryesore të Masave (LlKM) në përputhje me WISE, të cilat janë miratuar gjerësisht në këtë Raport të PMBU-së. Duhet të theksohet se Shqipëria prezanton në këtë kohë një LlKM shtesë kombëtare specifike, konkretisht "26 - Kontrolli i sasive të tepërta të nxjerrjes nëpërmjet kushteve dhe zbatimit të Lejes Ujore (26)".

Udhëzimet për treguesit e përgjithshëm të presionit dhe matjes janë dhënë në Aneksin 3 të WISE 2016, me shembuj të dhënë. Masat specifike (ndonëse janë në kuadrin e LlKM-ve), duhet të adresojnë presionet specifike (LlKP-të e presionit të tipit kyç[8]) haset në nivelin e trupit ujor. Mënyra më efektive për të pasqyruar presionet dhe masat përkatëse është përmbledhja e elementeve individuale që kontribuojnë në statusin ose potencialin e përgjithshëm të trupit ujor.

Tabela 3 paraqet masat e mundshme dhe të ndryshme që mund të merren për çdo trup ujor, duke filluar nga çdo presion i identifikuar brenda tij. Siç thuhet në tabelë për një lloj presioni, mund të aplikojmë shumë matje të ndryshme. Zgjedhja e masës më të nevojshme do të bëhet për arsye shumë thelbësore që lidhen me rëndësinë më urgjente për përmirësimin e statusit të trupit ujor por edhe për koston e një mase. Pra, hapi tjetër do të jetë identifikimi i presioneve kryesore dhe më urgjente që kërkojnë zgjidhje të menjëhershme.

Grupimi i këtyre trupave ujorë u bazua në disa faktorë të rëndësishëm si afërsia me njëri-tjetrin (janë trupa ujorë që i përkasin një lumi) dhe të njëjtat presione që shfaqen në secilin prej tyre.

Duke u nisur nga tabela 10-6 dhe tabela 5, është identifikuar se presionet më dominante në këtë PMBU janë:

Vërshimet nga bujqësia:

Aktivitetet bujqësore janë burime të rëndësishme të presionit mbi trupat ujorë. Një kombinim i masave bazë dhe masave plotësuese do të pritet të reduktojë presionet bujqësore në trupat ujorë në një nivel të përputhshëm me arritjen e objektivave të DKU-së. Lloji kryesor i masave për reduktimin e ndotjes nga bujqësia janë:

- ✓ LLKM2. Reduktimi i ndotjes me lëndë ushqyese në bujqësi përtej kërkesave të Direktivës së Nitrateve;
- ✓ LLKM12: Shërbimet këshillimore për bujqësinë (Shënim: nuk bëhet asnjë diferencim se cili presion bujqësor zbatohen shërbimet këshillimore, për shembull, ato mund të jenë të rëndësishme për ndotjen me pesticide, si dhe ndotjen me lëndë ushqyese).

[6]Përmbledhur në Tabelën 13-1 (Llojet kyçe të masave (LlKM) në përputhje me BE WISE që janë miratuar gjerësisht në këtë Raport PMBU)

[7]janë grupe masash të identifikuara nga Shtetet Anëtare në PM, të cilat synojnë të njëjtin presion ose qëllim, të pasqyruara në Aneksin 1 të WISE

[8]Përmbledhur në Tabelën 10-1 (Llojet kryesore të presionit (LlKP) në përputhje me BE WISE, të cilat janë miratuar gjerësisht në këtë Raport PMBU)

Analiza e presionit zbuloi se vërshimet nga bujqësia ishin të pranishme në trupat ujorë, veçanërisht duke ndikuar në gjendjen kimike të trupave ujorë. Ky presion haset në shumicën e trupave ujorë duke qenë se baseni i lumit Ishëm në grykëderdhjen e tij është në një zonë bujqësore dhe me aktivitet të moderuar bujqësor. Sistemi i mëparshëm politik në Shqipëri bëri sisteme bujqësore në pjesën më të madhe të fushën perëndimore dhe krijoi sisteme kullimi dhe vaditjeje. Duke qenë se vitet e fundit aktiviteti bujqësor nuk është aq intensiv ka bërë që këto sisteme të mbeten të pamirëmbajtura dhe depozitimet bujqësore të futen në trupat ujorë.

Sistemi i ujitjes dhe kullimit në basen është lënë pas dore dhe kërkesa kryesore për ciklin e parë të PMBU-së është përmirësimi dhe mirëmbajtja e kanaleve të sistemit të kullimit dhe ujitjes duke sjellë një përfitim në uljen e ngarkesës organike në trupat ujorë, gjë që do të sjellë gjithashtu një përmirësimi i gjendjes së tyre kimike. Organet kompetente për të kryer këtë mirëmbajtje janë Drejtoritë e Bordeve të Kullimit, në kompetencë të Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe Bashkitë sipas çdo trupi ujor që shtrihet mbi to.

Ndryshimi hidromorfologjik i kanaleve dhe i sipërfaqes së shtratit të trupave ujorë:

DKU-ja është ligji i parë mjedisor i BE-së që trajton ndryshimet hidromorfologjike dhe ndikimet e tyre në trupat ujorë. Vlerësimi i aktiviteteve përgjegjëse për presionet tregoi se llojet e ndryshimeve hidromorfologjike që janë raportuar më shpesh se shkaktonin presione të konsiderueshme në trupat ujorë sipërfaqësorë, ishin:

- Ndërtimi i ndër-profileve dhe ndërprerja e vazhdimësisë (për shembull: diga, kapërderdhësa, ndërprerës, rezervuarë);
- Stola betoni përforcues, stola fiksues, mbushje (muri lëvizës, valvula, etj.);
- Kanalizimi/drejtimi;
- Disa shkarkime të mbetjeve të ngurta nga kontaminimi i minierave ose disa shkarkime të mbetjeve bashkiake në shtretërit e lumenjve janë shkaktuar nga një modifikim gjatësor i lumit;
- Për më tepër, presionet nga tërheqjet e ujit mund të ndikojnë gjithashtu në regjimin hidrologjik të trupave ujorë të prekur.

Llojet kryesore të masave (LlKM) më të rëndësishme që lidhen me reduktimin e presioneve dhe ndikimeve nga ndryshimi hidromorfologjik i trupave ujorë janë:

- ✓ LlKM5. Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. ndërtimi i kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra);
- ✓ LlKM6: Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore;
- ✓ LlKM7: Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe/ose vendosja e rrjedhës minimale ekologjike.

Prandaj, masa bazë për reduktimin e presioneve hidromorfologjike janë masat në veçanti për të siguruar që kushtet hidromorfologjike të trupave ujorë duhet të jenë në përputhje me arritjen e statusit të kërkuar ekologjik ose potencialit të mirë ekologjik. Për shembull, masat e kontrollit duhet të përcaktohen për të siguruar që matjet e bëra brenda ose pranë lumenjve të mos ndikojnë negativisht në kushtet morfologjike. Këto mund të përfshijnë kontrolle për të mbrojtur shtratin e lumit dhe strukturën e bregut për të siguruar që mund të arrihet një status i mirë dhe/ose kontrolle (autorizime/leje/rregulla të përgjithshme detyruese) për kullimin e tokës.

Trupat ujorë 351443 dhe 351441 – rrjedha e mesme dhe e poshtme e Terkuzës. Për rrjedhojë, regjimi i rrjedhës mjedisore të këtij lumi ndoshta deri në Rinas është kompromentuar plotësisht. Ndryshimi fizik i trupit ujor përsa i përket bllokimit të lumit do të thotë gjithashtu se ai është në formë TUTM. Ndryshimi në regjimin e rrjedhës supozohet se e ka vendosur këtë trup ujor në 'status të dobët' (presione të rëndësishme 3.2 dhe 4.2.3). Ka të ngjarë që për të rivendosur regjimin e duhur të prurjes, do të duhet të lirohet një kuotë uji nga rezervuari i Bovillës. Një kombinim i regjimit të pamjaftueshëm të rrjedhës së bashku me nivelet e larta të BOD5 të raportuara për shkak të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara dhe presioneve të tjera të ndryshme e vendosin këtë trup ujor në 'status të keq'.

Llojet kryesore të masave (LlKM) më të rëndësishme që lidhen me reduktimin e presioneve dhe ndikimeve nga ndryshimi hidromorfologjik i trupave ujorë janë përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë, përveç vazhdimësisë gjatësore (LlKM 6).

Pra, disa nga masat kryhen në rehabilitimin e zonës të nxjerrjes së inerteve. Subjektet janë të detyruara të respektojnë kushtet e lejes për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes nga subjekti. Krijimi i mbrojtjes kundër erozionit të lumenjve në tokat bujqësore. Heqja e digave të betonit të vendosura brenda lumit. Të monitorohen kushtet e lejeve të dhëna për subjektet që marrin inerte në trupin ujor. Për regjimin e rrjedhës duhet lejuar që një sasi e caktuar vëllimi uji që të shkarkohet nga rezervuari i Bovillës gjatë periudhës së thatë të verës, për të ruajtur furnizimin me ujë të trupit ujor (prurja ekologjike).

Trupat ujorë 351495, 351493 dhe 351491 janë rrjedhat e sipërme të lumit të Tiranës – supozohet se gërmimi i gjerë i zhavorreve aluviale në të gjithë gjatësinë e trupit ujor po ndikon negativisht në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit(4.1.4 presion i rëndësishëm) dhe rrjedha e mesme e lumit të Tiranës është modifikuar shumë për shkak të kanalizimit historik.

Duke qenë se këto trupa ujorë janë të kanalizuar, po ndikojnë negativisht në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit, propozohet që të ndërtohet/lejohet kalimi i faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij. Pastrimi i të gjitha pikave ku ndodhen venddepozitimet e mbetjeve të ngurta urbane pranë ose në shtratin e lumit. Gjithashtu heqja e pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane të cilat nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimit.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

Ujërat e Ndotura Urbane:

Shkarkimet nga sistemet e trajtimit të ujërave të ndotura urbane shoqërohen më së shpeshti me ngarkesa lëndësh ushqyese (azoti dhe fosfori), lëndë organike, sediment, substanca toksike si amoniaku dhe disa substanca prioritare dhe ndotës specifikë të baseneve ujore: ngarkesat aktuale të secilit ndotës në rrjedhën e trajtuar varen mbi nivelin e trajtimit në impiant dhe proporcionin dhe natyrën e shkarkimeve shtëpiake dhe industriale që derdhen në sistemet e grumbullimit të ujërave të ndotura.

Lloji kryesor i masës (LlKM) më i rëndësishëm i lidhur me reduktimin e presioneve dhe ndikimeve që vijnë nga lëndët ushqyese dhe ndotja organike nga trajtimi i ujërave të ndotura urbane është:

- ✓ LlKM1. Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura që tejkalojnë kërkesat e Direktivës për Trajtimin e Ujërave të ndotura Urbane. Duhet të theksohet se lëndët ushqyese çlirohen gjithashtu nga rrjedhjet urbane jo-pikësore (p.sh. vërshimet nga stuhitë) dhe burimet jo-pikore të ujërave të ndotura urbane që nuk janë të lidhura me kanalizimet. Nuk është e qartë nëse masat për të trajtuar këto burime të mundshme janë përfshirë në raportimin e LlKM1 edhe SPe disa Shtete Anëtare kanë lidhur Masa Plotësuese për trajtimin e këtyre presioneve me këtë LlKM.

Lidhur me zbatimin e masave, duhet të identifikohen LlKM-të më të aplikueshme për LlKP-të dhe treguesi që do të përdoret për të përcaktuar ecurinë e masës. Për shembull, presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (Typi kryesor i presionit numër 1.1) duhet të trajtohet më së shpeshti përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUNU) (një masë bazë sipas Direktivës së BE-së për trajtimin e ujërave të ndotura urbane (91/271/EEC), Lloji Kyç i masës 1).

Gjithashtu kërkohet përcaktimi dhe kuantifikimi i treguesit të masës. Për ujërat e ndotura urbane, metrika më e zbatueshme në përgjithësi është ekuivalenti i popullsisë (pe) që kërkon trajtim të ujërave të ndotura në përputhje me Standardin e Cilësisë Mjedisore, p.sh. BOD5 < 4 mg/litër në trupin ujor pritës.

Trupat ujorë 351495, 351493 dhe 351491 janë rrjedhat e sipërme të lumit të Tiranës. Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (LLKP 1.1) zakonisht duhet të adresohet përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN- LLKM 1), por kur është e pamundur të ndërtohet një ITUN, ekzistojnë LLKM të tjera për reduktimin e ngarkesës nga ujërat e ndotura urbane. si masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (LLKM 21).

Një nga masat është zvogëlimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, duke grumbulluar në një numër të reduktuar kolektorësh dhe duke ndarë sistemet e kombinuara nga uji i shiut, duke u kanalizuar në sistemin e furnizimit me ujë dhe duke mos rrjedhur në asnjë mënyrë me trupat ujorë të Tiranës. Lumi.

Trupat ujorë 351487, 351485, 351483 dhe 351481 janë pjesë e lumit Lana që është gjithashtu shumë e ndotur nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara (presion i rëndësishëm 1.1 dhe 1.2). Lumi Lana është gjithashtu shumë i modifikuar për shkak të kanalizimit historik.

Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (Numri i presionit të tipit kyç 1.1) zakonisht duhet të adresohet përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN) (një masë bazë sipas Direktivës së BE-së për trajtimin e ujërave të ndotura urbane (91/271/EEC), Lloji kryesor Masa numër 1).

Aktualisht është ndërtuar pjesa strukturore e ITUN së Kasharit, por punimet janë ndalur si pasojë e mospërmbushjes së kushtit të kontratës. Kjo PMBU kërkon nga autoriteti përkatës përfundimin e ndërtimit të impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane dhe fillimin e trajtimit të ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zona urbane e Tiranës.

Përveç impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, për këto trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera, të cilat do të rezultojnë në përmirësimin e statusit të tyre. Një prej tyre është zvogëlimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, grumbullimi në një numër të reduktuar kolektorësh dhe shkëputja e sistemeve të kombinuara nga uji i shiut, kanalizimi në sistemin e furnizimit me ujë dhe mos rrjedhja në asnjë mënyrë me trupat ujorë të lumit Lana. .

Trupat ujorë 35147 dhe 35145 po bashkohen nga lumenjtë e Tiranës dhe Lanës në qendër të qytetit. Edhe SPe në formë natyrale, ujërat e ndotura urbane të patrajtuara po krijojnë nivele të tepërta të BOD5 në ujërat pritëse (presion i rëndësishëm 1.1 dhe 1.2).

Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (LLKP numër 1.1) duhet të adresohet më së shpeshti përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN) (një masë bazë sipas Direktivës së BE-së për trajtimin e ujërave të ndotura urbane (91/271/EEC), LLKM numër 1) .

Aktualisht, është parashikuar ndërtimi i ITUN Kamëz, pe 96,991 (2027) në trupin ujor 35147. Kjo PMBU kërkon nga autoriteti përkatës të përfundojë ndërtimin e impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane dhe të fillojë trajtimin e ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zona urbane e qytetit të Kamzës.

Përveç impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, për këto trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera, të cilat do të rezultojnë në përmirësimin e statusit të tyre. Një prej tyre është zvogëlimi i pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, duke grumbulluar në një numër të reduktuar kolektorësh dhe duke ndarë sistemet e kombinuara nga uji i shiut, duke u kanalizuar në sistemin e ujësjellësit dhe duke mos rrjedhur në asnjë mënyrë me trupat ujorë. Pastrimi i të gjitha pikave ku ka vendgrumbullime mbetjesh urbane të ngurta/inerte pranë ose në shtratin e lumit.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

Tabela 1: Ngarkesat e përllogaritura të prurjes së ITUN Kamëz dhe Kashar; Varianti 1 pe BOD5= 60 [g/pe/d][9]

	Varianti 1		Varianti 2		
ITUN	[pe]	Ngarkimi [g/s]	Volumi ditor i ujërave të ndotura [m3/d]	Influent [mg/l]	Ngarkimi [g/s]
Kamza	96,991	67	15,379	347	62
Kasharit	342.500	238	77100	200	178
nëntotalet	**439,491**	**305**		**nëntotali**	**240**

Është për t'u shquar se ngarkesat e kombinuara të prurjes të Kamzës dhe Kasharit po përafrojnë ngarkesën totale të lumit të llogaritur për te Ura Salmer, në fund të lumit Ishëm. Ngarkesat e prurjes të ITUN mund të konsiderohen të barabarta me shkarkimin e ujërave të ndotura shtëpiake të patrajtuara prej 439,491 banorësh. Më shumë për statusin dhe efektet e vlerësimit të ITUN-ve në basenin e Ishmit, referojuni dokumentit Vlerësimi i efekteve të ITUN-ve "Kamza" dhe "Kashar" në statusin e cilësisë së ujit të basenit të lumit Ishëm, përgatitur nga: Paul BUIJS. .

Problemi i shkarkimeve urbane në Shqipëri vjen si pasojë e një sistemi të kombinuar të kanalizimeve. Kjo do të thotë që ujërat e shiut, ujërat e ndotura urbane dhe ato industriale derdhen në të njëjtin trup ujor.

Ujërat e ndotura industriale nënkupton ujin ose mbetjet e lëngshme të mbartura nga një proces industrial. Këto mbetje mund të rezultojnë nga çdo proces ose aktivitet i industrisë, prodhimit, tregtisë ose biznesit, nga zhvillimi i ndonjë burimi natyror, ose nga operacionet e kafshëve, si p.sh. parcelat, fermat e shpendëve ose baxhot. Një sistem industrial i trajtimit të ujit trajton ujin kështu që është më i përshtatshëm për një përdorim të caktuar, qoftë për konsum, prodhim apo edhe asgjësim.

Në basenin e lumit Ishëm ndodhen dy impiante për trajtimin e ujërave industriale, secila me karakteristikat e veta. Në përmbledhje, dy tabelat e mëposhtme tregojnë sasinë e ngarkesës së reduktuar nga këto impiante. Është e qartë se uji i shkaktuar pas trajtimit në impiantin e ujit industrial ka një ngarkesë më të vogël dhe për rrjedhojë ngarkesa në trupat ujorë do të jetë më e vogël. Kjo masë (trajtimit të ujërave të ndotura industriale) është shumë e nevojshme pasi nga analiza e presioneve u vu re se zona qendrore e basenit (kryesisht autostrada Tiranë - Durrës) ka një përqendrim të lartë të aktiviteteve industriale. Kjo masë është e nevojshme për çdo aktivitet industrial që përdor ujin dhe shkarkon ujin industrial në trupat ujorë.

Tabela 2: Ngarkesat e llogaritura ndikuese të ITUNI të Coca Cola[10]

Zona e Mbulimit me shërbimin e ITUNI	Rrjedha ditore e ujërave të ndotura [m3/d]	Kapaciteti i projektuar i ITUN [PE]	Ngarkesat e ujërave të ndotura [mg/l]	Efluent [mg/l]	Shkarkimi (ujë)	Statusi
Fabrika e Coca Cola	700	-	BOD5: 1000 COD: 3000 TSS: 250 pH: 6-12	BOD5: 40 COD: 160 TSS: 60 pH: 6-9	Përroi më i afërt	Në funksion që nga viti 2011

[9]Vlerësimi i efekteve të ITUN "Kamza" dhe "Kashar" në statusin e cilësisë së ujit të basenit të lumit Ishëm. Përgatiti: Paul BUIJS

[10]Konceptoi dhe krijoi formatin e tabelës, ekspertja e ITUN znj. Enkelejda Gjinali, të dhëna të mbledhura nga tabela e ITUN në Basenin e Ishëmit.

	Ngarkesë kg/d	Përqendrimi i efluentit mg/litër	Ngarkesa e shkarkimit mg/litër	Diferenca mg/litër	Ngarkesa ditore hiqet nga impianti kg/ditë	Ngarkesa vjetore e hequr nga impianti kg/vit
BOD5		1000	40	960	672,00	188160
COD		3000	160	2840	1,988,00	556640
N-gjithsej						
NH4						
P-totali						

Tabela 3: Ngarkesat hyrëse të llogaritura të ITUN të Aeroportit të Tiranës "Nënë Tereza".[11]

Zona e Mbulimit me shërbimin e ITUN	Rrjedha ditore e ujërave të ndotura [m3/h]	Kapaciteti i projektuar i ITUN [PE]	Ngarkesat e ujërave të ndotura [mg/l]	Efluent [mg/l]	Shkarkimi (ujë)	Statusi
Aeroporti i Tiranës (Nene Tereza)	4.2-5.4	-	BOD5: COD: TSS: PT: NT:	BOD5: 4-15 COD: 5-19 TSS: 2.3-6.4 DO : 3.5-4.7 pH: 7-8 T°C <0.1	Lumi Terkuza 2020 BOD5: 17.5 COD: 43.9 TSS: 3.3 DO: 3.4 pH: 8.7 T°C < 19,5	Në funksion që nga viti 2011

Nxjerrjet e ujit:

Presionet nga nxjerrja e ujit mund të lindin nga disa burime, duke përfshirë:

- Bujqësia;
- Furnizimi publik me ujë të pijshëm;
- Prodhimtaria;
- Ftohja e energjisë elektrike;
- Fermat e peshkut;
- Hidroenergjia joftohëse;
- Guroret;
- Lundrimi;
- Transferimi i ujit.

Presionet e nxjerrjes së ujit mund të çojnë në ndryshime në vëllimin natyror dhe regjimet e rrjedhës së trupave ujorë të prekur, duke ndryshuar kështu në mënyrë të pafavorshme habitatet ujore dhe të varura nga uji.

Llojet kryesore të masave (LLKM) më të rëndësishme që lidhen me reduktimin e presioneve dhe ndikimeve që vijnë nga nxjerrjet e ujit konsiderohen këtu si:

✓ LLKM7: Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e rrjedhës minimale ekologjike;
✓ LLKM8: Masat e efiçencës së ujit për ujitje (masat teknike).

Kjo pasqyron situatën aktuale në Shqipëri që shumë operatorë operojnë me nxjerrje pa asnjë lloj lejeje, dhe nxjerrjet janë shpesh të parregulluara dhe të tepruara në sasi. Një hap i parë për masat do të jetë

[11]Konceptoi dhe krijoi formatin e tabelës, ekspertja e ITUN znj. Enkelejda Gjinali, të dhëna të mbledhura nga tabela e ITUN në Basenin e Ishmit.

identifikimi i të gjitha nxjerrjeve të tilla, përcaktimi sasior i niveleve të duhura të nxjerrjes dhe zbatimi i tyre nëpërmjet një regjimi të përmirësuar të lejeve dhe inspektimit.

Kontrolli i sasisë së tepërt të nxjerrjes nga sektorët bashkiakë, bujqësi dhe industriale (përmes kufizimeve të lejeve dhe/ose politikave të çmimeve) ka të ngjarë të arrijë disa përfitime shumëfishuese në drejtim të rritjes së disponueshmërisë së burimeve ujore për sektorët e tjerë, elasticitetin ndaj ndryshimeve klimatike, përmirësimin e përputhshmërisë së rrjedhës mjedisore, dhe përmirësimi i potencialit të hollimit për ngarkesat ndotëse.

Aty ku pritet që masat mund të zbatohen për një trup të caktuar ujor ose grup të afërt trupash ujorë, Direktiva përkatëse përmendet për masat bazë, ose instrument tjetër për masat plotësuese. Masat e ardhshme konsiderohen dhe rishikohen me palët e duhura të interesuara gjatë periudhës së konsultimit të draftit të PMBU (dhjetor 2021 – maj 2022).

Përveç nivelit të detajuar të 'raportimit kombëtar' siç përcaktohet në Tabelën 13-4 dhe Tabelën 13-5, është një kërkesë e WISE raportimi për të ofruar një përmbledhje të nivelit të lartë të presioneve dhe masave në shkallën e basenit të lumit.

Siç përmblidhet në Tabelat 13-4 dhe 13-5, raportimi i masave në PMBU-në e Ishmit ndjek një qasje të strukturuar në përputhje me kërkesat minimale siç sugjerohet në WISE 2016. Këto tabela (në vijim të kësaj shtojce) mund të zbatohen në mënyrë identike për të gjitha kategoritë e trupave ujorë . Atributet e masës(ve) do të përfshijnë si minimum:

Kodi i masës - emri i masës - lloji i masës sipas nenit 11 - kategoria e ujit (lumi, liqeni, ujërat nëntokësore etj.) - njësia marrëse (baseni, nënbaseni, trupi ujor) - presioni(et) përkatëse - kontributi që masa pritet të të bëjë drejt arritjes së objektivit mjedisor – Autoriteti Kompetent drejtues – Operatorët ose sektorët e prekur nga masa– përmbledhja e kostos totale

Shtojca XI jep shembuj të punuar se si mund të plotësohen tabelat për dy grupet alternative kryesore të masave:

- Një masë e vetme e përgjithshme e aplikuar për trupa ujorë të shumtë (Nga Tabela 5)
- Masa të shumta specifike të aplikuara për një trup ujor të vetëm (Nga Tabela 14)

Figura 2 përmbledh rezultatet e pritshme të PMBU 2024-2029 për statusin e trupave ujorë sipërfaqësorë në basenint e Ishmit.

- Pritet që 5 trupa ujor aktualisht në 'status të mirë' të mbeten në gjendje të mirë
- Pritet që 4 trupa ujorë aktualisht në 'status të moderuar' të mbeten në 'status të moderuar'
- Pritet që 6 trupa ujorë aktualisht në 'status të dobët' të rriten në 'status të moderuar'
- Pritet që 7 trupa ujorë aktualisht në 'status të keq' të reduktohen në 'status të dobët'

Figura 2: Përqindjet aktuale dhe të parashikuara të statusit të trupave ujorë sipërfaqësorë

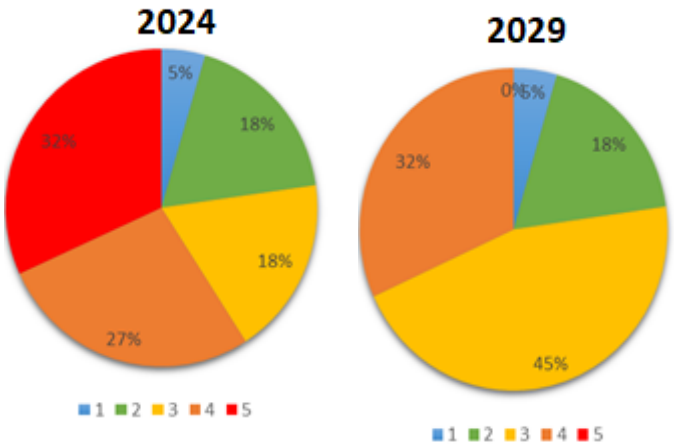

Tabela 36 përmbledh kostot e parashikuara për të gjitha masat e drejtuara ndaj trupave ujorë sipërfaqësorë në rrezik, të ndara si më poshtë:

- Kostot kapitale ose të instalimit – përgjithësisht të lidhura me zbatimin e masave specifike, ndonjëherë të referuara edhe si 'kosto instalimi' p.sh. ndërtimi i objekteve të trajtimit të ujërave të ndotura
- Kostot e operimit dhe mirëmbajtjes – përgjithësisht të lidhura me kostot e vazhdueshme që lidhen me kostot e instalimit të mësipërme p.sh.
- Kostot e administrimit – përgjithësisht përkufizohen si kosto që përballohen nga autoritetet kompetente, ministritë ose agjencitë e tjera qeverisëse përgjegjëse për administrimin e masave të veçanta, p.sh. në formën e inspektimit dhe zbatimit, mbledhjes së taksave ose taksave etj.
- Kostot e burimeve – një formë e kostos indirekte, e referuar gjithashtu si 'kosto oportune' të cilat lidhen me përdorimin e ujit (të supozuar si një burim i kufizuar dhe i pakët) në një mënyrë specifike. Kostot e burimeve lindin vetëm nëse një përdorim alternativ i ujit do të gjeneronte një vlerë ekonomike më të lartë se përdorimi aktual, dmth. diferenca midis përfitimeve neto (aktuale v përdorim alternativ) është negative p.sh. kuota e ujit historikisht e rezervuar për ujitje mund të gjeneronte vlerë më të lartë ekonomike nëse do të ishte ridrejtuar në përdorimin e hidrocentraleve.

Tabela 36 (ose tabela 13-9 në plan) përmbledh Programin e Masave sipas Trupit Ujor Sipërfaqësor me informacion të detajuar se cili objektiv mjedisor është arritur.

Figura 3: Rruga e shpjegimit të metodologjisë për të zgjedhur një masë.

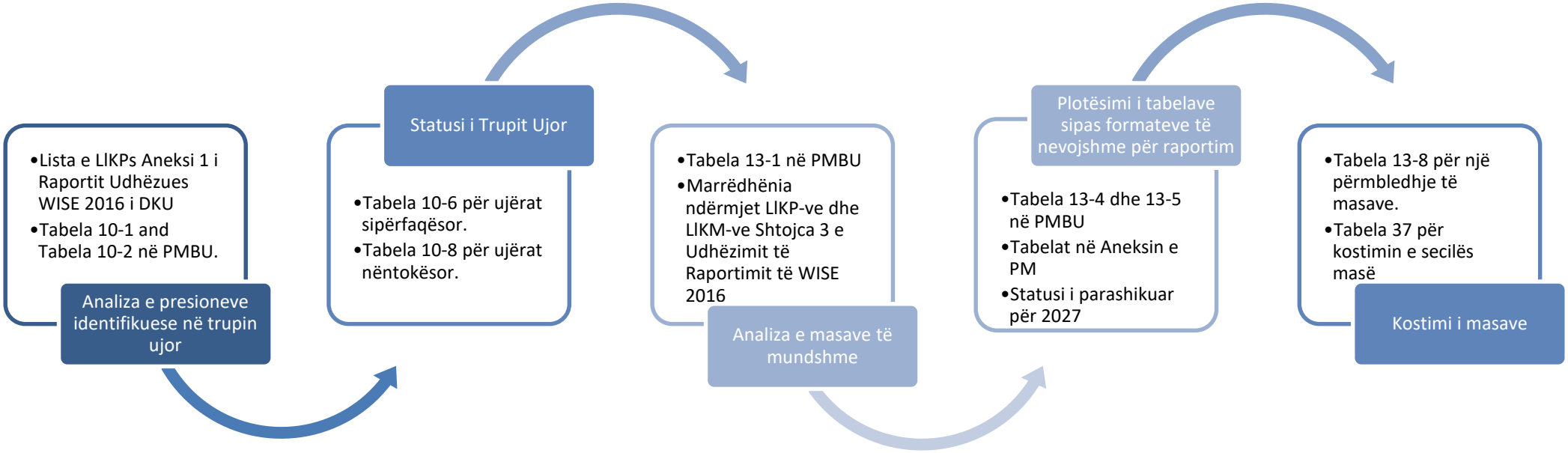

Tabela 4: Tabela që përmbledh të gjitha masat e mundshme për presionet e identifikuara (Për të gjitha presionet e identifikuara për çdo trup ujor)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
Ishëm	351411	Trans			**2.9**	LLKM e re								**Heqja e rrjetave të peshkimit (e re)**			
Ishëm	351413	Natyrore	**1.3**	16/ 15	**2.2**	2/3/12 /15/17	**3.1**	7/8/11 /12	**4.1.4**	6	**4.5**	LLKM e re	**Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)**	**Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)**	**Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)**	**Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)**	**Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)**
			1.4	16					**4.2.4**	5	**5.3**	LLKM e re	**Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)**		**Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (8)**	**Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)**	**Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)**
														Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)	**Progres në masat e politikës së çmimit të ujit për zbatimin e mbulimit të kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia. (11)**		
Zeza	351421	Natyrore	**1.3**	16	**2.2**	2/3/12 /15/17			**4.1.2**	6	**4.5**	LLKM e re	**Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura**	**Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)**		**Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç**	**Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në**

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													industriale (përfshirë fermat) (16)			vazhdimësisë gjatësore. (6)	trupat ujorë (i ri)
				15					4.3.2	7			Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)		Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)	
					2.6	21								Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			
Zeza	351422	Natyrore	1.3	16	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.2	6	4.5	LLKM ere	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
				15										Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
			1.4	16	2.6	21			4.1.4	6	5.3	LLKM ere	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç	Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													industriale (përfshirë fermat) (16)	urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		vazhdimësisë gjatësore. (6)	
					2.8	LLKM e re								Kufizimi i lejeve minerare (i ri)			
Zeza	351423	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17					4.5	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)			Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
			1.3	16/ 15	2.6	21							Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													humbjeve të substancave prioritare (15)				
			1.4	16									Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)				
Zeza	351425	Natyrore			2.2	2/3/12 /15/17	3.1	7/8/11 /12	4.1.4	6	4.5	LLKM e re		Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
									4.2.4	5				Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (8)	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	
					2.6	21								Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)	Progres në masat e politikës së çmimit të ujit për zbatimin e mbulimit të kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia. (11)		

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
Zeza	351427	Natyrore			2.2	2/3/12 /15/17	3.1	7/8/11 /12	4.2.4	5				Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	
														Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (8)		
															Progres në masat e politikës së çmimit të ujit për zbatimin e mbulimit të kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia. (11)		
Ishëm	35143	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.2	6			Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
			1.3	16/ 15	2.6	21							Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			
			1.4	16	2.8	LLKM e re							Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Kufizimi i lejeve minerare (i ri)			
Terkuza	351441	Natyrore	1.3	16/ 15	2.2	2/3/12 /15/17	3.1	7/8/11 /12	4.1.4	6	4.3.2	7	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
											4.3.4	7	shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (8)		Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)
			1.4	16	2.6	21			4.2.4	5	4.5	LLKM e re	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)	Progres në masat e politikës së çmimit të ujit për zbatimin e mbulimit të kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia. (11)	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
					2.8	LLKM e re								Kufizimi i lejeve minerare (i ri)			
											5.3	LLKM e re					Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
Terkuza	351443	HMTU	1.3	16/15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.4	6	4.3.4	7	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)
									4.2.3	5	4.5	LLKM e re		Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)		Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
																peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	trupat ujorë (i ri)
					2.8	LLKM e re					5.3	LLKM e re	Përmirësimet ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Kufizimi i lejeve minerare (i ri)			Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
	351444	Natyrore			2.2	2/3/12 /15/17								Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)			
														Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
	351445	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17					4.5	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)			Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	**Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)**			
Tiranë	35145	Natyrore	**1.1**	**1\15**	**2.2**	**2/3/12 /15/17**			**4.1.2**	**6**	**4.3.6**	**7**	**Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)**	**Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)**		**Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)**	**Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)**
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	**Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja**			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
			1.3	16/ 15									Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	sipërfaqësore (17)			
			1.4	16	2.6	21					4.5	LLKM e re	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
	35146	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17							Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)			
			1.3	16/ 15									Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													humbjeve të substancave prioritare (15)				
			1.4	16									Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)				
			1.6	21	2.6	21							Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			
Tiranë	35147	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.2	6	4.5	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
														dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
			1.3	16/ 15	2.6	21			4.2.4	5	5.3	LLKM e re	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
			1.5	4									Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)				
Lana	351481	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.5	6	4.3.1	7	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore. (7)
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)				

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
			1.3	16/ 15					4.2.4	5	5.3	LLKM e re	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)		Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)	Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
			1.5	4									Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)				
	351482	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17					5.3	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e emetimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)			Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
			1.3	16/ 15	2.6	21							Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			
			1.4	16									Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)				
Lana	351483	Natyrore	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.5	6	5.3	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
			1.3	16/ 15									Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)				
			1.5	4	2.6	21							Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			
Lana	351485	HMTU	1.1	1\15	-				4.1.4	6	5.3	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)			Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)				
			1.3	16/ **15**									**Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)**				
			1.5	4									**Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)**				
Lana	351487	Natyrore	**1.1**	**1\15**							**4.5**	**LLKM ere**	**Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)**				**Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)**
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)				

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
			1.3	16/ 15									**Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)**				
			1.5	4									**Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)**				
Tiranë	351491	HMTU	**1.1**	**1\15**	**2.2**	2/3/12 /15/17			**4.1.4**	**6**	**4.5**	**LLKM e re**	**Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)**	**Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)**		**Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)**	**Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)**
													Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)				

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
			1.3	16/ 15							5.3	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)
			1.4	16									Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)				
Tiranë	351493	HMTU	1.1	1\15	2.2	2/3/12 /15/17			4.1.4	6	4.5	LLKM e re	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose për reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare (15)	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)		Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)
														Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			

IDENTIFIKIMI			ANALIZA E PRIRJES										ANALIZA E MASAVE				
EMRI I TRUPIT UJOR	KODI sipas BE TU	FORMA	PRISIONI PIKËSOR		PRESIONI SHPËRNDARËS		PRESIONI NXJERRJES		PRESIONI MORFOLOGJIK		PRESIONI HIDRO MORFOLOGJIK		MASAT PËR PRESIONET PIKËSORE	MASAT PËR PRESIONIN E SHPËRNDAR	MASAT PËR PRESION NXJERRJES	MASAT PËR PRESIONIN MORFOLOGJIK	MASAT PËR PRESIONIN HIDRO MORFOLOGJIK
			LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM	LLKP	LLKM					
					2.6	21					**5.3**	**LLKM e re**	**Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)**	**Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)**			**Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)**
			1.3	**16/ 15**	**2.8**	**LLKM e re**							**Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat) (16)**	**Kufizimi i lejeve minerare (i ri)**			
Tiranë	351495	Natyrore			**2.2**	**2/3/12 /15/17**			**4.1.4**	**6**	**4.5**	**LLKM e re**		**Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia. (3)**		**Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore. (6)**	**Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në trupat ujorë (i ri)**
														Masat për të reduktuar ngarkesat e sedimentit nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore (17)			
					2.8	**LLKM e re**					**5.3**	**LLKM e re**		**Kufizimi i lejeve minerare (i ri)**			**Largimi i depozitave të mbetjeve nga lumenjtë (i ri)**

Tabela 5: Masa ndaj trupave të shumëfishtë ujorë të presionit të ujërave të ndotura urbane

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2	Treguesi i presionit shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	4	2			4
35146	lumi	?	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	-	1			3
35147	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		4	5	2			5
351481	lumi	Lana	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	4			5
351482	lumi	?	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	-	3			3

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A, B, C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	Masa Bazë	BE 91/271/EEC Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	**AKUM/MIE/ Bashkia Tiranë** *Përfundimi i ndërtimit dhe vënia në punë e ITUN Mezez (Kashar), pe 350,000; në trupin ujor 351482*	Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	350,000	4	3	2			3
35146						4	-	1			3
35147						3	4	2			4
351481	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**AKUM/MIE/ Bashkia Tiranë/ AMBU** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		4	4	4			4
351482		Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura				4		3			3

Tabela 6: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i ujërave të ndotura urbane

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35147	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		4	5	2			**5**
35145	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	4	2			**4**
35143	lumi	Ishëm	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	4	1			**4**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A, B, C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35147	Masa Bazë	**BE 91/271/EEC** Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	AKUM/MIE/ Bashkia Kamëz *Ndërtimi i ITUN Kamëz, pe 96,991 (2027) në trupin ujor 35147*	Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (1)	96,991	3	4	2			**4**
35145						4	3	2			**3**
35143	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	AKUM/MIE/ Bashkia Kamëz/ AMBU *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		4	3	1			**3**

Tabela 7: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i ujërave të ndotura urbane

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351423	lumi	Zeza	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	3	3			**3**
351481	lumi	Lana	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	4			**5**
351482	lumi	?	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	-	3			**3**
351483	lumi	Lana	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	4			**5**
351485	lumi	Lana	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		-	5	5			**5**
351487	lumi	Lana	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	3			**5**
351491	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	3			**5**
351493	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		2	2	3			**2**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RB SP	
351423	Masa Plotësuese	Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	Bashkitë Tiranë, Kamëz, Fushë-Krujë / AKUM/ AMBU *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		4	3	3			**3**
351481						4	4	4			**4**
351482						4	-	3			**3**
351483						4	4	4			**4**
351485						-	4	5			**4**
351487						4	4	3			**4**
351491						4	4	3			**4**
351493						2	2	3			**2**

Tabela 8: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i industrisë

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	lumi	Ishëm	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	4	2			**4**
351421	lumi	Zeza	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	2	2			**2**
351422	lumi	Zeza	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	1	2			**4**
351423	lumi	Zeza	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	3	3			**3**
35143	lumi	Ishëm	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	4	1			**4**
351441	lumi	Terkuza	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	5	3			**5**
351443	lumi	Terkuza	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	2	4			**4**
35145	lumi	Tiranë	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	4	2			**4**
35146	lumi	?	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	1	1			**3**
35147	lumi	Tiranë	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	5	2			**5**
351481	lumi	Lana	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	5	4			**5**
351482	lumi	?	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	-	3			**3**
351483	lumi	Lana	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	5	4			**5**
351485	lumi	Lana	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		-	5	5			**5**
351487	lumi	Lana	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	5	3			**5**
351491	lumi	Tiranë	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	5	3			**5**
351493	lumi	Tiranë	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		2	2	3			**2**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	Masa Bazë	**BE 91/271/EEC** Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane **BE 2010/75/EEC** Direktiva e Emetimeve Industriale (IED)	MIE /MTM/ AKUM / Bashkia Tirane, Kamez, Fushe Kruje, Durres AKK / AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		4	3	2			**3**
351421						3	2	2			**2**
351422						3	1	2			**3**
351423						4	3	3			**3**
35143						4	3	1			**3**
351441						3	4	3			**4**
351443						3	2	4			**3**
35145						4	3	2			**3**
35146	Masa Plotësuese	**Ligji 10 431 datë 9.6.2011**me temën "Mbrojtja e mjedisit"	MIE /MTM/ AKUM / Bashkia Tirane, Kamez, Fushe Kruje, Durres AKK / AMBU *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		4	1	1			**3**
351147						3	4	2			**4**
351481						4	4	4			**4**
351482		Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura				4	-	3			**3**
351483						4	4	4			**4**
351485						-	4	5			**4**
351487						4	4	3			**4**
351491						4	4	3			**4**
351493						2	2	3			**2**

Tabela 9: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i rrjedhjes së bujqësisë

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	lumi	Ishëm	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	4	2			**4**
351421	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		4	2	2			**2**
351422	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		4	1	2			**4**
351423	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	3	3			**3**
351425	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		3	1	1			**3**
351427	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		1	1	1			**1**
35143	lumi	Ishëm	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	4	1			**4**
351441	lumi	Terkuza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		4	5	3			**5**
351443	lumi	Terkuza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		4	2	4			**4**
351444	lumi	?	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		-	-	1			**2**
351445	lumi	?	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		3	-	1			**2**
35145	lumi	Tiranë	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	4	1			**4**
35146	lumi	?	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	-	1			**3**
35147	lumi	Tiranë	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		4	5	2			**5**
351481	lumi	Lana	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	5	4			**5**
351482	lumi	?	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	-	3			**3**
351483	lumi	Lana	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	5	4			**5**
351491	lumi	Tiranë	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		5	5	3			**5**
351493	lumi	Tiranë	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		2	2	3			**2**
351495	lumi	Tiranë	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		2	2	2			**4**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	Masa Plotësuese	BE 2000/60/EEC Direktiva Kuadër për Ujërat BE 91/676/EEC Direktiva e nitrateve Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP) AL Ligji 10 431 datë 9.6.2011me temën "Mbrojtja e mjedisit"	MBZHR / Bashkitë / AMBU *Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)* *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.* *Krijoni/përditësoni regjistrin e sasisë totale të lëndëve ushqyese dhe pesticideve të përdorura në praktikat bujqësore.*	Shërbime këshillimore për bujqësinë. (12)		4	3	2			**3**
351421						3	2	2			**2**
351422						3	1	2			**3**
351423						4	3	3			**3**
351425						3	1	1			**3**
351427						1	1	1			**1**
35143						4	3	1			**3**
351441						3	4	3			**4**
351443						3	2	4			**3**
351444						-	-	1			**2**
351445				Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		3	-	1			**2**
35145						4	3	1			**3**
35146						4	-	1			**3**
35147						3	4	2			**4**
351481						4	4	4			**4**
351482						4	-	3			**3**
351483						4	4	4			**4**
351491						4	4	3			**4**
351493						2	2	3			**2**
351495						2	2	2			**3**

Tabela 10: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i mbetjeve difuze urbane

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emrat	Llojet e rëndësishme të presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351421	lumi	Zeza	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		4	2	2			**2**
351422	lumi	Zeza	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		4	1	2			**4**
351423	lumi	Zeza	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	3	3			**3**
351425	lumi	Zeza	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		3	1	1			**3**
35143	lumi	Ishëm	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	4	1			**4**
351441	lumi	Terkuza	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		4	5	3			**5**
35145	lumi	Tiranë	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	4	2			**4**
35146	lumi	?	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	-	1			**3**
35147	lumi	Tiranë	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		4	5	2			**5**
351482	lumi	?	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	-	3			**3**
351483	lumi	Lana	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		5	5	4			**5**
351493	lumi	Tiranë	MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6		2	2	3			**2**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	Kodi dhe Lloji i Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351421	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve. Ligji 10 431 datë 9.6.2011 për "Mbrojtja e mjedisit"	Bashkia Tirane, Kamez, Fushe-Kruje, Durres / AKUM/ AKM / AMBU *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar.(21)		3	2	2			**2**
351422						3	1	2			**3**
351423						4	3	3			**3**
351425						3	1	1			**3**
35143						4	3	1			**3**
351441						3	4	3			**4**

35145						4	3	2			**3**
35146						4	-	1			**3**
35147						3	4	2			**4**
351482						4	-	3			**3**
351483						4	4	4			**4**
351493						2	2	3			**2**

Tabela 11: Matja e trupave ujorë të shumtë nga presioni i ndotjes së minierave

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor** **Emrat**	**Llojet e rëndësishme të presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**Treguesi i presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale** **2023**					**Statusi i përgjithshëm 2023**
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351422	lumi	Zeza	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		4	1	2			**4**
35143	lumi	Ishëm	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		5	4	1			**4**
351441	lumi	Terkuza	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		4	5	3			**5**
351443	lumi	Terkuza	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		4	2	4			**4**
351493	lumi	Tiranë	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		2	2	3			**2**
351495	lumi	Tiranë	KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8		2	2	2			**4**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	**Kodi dhe Lloji i Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351422	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 për "Mbrojtjen e mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi i zbatimit të kushteve të lejeve (si për lejet mjedisore ashtu edhe për lejet*	Kontrolli i sasive të tepërta të nxjerrjes përmes		3	1	2			**3**
35143						4	3	1			**3**
351441						3	4	3			**4**

351443		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	*e burimeve ujore). Rehabilitimi i zonës .*	kushteve dhe zbatimit të lejes së ujit (26)		3	2	4			**3**
351493						2	2	3			**2**
351495		VKM nr.550 datë 15.07.2020- Për miratimin e formularëve të kërkesës për miratimin, në parim, për dhënien me koncesion të përdorimit të burimit ujor, e lejes/autorizimit për përdorim burimi ujor.				2	2	2			**3**

Tabela 12: Matja e trupave të shumëfishtë ujorë nga presioni i bujqësisë

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor** **Emrat**	**Llojet e rëndësishme të presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**Treguesi i presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale** **2023**					**Statusi i përgjithshëm 2023**
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351413	lumi	Ishëm	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		5	4	2			**4**
351425	lumi	Zeza	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		3	1	1			**3**
351427	lumi	Zeza	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		1	1	1			**1**
351441	lumi	Terkuza	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		4	5	3			**5**
35147	lumi	Tiranë	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		4	5	2			**5**
351481	lumi	Lana	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		5	5	4			**5**
351482	lumi	?	BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1		5	-	3			**3**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	**Kodi dhe Lloji i Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm** **2029**
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351413			MBZHR / Bashkitë			4	3	2			**3**

351425	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 për "Mbrojtjen e mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhim të integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	AKK / AMBU *Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)* *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore.(7)		3	1	1			**3**
351427				Efikasiteti i ujit, masat teknike për ujitje, industria, energjia dhe familjet.(8)		1	1	1			**1**
351441						3	5	3			**4**
35147						3	4	2			**4**
351481				Masat e politikës së çmimeve të ujit për zbatimin e rikuperimit të kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia.(11)		4	4	4			**4**
351482						4	-	3			**3**

Tabela 13: Masa për trupat e vetëm ujorë nga presioni publik i furnizimit me ujë

A - Presioni(et) aktuale dhe statusi

ID-të e trupave ujorë	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor** **Emrat**	**Llojet e rëndësishme të presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**Treguesi i presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale** **2023**					**Statusi i përgjithshëm 2023**
Trupat ujorë të ndikuar nga presioni i vetëm duhet të jenë të ngjitur dhe të renditur nga rrjedha e sipërme						**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351443	lumi	Terkuza	FURNIZIMI PUBLIK ME UJË	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm^3/vit)	3.2		4	2	4			**4**

B - Masa dhe statusi i propozuar

ID-të e trupave ujorë	**Kodi dhe Lloji i Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm** **2029**
Masa e vetme mund të nën-ndahet vetëm sipas llojit të masës ose autoritetit kompetent (A,B,C)					**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351443	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	UKT / AMBU/ BASHKIA TIRANE *Reduktimi i nxjerrjes së tepërt të ujit nga rezervuari i Bovillës.* *Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë.* *Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën.*	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve mjedisore.(7) Efikasiteti i ujit, masat teknike për ujitje, industri, energji dhe amvisëri.(8)		**3**	**2**	**3**			**3**

Tabela 14: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351487

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351487	lumi	**Lana**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	3			**5**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VENDET E KONTAMINUARA - DEPOZITA INERTE VEND	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.5							
			MODIFIKIM TJERA- NDRYSHIM HIDROLOGJIK NGA TRANSPORTI		4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351487	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)	1		4	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351487	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë, Kamëz, Fushë Kruje/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)	1		4	4	3			4
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351487	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar.(21)	1		4	4	3			4
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

351487	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	**Bashkia Tiranë/AKPT** *Lejimi i kalimit te faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)	1		4	4	3			**4**

Tabela15: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351485

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor Emri**	**Lloji i rëndësishëm i presionit** *shih tabelat 10-1, 10-2*	**Treguesi i presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale 2023**					**Statusi i përgjithshëm 2023**
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351485	lumi	**Lana**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		-	5	5			**5**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VENDET E KONTAMINUARA - DEPOZITA INERTE VEND	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.5							
			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	**Kodi & Lloji e Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351485	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë**	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve,		46?	-	4	5			**4**

		Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	*Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351485	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë, Kamëz, Fushë Kruje/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		5	-	4	5			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351485	Masa Bazë Masa Plotësuese	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve. Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE /AKUM / Bashkia Tirane** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar.(21)		1	-	4	5			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351485	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit	**Bashkia Tiranë /AKPT** *Lejimi i kalimit te faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)		3 km	-	4	5			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351485	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		1	-	4	5			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Tabela 16: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351483

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

351483	lumi	**Lana**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	4			**5**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VENDET E KONTAMINUARA - DEPOZITA INERTE VEND	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.5							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			UJËRAT E ZENZIME URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT/ZONA RIPARIAN/BREG	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351483	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		5?	4	4	4			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351483	Masa Bazë Masa Plotësuese	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet. Monitorimi i zbatimit të kushteve të lejeve (si*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura		5	4	4	4			**4**

		burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	*për lejet mjedisore ashtu edhe për lejet e burimeve ujore)*	industriale (përfshirë fermat). (16)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351483	Masa Bazë Masa Plotësuese	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve. Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, tokën). (4)		1	4	4	4			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351483	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		1	4	4	4			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	

351483	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	4	4	4			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor ID	**Kodi & Lloji e Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
					Viti aktual	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent												
351483	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	**Bashkia Tiranë/AKPT** *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumit, përmirësimi i gjendjes hidromorfologjike (6)			4	4	4			**4**

Trupi ujor ID	**Kodi & Lloji e Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
					Viti aktual	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent												
351483	**Masa Bazë**	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Largimi i deponive të mbeturinave nga lumenjtë (i ri)		1	4	4	4			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Tabela 17: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351482

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351482	lumi	?	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	-	3			3
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – JO IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351482	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)			4	-	3			3

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351482	Masa Bazë Masa Plotësuese	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të			4	-	3			3

		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	*industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351482	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)			4	-	3			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351482	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			4	-	3			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351482	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë**	Largimi i deponive të			4	-	3			**3**

	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.	*Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.* *Gjithashtu hiqen pikat e shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, të cilat nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimit.*	mbeturinave nga lumenjtë (i ri)								

Tabela 18: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351481

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	lumi	**Lana**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	4			**5**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VENDET E KONTAMINUARA - DEPOZITA INERTE VEND	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.5							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT/ZONA RIPARIAN/BREG	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.5							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							
			NDRYSHIM HIDROLOGJIK NGA BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.3.1							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë**	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve		5?	4	4	4			**4**

		Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	*Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351481	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		5	4	4	4			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351481	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Riparimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike duke përfshirë sedimentet, ujërat nëntokësore, dheun).(4)		1	4	4	4			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		1	4	4	4			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	**Bashkia Tiranë/AKPT** *Të respektohet distanca e zonës mbrojtëse nga shtrati i lumit deri në vijën e parë të lejes në ndërtimet urbane; të mos ndërtohet në këtë zonë; për të ruajtur strukturën e bimësisë natyrore.*	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumit, përmirësimi i gjendjes hidromorfologjike (6)			4	4	4			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. ngritja e qafës së peshkut, thyerja e digave të vjetra). (5)			4	4	4			**4**

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351481	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta. Gjithashtu hiqen pikat e shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, të cilat nuk janë të lidhura me sistemin e kanalizimit.*	Largimi i deponive të mbeturinave nga lumenjtë (i ri)			4	4	4			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Tabela 19: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351495

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351495	lumi	**Tiranë**	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		2	2	2			**4**
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							
			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT/ZONA RIPARIAN/BREG	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			GJEGJA E MBETURINAVE TË NGURTA (INERTE)	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351495	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		1	2	2	2			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351495	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		10	2	2	2			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351495	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi i zbatimit të kushteve të lejeve (si për lejet mjedisore ashtu edhe për lejet e burimeve ujore).*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		10	2	2	2			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	Masa		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

351495	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			2	2	2			**3**

Trupi ujor **ID**	**Kodi & Lloji** **e Masës**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës** **Detajet teknike të masës së propozuar**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm** **2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351495	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Largimi i deponive të mbeturinave nga lumenjtë (i ri)			2	2	2			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Tabela 20: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351493

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor **ID**	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor** **Emri**	**Lloji i rëndësishëm i presionit** *shih tabelat 10-1, 10-2*	**Treguesi i presionit** *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale 2023**					**Statusi i përgjithshëm 2023**
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						**2023**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351493	lumi	**Tiranë**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		2	2	3			**2**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							

			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT/ZONA RIPARIAN/BREG	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4								
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5								
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3								

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351493	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		2	2	2	3			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351493	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale		2	2	2	3			**2**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të										

		burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)		(përfshirë fermat). (16)								

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351493	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		1	2	2	3			**2**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351493	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	2	2	3			**2**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

351493	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		5	2	2	3			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351493	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Duhet të bëhet një studim për trupat ujorë të kërcënuar nga ndryshimet e prurjeve duke hartuar një plan veprimi për zhvillimin e zonave rehabilituese dhe duke ndaluar dhënien e lejeve të tjera në këtë zonë.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			2	2	3			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351493	Masa Bazë Masa Plotësuese	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Largimi i deponive të mbeturinave nga lumenjtë (i ri)		2	2	2	3			**2**

Tabela 21: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351491

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	lumi	Tiranë	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	5	3			5
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – JO IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			NDRYSHIM FIZIK I KANALIT/KRETIT/ZONA RIPARIAN/BREG	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		5	4	4	3			4

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		3	4	4	3			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		3	4	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Lejimi i kalimit te faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale.*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		3	4	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			4	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351491	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Largimi i deponive të mbeturinave nga lumenjtë (i ri)		3	4	4	3			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Tabela 22: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 35147

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023	Statusi i përgjithshëm 2023

Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35147	lumi	**Tiranë**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		4	5	2			**5**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			VENDET E KONTAMINUARA	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.5							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.2							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35147	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		2	3	4	2			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**				**2029**

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35147	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		2	3	4	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35147	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkitë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		1	3	4	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	

35147	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		5	3	4	2			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35147	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	3	4	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit”										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35147	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	4	2			**4**
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit”										

Tabela 23: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 35146

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	lumi	?	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	-	1			3
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – JO IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VENDET E KONTAMINUARA	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	1.6							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		1	4	-	1			3

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		2	4	-	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkitë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		1	4	-	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		2	4	-	1			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35146	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	4	-	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Tabela 24: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 35145

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	lumi	**Tiranë**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	4	2			**4**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.2							
			ALTERACIONI HIDROLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.3.6							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar								2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		3	4	3	2			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		2	4	3	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

35145	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkitë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		1	4	3	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										
		Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm 2029**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35145	**Masa Plotësuese**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		5	4	3	2			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35145	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	4	3	2			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35145	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			4	3	2			**4**

Tabela 25: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351445

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit	Treguesi i presionit	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas			*shih tabelat 10-1, 10-2*	*shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*		2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351445	lumi	**?**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		3	-	1			**2**
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MODIFIKIM TJERA		4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351445	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose		1	3	-	1			**2**

		nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	*patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351445	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		2	3	-	1			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351445	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	-	1			**2**

Tabela 26: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351444

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor**	**Lloji i rëndësishëm i presionit**	**Treguesi i presionit**	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale**	

ID		Emri	*shih tabelat 10-1, 10-2*	*shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*			2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351444	lumi	**?**	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		-	-	1			**2**

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351444	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)	3	-	-	1			**2**

Tabela 27: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351443

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	lumi	**Terkuza**	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	2	4			**4**
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							
			MODIFIKIME TE TJERA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			STRUKTURA KOMUNALE	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.3							
			UJI KOMUNALE	EN15843 INDEKSI I MODIFIKIMIT TË RRJEDHJES	4.3.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar								2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)		3	3	2	3			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		5	3	2	3			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi dhe rishikimi i lejeve të shpërndarjes inerte në shtretërit e lumenjve*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		5	3	2	3			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RB SP	
351443	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	**Bashkia Tiranë/AKPT** *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)		5	3	2	3			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	BASHKIA TIRANE *Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë.* *Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën*	Përmirësime në regjimin e rrjedhës dhe/ose krijimi i prurjeve mjedisore. (7) Efikasiteti i ujit, masat teknike për ujitje, industri, energji dhe familjar. (8)			3	2	3			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar				2029

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.	Bashkia Tirane, Kamez, Fushe-Kruje / AKUM/ AKM / AMBU *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Heqja e venddepozitimeve të mbetjeve nga lumenjtë (të reja) Masa për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		3	3	2	3			**3**

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351443	Masa Plotësuese	**Ligji nr. 111 / 2012**- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	2	3			**3**

Tabela 28: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351441

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit	Treguesi i presionit	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
			shih tabelat 10-1, 10-2	*shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*								
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						**2023**	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351441	lumi	**Terkuza**	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	5	3			**5**
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							
			BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm^3/vit)	3.1							
			MODIFIKIME TE TJERA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							
			TRANSPORTI	EN15843 INDEKSI I MODIFIKIMIT TË RRJEDHJES	4.3.2							

			UJI KOMUNALE	EN15843 INDEKSI I MODIFIKIMIT TË RRJEDHJES	4.3.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351441	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		3	3	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351441	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		5	3	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i

													përgjithshëm
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**										**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**		
351441	Masa Bazë	**BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet**	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		3	3	4	3			**4**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351441	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011me temën "Mbrojtja e mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi dhe rishikimi i lejeve të shpërndarjes inerte në shtretërit e lumenjve*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		5	3	4	3			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	

351441	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	**Bashkia Tiranë/AKPT** *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)		5	3	4	3			**4**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351441	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	BASHKIA TIRANE *Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë.* *Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën*	Përmirësime në regjimin e rrjedhës dhe/ose krijimi i prurjeve mjedisore. (7)			3	4	3			**4**
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)		Efikasiteti i ujit, masat teknike për ujitje, industri, energji dhe familjar. (8)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351441	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	**MBZHR / DBK/ AKPT** **MTM/ AMBU** *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumit, përmirësimi i gjendjes hidromorfologjike (6)			3	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351441	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.	Bashkia Tirane, Kamez, Fushe-Kruje / AKUM/ AKM / AMBU *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Heqja e venddepozitimeve të mbetjeve nga lumenjtë (të reja) Masa për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			3	4	3			**4**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351441	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përcaktimi i gjatësisë dhe trupave ujorë që duhet të reduktojnë shkarkimet e sedimenteve nga lumenjtë për të arritur objektivat mjedisore. Kontroll mbi detyrimet që rrjedhin nga zbatimi i kushteve të lejeve ndaj subjekteve për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes, duke krijuar sisteme mbrojtjeje nga erozioni lumor në tokat bujqësore.*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	4	3			**4**

Tabela 29: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351427

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit	Treguesi i presionit	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
			shih tabelat 10-1, 10-2	*shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*								
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351427			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		1	1	1			**1**

			BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor ID	Kodi & Lloji e Masës	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës / Detajet teknike të masës së propozuar	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RB SP	
351427	Masa Plotësuese	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Shërbime këshillimore për bujqësi (12)		1	1	1			1
	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)							

Tabela 30: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351425

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351425	lumi	Zeza	VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2		3	1	1			3
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm³/vit)	3.1							
			MODIFIKIME TE TJERA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar								2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351425	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		5	3	1	1			**3**

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351425	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	3	1	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351425	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011me temën "Mbrojtja e mjedisit"	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi dhe rishikimi i lejeve të shpërndara për inertet në shtretërit e lumenjve*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		1	3	1	1			**3**
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351425	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	1	1			**3**

Tabela 31: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351423

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351423	lumi	**Zeza**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	3	3			**3**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit	Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029	Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar				2029

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351423	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		1	4	3	3			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351423	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		3	4	3	3			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	

351423	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		10	4	3	3			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351423	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		2	4	3	3			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351423	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			4	3	3			**3**

Tabela 32: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351422

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	**Kategoria e trupave ujore**	**Trupi ujor Emri**	**Lloji i rëndësishëm i presionit**	**Treguesi i presionit**	**LLKP**	**Vlera e treguesit**	**Statusi aktual i elementeve individuale 2023**	**Statusi i përgjithshëm 2023**
			shih tabelat 10-1, 10-2	*shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*				

Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351422	lumi	**Zeza**	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	1	2			**4**
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							
			BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.2							
			MODIFIKIME TE TJERA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351422	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		6	3	1	2			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**				**2029**

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351422	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / DBK/ Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		10	3	1	2			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351422	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		5	3	1	2			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351422	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011me temën "Mbrojtja e mjedisit" Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	MIE / AKM / AMBU *Monitorimi dhe rishikimi i lejeve të shpërnda për inertet në shtretërit e lumenjve*	Kufizimi i lejeve të nxjerrjes së zhavorrit (i ri)		1	3	1	2			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i**

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									përgjithshëm 2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351422	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			3	1	2			**3**

Tabela 33: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351421

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351421	lumi	**Zeza**	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		4	2	2			**2**
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.2							
			TRANSPORTI	EN15843 INDEKSI I MODIFIKIMIT TË RRJEDHJES	4.3.2							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	

351421	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102,	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)		1	3	2	2			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351421	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / DBK/ Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		10	3	2	2			**2**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351421	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)		3	3	2	2			**2**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**				**2029**

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351421	Masa Plotësuese		**MIE/ AKPT / KOMUNA** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve. Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe ruajtja e rrjedhës ekologjike. Mbjellja e zonave mbrojtëse me bimësi natyrore*	Përmirësimi i vazhdimësisë gjatësore (p.sh. ngritja e vendkalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra). (5)			3	2	2			**2**

Tabela 34: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 35143

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35143	lumi	**Ishëm**	Ujërat e ndotura Urbane	REDUKSIONI I NGARKESËS BOD/N/P (t/vit)	1.1		5	4	1			**4**
			INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3							
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			MBETJE URBANE SHPËRFAQE	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.6							
			KONTAMINIMI NGA MINERAT	REDUKSIMI I NGARKESËS SP/RBSP (t/vit)	2.8							
			BUJQËSIA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.2							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35143	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë**	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve, shkarkimeve dhe		1	4	3	1			**3**

		Ligji nr. 9915, datë 12.5.2008 për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8102, datë 28.3.1996 për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe të largimit dhe përpunimit të ujërave të ndotura	*Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve.*	humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare ose reduktimin e shkarkimeve, shkarkimeve dhe humbjeve të substancave prioritare. (15)								

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35143	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU *Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	Përmirësimet ose përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)			4	3	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"										
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
35143	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / DBK/ Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor.*	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)		5	4	3	1			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**

ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent						Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
35143	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	Masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (21)			3	4	3	1			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.											

Tabela 35: Trupi ujor me presion të shumëfishtë 351413

A - Presionet aktuale dhe statusi

Trupi ujor ID	Kategoria e trupave ujore	Trupi ujor Emri	Lloji i rëndësishëm i presionit *shih tabelat 10-1, 10-2*	Treguesi i presionit *shih Tabelën 10-1, Tabelën 10-2*	LLKP	Vlera e treguesit	Statusi aktual i elementeve individuale 2023					Statusi i përgjithshëm 2023
Llojet e ndryshme të presionit duhet të përcaktohen veçmas						2023	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	lumi	**Ishëm**	INDUSTRIA - IMPIANT DEI	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.3		5	4	2			**4**
			INDUSTRIA – PA IED	REDUKSIMI I NGARKESËS BOD/NH4/SP (t/vit)	1.4							
			VËRSHIMET E BUJQËSISË	N/P REDUKSIMI I NGARKESËS (t/vit)	2.2							
			BUJQËSIA	VËLLIMI QË DUHET TË REDUKTOHET (Mm^3/vit)	3.1							
			MODIFIKIME TE TJERA	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.1.4							
			STRUKTURAT E UJITJES	STRUKTURA QË DËSHTON OBJEKTIVAT	4.2.4							
			ALTERACIONI HIDRO MORFOLOGJIK	KM I KONSTRUKTURAVE QË OBJEKTIVAT TË DËSHTUARA	4.5							
			MBETJE TË NGURTA BASKON	NR. E FAQEVE TË REGJISTRUARA	5.3							

B - Masat e propozuara dhe statusi

Trupi ujor	Kodi & Lloji	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës	LLKM	Vlera e treguesit		Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029					Statusi i përgjithshëm
ID	e Masës		Detajet teknike të masës së propozuar									2029
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					Viti aktual	Viti i pritur	EBC-të	F-KIM	H-MORF	SP	RBSP	
351413	Masa Bazë	EU 91/271/EEC - Direktiva për Ujërat e ndotura Urbane	MIE /AKUM / Bashkia Tiranë/ AMBU	Përmirësimet ose përmirësimet e			4	3	2			**3**

	Masa Plotësuese	Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	*Forcimi i zbatimit të legjislacionit për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin në vend për shkarkimet.*	impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale (përfshirë fermat). (16)									
		Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018)	AKM / AMBU *Monitorimi i zbatimit të kushteve të lejeve (si për lejet mjedisore ashtu edhe për lejet e burimeve ujore).*										

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351413	Masa Bazë	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së (CAP)	MBZHR / DBK/ Bashkitë *Mirëmbajtja dhe pastrimi i sistemit të kullimit bujqësor*.	Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja)			4	3	2			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**		**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**					**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**									**2029**
Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351413	Masa Plotësuese	Ligji nr. 111 / 2012- për menaxhimin e integruar të burimeve ujore (ndryshuar me ligjin nr. 6/2018, datë 8.2.2018) Ligji 10 431 datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"	**MIE/ AKPT/ KOMUNA** **AKK/ AMBU** *Përmirësimi i zonave të prekura nga alternimet e shtratit të lumenjve*	Përmirësimi i modifikimeve të ndryshme në TU (i ri)			4	3	2			**3**

Trupi ujor	**Kodi & Lloji**	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Autoriteti Kompetent Zbatues i Masës**	**LLKM**	**Vlera e treguesit**	**Statusi i pritshëm i elementeve individuale 2029**	**Statusi i përgjithshëm**
ID	**e Masës**		**Detajet teknike të masës së propozuar**				**2029**

Masat e shumëfishta duhet të përcaktohen sipas llojit ose autoritetit kompetent					**Viti aktual**	**Viti i pritur**	**EBC-të**	**F-KIM**	**H-MORF**	**SP**	**RBSP**	
351413	Masa Bazë	BE 2008/98/EEC - Direktiva kuadër për mbetjet	**MIE /AKUM / Bashkia Tiranë** *Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta.*	(21)			4	3	2			**3**
	Masa Plotësuese	Ligji nr.10 463, datë 22.9.2011 për menaxhimin e integruar të mbetjeve.										

1.5 Masat për trupat ujorë sipërfaqësorë në rrezik

Programi i masave bazë dhe/ose plotësuese synon trupa ujorë sipërfaqësorë specifikë në rrezik të dështimit të objektivave mjedisore. Këta trupa ujorë kërkojnë një vlerësim të detajuar se si do të trajtohet statusi aktual dhe ndikimet pasuese brenda kohëzgjatjes së Planit (2024-2029). Duhet të identifikohen masat themelore dhe plotësuese të përgjithshme dhe specifike, së bashku me ndryshimin e pritshëm të statusit, autoritetin kompetent përgjegjës, datat e synuara dhe kostot e masës(ve).

Meqenëse të gjitha masat duhet të synojnë trupat ujorë individualë ose grupet e trupave ujorë, masat renditen sipas renditjes së trupave ujorë, duke filluar me trupat ujorë të rrjedhës së sipërme.

Masat e përgjithshme për grupet e trupave ujorë ose masat specifike për trupat ujorë individualë janë paraqitur në tabelat e mësipërme.

PM bazohet në rezultatet e analizës së presionit dhe vlerësimit të statusit të ujit dhe përfshin, si rrjedhojë, masat me rëndësi në të gjithë basenin e orientuar drejt vizioneve të dakorduara dhe objektivave të menaxhimit për vitin 2029.

PM është strukturuar sipas presioneve të rëndësishme (ndryshime organike, kimike, ushqyese dhe hidro-morfologjike) si dhe trupave ujorë nëntokësorë të lidhur me të gjithë basenin. Ai ndjek objektivat totale të menaxhimit të basenit për çdo trup ujor sipërfaqësor dhe nëntokësor për të arritur objektivat mjedisore të DKU deri në vitin 2029. Gjetjet dhe konkluzionet kryesore mbi masat e identifikuara dhe rëndësinë e tyre në të gjithë basenin, si dhe prioritetet që lidhen me zbatimin e tyre janë përmbledhur si pjesë e PM. Zbatimi i masave të rëndësishme në të gjithë basenin sigurohet nëpërmjet koordinimit me institucionet që kanë objektiv zbatimin e masave.

Nga analiza e presioneve dhe përcaktimi i statusit të trupave ujorë janë identifikuar trupa ujorë të cilët nuk arrijnë të përmbushin objektivat mjedisore. Sipas nenit 4 të DKU përkatësisht të merren masat e duhura për të parandaluar përkeqësimin e statusit të të gjitha ujërave sipërfaqësore dhe për të arritur status të mirë ekologjik ose potencial të mirë ekologjik.

Masat duhet të synohen për sa i përket llojit dhe shtrirjes së tyre për të garantuar adresimin e presioneve dhe se kjo do të sjellë përmirësime drejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupat ujorë individualë. Masat duhet të hartohen bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale të trupit ujor, të plotësuar me informacionin nga analiza e presioneve dhe ndikimeve që ndikojnë në trupin ujor.

Për secilin nga Llojet kryesore të Masave të përcaktuara u propozuan tregues sasiorë për shkallën dhe progresin me zbatimin e masave. Shtetet Anëtare mund të raportojnë gjithashtu treguesit e tyre nëse ata të propozuar nuk ishin të përshtatshëm për situatat e tyre specifike kombëtare.

Grupimi i këtyre trupave ujorë u bazua në disa faktorë të rëndësishëm si afërsia me njëri-tjetrin (janë trupa ujorë që i përkasin një lumi) dhe të njëjtat presione që shfaqen në secilin prej tyre.

Lidhur me zbatimin e masave, duhet të identifikohen LLKM-të më të aplikueshme për LLKP-të dhe treguesi që do të përdoret për të përcaktuar ecurinë e masës.

Grupi Ujor 351495-351493-351491

Trupat ujorë 351495 dhe 351491 janë rrjedhat e sipërme të lumit të Tiranës – supozohet se gërmimi i gjerë i zhavorreve aluviale në të gjithë gjatësinë e trupit ujor po ndikon negativisht në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit (presion i rëndësishëm 4.1.4) dhe rrjedha e mesme e lumit të Tiranës është modifikuar shumë për shkak të kanalizimit. Trupi ujor që kalon nëpër qytet

ndikohet shumë nga ujërat e ndotura të patrajtuara që krijojnë nivele të tepërta të BOD5 dhe depozitimin e mbetjeve të ngurta (presion i rëndësishëm 1.1 dhe 1.2).

Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (LLKP 1.1) zakonisht duhet të adresohet përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN- LLKM 1), por kur është e pamundur të ndërtohet një ITUN, ekzistojnë LLKM të tjera për reduktimin e ngarkesës nga ujërat e ndotura urbane, si masat për të parandaluar ose kontrolluar hyrjen e ndotjes nga zonat urbane, transporti dhe infrastruktura e ndërtuar. (LLKM 21).

Një nga masat është zvogëlimi/heqja e pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, duke grumbulluar në një numër të reduktuar kolektorësh dhe duke ndarë sistemet e kombinuara nga uji i shiut, duke i kaluar në sistemin e kanalizimeve, duke mos lejuar të rrjedhin në asnjë mënyrë në trupat ujorë të lumit të Tiranës.

Duke qenë se këto trupa ujorë janë të kanalizuar, ne po ndikojmë negativisht në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit, propozohet që të ndërtohet/lejohet kalimi i faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij. Pastrimi i të gjitha pikave ku ndodhen venddepozitimet e mbetjeve të ngurta urbane pranë ose në shtratin e lumit.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

Grupi Ujor 351487-351485-351483

Trupat ujorë 351487, 351485, 351483 dhe 351481 janë pjesë e lumit Lana që është gjithashtu është shumë i ndotur nga ujërat e ndotura urbane të patrajtuara (presion i rëndësishëm 1.1 dhe 1.2). Lumi i Lanës është gjithashtu shumë i modifikuar për shkak të kanalizimit.

Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (Numri i presionit të tipit kyç 1.1) zakonisht duhet të adresohet përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN) (një masë bazë sipas Direktivës së BE-së për trajtimin e ujërave të ndotura urbane (91/271/EEC), Lloji kryesor Masa numër 1).

Aktualisht është ndërtuar pjesa strukturore e ITUN së Kasharit, por punimet janë ndalur si pasojë e mospërmbushjes së kushtit të kontratës. Ky PMBU kërkon nga autoriteti përkatës përfundimin e ndërtimit të impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane dhe fillimin e trajtimit të ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zona urbane e Tiranës.

Përveç impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, për këto trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera, të cilat do të rezultojnë në përmirësimin e statusit të tyre. Një prej tyre është zvogëlimi/heqja e pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, duke grumbulluar në një numër të reduktuar kolektorësh dhe duke ndarë sistemet e kombinuara nga uji i shiut, duke i kaluar në sistemin e kanalizimeve, duke mos lejuar të rrjedhin në asnjë mënyrë në trupat ujorë të lumit të Lanës.

Duke qenë se këto trupa ujorë janë të kanalizuar, ne po ndikojmë negativisht në ekosistemin ujor për sa i përket morfologjisë së habitatit të lumit, propozohet që të ndërtohet/lejohet kalimi i faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij. Pastrimi i të gjitha pikave ku ndodhen venddepozitimet e mbetjeve të ngurta urbane pranë ose në shtratin e lumit.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

Grupi Ujor 351443-351441

Trupat ujorë 351443 dhe 351441 – rrjedha e mesme dhe e poshtme e Terkuzës. Për rrjedhojë, regjimi i prurjes mjedisore të këtij lumi ndoshta deri në Rinas është kompromet uar plotësisht. Ndryshimi fizik i trupit ujor përsa i përket bllokimit të lumit do të thotë gjithashtu se ai është në formë TUTM. Ndryshimi në regjimin e rrjedhës supozohet se e ka vendosur këtë trup ujor në 'status të dobët' (presione të rëndësishme 3.2 dhe 4.2.3). Ka të ngjarë që për të rivendosur regjimin e duhur të prurjes, do të duhet të lëshohet një kuotë uji nga rezervuari i Bovillës. Një kombinim i regjimit të pamjaftueshëm të rrjedhës së bashku me nivelet e larta të BOD5 të raportuara për shkak të ujërave të ndotura urbane të patrajtuara dhe presioneve të tjera të ndryshme e vendosin këtë trup ujor në 'status të keq'.

Llojet kryesore të masave (LLKM) më të rëndësishme që lidhen me reduktimin e presioneve dhe ndikimeve nga ndryshimi hidromorfologjik i trupave ujorë janë përmirësimi i kushteve hidro-morfologjike të trupave ujorë, përveç vazhdimësisë gjatësore (LLKM 6).

Për regjimin e rrjedhës duhet lejuar që një sasi e caktuar vëllimi uji të shkarkohet nga rezervuari i Bovillës gjatë periudhës së thatë të verës, për të ruajtur furnizimin me ujë të trupit ujor.

Disa nga masat edhe për rehabilitimin e zonës së nxjerrjes së inerteve. Subjektet janë të detyruara të respektojnë kushtet e lejes për rehabilitimin e zonës, duke mbyllur rrugët hyrëse pas përfundimit të lejes nga subjekti. Të monitorojë kushtet e lejeve të dhëna për subjektet që nxjerrin zhavorr në trupin ujor.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

Trupi ujor 35147 dhe 35145

Trupat ujorë 35147 dhe 35145 formohen nga bashkimi i lumenjve të Tiranës dhe Lanës në qendër të qytetit. Edhe pse në formë natyrale, ujërat e ndotura urbane të patrajtuara krijojnë nivele të tepërta të BOD5 në ujërat pritëse (presion i rëndësishëm 1.1 dhe 1.2).

Presioni i pikës së ujërave të ndotura urbane (Numri i presionit të tipit kyç 1.1) zakonisht duhet të adresohet përmes ndërtimit të impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN) (një masë bazë sipas Direktivës së BE-së për trajtimin e ujërave të ndotura urbane (91/271/EEC), Lloji kryesor Masa numër 1).

Aktualisht, është një projekt ide për ndërtimin e ITUN Kamëz, pe 96,991 (2027) në trupin ujor 35147. Kjo PMBU kërkon nga autoriteti përkatës të përfundojë ndërtimin e impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane dhe të fillojë trajtimin e ujërave të ndotura urbane që vijnë nga zona urbane e Kamzës. qytet.

Përveç impiantit të trajtimit të ujërave të ndotura urbane, për këto trupa ujorë janë propozuar edhe masa të tjera, të cilat do të rezultojnë në përmirësimin e statusit të tyre. Një prej tyre është zvogëlimi/heqja e pikave të shkarkimit të ujërave të ndotura urbane, duke grumbulluar në një numër të reduktuar kolektorësh dhe duke ndarë sistemet e kombinuara nga uji i shiut, duke i kaluar në sistemin e kanalizimeve, duke mos lejuar të rrjedhin në asnjë mënyrë në trupat ujorë të lumit të Lanës.

Këto masa do të ndihmojnë në përmirësimin e gjendjes aktuale të këtyre trupave ujorë dhe me zbatimin e tyre pritet që në ciklin e dytë të planeve të menaxhimit (viti 2029) të reduktohet nga një gjendje shumë e keqe në mesatare.

1.6 Afati kohor i masave (Rishikimi i Masave)

PM-të nuk synojnë të adresojnë të gjitha çështjet që kanë të bëjnë përgjithësisht me menaxhimin dhe përdorimin e ujit brenda basenit të lumit, duke përfshirë, për shembull, mangësitë kombëtare në aftësinë e monitorimit të burimeve ujore, mangësitë strukturore në kompetencat kombëtare ndër-agjenci ose koordinimin, sigurimin e furnizimit me ujë rural, nevoja për skema të mbrojtjes nga përmbytjet, plane të menaxhimit të rrezikut nga thatësira etj., megjithëse këto shpesh përfshihen gabimisht në PM.

Për të hartuar saktë PM-të, duhet të identifikoni kombinimin më kosto-efektiv të masave që nevojiten për të mbushur hendekun midis statusit aktual të ujit dhe 'statusit të mirë'. Kjo analizë e boshllëqeve është e nevojshme për të kuptuar se çfarë duhet bërë për të arritur objektivat, sa kohë do të marrë dhe sa do t'i kushtojë kujt.

Nëse më shumë se një kombinim masash mund të arrijnë status të mirë, një analizë me kosto efektive mund të ndihmojë në identifikimin e zgjidhjes optimale të aftë për të dhënë rezultatin e dëshiruar me koston më të ulët. Pasi institucionet të kenë përcaktuar se sa do të kushtonte për të arritur statusin e mirë kujt dhe deri kur, atëherë është e mundur të vlerësohet nëse përjashtimet duhet të aplikohen për shkak të kostove joproporcionale, pamundësisë teknike ose kushteve natyrore.

Tabela 36: Tabelat përmbledhëse për kostot dhe fondet e masave për ujërat sipërfaqësore

A - Masa BMRV3514-01 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	Direktiva ose Instrumenti përkatës	Kostot kapitale ose të instalimit	Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes	Shpenzimet e Administrimit	Kostot e Burimeve	Kostot e tjera	Σ e Kostot€M	Burimet e Fondeve	Grant ose hua e jashtme	Buxheti qendror ose i agjencisë	Buxheti Komunës	Financar nga Operatori	Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit	Fonde të tjera	Σ e fondeve €M
Përfundimi i ndërtimit dhe vënia në punë e ITUN Kashar **AKUM/MIE /Bashkia e Tiranës/**	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	10,653,000,000.00 LEK													
Ndërtimi i ITUN Kamëz **AKUM/MIE /Bashkia e Tiranës/**	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	6,050,000,000.00 LEK													
Ndërtimi i impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura industriale, duke kërkuar që çdo instalim industrial të ketë trajtimin e	Direktiva e Ujërave të ndotura urbane (EU 91/271/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE) Direktiva e Integruar e Kontrollit të	24,200,000.00 LEK													

efluentit në vend, në zbatim të legjislacionit **AMBU/ AKM/ Subjekti privat**	Parandalimit të Ndotjes (96/61/KE)														
Reduktimi i shkarkimeve të drejtpërdrejta të patrajtuara nga derdhjet e kanalizimeve me anë të devijimit në sistemet e reja të kolektorëve. **AKUM/MIE /Bashkitë**		1,493,369,000.00 LEK													
Heqja/pastrimi i vendgrumbullimeve ilegale të mbetjeve të ngurta **AKUM/MIE /Bashkitë**		166,948,551.00 LEK[12]													

[12] Referuar nga RAPORT FINAL - ZBUTJA E RISKUT NË VEND DEPOZITIME. Qershor 2018- Ky dokument u përgatit nga Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, mbështetur nga Programi për Decentralizim dhe Zhvillim Vendor, përmes Agjencisë Zvicerane për Zhvillim, me ndihmesën teknike të konsulentit.

Lejimi i kalimit të faunës ujore në trupin e modifikuar me strukturë të panatyrshme të shtratit të tij duke modifikuar pragjet aktuale. **AMBU/MIE /Bashkitë**	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	9,000,000.00 LEK													
Përmirësimi i kushteve mjedisore në trupat ujor nëpërmjet rehabilitimit të segmenteve ujor të modifikuar. **AMBU/MIE /Bashkitë**	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	1,936,000,000.00 LEK													
Zëvendësimi i argjinaturës mbrojtëse të dëmtuar me një argjinaturë të re (ku ato mund të jenë në përputhje me masat/masat e bazuara në natyrën e ZBN).	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër	36,000,000.00 LEK													

AMBU/MIE /Bashkitë	e Ujit (2000/60/KE)														
Rehabilitimi dhe mirëmbajtja e sistemit të ujitjes e kullimit së tokave bujqësore. **MBZhR/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	1,210,000,000.00 LEK													

B - Masa BMRV3514-02 & SMRV3514-01 & SMRV3514-02 & SMRV3514-03 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Kostot kapitale ose të instalimit**	**Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes**	**Shpenzimet e Administrimit**	**Kostot e Burimeve**	**Kostot e tjera**	**Σ e Kostot€M**	Burimet e Fondeve	**Grant ose hua e jashtme**	**Buxheti qendror ose i agjencisë**	**Buxheti i Komunës**	**Financuar nga Operatori**	**Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit**	**Fonde të tjera**	**Σ e fondeve €M**
Zbatim i kufizimeve për reduktimin e ngarkesës të ndotjes nga plehëruesit kimik, pesticidet në tokat bujqesore. **MBZhR/AMBU/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	121,000,000.00 LEK													
Rehabilimi I trupave ujorë, kontroll I		484,000,000.00 LEK													

sedimenteve duke aplikuar qasjen ZBN (zgjedhjet e bazuara ne natyre), për të arritur objektivat mjedisore. **AMBU/AKM**															
Përmiresimi i politikave per formalizimin dhe incentivimin e përdoruesve aktual të ujit. **AMBU/IKMT/AKM/ShGjSh/Bashkitë**		121,000,000.00 LEK													
Identifikimi dhe zonimi i Zonave të Mbrojtjes së Ujit të Pijshëm (DWPA). *Kjo përfshin veçanërisht për rezervuarin e Bovillës dhe pikat kryesore të nxjerrjes së ujërave nëntokësore të përdorura nga UKT (Rezultati mund të jetë vetëm një hartë me një zonë sigurie të treguar rreth trupave ujorë. Këto Harta duhet të printohen si PDF dhe të vihen në dispozicion në*		484,000,000.00 LEK													

faqen e internetit të AMBU.) **AMBU/ UKT/ShGjSh**															

C - Masa SMRV3514-04 Ministria përkatëse, Autoriteti Zbatues ose Operatori	**Direktiva ose Instrumenti përkatës**	**Kostot kapitale ose të instalimit**	**Shpenzimet e operimit dhe mirëmbajtjes**	**Shpenzimet e Administrimit**	**Kostot e Burimeve**	**Kostot e tjera**	**Σ e Kostot€M**		**Grant ose hua e jashtme**	**Buxheti qendror ose i agjencisë**	**Buxheti Komunës**	**Financuar nga Operatori**	**Tarifat ose Taksat Shtetërore të Ujit**	**Fonde të tjera**	**Σ e fondeve €M**
Ulja e humbjeve ne rrjetin e furnizimit me ujë të bashkisë Tiranë dhe Kamzë, me qëllim reduktimin e nxjerrjes së tepërt të ujit nga rezervuari i Bovillës. *Përmirësimi i prurjes mjedisore në lumin Tërkuzë. Uji i 'rikuperuar' nga Bovilla do të përdoret për të siguruar rrjedhjen mjedisore për Tërkuzën* **UKT (Rezervuari i Bovillës) /AMBU**	Direktiva për Habitatet (92/43/KEE) Direktiva për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (85/337/KEE) Direktiva Kuadër e Ujit (2000/60/KE)	1,210,000,000.00 LEK						Burimet e Fondeve							

Përgatitja e një studimi për trupat ujorë të kërcënuar nga ndryshimet e prurjeve **AMBU/IGJEO**		60,500,000.00 LEK													
Zbatimi i praktikave më të mira mjedisore në lidhje me praktikat bujqësore (të reja) **MBZhR/Bashkitë**	Politika e Përbashkët Bujqësore e BE-së	60,500,000.00 LEK													
Rehabilitimi dhe funksionimi i dy pikave të monitorimit të rrjedhave sipërfaqësore të pezulluara dhe jashtë funksionit. **AKM/IGJEO/AMBU**		4,356,000.00 LEK													
Totalet e kostove dhe fondeve		**24,123,873,551.00 LEK**													

PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Aneksi Teknik XII (Konsultimi Publik)

Tabela 1-2 – Përgjigjet nga Grupi i Ekspertëve të Konsultimeve të PMBU-së

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
1	Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile	Seksioni 7.2 +Tabela 7.1	n/a	Për lumin Ishëm, gjatë reshjeve, vërshimet janë gjithmonë të pranishme, në tokat bujqësore (zona e Bubqit). Në Fushë-Krujë janë bërë disa investime në infrastrukturë, por përmbytjet janë sërish të pranishme nga reshjet e shkaktuara përgjatë lumit Zezë.	Prefekti i Durrësit bashkëpunon gjithmonë me Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile gjatë përmbytjeve. Nëpërmjet këtij bashkëpunimi, popullata në rrezik informohet për të mbrojtur jetën e tyre, pasuritë e paluajtshme dhe kafshët. Mungesa e ndërhyrjeve nga komuna; Mungesa e projekteve për ndërhyrje dhe investime; Mungesa e burimeve financiare.
2	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	Seksioni 4 - Ndryshimet klimatike dhe burimet ujore Teksti	Burimet ujore janë në formën e burimeve natyrore, lumenjve, liqeneve dhe ujërave nëntokësore. Furnizimi me ujë sigurohet më së shumti nëpërmjet burimeve natyrore dhe burimeve ujore nëntokësore, me përjashtim të dy rasteve: zona e urbanizuar në Tiranë që furnizohet nga një burim uji sipërfaqësor në Digën e Bovillës me një rezervuar artificial (që kërkohet trajtim) dhe zona turistike e Kavajës e cila gjatë sezonit të verës furnizohet nëpërmjet liqenit të vogël artificial të Maskurit ku krijohet një rezervuar uji sipërfaqësor (kërkohet trajtim).		

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
			Shërbimet e ujësjellësit në zonë: Sh.a. MB Tiranë; Sh.a.UK Durrës, Sh.a UK Kavajë, Sh.a.UK Rrogozhine, Sh.a.UK Shijak, Sh.a.UK Krujë, Sh.a.UK Vorë. Aktualisht, Ministria po përgatit draft VKM-në për miratimin e Strategjisë Kombëtare të Ujësjellës Kanalizimeve 2020-2030 e cila duhet të merret parasysh gjatë përgatitjes së Planit të Menaxhimit.		
		Seksioni 4.2 +Tabela 4.1	n/a	Dallime të mëdha midis ndërmarrjeve të ujit. Niveli i humbjeve të ujit është i lartë në shumicën e tyre. Konkretisht, për Tiranën, Durrësin dhe shoqëritë e tjera AKUM disponon bazën e të dhënave me të gjitha informacionet në lidhje me këtë Plan Menaxhimi.	Objektivat specifike në Draft Strategjinë për Ujësjellës Kanalizime 2020-2030: - Ulja e humbjeve të ujit - Niveli i matur i konsumit të ujit i shprehur në numër. të lidhjeve - Niveli i ujit të prodhuar i shprehur në numër të matësve të ujit - Niveli i matjeve sezonale i shprehur në numër të matësve të ujit - Ulja e humbjeve teknike
		Seksioni 6.2 +Tabela 6.1	n/a	Ligji nr. 81/2017 ''Për Zonat e Mbrojtura'' saktëson se identifikimi dhe administrimi i zonave të mbrojtura do të bëhet në vijim të planeve specifike për zonat e mbrojtura dhe planit për administrimin e rrjetit ekologjik në	Ndërmarrjet e ujësjellësit duhet të identifikojnë zonat e mbrojtura gjatë procesit të inventarizimit të aseteve.

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
				vend, së bashku me dokumente të tjera strategjike në fushën e mbrojtjes së natyrës.	
		Seksioni 10.2 +Tabela 10.1	n/a	Një nga çështjet kyçe të ngritura nga ERRU (Rregullorja) në lidhje me lejimin e shoqërive të ujësjellësit është gjithashtu nevoja që çdo shoqëri të marrë Aktin e Miratimit të Higjienës, të nxjerrë nga Inspektorati Shtetëror i Shëndetësisë. Marrja e këtij dokumenti është mjaft sfiduese dhe e shoqëruar me shumë vështirësi, ndaj bëhet pengesë për shoqëritë e ujësjellësit kur aplikojnë për leje pranë ERRU.	Legjislacioni në fuqi dhe aktet nënligjore përkatëse ndonjëherë nuk janë të qarta – nevojitet një rishikim për të mbështetur ndërmarrjet e ujësjellësit kur aplikojnë për të marrë Aktin e Miratimit për Higjienën.
		Seksioni 11.2 +Tabela 11.1	n/a	ITUNU Tiranë është në ndërtim e sipër për t'u vendosur në zonën e Kasharit.	Objektivat specifike janë përcaktuar në draft strategjinë për ujësjellës kanalizime 2020-2030 si: - Rritja e % e popullsisë së lidhur me impiantin e trajtimit; - Planet për sigurinë e ujit janë përgatitur dhe finalizuar për të gjitha shoqëritë e licencuara të ujësjellësit.
3	Universiteti i Tiranës – Fakulteti i Shkencave të Natyrës	Seksioni 4 - Ndryshimet klimatike dhe burimet ujore Teksti		Në ditët e sotme, institucionet përgjegjëse për ndryshimet klimatike në vend nuk janë aq të njohura ndër të tjera. Edhe nëse ka ndonjë përgjegjës, nuk është e qartë metodologjia e përdorur për vlerësimin e ndryshimeve	

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
				klimatike, deri në çfarë mase janë përhapur ato. Nuk ka asnjë informacion në lidhje me të dhënat analitike të matura.	
		Seksioni 4.2 +Tabela 4.1		Institucione të mundshme përgjegjëse mund të jenë AKM, IGJEO, departamente të tjera në kuadër të Universitetit të Tiranës dhe Universiteti Politeknik i Tiranës. Detyrat dhe përgjegjësitë nuk janë të qarta mes tyre, koordinimi nuk është në nivelin e duhur. Ka mungesë stafi, mungesë fondesh, mungesë kualifikimi të vazhdueshëm dhe laboratorët në dispozicion nuk janë të mjaftueshëm / mungojnë pajisjet për të siguruar frekuencën dhe besueshmërinë e të dhënave.	Të identifikohen/njohin të gjitha institucionet përgjegjëse për vlerësimin e ndryshimeve klimatike. Të qartësojë metodologjinë përkatëse për vlerësimin e ndryshimeve klimatike, shpeshtësinë në kohë dhe mbulimin. Sigurimi me pajisje për stafin. Sigurimi i pajisjeve për laboratorët. Kualifikim i stafit me metoda standarde, të fundit. Të identifikojnë buxhetin për mbështetje në bazë të prioritetit për të dhënat. Të dhënat analitike të matura të jenë të arritshme, në format elektronik, në faqen e internetit të institucioneve përgjegjëse. Një fakt i rëndësishëm do të ishte ngritja e institucioneve përkatëse

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
					të ngjashme me ish-institutin hidrometeorologjik. IGJEO nuk është në gjendje të përmbushë të gjitha kërkesat; organizimi është i nevojshëm dhe rekomandohet pavarësia.
		Seksioni 5 – Të dhënat dhe monitorimi i sistemeve hidrometeorologjike Teksti		Nuk është e qartë se cilat institucione janë përgjegjëse për monitorimin hidrometeorologjik. Nuk ka informacion të qartë në lidhje me matjet e të dhënave analitike.	n/a
		Seksioni 5.2 + Tabela 5.1		IGJEO, departamente të tjera në kuadër të Universitetit të Tiranës dhe Universitetit Politeknik të Tiranës, institucionet e mundshme përgjegjëse për këtë çështje. Detyrat dhe përgjegjësitë nuk janë të qarta mes tyre, koordinimi nuk është në nivelin e duhur. Ka mungesë stafi, mungesë fondesh, mungesë kualifikimi të vazhdueshëm dhe laboratorët në dispozicion nuk janë të mjaftueshëm / mungojnë pajisjet për të siguruar frekuencën dhe besueshmërinë e të dhënave.	Nevoja që të gjitha institucionet e përmendura më lart të jenë të njohura me këtë çështje. Nevoja për njohjen e të gjitha praktikave më të mira për mbrojtjen e dunave bregdetare duke filluar nga ndërhyrjet hidroteknike përgjatë vijës bregdetare nën kërcënimin e erozionit deri në parandalimin e ndërtimeve mbi duna, e deri te masat e tjera që lidhen me pyllëzimin e dunave të braktisura.

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
		Seksioni 6 – Zonat e mbrojtura dhe ekosistemet ujore Teksti		Disa zona të mbrojtura në këtë basen ujor: - Parku Kombëtar i Dajtit - Parku Kombëtar i Qafshtamës - Mali me Gropa-Bize-Martanesh Peisazh - Rezervuari i menaxhuar Patok-Fushekuqe-Ishem Disa monumente natyrore	
		Seksioni 6.2 + Tabela 6.1		Këto zona kanë vlera natyrore dhe biologjike. Kjo ka të bëjë me mbrojtjen e pyjeve dhe shkurreve, specieve të rralla dhe atyre në rrezik, rendimentit të bimëve mjekësore, mbrojtjes së faunës, shpendëve dhe kafshëve, etj. Është gjithashtu e rëndësishme të përmendim këtu kullotat për t'u mbrojtur nga zjarret. Cilësia e ujit të përrenjve që kryqëzohen në këto zona është veçanërisht e rrezikuar në pjesët e poshtme të Ishmit dhe deltës së tij në rezervuarin e menaxhuar Patok-Fushëkuqe-Ishëm.	Zbatimi dhe kualifikimi i stafit të zyrave vendore për zonat e mbrojtura. Vëmendje t'i kushtohet ndërtimeve, rrugëve të cilat duhet të jenë ekologjikisht të pranueshme. Vëmendje ndaj vizitorëve në të gjitha këto hapësira në veçanti ndaj përdorimit të drurit, bimëve mjekësore që i përkasin edhe listës së kuqe. Vëmendje duhet t'i kushtohet kufizimeve të gjuetisë dhe zonave të lejuara. Vëmendje duhet kushtuar përdorimit të parregullt të ujërave, duke dëmtuar cilësinë e tyre.

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
					Kujdes ndaj zjarreve, bagëtive etj. Zyrat përkatëse vendore për menaxhimin e zonave të mbrojtura duhet të bashkëpunojnë fuqishëm me pushtetin vendor dhe palët e tjera të interesuara.
		Seksioni 7 – Përmbytjet dhe thatësirat Teksti		Zona është gjithmonë nën presionin e reshjeve të parregullta dhe përmbytjeve me ndikime në jetë, bujqësi dhe shërbime të tjera. Kjo shtohet edhe nga urbanizimi. Dëmtimi i dukshëm i florës, pyjeve dhe shkurreve si dhe hapësirave të tjera të gjelbra në zonat urbane bën që reshjet të rrjedhin drejtpërdrejt në lumenj, duke rritur kështu nivelet e ujit përtej brigjeve. Ngrohja globale ka rritur temperaturat e larta kryesisht gjatë periudhës së verës dhe zjarret në pyje nuk janë më një ngjarje e rrallë.	
		Seksioni 7.2 + Tabela 7.1		Është shumë e rëndësishme që institucionet përgjegjëse për monitorimin hidrometeorologjik, për informimin e vazhdueshëm të statusit, mbulimit dhe frekuencës së duhur së bashku me besueshmërinë e informacionit.	Njohja më e mirë e zonave të braktisura të gjelbëruara. Mbështetja e programeve të qëndrueshme për pyllëzimin dhe urbanizimin e gjelbër duke filluar nga programet e mbjelljes.

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
				Çështja më e rëndësishme është roli i pushtetit vendor në marrjen e masave të duhura për urbanizimin, masat mbrojtëse nga erozioni, pritat dhe përrenjtë e lumenjve, pylltaria, masat mbrojtëse nga zjarret, gjelbërimi urban, etj.	
		Seksioni 8 - Morfologjia e lumit Teksti		Lumenjtë Ishem dhe Erzen së bashku me degët e tyre kanë cilësi shumë të mirë të ujit në pjesët e sipërme (malet) afër burimeve të tyre. Në rrjedhën e poshtme ato shndërrohen në kanale grumbullimi të ujërave të ndotura, pranë Tiranës dhe Fushë-Krujës.	
		Seksioni 8.2 + Tabela 8.1		Këta lumenj, së bashku me rrjedhën e tyre, shërbejnë si habitate të rëndësishme; edhe afër deltat. Cilësia e ujit që shërben si korridore ekologjike është megjithatë e ulët për shkak të zonave shumë të urbanizuara ku kryqëzohen këto ujëra. Bazuar në matjet tona për lumenjtë Ishëm, Erzen, Lanë janë gjetur vlera biologjike shumë të ulëta – më të ulëtat e matura ndonjëherë në lumenjtë shqiptarë. Brigjet e lumenjve shërbejnë si vendgrumbullime për industrinë, bujqësinë dhe zonat urbane. Prandaj, peizazhi i krijuar nga këta lumenj dhe	Trajtimi i ujërave të ndotura është një sfidë për pushtetet vendore përkatëse në këtë rajon. Menaxhimi dhe trajtimi i mbetjeve të ngurta është një sfidë për pushtetet vendore në këtë rajon. Pastrimi i brigjeve të lumenjve, mjedisi i shëndetshëm dhe shndërrimi i tyre në zona rekreative është një sfidë për pushtetet vendore në rajon. Është shumë i rëndësishëm këtu sistemi i menaxhimit të mbetjeve, si për mbetjet e ngurta ashtu

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
				cilësia e ujit në zonat afër Tiranës dhe Fushë-Krujës janë më të rrallët në Evropë.	edhe për ujërat e ndotura, monitorimi i rregullt.
		Seksioni 9 - Teksti i rrjedhës mjedisore		Brenda basenit të lumit ka përdorim të gjerë të ujërave për pije, vaditje në rezervuarin e Bovillës, prodhim hidroenergjetik, burimi Snenmeri dhe burimi Erzen.	
		Seksioni 9.2 + Tabela 9.1		Në të gjitha këto raste nuk duhet neglizhuar prurja ekologjike. Duhet të monitorohet rregullisht për të mbajtur nën normë për të shpëtuar funksionet e tjera që ofrojnë lumenjtë, duke qenë për biotën, nevojat e burimeve ujore nëntokësore, nevojat për ujitje, përmirësimin e klimës së bashku me rrjedhën e lumenjve, kontrollin e erozionit në brigje, etj.	Është shumë e rëndësishme këtu përgatitja, një shkallë shumë profesionale, për vlerësimin e ndikimit në mjedis dhe cilësinë e lejeve mjedisore, nën mbikëqyrjen e AKM. Është një zbatim shumë i rëndësishëm i kushteve në lejen mjedisore, nën mbikëqyrjen e inspektoratit të mjedisit dhe pushtetit vendor.
		Seksioni 12 - Teksti i digave dhe hidrocentraleve	Shih komentet nën seksionin 9.		
		Seksioni 14 - Cilësia dhe habitatet e ujërave të larjes Teksti	Shih komentet nën seksionin 4.		
		Seksioni 15 - Rritja e nivelit të detit,	Shih komentet nën seksionin 4 dhe 7.		

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
		erozioni, rreziku nga përmbytjet Teksti			
4	ERRU – Rregullator i Ujit	Seksioni 6.2 + Tabela 6.1	n/a	Mungesa e mbrojtjes së burimeve ujore	Inspektorati Shtetëror i Shëndetësisë ka një kriter kryesor për nxjerrjen e Aktit të Miratimit për Higjienën. Izolimi/përcaktimi i burimeve ujore që i përkasin baseneve ujore si rezervuari i Bovillës, mbrojtja dhe izolimi nga faktorët e jashtëm të ndotjes.
		Seksioni 7.2 + Tabela 7.1	Pajtohu me shembujt e dhënë në tekst.		
		Seksioni 8.2 +Tabela 8.1	Pajtohu me shembujt e dhënë në tekst.	Përmirësimi i sistemeve të monitorimit të kanalizimeve nga ujësjellësit që i përkasin këtij baseni ujor.	n/a
		Seksioni 9.2 +Tabela 9.1	Pajtohu me shembujt e dhënë në tekst.		
		Seksioni 10.2 + Tabela 10.1	n/a	Shfrytëzimi i parregullt i burimeve ujore nga ndërmarrjet e ujësjellësit si dhe nga kompanitë private për ujin e ambalazhuar.	Detyrim për të gjitha shoqëritë e ujësjellësit për të instaluar ujëmatës në burim dhe pagesa për sasitë e ujit të përdorur. Reduktimi i humbjeve të ujit nga ndërmarrjet e ujësjellësit në një mënyrë për të reduktuar mbiprodhimin.

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
		Seksioni 11.2 + Tabela 11.1	n/a	Shkarkimi i ujërave të ndotura (urbane dhe industriale) të patrajtuara, në mjedisin ujor marrës.	Impianti i trajtimit të ujërave të ndotura në Tiranë Trajtimi i ujërave të ndotura (industriale) për të gjitha industritë/fabrikat në varësi të bashkisë së Tiranës Trajtimi i ujërave të ndotura (urbane dhe industriale) dhe arritja e parametrave të pranueshëm për trupat ujorë marrës.
		Seksioni 13.2 +Tabela 13.1	n/a	Përdorimi i parregullt i burimeve ujore nëntokësore	AKM duhet të marrë masa për shoqëritë e ujësjellësit apo shoqëritë e tjera që përdorin ujërat nëntokësore, për të respektuar kriteret përkatëse për nxjerrjen e ujit. Marrja e lejeve përkatëse për hapjen e puseve. Pagesa e rregullt e ujërave nëntokësore të përdorura.
			n/a	Ndotja e burimeve ujore nëntokësore	AKM duhet të marrë masa për të kontrolluar parametrat e shkarkimit të ujërave të ndotura të prodhuara nga kompani dhe industri të ndryshme
5	Universiteti Politeknik i	Seksioni 1.4	Mjedisi – Të dhënat dhe monitorimi hidrometeorologjik	Mungesa e të dhënave lidhur me reshjet nga institucionet përgjegjëse;	n/a

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
	Tiranës – Fakulteti i Inxhinierisë së Ndërtimit	Tabela 1.1 Çështjet kryesore		krijon vështirësi për të studiuar fenomenet apo probleme të tjera hidraulike klimatike si bilanci i ujit, përmbytjet nga lumenjtë apo rrjedhat e ujit, si dhe reshjet në zonat urbane.	
			Mjedisi – përmbytjet dhe thatësirat	Mungesa e një studimi për divergjencën e përmbytjeve urbane nga reshjet dhe gjithashtu zhvillimi i sistemeve alternative të administrimit.	n/a
			Përdorimi i ujit – leje për nxjerrjen dhe nxjerrjen	Përditësimi i sistemit të furnizimit me ujë posaçërisht për rrjetin e shpërndarjes	n/a
			Përdorimi i ujit - shkarkimi i ujit, ndotja e ujit, leja e shkarkimit	Zhvillimi i sistemeve alternative të administrimit.	n/a
			Përdorimi i ujit – përdorimi, mbrojtja dhe monitorimi i ujërave nëntokësore	Mungesa e studimeve të tilla si përmbytjet e mëdha për detin gjatë ngjarjeve ekstreme të reshjeve	n/a
6	Agjencia për Planifikimin e Territorit dhe Hapësirës	Çështje e Re Propozuar Nr. 16 Planifikimi i territorit në zonën e studimit	Seksioni 16.1 - Situata aktuale Nivel kombëtar - Një plan i përgjithshëm për territorin - Një plan i integruar ndërsektorial për zonën ekonomike Tiranë-Durrës - Ndërsektoriale e integruar për bregdetin Në nivel lokal - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë Krujë;	n/a	n/a

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
			- Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë e Durrësit; - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë Vorë; - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë e Tiranës; - Plani i Përgjithshëm i territorit për bashkinë Kavajë; - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë Rrogozhine; - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë Peqin (nëse përfshihet në zonën e studimit); - Plani i përgjithshëm i territorit për bashkinë Elbasan (nëse përfshihet në zonën e studimit). Neni 16.2 Planifikimi		
7	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit			n/a	
8	Ministria e Shendetesise			n/a	
9	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural			n/a	
10	OJQ-të (REC-Albania, ECO-Albania)			n/a	
11	Agjencia Kombëtare e			n/a	

Nr.	Institucioni	Seksioni / Tabela	Të dhëna për kapitujt përkatës	Çështjet e mundshme	Përgjigje për adresimin e çështjes
	Zonave të Mbrojtura (AKZM)				
12	Agjencia për Ujësjellës Kanalizime dhe Menaxhimin e Mbetjeve (AKUM)			n/a	
13	Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH)			n/a	
14	Agjencia Shtetërore për Informacionin Gjeo Hapësinor (ASIG)			n/a	
15	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN)			n/a	
16	Zyra e Administrimit të Baseneve Ujore (ZABU)			n/a	

PLANI I MENAXHIMIT I BASENIT UJOR ISHËM

Aneksi Teknik XIII (Të dhënat)

1. Masat kryesore të konsultimit për basenin Ishëm

Përgatitja e PMBU-së ka një sërë hapash që janë identifikuar, dhe aktivitetet e seminarit/trajnimit do të strukturohen rreth këtyre hapave. Hapat e përdorur janë:

- Fillimi i procesit të PMBU-së
- Karakterizimi
- Vlerësimi Presion-Ndikim
- Zonat e mbrojtura
- Vlerësimi i monitorimit
- Objektivat mjedisore
- Vlerësimi ekonomik
- Programi i Masave
- Plani i Menaxhimit i Basenit Ujor
- Konsultimi

Këta hapa bazohen në Direktivën Kuadër të Ujit të BE-së dhe Strategjinë e Përbashkët të Zbatimit të BE-së për DKU-në me një numër dokumentesh udhëzuese.

Tabela 1– Seksionet kryesore të PMBU-së

1 Administrimi & Koordinimi
2 Konsultimet me ekspertë dhe publikun
3 Objektivat Mjedisore
4 Përvijimi & Karakterizimi Ujërave Sipërfaqësor
5 Përvijimi & Karakterizimi Ujërave Nëntokësore
6 Përvijimi & Karakterizimi i zonave të mbrojtura ujore
7 Rrjetet e monitorimit, të dhënat dhe tendencat
8 Presionet e trupave ujorë dhe Vlerësimi i Statusit
9 Analiza ekonomike e përdorimit të ujit
10 Përmbledhje e ndikimit dhe programi i masave

2. Objektivat Mjedisore

2.1 Objektivat Mjedisore për Zonat e Mbrojtura

Neni 4, Par. 1, c DKU përcakton objektivat për zonat e mbrojtura: Shtetet Anëtare do të "arrijnë përputhjen me çdo standard dhe objektiv jo më vonë se 15 vjet pas datës së hyrjes në fuqi të kësaj direktive, përveç rasteve kur spKEifikohet ndryshe në legjislacionin komunitar sipas të cilit zonat e mbrojtura individuale janë krijuar". Për këto objektiva do të zbatohen kryesisht mundësitë e përshtatjes që ofron DKU. Kështu, duhet të arrihen dy lloje objektivash për zonat e mbrojtura: objektivat spKEifike të direktivës në fjalë dhe që ishin vendimtare për përcaktimin e një zone (shih Aneksin 4 të DKU) dhe standardet kombëtare individuale të zbatimit dhe objektivat e DKU. Zonat e mbrojtura që do të merren parasysh janë të listuara në Aneksin IV të DKU. Disa zona të mbrojtura korrespondojnë me trupat ujorë. Ato korrespondojnë me:

• Nga njëra anë, trupat ujorë (të tanishëm dhe të ardhshëm) për përdorim njerëzor dhe të caktohen sipas nenit 7, par. 1 DKU. Në baza ditore, këto trupa ujorë shpërndajnë më shumë se 10 m^3 ujë për konsum njerëzor ose u japin ujë të tillë më shumë se 50 njerëzve;

• Nga ana tjetër, trupat ujorë që përdoren për ujëra larës dhe sporte ujore. Zonat e tjera të mbrojtura nuk përbëhen ekskluzivisht nga trupa ujorë:

• Zonat "të ndjeshme" në kuptimin e Direktivës 91/271/KEE për trajtimin e ujërave të ndotura bashkiake;

• "Zonat në rrezik" në kuptimin e Direktivës së Nitrateve 91/676/KEE lidhur me mbrojtjen e ujërave nga ndotja e shkaktuar nga nitratet me origjinë bujqësore;

• Zonat e mbrojtjes së habitateve dhe spKEieve nëse, sipas Direktivës së Habitateve 92/43/KEE e datës 21 maj 1992 në lidhje me mbrojtjen e habitateve natyrore dhe faunës dhe florës së kafshëve të egra dhe Direktivës 79/409/KEE për mbrojtjen e shpendëve të 2 prillit 1979 në lidhje me ruajtjen të kafshëve të egra të shpendëve, ruajtja ose përmirësimi i gjendjes së ujit është një faktor i rëndësishëm mbrojtës.

2.2 Zonat e përcaktuara për marrjen e ujit të pijshëm

Objektivat për Zonat e Mbrojtura të Ujit të Pijshëm (ZMUP) janë:

• Të sigurohet që, sipas regjimit të trajtimit të ujit të aplikuar, uji i pijshëm i prodhuar të plotësojë kërkesat e Direktivës së Ujit të Pijshëm;

• Sigurimi i mbrojtjes së nevojshme në ZMUP me synimin për të shmangur përkeqësimin e cilësisë së ujit në mënyrë që të zvogëlohet niveli i trajtimit të pastrimit që kërkohet në prodhimin e ujit të pijshëm.

2.3 Trupat ujore të përcaktuara si ujëra rekreative

Direktiva për ujërat e larjes synon të parandalojë dhe reduktojë ndotjen në ujërat e larjes në nivele që nuk janë më të dëmshme për shëndetin e njeriut dhe mjedisin dhe është mjeti kryesor i BE-së për të mbrojtur shëndetin e njerëzve kur lahen. Qëllimi i kësaj direktive është ruajtja, mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së mjedisit dhe mbrojtja e shëndetit të njeriut duke plotësuar Direktivën 2000/60/KE.

Përkufizimi për ujin rekreativ i referohet lumenjve, liqeneve dhe ujërave bregdetare që përdoren për qëllime rekreative. Njerëzit përdorin ujin rekreativ për të gjitha llojet e aktiviteteve, duke përfshirë notin, lundrimin, sportet e ujit, zhytjet, shëtitjet me varkë dhe peshkimin. Njerëzit gjithashtu vendosin vlerë kulturore dhe estetike në rrugët ujore.

3. Karakterizimi dhe Përvijimi i Zonave të Mbrojtura

3.1 Zonat e Mbrojtjes së Ujërave Rekreative dhe Larës në Ishëm

Sipas trupave ujorë që përdoren për larjen e ujit (uji bregdetar) në basenin e Ishmit janë përcaktuar disa zona.

Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare në Shqipëri.
Zonat bregdetare dhe detare janë më të pasurat për nga diversiteti biologjik. Ekosistemet komplekse të lagunave bregdetare strehojnë më shumë se 70% të faunës vertebrore në vend, veçanërisht shpendët shtegtarë dhe dimërues. Çdo vit gjenden rreth 70 lloje shpendësh uji dhe shpendësh uji në lagunat bregdetare dhe liqenet e mëdha brenda vendit, me një popullsi totale prej 180,000 individësh gjatë dimrit.

Figura 1– Zonë e mbrojtur në Patok – Fushëkuqe – Ishëm, me vendndodhje në Qarku Lezhë, Komuna Fushëkuqe.[1]

[2]

Statusi

- Rezervat Natyror të Menaxhuar / Park Natyror, Kategoria IV IUCN, miratuar me VKM nr. 995, datë 03.11.2010.
- Zonë e rëndësishme për shpendët (ZRSH) si habitat për shpendët shtegtarë, (Urdhër i Ministrit të Mjedisit nr. 283, datë 10.04.2013.

Habitate të rëndësishme

- Grykëderdhjet e lumit Mat dhe Ishëm
- Lagunat bregdetare (Patoku, Gryka e Patokut, Godulla))
- Dunat bregdetare me Juniperus oxycedrus subsp. Makrokarpa
- Pyje me duna bregdetare me Pinus halepensis, P. pinea, P. pinaster

Një zonë tjetër është Kepi i Rodonit – Gjiri i Lalzit – Pylli i Ishmit (25 km), që është propozuar si Peizazh/Peizazh i Mbrojtur Detar. Kepi i Rodonit ndodhet në pjesën më perëndimore të vargut kodrinor të Prezës-Rodonit që ndan basenin ujëmbledhës të Erzenit (që përfundon në gjirin e Lalzit) nga baseni ujëmbledhës i Ishmit (që përfundon në gjirin e Rodonit). Formohet nga materiali terrigjen dhe është i rrethuar nga brigje të larta vertikale deri në 25 m. Materiali gërryhet dhe lahet vazhdimisht nga dallgët e detit. Vija bregdetare, e përfaqësuar nga brigje ranore-argjilore Tortoniane, është një zonë erozive dhe përgjithësisht djerrë. Bimësia tokësore dominohet nga makia mesdhetare. Vendi

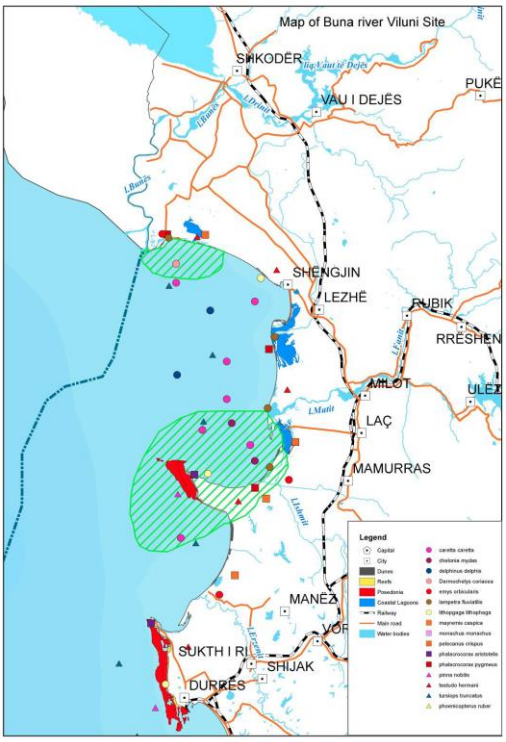
[1]Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare në Shqipëri një dokument nga PNUD, në kuadër të projektit 'Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të zonave të mbrojtura detare në Shqipëri' zbatuar në partneritet me Ministrinë e Mjedisit.

[2]Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare në Shqipëri një dokument nga PNUD, në kuadër të projektit 'Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të zonave të mbrojtura detare në Shqipëri' zbatuar në partneritet me Ministrinë e Mjedisit.

përfshin disa habitate të rëndësishme, si dhe disa lloje me interesa ruajtjeje. Hidrodinamika detare apo ndryshimet klimatike kanë intensifikuar erozionin në Lalz. Përkeqësohet edhe nga ndikimi njerëzor. Rikuperimi dhe kullimi i ligatinave ka qenë masiv si kudo në vend. Për më tepër, rezervuarët e rinj të ujitjes në basenin ujëmbledhës dhe minierat intensive të zhavorrit në shtretërit e lumenjve gjatë dekadave të fundit kanë shqetësuar fuqimisht sistemin hidrologjik të bregdetit dhe deltat e lumenjve të Erzenit dhe Ishmit. Kepi i Rodonit bën pjesë edhe në listën kontrolluese të Monumenteve të Natyrës së Shqipërisë për vlerat e tij të veçanta natyrore.[3] Administrohet nga Agjencia e Zonave te Mbrojtura dhe Bashkia Durrës.

Kriteret ekologjike[4]
Diversitet i lartë biologjik natyror: përfshin habitate detare dhe bregdetare me një shumëllojshmëri të pasur habitatesh dhe speciesh. Prania e ligatinave pranë rrit biodiversitetin natyror.
Përfaqësueshmëria: Është përfaqësues i bregdetit ranor dhe shkëmbor në detin Adriatik.
Produktiviteti: Produktivitet i lartë si rezultat i pranisë së rrjedhës së lumenjve dhe ligatinave
E rëndësishme për një specie: Breshka detare, delfinet etj.

Figura 2– Harta e lumit Buna Vendndodhja e Vilunit[5]sipas Projektit të Planit Strategjik të Shqipërisë për Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare: "Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të MCPA-ve"

3.2 Zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese në Ishëm

Niveli i transpozimit të Direktivës së Nitrateve (91/676/KEE) është ende në proces. Identifikimi i zonave të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese në basenin e Ishmit nuk është përfunduar dhe nuk ka një hartë për të identifikuar zona të ndryshme.

Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore është përfituese e Projektit EUSIWM. Objektivi i përgjithshëm i projektit është të kontribuojë në përmirësimin e zbatimit të Reformës Kombëtare të

[3]Miho A., Kashta L., Beqiraj S. (2013): Mes Tokës dhe Detit

[4]Projekti i Planit Strategjik të Shqipërisë për Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare: "Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të MCPA-ve"
[5]Projekti i Planit Strategjik të Shqipërisë për Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare: "Përmirësimi i mbulimit dhe efektivitetit të menaxhimit të MCPA-ve"

Sektorit të Ujit dhe progresin e Shqipërisë drejt zbatimit të kërkesave të legjislacionit të BE-së për ujërat. Projektligji i konsoliduar pritet të finalizohet me një paketë ligjore me një listë direktivash, një prej tyre edhe Direktiva e Nitrateve (91/676/KEE).

Pra, pas zbatimit të direktivave të BE-së, Shqipëria duhet të ndajë burime për të ecur përpara në përmbushjen e synimeve dhe të ketë identifikuar edhe Zonat e ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese në të gjitha basenet e lumenjve.

4. Koncepti i Ujit

Tabela 2– Koncepti i "Ujit të disponueshëm për përdorim" dhe regjimit të licencimit

Statusi Indikativ i Burimit Ujor	Implikimi për Lejet dhe Koncesionet e Ujit
Kushti i referencës "Licencat nuk disponohen"	Nën-baseni ose trupi ujor ka sasi të mjaftueshme por ky ujë nuk mund të merret për arsye të mbrojtjes së mjedisit
Uji i disponueshëm për nxjerrje 'Disponohen licenca'	Ekziston një sasi e mjaftueshme e ujit mbi dhe mbi kërkesat e prurjes mjedisore për të lejuar nxjerrjet që i nënshtrohen kufijve të prurjes mjedisore.
Licencim i kufizuar në funksionim 'I licencuar plotësisht'	Nën-baseni është 'plotësisht i licencuar' dmth nëse të gjitha Lejet e nxjerrin ujin në kufirin e tyre të plotë, prurja mjedisore mund të rrezikohet. Vetëm për ndarjen ose tregtimin e licencës.
Licencat e reja të ujit nuk disponohen 'Të mbi-licensuara'	Flukset aktuale të fundit bien nën kërkesat e prurjes mjedisore. Nuk ka licenca të reja dhe licencat ekzistuese duhet të reduktohen nga AMBU.
Trupa ujorë të modifikuar ose të rregulluar shumë - 'Licenca të kushtëzuara'	Trupat ujorë mund të kenë sasi të tepërt për shkak të marrëveshjeve të operimit në rrjedhën e sipërme, p.sh. rezervuarët ose hidrocentralet. Lejet mund të jenë të disponueshme sipas kushteve

Për të kryer ndërhyrjet e duhura strategjike, duhet të kemi presione specifike të mirëpërcaktuara për çdo basen ujor. Pasi të përcaktohen presionet, çdo presioni duhet t'i jepet pesha specifike, të cilat do të na mundësojnë të gjykojmë drejt se cilat prej këtyre presioneve kanë ndikimin më të madh dhe për këtë arsye ndërhyrja për t'i minimizuar ose mbajtur nën kontroll do të klasifikohet si prioritet. Për të arkivuar këtë, duhet bërë monitorim në terren.

Problemet kryesore të basenin e lumit Ishëm janë:

- Mangësitë në sistemin dhe monitorimin e të dhënave hidro-meteorologjike.
- Mungesa e përcaktimit dhe specifikimit të zonave të mbrojtura dhe ekosistemeve ujore.
- Shfrytëzimi i tepërt i burimeve ujore.
- Shkarkimi i ujit të përdorur të patrajtuar (urban, industrial dhe/ose bujqësor), direkt në trupat ujorë.
- Rrezik nga përmbytjet dhe thatësirat.
- Ndërhyrje që kanë shkaktuar dëme në morfologjinë dhe vazhdimësinë e trupave ujorë.
- Prurjet ekologjike nën nivelet e duhura që nuk mbështesin jetën në ekosistemet ujore gjatë stinëve të thata.

Ndërhyrjet strategjike në lidhje me këto çështje janë:

- Monitorimi i rrjedhave ujore në basenin e lumit nga burimi i tyre, në të gjithë gjatësinë e tyre dhe në lidhje me të gjitha përdorimet e tyre.
- Informacion mbi bilancin e ujit në basenin e lumit që duhet të pasqyrohet në KKBU.
- Shpallja dhe përcaktimi i zonave të mbrojtura me qëllim ruajtjen e kushteve optimale për basenin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore brenda basenit të lumit.

- Zonimi dhe specifikimi i kufijve të përdorimit të baseneve/burimeve ujore në zona të caktuara të baseneve ujore të cilat kanë pësuar degradim si pasojë e mbishfrytëzimit nga popullsia.
- Rritja e vetë-mjaftueshmërisë rajonale.
- Rikuperimi i niveleve të ujërave nëntokësore dhe rivendosja e cilësisë së tyre pas mbishfrytëzimit.
- Përcaktimi i kufijve për përdorimin ose aksesin ndaj ndotësve të mundshëm të ujit që rrjedhin nga industria, zonat urbane, operacionet minerare, fermat bujqësore dhe akuakultura.
- Ndërtimi dhe/ose përmirësimi i trajtimit të ujërave të ndotura urbane.
- Kontrolli i ndotjes së ujit, restaurimi i trupave ujor dhe rikuperimi i kapacitetit kullues rural dhe urban.
- Masat hidro-morfologjike të tilla si përmirësime në vazhdimësinë e lumit.
- Kontrollo dhe menaxhimi i përmbytjeve në mënyrë efektive dhe shkencore. Rritja e gatishmërisë rajonale ndaj thatësirës dhe përmbytjeve.
- Kontrolle të rrepta dhe specifikimeve të kushteve hapësinore për licencimin e aktiviteteve që synojnë nxjerrjen e materialeve nga shtretërit e lumenjve dhe monitorimin e vazhdueshëm të subjekteve ekzistuese.
- Stabilizimi i shtretërve të lumenjve që i janë nënshtruar nxjerrjes së agregatit, ndryshimet në ngarkesën e sedimentit, ndryshimet në brigjet e tyre, përdorimi i tokës për hedhjen e mbeturinave dhe përdorime të tjera që ndikojnë në kushtet natyrore mjedisore.
- Kufizimi i ujërave për përdorim rekreativ, me qëllim shmangien e dëmtimit të mundshëm të burimeve natyrore.
- Promovimi i koordinimit dhe bashkëpunimit rajonal ndërmjet qeverive dhe agjencive vendore, organizatave publike dhe private.

5. Menaxhimi i rrezikut nga përmbytjet në basenin e Ishmit

Organet përgjegjëse për planifikim dhe politika:

- AMBU përgjegjëse për politikat dhe planifikimin në nivel qendror;
- Këshilli i Basenit Ujor Ishëm është përgjegjës për miratimin dhe zbatimin e Planit të Menaxhimit të Rrezikut të Përmbytjeve;
- Organi qeveritar, përgjegjës për emergjencat civile (Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile AKMC) është përgjegjëse për përgatitjen dhe miratimin e planit të menaxhimit për emergjencat civile;
- Në raste të jashtëzakonshme, Këshilli Kombëtar i Ujit, pasi merr pikëpamjet e strukturave vendore të menaxhimit, si dhe të strukturave dhe organeve përgjegjëse të emergjencave civile, vendos kufizime në përdorimin e zonave të përmbytura ose zonave që janë nën efektet e dëmshme të ujit, kur këto rrezikojnë jetën e njerëzve, gjallesave apo pronës publike dhe private.

Institucionet përgjegjëse për investimet për mbrojtjen nga përmbytjet dhe masat për reduktimin e rrezikut:

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural është përgjegjëse për infrastrukturën e mbrojtjes nga përmbytjet në tokën bujqësore;
Bashkitë janë përgjegjëse për investimet në mbrojtjen e zonave urbane nga përmbytjet dhe masat për reduktimin e rrezikut;

Institucionet përgjegjëse për situatat emergjente nga përmbytjet:

- Ministria e Mbrojtjes dhe Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile janë përgjegjëse për koordinimin e veprimeve dhe ndërhyrjeve për mbrojtjen e jetës dhe pronës së njerëzve;

- Prefektura është përgjegjëse për të koordinuar institucionet vendore gjatë ngjarjeve emergjente në nivel rrethi;
- Bashkitë janë përgjegjëse për të koordinuar strukturat e tyre për mbrojtjen e jetës dhe pronës së njerëzve.

5.1 Përmbledhje e Përmbytjeve Historike

Sipas Direktivës së BE-së për Përmbytjet, analiza e vlerësimit paraprak të rrezikut nga përmbytjet përfshin hartat e rretheve dhe nënbaseneve ujore, përshkrimin e përmbytjeve historike dhe ngjarjeve të kaluara, si dhe ndikimet e tyre negative në jetën e njeriut, ekonominë, mjedisin dhe trashëgiminë kulturore. Përfshin më tej një përshkrim të ngjarjeve të pritshme në të ardhmen dhe efektet e tyre të mundshme. Në tabelat e mëposhtme janë përmbledhur datat për kohën kur kanë ndodhur, në cilën bashki, numri i të lënduarve, shtëpitë e dëmtuara, dëmet e llogaritura në lekë, tokat e dëmtuara, dëmtimi i bagëtive dhe dëmet në infrastrukturë, për më tepër, në përputhje me përmbytjen. Informacioni për ngjarjet e përmbytjeve të kaluara është përfshirë për identifikimin e zonave ku ekziston rreziku i mundshëm i përmbytjeve ose ka të ngjarë të ndodhin përmbytje për basenin e lumit Ishëm.

Përmbytjet e kaluara:

- Zona ku ka rrezik të mundshëm përmbytjeje ose ka mundësi të ndodhin përmbytje

Ishëm 1 (sipas projektit të Pronews ID_APSFR: Ishëm_1)
Rajoni: Tiranë
Bashkia: Tiranë

Tabela 3– Të dhëna të përgjithshme për dëmet nga përmbytjet e ndodhura në vitet 1946-2018 në Bashkinë e Tiranës

Data	Bashkia.	I vdekur/i	Shtëpi të shkatërruara/ose të dëmtuara	Nr. të njerëzve të prekur drejtpërdrejt/ose indirekt	Humbjet (në lekë)	Numri i pikave të interesit:	Të mbjellat e dëmtuara (ha)	Humbjet në gjallesat	Rrugët e dëmtuara (km)
1946/10/23	Dajt, Kamëz, Tiranë	9	35					243	205
1962/11/16	Tiranë				95000				
1976/10/31	Kamëz								
1976/06/06	Tiranë				500000		362		
1979/11/16	Tiranë		4						
1985/11/19	Tiranë		200	800					
1998/10/01	Tiranë								
2001/05/07	Tiranë			584					
2002/12/18	Tiranë								
2002/09/27	Tiranë		150		180000000				
2003/11/03	Paskuqan								
2004/01/28	Paskuqan		16	24					
2005/12/17	Tiranë								

2008/12/03	Tiranë				394500				
2008/06/13	Tiranë		1						
2009/01/07	Kamëz								
2012/04/15	Tiranë								
2012/05/27	Tiranë								
2009/01/07	Kamëz		1		1067220				
2012/04/15	Tiranë								
2012/05/27	Tiranë								
2013/10/15	Paskuqan,Tiranë, Kamëz		799						
2013/03/14	Kamëz								
2015/11/22	Paskuqan		24						
2016/01/06	Tiranë								
2016/01/07	Tiranë								
2018/02/03	Bërxullë								

- Zona ku ka rrezik potencial përmbytjeje apo përmbytje ka gjasa të ndodhin Ishëm2 (sipas projektit të Pronews ID_APSFR: Ishëm_2)

Rajoni: Durrës
Komuna: Durrës, Krujë

Tabela 4– Të dhëna të përgjithshme për dëmet nga përmbytjet e ndodhura në vitet 1961-2016 në Bashkinë Durrës

Data	Bashkia.	I vdekur/i plagosur	Shtëpi të shkatërruara/ ose të	Nr. të njerëzve të prekur drejtpërdrejt/	Humbjet (në lekë)	Numri i pikave të	Të mbjellat e dëmtuara (ha)	Humbjet në gjallesat	Rrugët e dëmtuara (km)
1961/11/15	Kodër Thumanë				30000		5		
1962/11/16	Ishëm				2503700				
1970/12	Kodër Thumanë						400		
1973/11/8	Kodër Thumanë						430		
1976/10/31	Bubq, Fushë						500		

	Krujë; Ishëm								
1976/11/2	Kodër Thumane, Ishëm						410		
1976/9/1	Kodër; Thumanë								
1978/3/22	Fushë Krujë; Ishëm						420		
1979/11/16	Kodër; Thumanë; IIshëm Ishëm		3				4260		
1995/9/21	Bubq, Fushë Krujë, Kodër Thumanë				7700000		500		
2000/11/8	Fushë Krujë		147	1200					
2005/12/1	Bubq								
2005/3/17	Bubq								
2005/3/5	Kodër Thumanë						30		
2006/3/24	Bubq		30				300		
2010/1/31	Bubq		1						
2010/11/11	Bubq, Fushë Kruje		256				600		
2013/10/16	Bubq								
2015/11/23	Fushë Krujë		10						
2016/1/6	Fushë Krujë								
2016/1/8	Ishëm								

4.2 Strategjia e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet

Direktiva e BE-së 2007/60/KE për Përmbytjet është transpozuar në politikën shqiptare si pjesë e politikës "Përmbajtja, Zhvillimi dhe Zbatimi i Strategjive Kombëtare të Ujit, të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet", miratuar nga Këshilli i

Ministrat, vendimi nr. 1015, datë 16.12.2020. Politika përfshin një paketë nënligjore të përgatitura me mbështetjen e BE-së për përafrimin e legjislacionit të BE-së, si Direktiva 2006/118/KE, Direktiva 2007/60/KE dhe Direktiva 2009/90/KE.

Përmbytjet janë dukuri natyrore që nuk mund të shmangen. Ndërkohë që ka disa aktivitete njerëzore dhe ndryshime klimatike që kontribuojnë në rritjen e probabilitetit të efekteve të tyre negative.

Përmbytjet përbëjnë një kërcënim të vazhdueshëm për jetën e njerëzve, zhvendosjen e popullsisë, mjedisin dhe zhvillimin ekonomik.

Qasja moderne e Direktivës është të bashkëpunojë me të gjithë aktorët përkatës për të "jetuar me përmbytjet", për të mbrojtur nëse është e mundur, për të përshtatur përdorimet dhe ndërtimet me rreziqet e përmbytjeve në zonat përkatëse, dhe veçanërisht për t'u përgatitur për të përmbytur, në një qasje gjithëpërfshirëse me të gjithë njerëzit, organizatat, administratat dhe bizneset potencialisht të prekura.

Objektivi kryesor i qeverisë në këtë fushë është: Zhvillimi i një kuadri për vlerësimin dhe menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet që synon të reduktojë pasojat negative për shëndetin e njeriut, mjedisin, trashëgiminë kulturore, aktivitetin ekonomik.

Instrumenti kryesor për arritjen e këtij objektivi është hartimi i një plani për menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet.

Sipas standardeve të Direktivës së BE-së për Përmbytjet (“Direktiva Evropiane 2007/60/KE për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmbytjet”), komponentët e PMRRP janë:

- Një përfundim i vlerësimit paraprak të rrezikut nga përmbytjet;
- Hartat e rrezikut nga përmbytjet dhe hartat e rrezikut nga përmbytjet;
- Një përshkrim i objektivave të duhura të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet;
- Një përmbledhje e masave dhe prioritizimi i tyre për të arritur objektivat e duhura në menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet

Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) në përputhje me kërkesat e legjislacionit vendas si dhe "Direktivës Evropiane 2007/60/KE për vlerësimin dhe menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet", në bashkëpunim me projektin "Programi për Përmirësimin e Sistemit Kombëtar të Paralajmërimit të Hershëm" dhe Parandalimi i Përmbytjeve në Shqipëri” - PRONEWS, përkatësisht komponenti C i projektit, i mbështetur nga Bashkimi Evropian, ka :

- Hartuar Raportin për vlerësimin paraprak të rrezikut nga përmbytjet për basenet e lumenjve Ishem, Erzen;
- Identifikuar 3 zona ku ka rrezik të mundshëm përmbytjesh ose përmbytje ka të ngjarë të ndodhin për basenin e lumit Ishëm;
- Ka përpiluar dhe disponuar hartat e rrezikut të përmbytjeve për 1 territor që përfshin 2 zonat e identifikuara ku ka rrezik potencial përmbytjeje ose ka gjasa të ndodhë përmbytje për basenin e Ishmit.

Në fakt (mars 2021), në përmbushje të detyrimeve ligjore të brendshme si dhe të “Direktivës Evropiane 2007/60/KE për vlerësimin dhe menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet”, për basenin e lumit Ishëm, rezulton se vetëm komponenti i vlerësimit paraprak të rrezikut nga përmbytjet. Është plotësuar, duke përfshirë identifikimin e zonat ku ka rrezik potencial përmbytjeje ose ka të ngjarë të ndodhë përmbytje, si dhe pjesërisht komponenti i krijimit të hartave të rrezikut të përmbytjeve (të plotësuara për 2 nga 3 zonat e identifikuara).
Konkluzioni: për basenin e lumit Ishëm nuk ka një plan për menaxhimin e përmbytjeve dhe nuk janë krijuar harta të rrezikut të përmbytjeve për të gjitha zonat ku ekziston rreziku potencial për përmbytje ose ka mundësi të ndodhë përmbytje dhe nuk janë krijuar harta të rrezikut nga përmbytjet për këto zona.

4.3 Menaxhimi i rrezikut të thatësirës në basenin e Ishmit

Rreziqet e shkaktuara nga mungesa e ujit (thatësirat) përballen me një menaxhim efikas të burimeve ujore dhe investime që u shërbejnë të gjitha interesave duke zbatuar aktet dhe aktet nënligjore kombëtare që përafrohen me direktivat e BE-së.

Sipas Komisionit Evropian, thatësirat duhet të trajtohen në një mënyrë të ngjashme me menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet. Edhe pse nuk ka direktiva të BE-së, ka udhëzime të qarta të bazuara në DKU për përgatitjen e Planeve të Menaxhimit të Thatësirës (GWPCEE, 2015).

Ndërsa përgatitemi për thatësira dhe sasi të pakta uji, është e rëndësishme të kuptojmë se ato janë dy dukuri të ndryshme. Thatësirat kanë origjinë natyrore ndërsa mungesa e ujit (ose varfërimi i ujit) ku përkufizohen si një situatë ku burimet ujore janë të pamjaftueshme për të përmbushur kërkesat e përdorimit afatgjatë të ujit. Planifikimi për të përballuar thatësirat dhe për të menaxhuar sasi të vogla uji është një kombinim kompleks i monitorimit të tendencave hidro-meteorologjike me menaxhimin teknik të burimeve ujore dhe zbutjen e ndikimeve socio-ekonomike.

Sa i përket menaxhimit të rrezikut nga thatësira, nuk ka VKM për ngritjen dhe funksionimin e një organi kompetent, përgjegjës për menaxhimin e rrezikut të thatësirës.

Përgjegjësitë në lidhje me thatësirat shpërndahen në:

- Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, përmes shkëmbimit të informacionit ndërmjet bashkive dhe bordeve të kullimit. Kjo marrëdhënie institucionale rregullohet me VKM nr. 1108, datë 30.12.2015, "Për transferimin, nga Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe administrimit të ujërave te Bashkitë, të infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit, të personelit dhe të aseteve të luajtshme e të paluajtshme të bordeve rajonale të kullimit"
- Gjithashtu, Strategjia për Ujitjen dhe Kullimin në Shqipëri është përgatitur nga Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (MBZHR). Ky dokument strategjik bazohet dhe është në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI), miratuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave (VKM) nr. 348, datë 11.05.2016, Strategjia e Menaxhimit të Integruar të Burimeve Ujore, miratuar me VKM nr. 73 datë 07.02.2018, si dhe Strategjia Nënsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësinë 2014 - 2020, miratuar me VKM nr. 749, datë 29.10.2014.
- INSTAT, si instituti kompetent që disponon statistika dhe të dhëna numerike për territorin e Shqipërisë.

4.4 Strategjia e Menaxhimit të Rrezikut të Thatësirës

Zhvillimi i Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore ofron një mundësi të mirë për të adresuar çështjet që lidhen me thatësirën dhe mungesën e ujit. Në mënyrë të veçantë, kërkesa e DKU për të arritur statusin sasior të ujërave nëntokësore përfshin balancimin midis varfërimit dhe rimbushjes së ujërave nëntokësore. Për sa i përket kërkesës për arritjen e statusit të mirë ekologjik për ujërat sipërfaqësore, është e nevojshme të përcaktohet sasia minimale e prurjes mjedisore ujore (ekologjike) për çdo lumë, e cila mbështet arritjen e objektivave specifike të zonës në lidhje me biodiversitetin ujor. Masat për arritjen e këtyre objektivave duhet të përfshihen në Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore.

Për sa i përket menaxhimit të thatësirës, duke qenë se ndër të tjera ndikon drejtpërdrejt në furnizimin me ujë për vaditje, thatësira duhet trajtuar si një koncept i qartë klimatik i cili karakterizohet nga mungesa të përkohshme të ujit për një periudhë të gjatë kohore që lidhet me furnizimin normal (një sezon. , një vit, ose disa vjet). Për sa i përket rolit të tipologjisë së tyre (thatësira meteorologjike, bujqësore ose hidrologjike), ajo përcakton fillimin, ashpërsinë dhe përfundimin e një thatësire.

Strategjia për Ujitjen, Kullimin në Shqipëri është përgatitur nga Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (MBZHR) në konsultim me grupet e interesit dhe asistencën teknike të Projektit të Burimeve Ujore dhe Ujitjes financuar nga Banka Botërore, nën huanë e IBRD Nr.1211- AL .

Kjo Strategji përfshin një përshkrim të situatës aktuale dhe sfidave kryesore për ujitjen, kullimin, digat dhe rezervuarët dhe mbrojtjen nga përmbytjet. Sistemet e ujitjes dhe kullimit në të gjithë Shqipërinë janë përkeqësuar pas vitesh për shkak të mungesës së mirëmbajtjes dhe riparimeve të nevojshme.

Ndryshimet e reja të nevojshme në modelet e mbjelljes dhe metodat e aplikimit të ujit, si dhe ndryshimet klimatike, kërkojnë modernizimin e strukturave për të lejuar efikasitet më të mirë të përdorimit të ujit dhe procedura më intensive dhe të besueshme të menaxhimit dhe financimit.

Gjithashtu, planet e menaxhimit të thatësirës duhet të hartohen dhe zbatohen në përputhje me standardet ndërkombëtare, duke përfshirë mekanizmin e angazhimit përmes komunikimit ndërmjet institucioneve përkatëse dhe palëve të interesuara dhe përfshirjen e tyre në plan.

4.5 Operacionet e menaxhimit të thatësirës ose skemat e reja që ndikojnë në statusin e trupave ujore

Rritja e nxehtësisë dhe rënia e reshjeve do të rezultojë në një reduktim të burimeve ujore që do të kenë ndikime të drejtpërdrejta negative në popullatat në ekosisteme. Duhet të ketë një infrastrukturë dhe sigurim informacioni për ndryshimin e klimës në rritje në mënyrë që të përballemi me ndryshimet klimatike (GWP, 2009).

Burimet ujore pritet të ulen me 14% (EVN / Starkraft, 2009) deri në vitin 2050 dhe afërsisht 6% deri në vitin 2029). Vlerësohet se gjatë verës, prurja e mbetur në basenet e Ishmit dhe Erzenit do të arrijnë pjesën më të madhe të prurjes aktuale Q95.

Krahasimi midis nxjerrjes së ujit dhe disponueshmërisë së ujit tregon se basenet e Ishmit dhe Erzenit parashikohen të kenë mungesa të mëdha uji në verën e vitit 2050, madje edhe në skenarin më optimist (CESR, 2011).

Tabela 5– Trupat ujorë që mund të ndikohen nga operacionet e menaxhimit të thatësirës

EMRI I TRUPIT UJOR	NËNBASENI	KODI BE UJOR	FORMULARI AKTUAL	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIALE
				Referenca	

4.6 Plani i Menaxhimit të Zonës Bregdetare

Në Shqipëri planet e menaxhimit të zonës bregdetare nuk janë zhvilluar ende plotësisht.

Agjencia Kombëtare e Bregdetit shtrin veprimtarinë e saj në të gjithë territorin e zonës bregdetare të Republikës së Shqipërisë dhe në zona, territore, objekte dhe veprimtari që ndodhen ose zhvillohen, tërësisht ose pjesërisht ose kanë ndikim në zonën bregdetare të Republikës. të Shqipërisë.

Ligji nr. 93/2015 “Për Turizmin” në nenin 15 përcakton Agjencinë Kombëtare të Mjedisit si institucionin që synon mbrojtjen dhe monitorimin e zhvillimit të zonës bregdetare shqiptare.

Kjo agjenci është përgjegjëse për mbrojtjen dhe zhvillimin e qëndrueshëm të zonës bregdetare duke monitoruar dhe kontrolluar potencialin ekzistues të të gjithë zonës bregdetare, duke siguruar performancën në zonat bregdetare, menaxhimin e vijës bregdetare të integruar dhe zbatimin e tyre. Krijimi dhe përditësimi i Inventarit Kombëtar të Zonës Bregdetare; kontribuon në informimin, konsultimin dhe aksesin e publikut gjatë hartimit dhe zbatimit të politikave dhe strategjive që lidhen me menaxhimin e integruar të zonës bregdetare; merr pjesë në hartimin e politikave dhe strategjive kombëtare për menaxhimin e integruar të bregdetit dhe koordinimin e punës për zbatimin e tyre; propozon ndryshime dhe përmirëson kuadrin ligjor dhe nënligjor për menaxhimin e integruar të zonës bregdetare; kontrollon zbatimin e kritereve dhe kushteve nga subjektet që ushtrojnë veprimtari turistike, duke ndjekur dispozitat ligjore në fuqi; ushtron kontroll dhe inspekton në ambientet dhe në dokumentacionin e subjekteve që ushtrojnë veprimtari turistike.

4.7 Strategjia e Menaxhimit të Bregdetit

Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Turizmit të Qëndrueshëm 2019-2033 synon zhvillimin e destinacioneve, zonave, produkteve dhe diversifikimin e ofertës turistike, si dhe rritjen e vlerës së shtuar të potencialeve turistike për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit, nëpërmjet planeve të veprimit për çdo rajon.

Ky Strategji është miratuar me VKM nr. 413, datë 19.6.2019 për miratimin e Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit të Turizmit të Qëndrueshëm 2019–2023 dhe planit të veprimit.

Plani i integruar ndërsektorial 2030 (PINS) do të jetë krijimi i zhvillimit të rajonit bregdetar, i cili do të promovojë zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, integritetin social dhe mbrojtjen e burimeve natyrore për 15 vitet e ardhshme. Zona bregdetare është një pasuri kombëtare dhe si e tillë nuk i nënshtrohet vetëm interesit të pronarëve dhe banorëve që jetojnë në këtë territor por të gjithë shqiptarëve.

Në Shqipëri mungesa e planeve hapësinore dhe moszbatimi i bazës ligjore konsiderohet si pengesa më e madhe për zhvillimin e qëndrueshëm në bregdet. Niveli i përgatitjes së tyre ka qenë shumë i ngadaltë për të parandaluar praktikën e ndërtimeve pa leje. Moszbatimi i planeve dhe programeve për bregdetin konsiderohet shkaku kryesor i mungesës së zhvillimit të qëndrueshëm për zonën bregdetare. Problemi më i madh ka qenë se për një hapësirë kaq strategjike nuk kishte një Plan të Integruar Ndërsektorial (PINS) që të shërbente si një sistem rregullator për të siguruar standarde në planifikimin dhe garantimin e instrumenteve që mundësojnë shërbime cilësore turistike. Këto mungesa kanë përkeqësuar situatën në terren, duke degraduar peizazhin bregdetar me ndërtime të realizuara në mungesë të planifikimit kombëtar dhe sektorial. Situata aktuale është shumë urgjente. Mungesa e një Plani të Integruar Ndërsektorial për bregdetin ka shkaktuar edhe fragmentim të planifikimit, ku ndahen kompetencat dhe juridiksionet territoriale. Kjo ka penguar hartimin e planeve rajonale, të cilat potencialisht do të kryqëzoheshin nëse do t'i paraprinte një Plan i Integruar Ndërsektorial Bregdetar. Për më tepër, të gjitha planet lokale dhe rajonale (pak), si dhe zhvillimet e deritanishme, janë zbatuar pa u pajtuar me një vizion të qartë rajonal, aq më pak kombëtar.

Ky plan kombëtar sektorial synon zhvillimin strategjik të një ose më shumë sektorëve të ndryshëm, sipas fushave të kompetencës, të përcaktuara nga legjislacioni në fuqi për planifikimin dhe zhvillimin e territorit. Plani identifikon projekte specifike/konkrete për çdo sektor, të cilat konsiderohen më të përshtatshme për zbatimin e politikave përkatëse.

4.8 Operacionet e Menaxhimit Bregdetar ose Skemat e Reja që Ndikojnë në Statusin e Trupave Ujore

Bashkia e Durrësit rrezikohet nga përmbytjet e lumit Ishëm, nënbasen i lumit nga Dreveni deri në grykëderdhje; rrezikuar nga përmbytjet e lumit Erzen, nënbaseni nga Pjezga deri në grykëderdhje. Po kështu, e rrezikuar nga përmbytjet detare është zona nga grykëderdhja e lumit Ishëm deri në Kepin e Rodonit dhe nga Kepi i Rodonit deri në Porto Romano; i rrezikuar nga erozioni detar Kepi i Rodonit në pjesën jugore dhe Bishti i Pallit në zonën në jug; ka rrëshqitje së bashku me Kepin e Rodonit dhe nga Shkallnuri deri në Seferaj.[6]

Tabela 6– Trupat ujorë që mund të ndikohen nga operacionet e menaxhimit bregdetar

EMRI I TRUPIT UJOR	NËNBASENI	KODI BE UJOR	FORMULARI AKTUAL	STATUSI AKTUAL	NDIKIMI POTENCIALE
Ishem	ISH0	351411	Trans	3	Niveli i kripësisë
Kepi i Rodonit	ISH0	CW351402	Natyrore		Përmbytje nga bregu

[6]Plani i Integruar Ndërsektorial për Bregdetin – AKPT http://planifikimi.gov.al/